ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ
ΤΟΥ ΧΑΙΡΩΝΕΩΣ
ΤΑ ΗΘΙΚΑ.

PLUTARCHI
CHÆRONENSIS
MORALIA,
ID EST
OPERA, EXCEPTIS VITIS, RELIQUA.

GRÆCA EMENDAVIT,
NOTATIONEM EMENDATIONUM, ET LATINAM XYLANDRI
INTERPRETATIONEM CASTIGATAM, SUBJUNXIT,
ANIMADVERSIONES EXPLICANDIS REBUS AC VERBIS, ITEM
INDICES COPIOSOS, ADJECIT,

DANIEL WYTTENBACH,
HIST. ELOQ. LITT. GR. ET LAT.
IN ILLUSTRI ATHEN. AMSTELOD. PROFESSOR.

TOMUS I.

OXONII,
E TYPOGRAPHEO CLARENDONIANO.
M DCC XCV.

MVSEVM
BRITAN
NICVM

ACADEMIÆ OXONIENSI

D. D.

DANIEL WYTTENBACH.

Hoc Volumine I, continentur,

Præfatio.

Explicatio notarum, quibus libri cum ſcripti, tum alii, ſignificantur, in Notatione Emendationum interjecta Græco Contextui et Latinæ Verſioni.

Index peculiaris quo notantur libri cum ſcripti, tum editi, quibus in emendandis Moralibus uſi ſumus.

PLUTARCHI MORALIA,

GRÆCE ET LATINE,

INTERJECTA EMENDATIONUM NOTATIONE.

PAG.

I. ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΩΝ ΑΓΩΓΗΣ. 1
De Liberis Educandis.

II. ΠΩΣ ΔΕΙ ΤΟΝ ΝΕΟΝ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ ΑΚΟΥΕΙΝ. 51
Quomodo Adoleſcens poetas audire debeat.

III. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΚΟΥΕΙΝ. 139
De Recta Ratione audiendi.

IV. ΠΩΣ ΑΝ ΤΙΣ ΔΙΑΚΡΙΝΕΙΕ ΤΟΝ ΚΟΛΑΚΑ ΤΟΥ ΦΙΛΟΥ. 183
Quomodo Adulator ab Amico internoſcatur.

V. ΠΩΣ ΑΝ ΤΙΣ ΑΙΣΘΟΙΤΟ ΕΑΥΤΟΥ ΠΡΟΚΟΠΤΟΝΤΟΣ ΕΠ' ΑΡΕΤΗ. 285
Quomodo quis ſuos in Virtute ſentiat profectus.

VI. ΠΩΣ ΑΝ ΤΙΣ 'ΥΠ' ΕΧΘΡΩΝ ΩΦΕΛΟΙΤΟ. 329
De capienda ex inimicis utilitate.

ΣΕΛΙΔ.

VII. ΠΕΡΙ ΠΟΛΥΦΙΛΙΑΣ. 339
De Amicorum Multitudine.

VIII. ΠΕΡΙ ΤΥΧΗΣ. 379
De Fortuna.

IX. ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΗΣ ΚΑΙ ΚΑΚΙΑΣ. 393
De Virtute et Vitio.

X. ΠΑΡΑΜΥΘΗΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΝ. 403
Consolatio ad Apollonium.

XI. ΥΓΙΕΙΝΑ ΠΑΡΑΓΓΕΛΜΑΤΑ. 479
De tuenda Sanitate Præcepta.

XII. ΓΑΜΙΚΑ ΠΑΡΑΓΓΕΛΜΑΤΑ. 541
Conjugalia Præcepta.

XII. ΤΩΝ ΕΠΤΑ ΣΟΦΩΝ ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ. 575
Septem Sapientum Convivium.

XIV. ΠΕΡΙ ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΣ. 649
De Superstitione.

XV. ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ. 681
Regum et Imperatorum Apophthegmata.

XVI. ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ ΛΑΚΩΝΙΚΑ. 827
Apophthegmata Laconica.

XVII. ΤΑ ΠΑΛΑΙΑ ΤΩΝ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ ΕΠΙΤΗΔΕΥΜΑΤΑ. 945
Instituta Laconica.

XVIII. ΛΑΚΑΙΝΩΝ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ. 963
Lacænarum Apophthegmata.

PRÆFATIO.

CAPUT I.

De consilio ac proposito Editoris.

TRIA omnino sunt, quorum is, qui in vetere Auctore edendo pretium operæ facere velit, rationem in primis habere debet. Primum est, an dignus editione sit Auctor: alterum, digna Auctore editio utrum exstet an desideretur: tertium, an ipse perficiundæ editioni idoneus sit editor. Horum primum Plutarcho supereſſe, omnes consentiunt humaniores: alterum ei deesse, constat inter eruditos: tertium quale in me sit, magis est aliorum existimare, quam meum profiteri. Sed unumquodque horum trium paulo uberius explicandum; siquidem iis explicandis omne præfationis officium continetur.

Ac de Plutarchi quidem laudibus et dicere hoc loco et tacere difficile est. Si taceam, videar præcipuum editoris munus, quod in commendando Auctore positum est, neglexisse. Si dicam, dicendum sit aut universe aut peculiariter: quorum neutrum cum hac præfatione congruit. Universe Plutarchum laudare, ut unum ex præstantissimis Auctoribus, magnum in Historia, magnum in Philosophia, magnum

in omni doctrinæ genere, egregium ad ingenii et virtutis fructum : hæc igitur, quamvis vera, tamen ſupervacanea ſit oratio, quippe de re pervulgata et nemini dubia. Peculiariter viri ingenium doctrinamque explicare, dotes interius inſpicere, earum modum rationemque expendere, cenſuram agere, eſt ſane opus nec actum nec ſupervacaneum, et cum editoris provincia ita conjunctum, ut verear ne plerique hoc, tamquam debitum, continuo in præfatione ſibi exſolvi et cupiant et exſpectent. At ejus tractatio quum tam late pateat, ut ſit juſti inſtar libri, ac totum præfationis ſpatium occupatura videatur ; eam Animadverſionibus reſervandam duxi, ubi de viri vita, rebus, ſcriptis, exponetur. Nunc ad operis ſummam feſtino : nunc *Plutarchi Moralia*, emendata, Græca, et Latine verſa, cum brevi emendationum notatione, emitto : reliquam omnem interpretationem libro Animadverſionum, mox ſubmittendo, complectar. Quam diſtributionis rationem quare ſequendam putaverim, paucis declarandum eſt.

Vigeſimus et ſecundus hic eſt annus, quum edito *Plutarchi de Sera Numinis Vindicta* libello ſpem fidemque feci edendorum Operum Plutarchi omnium. Proponebam editionis mihi formam omnibus numeris abſolutam : neque dubitabam, quin eam vel ſubſecivis horis, intra proximum decennium ad finem perducturus eſſem. Qua in ſpe opus cum tempore non recte comparabam. Ex adoleſcentia, veluti alta ſpecula, in reliquum vitæ ſpatium, ut ingentem et nullo limite circumſcriptum campum proſpiciebam : Opus meum oculis mihi videbar complecti ut ante me et proxime poſitum, quippe quod metiebar modo voluminis Plutarchei cujus

pondus manibus tollere poſſem. Mutata eſt ratio progreſſu ætatis. Ut temporis appropinquabant, ita operis recedebant termini. Abiit decennium: operis termini apparebant nulli. Abiit et quinquennium; plus erat reliquum quam confectum operis. Cœpi me tunc ex illa propoſitæ formæ magnitudine revocare, eamque arctioribus finibus circumſcribere, de quibus dixi in Bibliothecæ Criticæ, Volumine tertio, Parte prima. Cumque non ita multo poſtea, DELEGATI TYPOGRAPHIÆ OXONIENSIS, Viri Illuſtres, eam partem operis mei, qua *Moralia Plutarchi* continentur, excudendam vulgandamque recepiſſent; non ſubſecivum, ſed præcipuum, immo omne, quod quidem a muneris occupatione vacaret, et diurnum et nocturnum tempus in opere inſtituto collocavi. Jam, licet me non pœniteret quantum promoverem, hoc non tantum erat ut brevitate temporis exſpectationi hominum Plutarchi noſtri ſtudioſorum ſatisfacerem; ſi quidem expoſitam in Bibliotheca Critica inſtitutamque rationem tenere, et Animadverſiones ad rerum verborumque interpretationem comparatas ſimul cum ſcriptis Plutarchi, iiſque quavis pagina ſubjectas, edere vellem. Verebar etiam ne diutius differenda editione vanus ad promittendum et piger ad efficiendum viderer; aut potius, ne dudum ſuſceptam vanitatis et pigritiæ opinionem augerem. Dum ego in Plutarcho hæreo, ecce, duæ illius editiones, poſt meam inſtitui cœptæ, diu ante eam evolant, leves ſane ac tenues, ſed imperitis vendibiles in Germania: altera REISKII, ante hos viginti annos: altera, hinc nuper repetita, quam non vidi. Admonitores ſolvendi nominis frequentes aderant. Quibus ſi dicerem, quod vere dicebam, nondum mihi, quam-

vis hoc ſedulo agenti, omnia inſtructa eſſe ad editionem qua et peritis et ipſe mihi ſatisfacerem, difficile erat hanc pleriſque excuſationem probare. Erant et publice et privatim, qui feſtivi eſſe vellent, et has æternas moras dicteriis peterent: quos equidem, ut ab accurata doctrina rudes et mearum rationum ignaros, contemnebam. Erant boni et docti viri, qui me hortarentur ut ea ſaltem darem quæ jam parata haberem, reliqua alio tempore in altera editione adderem. Alteram vero, inquam, editionem Plutarchi! Valeat iſta iteratio forte parvulis in libris: in Plutarcho quidem valere non poteſt: certe de altera jam editione cogitare dum primam adhuc moliaris, et vanitatis ſit ridiculæ, et malæ fidei.

Accedebant graviores mutandi conſilii rationes, quæ me de vitæ humanæ brevitate et incerta ſpe admodum efficaciter monerent, eumque mihi incuterent metum, ne, dum opus ſimul totum urgerem, ita me mors occuparet, ut nulla pars abſoluta, omnes affectæ et inchoatæ eſſent, quas nemo ad probabilis editionis modum colligere et componere poſſet. Quare opus hoc meum in duas diſtribui partes deinceps abſolvendas: prima eſt ea quæ nunc jam tradita DELEGATIS TYPOGRAPHIÆ OXONIENSIS, Viris Illuſtribus, *Moralia* Græce et Latine, emendata, addita brevi Emendationum notatione, quinque voluminibus complectetur; altera, Animadverſiones ad rerum verborumque interpretationem comparatas, et Indices, paucioribus certe voluminibus, continebit. Hujus materiam dudum congeſtam ſi fatum aut digeri a me, aut ab alio quoquam in lucem proferri, non ſinat; opus tamen meliore ſui parte ſalvum eſt, id eſt ea quæ ad ipſius Auctoris manum et ſcriptu-

ram ſanandam et conſtituendam refertur, in qua proprium ac præcipuum editoris officium verſatur, quæ vel ipſa per ſe ſola juſtæ inſtar Editionis cenſeatur. Qua in re, ut parva magnis conferam, cavi ne idem committerem, quod in Polybio commiſiſſe dolemus CASAUBONUM: qui magni et egregii Commentarii molitione occupatus emendationem Græci exempli vix attigit, quamvis facile abſolvendam, ſi a Commentario eam disjunxiſſet et anticipaſſet: nunc utrique ſimul interitum parti mors, cum reliquæ interitu operæ conjuncta, occupavit.

Igitur de tribus, quæ initio memoravimus, præfationis capitibus, duo nobis explicanda ſuperſunt: quibus explicitis intelligatur, quid in Plutarchi ſcriptis adhuc *a prioribus editoribus*, quid nunc *a me* actum ſit. Quod quidem ita planius intelligetur, ſi prius operæ meæ initia et progreſſum enarravero.

CAPUT II.

De initiis et progreſſu operæ ab Editore in Plutarchi ſcriptis collocatæ.

IN Græcis Auctoribus, qui me adoleſcentem ac pæne puerum hæc ſtudia ingredientem præ cæteris tenerent, princeps fuit Plato. A cujus fonte et ubertate, quum ex RUHNKENIANIS ad Timæum animadverſionibus cognoviſſem, quantum poſteriores Scriptores et hauſiſſent venuſtatis ac doctrinæ, et nunc etiam exſpectarent luminis ac medelæ; ſumſi mihi ex horum numero duos minime contemnendos, quos ex Veterum, maxime Platonis, fontibus corri-

gerem et illuſtrarem, Julianum ac Syneſium. Mox alium quæſivi, in quo major perfectiorque doctrina, certius ingenii pabulum ineſſet. Hic fuit Plutarchus. Qui me, fatebor enim, primo ſua quadam difficultate rejiciebat; poſtea eo magis alliciebat, quo magis ad ejus familiaritatem proficerem. Animadvertebam quotidie, quantam illa patefaciendæ intelligentiæ difficultas, patefactæ ſuavitatem ferret: quantam illa nominibus verbiſque et tralatis et efficacibus referta, ac per complures enunciationes continuata oratio præſtantiam haberet figurarum et ſententiarum, cum ex ipſa natura expreſſarum, tum ex omni doctrinæ genere delibatarum.

Ergo in Plutarchi lectione pergebam, et indies me magis magiſque inſinuabam in ejus conſuetudinem rationis, orationis, doctrinæ; unde fiebat, ut ſubinde vel ipſa hujus conſuetudinis obſervatione, vel Veterum, quos ſequebatur, Euripidis, Platonis, aliorum, auctoritate, locos cum difficiles explicarem, tum corruptos emendarem. Qua inventionis voluptate captus conſtitui ſtudium ita porro meum in hac opera collocare, ut ejus fructum aliquando in publicam lucem proferrem. Hoc ejuſmodi erat, ut, vel Animadverſiones in omnia Plutarchi opera, vel unum aliquem Plutarchi libellum meis Animadverſionibus expolitum, ederem. Prior illa ratio ſolutior ſcribenti jucundiorque erat; qua locos tractamus eos in quibus feliciter nobis opera ſucceſſerit, præterimus eos de quibus nondum liqueat.

Poſterior adſtrictior erat ratio, ſed eadem ſcribenti ad proficiendum efficacior; quippe neceſſitatem imponens locorum omnium, in hoc uno certe libello, corruptorum difficiliumque accuratius excutiendo-

rum, item Auctorum, ex quibus lux petenda eſt, legendorum. Sumſi ergo ex *Moralibus* libris, quem Animadverſionibus meis illuſtratum ſeparatim ederem, illum *de Sera Numinis Vindicta*. Ut ex *Moralibus* hunc præ cæteris eligerem, valebat argumenti cum gravitas, tum ratio, utraque ad communem hominum captum ſtudiumque accommodata. Ut omnino ex *Moralibus* librum eligerem, cauſſæ mihi fuerunt idoneæ, de quibus nunc dicendum eſt.

Triplex eſt illa intelligentiæ difficultas, quæ in legendo Plutarcho ſe iis objicit qui ejus uſum nondum habent. Prima eſt ea, de qua diximus, propria quædam Plutarcheæ orationis forma, in verbis, nominibus, conſtructione: altera, recondita doctrina: tertia, labes et corruptela ſcripturæ. Cumque duo ſint genera librorum Plutarcheorum, alterum hiſtoriæ, ſeu *Vitarum*, alterum doctrinæ quod vulgo *Moralium* nomine appellatur; in utroque quidem frequentes ſunt tres illæ difficultatis cauſſæ, multo tamen frequentiores in *Morali*. Itaque ad hoc me genus majore ſtudio applicui: non ut alterum negligerem: ſed ut utrique juſtam ac debitam adhiberem curam, intentiorem igitur magis affecto, quod vere dici poteſt doctius, difficilius, corruptius. Hoc inſtitutum ſimul eo valebat, ut ſi quando ad omnium Plutarcheorum operum editionem animum adjicerem, prius parata eſſent ac prodirent *Moralia*; quippe quæ triplice illa de cauſſa multo majorem diuturnioremque operam poſtularent quam *Vitæ*, quæ propterea recte in alterum quaſi actum et ad requiem laboris reponerentur.

Hoc meum fuit de Plutarcho conſilium, hic apparatus, ante hos viginti quatuor annos, quum Lug-

dunum Batavorum veni ad veriſſimos Literarum noſtrarum antiſtites, a quibus interiora ſacra perciperem, VALCKENARIUM et RUHNKENIUM: quorum illum ante novem annos nobis eripuit fatum: hunc vigente in ſenectute nobis ſervat Deus, et ut diu ſervet, cum ego pietatis et amoris cauſſa precor, tum omnes mecum Literarum et humanitatis cauſſa precantur boni. Igitur antiſtites noſtri operam a me in Plutarcho et poſitam probabant, et porro ponendam ſuadebant: ſed diverſo uterque modo. VALCKENARIO placebat, ſingulares Plutarchi libellos ſeparatim deinceps quoſdam edi uberioribus Animadverſionibus illuſtratos ad modum libelli *de Sera Numinis Vindicta*: RUHNKENIO, omnia una Editione comprehendi Plutarchi ſcripta, Animadverſionibus additis quamvis brevioribus. Habebat ſane utriuſque viri oratio quod me moveret. In VALCKENARIANA frequens erat illud γνῶθι σαυτόν: non nimium eſſe pollicendum in opere fere infinito, quod majus eſſe quam pro unius hominis vita et labore: poſſe periculum fieri in ſingularibus Plutarcheis libellis; tum, ſi bene ſucceſſiſſet, progreſſum ad majorem omnium operum editionem integrum fore, quam ſemel ſuſceptam et oſtentatam deponere, vanum ac turpe eſſe. RUHNKENII hujuſmodi rationes erant: nil non audendum hac mea ætate, hoc ſtudio: complures jam a me lectos Auctores eſſe, e quibus lux ac medicina Plutarcho quæratur: per duo jam ſæcula operum ejus omnium meliorem deſiderari editionem: quam etſi minus omnibus numeris abſolutam effeciſſem, quidquid ei deeſſet, hoc ipſorum Plutarchi operum cum magnitudine excuſatum, tum præſtantia compenſatum iri. Perſuaſit RUHNKENIUS, cujus ora-

tio conjunctior erat cum adoleſcentiæ meæ ardore et impetu.

Itaque in præfatione libelli *de Sera Numinis Vindicta* deinceps editi, non dubitavi nomen fidemque profiteri de univerſa omnium Plutarcheorum operum Editione conficienda. Cujus Editionis nunc demum, præterlapſis viginti duobus annis, priorem partem, ſeu *Moralia* ſolvo: tardius profecto et mea ſpe, et vero multorum opinione hominum. Apud quos quum iſta me tarditas in ſuſpicionem vel pigritiæ, vel vanitatis, adduxerit; facere non poſſe videor, quin de hac me ſuſpicione purgem, rationeſque tarditatis reddam.

Igitur continuo ab illa, libelli *de Sera Numinis Vindicta*, editione in novum incidi vitæ genus: profeſſorium me munus ex alio deinceps aliud excepit, unumquodque ſua ſibi novitate omne meum tempus vindicans. Hoc in vitæ genere ſi dicam, duodecim inſtar annorum tempus de Plutarcho ablatum, datum fuiſſe docendo, ſcribendo, agendo, haud nimium dicam. Singula enumerare nec opus eſt, et oſtentationem habere videatur. Annus unus et item alter, plures deinceps, ita abibant ut muneris ipſe mei ſatagerem, Plutarcho non niſi ſubſecivas, eaſque paucas, darem horas, nec ad laborioſam meditationem, ſed ad quotidiani laboris requiem et relaxationem.

Tum vero paulatim agnovi quantum illa me fefelliſſet opinio de proximo decennio, quo ſperaveram me editionem abſoluturum eſſe. Rationes numeri ſubduxeram ad modum temporis, quod in adornando libello *de Sera Numinis Vindicta* conſumſeram. Hoc fuerat quatuor annorum. Itaque decem anni

ſatis ſuperque eſſe videbantur editioni univerſorum operum; aucta præſertim progreſſu ætatis, ut ſperabam, facultate mea. At vero in iſta ſubductione tres me, iique graves, latebant errores. Primus, in numero paginarum: quæ ſunt illius libelli vicenæ, univerſorum operum bis mille et ultra. Erat igitur enorme, bis mille paginis annos dare decem, quum quatuor dati eſſent vicenis. Alter fuit error, quod non animadvertebam utriuſque temporis diverſitatem. Quadriennium mihi fuerat liberum et integrum ab omni neceſſario negotio, ſequens omne tempus fuit occupatum diſtractumque quotidiano muneris labore. Tertius error verſabatur in eo, quod non attendebam ad rationem colligendi apparatus, quæ in univerſorum operum editione infinitis partibus difficilior et laborioſior futura erat quam in editione parvuli libelli. Quod quale quantumque ſit, operæ pretium eſt exponere.

Duo ſunt boni editoris officia, *Emendatio* et *Interpretatio:* duo item utriuſque bene gerendi officii inſtrumenta, *Comparatio veterum codicum* et *Doctrinæ copia:* illa ad *Emendationem* refertur: hæc ad *Interpretationem*, ita quidem, ut ipſa quoque magnam Emendationis partem complectatur. Nam cum ipſa per ſe doctrina ſæpe correctionem mendorum parit, tum eſt eadem judex ac diſceptatrix lectionum e codicibus depromtarum, quarum nullus eſt uſus, niſi eas doctrina dijudicet ac probet. Jam, ſi verum volumus, in bono interprete tanta ineſſe debet, aut non multo minor, doctrina, quanta ineſt in Auctore: certe ad eum modum, ut locos obſcuros ad legentium intellectum illuſtrare poſſit. Hoc officium apparet quam late pateat ad interpretationem Plutar-

chi, in quo infinita eſt doctrinæ et copia et varietas. Vel una hæc me cogitatio debebat abſterrere a ſuſcipienda ejus editione. BACHETUS MEZIRIACUS poſt AMYOTUM Gallice vertere Plutarchum aggrediens, brevem ſcriptiunculam edidit de ſuo conſilio, AMYOTI erroribus, doctrina denique ea qua Plutarchi interpretem præditum eſſe oportet: cujus doctrinæ partes pleraſque recenſens, parum in iis valuiſſe et frequenter cæcutiiſſe AMYOTUM oſtendit. Plutarchus ut infinita et fere divina erat doctrinæ copia, ita in ſcriptis ſuis locos ex omni doctrinarum genere expromſit; nulla fere eſt vitæ humanæ, ut tunc erat, pars quin de ea vel diſputaverit vel mentionem fecerit. Atqui omnes hi loci, ut legentibus obſcuri, ab interprete illuſtrandi ſunt. Quidni ergo quis ab eo poſtulet, ut omnem qua Veteres valuerunt, rerum verborumque ſcientiam mente complectatur: non modo ut Veterum ſcripta et monumenta legerit, cognoverit; ſed ut omnes diſciplinas, artes, res, in omni vitæ genere apud illos frequentatas, teneat: Grammaticam, Muſicam, Gymnaſticam: Hiſtoriam, Mythologiam, Geographiam, Chronologiam, Criticam: Philoſophiæ partes, Dialecticam, Phyſicam, Ethicam, in iiſque ſingularum ſectarum placita ac diſſenſiones: tum Mathematica, Geometriam, Arithmeticam, Aſtronomiam, Harmonicam: porro artes, civiles, militares, liberales, illiberales: denique ſingularum nationum et civitatum leges atque inſtituta, omnemque in vita cum publica tum domeſtica morum et conſuetudinum varietatem.

At quis, qui tantam tam innumerabilium rerum ſcientiam ab interprete poſtulet, non videat ſe aliquid poſtulare quod in re et natura non ſit poſitum.

Neque ipſe BACHETUS MEZIRIACUS ſe tantam ſcientiam conſecutum eſſe profitebatur: et erat tamen non ſolum AMYOTO doctior, ſed in doctiſſimis adeo hominibus cenſendus. Unus forte JOSEPHUS SCALIGER, quem ex omnibus, qui poſt renatas Literas fuerunt, omni Antiquitatis ſcientia conſummatiſſimum exſtitiſſe conſtat, non multum ab hac perfectione abfuit. Sed nec ſæculum unumquodque SCALIGERUM fert, nec cadit tale ingenium in noſtrum ſæculum; οἷοι νῦν βροτοί εἰσι. Enimvero vel hodiernis ſuæ et ætatis et patriæ in rebus, quæ ante oculos et in promtu poſitæ ſunt, quis illam tantam tenuit ſcientiam? Igitur ne antiquis quidem in rebus et cognitu iis difficillimis, exigatur ab interprete. Valeat illud, *Eſt quodam prodire tenus, ſi non datur ultra.* Habeat interpres eam doctrinam, qua mendoſa quidem ab integris ſemper dignoſcat, ſæpe etiam emendet: obſcura, niſi penitus illuſtret, tamen hactenus patefaciat, ut legentes in veſtigio ponat, quo perſequendo reliquam obſcuritatem ipſi diſpellant: omnino ſit is, qui regnet in illa editionis quaſi provincia, ut neminem habeat in ea ſuperiorem ex iis qui nunc ævum agunt hominibus; nemo ipſo Auctorem magis cognitum, tractatum, perſpectum habeat; nemo tam doctus ſit quin ex ipſius Editione proficere poſſit. Quo quidem gradu me non eſſe, ipſe mihi ſum teſtis. Doctrinarum modo memoratarum, alias ne attigi quidem, alias leviter deguſtavi, paucarum probabiliter peritus; in omnibus infra voluntatem ipſe meam et modum boni editoris. Ulterius progredi mihi datum non eſſe, ſero agnovi. Sed quid facerem? An totum editionis negotium abjicerem? Multos, ex iis qui nunc vivunt, eruditos homines

verisimile est me longe præstare ingenio ac doctrina; et forte breviore tempore meliorem hac mea Editionem effecturos fuisse. Sed hi hoc non egerunt. Ego, ut potui, egi: nec multum quidem, at tantum tamen effeciſſe visus sum, quod et indoctis utile, nec doctis inutile esset. Hoc secutus sum, hoc præ me fero: hæc me spes confirmavit ac sustentavit, ne susceptam editionem deponerem.

Quæ est igitur vis, quæ ratio illius, de quo agimus, colligendi apparatus doctrinæ? Principio quidem, futurus interpres adferat accuratam scientiam Linguæ Græcæ et Antiquitatis, usu bonorum Scriptorum comparatam. Tum Auctorem suum legat, relegat; ut ejus orationem, rationem, consuetudinem, doctrinam, ingenium, mente ac memoria complectatur et in promtu habeat. Denique, quod proprium ac præcipuum est hujus officii, legendi sunt Scriptores antiqui plerique omnes, recentiores etiam optimi: ex iis colligendi loci ejusmodi qui valeant ad Auctoris locos cum corruptos emendandos, tum obscuros illustrandos: neque hoc agendum percurrendis illis Scriptoribus, aut, quod pejus etiam est, locis per Indices vulgatos indagandis, sed meditata ac diligente ipsorum lectione Scriptorum: neque satis est locos illos tantummodo collegisse et attulisse, sed ipsius etiam doctrinæ et artis cujus quisque est locus, totius, quasi corporis, forma et partes tenendæ sunt.

Jam hoc negotium quantum differat utrum in parvo an magno libro, utrum in unius an universorum Plutarcheorum editione librorum agatur, cum nemo non intelligit, tum magis etiam intelligetur, si, quid mihi acciderit, narravero.

Quum ad libellum *de Sera Numinis Vindicta* accederem, recens eram a principum Auctorum Græcorum lectione, ut ex iis quod ad rem præsentem accommodatum esset, facile mihi subjiceret memoria. Libellus, utpote parvus, aliquoties lectus, ita memoriæ tradebatur, ut eum quasi in numerato haberem. Ab hoc item recens, ad alios legendos Auctores progrediens, eos magis percurrebam quam legebam, ut tamen attenderem quod ad hunc libellum pertineret. Locos e doctrinis petitos satis habebam universe et obiter cognovisse, non vacabat eorum vim ex intelligentia et ratione totius doctrinæ percepisse.

At in magni operis negotio nil simile istius vel facilitatis vel levitatis, omnia alia et diversa erant. Cœpi Auctores cum nondum lectos legere, tum antea lectos relegere, nec magis Plutarchi, quam ipsorum caussa: non cursim, sed pedetentim: sæpe insistens, locos difficiles excutiens, plurimos notans et in adversaria referens etiam qui ad Plutarchum non pertinerent. Athenæum, ut hoc utar, antea quindecim diebus perlectum, nunc octo demum mensibus absolvi. Philosophiæ aliarumque doctrinarum jam non satis habui disjecta et quasi dispersa vidisse membra: nil mihi actum existimavi nisi, quoad quidem ejus a me fieri posset, earum formam, nexum, et quasi corpora propius spectarem, originem, progressus, historiam denique cognoscerem. Fuit hic complurium labor annorum, cujus fructum peculiaribus in scholis cum discentibus communicare non dubitavi, ad publicam lucem adhuc immaturum judicavi: partes quidem cum antea prodidi, tum suo loco prodam in Animadversionibus.

Alia tarditatis causa fuit in magnitudine operum

Plutarchi universorum. Duo spissa volumina formæ maximæ, paginarum supra bis mille, Auctoris unius omnium doctissimi, doctrinam ubique spargentis, sæpe effundentis, quantam, quam variam interpreti objiciat materiam, facile est ad ēxistimandum. Hæc ego volumina sæpius a capite ad calcem perlegens, nil proficiebam ad illam promtam locorum recordationem, quam in libello *de Sera Numinis Vindicta* consecutus eram: septima etiam lectione, anteaquam ad medium perveniissem, prima in oblivionem abibant. Igitur materiam ex multitudine ad paucitatem redigere studui, dedi me ad excerpendum. Sed omnia fere excerpenda erant; nil enim non dignum notatu, nil non memorabile videbatur.

Et vero ne sic quidem proficiebam ad promtam expeditamque locorum excerptorum recordationem et facultatem. Sæpe fiebat ut in alterius inciderem Scriptoris locum, de quo dubitarem essetne ad Plutarchum referendus: ergo notavi eum: et notavi fere omnia, ne quid perire sinerem. Sæpe item fiebat ut rem dictionemve in excerpta relatam reperire denuo non possem nisi pervolutatis omnibus excerptorum schedis, et integris nonnunquam libris. Unum jam restabat memoriæ subsidium, ut omnem Plutarcheam rerum verborumque materiam ordine literarum redigerem in Indices, ad eosque materiam apparatus ex aliis Scriptoribus collectam, suo quamque loco annotarem. Ergo hoc egi, et confeci complures Indices eosque locupletes, sed præcipuos quatuor. Primus est nominum verborumque Græcorum: alter grammaticus, formarum constructionis: tertius Auctores, eorumque locos, a Plutarcho memoratos complectitur: quartus est rerum et hominum. Nam

Indices duo, qui exſtant in Editione Græco-Latina et aliis; alter rerum et hominum; alter Auctorum, iſque bis repetitus a Fabricio in Bibliotheca Græca, altero quidem loco novus, ut ait, et locupletior: hi igitur nil erant ad eam quam ego ſpectabam rationem et copiam: ſic compoſui meos, ac ſi illi omnino non eſſent. Indices mei ſemel confecti multum mihi profuerunt ad laboris compendium: ipſa eorum confectio majorem partem temporis a me in Plutarcho collocati abſumſit, fuitque, cæterum, ſupra quam dici poteſt, plena laboris ac tædii, cujus moleſtia ipſam ſuavitatem lectionis librorum Plutarcheorum obrueret: quæ ſane lectio iſtius ærumnæ unicum fuit ſolatium. Utile forte ſit ad aliorum admonitionem quibus aliquando idem ſaxum volvendum erit in edendis magnæ molis Auctoribus, ſed longum eſt pro præfatione, referre, ut enotaverim, annotaverim, excerpſerim, excerpta in Indices referre ſtuduerim breviſſima ratione, primum continuo; tum peculiaribus in ſchedis vel ordine literarum vel ſimpliciter ſcribens, ſcripta transſcribens: ut viæ longitudine defatigatus, ejus compendium quæſiverim nec invenerim: ut iterum tentaverim, et pererratis multis ambagibus denique ad primam longioremque viam recipere me coactus fuerim. Quoties ego tunc de VALCKENARIO cogitavi! eumque non ſine ratione egiſſe intellexi, quum mihi ſuaſiſſet, non univerſa, ſed ſingula Plutarchi ſcripta edere. Sed jam in ſtadium ingreſſo et eouſque progreſſo turpe mihi ducebam recedere, et quemvis potius laborem exantlandum ſtatuebam quam editionis propoſitam ſpem laudemque deſerendam. Perrexi, perfeci. Et ſunt ſane hi jam Indices ſua materia ex-

pleti mihique ad meum uſum utiliſſimi: aliorum uſui ut accommodentur, nil niſi aliquid formæ deſiderant.

Hactenus de *Interpretatione* dictum: nunc de *Emendatione* dicendum. Hujus duplex eſt fons, alter in auctoritate et ſcriptura veterum codicum poſitus, alter in conjecturæ probabilitate.

Et primo quidem, ut fit, ad conjecturam me dabam, et poſtea ſemper eam conſectatus ſum. Erat enim ferax emendationis partæ accurata lectione Auctoris: erat eadem laboris pars jucundiſſima, nec labor potius quam condimentum laboris. In manibus habebam parvulum volumen exempli STEPHANIANI Græci habile et ad geſtandum facile: captans æſtivo tempore umbram arborum, hiberno matutinæ horæ integritatem, nocturnæ tranquillitatem, conjiciebam me in lectionem Plutarchi, in ejus me orationem et ſententiam penitus inſinuabam, ſenſus latentes quaſi veſtigiis odorabar et indagabam. Nulla non lectio habuit inſignem inventionis ſuavitatem, qua non aliam majorem Dii mortalibus largiuntur. Modo corruptelam ſanabam, modo obſcuritatem illuſtrabam, frequentiſſime veterem ipſe meum errorem corrigebam, quo locis ſanis, nondum intellectis, violentum remedium adhibuiſſem. Sed hæc ad futuræ dotem Editionis ſpectabant. Alius erat longe præſtantior ingenii animique fructus: ut cum perſpiciendis philoſophorum præceptis ad rerum divinarum humanarumque intelligentiam nonnihil profeciſſe, tum ſapienter monitis et præceptis ad vera falſaque bona dignoſcenda et recte æſtimanda, ad præjudicatas opiniones et vanas vulgi laudes contemnendas, aliquanto magis inſtructus et confirma-

tus, mihi viderer : atque ita, vel hac ſpe recreatus alacrior ad quotidianum opus accederem, vel ad quietem me darem, ut auctore Platone ſuadet Cicero, ea parte animi, quæ mentis et conſilii eſt, agitata et erecta ſaturataque bonarum cogitationum epulis. Faxit Deus, ut hic mihi fructus ſit perpetuus ! ut ejus certe aliquid in animo hæreat, nec turbis ac nugis pervulgatæ conſuetudinis ac vitæ totus disjiciatur et evaneſcat ! Faxit ut idem fructus per noſtram Editionem ad plurimos dimanet ac propagetur bonarum Literarum ſtudioſos, Plutarchi et lectione frequentata, et intelligentia magis jam expedita.

Alter Emendationis fons erat in auctoritate veterum librorum, cum ſcriptorum tum editorum. Et principio quidem ex editis una contentus eram STEPHANIANA recenſione, cum Genevenſi formæ octavæ, tum illa hinc repetita Græco-Latina formæ maximæ cum Latina interpretatione et notis XYLANDRI : priorum, Aldinæ et Baſileenſis nullam habebam rationem, ut magis etiam quam STEPHANIANA mendoſarum : temere quidem, ut poſtea agnovi, et errorem meum correxi. Principio igitur unice codices ſcriptos conſectabar. Conſtituebam præcipuas per Europam Bibliothecas adire, codices meis ipſum manibus tractare et excerpere. Hujus tamen conſilii effectus intra unam ſubſtitit Pariſinam peregrinationem. Illuc, ut primum potui, ante hos undeviginti annos, evolavi ; quod audiviſſem, collectiones variarum lectionum amplas, e multis codicibus congeſtas paratasque, ibi ſervari. Quod quum præſens ipſe aut parum aut nihilum eſſe intelligerem ; dedi me ad ipſos codices conferendos, quos

bibliotheca publica, cognomine regia, nondum collatos ab editoribus Plutarchi, plurimos habet et optimos, præsertim nonnullos, COLBERTO auctore, e Græcia allatos, in quibus præcipui sunt ii quos notavimus literis B. et E. Hanc peregrinationem incredibiliter fructuosam ad emendandum Plutarchum, quum ultra dimidium annum producere mihi non licuisset; domum redux constitui eosdem fontes, prima quaque opportunitate oblata, repetere, vel ex iis per alios homines haurire. Neutri consilio eventus respondit: nisi quod medicus harum Literarum peritissimus LE FEBVRE DE VILLEBRUNE jucundo me dono auxit facta collatione *Consolationis ad Apollonium* cum duobus illius bibliothecæ codicibus, quos significavimus literis N. et Z. Cæterum codices Parisini a me collati ad duodecim, plurimam emendationis partem Plutarcho contulerunt; licet reliquorum codicum nostrorum ea sit et bonitas et multitudo, quæ haud scio an nemini umquam veteris Auctoris editori adfuerit. Itaque cum alias sæpe, tum proximis his annis, excerpta codicum digerens ad eaque Plutarchi scripturam emendans, in illorum veni recordationem temporum, et amicorum qui conatus meos juvarunt, VILLOISONI, SANCTOCRUCII, LARCHERI, aliorum, de quibus illud dicimus, οὐδέ τι ἴδμεν Ζώει ὅγ' ἢ τέθνηκεν: quæ recordatio, tristis eadem et jucunda, conjuncta certe est cum grato animi sensu et voto, velit Deus et illam bibliothecam incolumem servare, et vero ipsum populum cum vicinis populis in ejusmodi pacem ac tranquillitatem constituere, quæ plurimum valeat ad ingeniorum cultum, et rei cum publicæ, tum privatæ, florem.

Sed redeat, unde digressa est, oratio. Duorum

Moſcuenſium codicum varias lectiones ultro ad me miſit, mox etiam exemplum Græco-Latinum *Vitarum*, adſcriptam habens in margine varietatem alterius ſcripti libri Moſcuenſis: hæc igitur ultro ad me miſit J. F. MATTHÆI, V. Cl. nunc Wittebergenſis, tunc Moſcuenſis Profeſſor, vir multæ et elegantis doctrinæ, qui primus literatam civitatem notitia et uſu divitiarum illius bibliothecæ antea ignotarum locupletavit. Venetos quatuor libros, conciliatore amiciſſimo VILLOISONO, adjutore et fautore JACOBO MORELLIO, viro et humaniſſimo, et in re omni literaria verſatiſſimo, Cuſtode bibliothecæ D. Marci, in meos uſus excerpſit doctiſſimus juvenis PAULUS BLESSIG, illo tempore domeſtici pædagogi munere Venetiis, hoc tempore apud Wurtenbergenſes ſacerdotio fungens. Ejuſdem MORELLII benivolentiæ debeo exemplum Catalogi librorum Plutarcheorum, a Lampria, ut vulgo fertur, confecti, edito exemplo plenius et locupletius. Libros bibliothecæ Lugduno-Batavæ ipſe tractavi, beneficio RUHNKENII noſtri mecum communicatos. Hi continentur, codice VOSSIANO ſcripto: Collectione ANDREÆ SCHOTTI: exemplo Aldino cui adſcriptæ ſunt variæ lectiones LEONICI et JANNOTII: exemplo Baſileenſi cum emendationibus incerti, ſed docti, viri, quem Anonymi nomine ſignificavimus: exemplo STEPHANIANO, in cujus margine BACHETUS MEZIRIACUS varietatem quorumdam librorum ſcriptorum, et vero conjecturas multas eaſque bonas, annotavit: codicibus præterea duobus ſcriptis duorum libellorum, altero *Platonicarum Quæſtionum*, altero PERIZONIANO, *Conſolationis ad Apollonium*. Florentinorum codicum collationes nactus ſum ex

auctione bibliothecæ Gronovianæ: indidem fuit alterius cujuſdam codicis collatio cum aliis libellis: et exemplum STEPHANIANUM cum emendationibus CL. SALMASII, quas ABR. GRONOVIUS cum REISKIO communicaverat. Vaticani et Palatini varietatem magna diligentia excerpſit, præſertim in *Sympoſiacis Quæſtionibus*, nec minore diligentia deſcripſit ex libro Aldino M. A. MURETI, Collationem JANNOTIANAM, ABBAS JOSEPHUS SPALLETTI, vir perdoctus, edito nuper Anacreontis vetuſto exemplari de hominum elegantiorum ſtudiis bene meritus. Denique acceſſerunt codices Britannici cura et benivolentia Illuſtrium DELEGATORUM TYPOGRAPHIÆ OXONIENSIS, in primis JOHANNIS RANDOLPHI, Viri Rev. egregia doctrinæ et humanitatis laude clari, cui plurimum noſtra Editio debet. Codices complures ſunt, Harleiani et Oxonienſes; excerpendi negotium idoneis hominibus mandatum, accurate peractum: in Harleianis libris inchoatum a doctiſſimo WOYDIO, ejus obitu intermiſſum, abſolutum eſt demum reperto cui recte committeretur. Igitur varietatem eorum librorum, quam in Emendationibus Græco contextui et Latinæ Verſioni interjectis, memorare non potuimus, ſuis locis exhibebimus in Animadverſionibus et Indicibus Variarum Lectionum. Locorum eorum quos poſteriores Scriptores, Euſebius, Stobæus, alii, e Plutarcho retulerunt, rationem a me habitam eſſe, non eſt quod moneam. Alia etiam ſubſidia vel edita, vel ad ſingulos Plutarchi libros ſpectantia, intelligentur e recenſione proxima huic præfationi. Codicis cujuſque quæ ſit bonitas, quæ auctoritas, quis fructus ad Plutarchi manum ſcripturamque reſtituendam, cum infinitum

ſit hoc loco exponere, tum uberius cognoſcetur e duobus ſequentibus capitibus hujus præfationis, eique proximis Indicibus, maxime ex Emendationibus noſtris et Animadverſionibus.

Hanc tantam variarum lectionum ſylvam quum contuliſſem ad exemplum STEPHANIANUM quippe vulgatum et reliquis exemplis emendatius; primum quidem ſperabam non opus fore ut eamdem etiam augerem varietate lectionis ex prioribus Editionibus, Aldina et Baſileenſibus, collecta: poſtea, et faciundum eſſe intellexi, et feci. Videbam, in STEPHANIANO exemplo locos complures ineſſe probabiliter vel correctos vel expletos, qui in ſcriptis omnibus libris vel mendoſi vel lacunoſi exſtarent. Horum locorum medicinam, utrum ex prioribus editionibus repetiviſſet STEPHANUS, an aliunde, vel e codicibus ſcriptis, vel e conjectura duxiſſet, non negligere et in medio relinquere debebam; ſi quidem contextum Auctoris et ſcripturam certa ratione conſtituere, et locum quemque ſua auctoritate cenſere vellem. Deinde quis affirmare auderet, nullos omnino locos exſtare meliores in prioribus Editionibus quam in STEPHANIANA, nihil amplius in hanc ex illis derivari poſſe emendationis: quod contra etiam eſſe, vel in libello *de Sera Numinis Vindicta* didiceram. Porro, credibile erat, in prioribus Editionibus locos, quamvis corruptos, tamen veſtigia ſervare ſanæ lectionis; quos locos STEPHANUS e conjectura vel ſua, vel aliorum, ita mutaſſet, ut et a vero aberraret, et veſtigia veræ lectionis obliteraret, et tamen aliquid daret quo legentes contenti eſſent nec de vitio ſpuriaque lectione ſuſpicarentur. Quod in *Moralibus* nulla non pagina accidit; certe quot ſunt paginæ, tot fere

exempla perverſæ correctionis exſtant. Uno utar eoque brevi exemplo. In libello Περὶ τῦ Λάθε βιώσας, Ed. Gr. Lat. p. 1130. E. Steph. p. 2071. ita legitur: οὐδέν ἐσιν ὑπόλειμμα σώματος τοῖς τεθνηκόσι, τιμωρίας ὅπερ ἐσιν ἀντιτύπε δέξασθαι δυνάμενον. Cætera ſatis ſunt plana: ſed quid illud ὅπερ ἐσιν? Poſſit quis ita ſententiam accipere, "Mortuis nullæ ſunt corporis reli-"quiæ, quæ poſſint *illud quantum eſt* ſolidi ſupplicii "ſuſcipere." Probabilis eſt ſententia, nec in Latina interpretatione tantum duri habet quantum in Græca Plutarchi oratione. Ergo lectio fertur, vera habetur. At veteribus libris conferendis vidi exſtare αἵπερ εἰσιν in Aldina et Baſileenſibus editionibus, item in pleriſque meis codicibus ſcriptis: at iſtud nullo modo intelligi poterat: igitur antiquus jam corrector mutavit in ὅπερ ἐσιν, quod patet ex Collectionibus Schotti, Collationibus Jannotii et libro Poli, in quibus eſt ὅπερ ἐσιν: Stephanus, qui ex his libris ſuæ ipſe Editionis ſcripturam conſtituebat, hoc arripuit et edidit. Equidem ut vidi veterem lectionem αἵπερ εἰσιν, ita ex ea agnovi veram lectionem ἀπέρεισιν, quam recepi: et Xylandri interpretationem, *neque reliquiæ ſunt corporum poſt mortem, quæ cruciatus ſuſtinere poſſint*, ita leniter correxi et immutavi, retentis, quoad ejus fieri poterat plurimis verbis, *neque reliquiæ ſunt corporum poſt mortem, quæ cruciatus inflictionem ſolidi capere poſſint.*

Ergo cum illis jam memoratis de cauſſis neceſſariam eſſe priorum Editionum comparationem intelligebam, tum quod minime conſentaneum erat rationi, profligatis tot laboribus, hunc negligere in quo præcipuum editoris munus cerneretur, qui valeret ad cognitionem originis et progreſſus atque, ut ita di-

cam, ad genealogiam, vulgatæ lectionis, ut appareret, quomodo ab Aldino fonte ducta ſcriptura per ſequentes Editiones, vel immutata vel ſervata, ad noſtram ætatem propagata fuiſſet. Neque vero acquieſcere poteram in eo Variarum Lectionum Indice qui ad calcem Græco-Latinarum Editionum adjectus eſt; quippe quem valde negligenter confectum eſſe ſcirem, locorum plurimorum cum omiſſione, tum mendoſa deſcriptione. Neque contentus eram priores Editiones ad manum habere et inſpicere ad quemque quem tractarem locum; quod, ut antea, ita poſtea ſemper feci. Ipſam igitur ab initio ad finem Aldinam cum STEPHANIANA contuli et comparavi, adhibita item Baſileenſi utraque, ex iiſque omnem lectionis varietatem enotavi. Fuit hic labor, ſubſecivus quidem, ſed tamen labor duorum fere annorum.

Nil dicam de moleſtia iſtius negotii, librorum ſcriptorum et editorum excerpendorum, excerptarum lectionum ad ſuos locos conferendarum; ut ſæpe per complures horas deſudans, vix unam lectionem memoratu dignam, nedum meliorem vulgata nactus fuerim. Neque enim hæc ſtudia aliter conſtant: et ſubinde una tandem inventa lectio, qua locus affectus ſanaretur, omne prioris tædium laboris abſtergebat et humaniſſima voluptate compenſabat. Sed exantlata iſta opera, quid profeceram? Nimirum tam immenſam, tam innumerabilem variarum lectionum ſegetem congeſſeram, cujus mole ipſe obruerer, cui digerendæ vix totum vitæ ſpatium ſufficere videretur. Subſtiti dubitans quid agerem, pergeremne, an totum editionis conſilium abjicerem: accedo, diſcedo, alia omnia agere incipio. Redit poſt

aliquot menſes deſiderium priſtini operis : ſuccedit cogitatio, quantum boni in iſta mole ineſſet, modo digereretur. Enimvero, inquam, ejuſmodi adipiſcendæ molis ſpes te Lutetiam traxit : quam tu ſi illo tempore et loco nactus eſſes, ut te felicem prædicaſſes ! Nunc, quum longi temporis labore hanc jacturam compenſaveris, molem meliorem etiam ipſe tibi congeſſeris, tu tantum bonum defugies ? Τέτλαθι δὴ κραδίη, καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης : duriora et paſſus es et ſuperaſti in conficiendis Indicibus. Hæc me cogitatio incredibiliter erexit et cum ſtudio Plutarcheæ editionis in gratiam reduxit. Admoveo manum operi : moles paulatima peritur, purgatur, ordinatur. Eſtque hæc totius Plutarcheæ materiæ ea pars, quæ prima ad vulgandum parata fuerit : cujus partis delectus et quaſi flos in his quinque Voluminibus exſtat.

Sed labor in tota hac Editione conſumtus, licet multis partibus moleſtus fuerit ; multo tamen moleſtiores fuerunt reprehenſores laboris. Horum duplex fuit genus, doctum et indoctum. Indocti fere me admonebant, ne ipſe me ad durum opus damnarem, vitæ ſuavitatibus privarem. Quibus ut aliquid reponerem quod caperent, dicebam, et ipſos habere ſua oblectamenta, ſua ſtudia, quibus a quotidiano ſe opere recrearent : hoc meum mihi eſſe oblectamentum, meum ſtudium, in quo tempus a muneris occupationibus liberum ſuaviter tranſigerem. Tum vero minus etiam capiebant, quale hoc eſſet, laboris relaxationem in alio labore quærere : mentis morbum ſubeſſe putabant, miſerantes me ut alterum Heautontimorumenum illo fere dicto dimittebant, *An cuiquam eſt uſus homini, ſe ut cruciet.* Docti ini-

quiores erant, nec tam facile me dimittebant; corripiebant, et veluti debitum a me exigebant: " Heus " tu! ecquando Plutarchus prodibit?" Dicebam, nondum omnia mihi esse parata ad justam editionem; magnam et variam esse operam, emendationis, interpretationis, apparatus doctrinæ colligendi, porro varias lectiones congerere, Indices conficere, omnia denique digerere. Tum illi, " Da quod habes, re- " liqua supplebis altera editione: utendum est inge- " nio et elegantia; non obscura ista et laboriosa " diligentia. Enimvero indignum est liberali doc- " trina negotium Indices conficere, varias lectiones " et materiam congerere: hoc per alios agendum: " tuum est ordinare materiam." Quid responderem? Multa, sane: modo audire voluissent. Quod mihi sit consilium, quæ animi sententia, nunc dicam. Diu est quod illam ingenii laudem consectari desii: si sponte sequitur, accipio: sin minus, non curo. Omnem mihi laudem in honestate constitui: honestatem in explendo officio positam existimo, officium proficisci a vitæ genere, seu muneribus, quæ vel natura nobis dedit, vel fortuna (quam rectius Providentiam vocemus) vel suum cuique judicium: veluti natura unicuique nostrum tribuit munus hominis, civis: fortuna, aliis alia, mihi professorium: ipse mihi assumsi munus edendi Plutarchi: hoc adolescens suscepi, putans me aliquid facultatis habere ut munere bene gerendo aliis prodesse. Jam si ad ingenii ac virtutis fructum pertinet, Plutarchi intelligentiam expeditiorem reddi; honestum est hoc munus; et si honestum est, honeste item expleri debet: seu, ut idem aliis verbis dicam, officium mihi est, hoc munus recte agere. Primum igitur, ne de

altera editione cogitemus, quando primam nondum eo perduximus ut officio nos ſatisfeciſſe putemus. Deinde adhibeamus muneri explendo neceſſarias, tamquam operi inſtrumenta, facultates, quæcumque illæ ſint et vocentur, ingenium, doctrinam, induſtriam, diligentiam, aſſiduitatem, cæteras. Hoc enim et officium et rationi conſentaneum eſt. Igitur et contra officium, et abſurdum eſt, ſolo ingenio uti velle in opere ubi tam magnæ ſunt partes multarum aliarum facultatum. Sed quid illud eſt quod ingenii nomine appellant? Eſt, inquiunt, celeritas mentis, velocitas cogitationis, eſt omnino divinum quid, quod ſi quis habet, is reliquas facultates non deſideret. Jam intelligo. Eſt nimirum tale, quale dicitur a Platone de poetis, κῦφον χρῆμα καὶ πτηνὸν καὶ ἱερὸν, leve negotium, et volaticum ac ſacrum; ut, quum nihil didiceris, tamen omnia didiciſſe videaris. Equidem neſcio an in editione hac Plutarchea aliquid ingenii ſit. Hoc ſcio, quidquid, aut ſi quid, in ea eſt inventionis, hoc me non volando aſſecutum eſſe. Mihi eam natura tribuit tarditatem, ut gradatim procedendum ſit, ſi quo pervenire cupiam, via quærenda, rationes ſubducendæ, circumſpiciendum in omnem partem, lux aliunde ſæpe accendenda. "Sed," inquiunt, "compendium laboris facere poteras ejus "parte aliis mandanda." Fuerunt qui codices ſcriptos mei cauſſa excerperent. Cætera omnia ipſe agere et efficere debui. Nos qui in hoc literarum genere ac munere verſamur, non ſumus ita beati ut in familia noſtra pueros literatos habeamus, quibus hanc operam mandemus. Quos etiam ſi haberemus, tamen certiuſque lubentiuſque per nos ipſi quam per alios hanc officii partem exſequeremur. Sumus, quod

Socrates ait, αὐτεργοὶ τῆς σοφίας. Sint alii architecti doctrinæ, habeant ſuos operarios et bajulos, contemnant nos qui nobis ipſi bajuli ſumus, habeant comitatum, catervas laudantium et mirantium ſpeciem eruditionis, volitent vivi per ora hominum, videantur ſibi aliiſque multum ſapere,

Horum
Semper ego optarim pauperrimus eſſe bonorum.

Hæc mihi dicenda judicavi, de operæ a me in Plutarcho collocatæ initiis et progreſſu, tardo illo quidem, ſed tamen progreſſu ; cum, ut rationem nominis tarde ſoluti redderem: tum, ſi forte juvenes, qui aliquando aliud hujuſmodi editionis opus capeſſerent, ex meis erroribus breviorem viam invenire poſſent. Hos vero etiam monere debeo, ut cogitent quale quantumque onus ſuſcipiant. Sciant, in conficiundo opere ipſis non ſolum cum labore conflictandum eſſe, ſed etiam cum reprehenſoribus laboris : confecto opere, pauciſſimos fore, etiam ex iis qui judicare aliquid poſſint, qui operam cognoſcant, agnoſcant, recte æſtiment, tot volumina legant, ut locos deprehendant eos in quibus maxime operæ pretium factum eſt : plurimos fore novitatis captatores, qui in opus involent, leviter inſpiciant, continuo ſententiam in publicum prodant, ſpecie gravem, re levem, eam tamen quam vulgus ſequatur. Cogitent quibus rationibus animum inſtruant, ut contemta vulgari gloriola, ſolo ſe tueantur paucorum peritorum ac prudentium virorum judicio, ejuſque judicii minimam partem præſente ætate, plurimam ſequentibus ſæculis contineri ſtatuant. Cogitent, veram laudem non in fama et ſermonis celebritate poſitam eſſe, ſed in fructu qui ex noſtro labore ad

alios redundat, qui, quamvis ignoti et taciti, tacite editori gratiam habeant de Auctoris intelligentia aperta et faciliore reddita. Tum demum bonam ſpem de ſucceſſu conſilii ſui capiant, quum illa omnia apud ſe reputaverint, perpenderint, conſtituerint: quum, neglectis clamoſis exactoribus operis, in ſuſcepto itinere conſtanter pergant, unice jam illud Ennianum et iſtis opponant, et ſibi proponant,

Unus qui nobis cunctando reſtituit rem;
Non ponebat enim rumores ante ſalutem;
Ergo poſtque magiſque viri nunc gloria claret.

CAPUT III.

Hiſtoria ſtudii a prioribus in frequentandis edendiſque Plutarcheis ſcriptis poſiti.

SECTIO I.

Index Scriptorum veteris et medii ævi, apud quos Plutarchi, vel mentio fit, vel loci exhibentur, vel veſtigia exſtant.

QUÆRENTIBUS nobis unde et qua via hic Plutarcheorum librorum numerus et ſcripturæ contextus ad nos pervenerit, duæ occurrunt ætates: altera, proxima, quæ eſt a prima chalcographica editione: altera, remotior, ab ipſius Plutarchi ævo repetita et ad illam uſque ætatem deducta. Illa nullo modo ab Editore negligi debet. Hujus tractatio pauciſſimis adhuc adhibita eſt Auctoribus: neque cum aliqua hiſtoriæ copia adhiberi poteſt niſi fere iis qui doctrinæ ac ſectæ auctoritatem habuerunt, veluti Sacri Scriptores et Eccleſiaſtici, et in diverſis generibus Homerus, Hippocrates, Plato, Ariſtoteles,

alii Philoſophi, item Legiſlatores et Juriſconſulti. Cæteri ita ad nos venerunt, ut quo itinere quibuſque converſionibus per hanc priorem ætatem propagati et ſervati fuerint, ignoretur. Et ſane de Plutarcho pauca dici poſſunt. Nec tamen idcirco non quærendum qualia ſint hæc pauca; nec committendum, ut totus hic locus vacuus relinquatur, ſi ad juſtum Hiſtoriæ Criticæ modum expleri nequit, ſed fere conſiſtit intra fines Indicis Scriptorum qui Plutarchi aliquam rationem habuerunt. Habet autem hæc tractatio tres in primis difficultates. Prima eſt in colligendis Scriptorum locis ex innumerabili voluminum mole et multitudine; ut verear ne complures me fugerint et latuerint loci. Altera eſt, quod de nonnullis locis non certo conſtat, ſintne ab ipſis, quorum nomine feruntur, Scriptoribus proditi, an a poſterioribus additi. Tertia eſt, quod nonnullorum ætas Scriptorum latet; ut eos non certo ac ſuo, ſed veriſimili et aliquo ſaltem loco ponere debuerim. Igitur hanc tractationem non ut juſtam ac ſuis locis abſolutam exhibemus, ſed ut adumbratam et extremis lineis deſignatam: quam aliquando poſteri editores ad certiorem plenioremque formam ſuppleant. Nunc quidem ea contenti ſimus; quandoquidem ſimul vicem gerit ejuſmodi capitis quod editores *Teſtimonia de Auctore* nominare, eoque ſub titulo præfationibus ſubjicere ſolent. Cæterum, Scriptores per Sæcula digeremus: locos e perditis Plutarchi libris hic verbo notabimus, plene ac diſerte in *Fragmentis* apponemus.

SÆCUL. II.

Plutarchus ſæculo natus medio fere primo, famæ maturitatem habuit ac floruit ineunte ſecundo. Ce-

lebratus Romæ et in Græcia cum habendis ſcholis, tum ſcriptis edendis, ſua jam ætate magnam conſecutus eſt auctoritatem, ut multis indiciis colligitur ac diſertis proximorum teſtimoniis Auctorum confirmatur. Ab æqualibus, quoad quidem eorum ſcripta ſervata ſunt, non memoratur, Dione, Tacito, Plinio Minore, Juvenale, Suetonio: nec ipſe illos memorat, niſi forte Dionem, ſiquidem adverſus hunc fuit deperditus liber πρὸς Δίωνα, cujus notitiam debemus Catalogo librorum Plutarcheorum qui Lampriæ nomine fertur. Sed inter æquales hoc ſilentium frequens reperitur. Taciti veſtigia legiſſe videtur in Galba et Othone, item in Amatorio de Epponina.

LAMPRIÆ Plutarchi filii, Πλουτάρχε βιβλίων πίναξ, *Librorum Plutarchi Index*. Hujus partem primus vulgavit STEPHANUS in Annotationibus ad Plutarchi *Moralia*. Deinde auctiorem edidit HOESCHELIUS, fine tamen mutilum, addita Lampriæ Græca præfatiuncula. HOESCHELIANUM exemplum repetitum eſt in tribus editionibus Græco-Latinis. Si germanus eſt hic Index, non aliud habemus de Plutarcheorum librorum auctoritate et argumentis antiquius monumentum. De Epiſtola, ſeu præfatiuncula, Lampriæ, dubito: nec putem ab ipſo ſcriptam eſſe. Index ipſe utrum a Lampria an alio homine, confectus ſit, non facile dicam: licet confirmare videatur Suidas in Voce: Λαμπρίας Πλουτάρχε τοῦ Χαιρωνέως υἱός· ἔγραψε πίνακα ὧν ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἔγραψε περὶ πάσης Ἑλληνικῆς καὶ Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας. Indicem exſtitiſſe antiquitus librorum Plutarchi vix dubitare nos ſinit vetus conſuetudo Grammaticorum ſtudioſa conficiendorum Πινάκων, de qua ne alios memorem,

videantur CASAUBONUS ad Athen. vi, 10: et JONSIUS de Scriptorib. Hiſt. Phil. ii, 5, 5. Etiam a veteribus librariis Indices præfixos fuiſſe librorum Plutarcheorum quæ in aliquo volumine continerentur, cum ex aliis conſtat codicibus ſcriptis, tum ex Pariſienſibus, A. B. E. Hic, de quo agimus, Index ſatis certa habet indicia germanæ et antiquæ auctoritatis. Præfatiuncula a poſteriore librario conficta videtur. Abeſt item ab exemplis Venetis, quæ ab edito multis partibus diſſentiunt eoque aliquot locis auctiora ſunt. Bina ſunt illa exemplа ſcripta ſæculo xv; alterum a JOHANNE RHOSO, anno 1455, ſignificatum in Catalogo nota numeri 248, hanc ipſius RHOSI manu additam habet admonitionem, quam hoc loco referre operæ pretium eſt: nam enumeratis *Vitarum* quæ exſtant titulis, hæc ſubjicit: Παρὰ πάντα δὲ ταῦτα πρὸ μέν τινων χρόνων ὡς ἔν τινι ἀρχαίᾳ βίβλῳ ἐγέγραπτο, καὶ τῶν ὑπογεγραμμένων λόγων συνόψεις ηὑρίσκοντο· εἰς ἡμᾶς δὲ οὐκ ἔφθασαν ἢ μόνον αἱ αὐτῶν ἐπιγραφαί· ἐδαμῆ γάρ πω αὐτῶν ἐνετύχομεν· τῶν δὲ φιλολόγων χάριν, καὶ ὡς ἂν εἰδεῖεν ὅσα ὁ Χαιρωνεὺς ὅτος σοφὸς συνεγράψατο, τὰς αὐτῶν ἐπιγραφὰς ἐνταῦθα ἐξεθέμεθα. Ergo eorum qui nunc ſunt perditi, exſtabant antiquitus Compendia ſeu Epitomæ, ſ. Συνόψεις, qualis eſt illa libri *De Comparatione Ariſtophanis et Menandri*. Et omnium adeo Plutarcheorum librorum Epitomæ videntur fuiſſe. Supereſt ex earum genere illa *De animi Generatione ex Timæo*. Diſerte ſignificant etiam illa verba, τῶν ὑπογεγραμμένων λόγων, exſtitiſſe συνόψεις; ſunt enim ὑπογεγραμμένοι a RHOSO dicti libri Indicis, quorum inſcriptiones ac nomina inferius recenſita erant: et Index continebat tam perditorum quam ſervatorum nomina. Putem has Epitomas factas fuiſſe Sæculo ix

temporibus fere Conſtantini Porphyrogenneti: cujus ætatis tale fuit ingenium. Cæterum, Indicem ipſum noſtraſque de libris perditis in eo recenſitis animadverſiones, exhibebimus in *Narratione de Vita et Scriptis Plutarchi.*

FAVORINUS librum ſcripſit *Plutarchi* nomine appellatum, ut refert Galenus περὶ τῆς ἀρίστης διδασκαλίας capite primo, Edit. Charter. T. II. p. 16. B. C. —Φαβωρῖνος εἴρηκεν ἐν τῷ περὶ τῆς Ἀκαδημιακῆς διαθέσεως, ὃ Πλούταρχος ἐπιγέγραπται. Λέγει δὲ αὐτὸ (forte τὸ αὐτὸ) ἐν τῷ πρὸς Ἐπίκτητον, ἐν ᾧ δήπουθεν ἐστὶν Ὀνήσιμος ὁ Πλουτάρχε δοῦλος Ἐπικτήτε διαλεγόμενος. Veriſimile eſt Plutarchi perſonæ et nomini pluribus etiam in libris a Favorino locum fuiſſe datum. Certe Plutarchi fuit et amicus et æmulus. De æmulatione conſtat e Suida in voce Φαβωρῖνος·—ἀντεφιλοτιμεῖτο γοῦν καὶ ζῆλον εἶχε πρὸς Πλούταρχον τὸν Χαιρωνέα εἰς τὸ τῶν συντατομένων βιβλίων ἄπειρον. De ſtudio et amicitia indicium eſt in loco Galeni, et compluribus Plutarchi libris. Hic librum *De Primo Frigido* ad Favorinum ſcripſit: item *Epiſtolam ad Favorinum* memoratam in Indice librorum Plutarcheorum, de quo proxime diximus: et honorificam ejus mentionem fecit in *Sympoſiacis Quæſtionibus* ix, 10.

TAURUS egregius, ætate Antonini Pii, philoſophus, et Plutarchi, ut videtur familiaris, ejus in puniendo ſervo conſtantiam, et librum περὶ Ἀοργησίας, memoravit in ſchola, præſente Gellio, ut ab ipſo refertur N. A. i, 26; *Sed et quid Plutarchus noſter vir doctiſſimus ac prudentiſſimus ſenſerit, non ab re eſt ut id quoque audias*—. Locum exhibebimus in *Narratione De Vita Plutarchi.*

ARTEMIDORUS ſomnium quod Plutarchus

viderit paulo antequam moreretur, narrat Onirocrit. iv, 74: modo is ſit noſter Plutarchus. Locum reſervamus ad *Narrationem de Vita Plutarchi.*

APPIANUS, licet non ſit habendus auctor Parthicorum libelli conſarcinati ex Plutarcheis Vitis Craſſi et Antonii; aliis tamen in libris rationem videtur habuiſſe Plutarchi, quamquam nomen ejus nuſquam prodidit. Studium ſæculi ſui in Vitas Parallelas et Comparationes, a Plutarcho excitatum ac frequentatum, tangere oblique videtur in Syriacis capite xli. Epaminondæ et Scipionis Africani in capitis judicio conſtantiam narrans, et in exitu narrationis hæc addens, Τάδε μὲν δή τις, ὡς ἐθέλοι, συγκρίνειν ἔχει: item de Bello Civili libro ii. in fine, perſequens comparationem Alexandri et Cæſaris a Plutarcho prætermiſſam.

GELLIUS unus eſt ex omnibus hujus ætatis ſcriptoribus in laudandis memorandiſque Plutarchi ſcriptis frequentiſſimus. Primi adeo capitis initium ducit a nomine Plutarchi, ex libro perdito *De Vita Herculis*; nam vera videtur eſſe J. F. Gronovii emendatio reſtituentis, *Plutarchus in libro quem de Herculis quali inter homines fuerit animi corporiſque ingenio et virtutibus conſcripſit—*. Ex aliis perditis libris locos refert. *De Homero, ex primo*, iv, 11: *ſecundo*, ii, 8, 9. *Commentario quarto in Heſiodum*, xx, 8. *De Anima* ex *primo* libro, i, 3: xv, 10. Ex iis qui ſuperſunt, περὶ Πολυπραγμοσύνης, xi, 16: περὶ Ἀοργησίας, i, 26. *Sympoſiacis Quæſtionibus*, iii, 6, iv, 11, xvii, 11. Denique ex libro non nominato ſententiam Arceſilæ iii, 5. Hos locos partim in Animadverſionibus ad ſuperſtites libros, partim in Fragmentis, exhibebimus.

GALENUS, Plutarchi Ὁμηρικὰς μελέτας laudat De Dogmat. Hippocrat. et Platon. iii, 2. Edit. Charter. T. V. p. 115. E. Ex Favorini libro eum memorat; ut ſupra notavimus. Porro, ſi quid hoc eſt, ſpurius liber utriuſque nomine perperam fertur idem, Plutarchi qui dicitur *De Philoſophorum Placitis*, Galeni *Hiſtoria Philoſophiæ*.

APPULEIUS, in principio Metamorphoſeon, poſt exordium: *Theſſaliam: nam et illic originis maternæ noſtræ fundamenta a Plutarcho illo inclyto, ac mox Sexto philoſopho nepote ejus prodita, gloriam nobis faciunt: eam Theſſaliam ex negotio petebam.* Non eſt dubium quin noſter hic ſignificetur Plutarchus. Nec opus eſt, vel cum viris doctis, hoc dictum, in fabulæ hujuſmodi ſcriptore, ad temporis locique rationem aut omnino ad veritatem exigere: vel cum OUDENDORPIO inſititium judicare. M. Aurelii Antonini præceptor fuit Sextus, Plutarchi nepos: Capitolin. cap. iii. hinc Eutropius viii, 12: Xiphilinus in M. Antonin. p. 363. edit. Sylburg. Suidas Voc. Σέξτος Χαιρωνεὺς, ἀδελφιδῆς Πλουτάρχου. Philoſtratus Vit. Soph. ii, 1, 9, vocat Σέξτον τὸν ἐκ Βοιωτίας φιλόσοφον: indidem Suidas Voc. Μάρκος. *Sextum*, ſimpliciter, in magiſtris ſuis nominat Marcus Antoninus i, 9.

POLYÆNUS Strategematum libri octavi magnam partem ſumſit ex Plutarchi libello *De Virtutibus Mulierum*; ut ſolet, non nominato auctore. Ex *Vitis* etiam, et præcipue ex illa deperdita Epaminondæ, complura ſublegiſſe videtur.

AMYNTIANUS, Vitas Parallelas Dionyſii ac Domitiani, Philippi et Auguſti, ad Marcum Imperatorem, conſcripſit: teſte Photio Cod. cxxxi: quod quin imitatione Plutarchi fecerit, non eſt quod dubitemus.

PHRYNICHUS in *Ecloga Nominum et Verborum Atticorum*, ut nunc exſtat, Plutarchum bis reprehendit ut minus Attice et minus antique locutum. P. 80, Δυσωπεῖσθαι. Πλουτάρχῳ μὲν ἔστι περὶ Δυσωπίας βιβλίον· τοῦτο ὅπερ οἴεται δηλοῦν τὸ ἐντρέπεσθαι καὶ μὴ ἀντέχειν δι' αἰδῶ. Ἀλλὰ σημαίνει ἡ Δυσωπία παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὴν ὑφόρασιν καὶ τὸ ὑποπλεύειν. Item, p. 120, Σύγκρισις. Πλούταρχος ἐπέγραψε σύγγραμμά τι τῶν αὐτοῦ Σύγκρισις Ἀριστοφάνους καὶ Μενάνδρου. Καὶ θαυμάζω, πῶς φιλοσοφίας ἐπ' ἄκρον ἀφιγμένος καὶ σαφῶς εἰδὼς, ὅ, τι ποτὲ ἐστὶν ἡ σύγκρισις, ἐχρήσατο ἀδοκίμῳ φωνῇ. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ Συγκρίνειν τόνδε τῷδε, καὶ Συνέκρινεν, ἡμάρτηται. Χρὴ οὖν ἀντεξετάζειν καὶ παραβάλλειν λέγειν. Poterat etiam alia ex *Vitis* Plutarchi exempla ſumere Phrynichus, vocabulorum Σύγκρισις et Συγκρίνειν. Ex locupletiori Phrynichi exemplo profectus eſſe videtur locus Lexici inediti Pariſienſis, quem debeo RUHNKENIO meo: Παραλλήλους μὲν βίους λέγομεν καὶ ἄνδρας παραλλήλους· οὐκέτι δὲ κατὰ ἄλλας πτώσεις, οἷον βίον παραλλήλων, ἢ, ἐν τοῖς παραλλήλοις βίοις· ἔτι δὲ ἧττον λεκτέον ἐνικῶς, παράλληλον βίον· οὐδὲν γάρ ἐστιν ἄλλον. Μᾶλλον ἂν λεκτέον, (ὅτι) ἐν τοῖς βίοις τοῖς παρ' ἀλλήλους τεθεωρημένοις, ἢ τῶν ἀνδρῶν τῶν παρ' ἀλλήλους ἐξητασμένων, Ἑλλάνικος τοῦτο ἱστορεῖ ἐν τοῖς κατ' ἄλληλα, οὐκ ἐν τοῖς κατ' ἀλλήλους. Ἐν μέντοι γεωμετρίαις συνήθως ἤδη λέγεται παράλληλος εὐθεῖα, καὶ κύκλοι παραλλήλοι. Ἐπισκέψασθαι δὲ χρὴ, εἰ τὸ ἐκ παραλλήλου εἴρηται ὑπό τινος τῶν δοκίμων· ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ οἶμαι. A Plutarcho, non ut a Grammatico et Rhetore, obſervatio Atticæ dictionis exigenda erat; quando eam ipſe non profitebatur. Sed de hoc, alius erit locus. Nunc ſatis eſt animadvertiſſe, Plutarchi libros ac dicendi formas frequentiam et auctoritatem habuiſſe haud vulgarem: ſi quidem Phrynichus eorum ad cavenda orationis vitia rationem habuit.

SÆCUL. III.

Scriptores Chriſtianos ſuperioris Sæculi, Juſtinum Martyrem, Athenagoram, Tatianum, Irenæum, Theophilum, Hermiam, non exiſtimem ſcripta Plutarchi legiſſe. His aliquanto plus verſati in humanioribus Literis ac doctiores, ut Eccleſiaſtici tamen, ſine ratione critica aut philoſophica, Clemens Alexandrinus ac Tertullianus quamquam Plutarchum nominatim, quod ſciam, non memorant, eum tamen quibuſdam locis ob oculos habuiſſe et ſecuti videntur. Clemens non fere niſi antiquiores nominat, æquales et proximos omiſſis nominibus, in rem ſuam convertit. Stromatum appellationem haud facile, a Plutarcheorum Stromatum imitatione abeſſe, quis dicat?

DIOGENES LAERTIUS bis citat Plutarchum: e *Vita Sullæ* iv, 4: e *Vita Alexandri* ut videtur ix, 60. Prior locus dubitationem habet, ac forte inſititius eſt, ut quidem eruditiſſimo Rossio videtur Commentat. Laert. p. 57. Alius eſt locus ubi Ruhnkenius nomen *Plutarchi* reponendum cenſet, i, 22, *de Thalete*, ubi nunc legitur nomen *Platonis*: nomina hæc permutata frequenter librariis, alibi etiam reſtituit, ut infra monitum in loco de Suida et Etymol. M. Diogenem hoc videri ſumſiſſe ex perdito libro in Lampriæ Catalogo, Περὶ τῶν πρῶτον φιλοσοφησάντων, καὶ τῶν ἀπ' αὐτῶν. Sed de his uberius dicemus ad illos Plutarchi libros.

ATHENÆUS diſerte locum ex Plutarcho profert, ii, p. 52. D. Πλούταρχος δὲ ὁ Χαιρωνεὺς φησὶ παρὰ Δρούσῳ τῷ Τιβερίου Καίσαρος υἱῷ, ἰατρόν τινα ὑπερβάντα πάντας ἐν τῷ πίνειν, φωραθῆναι πρὸ τοῦ ποτοῦ προεσθίοντα πικρὰς ἀμυγδάλας πέντε ἢ ἓξ κ.τ.λ. ſumtum e *Sympo-*

ſiacis Quæſtionibus, p. 624, C. Ex eodem opere, item e *Vitis* aliquoties, omiſſo Plutarchi nomine, eum deſcribit; quod ſuis locis notabimus.

ÆLIANUS Plutarchum nuſquam nominat: tamen haud pauca capita ex illo vel tranſcripſit vel adumbravit. Hoc in variis hiſtoriis partim PERIZONIUS aliique interpretes notarunt. In opere de Natura Animalium haud minus ſunt manifeſta imitationis veſtigia. Sed horum ſuo quidque Plutarcheo loco explicabimus.

DIO CASSIUS duos nominatim Plutarchi profert locos, Fragm. Peireſc. xxxviii, ex *Vita Pyrrhi*, et cxxxiii, ex *Pompeii Vita*. Alia ejuſdem Dionis Fragmenta octo, Peireſciana cxxi—cxxiv, Urſiniana clxxxiii—clxxxvi e Plutarchi *Sylla*, omiſſo nomine, deſcripta. Quæ ut aſſentior REIMARO, perperam Dioni tributa eſſe, ita in aliis hiſtoriæ partibus Dionem e Plutarcho profeciſſe, et ipſa res oſtendit, nec REIMARUS negat.

ORIGENES Contra Celſum v, p. 521, qui ex Eccleſiaſticis Scriptoribus, primus, quod ſciam, Plutarchum nominat, libros ejus περὶ ψυχῆς memorat.

LONGINUS non quidem in iis quæ ſuperſunt ejus reliquiis Plutarchi mentionem fecit: at quin ſcripta ejus diligenter legerit dubitare nos non ſinit, cum rationis et orationis ſimilitudo, tum manifeſta imitationis veſtigia: quod et RUHNKENIUS animadvertit, et nos monuimus in cenſura editionis TOUPIANÆ, Bibliothecæ Criticæ Volumine primo, Parte tertia.

PORPHYRIUS in opere De Abſtinentia, nominatim Plutarchum laudans, longum adfert locum ex libris *De Solertia Animalium* et *De Carnium Eſu*, iii,

18—24 : ex *Vita Lycurgi*, iv, 3, 4, 5 : omiſſo auctoris nomine ejus diſputationem in ſuam transfert ipſis fere verbis, ex eodem *De Solertia Animalium* libro, De Abſtinentia i, 4—6 : e *Sapientum Convivio*, iii, 27. Plutarchi vel laudes celebravit vel vitam memoriæ prodidit ; modo fides habenda ſit Johanni Malalæ, noſque eum recte intelligamus, Chronograph. l. iii. in fine : Τὸν δὲ Πλούταρχον τὸν Χερονήσιον Πορφύριος ἐν τῇ φιλοσόφῳ αὐτῦ χρονογραφίᾳ ἐδόξασεν. Stupor hominis apparet in Χερονήσιον et χρονογραφία. Neque enim Χερονήσιος eſt Plutarchus, ſed Χαιρωνεύς : nec χρονογραφία φιλόσοφος fuit Porphyrii liber, ſed ἱςορία φιλόσοφος. At Porphyrii liber in Platone deſiit, teſte Eunapio, niſi magnæ, certe majoris quam Malalas, auctoritatis : Proem. p. 10. Τὴν φιλόσοφον ἱςορίαν καὶ τοὺς τῶν φιλοσόφων ἀνάγων (legendum ἀνδρῶν) βίυς Πορφύριος καὶ Σωτίων ἀνελέξαντο· ἀλλ' ὁ μὲν Πορφύριος, ἕτω συμβὰν, εἰς Πλάτωνα ἐτελεύτα καὶ τὰς ἐκείνυ χρόνυς—. An igitur pro φιλοσόφῳ ſcribere debuit φιλολόγῳ Malalas ? nam fuit liber Porphyrii alius φιλολόγυ ἱςόριας. An potius ratio Malalæ habenda eſt nulla ? Vellem hunc locum attigiſſet L. Holstenius in egregia illa Diſſertatione De Vita et Scriptis Porphyrii. Ἐδόξασε quidem rectius accipiatur pro *celebravit*, ut vertit Chilmeadius, quam, ut idem in nota tentavit, *ejuſdem fuit ac Plutarchus opinionis*.

CAPITOLINUS in Vita M. Antonini Philoſophi, cap. iii : *Audivit et Sextum Chæronenſem, Plutarchi nepotem.*

ARNOBIUS Adverſ. Gentes iv, p. 144 : *Chæroneus Plutarchus noſtrarum eſſe partium comprobatur, qui in Oetæis verticibus Herculem poſt morborum comitialium ruinas diſſolutum in cinerem prodidit.* Hæc, ut videtur,

ex Vita Herculis ſumta. V, p. 168: De Fauna ſeu Fatua idem narrans quod eſt apud Plutarchum in *Quæſtionibus Rom.* p. 268, D, hæc addit—*ſicut ſuis ſcribit in Cauſalibus Putas*; quod poſtremum nomen veriſimillima correctione in *Plutarchus* mutandum cenſet HERALDUS; licet diſſentiente VOSSIO De Hiſt. Gr. iii, p. 337.

SÆCUL. IV.

EUSEBIUS in Præparatione Evangelica unus omnium Eccleſiaſticorum optime de bonis Literis meruit quod aliena quam ſua prodere maluit. In his alienis, ut aliorum veterum Auctorum Græcorum, magnam partem perditorum, ita Plutarchi, ſunt loci et longi et copioſi. Ex perditis operibus, quorum inſignes ſervavit partes, ſunt *Stromata*, i, 8: *De Platæenſibus Dædalis*, iii, 1, 2: *De Anima liber primus*, xi, 36. Ex reliquis ſunt, *De Oraculorum Defectu*, v, 4, 5, 16, 17: *De Iſide et Oſiride*, v, 5: *De EI Inſcriptione Delphica*, xi, 11: *De Placitis Philoſophorum*, xiv, 14, 16; xv, 23—61. Sed hæc ſuis quæque locis, cum Librorum, tum Fragmentorum, exhibebimus.

JULIANUS IMPERATOR, locum e *Vita Catonis Minoris* Χαιρωνέως ἀνδρὸς auctoritate refert in Miſopogone p. 358: *Cratetis Vitam* memorat in Oratione vi, p. 200, B: Μυθικὰ διηγήματα, Orat. vii, p. 227, A.

EUTROPIUS Hiſt. viii, 12. Vide ſupra in Appuleio.

HIMERIUS Edit. Wernſdorfii. Ecloga vii, 4, p. 166, De filio ipſe ſuo dicit, Οὗτός ἐστιν ἐκ Πλουτάρχου, δι' οὗ πάντας παιδεύετε: De eodem mortuo Orat. xxiii,

21, p. 800, Θρηνῶ νῦν ὃν δεινότερον ἤλπισα Μινεκιανῷ φθέγξασθαι, σεμνότερον δὲ Νικαγόρᾳ, Πλούταρχῳ δὲ εὐγλωττότερον, Μεσωνίᾳ δὲ φιλοσοφώτερον, Σέξτῳ δὲ καρτερικώτερον. Priorem locum ita accipiam. *Plutarchi ſcripta publice et privatim ab Athenienſibus deſtinata frequentataque fuiſſe ad mores formandos et ingenia erudienda.* In poſteriore forte aliquid turbatum eſt; et Sophiſta, quamvis non diligentiſſimi homo judicii, ſcripſiſſe videtur, εὐγλωττότερον δὲ Νικαγόρᾳ, Πλουτάρχῳ δὲ σεμνότερον.

EUNAPIUS, dedita opera legiſſe videtur libros Plutarchi, cum alios tum *Vitas*, credo, ut eas in ſuo ipſe opuſculo imitaretur. Sed nil diſſimilius utriuſque ſcriptione, cum ad doctrinæ tum ad ingenii laudem: ſæculi etiam labes accedit haud minor in rerum delectu et judicio quam in oratione. Et tamen Eunapius multum præferendus plurimis illius ætatis Scriptoribus, qui multis ſpiſſiſque voluminibus nil novi, nil ſcitu dignum producit; quando parvulo libello vitas et res complexus eſt haud paucas quas cognoſcere et jucundum et operæ pretium ſit. Sic igitur Eunapius De Vitis Sophiſtarum, Proem. p. 11, —Ἀμμώνιός τε ἦν ὁ ἐξ Αἰγύπτου, Πλουτάρχου τοῦ θειοτάτου γενόμενος διδάσκαλος. Πλούταρχός τε αὐτὸς, ἡ φιλοσοφίας ἁπάσης ἀφροδίτη καὶ λύρα. Mox ibidem p. 12: Ὁ Θεσπέσιος Πλούταρχος τόν τε ἑαυτοῦ βίον ἀναγράφει τοῖς βιβλίοις ἐνδιασπαρμένως καὶ τὸν τοῦ διδασκάλου, καὶ ὅτι γε Ἀμμώνιος Ἀθήνησιν ἐτελεύτα· οὐ βίον προσειπών. Καί τοι γε τὸ κάλλιστον αὐτοῦ τῶν συγγραμμάτων εἰσὶν οἱ καλούμενοι Παράλληλοι Βίοι τῶν ἀρίστων καλὰ ἔργα καὶ πράξεις ἀνδρῶν· ἀλλὰ τὸν ἴδιον καὶ (τὸν) τοῦ διδασκάλου καθ' ἕκαστον τῶν βιβλίων ἐγκατέσπειρεν· ὥστε, εἴ τις ὀξυδερκοίη περὶ ταῦτα, καὶ ἀνιχνεύων κατὰ τὸ προσπίπτον καὶ φαινόμενον, σωφρόνως τὰ κατὰ μέρος ἀναλέγοιτο, δύνασθαι τὰ πλείστα τῶν βεβιωμένων αὐτοῖς εἰδέσθαι.

Hæc erat copia et facultas illo ſæculo et forte proximis, non his recentioribus in plurimorum Plutarcheorum librorum jactura et interitu.

Mirum forte videatur nullam exſtare Plutarchi mentionem in quibuſdam hujus ſæculi Scriptoribus, veluti Jamblicho, Themiſtio, Libanio. Atqui nec locus magnopere in horum ſcriptis erat mentioni, et parci ſunt in laudandis nominandiſque aliis auctoribus præſertim iis quorum recens eſſet memoria. Imitationis quidem indicia Plutarcheæ haud nulla apparent.

SÆCUL. V.

THEON Alexandrinus, Mathematicus, ſiquidem is eſt auctor Scholiorum in Aratum, ſubinde Plutarchi interpretationem adfert ad Διοσημείων verſus, veluti 87, 96, 303, 312, 315, 319, 357. Plutarchi librum perditum, Αἰτίαι τῶν Ἀράτϖ Διοσημείων prodit Lamprias ſive auctor Indicis Num. 117.

SCHOLIASTES NICANDRI, forte initio hujus Sæculi fuit, quandoquidem ejus meminit Stephanus Byzantinus: vid. Fabric. B. G. vol. ii, p. 620. Scholiaſtes igitur ille, Plutarchi explicationem refert ad Theriaca, p, 31, 6, Edit. Ald. Hujus in Nicandrum Commentarius nominatur in illo Lampriæ Indice Num. 118.

HESYCHIUS, hoc potius quam alio tempore ponendus, Plutarchum laudat in Vocibus Δωδεκαδώρῳ ἀμάξῃ, et Ληναιών: ex perdito, ut apparet, *Commentario in Heſiodum*, quandoquidem gloſſæ referuntur ad Ἔργ. 420 et 502: quarum poſterior iiſdem fere verbis, Plutarchi nomine, laudatur a Proclo.

SYNESIUS quin Plutarchum legerit non eſt quòd dubitemus, neque enim obſcura ſunt lectionis indi-

cia. Nomen, quod ſciam, non proditur niſi forte Epiſt. cxxxv, p. 272, C: αἱ δὲ Ἀθῆναι, πάλαι μὲν ἦν ἡ πόλις ἑσία σοφῶν· τὸ δὲ νῦν ἔχον, σεμνύνεσιν αὐτὰς οἱ μελιττεργοί· ταῦτ' ἄρα καὶ ἡ ξυνωρὶς τῶν σοφῶν Πλεταρχείων, οἵ τινες ἐ τῇ φήμῃ τῶν λόγων ἀγείρεσιν ἐν τοῖς θεάτροις τὲς νέες, ἀλλὰ τοῖς ἐξ Ὑμηττ̃ ϛαμνίοις Hæc magis per jocum quam ſimpliciter dicta. *Plutarcheorum par ſapientum* an ſint diſcipuli Plutarchi Neſtorii quod J. A. FABRICIUS Proleg. ad Marin. Vit. Procl. p. 13, ſuſpicatur, haud facile dicam. Eadem quis dicat veriſimilitudine, ſignificari *par Vitarum Parallelarum* quod per jocum accommodetur duobus vel philoſophiæ vel eloquentiæ magiſtris. Sed res majoris eſt diſputationis, quam quæ huic loco congruat.

SERVIUS ad Æneid. iii, 14, Plutarchi dictum laudat, ex libro, *De Ratione qua poetæ legendi a pueris.*

MACROBIUS totum librum vii. Saturnalium tranſtulit ex Plutarchi *Sympoſiacis Quæſtionibus*; quamquam ejus non niſi ſemel nomen prodidit, capite 3.

CYRILLUS ALEXANDRINUS Adverſus Julianum, I, p. 28, D; Ὁποῖαι τοίνυν αὐτῶν αἱ δόξαι γεγόνασιν—γεϱάφασι δὲ πεϱὶ τέτων Πλέταρχός τε καὶ ἕτεροι τῶν παϱ' αὐτοῖς λογάδων—: ſignificat *placita et opiniones Philoſophorum.* II, p. 46, B: Πλέταρχος τοίνυν ἀνὴϱ τῶν παϱ' αὐτοῖς ἐκ ἄσημος γεγονὼς ἐν τῷ δευτέϱῳ βιβλίῳ τῆς τῶν φυσικῶν δοϱμάτων συναγωγῆς, ἕτω φησὶ πεϱὶ τ̃ Κόσμε—ſubjunguntur ejus libri quatuor priora capita. Ibidem p. 51, D: ἔφη γάϱ πε πεϱὶ αὐτῶν ἰσχνὸς ὢν (f. ἰσχνὼς) ἄγαν ὁ Πλέταρχος ἐν τῷ πϱώτῳ βιβλίῳ φυσικῶν δογμάτων συναγωγῆς—ſequitur locus ex i, 6. Porro ex libro *De EI apud Delphos*, viii, p. 266, B: Πλέταρχος ἐν ἰδίῳ λόγῳ πϱοσϱητέον φησὶ τὸ θεῖον λέγοντας αὐτῷ Εἶ καὶ Ἓν· ἐπιφέϱει δὲ τέτοις κ. τ. λ: ſequitur locus, quem ple-

niorem refert Euſebius Præp. Evang. xi, 11 : ex quo, ut videtur, ſua ſumſit Cyrillus.

THEODORETUS, Græc. Affect. Curatione, frequenter memorat Plutarchum, ſubinde etiam locos ejus refert. I, p. 466, D : φασὶ δὲ αὐτοὺς (Græcos philoſophos) ἐν Αἰγύπτῳ, ἀ μόνον παρ' Αἰγυπτίων ἀλλὰ καὶ παρ' Ἑβραίων τὰ περὶ τοῦ ὄντως διδαχθῆναι Θεῦ· καὶ ταῦτα διδάσκει μὲν Πλάταρχος ὁ Βοιώτιος— : locum Plutarchi nullum ſubjicit : credo, quia diſertus de hac re nullus exſtabat. Ibidem, p. 468, A, De Sacris ab Orpheo Athenas allatis, διδάσκει μὲν Πλάταρχος ὁ ἐκ Χαιρωνείας τῆς Βοιωτίας, locus item nullus apponitur. II, 489, D, De Platonis in Ægyptum peregrinatione, καὶ τᾶτο λέγει μὲν ἐν τοῖς Παραλλήλοις ὁ Πλάταρχος. Ibidem, p. 500, A, C, Plutarchum in iis numerat, qui ſacrum Evangelium audiviſſent ex eoque multa in libros ſuos tranſtuliſſent : locus communis a Patribus jactatus, in Plutarcho certe falſus : idem repetitus p. 505, C. Ibidem, p. 502, A, Πλάταρχος δὲ καὶ Ἀέτιος τὰς τῶν φιλοσόφων ἐκπαιδεύσι δόξας. Ibidem, p. 504, A, Πλούταρχος δὲ ὁ Χαιρωνεὺς περὶ τοῦ ΕΙ τοῦ ἐν Δελφοῖς γράφων οὕτως ἔφη—adduntur pauca Plutarchi verba. Eadem pag. D, de Atheis, ex *Placitis Philoſophorum*, i, 7 : quod repetitur mox iii, 506, C. III, p. 510, B, primos Deos a Græcis, Phœnicibus et Ægyptiis habitos eſſe, Solem et Lunam—τοῦτο γὰρ δὴ καὶ ὁ Πλάτων, καὶ ὁ Σικελιώτης Διόδωρος, καὶ ὁ Χαιρωνεὺς ἐδίδαξε Πλάταρχος. Ibidem, p. 515, C, Πλάταρχος δὲ ὁ Χαιρωνεὺς τὴν Γῆν προσηγόρευσεν Ἥραν· Λητὼ δὲ τὴν λήθην, ἢ τὴν νύκτα ἐν ᾗ οἷόν τινα λήθην ἡ διάνοια δέχεται. Eadem pagina et proxima locum profert ex libro *De Defectu Oraculorum*, quem pleniorem exhibet Euſebius Præp. Evang. v, 5. IV, p. 532, D, ἀναγνώτω μὲν Ἀετίε τὴν

περὶ ἀρεσκόντων ξυναγωγὴν, ἀναγνώτω δὲ Πλουτάρχου τὴν περὶ τῶν τοῖς φιλοσόφοις δοξάντων ἐπιτομήν. V, 545, B, ἐκ τῶν Πλουτάρχῳ, καὶ Πορφυρίῳ, καὶ μέντοι καὶ Ἀετίῳ ξυγγεγραμμένων ἑρῶ: ſubjicitur locus de Anima ex libro *De Placitis Philoſophorum* quarto. VII, 589, B, de humanis victimis, καὶ Πλούταρχος δὲ ξυνῳδὰ τούτοις ἱστόρησε. X, p. 631, ſimpliciter in aliis qui de Oraculis ſcripſerunt, numeratur. XI, p. 654, A, B, de reduce ex morte in vitam Antyllo, ex libris *de Anima* idem locus refertur, quem auctiorem prodidit Euſebius Præp. Evang. xi, 36. Denique omiſſo Plutarchi nomine ſubinde recenſentur Philoſophorum placita, ex perdito *Stromatum*, ut puto, opere, et libris *De Placitis Philoſophorum*.

ISIDORUS PELUSIOTA. Lib. ii, Epiſt. xlii. Πλουτάρχῳ δὲ δοκεῖ τὸ σαφὲς καὶ λεῖον, γνήσιον εἶναι ἀτλικισμόν· ἕτω γάρ, φησιν, ἐλάλησαν οἱ ῥήτορες. RUHNKENIUS λεῖον mutandum cenſet in λιτόν: contra in Ariſtide Quinctil. De Muſica ii, p. 78, λείους in λιτούς, ut p. 88.

SYRIANUS in Commentario in Ariſtotelis Metaphyſica, qui adhuc Latine tantum editus eſt ex interpretatione HIER. BARGOLINI Venetiis 1558, quarta forma. Syrianus igitur, reprehendens eorum opinionem qui univerſales rationes et ideas, eaſdem eſſe volunt, hæc addit, p. 59, *neque Plutarchum, et Atticum, et Democritum, Platonicos in hoc ipſo imitamur*—. Græca ſunt—ὅπερ γε μηδὲ Πλούταρχον καὶ Ἀτλικὸν καὶ Δημόκριτον, τοὺς Πλατωνικοὺς, κατ' αὐτὸ τοῦτο ζηλοῦμεν.

PROCLUS in Hypomnemate ad Heſiodi Opera, haud contemnendam nobis ſervavit partem Commentarii Plutarchei in eumdem Poetam, locos fere ad quadraginta, nec eos paucorum verborum, pleroſque nominato Plutarcho, nonnullos eo omiſſo, ita tamen ut ratio et oratio facile auctorem prodat.

Quamquam Procli Hypomnema non integrum ad nos venit, nec niſi excerpta ejus in Scholiis vulgatis exſtant. Adeo bene nobiſcum agitur ſi ex deperditis Veterum libris vel Excerptorum Excerpta nacti ſumus. Ejuſdem Procli in Timæum Platonis Commentarii aliquot locis mentionem Plutarchi ejuſque ſententiæ habent; veluti lib. i, p. 35: ii, p. 84, 116, 126, 138; iii, 304. In Comment. ad Euclidem, l ii, p. 35. De quibus ſuo loco.

STEPHANUS BYZANTINUS Voc. Ἀνδανία de Ariſtomene Meſſenio teſtis citatur cum Herodoto in re quæ apud neutrum exſtat. De Herodotea mentione, videndus P. WESSELINGIUS Diſſ. Herodot. p. 23. Plutarchea referatur ad *Vitam Ariſtomenis*, in Lampriæ Indice memoratam. Voc. Κορόπη, in Commentatoribus Nicandri numeratur.

SÆCUL. VI.

JOH. LAURENTIUS PHILADELPHENSIS LYDUS in libello *De Menſibus*, quem hoc anno edidit Cl. N. SCHOW, Plutarchum nominatim laudat p. 18, Πλούταρχος ἐν Συμποσίῳ, reſpiciens ad *Sympoſiac. Quæſt.* ix, 6, de ſecundo Boedromionis die ſublato. P. 78, ὁ δὲ Χαιρωνεὺς Ἶσιν μὲν τὴν γῆν εἶναι βέλεται καὶ Ὄσιριν τὸν Νεῖλον, Τυφῶνα δὲ τὴν θάλατταν, εἰς ἣν ὁ Νεῖλος ἐμπίπτων ἀφανίζεται: ſumtum hoc ex libro *De Iſide et Oſiride*.

SOPATER initio hujus ſæculi ponendus cum FABRICIO Bibl. Gr. vol. ix, p. 423, in opere inſcripto Ἐκλογαὶ Διαφόροι, recenſito apud Photium cod. clxi, multa ex Plutarcho retulerat Excerpta: ex *Vitis* quidem fere quæ nunc ſuperſunt, ex perditis etiam *Cratetis*, *Pindari*, *Daiphanti*, *Epaminondæ*: ex *Moralibus* vero iis quæ proprie moralis, nec phyſici, ſunt

argumenti, et quæ hodieque exſtant excepto uno libello Περὶ φύσεως καὶ τῶνων, et forte altero, Περὶ Πλούτου. Singula notabimus in Animadverſionibus ad ſuos quæque libellos, tum vero in Narratione de Vita et ſcriptis Plutarchi. Sed ex hoc Sopatri opere nil ſervatum eſt.

JOH. STOBÆUS meliorem habuit fortunam, cujus in eodem genere opus Ἀνθολόγιον Ἐκλογῶν, Ἀποφθεγμάτων Ὑποθηκῶν, ſi minus integrum, maximam tamen partem ad nos pervenit. Ætatem ejus, ut in re incerta, initio hujus ſæculi, nec certe poſterius ponendam cenſemus: quamquam prius etiam ponitur, æqualis Themiſtii, et Juliani, a FABRICIO Bibl. Græc. vol. viii, p. 666. Locos multos, ſæpe etiam longos ex Plutarchi libris maxime *Moralibus* refert: ſubinde etiam nulla addita libri ſignificatione: ſubinde etiam nomine Plutarchi a librariis omiſſo; quod, ut aliis locis ex meliorum codicum collationibus, quæ apud me ſunt, cognovi, ita aliis per conjecturam aſſecutus ſum, veluti inſigni illo fragmento ex libris *de Anima*, quod ad calcem libelli *De Sera Numinis Vindicta* edidi. Cæterum locos Stobæi, ex libris, qui ſuperſunt, in Emendationibus jam adhibuimus, in Animadverſionibus porro notabimus: eos qui ex perditis ſunt libris exhibebimus in Fragmentis: utrorumque mentionem faciemus in Narratione de Vita et Scriptis Plutarchi. Interea ſperamus utriuſque Stobæani operis novas eaſque egregias editiones abſolutum iri nobiſque ad uſum noſtrum paratas fore, *Eclogarum* jam inchoatam a Cl. HERENIO, *Sermonum* a Cl. SCHOWIO. Nunc ſatis habemus librorum perditorum, e quibus loci allati exſtant, nomina notaſſe. Sunt igitur hæc:

De Amicitia, *Epiſtola De Amicitia*, *An rerum futurarum cognitio utilis ſit*, *De Divinatione*, *Contra Voluptatem*, *Contra Divitias*, *Mulieres erudiendas eſſe*, *De Calumnia*, *De Tranquillitate*, *De Amore*, *Pro Pulchritudine*, *Contra Nobilitatem*. Omnino ad Plutarcheorum ſcriptorum cognitionem et emendationem, unus omnium fructuoſiſſimus eſt Stobæus, cum locorum relatorum copia et frequentia, tum librorum perditorum mentione.

DAMASCIUS apud Photium Cod. ccxlv, p. 1040: Τιβερίῳ ὄνος, ὡς Πλούταρχος ὁ Χαιρωνεὺς φησὶν, ἔτι μειρακίῳ ὄντι καὶ ἐν Ῥόδῳ ἐπὶ λόγοις ῥητορικοῖς διατρίβοντι τὴν βασιλείαν διὰ τὲ αὐτὲ παθήματος προεμήνυσεν.

SIMPLICIUS in Commentario in Epicteti Enchiridion, cap. xlv, p. 267,—λόγων δέ εἰσι κατὰ τὸ ἀληθὲς κοινωνίαι τε καὶ διατριβαί· ὡς δηλοῖ τὰ ὑπὸ Πλάτωνος, καὶ Ξενοφῶντος, καὶ Πλουτάρχου, καὶ ἄλλων ἱστορηθέντα συμπόσια. Cap. lxv, p. 306: καὶ ὅγε Χαιρωνεὺς Πλούταρχος βιβλίον ὅλον (περὶ) τῆς ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὠφελείας συντέθεικεν. In Commentariis in Ariſtotelem De Anima ſæpe Πλούταρχος laudatur: quo nomine non hic noſter, ſed Neſtorii filius ſignificatur. In hoc Philoſophorum ultimo proventu Simplicius doctrina, ratione, animi ſenſibus, magis ad Veterum, in primis Longini, quam æqualium ſimilitudinem accedit.

OLYMPIODORUS, quem ab aliis ejuſdem nominis Scriptoribus recte diſtinxit L. Kusterus ad Suidam Voc. Ὀλυμπιόδωρος, in Commentario in Platonis Phædonem, haud contemnenda nobis ſervavit excerpta Plutarchea *Hypomnematum*, ut videtur, *in Phædonem*. Duo ſunt Capita. Alterum habet hanc inſcriptionem: Κεφάλαιον τὲ ἐκ τῶν ἀναμνήσεων λόγε: continet Quæſtiones 212, nec eas tantum *de Reminiſ-*

centiis ut inſcriptio profitetur, ſed de aliis etiam in Phædone proditis argumentis: Quæſtiones inde a vigeſima ſecunda ad quinquageſimam ſeptimam ſunt Plutarchi, et titulum habent Ἐκ τῶν Χαιρωνέως: has, omiſſa tamen ultima, edidit J. A. FABRICIUS Bibl. Græc. vol. xii. p. 265. Alterum inſcribitur Ἐπιχειρημάτων διαφόρων Συναγωγὴ, δεικνύντων ἀναμνήσεις εἶναι τὰς μαθήσεις, ἐκ τῶν τοῦ Χαιρωνέως Πλουτάρχου: continet Quæſtiones 255 de compluribus locis Phædonis, harum duodecim priores ſunt *de Reminiſcentiæ* argumento ex Plutarcho. Totum hoc in Fragmentis prodemus.

Hucuſque pertinuit veteris elegantioriſque doctrinæ proventus: qui paulatim exaruit Juſtiniani imperio ac deinceps. Hic Athenienſem clauſit ſcholam in qua floruerant Plutarchus Neſtorii filius, Syrianus, Proclus, Marinus, Damaſcius, unde Simplicius, Olympiodorus aliique prodierant: philoſophi expulſi: vexati per orbem Romanum avitæ religionis cultores, ex quorum numero fere erant docti homines. Per trecentos annos ſtupor et barbaries omnia obtinuerunt. Ergo in hoc temporis ſpatio, plurimorum veterum librorum, in his etiam Plutarcheorum ponendus eſt interitus.

JOHANNES PHILOPONUS, in cujus et Simplicii ætate recte comparanda haud mediocris eſt difficultas, potius hoc quam ſequente ſæculo ponendus, in eodem Ariſtotelis interpretandi ſtudio, minore tamen quam Simplicius ingenio doctrinaque verſatus, ex Plutarcho, ut videtur noſtro, memorat dictum, in Commentario ad Ariſtotelis Meteor. p. 82: quod in Fragmentis referemus. Aliis compluribus locis in Comment. ad Ariſtot. De Anima citat Plu-

tarchum, ſed Athenienſem, opinor, Neſtorii filium, cujus in eundem librum exſtabant Hypomnemata.

AGATHIAS in Anthologia Epigrammatum, v, 33, 8 :

Σεῖο πολυκλήεντα τύπον ϛήσαντο, Χερωνεῦ
Πλάταρχε, κρατερῶν υἱέες Αὐσονίων·
Ὅτι παραλλήλοισι βίοις Ἕλληνας ἀρίϛους
Ῥώμης εὐπολέμοις ἥρμοσας ἐνναέταις.
Ἀλλὰ τεῦ βιότοιο παράλληλον βίον ἄλλον
Οὐδὲ σύ γ' ἂν γράψαις· ἀ γὰρ ὅμοιον ἔχεις.

SÆCUL. VII.

THEOPHYLACTUS SIMOCATTA, Naturalium Quæſtionum epilogo, in Auctoribus unde ſua ſumſerit, laudat Plutarchum, τὸν τῆς ἐπιϛήμης πλοῦτον τὸν Πλούταρχον. Sane aliquot ſumtæ ſunt Quæſtiones ex Plutarchi *Sympoſiacis*.

S. MAXIMUS in *Locis Communibus*, ſeu *Capitibus Theologicis et ſelectis locis ex diverſis cum Chriſtianorum tum Exterorum libris*, longe plurimam locorum partem collegit e Scriptoribus Sacris et Eccleſiaſticis : locos Exterorum non eorum lectione ex ipſorum libris collegiſſe, ſed e Stobæo locupletiore quam nunc eſt et integriore ſublegiſſe videtur. Ex Plutarcho complures ſunt loci ſed paucorum verborum et fere breves ſententiæ.

ANTONIUS MELISSA ut incertæ homo ætatis, hic a nobis ponitur ; cum ob argumenti ſimilitudinem, quippe ejuſdem materiæ et rationis opus compoſuit ac S. Maximus ; tum quod ſæculi ingenio adducimur ut eum Joh. Damaſceno priorem ponamus. Ex Plutarcho item habet complures locos

eadem tenuitate. Fontem Exterorum eundem habuit Stobæum, forte etiam S. Maximum.

Capta a Saracenis Alexandria anno 641, interiit illa celebratiſſimæ famæ bibliotheca: quo pacto, non quærimus: certe interiit. Illud haud alienum ſit quærere, an Plutarchei et omnino Antiquorum libri multi interciderint illa calamitate; an tantam nobis attulerit jacturam quantam vulgo putant, ut, niſi interiiſſet illa bibliotheca, libros ejus, certe eorum exempla, hodieque haberemus. Equidem haud credam. Ac primum quidem credibile eſt jam ante Saracenorum adventum multos antiquos ejus bibliothecæ libros intercidiſſe deſcribendi officio neglecto: magnam etiam partem librorum, qui tunc erant, fuiſſe novos et eccleſiaſticos. Porro veriſimile eſt, in illis qui tunc Alexandriæ erant libris, aut paucos fuiſſe aut nullos quorum non item in Græcia eſſent exempla, quibus deſcribendis ad recentiorem ætatem propagari potuiſſent. Socordia Græcorum, et contemtus bonarum Literarum multo plus valuerunt ad veterum librorum jacturam quam omnes barbari; ut etiam ſi Saraceni vel non cepiſſent Alexandriam, vel omnes libros in Græciam dimiſiſſent, his nos haud magis frueremur.

SÆCUL. VIII.

JOHANNES DAMASCENUS, memorandus aliena magis quam ſua laude. In hujus Sacris Parallelis exſtat indicium labentis vel exſtincti potius veterum Literarum ſtudii. Locos Communes Stobæus ex ſolis Antiquis collegerat Auctoribus: Maximus et Antonius ex Eccleſiaſticis, adſperſis tamen nonnullis Antiquorum quaſi floribus: jam omiſſis

Antiquis, ſolos Eccleſiaſticos apponit JOHANNES DAMASCENUS. At in codice Florentino Parallelorum Sacrorum, appendix eſt quantivis pretii, a domino illius exempli ex integro, ut videtur, Stobæi opere collecta: in qua multi ſunt adhuc ignoti veterum Auctorum loci, nonnulli Plutarchei, plurimi aliorum, quatuor etiam integra Muſonii capita, quibus in elegantiſſima illa Diſputatione *de Vita et Scriptis Muſonii*, habita editaque Amſtelodami anno 1783, uſus eſt PETRUS NIEUWLANDIUS noſter, heu modo noſter! nam hoc ipſo tempore, die Novembris 14, ætatis anno trigeſimo, nobis repentino morbo ereptus eſt: quum in Academia Lugduno-Batava profeſſionem Phyſices et Mathematum per unum annum ornaſſet. Ingens nobis luctus! ingens patriæ jactura, obitu juvenis unius omnium excellentiſſimi; cui ingenio par fuit nemo; doctrina, morum probitate, animi candore, pauciſſimi.

GEORGIUS SYNCELLUS Chronographiæ ad Ann. Chr. 109: Πλούταρχος Χαιρωνεὺς φιλόσοφος ἐπιτροπεύειν Ἑλλάδος ὑπὸ τῦ αὐτοκράτορος κατεσάθη γηραιός. Ad Ann. Chr. 37: de morte Julii Cani narrans addit, ταῦτα Πλέταρχος ὁ Χαιρωνεὺς ἱσορεῖ. Locum in Fragmentis referemus. De C. Julio Cæſare, edit. Pariſ. p. 299, ὡς ἱσορεῖ Πλέταρχος ὁ Χερονεὺς φιλόσοφος.

JOHANNES MALALA, Chronographiæ libr. ii. in fine: ἔστινας μεμφόμενος ὁ Χερονήσιος Πλέταρχ☉, ἡ παλαιὰ φιλοσοφία (forte cum interprete legendum ἐν τῇ παλαιᾷ φιλοσοφίᾳ) παρ' Ἕλλησιν καὶ βαρβάροις ἐξέθετο, ὡς πλάνην ἀγαλμάτων τινὲς εἰσάγεσιν· αὐτὸς δὲ φησὶ κ. τ. λ. —locum in Fragmentis exhibebimus. Subjungit denique, Τὸν δὲ Πλέταρχον τὸν Χερονήσιον Πορφύριος ἐν φιλοσόφῳ αὐτῦ Χρονογραφία ἐδόξασε: de quo ſupra in ſæ-

culo iii, diximus. Priora quidem ſive a Theodoreto De Græc. Affect. iii, p. 510, B, ſive undecumque habuit inficetus homo, certe Plutarchi ſunt ex deperdito ut videtur libro.

SÆCUL. IX.

PHOTIUS in egregio *Bibliothecæ* opere, quo multorum, hodie etiam perditorum, librorum cenſuram agit et argumenta excerptaque prodit, Plutarchi *Moralia* non niſi ex Sopatro memorat, nec peculiarem iis locum dat: *Vitas* recenſet quaſdam, ex iiſque excerpta edit Cod. ccxlv. Ἀναγνώσθησαν ἐκ τῶν Πλουτάρχου παραλλήλων διάφοροι λόγοι· ὧν ἡ ἔκδοσις κατὰ σύνοψιν ἐκλέγεται διάφορον χρησομαθίαν: *Vitæ* ſunt *Dionis*, *Bruti*, *Æmilii*, *Demoſthenis*, *Ciceronis*, *Phocionis*, *Catonis*, *Alexandri*, *Cæſaris*, *Eumenis*, *Sertorii*, *Demetrii*, *Antonii*, *Pyrrhi*, *Marii*, *Arati*, *Artaxerxis*, *Agidis*, *Flaminii*. Porro liber *De Vitis X. Oratorum*, qui inter Plutarcheos fertur, tamquam ab ipſo Photio ſcriptus exſtat Cod. cclix, et proximis: de quo ſuo videbimus loco. *Moralia* illa ætate multa, ut item *Vitæ* multæ, jam intercidiſſe, ad eam tamen quæ hodieque eſt paucitatem nondum rediiſſe videntur. Hoc, et proximo ſæculo, inde a Baſilio Macedone ſub quo Photius fuit, ac deinceps imperantibus Leone V. et Conſtantino Porphyrogenneto II. ab anno fere 860 ad 960, fuit quædam veterum Literarum recreatio. Utinam libros tunc ſuperſtites nunc etiam haberemus: aut ſaltem Photio placuiſſet, omiſſis Eccleſiaſticis, non niſi Veteres hac in Bibliotheca recenſere.

SÆCUL. X.

GEOPONICA, id eſt Præcepta de Re Ruſtica, ex priorum de hoc argumento Scriptorum libris excerpta, et Conſtantino Porphyrogenneto dicata, a Caſſiano Baſſo, xiii, 9. Plutarchi locum, de remedio adverſus Scorpios, laudant, nullo diſerte nominato libro, et ut videtur, ex deperdito. XV, 1, περὶ Συμπαθειῶν Plutarchus citatur *Sympoſ. Quæſt.* ii, 7: ſed pleraque alia in illo capite Geoponicorum ſumta ſunt ex aliis Plutarchi libris.

EPITOMÆ PLUTARCHEÆ, id eſt ſummæ et argumenta librorum Plutarchi, qualia hodieque ſunt tria certe in *Moralium* Volumine: primum deperditi libri *De Comparatione Ariſtophanis et Menandri*, alterum ſuperſtitis *De Animi Procreatione ſecundum Platonis Timæum:* tertium item perditi, Ὅτι παραδοξότερα οἱ Στωϊκοὶ τῶν ποιητῶν λέγουσι: hæ igitur Epitomæ factæ videantur ſub eodem Conſtantino Porphyrogenneto, cujus ſæculi illa in primis fuit conſuetudo. Quodſi vero hoc ſæculo jam multi Plutarchei libri interciderant, quod ſane veriſimile eſt; quodſi etiam Epitomæ fuerunt omnium librorum in Lampriæ Catalogo nominatorum, ut ſupra JOHANNE RHOSO auctore monuimus; earum confectio haud procul ab ævo Juſtiniani ponenda ſit.

CODEX VITARUM Florentiæ, apud Monachos S. Mariæ ſervatus, ſcriptus ſæculo nono vel decimo, judice quidem MONTFAUCONIO, Diario Italico, p. 366.

SCHOLIA in Veteres Auctores, pleraque certe ante Suidam compilata ex antiquis Grammaticis, ſerius quidem non ponenda, hoc uno loco a nobis conjunguntur anonyma.

Schol. Homer. Il. ὁ, 625. Πλάταρχος ἐν Μελέταις Ὁμηρικαῖς: idem eſt in Schol. Venet. VILLOISONI, et Etymol. M. in Ἀνεμοτρεφὲς κῦμα. Porro Schol. Lipſ. Il. ε, 352.

Schol. Heſiod. Vide ſupra in *Proclus* et infra in *Tzetzes*, et *Moſchopulus*.

Schol. Euripid. Hippol. 11. de Theſeo, plenius eſt ap. Tzetzem ad Lycophr. 494. Idem ad Alceſt. 1150, Πλάταρχος ἐν ταῖς Ὁμηρικαῖς Μελέταις.

Schol. Thucydid. Additament. Edit. Duker. p. 613. ad lib. 1, 86, init. Ταύτης τῆς δημηγορίας μέμνηται Πλάταρχος ἐν τοῖς Πολιτικοῖς Παραγγέλμασι: quod repetitur p. 632, ad lib. ii, 60: et p. 634, ad ii, 72.

Schol. Ariſtoph. ex *Vita Solonis*, ad Nub. 447, 1191, Equit. 1113. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι, ad Nub. 1181.

Schol. Aphthon. in Rhetorib. Ald. p. 5. fin. Dictum Demetrii ad Mithridatem refertur: ὁ Πλάταρχος ἐν τοῖς Παραλλήλοις ἱστόρησεν: eſt in *Vita Demetrii*.

SUIDAS quiſquis fuit, non ſeriore ætate habendus: materiam ab antiquioribus ſumſit: neque igitur ſuſpicandum, libros nunc perditos, ſi quorum loci adferuntur a Suida, ipſius ætate adhuc ſuperfuiſſe. De Plutarcho exſtat hiſtorica mentio: Πλάταρχος, Χαιρωνεὺς, τῆς Βοιωτίας, γεγονὼς ἐπὶ τῶν Τραϊανοῦ τοῦ Καίσαρος χρόνων, καὶ ἔτι πρόσθεν· μεμαθὼς δὲ αὐτῷ Τραϊανὸς τῆς τῶν ὑπάτων ἀξίας, προσέταξε μηδένα τῶν κατὰ τὴν Ἰλλυρίδα ἀρχόντων παρὲξ τῆς αὐτοῦ γνώμης τι διαπράττεσθαι· ἔγραψε δὲ πολλά. Auctoritas ejus citatur compluribus in locis. Ἀνανεῶσθαι, ὡς ἡμεῖς· Θουκυδίδης ε· καὶ Πλάταρχος· Κρατῖνος: ubi ad librorum ſcriptorum ductum recte corrigit VALCKENARIUS Diatrib. Eurip. p. 214, καὶ Πλάτοις Κρατῖνος. Ἦν δ' ἐγώ· ἔφην δὲ ἐγώ·

παρὰ Πλατάρχῳ καὶ Ἀριστοφάνει: ubi corrigendum esse παρὰ Πλάτωνι, monuit me RUHNKENIUS. Comici locus est apud Suidam Voce Σκίταλος, qui sua sumsit ex Scholiis ad Equit. 631. Δόγματα, de Platonis apud Ægyptios peregrinatione, addit, ὡς Πλούταρχος ἐν τοῖς Παραλλήλοις φησίν: compilatum ex Theodoreto, De Cur. Græc. Affect. ii, p. 489, D. Ἴορτιος, Mæcenatis adulator: de hoc apponitur Plutarchi locus, forte ex *Vita Augusti*: KUSTERUS notat, *hæc leguntur etiam supra in* Ἐγγώνιος: atqui hæc vox non exstat suo loco, sed p. 675. Κάλλιππος, est ex *Vita Dionis*. Ὠβὰς, ex *Vita Lycurgi*. Μαικήνας, idem quod in Ἰόρτιος, sed brevius: addito, καὶ ἔστιν ἐν τῷ Ἐγγώνιος τράπεζα. Σικχός· σκώπτης· ἢ ὁ ἀνόρεκτος καὶ ἀσθενής· Πλάταρχος—ejus verba adduntur, quæ exstant in libro *De capienda ex hostibus utilitate*, p. 87, B. Σύλλας, ὄνομα κυριὸν—et Σύλλας ὁ Ὕπατος, uterque locus depromtus est ex *Vita Syllæ*, posterior sine Plutarchi nomine. Τοῦ σελίνου δεῖται—ex *Vita Timoleontis*. Ὑπερκύπτω, αἰτιατικῇ—καὶ ὁ Πλάταρχος: verbum hoc in Plutarcho legere me non memini.

ETYMOLOGICUM MAGNUM, eadem probabilitate qua Suidas, in hanc ætatem refertur. Voce Ἀνεμοτρεφὲς κῦμα interpretatio apponitur, addito ὥς φησι Πλάταρχος ἐν μελέτῃ Ὁμήρου: qui locus item exstat ap. Schol. Homer. Il. ο', 625. Ἄψ—Πλούταρχος δὲ ἀπὸ τοῦ ὀπίσω τὸ Ἄψ λέγει εἶναι, τὸ ὀ εἰς τὸ α' τραπέντος, καὶ τὸ ω' εἰς ψ'· τοῦτο δὲ βίαιον· non exstat in Plutarchi libris. Σεισάχθεια—Πλούταρχος ἐν Σόλωνι. Σόλοι ἡ ἐν Κύπρῳ πόλις. Πλούταρχος ἐν Σόλωνι κ. τ. λ. Συκοφαντία—Πλούταρχος ἐν Σόλωνι. Οὐκ ἂν οὖν τις ἡγήσαιτο—κληθῆναι συκοφάντας: locus est p. 91, E. Alius locus Plutarcho vindicandus in Ἀναζυγοῦν—Πλάτων Εὐ-

μενίσιν, Εὐθὺς ἀναζυγῆς γενομένης: at codex ſcriptus DORVILLII, a VALCKENARIO inſpectus, habet Πλεῖστ' εὐμ. ex quo veriſſime RUHNKENIUS correxit Πλούταρχος Ευμένει: eſt enim locus Plutarchi in *Vita Eumenis*, p. 595, A. Hæc ex VALCKENARII Annot. ad. Theocriti Adoniazuſ. p. 335.

SÆCUL. XI.

JOHANNES EUCHAITA, qui medio hoc ſæculo fuit: vid. J. A. FABRIC. Bibl. Gr. vol. vii, p. 718, et CAVEUS Hiſt. Lit. Eccleſ. vol. ii, p. 139. ap FABRIC. ibid. vol. iii, p. 331:

Εἴπερ τινὰς βέλοιο τῶν ἀλλοτρίων
Τῆς σῆς ἀπειλῆς ἐξελέσθαι, Χριστέ μου,
Πλάτωνα καὶ Πλούταρχον ἐξέλοιό μοι.
Ἄμφω γὰρ εἰσὶ καὶ τὸν λόγον καὶ τὸν τρόπον
Τοῖς σοῖς νόμοις ἔγγισα προσπεφυκότες·
Εἰ δ' ἀγνόησαν ὡς Θεὸς σὺ τῶν ὅλων,
Ἐνταῦθα τῆς σῆς χρηστότητος δεῖ μόνον,
Δι' ἣν ἅπαντας δωρεὰν σώζειν θέλεις.

EUDOCIA in Violeto p. 361. de Plutarcho locum Suidæ repetit, ultimis ejus verbis ἔγραψε δὲ πολλὰ, hæc addens ὧν τὰ πλείω οὐχ εὑρίσκεται, *quorum major pars non invenitur, non apparet.* Digna eſt, quæ animadvertatur, notula. Intelligitur, libros hodieque perditos, jam tunc deſideratos fuiſſe; ſane poſteriores, quod ſciam, de nullo illorum ut ſervato mentionem faciunt. Deinde apparet, Eudociam habuiſſe πίνακα ſeu Indicem librorum Plutarcheorum, vel Epitomas, unde perditorum nomina cognoſceret. Nec vero intervallo temporis eo quod fuit inter Suidam et Eudociam libros illos intercidiſſe dicam.

Suidas locum de Plutarcho non ipſe Auctor ſcripſit, ſed ex antiquiore deſcripſit. Plurimi libri interierunt ab anno 560 ad 860: poſtea, licet redeunte ſubinde Veterum Literarum ſtudio, deinceps alii etiam interciderunt; ſive quod laterent et fugerent quærentium diligentiam; ſive quod eorum Epitomæ adeſſent, et in tanta deſcribendorum librorum multitudine non omnium deſcriptio neceſſaria exiſtimaretur.

MICHAEL PSELLUS Διδασκαλίᾳ Παντοδαπῇ, quam edidit J. A. FABRICIUS Bibl. Gr. vol. v, fine, non ſolum inſcriptiones capitum plurimorum ex libro *De Placitis Philoſophorum* ſecutus eſt, ſed ipſam materiam ac verba ex Plutarcho ſumſit, in primis ex *Quæſtionibus Naturalibus* et *Sympoſiacis*. In libris ineditis memoratur a LEONE ALLATIO apud FABRIC. ii, p. 39. *Ecloga utilis ex libro Parallelorum:* quod utrum de Plutarcheis *Vitis* an de *Sacris Parallelis* Johannis Damaſceni accipiendum, non liquet.

XIPHILINUS Epitom. Dionis Caſ. libri xliv, affirmat Plutarchum verius ac liberius de C. J. Cæſaris nece ſcripſiſſe quam Dionem: p. 157. ed. Sylb. Οἱ περὶ τὸν Βροῦτον τὸν Μάρκον, καὶ τὸν Κάσσιον τὸν Γαΐον ἐπεβούλευσαν αὐτῷ καὶ ἀπέκτειναν, ὡς μὲν ὁ συγγραφεὺς λέγει δι' ἀλιτηριώδη τινὰ οἶστρον· τοὺς Καίσαρας δεδιώς πω, καθάπερ εἰκὸς συγκλητικὸν ὄντα καὶ οὐ τῶν ἀφανῶν, οὐδὲ ἰσορίαν ἀφανῆ συντιθέντα· ὡς δὲ τὸ ἀληθὲς ἔχει καὶ Πλούταρχος ἐν τοῖς Παραλλήλοις διδάσκει, διὰ φρονήματος ἀξιώμα φιλελεύθερον, καὶ προαιρέσεως εὐγένειαν ἥκιστα ἐθελόδουλον. Aliis etiam locis Plutarchum ſequi videtur. Verba de Sexto Plutarchi Nepote, in M. Antonino, p. 363, Σέξτῳ προσίεναι τῷ ἐκ Βοιωτῶν φιλοσόφῳ: intelligenda ex iis quæ ſupra notavimus in *Appuleio*.

SÆCUL. XII.

EUSTRATIUS in Commentario ad Ariſtotelis Ethica Nicomach. vid FABRIC. Bibl. Gr. vol. ii, p. 151. Huic debemus emendationem loci Plutarchei initio libri *De Iſide et Oſiride*, quem locum integriorem quam adhuc in libris noſtris erat, ſervavit Euſtratius ad Ariſtot. Ethic. lib. vi.

NICEPHORUS BASILACA in *Excerptis Rhetorum et Sophiſtarum Leonis Allatii*, *Romæ* 1641, 8. Διήγημα γ'· ὃ καὶ Πλούταρχος ἐν τοῖς Παραλλήλοις διηγεῖται. Non eſt in Parallelis, ſed in libro *De Virtutibus Mulierum*, caput poſtremum, *Moral.* p. 262.

GLYCAS Annalium ed. Venet. p. 45, A, de faſcino agens, memorat Eutelidem ex Plutarchi *Sympoſ. Quæſt.* v, 7. Ibid. p. 101, E, ſunt ex *Placitis Philoſophorum*, i, 6.

JOHANNES TZETZES, frequens ille quidem in memorando Plutarcho, nec tamen ut multum adferat momenti. In *Scholiis ad Heſiodum* Proclo non paucos Plutarcheos ſublegit locos, quoſdam etiam pleniores habet; eſt quoque ubi in eadem interpretatione nomen Plutarchi ipſe habeat, Proclus non item. Nec hoc eo valet, ut Tzetzem adhuc integrum Plutarchi Commentarium habuiſſe exiſtimemus. Quidquid ejus hoc ſæculo exſtabat, id in Procli Commentario exſtabat, nec ipſo forte adhuc integro. Unde etſi multa in ſuam rem abſtulit Tzetzes homo multæ quidem lectionis, ſed vanus et jactator, mirifice tamen Proclum contemnit. Nunc ex Proclo non niſi excerpta habemus: at plena illa locorum Plutarcheorum ad quos indagandos, utilis eſt comparatio Tzetzis, quandoquidem eorum plu-

rimis nomen Plutarchi non eſt additum. Sed hæc in Fragmentis tractabimus. In *Chiliadibus* Hiſtorias a Veteribus proditas refert ſuo more, id eſt jejune, additis tamen auctorum nominibus ; non item libris notatis. Hiſt. 1, de Crœſo eſt ex *Vita Solonis*. Hiſt. 29, de Antiſthenis Sybaritæ veſte quam a Carthaginienſibus emiſſe dicebatur Dionyſius, addit ἃ Πλούταρχος, οἶμαι, γράφει : at nil tale in Plutarcho. Hiſt. 32, de Xerxe, ex *Vita Themiſtoclis*. Hiſt. 33, de Cleopatra, ex *Vita Antonii*. Hiſt 70, de utroque *Catone* ſcribit Plutarchus. Hiſt. 93, de Lacedæmoniis, ex *Vita Lycurgi*. Hiſt. 111, de Diebus, ex *Vita Camilli*. Hiſt. 129, de Xanthippi cane, ex *Vita Themiſtoclis*. Hiſt. 137, de Heliadibus et Eridano, non eſt in Plutarcho : quæremus de hac re in Fragmentis. Hiſt. Nov. 9, de Solone et Anacharſide, ex *Vita Solonis*. Hiſt. 59, de Vindicio et filiis Bruti, ex *Vita Publicolæ*. Hiſt. 71, ex *Vita Camilli*. Hiſt. 11, Sirenes fuiſſe meretrices, Πλούταρχος ὁ νεώτερος λέγει, in eadem re eundem auctorem laudat Iſaacius Tzetzes ad Lycophron. 653 : huic locus erit quæſtioni in Narratione De Vita et Scriptis Plutarchi.

Scholia ad Lycophronem ; quæ revera ipſius ſunt Johannis ; nomine, fratris ejus Iſaacii ; ad verſ. 494, ex *Theſei Vita*, plenius ea referunt quæ paucis ſignificantur apud Schol. Eurip. Hippol. 11. Ad verſ. 921, de ſerva Trojana, nomine Roma, e *Vita Romuli* in principio, et libro *De Mulierum Virtutibus*, p. 243, E. Ad. verſ. 934, Quirinum eundem eſſe Romanis ac Martem, ex *Vita Romuli*, p. 36, B. Ad verſ. 1133, de Abantibus, et de conſuetudine comæ Delphis conſecrandæ, ex *Vita Theſei*, p. 2 et 3. Ad

verſ. 1200, de Inſulis Beatorum, ex *Vita Sertorii*, p. 571 et 572. Ad verſ. 1324, de Theſei amicitia cum Lycomede in Scyro inſula, ex *Vita Theſei*, p. 16.

EUSTATHIUS, haud minoris ſcientiæ, et rectioris judicii homo, Plutarchi locos paucis quidem ipſius verbis, ſed frequenter tamen, ſignificat ita ut de ſanitate aut corruptela vulgatæ editionis conjectura fieri poſſit. Saniora integrioraque exempla, quam hodieque ſunt, forte habuit; libros, nunc perditos, nullos habuit. Ὁμηρικὰς μελέτας Plutarchi non memorat: quas ſi habuiſſet, ſæpiſſime profecto eas citaſſet. Librum *De Fluminibus* et *Proverbia*, laudat nomine Plutarchi. *Sympoſiacos* libros, crebrius fere quam alios, ad partes vocat, eorumque aliquanto probius exemplum, quam vulgata noſtra ſunt, habuiſſe videtur: veluti ix, p. 733, E, ita legit ut emendavimus ex optimo codice Palatino. Hæc dicta ſunt de Commentario ad Homerum. Nam in Commentario ad Dionyſium Periegetem, non niſi bis exſtat Plutarchi mentio: ad verſ. 285, de Germanis ex *Vita Marii*, p. 411, C: ad verſ. 775, de Sinope urbe, ex *Vita Luculli*, p. 507, A. Sed Euſtathii teſtimonia ſuo quodque loco vel in Annotatione Emendationum jam adhibuimus Plutarcho, vel adhibebimus in Animadverſionibus.

Incertorum Auctorum et incertæ ſcripta inedita ætatis, hoc tamen potius quam alio in ſæculo ponenda cenſeo. *Anonymus de Incredibilibus* ab Allatio editus in Excerptis Rhetor. et repetitus a Galeo in Opuſculis Phyſ. et Mythol. caput octavum de Chimæra ex Plutarchi libro *De Virtutibus Mulierum* ſumtum eſſe, ipſe profitetur. *Collectio Locorum ex S. S. Patribus et aliis Scriptoribus* inter quos etiam Plutar-

chus numeratur: apud MONTFAUCONUM Bibl. Coiſlin. p. 413, 414: videtur compilata eſſe ex Maximo et Antonio; nam ego librum ipſum non habui. Proxima opuſcula ipſe habeo. Ἀπομνημονεύματα ἐκ διαφόρων ποιητῶν τε καὶ ῥητόρων, ἔκ τε τῶν ϑύραϑεν καὶ τῆς καϑ' ἡμᾶς ἱερᾶς φιλοϑέου παιδείας ἑκάστη τῶν προκειμένων ὑποϑέσεων οἰκείως καὶ ἁρμοζόντως ἔχουσα: continet aliquot Plutarchi locos: GRONOVIUS, ex cujus auctione emi, deſcripſit ex codice quodam Florentino. Γνῶμαι Σοφῶν, in Bibliotheca Academiæ Lugduno-Batavæ, ſunt ex eodem genere. *Cento Florentinus*, eſt oratiuncula de Regis officio, compilata ex Plutarchi *Apophthegmatibus* aliiſque cum ipſius, tum aliorum ſcriptis etiam Chriſtianorum: exſtat in Bibliotheca Medicea, pluteo 70, numero 1: apographum habeo GRONOVIANUM. Aliæ ejuſdem generis et materiæ videntur fuiſſe ſcriptiunculæ. Hujuſmodi certe eſt illa, quam Johannes Sariſberienſis frequenter laudat et exſcriptos ex ea locos profert, *Plutarchi Inſtitutio ad Trajanum Cæſarem:* de qua nunc dicendum.

Nam ut rara erat ac tenuis apud Græcos veterum Literarum cognitio, ita rarior etiam et fere nulla apud Latinos. Quo magis miraculi inſtar habendus eſt JOHANNES SARISBERIENSIS, qui illo et tempore et loco, id eſt trecentis ante Petrarcham annis, nec in Italia ſed apud Anglos et Normannos, eam doctrinæ et orationis elegantiam protulit, quæ non quidem accurata ac ſincera, ſed tamen apud omnes Occidentis populos inde a ſexcentis annis ignota et inaudita eſſet. Græcarum Literarum et Linguæ ignarus, ut videtur, res ac doctrinam e Romanis Auctoribus delibavit, aut e rivulis etiam lutulentis

librorum quorumcumque e Græcis male Latine redditorum. In ejus Policratico frequenter memoratur Plutarchi *Inſtitutio Trajani*, cui præmiſſa *Epiſtola ad Trajanum* tota apponitur libri v, capite i: tum per totum librum v et vi, item viii aliquoties, locos ex illa *Inſtitutione* vel exſcribit, vel admixtis ſuis additamentis refert, et omnino illius ordinem præceptorum ſequitur. Hæc in Fragmentis exhibebimus. Nunc illud monuiſſe ſatis ſit, librum illum ab incerto homine Latinum fuiſſe factum e Græco: Græcum fuiſſe conſarcinatum e Plutarcheis *Apophthegmatibus* et aliis Plutarchi libris: nam Latina quamvis inficeta interpretatio, tamen habet rerum ſatis certa indicia quæ Plutarchum prodant: ex his igitur laciniis aliquis poſterior Græculus iſtam *regiam Inſtitutionem Trajani*, ſub nomine Plutarchi, compoſuit. Similis eſt et ejuſdem, ut ita dicam, farinæ is, quem modo ſignificaviimus, *Cento Florentinus* a nobis appellatus. Aliis locis alii aliunde libri memorantur: veluti iv, 8, *De magiſtratuum moderatione librum fertur ſcripſiſſe Plutarchus, qui inſcribitur Archigrammaton, et magiſtratum ſuæ urbis ad patientiam et juſtitiæ cultum verbis inſtituiſſe dicitur et exemplis:* de quo libro quidquid inaudiverat Sariſberienſis, videtur ſignificari is qui nunc exſtat et *Reipublicæ gerendæ præcepta* inſcribitur: proxima illius loci ſunt ex Gellio, i, 26. Porro Policrat. viii, 10, ubi Plutarchus nominatur, ſumtum ex Macrobio Sat. vii, 3, cujus etiam alii loci e Plutarcho, omiſſo nomine, exſcripti, denuo exſcribuntur e Macrobio a Sariſberienſi. Denique iv, 5, illud ex Ariſtotele et Plutarcho *de palma*, ſumtum eſt e Gellio iii, 6.

CODICES aliquot, quorum lectionibus uſi ſumus,

hoc ſæculo ſcripti cenſentur : Pariſini D et F membranacei, eadem literarum forma qua Moſcuenſes 1 et 2, quorum prior ſæculo xi vel xii, poſterior xii, ponitur a MATTHÆO Viro Cl. in Præfatione ad Plutarchi libellos *De Vitioſo Pudore* et *De Fortuna*. Ejuſdem ætatis habetur codex Pariſ. num. 1678 : et habendi ſunt codices *Vitarum* et *Moralium* Florentini, quorum collatio e GRONOVIANIS ſchedis ad me pervenit. Codices duo Vindobonenſes, ap. LAMBECIUM edit. Kollarii t. vii, p. 257. Num. lxxii, continens *Sympoſiacas Quæſtiones*, mirificis laudibus fertur a LAMBECIO, quibus hunc codicem laudibus indignum eſſe, mihi ſcripſit Vir doctiſſimus ALOYSIUS L. Baro de Locella, qui eum multis locis inſpexit, ejuſque excerpta et notitiam mecum communicavit : eum tamen hoc ſæculo cenſens. Alter eſt num. lxxiii, in quo ſunt *Moralia* complura. Cæterum codices hic memorati ſunt membranacei.

SÆCUL. XIII.

Capta ſub initium hujus ſæculi Conſtantinopolis et Græcia a Latinis : quæ calamitas plurium etiam bonorum librorum jacturam attulit. Veterum Literarum periti homines feruntur nulli. Recuperato a Græcis imperio, Literarum ſtudia paululum recreari cœperunt. Sub finem ſæculi ſcriptus eſt in Græcia

CODEX membranaceus *Vitarum* et *Moralium* Plutarchi, anno 1296 ; qui in Pariſienſi bibliotheca ſervatus notatur numero 1671, a nobis litera A ſignificatur. In quo deſcribendo, et omnino in Plutarcho emendando, aliquid operæ collocatum fuiſſe a Maximo Planude, non abhorret a veriſimilitudine : quandoquidem eadem, quæ reliqua ſcripſit, manus hanc

notulam adjecit in *Conſolatione ad Apollonium*, p. 113, D, Εἰ δὴ ὁ τῆς ξωῆς κ. τ. λ. adſcripta in margine eſt correctio hæc, Οὕτως οἶμαι δεῖν γράφεσθαι, Εἰ δὲ ὁ τῆς ζωῆς κ. τ. λ. nec enim neceſſe eſt totum exſcribere locum. Eadem verba exſtant in codicibus Veneto et Voſſiano, qui ex xv ſunt ſæculo: ſed in codice Pariſino E, qui haud multo poſt codicem A ſcriptus eſt, additur nomen et auctoritas Maximi Planudis, ita—καλῶς Μάξιμος ὁ Πλανούδης ἔτως οἴεται δεῖν γράφεσθαι, Εἰ δὲ ὁ τῆς ζωῆς κ. τ. λ.

SÆCUL. XIV.

THEODORUS METOCHITA, in opere perdocto, *Capitum Miſcellaneorum ex Hiſtoria et Philoſophia*, capitis 71 argumentum et inſcriptionem fecit περὶ Πλατάρχου. Conſulendus eſt FABRICIUS Bibl. Græc. vol. ix. p. 218.

THOMAS MAGISTER in Eclogis Atticarum Vocum, compluribus in locis adfert Plutarchi dictiones, ex iis quidem libris quos hodieque habemus.

MACARIUS CHRYSOCEPHALAS, cujus notitiam debemus VILLOISONO in Anecdotis Græcis, t. ii, librum confecit Ῥοδωνιὰν inſcriptum, id eſt, *Roſetum* ſive *Florilegium*, e complurium ſcriptis veterum Auctorum collectum. In his eſt Plutarchus: cujus loci item ſunt ex libris iis qui ad nos pervenerunt, ac ſignificantur p. 9. Varias earum lectiones in apparatu meo habeo, et in Annotatione Emendationum aliquoties memoravi.

NICEPHORUS GREGORAS in Hiſt. Byzant. Scriptor. ed. Venet. p. 15, de Teutonum origine Plutarchum laudat auctorem, reſpiciens ad *Marii Vitam*. Ibidem, p. 560, de *Numa* ex Plutarcho refert.

CODICES Plutarchei hoc ſæculo ſcripti videntur complures. Codex membranaceus Pariſienſis num. 1672, quem litera E ſignificamus: præſtantiſſimus ille, ex codice quidem A exſcriptus, quippe *Vitas* et *Moralia* eodem ordine, numero, item forma maxima, continens: ſed ita exſcriptus, ut vetuſtiora adhiberentur exempla; unde et lacunæ complures expletæ et lectiones receptæ meliores multæ. Codex *Moralium* ejuſdem Bibliothecæ, C a nobis notatus, num. 1955: et H, num. 1680. Codices Romani *Moralium* et *Vitarum*, Vaticanus num. 139, Palatinus num. 248; ex quibus varias lectiones *Quæſtionibus Sympoſiacis* adhibuimus. Item Codices *Vitarum*, num. 1673 et 1674. Porro Florentini *Vitarum* et *Moralium*, Medicei et Monaſterii S. Mariæ, apud MONTFAUCONUM Bibliotheca Bibliothecarum p. 375, et Diario Italico p. 367.

FRANCISCUS PETRARCHA bonarum Literarum in Italia inſtaurator, ex Plutarcho quædam prodit, quæ in libris, quos nunc habemus, non exſtant. Veluti, in Apologia adverſus Gallum p. 1082: *Cum Tullio Senecam pono, de quo Plutarchus, magnus vir et Græcus ultro fatetur, nullum in Græcia fuiſſe, qui ſibi in Moralibus poſſit comparari.* Porro de eodem argumento, in Epiſt. iii, ad Illuſtres Veteres, quæ eſt ad Senecam, p. 706: *Plutarchus ſiquidem Græcus homo et Trajani Principis magiſter, ſuos claros viros noſtris conferens, cum Platoni et Ariſtoteli, quorum primum Divinum, ſecundum Dæmonium Græci vocant, Marcum Varronem, Homero autem Virgilium, Demoſtheni Marcum Tullium objeciſſet, auſus eſt ad poſtremum et ducum controverſiam movere, nec eum tanti ſaltem diſcipuli veneratio continuit—non erubuit confiteri quod quem tibi ex*

æquo in Moralibus præceptis objiceret non haberet. Laus ingens, ex ore præſertim hominis animoſi qui noſtro Julio Cæſari ſuum Alexandrum comparaſſet. At quis umquam aut legit aut fando audivit, Plutarchum comparaſſe Varronem Platoni et Ariſtoteli, Virgilium Homero? Neque vero illud de Seneca in libris Plutarchi, qui nunc ſunt, exſtat. An igitur *Vitam Neronis* aut alios Plutarcheos libros habuit Petrarcha, unde hæc diſceret? Non credibile eſt in Italia tunc fuiſſe quod in Græcia non eſſet, ubi jam ſæculo decimo libros Plutarcheos ad eam quæ nunc eſt paucitatem redactos fuiſſe, haud obſcure intelligitur ex ſuperiore noſtra ſæculorum notatione. Igitur exiſtimem Petrarcham deceptum fuiſſe vel rumore falſo ac traditione, vel ſpurio libello ſimillimo *Inſtitutioni* illi *ad Trajanum* qua dudum antea Sariſberienſis deceptus fuerat.

SÆCUL. XV.

Turci paulatim invaleſcentes, tandem Conſtantinopolim capiunt anno 1453. Tempeſtas lente appropinquans nec ſubito incidens, non tantum librorum attulit interitum quantum illa initio ſæculi xiii Latinorum invaſio. Plutarcheus certe liber nullus tunc intercidit. Græci docti homines et antea jam, et magis etiam poſt captam a Turcis urbem, ad Venetos ſe et in Italiam recipiunt apportatis ſecum bonis libris. Fuerunt Græci, qui ad Antiquorum laudem contenderent: item Latini, horum diſciplina eruditi, et Petrarchæ exemplo excitati.

CODEX Pariſienſis B, bombycinus, in Græcia ſcriptus, hoc aut antecedente ſæculo, eximiæ bonitatis, continens circiter dimidiam *Moralium* et *Vitarum* partem; ut videtur, ex E, aut ejuſdem exem-

pli codice, ita deſcriptus ut antiquiores melioreſque ſimul adhiberentur; unde quædam lacunæ uberius etiam expletæ, et plura menda ſanata.

LEONARDUS BRUNUS complures *Vitas* Plutarcheas Latine vertit, quæ exſtant in editionibus *Vitarum* Latinis.

GUARINUS VERONENSIS, Bruni exemplo, item *Vitas* aliquot Latine reddidit, quæ ibidem exſtant. In eodem ſtudio et inſtituto ſecuti ſunt alii Itali: LEONARDUS JUSTINIANUS, FRANCISCUS BARBARUS, DONATUS ACCIAIOLUS, JOHANNES LAPUS, alii a quibus *Vitæ* Latine redditæ, in Latinis Verſionibus Plutarchi feruntur.

GEMISTUS PLETHON, Græcus, ratione et oratione cum Antiquis comparandus, Plutarchi cauſſa hic memorandus, quod libelli *De rebus Græcorum poſt pugnam Mantineenſem* primum librum ex *Vitis Dionis* ac *Timoleontis* ſumſit.

BESSARION Cardinalis, Græcus, diſcipulus Plethonis, doctrinæ laude magiſtro ſimilis, de Plutarcho bene meruit conficiendis novis apographis iis quæ in Bibliotheca Veneta ſervantur. Quo in negotio uſus eſt manu et opera JOHANNIS RHOSI.

MICHAEL APOSTOLIUS, Plethonis item diſcipulus, non prætereundus hoc loco, quod in opere *De Proverbiis* complures Plutarchi locos adfert, et auctor cenſeri debet *Violeti* ab Arſenio editi: de quo mox dicemus.

MOSCHOPULUS, ſi quidem vere hujus nomen inſcriptum eſt Scholiis in Heſiodum, aliquoties Plutarchi interpretationem memorat, etiam ubi in Proclo prætermiſſa eſt: ut Procli excerpta pleniora, quam nunc ſunt, habuiſſe videatur.

CODICES Plutarchei ſcripti ſunt inde a medio hoc ſæculo ad finem ejus : *Veneti*, de quibus modo dictum : *Britannici*, Harleiani et Collegii Novi Oxonienſis : *Pariſienſes*, G. J. L. M. N. Z : *Batavici*, ex Bibliotheca Academiæ Lugdunenſis, Voſſiani, et Perizonianus : *Vindobonenſes*, Catalogi Lambec. t. vii, p. 259, num. 75 et 76. Codex etiam Apophthegmatum aliorumque *Moralium* libellorum ſcriptus ab Antonio Athenienſi ſumtibus Franciſci Philelphi, Senæ anno 1436, teſte MONTFAUCONO Biblioth. Bibliothecarum p. 347.

Moralium ſingulares libellos Latine verterunt inde a medio hoc ſæculo et initio proximi NICOLAUS SAGUNDINUS, FRANCISCUS PHILELPHUS, JANUS PANNONIUS, ANGELUS POLITIANUS, RAPHAEL REGIUS, JOHANNES REGIUS, BILIBALDUS PIRCKHEYMERUS, OTTOMARUS LUSCINIUS, et alii, quorum interpretationes maximam partem exſtant in editione Baſileenſe Latina anni 1541, memoratæ a nobis ſuo quæque loco, in Indice libellorum *Moralium* huic præfationi ſubjecto.

ARSENIUS, Monembaſiæ epiſcopus, Michaelis Apoſtolii filius, Græcorum ultimus a nobis cenſetur. Ejus exſtat Ἰωνιὰ, id eſt, Collectio Apophthegmatum ac Sententiarum ex Veteribus Græcis, Plutarcho etiam, delibata. Hæc, ſine dubio, eſt pars *Violeti* a patre ipſius Michaele Apoſtolio collecti ; ut vere ſuſpicatus eſt FABRICIUS Bibl. Gr. vol. x. p. 223. Exemplum edito longe locupletius ſervatur in Bibliotheca Moſcuenſi, unde ejus notitiam prodidit MATTHÆUS V. Cl. in Catal. Codic. MSS. Bibliothecæ Moſcuenſis, p. 14. et Plutarchi locos edidit ad calcem editionis libellorum *De Vitioſo Pudore* et *De*

Fortuna anno 1777, forma octava. Collectio illa exempli Moſcuenſis quantivis eſt pretii, quippe quæ multa habet nova nec aliunde cognita, ſive illa ex pleniore, quam nunc fertur, Stobæo, ſive ex aliis perditis libris ducta: quod equidem affirmare haud dubito, qui ejus apographum ipſe tractavi ex eoque excerpta ſervavi.

Satis eſt hanc notationem hucuſque deduxiſſe: nec attinet de codicibus aliis ſcriptis et interpretationibus Latinis plura etiam adferre e Catalogis Bibliothecarum. Defungimur iis notitiis, quas noſtro ipſi uſu collegimus. Videmur nobis quatuor recenſiones et ætates *Moralium* deprehendiſſe. Prima eſt ante ſæculum xiii; ex qua ætate ſunt Moſcuenſes valde illi mendoſi, iiſque haud paulo meliores Pariſienſes D et F, iiſdem tamen lacunis, quibus Aldina et Baſileenſes editiones, affecti. Altera eſt ſub finem ſæculi xiii, recuperata a Græcis Conſtantinopoli, libris Plutarcheis et *Vitis* et *Moralibus* in unum volumen collectis, cujuſmodi eſt Codex A, ſcriptus anno 1296, cum quidem librarii non tam emendatæ lectionis, quam collectionis omnium, qui reperiri poſſent, librorum, rationem habuerunt. Tertia eſt Codicis E qui eundem librorum numerum, ſed lectionem ſcripturamque magis ſinceram habet, petitam ex vetuſtioribus ac melioribus libris: ſcriptus ſæculo xiv ineunte: ejuſdem generis eſt Palatinus, in Sympoſiacis etiam melior, quippe quas Codex E a deteriore ac poſteriore manu ſcriptas habet; cæterum aliis in libris cæteros ejuſdem ætatis codices multum ſuperans. Quarta exſtat in codice B, cui major etiam adhibita eſt emendationis cura quæſitæ ex pluribus et antiquioribus exemplis: numeri et ſummæ libro-

rum Plutarcheorum non item habita ratio. Sequuntur codices ſæculi xv, fere omnes in Italia deſcripti e codicibus recenſionis ſecundæ, id eſt, Codicis A, adhibitis forte, uno alteroque in libro, aliis exemplis: ex hoc genere ſunt codices, Beſſarionis, Veneti, unde princeps editio Aldina expreſſa eſt.

CAPITIS III.

SECTIO II.

De Editionibus opera chalcographica factis, Verſionibus, Animadverſionibus, Commentariis.

JAM de *Moràlium* Opere peculiariter videamus, eoque univerſo, nec de ſingulis ejus libris. Habet hæc tota materia duas partes, quarum altera eſt de Editionibus Græcis ad novam ſcripturæ conſtitutionem et contextus emendationem factis, altera de Verſionibus, Animadverſionibus, Commentariis, quibus ad emendationem interpretationemve aliquid profectum eſt. Editiones quatuor ſunt et veluti ætates emendandi contextus, eæque omnes unius ſæculi xvi; Aldina anno 1509; Baſileenſes 1542; Stephaniana 1572; Xylandrea 1574: harum Stephaniana cæteras obruit et ſola deinceps dominata eſt. Verſiones, Animadverſiones, Commentationes, illis Editionibus et ætatibus partim interjectæ ſunt, partim ſubjectæ ac poſteriores: illarum auctores fere ſunt Leonicus, Jannotius, Turnebus, Schottus, Xylander, Amyotus: harum, ignotus quidam compilator Variarum lectionum tribus Editionibus Græco-Latinis ſubjunctarum, tum Bachetus Meziriacus, denique noſtra ætate Reiskius.

Nos totam hanc materiam ita explicabimus, non ut eam bifariam diſtribuamus, ſed ut ſingulas ejus partes uno temporum ordine perſequamur.

§. 1.

De Aldina Editione. A. 1509.

Primus, poſt renatas Literas, univerſa Plutarchi Opera edidit ALDUS MANUTIUS Venetiis; anno quidem 1509 *Moralia*, *Vitas* 1519. Sed de *Moralibus* nunc agimus. Titulus in fronte hic exſtat: PLUTARCHI OPUSCULA LXXXXII. *Index Moralium omnium, et eorum quæ in ipſis tractantur, habetur hoc quaternione. Numerus autem Arithmeticus remittit lectorem ad ſemipaginam, ubi tractantur ſingula.* Eodem folio, proxima pagina, eſt præfatio ALDI ad JACOBUM ANTIQUARIUM PERUSINUM; qua in præfatione nulla fit mentio de fontibus et conſilio hujus Editionis. Sequitur ΠΙΝΑΞ, id eſt, Index Græcus *Moralium*, iſque ſane plenus ac refertus, ut qui non modo ſingulorum librorum, ſed minorum etiam, quibus libri conſtant, partium et capitum, titulos exhibeat. Idem eſt Πίναξ in codicibus ſcriptis quibus Univerſa Plutarchi opera continentur, veluti A et E: ſed alio ordine. Nec facile dicam, an ordo Aldinus auctoritate codicis ſcripti nitatur. Illud affirmare haud dubitem codices ſcriptos alium, nec omnes eundem inter ſe habere ordinem, neque ullum eorum qui hodie in libris ſcriptis editiſve feruntur ordinum eſſe ex antiqua ætate, nedum ab ipſo Plutarcho. Πίναξ hic factus eſſe videtur ſæculo fere xii jam perditis Plutarchi ſcriptis plurimis et ad hanc paucitatem redactis; ſuperſtite tamen adhuc parte

libri quarti *Sympoſiacorum* quæ nunc deſideratur; niſi forte tituli Quæſtionum perditarum retentæ ſunt ab auctore hujus Πίνακος ex antiquioris cujuſdam Πίνακος exemplo. Sed ut intelligatur qui ſit ordo Aldinus, a STEPHANO, quem nos ſequimur, immutatus; age, recenſeamus hunc Πίνακα, omiſſis tamen capitum titulis, qui in compluribus Plutarchi libris magnum obtinent locum, veluti in *Quæſtionibus Romanis* et *Græcis*, in *Placitis Philoſophorum*, in *Quæſtionibus Platonicis*, *Vitis X. Oratorum*, *Quæſtionibus Naturalibus*, *Quæſtionibus Sympoſiacis*. In his igitur libris, ſingulorum capitum titulos brevitatis cauſſa omittemus, nec niſi ipſorum nomina librorum recenſebimus. Eſt vero hujuſmodi:

ΠΙΝΑΞ.

Πλουτάρχου Χαιρωνέως περὶ παίδων ἀγωγῆς.
Πῶς δεῖ τὸν νέον ποιημάτων ἀκούειν.
Περὶ τοῦ ἀκούειν.
Πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου.
Πῶς ἄν τις αἴσθοιτο ἑαυτοῦ προκόπτοντος ἐπ' ἀρετῇ.
Πῶς ἄν τις ὑπ' ἐχθρῶν ὠφελοῖτο.
Περὶ πολυφιλίας.
Περὶ τύχης.
Περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας.
Παραμυθητικὸς πρὸς Ἀπολλώνιον.
Ὑγιεινὰ παραγγέλματα.
Γαμικὰ παραγγέλματα.
Ἐπὶ σοφῶν συμπόσιον.
Περὶ δεισιδαιμονίας.
Ἀποφθέγματα βασιλέων καὶ στρατηγῶν.
Ἀποφθέγματα Λακωνικά.
Γυναικῶν ἀρεταί.

Περὶ τῦ πότερον ὕδωρ ἢ πῦρ χρησιμώτερον.
Κεφαλαίων καταγραφή. Ῥωμαϊκά.
——————— Ἑλληνικά.
Περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρησηρίων.
Περὶ τῦ ΕΙ, τῦ ἐν Δελφοῖς.
Περὶ τῶν ἀρεσκόντων τοῖς φιλοσόφοις, βιβλίον πρῶτον.
——————— δεύτερον.
——————— τρίτον.
——————— τέταρτον.
——————— πέμπτον.
Περὶ παραλλήλων Ἑλληνικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν.
Σύνοψις τῦ ὅτι παραδοξότερα οἱ Στωϊκοὶ τῶν ποιηῖῶν λέξεσι.
Περὶ μοναρχίας καὶ δημοκρατίας καὶ ὀλιγαρχίας.
Περὶ τῦ τὰ ἄλογα λόγῳ χρῆσθαι.
Ὅτι οὐδὲ ζῆν ἐστιν ἡδέως κατ' Ἐπίκυρον.
Εἰ καλῶς εἴρηται τὸ λάθε βιώσας.
Εἰ αὐτάρκης ἡ κακία πρὸς κακοδαιμονίαν.
Περὶ τῆς εἰς τὰ ἔκγονα φιλοστοργίας.
Περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος.
Περὶ τῶν ὑπὸ τῦ θείυ βραδέως τιμωρυμένων.
Ὅτι διδακτὸν ἡ ἀρετή.
Περὶ τῦ ἑαυτὸν ἐπαινεῖν ἀνεπιφθόνως.
Περὶ ἀοργησίας.
Περὶ πολυπραγμοσύνης.
Περὶ εὐθυμίας.
Περὶ δυσωπίας.
Περὶ φιλαδελφίας.
Περὶ ἀδολεσχίας.
Περὶ φιλοπλυτίας.
Πότερον τὰ τῆς ψυχῆς ἢ τὰ τοῦ σώματος πάθη χείρονα.
Περὶ τῆς Ῥωμαίων τύχης.
Περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης, ἢ ἀρετῆς, λόγος. α.
——————— λόγος. β.

Περὶ σαρκοφαγίας, λόγος. α'.
——————— λόγος. β'.
Περὶ τοῦ ὅτι μάλιστα τοῖς ἡγεμόσι δεῖ τὸν φιλόσοφον διαλέγεσθαι.
Πρὸς ἡγεμόνα ἀπαίδευτον.
Περὶ ἠθικῆς ἀρετῆς.
Εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον.
Πολιτικὰ παραγγέλματα.
Περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι.
Πλατωνικὰ ζητήματα.
Περὶ τοῦ πρώτου ψυχροῦ.
Πότερον Ἀθηναῖοι κατὰ πόλεμον ἢ κατὰ σοφίαν ἐνδοξότεροι.
Περὶ φυγῆς.
Περὶ φθόνου καὶ μίσους.
Παραμυθητικὸς πρὸς τὴν ἰδίαν γυναῖκα.
Περὶ εἱμαρμένης.
Περὶ μουσικῆς.
Ἐπιτομὴ τῆς συγκρίσεως Ἀριστοφάνους καὶ Μενάνδρου.
Βίοι τῶν δέκα ῥητόρων.
Στωϊκῶν ἐναντιωμάτων.
Ὄθων.
Πότερα τῶν ζώων φρονιμώτερα, τὰ χερσαῖα ἢ τὰ ἔνυδρα.
Γάλβας.
Περὶ τῆς ἐν Τιμαίῳ ψυχογονίας.
Ἐπιτομὴ τοῦ περὶ τῆς ἐν Τιμαίῳ ψυχογονίας.
Ἐρωτικαὶ διηγήσεις.
Αἰτίαι φυσικαί.
Συμποσιακῶν πρῶτον.
——————— δεύτερον.
——————— τρίτον.
——————— τέταρτον.
——————— πέμπτον.
——————— ἕκτον.
——————— ἕβδομον.

Συμποσιακῶν ὄγδοον.
——— ἔνατον.
Ἐρωτικός.
Περὶ τοῦ ἐμφαινομένου προσώπου τῷ κύκλῳ τῆς σελήνης.
Περὶ τῦ μὴ χρᾶν ἔμμετρα νῦν τὴν Πυθίαν.
Πρὸς Κολώτην.
Περὶ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν πρὸς τὰς Στωϊκάς.
Περὶ τῦ Σωκράτυς δαιμονίυ.
Περὶ τῆς Ἡροδότυ κακοηθείας.

Proximum eſt HIERONYMI ALEANDRI MOTTENSIS epigramma Græcum in hanc editionem: de quo homine aliquid dicimus in *Indice* huic noſtræ præfationi ſubjuncto, quo enumerantur *Codices ſcripti veteres et ſingularium libellorum editiones*, Numero Z, ad libellum cujus inſcriptio eſt, *Quomodo juvenis poetas intelligere debeat.*

Ultimo eſt loco præfatio Græce ſcripta DEMETRII DUCÆ CRETENSIS quem ALDUS huic editioni ordinandæ corrigendæque præfecerat. Hujus præfationis prior pars conſumitur in laudibus Plutarchi et ejus librorum *Moralium:* quam partem hic repetere nil attinet: alteram quin repetamus, facere non poſſumus, quippe quæ ad cognitionem conſtitutæ ſcripturæ refertur. Δημήτριος Δῦκας ὁ Κρὴς, τοῖς σπουδαίοις εὖ πράττειν.—Τοιαύτης μὲν ἔν ἠξιώθητε δωρεᾶς, Ἄλδου Χορηγῦντος, ἡμῶν τε διορθῦντων. Ὑμέτερον δ' ἂν εἴη, τὸν ἡμέτερον κάματον εὐγνωμόνως ἀποδέξασθαι, μηδ' ἐκφαυλίζειν, εἴτι πυ γράμμα διεσφαλμένον ἢ ἄλλό τι τοιῦτον ἡμᾶς παρέδραμεν, ἐκ ὧν ἐμποδῶν οὐδὲ τοῖς μήπω φωνῆς γευσαμένοις Ἑλληνικῆς. Πολλοὶ μὲν (forte, γὰρ) ἀπείρως ἔχοντες τῆς περὶ τὸ διορθῦν φιλοπονίας, ἢ βέλτιον εἰπεῖν ταλαιπωρίας, καὶ τοῦ Γνῶθι Σαυτὸν ἀμνημονοῦντες, ὅλως τε σοφοὶ δοκεῖν ἐφιέμενοι,

μεγάλῃ τῇ φωνῇ λαρυγγίζεσι, "Ὀξεῖα ἀντὶ βαρείας ἐτέθη, "παῖε παῖε τὸν κατάρατον, διέφθαρται γὰρ ἡ βίβλος ἣν "ἐκεῖνος ἐπετέτραπτο κατασκευάσαι τοῖς φιλολόγοις ὁλοσχερῆ "τε καὶ ἀνενδεᾶ." Ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τοῖς ἀντιγράφοις οἷς ἐνετύχομεν, ἅτως ὠρθογραφήσαμεν τετεσὶ τοὺς τύπες, ὥσε καὶ τὸν μῶμον αὐτὸν ἐνταῦθα μηδὲν ἂν ἔχειν τέλεον μωμήσασθαι, ἐκτὸς τῶν μηδενὸς ἀξίων· εἴτις μὴ φιλαπεχθημόνως ἀλλ' εὐκρινεῖ γνώμῃ καὶ σαφεῖ κρίνειν ἐθέλοι. Τά γε μὴν ἀνηκέςως διεφθαρμένα, μηδὲν τολμήσαντες καινοτομεῖν ἡμεῖς, καταλείπομεν ὑμῖν τοῖς σοφοῖς δεόμενα θεραπείας τυχεῖν. Ἔῤῥωσθε. Scriptura contextus Aldini, *Moralium* Plutarcheorum, multis quidem partibus mendoſa, habet illa tamen auctoritatem codicum ſcriptorum. Nam et aliis in libris Auctorum edendis ſpectata et probata eſt ALDI religio: nec dubium eſſe poteſt quin Plutarcheos libros expreſſerit e BESSARIONIS codicibus, hodieque ſervatis in bibliotheca D. Marci Venetiis: quod equidem facile agnoſcere potui e collatione, quam habeo, illorum codicum. Præbuerunt ſane ſinguli multis in locis novas eaſque bonas lectiones: univerſi plerumque fere Aldinam ſcripturam referunt, ubi inter ſe conſentientes a Stephaniana diſſentiunt. Huc accedit DEMETRII DUCÆ teſtimonium, affirmantis ſe reddidiſſe codicum ſcripturam, eamque præſertim in locis corruptis et inſanabilibus intactam exhibuiſſe. Quod teſtimonium, ut tantam certe fidem habet quantam tribuere debemus homini honeſto nec ulla fraude cognito, ita confirmatur indiciis illis quæ modo expoſuimus.

Sed menda hujus editionis, innumerabilia ſane illa, duplicis ſunt generis. Alterum eorum quæ in ipſis codicibus exſtant gravia et altius inhærentia: quæ ita, uti erant, relicta, nec per conjecturam mutata

esse, adeo nil detrahit laudibus Aldinæ ut ejus etiam auctoritatem et fidem magnopere augeat. Alterum genus mendorum est eorum quæ a typographi, in primis correctoris, negligentia proficiscuntur: quod genus in Aldina longe frequentissimum esse ne ipse quidem dissimulare potuit DEMETRIUS corrector, quippe futuros reprehensores occupare atque elevare studens. Operæ pretium est cognoscere judicium de DEMETRIO, JOACHIMI CAMERARII, proditum in præfatione ad librum Plutarchi *de Oraculorum Defectu*; quem locum prodidit etiam SCHELHORNIUS Amœnitatum Literariarum t. ii. p. 339: *Recordor*, inquit, *me audiisse ex magistro meo, Richardo Croco Britanno, qui quosdam libellos Plutarchi explicare nobis pueris solebat, editioni illi scriptorum Plutarchi in officina Manutiana præfectum Cretensem quemdam Demetrium, qui videret, ut illa ab operis diligenter et accurate exprimerentur: eum igitur, audire memini Crocum narrantem, maxima cum negligentia atque incuria provinciam istam gessisse hominem neque laborioſum et leviusculum. Ad id tum, ut puer, (annus enim a Croci disciplina ætatis meæ agitur quadragesimus octavus) non admodum animum revocavi, ut cogitarem quale esset: sed postea nimis verum esse cum indignatione legens scripta illa comperi: neque temere esse aut falso a Croco dictum, vel ex Epistola, quam Demetrius iste præposuit libro edito, deprehendi. Est enim illa mendose expressa*—. Menda typographica hujus editionis utrum typothetæ an correctori DEMETRIO tribuenda sint, non statuo: admissa certe sunt plurima, atque adeo in ipsa DEMETRII præfationis et Indicis parte a nobis exhibita: quæ nos menda taciti correximus nec describendo propagare voluimus. Levitatis ac negligentiæ DEMETRIUM accu-

ſare potuerit CROCUS, qui illum æqualis propius cognoviſſe videtur: ego non poſſum, quoad quidem ejus aliunde mihi notitia obtigit. Præfuit idem editioni Rhetorum Græcorum factæ apud ALDUM anno 1508, cui editioni addita eſt ejuſdem DEMETRII epiſtola ad MARCUM MUSURUM. Neque eum præteriit HUMPHREDUS HODIUS in libro *De Græcis illuſtribus Linguæ Græcæ Literarumque humaniorum inſtauratoribus*, edito Londini anno 1742 forma octava; cujus locus hac notitia præfationis *Moralibus* Plutarcheis præmiſſæ augendus erit. Sed ipſa HODII verba apponamus. *Demetrius Ducas Cretenſis in Italia egit ad annum* MDVIII, *quo tempore Epiſtola ejus Græca præfixa eſt volumini primo Græcorum Rhetorum ab Aldo Venetiis editorum. In Hiſpaniam poſtea vocatus eſt ab ampliſſimo Cardinali Ximenio, ut Bibliis Complutenſibus, quoad Græca, edendis operam navaret. In fine Teſtamenti Novi iſthic editi anno* MDXIV, *legitur ejus Epigramma Græcum: et ejuſdem eſſe videtur præfatio Græca, quæ quidem T. Novo præmittitur. Recenſetur ab Alvaro Gomecio (de Ximenii Rebus geſtis I, 2.) inter illos eruditos viros, quos ad nobile illud opus adornandum ac perficiendum Cardinalis ille illuſtriſſimus ad ſe arceſſivit: inceptum autem eſt opus anno* MDII. *Eundem fuiſſe opinor ac Demetrium illum Græcum, qui libellum Galeni ſpurium* De Oculis *in Latinum tranſtulit.*

Sint igitur, ut ſane ſunt, in Aldina *Moralium* Plutarcheorum editione, menda typographica plurima: ſunt tamen, exceptis pauciſſimis, ejuſmodi ut correctionem ita facilem et manifeſtam habeant, quæ vel mediocriter Græce doctum fugiat neminem. In reliqua ſcriptura, quamvis multis partibus mendoſa et

lacunoſa, quum ſcriptos codices retulerit, ipſa quoque Editio inſtar ſcripti codicis cenſenda eſt.

§. 2.

De Nicolai Leonici emendationibus. A. 1509—1533.

Ita vulgatis et frequentatis per ALDI officinam Plutarcheorum librorum exemplis, ipſa tamen mendorum multitudo ſtudiis legentium officiebat. Itaque credibile eſt complures fuiſſe doctos homines qui huic incommodo mederi ſtuderent, notandis in margine Aldini exempli mendorum correctionibus: ſed quorum quidem ad me pervenerit notitia, primus qui hoc ageret fuit NICOLAUS LEONICUS. Hujus *Moralium* Aldinorum exemplum ab ipſo ſcriptis in margine correctionibus caſtigatum, poſtea pervenit ad DONATUM JANNOTIUM, hinc ad M. A. MURETUM et alios venerunt apographa. Neque vero ſola uſus eſt conjectura LEONICUS, ſed codicem etiam ſcriptum adhibuit; ut apparet ex MURETI Annotatione. Sed de hac Variarum Lectionum copia uberius et opportunius infra dicetur in loco de Jannotiana Collectione. Cæterum NICOLAI LEONICI clarum eſt nomen in doctis illius ætatis hominibus, et multis ab ipſo ſcriptis libris celebratum, et crebra mentione a ſcriptoribus Hiſtoriæ Literariæ frequentatum, cum aliis, tum GESNERO in Bibliotheca; VOSSIO de Hiſtoricis Lat. iii, 12: FABRICIO Bibl. Lat. l. xi, p. 788. Patria fuit Venetus, diſcipulus DEMETRII CHALCOCONDYLÆ ac BARTHOLOMÆI THOMÆI, unde ipſe *Thomæus* cognominatus eſt: obiit anno 1533, ætatis 76, Patavii, ubi per multos annos Peripateticam Philoſophiam, idque

primus, docuit: Græcarum Latinarumque Literarum in primis peritus ac Latinæ orationis elegantia et puritate probatus.

§. 3.

De Baſileenſi Editione. A. 1542.

Aldina Editio recuſa eſt Baſileæ: *Vitæ*, anno 1533: *Moralia*, 1542: illæ apud ANDREAM CRATANDRUM et JOHANNEM BEBELIUM: hæc ex officina Frobeniana per HIERONYMUM FROBENIUM et NICOLAUM EPISCOPIUM. *Moralibus* nulla eſt præmiſſa vel præfatio, vel admonitio; ut cum his quoque SIMONIS GRYNÆI ad JOANNEM OPORINUM præfationem *Vitis* præfixam, communicare voluiſſe videantur editores. Sed in illa GRYNÆI præfatione nil eſt quod ad Plutarchum pertineat, cujus adeo ne nomen quidem memoratur; ut eodem jure nullius non Scriptoris Editioni præmitti potuiſſet. Neque vero aliunde comperire potui, quis huic editioni præfuerit, quibus copiis inſtructus ad eam faciendam acceſſerit. Quidquid ejus rei cognovi, ipſius cognovi editionis uſu, ac totum fere huc redit, ut affirmare poſſim corrigendæ ſcripturæ provinciam diligenter adminiſtratam eſſe idque ab homine haud indocto: typographica Aldinæ menda, exceptis pauciſſimis, ſublata: graviora vetera menda, quæ quidem unius aut paucorum depravatione verborum conſtarent, non nulla, nec multa tamen, correcta: lacunas vero expletas nullas. Locos, quibus hæc ſententia noſtra confirmetur, cum præbet Annotatio Emendationum a nobis Græco ſubjecta contextui, tum præbebit Index Variarum Lectionum. Sed ut res, niſi quanta, at qualis ſit, intelligatur, paucis

nunc defungemur exemplis, iisque non magno ex spatio collectis, sed ab una fere ac dimidia pagina oblatis. *Symposiacorum* lib. vi. *Quæst.* ii. Editionis Basil. p. 716. Gr. Latinæ p. 688, E, Aldina habet μέχρι ἔν: Basileensis, μέχρι ἕ. Ibidem, Ald. ὁμαλισμός: Basil. ὁμαλισμόν. Hujusmodi sunt leviora. E graviorum genere hæc apponimus: eadem pagina proximo versu, Aldina habet, ἐγὼ μὲν γὰρ οὐχ ὁρῶ περὶ πόρε ἢ πόρων διαφορᾶς· ἀλλὰ κατὰ πλῆθος: Basileensis rectius, ἐγὼ μὲν γὰρ οὐχ ὁρῶ τῶν πόρων διάφορας ἄλλας ἢ κατὰ πλῆθος: atque item dedit STEPHANUS. *Quæst.* iv. Edit. Basil. p. 717. Gr. Lat. p. 690, C, in Aldina est μαλατ[illegible]όμενον; in Basileensi rectius μὴ ἀπλόμενον, quod item ex LEONICO et SCHOTTO exhibuit STEPHANUS. Ibidem est exemplum mutationis ejusmodi, qua in locum corruptæ lectionis alia ponitur lectio æque corrupta: Aldina sic habet, ἡ γὰρ ὑπὸ τῆς θερμότητος ἄνεσις πολύπορον τὰ σώματα μανὸν ἀπειργασμένη: Basileensis, ἡ γὰρ ὑπὸ τῆς θερμότητος ἄνεσις πολύπορον τὲ σώματος, μανὸν ἀπειργασμένη: STEPHANUS recte, ἡ γὰρ ὑπὸ τῆς θερμότητος ἄνεσις πολύπορον τὸ σῶμα καὶ μανὸν ἀπειργασμένη: item exstat in codice scripto Palatino, LEONICI exemplo, et Anonymo. Neque vero per totum Opus *Moralium* item tam brevi spatio tam frequentia sunt Aldinam inter et Basileensem differentiæ exempla. Immo rara sunt: at sunt tamen. Et in his omnibus rarissime consentit cum lectionibus iis quas multas ex multis codicibus et collationibus habeo. Cumque consensus codicum in locis corruptis, præcipuum sit indicium eos ex communi fonte fluxisse: neque, quod sciam, Basileensis in iis corruptelis, in quibus ab Aldinis corruptelis dissentit, consentiat cum meis lectionibus; hoc

equidem argumento ductus credam, correctiones mutationeſque Baſileenſis Editionis potius ab ingenio correctoris profectas, quam e veteribus libris petitas eſſe. Nam ubi Baſileenſis in veris correctionibus conſentit cum codicum meorum lectionibus, hi ſunt ejuſmodi loci quorum et corruptela et emendatio tam ſit manifeſta, ut neminem mediocriter doctum lateat, atque adeo iſte conſenſus non a communi codicum ſcriptorum auctoritate, ſed ab ipſa corrigendi facilitate ac probabilitatis vi repetendus ſit.

Librorum *Moralium* ordo idem eſt qui in Aldina: niſi quod *Galbæ* proxime ſubjicitur *Otho*: quod item fit in codicibus A et E. Nam hæ duæ *Vitæ* ab antiquis librariis fere *Moralium* volumini addebantur. Πίναξ denique, ſeu Index Græcus librorum *Moralium* idem eſt qui in Aldina.

Cæterum proximo, ante factam hanc Græcam editionem, anno, qui fuit 1541, *Moralia* edita ſunt pleraque Latine fere quadraginta duo, item Baſileæ, apud MICH. ISINGRINIUM forma maxima, eadem qua Græca editio. Tituli prima ac præcipua pars, nam totum apponere non attinet, hæc eſt: *Plutarchi Chæronei, Philoſophi et Hiſtorici Clariſſimi, Opera Moralia, quæ in hunc uſque diem Latine exſtant, univerſa.* Harum nobis interpretationum fuit ſubinde aliquis uſus ad veræ lectionis inveſtigationem. Qui ſint Plutarchei libelli, qui interpretes, intelligetur ex Indice II, huic noſtræ præfationi ſubjuncto.

§. 4.

De Collectionibus Variarum Lectionum et Emendationum adscriptis in margine exemplorum Aldinorum et Basileensium, a Jannotio, Turnebo, Junio, Mureto, Anonymo, item de Collectione Schotti, ab A. 1542 *ad* 1559.

Igitur Basileensis editio regnare cœpit apud Transalpinos, maxime Germanos; non item apud Italos, quippe quibus nec parabilis nec emendata ita videretur, ut Aldinam a vetere auctoritatis possessione dejiceret. Cæterum, mox fuerunt qui melioris etiam editionis conficiendæ et consilium caperent, et materiam colligerent. Ac Leonici quidem institutum persecutus Donatus Jannotius, acceptum ab illo Aldinum exemplum, insigni lectionum e codicibus antiquis excerptarum copia locupletavit, et cum M. A. Mureto, aliisque, ut opinor, hominibus doctis, communicavit. Mureti exempla Aldina cum *Moralium* tum *Vitarum* hodieque servantur Romæ inter eos libros qui quondam Collegii Jesuitarum fuerunt: iisque exemplis adscriptas Leonici Jannotiique lectiones et emendationes mihi roganti descripsit Josephus Spalletti, vir doctissimus, quem supra laudavi. Sed quæ ad notitiam hujus Collectionis valet admonitio scripta, ut videtur, manu Mureti, hoc loco non est prætermittenda. *Moralium* Volumini, in fronte hæc adscripta sunt: *Collatus est cum codice, quem Nicolaus Leonicus diligentissime castigarat: hic codex litera* L *significatur. Litera* R *significantur antiquissimi codices, tum ex Vaticana, tum ex Cardinalis Rodulfi bibliotheca.* Δ *litera Donati Poli codicem significat. Sed castigationes fere omnes quæ erant in Poli codice, erant etiam in eo quem*

Leonicus olim caſtigaverat. Quare Leonici caſtigationibus appoſita eſt litera Δ, *cum hæ ab illo acceptæ videantur. In poſtremis quidem libellis paucæ admodum caſtigationes inventæ ſunt, eæ ſcilicet, quæ ex Leonici codice acceptæ ſunt. Harum autem caſtigationum copiam mihi fecit Donatus Jannotius Florentinus, vir morum probitate et doctrina præſtans.*

In *Vitarum* Volumine hæc ſcripta exſtat annotatio: *S. T. R. codices Cardinalis Rodulfi.* U, *codex ex Vaticana.* Π, *codex Patavinus.* ω, *codex ex eadem Vaticana.* q, *codex ex bibliotheca Grimanorum, quæ eſt in cœnobio S. Auguſtini Venetiis—pag.* 185: *ubi non eſt ullus character, ſignificatur codex Venetus.* Π *ſignificat codicem Patavinum.* T, *codicem Cardinalis Rodulfi Venetum.* R, *codicem Cardinalis Rodulfi Romanum.* S, *codicem alium Cardinalis Rodulfi.* U, *codicem ex Vaticana bibliotheca.* q, *codicem ſignificat ex bibliotheca S. Antonii Venetiis. Harum caſtigationum copiam mihi fecit Donatus Jannotius Florentinus, vir morum probitate et doctrina præſtans. Coll. Rom. Jeſu lat. inter—. Vincentii Laurei et amicorum manu ſcriptum.* Hæc annotatio, licet nonnulla bis dicta habeat, tamen iiſdem, quibus ſcripta eſt, verbis, referenda nobis videbatur.

In bibliotheca Academiæ Lugduno-Batavæ, inter libros Voſſianos num. 159, eſt exemplum Aldinum *Moralium* cujus margini adſcriptæ ſunt ſæculo, ut videtur, decimo ſexto, variæ lectiones emendationeſve Jannotianæ, quarum compluribus adjecta eſt litera λ, quas Leonici eſſe apparet. In titulo ſcriptum legitur *Donati Jannocti:* in calce ab eadem manu hæc addita eſt nota,

Loca a Nicolao Leonico emendata:

In Sympoſiacis Quæſtionibus	—	617.
De facie in Luna apparente	—	108.
Quod non reſpondeat verſibus Pythia		64.
Adverſus Colotem	— —	75.
De communibus notitiis adv. Stoicos		110.
De Socratis Dæmonio	——	131.
De morum perverſitate Herodoti		110.
		1215.

Jannotiani codicis *Vitarum* mentionem facit D. LAMBINUS ad Horatii Carm. iii, 5. emendans locum Plutarchi *Caton. Min.* p. 764, C: ἵτως οὐ τῷ ξίφει μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ γραφείῳ τὸ ἀνυπεύθυνον καὶ τὸ ἀνυπόδικον ἐπίςευεν: igitur hæc addit: *Sed ne virum doctiſſimum eundemque mihi amiciſſimum, Gulielm. Sirletum merita laude fraudem ac ſpoliem, is hunc Plutarchi locum ſic ſcriptum in codice manuſcripto mihi Romæ oſtendit: quam ſcripturam poſtea mihi confirmavit codex Donati Jannoctii manuſcriptus.* Alius LAMBINI locus, qui ad rem præſentem faciat, exſtat in præfatione: *Donatus Jannoctius Florentinus unum (Horatii codicem) qui fuerat ampliſſimi atque ornatiſſimi Rhodolphi Cardinalis, eoque mortuo, cum aliquot aliis Græcis ac Latinis ad ipſum teſtamento pervenerat, mihi commodavit.*

Cæterum ex duobus illis Jannotianæ Collectionis apographis, plenius ac refertius eſt Muretianum quam Lugduno-Batavum; quandoquidem hoc deſcriptum videtur ex Jannotiano exemplo nondum aucto ac locupletato multorum codicum ſcriptorum comparatione. At vel ſic tamen habet complures lectiones quæ in Muretiano deſiderantur.

DONATI JANNOTII, ſive JANNOCTII, nam alii

aliter ſcribunt, mentio, cum eadem ſcripturæ varietate, exſtat in mutuis MURETI et LAMBINI Epiſtolis, p. 391 et 397, edit. D. Ruhnk. t. i. unde apparet eum communem utriuſque fuiſſe amicum et per aliquod tempus in Gallia degiſſe. MURETUS tamen nuſquam, quod quidem ſciam, in ſcriptis ſuis editis, hanc ab JANNOTIO ſibi datam Collectionem memorat; quamvis loco ipſo, ut videtur, poſtulante vel certe invitante. Veluti in Scholiis ad Senecam, Ep. 114, quod ultimum ei operum fuit, ſcriptum paulo ante obitum, quo tempore dudum jam in libris ſuis habebat illam Collectionem, locum Plutarchi *Sympoſ. Quæſt.* viii, 9. p. 733. fin. tentat per conjecturam quæ in Jannotiana collectione non exſtat: *Legendum autem*, inquit, ὥσπερ ἐλαφρῶν ὁπλιτῶν: *Hæc et ejuſdem generis alia plurima jam pridem in Plutarcho emendavi: quæ, ſi Deus volet, ſuo tempore edentur.* In epiſtola ad Chriſtoph. Plantinum, lib. iii, t. i. p. 636, ſcribit: *Habeo et notas in Thucydidem et Plutarchum ſane multas: quas ad Te mittam, ſi tanti mea eſſe putaveris.* MURETI conjecturæ non niſi paucæ ſunt inter lectiones Collectionis Jannotianæ, nec illæ admodum luculentæ; ut credibile ſit, auctiores locupletioreſque notas, quarum editionem cogitabat, vel adhuc latere aliquo in angulo illius Bibliothecæ Jeſuitarum, vel jam intercidiſſe. MURETUS certe, quod ex editis ejus ſcriptis apparet, Plutarchum diligenter lectitaverat, et ſenſum etiam ſibi conformaverat ad intelligentiam rationis et conſuetudinis Plutarcheæ, ut libros quoſdam, qui ab eruditiſſimis adeo hominibus germani habebantur, ſpurios eſſe animadverteret, veluti *De Educatione*, *Apophthegmata*, *De Placitis Philoſophorum*. Habuit profecto MURETUS

ab ipſa natura admirabilem quamdam facultatem et facilitatem ad omnes in omni orationis genere percipiendas notandaſque formas ac varietates: neque tamen de iſtis libellis tam vere judicaſſet, niſi ad naturalem ingenii dotem, accuratum ac frequentem adjunxiſſet Plutarchi uſum.

Ab eodem vel ſimili Italicorum codicum fonte manavit Collectio Schotti, minoris illa quidem ad emendandum ubertatis: nam et *Moralia* ſola complectitur, et in levioribus vitiis verſatur: neque tamen ullo modo ſpernenda, quippe quæ nonnullis locis ſola veram lectionem ſervet. Schotti nomine eam appellavimus, non quod is eam aut collegerit aut deſcripſerit, ſed quod manu ſua nomen ipſe ſuum libro adſcripſit, ſeque ejus dominum eſſe ſignificavit. Modus libri eſt, qui vulgo dicitur, in folio: unaquæque pagina æqualiter a ſupremo ad imum marginem in duas partes ſive columnas diſtincta eſt, quarum in altera ſunt lectiones Aldinæ, in altera earumdem correctiones: utræque eadem lineæ regula. Quinque prima folia mutila et truncata ſunt exteriore ſua parte; ut tituli, vetuſtiore manu ſcripti, tantummodo hæc verba, his lacunis interrupta ſuperſint: *Emendationes .... Opuſcula, Copia ... lis ... Car. Amulii qu ... Romæ.* In parte interiore ejuſdem paginæ, recentior manus hæc appoſuit, *Plutarchi Moralium, Editionis Ald. fol.* 1531. Quo ſane in numero erravit annotator. Inferius, adſcriptum eſt, *Ex bibliotheca Cardinalis Granvellani. Sum Andr. Schotti Antwerp.* Servatur in Bibliotheca Academiæ Lugduno-Batavæ, inter libros Voſſianos. Num. 15.

Longe majoris momenti et præſtantiæ ſunt lectiones *Exempli Turnebiani.* Hoc nomine ſignificamus

exemplum Aldinum *Moralium* cujus in margine ADRIANUS TURNEBUS correctiones et varias lectiones adſcripſit. Eſt hoc idem exemplum quo uſi ſunt editores Græco-Latinæ editionis *Vitarum* et *Moralium* Francofurtani anno 1599: quos negligenter eo uſos eſſe, plurimarum lectionum vel omiſſione vel vitioſa deſcriptione, infra oſtendemus. In titulo ſcriptum exſtat, *Adrianus Turnebus, moriens Stephano Turnebo V. C. F. reliquit: hic Jo. Bourdelotio D. D.* Sed in hac inſcriptione, ab alia manu eſt nomen *Adrianus Turnebus*, ab alia et poſteriore ſunt ſequentia. Margo tam interior, quam exterior, repletus eſt notis, quæ utrum ſint conjecturæ an codicum lectiones, non ſignificatur niſi pauciſſimis locis, ἐν παλαιῷ: veluti ab initio ad libellum *De Educatione*, annotatur ἐν παλαιῷ ἕτος ὁ λόγος β΄ ρος ἐσίν: quod in Francofurtanæ editionis Indice item exſtat addito nomine *Vulcobii*. Eſt ubi Γερμ. adſcribitur, id eſt editio Baſileenſis: eſt etiam ubi Βαδαῖος legitur. Triplex apparet manus: una concinna, quæ ipſius videtur eſſe A. TURNEBI, reliquæ non item. In lectionibus illa meliore manu ſcriptis apparet doctrina correctoris: ſæpiſſime vero tanta probabilitas, ut dubium ſit utrum ad codicis antiqui bonitatem an ad ingenii felicitatem referri debeant. Habui hunc librum beneficio Cl. DESAUNOISII Abbatis, qui illo tempore, quo in Pariſiorum urbe degi, cuſtodiæ impreſſorum librorum in Bibliotheca regia, præfectus erat.

Exemplum Baſileenſe, *Vitarum* 1533, *Moralium* 1542, *Hadriani Junii*, cujus et nomen titulo inſcriptum ipſius manu, et notæ eadem manu margini adſcriptæ ſunt, in *Vitis* quidem non fere habet, niſi nomina rerum et hominum de quibus in Græco

contextu agitur: at in *Moralibus* frequentes interſunt correctiones, pleræque, ut videtur, ex conjectura; nonnunquam paucis verbis ratio redditur correctionis; plerumque ſimpliciter poſitæ ſunt: liber antiquus, bis aut ter memoratur: ſemel NICOLAUS LEONICUS, ad librum *De Primo Frigido* Ed. Baſ. p. 526: Græco-Lat. 954, F, ubi in Græco libro eſt κλίτλα, hæc notula exſtat, *Nicol. Leonic.* ϖίτλα *legit:* atqui in mea Collectione Leonicena legitur ϛύγα: multæ ſunt peculiares, id eſt tales, quæ in aliis meis Excerptis non reperiantur: frequentiores in libris cum Medica arte conjunctis cum aliis, tum *Sympoſiacis Quæſtionibus* compluribus, quas Latine redditas ſeparatim edidit JUNIUS 1547. Fuit ſane homo in primis eruditus, ſed emendandi facultate non in principibus. In titulo *Vitarum* ſua ipſe manu ſcripſit, *Sum Hadriani Junii, Hornani Medici.* Servatur hoc exemplum in Bibliotheca publica Amſtelodamenſi.

Anonymus, qui a nobis appellatur, eſt item *Moralium* Baſileenſe exemplum refertum ſcriptis in margine correctionibus, partim probabilibus, partim temerariis, diverſis cum tempore tum manu, aliis ante Stephanianam editionem factam, aliis poſt eam, ſcriptis, plurimis tamen cum hac conſentientibus. Quis earum ſit auctor, qui ſcriptores, neſcio. Neque enim vel conjectura vel teſtimonium, aut ex ipſo libro aut aliunde, ſuppetit. In titulo ſcriptum eſt *Tomi Medici.* Ego *Anonymum* appellavi.

§. 5.

De Gallica interpretatione Amyoti.

Neque vero intra privatam tantummodo ac do-

meſticam annotationem continebantur doctorum hominum erga Plutarchum ſtudia ; ſed jam ejuſdem libris denuo vulgandis, in publicam lucem proferebantur. Nam eadem hæc, de qua modo expoſuimus, ætas intra quindecim annos, ab 1559 ad 1574, tres protulit Interpretationes, Gallicam AMYOTI, Latinas CRUSERII et XYLANDRI : duas etiam Græci operis editiones, Stephanianam univerſorum librorum, et *Moralium* Xylandream. De ſingulis deinceps dicemus.

JACOBUS AMYOTUS, Græcarum Latinarumque Literarum non quidem peritiſſimus, ſed ſtudioſiſſimus tamen, multis ingenii animique dotibus ornatus, Gallicæ orationis elegantia et facultate, pro illius ſeculi captu, princeps : inſtitutioni filiorum Henrici II, regis, præfectus, huic regi *Vitas* Plutarcheas Gallice, a ſe redditas, inſcripſit anno 1559, *Moralia* poſtea Carolo IX.

Sane, per hanc Interpretationem nonnulla ad emendatiorem ſcripturam facta eſt progreſſio. Nam, licet animadverſiones explicandis locis difficilibus nullas addiderit : et licet aſſentiar BACHETO MEZIRIACO *, judicanti AMYOTUM mediocriter inſtructum fuiſſe Græcæ Linguæ ſcientia et leviter bonis Literis tinctum, dictis Plutarcheis frequenter additamenta de ſuo ipſum ingenio immiſcuiſſe, in multis locis a vera ſententia aberraſſe : hæc igitur ut aſſentiar, quippe meo mihi uſu cognita : haud tamen inficiandum, quod item uſu cognovi, locos corruptos complures ita verſos eſſe ab AMYOTO, ut appareat eum emendationes probabiles expreſſiſſe, ſive ex

* Diſcours de la Traduction, p. 30, 33, 37, 40, et ſequ.

conjectura profectas illas, ſive ex libris ſcriptis petitas. In præfatione *Vitarum* ipſe profitetur, ſe codicum Italicorum collationes habuiſſe. In epiſtola ad Carolum regem *Moralibus* præmiſſa, ſcribit, *ſe uſum eſſe codicibus manu ſcriptis et conjecturis virorum quorumdam doctiſſimorum*. Ex his viris præcipuum fuiſſe ADRIANUM TURNEBUM, ut ab aliis monitum eſt, ita ego intellexi comparatione Interpretationis Amyotianæ cum exemplo Turnebiano. Codices antiquos eum accuratiſſime evolviſſe, teſtatur gravis ſane et æqualis teſtis B. BRISSONIUS *. Hodieque in Pariſiorum urbe apud Patres Oratorii ſervantur edita exempla, *Vitarum* Aldinum, *Moralium* Baſileenſe, referta in margine ſcriptis ab AMYOTO notis et correctionibus. De his exemplis et alii prodiderunt, et noviſſimus *Moralium* Gallicus interpres RICARDUS †, cujus verba huic paginæ ſubjecimus: qui,

* De Ritu Nuptiarum, p. 313.

† Oeuvres *Morales* de Plutarque par M. l'Abbé RICARD, Tom. ii, à Paris 1784. Avertiſſement: p. 9. " Je dois auſſi au R. P. " JANNART, Bibliothécaire de la Maiſon de l'Oratoire de S. Ho- " noré, la communication d'un exemplaire précieux des Oeuvres " *Morales* de Plutarque imprimé à Bâle chez Froben en 1542, le- " quel a appartenu à AMYOT, et dont les marges ſont chargées de " corrections faites par ce célebre Traducteur et par un autre Sa- " vant, qui paroît l'avoir poſſédé avant lui. La date de 1570, qui " ſe trouve à la fin du livre, porte à croire, qu'il en devint poſſeſ- " ſeur cette année-là. M. l'Abbé BROTIER, dans le ſecond Vo- " lume de ſa nouvelle édition des Oeuvres de Plutarque, traduites " par AMYOT, a déjà fait connoître le Volume des *Vies*, imprimé " à Veniſe par ALDE en 1519. Il contient comme celui des Oeu- " vres *Morales* beaucoup de Notes Grecques et Latines, qui ſont " des variantes tirées des manuſcrits, des conjectures ſur les endroits " du texte obſcurs, ou altérés, ſoit celle du Traducteur lui-même, " ſoit celles de divers Savans, qu'il a pris la peine de recueillir. Ils

quandoquidem hoc exemplum ipſe ad uſus ſuos commodatum habuit, vellem diligentius eo uſus eſſet, codicum ab AMYOTO adhibitorum notitiam prodidiſſet, in locis corruptis correctiones illius ſedulo memoraſſet, nec ſatis habuiſſet ejus mentionem bis terve injeciſſe. Cæterum, quod VILLOISONUS ait * AMYOTUM ex optimo codice, nunc in Pariſina Oratorii Patrum bibliotheca ſervato, hanc Interpretationem confeciſſe: credo, hæc ipſa exempla, Aldinum ac Baſileenſe, nec peculiarem codicem ſcriptum, ſignificavit. Mihi in illa urbe degenti non vacavit AMYOTI exempla vel inſpicere vel excutere: primum et antiquiſſimum mihi fuit, præſtantiſſimos codices, a nemine adhuc editore adhibitos, excutere; et omiſſis rivulis ab ipſo fonte haurire. Interpretationem quidem poſtea cum Græco contuli opere, neque id ſine emendationis fructu: ut ex Annotatione et Animadverſionibus noſtris intelligetur.

§. 6.

De Latina Interpretatione Cruſerii.

De hac pauca, quæ dicam, habeo. HERMANNUS

" furent apportés l'un et l'autre de Melun par PIERRE REGNAULT,
" Procureur du Roi au ſiege Préſidial de cette ville, qui déclare,
" qu'ils appartenoient à *Meſſire Jacques Amyot, vivant Evêque*
" *d'Auxerre et grand Aumonier de France.* Le Volume des Oeuvres
" *Morales* contient un plus grand nombre de notes que celui des
" *Vies:* et je dois dire ici à la louange d'AMYOT, que les leçons
" diverſes du texte de Plutarque, qu'il a raſſemblées avec tant de
" ſoin, ſont une preuve de ſes grandes connoiſſances dans la langue
" Grecque—" Sed de hoc poſtremo loco MEZIRIACUS certius judicare poterat.

* Prolegomen. ad Longi Paſtoralia, p. 73.

CRUSERIUS, Campenſis Tranſiſalanus, *Vitas* Latine a ſe verſas edidit anno 1561, certe hic annus ſubſcriptus eſt ejus Epiſtolæ ad Lectorem, at ejuſdem dedicationi ad Philippum II, annus 1564. Sed de *Vitis* hoc loco non agimus. *Moralium* Interpretationem non memorat FABRICIUS in Biblioth. Græc. vol. iii, p. 372: ubi ejus memorandæ erat locus. BURETTUS, editor libri de Muſica, negat eam umquam fuiſſe *. Sane eſt illa valde infrequens, nec ego eam vidi: cognovi tamen e deſcriptione ejus in Hiſtoria Bibliothecæ Fabricianæ, P. iii, p. 66: præterea memoratam inveni a BAILLETO †: et a viro docto in Narratione de Vita et Scriptis MEZIRIACI ‡: item in Catalogis Bibliothecarum quarumdam, cum aliarum, tum Francofurtanæ, ubi duæ perhibentur editiones, Baſileenſis an. 1573, et Francofurtana 1580. Ego carui ea, nec iniquo animo carui; quandoquidem de ejus utilitate conjecturam ex *Vitarum* Interpretatione feci: quæ, ut probabilem habet Latinæ orationis elegantiam, ita non eandem diligentiam in Auctoris ſententia accurate reddenda: quod equidem non tam cum HUETIO § ab ignoratione Græcæ Linguæ, quam a nimio elegantiæ ſtudio profectum dicam. *Vitarum* Interpretatio, in Stephaniana, et tribus Græco-Latinis editionibus repetita eſt: *Moralia*, non item repetita, ex hominum uſu et notitia fere evanuerunt.

* Memoires de l'Acad. des Inſcriptions et Belles Lettres, T. viii, p. 51.

† Jugemens des Savans, T. ii. P. iii. p. 365.

‡ Præmiſſa eſt Gallice ſcripto Commentario MEZIRIACI in Epiſt. Ovid. p. 14.

§ Apud BAILLETUM, loco dicto.

§. 7.

De Xylandri opera.

Sequitur ut de GULIELMO XYLANDRO dicamus, qui in Plutarchi interpretibus haud dubie cenſendus eſt princeps. Hujus opera tribus continetur partibus; Latina Interpretatione, ſeu, Verſione: Annotationibus ad locorum cum corruptorum emendationem, tum difficilium explicationem, accommodatis: Græca *Moralium* Editione. Harum partium quæque quam vim habeat, deinceps exponamus.

Verſionis duo ſunt officia: primum, fides, id eſt, ut congruat exemplari: alterum, orationis bonitas, ſeu, Latinitas. Utroque officio cum laude functus eſt XYLANDER. Ac fidem quidem attulit eam quæ cum ingenio ac doctrina conjuncta eſſet; ut Auctoris ſententiam diligenter et accurate redderet in locis integris et ſanis, probabiliter in corruptis et obſcuris, quippe horum magnum numerum et emendavit et illuſtravit vertendo. Emendationes pleraſque ſuo ipſe peperit ingenio et uſu Plutarchi. Scriptum codicem non adhibuit niſi unicum, ab EPISCOPIO acceptum, *Moralium* eos tantummodo libros complectentem qui in editis exemplis minus, quam reliqui, laborant. Qui quidem codex ſubinde ad emendandum profuit, et multis partibus conſentit cum codice Pariſienſi D, et ex communi fonte fluxiſſe videtur. Illud ſæpe miror, nullos a XYLANDRO adhibitos eſſe codices ſcriptos ex bibliotheca Heidelbergenſis Academiæ in qua profeſſorium gerebat munus; niſi forte codices Plutarchei, quos complures et bonos habuit illa bibliotheca, poſt XYLANDRI obitum in eam illati ſunt. Jam orationis eſt bonitas

probabilis: in qua ſi Latinitas ſubinde negligitur, hoc totum a perſpicuitatis ſtudio profectum eſt. Hujus rei ipſe cauſſam dicit ad LUDOVICUM Comitem Rheno-Palatinum cujus nomini *Moralia* inſcripſit: *Quo minus*, inquit, *curo eorum moroſitatem, qui niſi Ciceronianum, terſum, politumque, et neſcio quo tandem inſtrumento limatum, nihil probant. Ego perſpicuitati operam dedi, qua nihil debet eſſe antiquius interpreti. Verba uſitata et diſerte ſignificantia multo malui ſuis locis adhibere quam obſcurare ſtudio neſcio cujus Latinitatis res ipſas. Auſus ſum etiam uti nonnumquam in philoſophicis explicandis licentia confingendorum verborum, ut intelligi ſententiæ poſſent*—. Equidem hanc Verſionem ita retinui, ut eam cum ad Plutarchi habitum compoſitionemque, tum vero ad Latinam rationem, et majorem etiam perſpicuitatem, conformarem.

Annotationes primus Plutarcho adjecit XYLANDER. Earum numerus in *Moralium* volumine hinc æſtimari poteſt, quod et breves ſunt et minuto typorum modo excuſæ, et ſex ſupra quinquaginta paginas formæ maximæ explent. Plurimæ ad emendationem corruptorum locorum referuntur, pauciores ad illuſtrationem obſcurorum. Utrarumque bonitas ac præſtantia intelligitur ex ipſius facultate XYLANDRI, qui in omni Plutarcheorum librorum argumento egregie verſatus, doctrinarum haud vulgarem ſcientiam mente complexus, valebat exquiſita Græcæ Linguæ ſcientia et uſu Plutarchi. Sed emendationes plurimas in Verſione expreſſas, in Annotationibus non commemoravit; quod et per operis feſtinationem, et per quamdam animi modeſtiam, nollet ſingula quæque bene facta, ſigillatim etiam annotare et quaſi oſtentare Quo minus quiſquam dubitabit,

insignem inesse in XYLANDRI hac opera copiam et apparatum ad Plutarchi manum ac scripturam restituendam.

Vitas edidit anno 1560; *Moralia*, anno 1570, et iterum 1572. Ergo poterat AMYOTI Versione uti, quam in præfatione *Vitarum* memorat. Poterat uti Stephaniana editione, quæ anno 1572 prodiit et verno mercatu Francofurtum est allata; unde XYLANDER eam nactus cupide perlustravit, ejusque dotes sua ipse exspectatione minores deprehendens, ejusdem anni mense Augusto Versionem suam denuo edidit, additis tunc primum Annotationibus iis de quibus modo diximus, ita quidem ut e Stephaniana nil assumeret: quod ipse et affirmat, et vere affirmasse videtur. Neque, ab AMYOTO quid eum accepisse et in Versionem Annotationesve suas retulisse, dicam.

Biennio postea, Basileæ apud Episcopium, anno 1574, *Moralia* Græce edidit, jam ante vulgatam Stephanianam ab ipso ad editionem parata, ut testatur in præfatione ad Versionem Latinam iterum editam anno 1572.

Hujus Græcæ editionis perpauca ad nostram ætatem pervenerunt exempla; sive quod ab initio non nisi pauca excuderentur, sive quod postea Stephanianorum et Græco-Latinorum exemplorum multitudine ac frequentia obruerentur. Hanc quum et privatim diu, et publice, prodito ejus rei indicio in Bibliothecæ Criticæ Voluminis tertii, Parte secunda, frustra quæsivissem, ultro ad me Oxonio misit, is cui plurimum nostra editio debet, JOHANNES RANDOLPHUS, vir eruditissimus idemque humanissimus. Titulus hic est: ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΤΟΥ ΧΑΙΡΩΝΕΩΣ φιλο-

probabilis: in qua ſi Latinitas ſubinde negligitur, hoc totum a perſpicuitatis ſtudio profectum eſt. Hujus rei ipſe cauſſam dicit ad LUDOVICUM Comitem Rheno-Palatinum cujus nomini *Moralia* inſcripſit: *Quo minus*, inquit, *curo eorum moroſitatem, qui niſi Ciceronianum, terſum, politumque, et neſcio quo tandem inſtrumento limatum, nihil probant. Ego perſpicuitati operam dedi, qua nihil debet eſſe antiquius interpreti. Verba uſitata et diſerte ſignificantia multo malui ſuis locis adhibere quam obſcurare ſtudio neſcio cujus Latinitatis res ipſas. Auſus ſum etiam uti nonnumquam in philoſophicis explicandis licentia confingendorum verborum, ut intelligi ſententiæ poſſent*—. Equidem hanc Verſionem ita retinui, ut eam cum ad Plutarchi habitum compoſitionemque, tum vero ad Latinam rationem, et majorem etiam perſpicuitatem, conformarem.

Annotationes primus Plutarcho adjecit XYLANDER. Earum numerus in *Moralium* volumine hinc æſtimari poteſt, quod et breves ſunt et minuto typorum modo excuſæ, et ſex ſupra quinquaginta paginas formæ maximæ explent. Plurimæ ad emendationem corruptorum locorum referuntur, pauciores ad illuſtrationem obſcurorum. Utrarumque bonitas ac præſtantia intelligitur ex ipſius facultate XYLANDRI, qui in omni Plutarcheorum librorum argumento egregie verſatus, doctrinarum haud vulgarem ſcientiam mente complexus, valebat exquiſita Græcæ Linguæ ſcientia et uſu Plutarchi. Sed emendationes plurimas in Verſione expreſſas, in Annotationibus non commemoravit; quod et per operis feſtinationem, et per quamdam animi modeſtiam, nollet ſingula quæque bene facta, ſigillatim etiam annotare et quaſi oſtentare Quo minus quiſquam dubitabit,

insignem inesse in XYLANDRI hac opera copiam et apparatum ad Plutarchi manum ac scripturam restituendam.

Vitas edidit anno 1560; *Moralia*, anno 1570, et iterum 1572. Ergo poterat AMYOTI Versione uti, quam in præfatione *Vitarum* memorat. Poterat uti Stephaniana editione, quæ anno 1572 prodiit et verno mercatu Francofurtum est allata; unde XYLANDER eam nactus cupide perlustravit, ejusque dotes sua ipse exspectatione minores deprehendens, ejusdem anni mense Augusto Versionem suam denuo edidit, additis tunc primum Annotationibus iis de quibus modo diximus, ita quidem ut e Stephaniana nil assumeret: quod ipse et affirmat, et vere affirmasse videtur. Neque, ab AMYOTO quid eum accepisse et in Versionem Annotationesve suas retulisse, dicam.

Biennio postea, Basileæ apud Episcopium, anno 1574, *Moralia* Græce edidit, jam ante vulgatam Stephanianam ab ipso ad editionem parata, ut testatur in præfatione ad Versionem Latinam iterum editam anno 1572.

Hujus Græcæ editionis perpauca ad nostram ætatem pervenerunt exempla; sive quod ab initio non nisi pauca excuderentur, sive quod postea Stephanianorum et Græco-Latinorum exemplorum multitudine ac frequentia obruerentur. Hanc quum et privatim diu, et publice, prodito ejus rei indicio in Bibliothecæ Criticæ Voluminis tertii, Parte secunda, frustra quæsivissem, ultro ad me Oxonio misit, is cui plurimum nostra editio debet, JOHANNES RANDOLPHUS, vir eruditissimus idemque humanissimus. Titulus hic est: ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΤΟΥ ΧΑΙΡΩΝΕΩΣ φιλο-

σόφων τε καὶ ἱστορικῶν ἐξοχωτάτω ΜΙΚΤΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΗΘΙΚΑ τοῖς πολλοῖς λεγόμενα: PLUTARCHI CHÆRONENSIS, *Philoſophorum et Hiſtoricorum principis*, VARIA SCRIPTA, *quæ* MORALIA *vulgo dicuntur, vere autem bibliotheca et penus omnis doctrinæ appellari poſſunt. Incredibili cura ac labore, et fide ſumma multis mendarum millibus expurgata, Indicibus locupletiſſimis inſtructa, a* GUIL. XYLANDRO *Auguſtano, et inclytæ ac florentiſſ. Baſileæ honoris gratia dedicata.—Cum privilegio Cæſareæ Majeſtatis ad annos* X. BASILEÆ *per Euſebium Epiſcopium et Nicolai Fr. hæredes* MDLXXIV. Addita eſt Epiſtola dedicatoria ad Civitatis Baſileæ Proceres Senatumque, ex qua intelligitur, ad hanc Græcam Editionem nova ſubſidia, præter ea quæ ad Verſionem conficiendam adfuerant, a XYLANDRO adhibita eſſe nulla. *Itaque ergo,* inquit, *hunc Plutarchum nihil ſum veritus meum appellare: cum totius operis præſtantia meæ potiſſimum curæ, fidei, induſtriæque debeatur: qui non unam mendorum chiliadem expurgavi, et permulta vulnera ſanavi, et ut lectores omnis generis eum haberent uſibus ſuis accommodatum, ingenti moleſtiſſimoque labore effeci. Quo in negotio cum nihil eſſet a codicibus auxilii (Epiſcopianus enim neque ſemiſſem operis continet, et iis præſertim caret, qui et obſcuriſſimi ſunt et depravatiſſimi) neceſſario ad ſolicitæ diligentiæ opem confugi. Itaque volutari me oportuit per varios ſcriptores, varias diſputationes omnium philoſophiæ partium excutere, verſiones aliorum hinc inde editas perpendere et conjecturis multiplicibus inhærere, ac propemodum* τὰ πετώμενα, *quod dicitur,* διώκειν. *Quæ omnia eo alacrius obivi et ſuſtinui, quod quaſi fato quodam meo animadverterem Plutarcho me conſecratum: cujus omnia ſcripta, quæ ad nos pervenerunt, primus Latine cum reddidiſſem, etiam Græcorum*

emendationem me ei reipublicæque debere existimavi. Annotationes huic editioni nullæ sunt additæ; quod satis esse duceret XYLANDER eas Versioni adjeciſſe. *Galbam* et *Othonem*, quos priores editiones *Moralibus* adjunctos habuerant, omisit; ut jam in Latina Interpretatione ex *Moralibus* ad *Vitas* eos transtulerat. Græca Plutarchi scriptura emendatior reddita est receptis melioribus lectionibus multis, cum e codice Episcopiano, tum in primis correctionibus compluribus quæ jam in Versione expressæ erant: pauciſſimis, iisque levibus, in mutationibus cum Stephaniana editione consentit: quas utrum ab illa assumserit, an ex suo ipse apparatu expromserit XYLANDER, statuere non ausim: plurimarum certe et maximarum quæ in explendis lacunis versantur, cujusmodi permultæ sunt Stephanianæ mutationes in *Symposiacis Quæstionibus*, rationem nullam habuit. Equidem Stephanianam editionem emendatiorem dicam; Xylandream sinceriorem; siquidem et *emendationis* nomine appellare liceat omnes mutationes quibus sententia et oratio melior aptiorque fit, quam antea fuit, non eas solas quibus ipsa manus et scriptura Auctoris idonea probabilitate et auctoritate restituitur: et *sincerum* dicamus non solum id quod ita suis partibus constat ut ab Auctore profectum est, sed illud etiam in quo, quamquam corrupto, nil ab editore mutatum est, quum idonea probabilitas et auctoritas mutationis nulla exstaret. Habet tamen Xylandrea haud paucos locos emendatos, quorum vetus mendum retinuit Stephaniana.

Biennio post vulgatam hanc Editionem, id est anno 1576, ætatis quinto et quadragesimo, mortuus est bonus XYLANDER; ut facile sit ad existiman-

dum, quantam ejus obitu jacturam fecerint cum univerſæ bonæ Literæ, tum vero Plutarchi ſcripta, interceptis ſecundis curis quas haud temere putes fructuoſiſſimas futuras, quando priores curæ tantam ubertatem abundantiamque habuerant. Ego ſane ſi quibuſdam in locis plus vidi XYLANDRO, hoc magnam partem ipſi debui XYLANDRO, qui viam ad Plutarchi intelligentiam primus poſteris patefecit: debui etiam rerum mearum conditioni, quæ mihi non eandem, qua ille tenebatur, feſtinandi neceſſitatem impoſuit. XYLANDER ſi in eadem conditione fuiſſet, tantum effeciſſet ea, qua valebat, doctrina, ut, mihi quidem quod hac mea mediocritate in Plutarcho agerem nil relicturus fuiſſe videatur. Cæterum, alios Plutarchi editores et interpretes diligo, propter ſtudii communionem: XYLANDRUM etiam amo, propter animi ejus candorem, probitatem, honeſtatem, quarum virtutum manifeſta exſtant indicia, cum in ſcriptis viri, tum in tota ejus vita. Accedit commiſeratio, quæ ſæpe, ut aiunt, conciliatrix eſt amoris. Doleo virum tam doctum, tam bonum, in tanta ſemper fuiſſe rei familiaris anguſtia, ut ne ipſe quidem ſcripto eam ad omnium notitiam prodere dubitaret. Veluti in dedicatoria epiſtola ad LUDOVICUM Comitem Palatinum, ut ejus auxilium implorat, ut ejus liberalitatem omnibus precibus efflagitat: atqui tunc per quatuordecim annos Profeſſoris munus Heidelbergæ geſſerat. Quæ liberalitas, ſive fuit ulla, ſive ſera fuit, non valuit ad recreandum hominem afflictum; ut ipſe ſignificare videtur in Epiſtola ad Baſileenſes: certe fractis, per continuas ærumnas et nimias ſtudiorum lucubrationes, corporis viribus, biennio poſtea diem

obiit. Quo magis noſtrum eſt, talis tantique viri, et in hoc Plutarcheo ſtudio quaſi deceſſoris ac doctoris noſtri, memoriam cum benivolentia et grato animo uſurpare.

§. 8.

De Stephani Editione Anni 1572.

Venimus ad Stephanianam Editionem, quæ, ex quo prodiit, emendatiſſima Editionum habita eſt; ut ab eo inde tempore et nomen vulgatæ et auctoritatem obtinuerit. Sane, multæ in ea priorum Editionum corruptelæ in melius mutatæ ſunt. Sed ut in corporum morbis Medici ſanationem vocant non omne levamen quæ ægrotanti meliuſcule fit, ſed illud quo ſanitas reſtituitur: ita Critici emendationem appellant non omnem mutationem qua locus vitioſus melior fit quam antea fuerat, ſed qua ita melior fit ut Auctoris ſcriptura reſtituta videatur. Atqui hanc laudem Stephanianæ editioni non item tribuere poſſumus. Nam quum omnis emendationis duplex ſit fons, veteres libri et conjectura, ac STEPHANUS utroque ſit uſus; quid ab utroque ſumtum ſit raro memoratur; mutationes multæ nulla idonea de cauſſa receptæ; plurimæ, nulla in Annotationibus facta mentione: libri veteres non diſerte ac perſpicue ad legentium notitiam ſignificati ac deſignati, ſed univerſe et obiter, ſi quando, *veterum librorum* nomine notati, ut totus hic in Stephaniana Editione fons dubiam et obſcuram habeat auctoritatem. Sed hæc quo plenius accuratiuſque intelligantur; primum de externa, tum de interna, libri ratione ac dote dicamus.

Prodiit hæc editio Genevæ, anno 1572, forma

octava, tredecim voluminibus: quorum ſex ſunt Græca, ut prioribus tribus contineantur *Moralia*, poſterioribus *Vitæ*: ſeptem reliqua ſunt Latina, tria *Moralium*, quatuor *Vitarum*; nam quarto in volumine ſunt *Vitæ* ab aliis Latine ſcriptæ, *Hannibalis* et *Scipionis* a DONATO ACCIAJOLO, tum a Cornelio Nepote quæ ſuperſunt, denique *Julii Agricolæ* auctore Tacito. Accedunt in eodem volumine duo libelli Animadverſionum ad *Vitas*; prior XYLANDRI et CRUSERII in unam ſeriem conjunctarum ad quemque Plutarchi locum; alter, STEPHANI. Sed de *Moralibus* hic peculiariter dicendum. His præmittitur præfatio totius editionis; at nil dicitur de ejus conſilio et ſubſidiis librorum. Ordo *Moralium* libellorum novus eſt ac diverſus ab Aldino ac Baſileenſi: alius etiam in Latinis: neuter certo judicio factus, ſed e tempore natus, ut STEPHANUS, prouti cujuſque libelli emendationem abſolviſſet, ita eum chalcographo excudendum daret. *Galba* et *Otho*, licet jam a XYLANDRO in Latina interpretatione ad *Vitas* relati, in *Moralibus* relicti ſunt. Græcum ordinem, licet nullo judicio factum, nos tamen cum judicio ſecuti ſumus. Latinæ Interpretationes paucæ ſunt XYLANDRI: pleræque priorum interpretum, quas infra memorabimus in *Indice ſubſidiorum ad unumquemque libellum a nobis adhibitorum*. In fine tertii voluminis Latini eſt Index Rerum et Hominum accommodatus ad numeros paginarum Latinæ Interpretationis. Indici ſubjiciuntur Annotationes STEPHANI a pagina 137, ad 215 ad nonnullos *Moralium* libros: illarum non niſi quadraginta fere paginæ conſtant notatione emendationum: reliquæ continentur Interpretationibus Latinis quorumdam libel-

lorum *Moralium* a STEPHANO factis. Harum omnium Stephanianarum ſcriptionum ſeries et argumenta hæc ſunt: *Plutarchi de Virtute et Vitio liber: De Carnium Eſu, duo libri: In eoſdem Annotationes: Liber de Amicorum Multitudine: In eundem Annotationes.* Porro *Annotationes in librum de Virtute et Vitio, in Apophthegmata Lacænarum, in librum qui inſcribitur Virtutem doceri poſſe, in librum De Invidia et Odio:* denique *in Quæſtiones Sympoſiacas.* Proxima eſt STEPHANI admonitio de hac editione et emendationibus ſuis. Adduntur poſtremo loco ſparſim miſcellaneæ paucæ animadverſiones de vita, rebus, ſcriptis, Plutarchi; et Index ille Plutarcheorum librorum, qui poſtea ſub Lampriæ nomine repetitus eſt in Græco-Latinis Editionibus ex HŒSCHELIANO exemplo auctiore. Sed admonitionem illam hoc loco referre operæ pretium eſt: *Hæc ſunt, Lector, quæ in aliquot Plutarchi opuſcula in Latinam linguam a me verſa, pariterque in Sympoſiaca Problemata, annotare viſum eſt. In reliqua nihil nunc annotavi, non quod in ea aut ſaltem eorum pleraque nullas ex veteribus libris vel ex conjectura emendationes haberem, præter eas quæ ipſi, ut vulgo loquuntur, contextui adhibitæ fuerunt, ſed quod multo plurium et meliorum ſpes mihi facta eſſet: quæ ſi non vana fuerit, non minus illas quam iſtas tecum communicabo: ſimulque et aliorum quorumdam opuſculorum interpretationes iis quas nunc edo, fortaſſis etiam aliquid lucubrationum in hunc ſcriptorem adjungam. Interim autem ſi meam editionem cum ſuperioribus conferas, tuo deſiderio magna ex parte jam nunc ſatisfactum eſſe, niſi me animus fallit, dicturus es.* Hæc ſatis produnt, totam hanc Editionem ſubiti ac tumultuarii fuiſſe conſilii. Quum ex octoginta fere libellis non niſi quinque ſint quibus

Annotationes addiderit, in his ipsis factas a se mutationes pleraſque ſilentio præteriit, nec niſi de iis dixit quas, præter illas, adhuc faciendas judicaret. Nam de iis quæ factæ ſunt in reliquis omnibus libellis *Moralibus* quibus nullas addidit Annotationes, de iis igitur mutationibus eum ſigillatim nil monuiſſe, per ſe intelligitur.

Equidem viam, quæ una mihi relinquebatur hujus indagandæ notitiæ, ingreſſus, tractatione Editionis Stephanianæ, ejuſdemque cum cæteris Editionibus, variarum lectionum Collectionibus, et codicum ſcriptorum excerptis, comparatione, ſatis mihi certa ratione comperiſſe videor unde et quibus e fontibus manaverit hæc Stephaniana ſcripturæ Plutarcheæ conſtitutio.

Ac primo quidem illud omni dubio caret, STEPHANUM ſecutum eſſe ac reddidiſſe Aldinam Editionem, ejuſque exemplum mendis quoad ejus fieri poterat purgatum chalcographo recudendum tradidiſſe. Nam, ut omittam, quod vel per ſe ſolum intelligenti cuique haud levem moveat ſuſpicionem, Aldinas paginas editioni Stephanianæ ad marginem appoſitas eſſe: typographica nonnulla menda, quæ STEPHANI diligentiam in corrigendo Aldino exemplo effugerant, in Stephaniana editione relicta repetitaque ſunt: veluti p. 244, A, συγκαλῶνησαν pro συγκαλῶκησαν: p. 585, F, ἡ Λύσις pro ὁ Λύσις: p. 689, E, μὲν αἰτίαν pro τὴν αἰτίαν. Hæc ex multis tria ſufficiunt; quippe quæ, quum in Baſileenſi correcta ſint, manifeſto produnt, non hanc ſed Aldinam a STEPHANO repetitam eſſe. Accedunt alia etiam argumenta. STEPHANUS plurimas, quas in *Moralium* contextum intulit, mutationes ſumſit ex Jannotianis, Turnebianis, ac Schotti

correctionibus. Atqui hæ adſcriptæ erant exemplis Aldinis. Ergo, ſi laboris ac temporis compendium, ut credibile eſt, facere voluit, ita egit ut has correctiones aut relinqueret in Aldino exemplo, ſi quidem inſtructum iis ad uſum repetitionis chalcographicæ nactus erat, idque locupletaret ſuis et aliorum aliis correctionibus: aut, ſi tantummodo apographum Jannotianarum correctionum ſeorſim deſcriptum habebat, eas potius in Aldinum quam Baſileenſe exemplum tranſcriberet.

Sed, quod diximus, plurimas mutationes a STEPHANO in *Moralia* Græca illatas eſſe ex Jannotianis correctionibus, demonſtrat mirificus utrarumque conſenſus omnibus in locis cum probabiliter tum perperam mutatis. Ex hoc poſtremo genere locos hic excitemus. Illuſtre exemplum protuli ſupra, Capite II, hujus Præfationis ex libello Περὶ τοῦ Λάθε βιώσας p. 1130, D, quod hic repetere nil attinet. Alia exſtant non minus illuſtria.

De Solertia Animalium, p. 990, B, vox ὄνομα perperam in ἀνόμοια mutata, ex Jannotiano maxime exemplo.

De Facie in Orbe Lunæ, p. 941, D, Editiones Aldina ac Baſileenſis, item codices ſcripti noſtri habent, ἐξεῖναι μὲν γὰρ ἀποπλεῖν οἴκαδε τὲς τῷ θεῷ τρισκαιδεκάτῳ συλλατρεύσαντας. LEONICUS in margine exempli ſui Aldini illud τρισκαιδεκάτῳ corrigere tentavit adſcripta hac notula τρισκαίδεκα ἔτη ἢ τριάκοντα: STEPHANUS non animadvertens particulam ἢ illud ſibi velle alterutro modo corrigendum eſſe, utrumque cum ipſa particula ἢ, ut veram lectionem, in contextum intulit.

Ergo principem Stephanianæ lectionis fontem cen-

seo Aldinum exemplum correctionibus Jannotianis instructum: reliquos fontes, reliquos appello libros unde Stephanus correctiones sumsit suas. Igitur secundo loco ponenda videtur Schotti Collectio; quippe cujus permultas lectiones in toto *Moralium* Opere a Stephano receptas deprehendi. Tertio, Exemplum Turnebianum, præsertim in *Sympositiacis Quæstionibus*; quibus non alius Plutarcheus liber magis mutatus est a Stephano, susceptis plurimis et lectionibus et lacunarum supplementis, quæ in uno notata Turnebiano Exemplo, et ab Amyoto versa deprehendimus. Quarto loco censenda est Interpretatio Gallica Amyoti. Hujus mentionem facit in Annotationibus ad *Vitas*, p. 463: *Cæterum*, inquit, *earum quæ in contextum receptæ fuerunt emendationum et aliarum etiam, quas in Annotationibus habes, pleræque in doctissima et elegantissima interpretatione Gallica observatæ fuerunt, ex iisdem exemplaribus petitæ.* In *Moralibus* nil hujusmodi dicit; potuit tamen Amyoti Interpretationem, sive jam editam, sive nondum editam, certe apparatum ejus, consulere. Quinto loco memoranda est Basileensis editio, non quidem ut omnes ejus meliores lectiones reciperet; sed ut eam, negligentius quidem, adhiberet tamen multis locis. Veluti neglectæ exemplum exstat *De Fortuna Rom.* p. 326, A; ita legitur in Aldina: Ἀλλὰ τί δεῖ περὶ ταῦτα διατρίβειν; ἀσαφὲς ἐδὲν ἐδὲ ὡρισμένον ἔχει. Stephanus, ut saltem quid daret quod sensum haberet, exhibuit σαφὲς pro ἀσαφές. At veram lectionem Basileensis jam dederat ἃ σαφὲς, quacum nostri consentiunt scripti. Sunt vero etiam plurima exempla neglectæ utriusque cum Aldinæ tum Basileensis, et falsæ simul inductæ correctionis. Veluti

ubi vitioſæ ſunt priores editiones, *De Iſide et Oſiride*, p. 383, F, κινέμενον δεῖ ὡς, quod omnes libri habent, STEPHANUS, ut ſententia ſaltem quædam exſtaret, mutavit in κινέμενον ὡς δεῖ: at vera lectio obliterata erat κινέμενον λείως, quod etiam REISKIUS viderat. Ubi ſanæ ſunt priores editiones, tamen aliquoties aut corruptela aut falſa correctio inducta reperitur: ut *de Sera Numinis Vindicta*, p. 548, B, invectum eſt ἐὰν pro ἐᾶν: et p. 556, A, Οἰνοῦς pro Ἰνοῦς.

Paucæ ſunt Stephanianæ lectiones quin eas ex quinque illis modo memoratis fontibus petitas intellexerim. Exempla ac documenta noſtri judicii, unaquæque fere noſtræ Editionis pagina iis qui plura deſiderent, præbebit. Nam ſedulo operam dedi ut nec verbum, nec ſyllaba, nec una adeo litera in hac noſtra Græci Operis Editione exprimeretur, quin de iis mihi conſtaret utrum a STEPHANO aliiſque correctoribus an ab antiquis libris eſſent profectæ, et qualem omnino quantamque haberent auctoritatem. STEPHANUS nullam rationem ducebat, ex libriſne ſcriptis an conjectura manaret nova lectio; modo probabilis videretur. Veluti illa lacunarum ſupplementa in *Sympoſiacis* maximam ſæpe habent veriſimilitudinem, ſæpe ejuſmodi ſunt, ut eorum loco alia longe veriſimiliora excogitari poſſint. Quare in eam inducor ſententiam ut credam illa ſupplementa ex ingenio TURNEBI fluxiſſe; præſertim quum in iſtis lacunis noſtri codices ſcripti, quos et complures et antiquos adhibuimus, conſentiant.

Igitur eorum, quæ diximus, ſumma et concluſio hæc eſt: STEPHANUM multos locos bene correxiſſe, multos perperam mutaſſe, utrorumque locorum ac fontium diſerta ſignificatione omittenda ſcripturam

Plutarcheam dubiam reddidiſſe. Neque vero ſecus factorum reprehenſio laudem bene factorum apud nos obruere debet. Quod contra ſolent multi qui noſtra ætate Græcorum Auctorum ſcripta poſt STEPHANUM edunt: quorum in præfationibus jam fere loci communis frequentiam obtinuit STEPHANI reprehenſio, ut pauci ſint quin eum male mulctatum dimittant ac notatum crimine jactantiæ, malæ fidei, fraudis. Equidem in Plutarchea illius opera nil iſtiuſmodi agnovi. Si quid perperam fecit, ignoſcere debemus et compenſare aliis magnis multiſque viri laudibus: fecit enim partim conſuetudine ſæculi ſui, quo conjecturæ et codicum lectiones eandem auctoritatem habebant, earumque receptarum commemoratio non tanta, quanta noſtro ſæculo, religione coleretur a Criticis: partim fecit feſtinatione ac ſtudio rei gerendæ ac multorum Auctorum editionibus de bonis Literis bene merendi. Fuit enim hic vir unus omnium idem et laborioſiſſimus et efficaciſſimus et eruditiſſimus, qui plures Auctores antiquos tractavit et edidit, quam iſti reprehenſores legerunt, plura ſcripſit quam iſti fando audiverunt, majorem doctrinam animo perceptam tenuit quam iſti ſuſpicione attingere potuerunt. Nobis, poſt eum idem ſpatium ingreſſis, non illaudatus abibit: eaque nobis erit laudatio et frequens in hoc opere et veriſſima, ut viri bene dicta ad legentium cognitionem proponamus et celebremus, ſecus dicta, ſi quidem memoranda videantur, memoremus ſine ſuperbia et oſtentatione, ut illis erudiantur legentes, his admoneantur.

§. 9.

De tribus Editionibus Græco-Latinis. A. 1599, 1620, 1624.

Stephanianus contextus deinceps propagatus per tres Græco-Latinas Editiones tantam aſſecutus eſt auctoritatem, ut ſolus certus et germanus haberetur. Continentur hæ Editiones duobus voluminibus formæ maximæ, quorum primum eſt *Vitarum*, additis jam *Vitis Galbæ* et *Othonis :* alterum, *Moralium*. De hoc nobis nunc dicendum.

Prima prodiit *Francofurti, apud Andreæ Wechelii heredes, Claudium Marnium et Joannem Aubrium, Anno* 1599. Græco contextui Stephaniano iiſdem paginis, interiore latere appoſita et continuata eſt Latina Xylandri interpretatio, ab illo ſæpe diſſentiens, modo in meliorem modo in deteriorem partem, certe ita facta ut Xylandreo contextui Græco anni 1574, non Stephaniano accommodata eſſet. Ad calcem Græco-Latini operis, accedunt Notæ Xylandri, ſed ordine librorum Aldino et Baſileenſi quem ipſe Xylander in Latina interpretatione et Græca Editione ſecutus erat : quæ diverſitas ordinis perquam eſt moleſta legentibus Plutarchum et inter legendum ſubinde Notas Xylandri conſulentibus. Sequuntur Stephani Annotationes illæ de quibus ſupra diximus. Subjicitur Index variarum lectionum ex editionibus Aldina et Baſileenſi, item ex libris T. V. B. P. id eſt, Turnebi, Vulcobii, Bongarsii, Petavii. Hoc variarum lectionum apparatu quum aliquantum ad emendationem Græci contextus profectum ſit ; operæ pretium eſt exponere cujuſmodi ſit et quibus ex fontibus fluxerit. Primum igitur ea referemus quæ ab ipſis Editoribus

monita reperimus : tum ea, quæ noſtro ipſi uſu obſervavimus, ſubjiciemus. Indici hæc eſt præfixa inſcriptio : *In Plutarchi Chæronenſis Opuſcula Variæ Lectiones. Lectori. Varias Lectiones addidimus, quæ, partim ex doctiſſimorum virorum, Turnebi videlicet, Vulcobii et Bongarſii codicibus, prout eas in margine annotaverant : partim etiam ex codicum Aldinæ et Baſileenſis Editionis cum hoc noſtro collatione fideliter ſunt excerptæ. Eas tibi examinandas proponimus. Quanto autem tibi ſint futuræ uſui penes te eſto judicium : ex ipſa enim lectione percipies. Literæ hæ majuſculæ T. V. B. Turnebum, Vulcobium, et Bongarſium indicant : hæc vero, cod. Ald. et Baſ. codicem Aldinum et Baſileenſem.—Acceſſit his codex mſc. notæ optimæ ab ampliſſimo et humaniſſimo viro Paulo Petavio in ſenatu Pariſienſi Conſiliario regio, qui opuſcula aliquot Moralium continebat. Ex eo variantes lectiones his Notis inſeri curavimus ſub nota P. Utere, Lector, et fave.* Huic Indici ſubjungitur alius iſque brevis Index duarum paginarum ac dimidiæ : cujus hic eſt titulus : *Sequuntur quædam inter Tomi hujus poſterioris excuſi cum exemplari Petavii manuſcripto collationem, obſervata, lectori non inutilia futura. Continent enim cum mendarum quarumdam typographicarum correctionem, tum judicium de locis quibuſdam aliter legendis.* At mendarum quidem typographicarum minima pars correcta eſt : nec judicia de locis quibuſdam aliter legendis, quidquam magnopere habent exquiſiti ac diligentis judicii. Alia etiam de hoc argumento proditur notitia in Editorum Cl. Marnii et Jo. Aubrii ad Vulcobium præfatione quæ in principio voluminis *Vitarum* exſtat : cujus præfationis initium, ut quæſtioni propoſitæ accommodatum, hoc loco reponendum eſt : *Ampliſſimo viro,*

Dn. Joanni Vulcobio in Sacro Conſiſtorio Regis Chriſtianiſſimi Conſiliario et apud Cæſarem Exlegato S. D. Plutarchum tibi cum inſcribimus, Vir Ampliſſime, tuum tibi reddimus. Quidquid enim eſt noſtra in editione præcipuum, tuum id eſt. Codices tu nobis, ad veteres manuſcriptos diligentiſſime comparatos ultra obtuliſti tuos; impetraſti alienos: nempe a Cl. viro Lodoico Servino fiſci regii in ſenatu advocato, viro et literis et Reip. a Deo dato: ab Stephano Turnebo ſenatore; ab Joanne Pelerino Profeſſore regio: quorum magni merito Turnebi, ille nomen, filius; hic cathedram, profeſſionis ſucceſſor, poſſident. Contulit interim et Jac. Bongarſius, elegantiſſimum manu exaratum exemplar bonæ partis opuſculorum, quæ dicunt Moralia, ab Ampliſſimo Viro, regio item ſenatore, P. Petavio, et Aldinum ſuum, cujus in ora variæ ex MSS. lectiones.

Hæc ab ipſis Editoribus expoſita, cujuſmodi re ipſa et facto ſint ſatis equidem cognoviſſe mihi videor uſu ac tractatione Editionum codicumque ſcriptorum Plutarchi.

Igitur illi libri Ald. Baſ. T. V. B. P. collati ſunt non ad exemplum Stephanianum, ſed ad hanc ipſam Francofurtanam. Hoc et ipſi dicunt Editores, et apparet multis ex locis. Variæ lectiones illorum librorum perquam ſunt mendoſe expreſſæ in Francofurtano hoc Indice: lectiones plurimæ eæque gravioris momenti, omiſſæ. Utrumque intellexi comparatione librorum eorum, quorum mihi aderat copia, *Aldini*, *Baſileenſis*, *Turnebiani*. Multis etiam locis omiſſa eſt nota libri e quo lectio petita eſt. *Baſileenſis* liber eſt editio anni 1542; nam ſecundam Baſileenſem, id eſt, Xylandream anni 1574 ignoraſſe videntur Editores. De *Turnebiano* libro ſupra expo-

ſui: hujus lectiones ab Aldina diſſentientes, quas STEPHANUS jam in contextum receperat, in hoc Indice omiſſæ ſunt: illæ tantum quas STEPHANUS non receperat, memorantur, omiſſis tamen et harum plurimis. *Bongarſianus* habet ille quidem bonas lectiones, ſed conſentientes fere cum reliquis codicibus hujus Indicis; ut nulla ejus propria ac peculiaris cenſenda ſit dos. Niſi nota B appoſita eſſet lectionibus multo plurium libellorum *Moralium* quam octo eorum qui ſunt in Bibliotheca Bernenſi, in quam libri Bongarſiani pervenerunt, dicerem eadem eſſe exempla et Bernenſia et Francofurtani Indicis. Sed hoc cujuſmodi ſit, exquirere nil attinet; quando plenior ille et elegantiſſime ſcriptus codex haud peculiare emendationis momentum attulit.

Vulcobianus nec ipſe, nec ejus dominus, aliunde mihi quam ex hac Editione innotuit: variæ ejus lectiones maximam partem cum Jannotianis conſentiunt, et ab iiſdem fontibus manaſſe videntur. Sed quandoquidem Turnebianum Exemplum, quid ex codicibus quidve ex conjectura habeat non ſatis conſtat: at Bongarſianæ, Vulcobianæ, Petavianæ lectiones ejuſmodi ſunt, ut liquido appareat eas ex veteribus codicibus ſumtas eſſe: ex tribus his libris plurimum tribuam auctoritatis *Petaviano* bonarum lectionum copia, quippe quarum longe maximam partem optimorum conſenſu codicum, quibus ipſe primus Editorum uſus ſum, confirmatam deprehendi. Neque vero quod in præfatione libelli *de Sera Numinis Vindicta* ſuſpicatus ſum, idem eſt atque Voſſianus, quem ex Bibliotheca Lugduno-Batava habui. Fuit quidem uterque PAULI PETAVII: ſed hic, cum Francofurtanis Editoribus communi-

catus, cum antiquior videtur, tum vero plures et Plutarcheos libellos et bonas lectiones continet.

Ergo minime contemnendus est hic variarum lectionum Index, nec abjiciendus tamquam farrago quisquiliarum, ut facere ac dicere nonnulli solent. Sed hi fere sunt ii qui subito editionis emendationisve consilio in hunc Indicem tamquam in segetem se conjiciunt ubi pabulentur ac breviſſimo tempore collectam scriptionis materiam auferant. Enimvero campus hic est horridus et incultus ubi sub herbis ac spinis lateant semina, quæ cum judicio delecta et curata, haud contemnendum ferant emendationis fructum. Hæc Editio bis deinceps repetita est, eodem exemplo, eodem paginarum ac versuum numero, eadem typorum forma; nisi quod utraque repetitio aliquid novæ acceſſionis habuit.

Prima repetitio facta est, *in officina Danielis ac Davidis Aubriorum et Clementis Schleichii, Francofurti, anno* 1620. Omissa est, in meo quidem exemplo, præfatio ad VULCOBIUM: ejusque loco alia addita ad Senatum Civitatis Francofurtanæ. Additus est etiam, nimirum ut hæc Editio priorem aliqua dote superaret, spurius, qui sub Plutarchi nomine fertur, libellus *de Fluminibus*, cum *Mauſſaci Notis* et *Judicio de Plutarcho et ejus ſcriptis*. In hoc Judicio, quod præfationis instar Notis præmittitur, docta quidem est loquacitas, judicium, criticum certe, valde mediocre. Prodierat hæc MAUSSACI editio, cum *Vibio Sequeſtro*, ac *Pſello de Lapidibus*, Tolosæ 1615.

Altera repetitio prodiit Parisiis anno 1624: addito JOANNIS RUALDI libro *de Vita Plutarchi* et *Animadverſionibus* ejusdem in Plutarchum; ut scilicet hæc etiam repetitio priorem nova quadam acceſſio-

nis laude obrueret. Quis huic repetitioni adornandæ a bibliopolis fuerit præfectus, utrum ipſe RUALDUS, an alius homo doctus, equidem neſcio: REISKIUS RUALDUM fuiſſe ſuſpicatur: quod ego nullo adhuc ſatis idoneo documento judicare potui. Multa habet vanitatis et oſtentationis indicia hæc repetitio. Titulus, quatenus mutatus eſt, ſic habet:—*Ejuſdem Plutarchi liber de Fluviorum Montiumque nominibus, antehac non editus: cum verſione et notis Mauſſaci. Accedit nunc primum Plutarchi Vita ex ipſo et aliis utriuſque linguæ Scriptoribus, a Joanne Rualdo collecta digeſtaque. Ejuſdem Rualdi Animadverſiones ad inſignia Plutarchi* σφάλματα *ſive lapſiones* II *et* LXX. *Lutetiæ Pariſiorum. Typis Regiis, apud ſocietatem Græcarum Editionum* MDCXXIV. In eodem titulo exſtat imago Plutarchi, ſcilicet! chalcographico picturæ artificio expreſſa; inficetum negotium et ploranti monacho ſimillimum. Sequitur imago Ludovici XIII, equo inſidentis et hoſtes in pugna ſternentis. Tum vero etiam Dedicatio, *Francorum et Navarræorum Regi Chriſtianiſſimo Ludovico XIII, Juſto, Invictiſſimo, ſemper Auguſto:* plena mendaciſſimæ adulationis: ſubſcriptum eſt in fine nomen bibliopolæ *Tuæ Majeſtati addictiſſimus, humillimus ac fideliſſimus ſubditus, Antonius Stephanus, ſuo et Societatis nomine.* Quid quod ipſe titulus in loco de MAUSSACO duplex mendacium jactat? quum libellum de Fluminibus *antehac non editum* prodit; qui jam ſuperiori repetitioni adjectus, prius editus erat, nec tamen primum ab ipſo MAUSSACO. Jam hoc feſtivum eſt, ſed tamen iſti cum priore repetitione commune, quod in *Moralium* volumine ille minor index mendorum typographicorum emendationumque addititiarum ſimpliciter denuo

redditur; qui omitti debuerat, ſuo quibuſque loco mendis corrigendis et emendationibus apponendis. Jam vero menda typographica in quavis deinceps repetitione non quidem omnia ſunt relicta, nec tamen omnia ſublata, immo novis etiam aucta.

Stephanianus contextus aliquot locis in duabus prioribus Græco-Latinis, multis in poſtrema, mutatus, partim meliorem in ſcripturam, partim deteriorem. Veluti, p. 322, B, pro Κανταύρων, omnes tres Κενταύρᾳ, perperam. P. 448, D, συνεπιδόντ@, pro συνεπιδιδόντος, omnes tres, errore. P. 520, B, προφέρεσιν, pro περιφέρεσιν, poſtrema, male. P. 616, A, τῷ δὲ ἕκαστον, pro τὸ δὲ ἕκαστον, tres, recte. P. 678, E, κλήσεις, pro κλίσεις, tres, recte. P. 679, B, τραγῳδίαι, pro τραγῳδία, tres, male. P. 869, E, ἦν πῶς, pro ἦν κως, poſtrema, male. P. 897, A, τὸ δ' ἀπὸ γῆς, pro τὸ δ' ἀπὸ τῆς, poſtrema recte. P. 901, C, ἐκ τῇ κατόπῃρᾳ, pro ἐκ τῆς κατόπῃρᾳ, poſtrema, recte. Ibid, E, τὸν παρακείμενον, pro τὸ παρακείμενον, poſtrema, recte. P. 921, D, ἐπιτυγχάνειν, pro ἐπιθιγγάνειν, poſtrema, errore. P. 939, συμφέρεσθαι, pro συμφύρεσθαι, tres, recte. P. 962, B, Σωκράτεις, pro Σωκράτες, poſtrema, recte. P. 995, A, ἃ ἐσθίουσι, pro ὡς ἐσθίουσι, poſtrema, temere. P. 1048, E, κατ' ἀρχὴν, pro κατ' ἀρετὴν, tres, temere. P. 1052, B, κατὰ τὸν αὐτῶν λόγον, pro κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, tres, errore. P. 1142, F, ἐν μέσοις poſtrema mutavit in ἐν μέτροις, temere.

Hæc ex multis pauca: unde apparet duas poſteriores non e Stephaniano ſed priore Francofurtano exemplo expreſſas eſſe. Poſtrema quidem plus ſibi licere putavit in mutando Græco contextu; quod non reprehenderemus modo cujuſque mutationis mentionem feciſſet, et auctoritatem prodidiſſet: nam

quod Latinam interpretationem ſæpiſſime corrigendo pervertit eſt illud quidem minoris negotium religionis, ſed tamen temeritatis nomine vehementer culpandum.

Joannis Rualdi ſcriptio paginas explet 150: eaque bipertita eſt, ut prior pars *Vitam Plutarchi* contineat paginis 66, reliqua *Animadverſiones*. De vita, rebus, ſcriptis, Rualdi nil mihi innotuit, niſi quod ex ejus præfatione, et conjectura aliunde ducta, ſuſpicari licet. Quod quale ſit, nil attinet hoc loco explicare. Haud contemnenda in homine apparet ſcientia Antiquitatis et Hiſtoriæ in primis Romanæ; Græcorum etiam auctorum lectio, et linguæ intelligentia probabilis, nec tamen illa ad Criticam rationem exacta; multa loquacitas et alienarum a propoſita quæſtione rerum jactatio. Atque hæc quidem in utraque ſcriptiones parte inſunt. In Animadverſionibus vero etiam maxima reprehendendi non ſolum voluntas, ſed etiam cupiditas; ut reprehenſionis et occaſionem dedita opera quæſiviſſe, et materiam ipſe ſibi ſubinde finxiſſe videatur, quum Plutarchi verba prius interpretando in alienam ſententiam detorquet, quam deinde eo facilius refellat. De iſtis Plutarchi reprehenſoribus ſemper mihi placuit quod Ruhnkenius noſter dicere ſolet, *Odi cenſores nimium naſutos*. Sed hunc locum non eſt quod nunc latius perſequamur; quandoquidem ſubinde nobis et attingendus et tractandus erit in Animadverſionibus et Narratione de Vita et Scriptis Plutarchi: quas huic noſtræ Editioni adjicere conſtituimus, modo vires nobis et vitæ uſum concedat Deus.

Cæterum præter illas de quibus diximus tres Græco-Latinas Plutarcheorum operum univerſorum

Editiones, FABRICIUS Biblioth. Gr. vol. iii. p. 371, mere Græcam Francofurtanam memorat his verbis, *Plutarchus eleganter et emendate editus, Francofurti, 1605, fol. apud Wechel.* Eandem memorat BURETTUS in Diſputatione de libro de Muſica, Memoriar. Academiæ Inſcript. t. viii. p. 41 : ſed is quidem, ni fallor, magis FABRICII auctoritate, quam ſua ipſe experientia. Ego nec ipſe eam vidi, nec ab alio quoquam, præter illos, mentionem ejus factam comperi; ut nondum mihi liqueat, verene illam eſſe et exſtare, an errore et falſo ferri, dicam. Sed hoc cuicuimodi ſit, ea, ut interjecta tribus illis Græco-Latinis, non peculiarem quamdam emendationis dotem habere, ſed mere repetitio Stephaniani contextus eſſe, videatur.

§. 10.

De Bacheti Meziriaci emendationibus.

Jam licet ad emendatam ſcripturam Plutarcheorum librorum non magnopere profectum eſſet, exempla tamen eorum adeo erant multa, adeo frequentia, ut ab illo tempore ad noſtram ætatem nemo bibliopola novam Editionem, Græcam quidem, univerſorum Operum moliri auderet, et viri docti ſi qui hoc agitarent, ob eandem cauſſam ab incepto deſiſterent. Ergo ad vertendum in vulgares linguas Plutarchum nonnulli ſe dederunt. Sed horum, quod equidem ſciam, non niſi duo fuerunt qui aliquid incrementi adferrent emendationi ac ſcripturæ, uterque Gallus, CLAUDIUS BACHETUS MEZIRIACUS, et ANDREAS DACERIUS. Ac de DACERIO, quando non niſi *Vitas* vertit, non eſt quod hoc loco dicamus. MEZIRIACUS utrumque agitavit, neutrum

perfecit, ſed tamen ea in commentariis ſcriptis annotata reliquit, ut haud poſtremo ſit loco ponendus in *Moralium* Plutarcheorum emendatoribus. Fuit hic excellens doctrina vir, omnis Antiquitatis et Hiſtoriæ item Philoſophiæ peritiſſimus, Græcæ linguæ accurate intelligens, fabularis rationis, ſeu Mythologiæ, omnem omnino copiam et ambitum mente complexus: huc accedebat egregia rerum Mathematicarum ſcientia, ut haud ſciam an nemo poſt eum in utroque genere tantum valuerit. Teſtis eſt Diophanti Editio, teſtis Commentarius in Ovidii Epiſtolas, teſtis Narratio de conſilio ac ſpecimine novæ Interpretationis Gallicæ operum Plutarcheorum: teſtes ſunt aliæ multæ eæque eruditiſſimæ ſcriptiones, partim repetitæ partim memoratæ in editione Commentarii Ovidiani facta Hagæ anno 1716. Sed quod ad Plutarchum ſpectat, ejuſmodi eſt. MEZIRIACUS anno 1635 lectus Academiæ Francicæ recens inſtitutæ ſodalis, ex lege Diſputationem in Sodalium conventu legendam ſcribere aggrediens, argumentum ſibi ſumſit *de Interpretatione* *, id eſt de bonæ Verſionis officio: qua in Diſputatione Verſionem AMYOTI recenſet, innumerabilia ab eo vitia admiſſa, docte accurateque oſtendit: ſeque ipſe Plutarchi Opera denuo Gallice redditurum profitetur. Hoc ejus conſilium irritum fecit immaturus obitus anno 1638, ætatis, ut videtur, quinto ſupra quadrageſimum. Emendationes ejus et Animadverſiones adſcriptæ tribus *Moralium* voluminibus editionis Stephanianæ exſtant inter libros ISAACI VOSSII in Bibliotheca Academiæ Lugduno-Batavæ, ſub numero

* *Diſcours de la Traduction.*

164. MEZIRIACI has esse Emendationes in Catalogo illius Bibliothecæ scriptum est: nomen viri in ipso libro nusquam adscriptum deprehendi. Vere tamen MEZIRIACO eas tribui, haud temere colligere mihi videor, ex ipsarum ratione atque argumento: nam et acuminis eam habent formam quæ in aliis MEZIRIACI conjecturis apparet, et subinde referuntur ad locos Mathematicos et Mythologicos. Maximam correctionum partem ab ingenio et conjectura profectas existimem. Est tamen ubi *librum veterem* appellat: veluti p. 466, B, in supplemento loci Menandrei, quod supplementum item notatur in Collectionis Jannotianæ exemplo MURETI. Aliis locis adjectæ sunt literæ *l. v.* quibus utrum *liber vetus* an *liber Vaticanus* significetur incertum est. At p. 797, C, pro μὲν, ἐκράτει, notat lectionem Μενεκράτει addito diserte *lib. Vat.* quæ item lectio in Jannotianis exstat. Libros scriptos veteres nondum habuisse videtur MEZIRIACUS illo certe tempore quo hanc disputationem in Sodalium conventu legendam conscripsit, ut ipse quidem sub finem disputationis prodit. In libris Plutarcheis quibusdam nil annotationis adjectum reperitur: hi sunt, *De Fato*, *De Genio Socratis*, *De Vultu in orbe Lunæ*, *De Animæ Generatione*, *Epitome ejusdem*: is *De Musica* non nisi unicam habet notam. Atqui in hunc librum BURETTUS *

* Memoires de l'Acad. des Inscriptions et Belles Lettres, T. viii, p. 41, dicit secum fuisse communicatum—" le fameux et précieux " Manuscrit des Notes de MEZIRIAC sur Plutarque: Manuscrit, " dont on a tant parlé, et qui fait aujourd'hui partie du Cabinet " de Messieurs les Abbés SEVIN et SALLIER. Comme CLAUDE " GASPARD BACHET DE MEZIRIAC non-seulement excelloit dans " la Littérature Grecque, mais qu'outre cela il étoit un Mathéma-

teſtatur ſe habuiſſe longe pleniorem MEZIRIACI Commentarium : qui an in cæteris libellis Plutarchi locupletior ſit noſtro exemplo, definire non auſim. Illud quidem vellem feciſſet BURETTUS, ut MEZIRIACI correctiones notaſque non paucis locis univerſe memoraſſet, ſed deſcriptas diſerte pleneque exhibuiſſet : vellem etiam SEVINUS et SALLERIUS, quorum opera in nonnullis Plutarcheis libellis verſata eſt, quandoquidem ipſos illius Commentarii dominos prodidit BURETTUS, eum ad doctorum hominum cognitionem vel memorando vel excerpendo celebraſſent. Nunc, quando non ſatis certa videtur eſſe de locupletiore apud duumviros illos ſervato ſcripto, nos Voſſiano contenti fuimus exemplo ; idque multis locis medelam ac lucem attuliſſe, plurimæ in noſtra Editione paginæ oſtendunt.

§. II.

De iis qui poſtea fuerunt, præcipue de J. J. Reiſkio.

Fuerunt deinceps in Gallia qui Plutarchum edere, certe animadverſionibus emendare atque illuſtrare, poſſent, eruditiſſimi viri quorum cum ſtudiis hoc negotium plane conjunctum videretur, PETAVIUS,

" ticien du premier ordre, il ſemble réunir dans ſa perſonne toutes " les conditions requiſes pour fournir un excellent Commentaire " au Dialogue ſur la Muſique. Ses Remarques ſur cet Ouvrage " ſont au nombre de près de quatre vingt, et autant que j'en ai " pu juger en les parcourant (car elles ſont écrites d'un caractere " ſi fin et ſi mal formé, que ce n'eſt pas un médiocre travail que " d'en pouvoir déchiffrer quelqu'une) il y en a pluſieurs qui rou- " lent ſur la correction du texte Grec, préciſément dans les paſſages " qui préſentent les grandes difficultés par rapport à la théorie de " l'ancienne Muſique."

SALMASIUS, FABER, GASSENDUS, VALESIUS, MENAGIUS, BULLIALDUS. Sed, quod quidem sciam, nec opus aliquod eorum de hoc argumento editum est, nec mentio de capto operis consilio prodita exstat. Nam SALMASII emendationes non ea sunt multitudine, ut suspicemur eum de commentario aut editione cogitasse. Exemplum Stephanianum *Moralium* et *Vitarum*, cui sua ipse manu has adscripsit emendationes, ad me pervenit ex auctione Bibliothecæ Gronovianæ. EMERICI BIGOTII apparatum novæ editionis ex scriptis Italicis codicibus collectum, servari in regia Parisiensi Bibliotheca, audiveram aliquando nescio quo auctore. Hunc apparatum frustra quæsivi. Collectionem Bigotianam quæ multis parvulis manu scriptis libellis continetur, in illa Bibliotheca nactus sum: sunt in ea variæ lectiones ex Italicis codicibus excerptæ, aliorum quidem Auctorum bene multæ, Plutarchi nullæ. Instituta est, BIGOTII tempore, Academia Inscriptionum. Heroum illa in Literis apud Gallos successio ac disciplina paulatim defecit. DACERIUS *Vitas* vertit, nec jam heroicum, sed plane mortale et infirmum sonavit.

Nostro sæculo fuisse idoneos huic editionis negotio viros, apud Batavos, Britannos, Germanos, quis ignorat? Sed qui hoc agitaret, certe cogitaret, neminem equidem novi excepto L. KUSTERO; qui in Notis ad Aristophanem Equit. vers. 1096, laudans locum Plutarchi *De Præceptis Reip. Gerendæ*, p. 807, hæc addit: *Sed locus hic mendo non vacat, ut ad ipsum Plutarchum, si fata siverint, aliquando ostendemus.* At de consilio effecto nil comperi. In Britannia *Vitarum* editionem BRYANUS inchoavit, SOLANUS absolvit: de qua hic non est dicendi locus. Nostra demum

ætate qui de *Moralibus* bene mereri conaretur fuit JOANNES JACOBUS REISKIUS.

De hoc ego viro dicere ingrediens, vereor ne ſint quibus inique potius quam vere judicaſſe videar. Ego vero nil habeo cauſſæ quare de REISKIO minus quam de prioribus Interpretibus, quid ſentiam, libere pronunciem. Et vero REISKII ea fuit facultas ac doctrina, quæ ſuis ac veris contenta laudibus, non deſideret falſas et alienas. Nec mihi hoc loco dicere propoſitum eſt quid univerſe in Græcis Literis, ſed quid proprie in Plutarcheis *Moralibus* ab eo effectum ſit. Sed quum de ejus in Plutarcho navata opera dico, eam dico quam *Animadverſionum ad Græcos Auctores* Volumine II vulgavit, non editionem illam Lipſienſem, quæ fertur, univerſorum operum, inchoatam anno 1774, forma octava. In iſta REISKIUS magis bibliopolæ quam ſuum opus fecit, neque vero fecit, ſed affecit. Subſidia librorum inedita quidem non habuit: *Vitas* edere aggreſſus, his nondum abſolutis, diem obiit eodem anno: reliquam illarum partem, et *Moralia* cum illis antea editis REISKII Animadverſionibus addidit bibliopola, totamque editionem abſolvit duodecim voluminibus. Hæc, ut narrant, hoc ipſo tempore, a Tubingenſi bibliopola ad minorem molem redacta, repetitur: εἰδώλε εἴδωλον, majoris minus. Hujuſmodi ego repetitiones non improbo, modo ſint bene emendateque excuſæ, parabiles pretio, habiles tractatu mediocritate molis, nec ſe pro denuo recenſitis ſcripturæ conſtitutionibus et germanis editionibus gerant. Sed ad REISKIUM redeamus.

REISKIUS *Moralia* legendo tractavit æſtate media, ut ipſe ait, anni 1756, et quas per hanc lectio-

nem feciſſet annotationes ad corrigendos illuſtrandoſque locos difficiles et vitioſos comparatas, eas *Animadverſionum ad Græcos Auctores* Volumine II, Notis ad Lyſiam ſubjunctas, edidit. Plutarcheæ animadverſiones explent paginas ultra quingentas, et ſunt numero permultæ; quippe, pro Reiskii conſuetudine, breviter et verbo plerumque ſignificatæ. Præfationis loco et nomine præmittitur diſputatiuncula de ingenio et ſcriptis Plutarchi atque de opera priorum Editorum. Quam præfationem ſi non addidiſſet Reiskius, minime deſideraremus. In Plutarchi lectione novus erat hoſpes: Editiones nec habebat omnes, nec earum quas habebat, fontes et auctoritatem ſatis intelligebat. Omnino ex omnibus ingenii facultatibus judicium, ſive datum a natura ſive negatum, minime excoluerat Reiskius. Judicium dico eam facultatem quæ res confuſas diſtinguit, quid cuique proprium et conſequens ſit perſpicit et verum a falſo accurate diſtinguit. Hæc in Reiskio facultas non apparuit: minus etiam ea facultas, qua id quod verum judicaſſet, oratione ſubtiliter, ordine, perſpicue, explicaret. Senſus veri in Reiskio fuit; quidquid ad hunc ſenſum accideret eumque veriſimilitudinis ſpecie percuteret, hoc continuo probabat, hoc amplectebatur: ſententiamque ſi ſcriptione proderet, eam quaſi projiciebat cum impetu, duriter ac ſubito. Nam lenioribus illis cum judicio conjunctis mentis partibus minus utebatur, ratione, ſubtilitate, induſtria, aſſiduitate: ſemper actuoſus ex alio in aliud involabat, ejuſdem operis diu perſequendi ſatietatem fugiens, doctrinæ copias in adverſaria congerere negligebat: itaque nullo fere apparatu inſtructus ad Auctores vel emendandos vel

edendos accedebat. At valebat memoriæ bonitate, infinita lectione, Græcæ linguæ ſcientia, uſu collecta illa, non ad rationem conformata: valebat ingenii velocitate et acumine, ſubito movebatur, impetu ferebatur; cumque ita incitatus omnes locos, de quibus dubitaret, emendando attingeret, in pleriſque a propoſito aberrabat, alios probabiliter tractabat, nonnullos penitus complectebatur et certiſſima reſtituebat conjectura quæ plane divinitus oblata videretur.

Ergo quum *Moralia* Plutarchea ſibi tractanda ſumſiſſet, et ingenium tamquam in campum et venationem emendationum immiſiſſet, facile eſt ad intelligendum qualem quantamque capturam reportaverit. Emendationes plurimæ ſunt falſæ: ſunt vero etiam probandæ, ut in magno numero, haud paucæ: ſunt denique nonnullæ prorſus egregiæ. Et plures profecto probandæ et egregiæ fuiſſent, ſi plus temporis Plutarcho tribuiſſet, cum ejuſque ratione et oratione familiaritatem contraxiſſet. Sed habebat hoc Reiskius: in nullo Auctore habitabat; vagabatur per omnes: nec apud quemquam tamdiu divertebat, ut in paulo interiorem ejus conſuetudinem ſe inſinuaret: itaque per feſtinationem omnia arripiebat; ſana, corrupta, obſcura, difficilia, corrigere tentabat, mutabat, tranſponebat, demebat, addebat de ſuo; hæc in charta notabat et in vulgus prodebat: et plane, ut alter Lucilius—*in hora ſæpe ducentas* faciebat correctiones *ſtans pede in uno.* Et tamen, *Cum flueret lutulentus, erat quod tollere velles:* non ille quidem *garrulus* ſed *piger ſcribendi ferre laborem: Scribendi recte: nam ut multum, nil moror.*

Sed operæ pretium eſt cognoſcere quantum illud

ſit quod REISKIO debeatur, quodque ejus proprium ſit, ne forte aut parum aut nimium cenſeatur.

Ac primum quidem, complures libros non attigit, paginarum totius operis fere quadrantem: hi ſunt *De Educatione*, *Apophthegmata Regum et Ducum*, *Apophthegmata Laconica*, *Inſtituta Laconica*, *Lacænarum Apophthegmata*, *Mulierum Virtutes*, *Quæſtiones Romanæ*, *Quæſtiones Græcæ*, *Parallela Græca et Romana*: tum vero hi ex interiore doctrina, *De Fato*, *Quæſtiones Naturales*, *De Vultu in orbe Lunæ*, *Quæſtiones Platonicæ*, *De Animi generatione ex Timæo Platonis*, *De Communibus Notitiis adverſus Stoicos* partim; *De Muſica*.

Deinde earum, quæ ſunt, Animadverſionum certe ſemiſſis ejuſmodi eſt, ut non ad emendationem referantur, ſed contineantur notulis hiſtoricis, geographicis, literariis, de hominibus, locis, Scriptoribus; quæ notulæ, ut ex pervulgatis libris petitæ, utiles quidem indoctis, non facile a doctis requirantur: ſubinde quoque correctiones, antea obiter factæ ab hominibus eruditis, ex eorum libris adferuntur: ſubinde item loci Veterum a Plutarcho vel memorati vel ſignificati ad ſuos Auctores referuntur: ſed hi fere ſunt et loci illuſtres atque conſpicui, et Auctores cum principes tum plurimorum uſu frequentati, Homerus, Euripides, Xenophon, ſimiles: perditos eorumque reliquias, aut philoſophos, quamvis principes, Platonem, Ariſtotelem, cæteros, quorum maximum eſt ad Plutarchi intelligentiam momentum, non legiſſe videtur REISKIUS, certe nullam ex iis Plutarcho opem attulit. Tota hæc Animadverſionum pars valere poterat ad minuendum laborem futuro editori ei qui ſubito exiſteret ac negotium

imparatus ſuſcipere auderet, non ei qui rem cum apparatu ac diligentia ageret.

Igitur ad noſtræ Editionis uſum reliqua erat non niſi altera ſemiſſis, id eſt, Emendationes. Et harum primum quidem magna pars eſt vana ac ſupervacanea, quippe quibus loci ſani et integri tentantur: deinde earum item quæ in locis corruptis verſantur, major certe pars falſa eſt: in utroque conjecturarum genere, erroris fons erat ignoratio conſuetudinis et orationis Plutarcheæ. Supereſt probabilium numerus emendationum, qui, ut plurimum ei tribuam, ad totam Animadverſionum ſummam, ea ratione cenſendus videatur qua ſunt ſedecim ad centum. Harum item ſemiſſis jam a prioribus facta erat interpretibus et editoribus: has REISKIUS, non quidem plagio, quod in hunc hominem non cadebat, ſed modo prudens, modo imprudens, repetiit: multas etiam e XYLANDRI Latina verſione ſuſcepit.

Ergo reſiduæ ſunt propriæ REISKII octonæ emendationes probabiles e centenis Animadverſionibus: quarum certe dodrans ejuſmodi eſt ut eum qui longi temporis conſuetudine Plutarchum triverit non facile fugere potuerint. Sint igitur e centenis duæ ita abditæ et inventu difficiles, ut niſi REISKIUS eas in lucem protuliſſet, adhuc ignoratæ laterent? Nil dicam de meis emendationibus vel ex libris veteribus vel e conjectura depromtis. MEZIRIACUS compluribus locis in eaſdem, quas in binario illo numero cenſemus, atque REISKIUS, incidit emendationes. In eodem binario et egregio genere, ut hoc utar, duæ ſunt Reiſkianæ: altera *De Iſide et Oſiride*, p. 364, D, ubi ἔοικεν refingitur ex ἔθηκεν: altera *De*

Non Suaviter Vivi sec. Epicur. p. 1102, B, qua vulgatum ἄπεισι λέγων. Τὸ μὲν ἀνδρεῖον ἔθυον οὐ προσέχουσιν ἐδέν μοι θεοῖς, mutatur ita, ἄπεισι λέγων τὸ Μενάνδρειον, Ἔθυον οὐ προσέχσιν ἐδέν μοι θεοῖς. Atqui utriusque inventi laus debetur etiam VALCKENARIO, qui easdem protulit emendationes, illam ad Phœniss. p. 251, hanc in Diatribe Eurip. p. 284, et diu ante hunc MEZIRIACUS.

Licet igitur affirmare aut nullas aut pauciſſimas esse correctiones, quæ, nisi a REISKIO inventæ, ad nostram cognitionem non perveniſſent. Sed quidquid Animadversiones REISKII habent boni, hoc ejusmodi certe est ut haud mediocris illi laus debeatur, qui unius æstatis brevitate tantum effecerit: qui si plus etiam effeciſſet, principe in Criticis loco habendus esset: quod ne ipse quidem, qua erat modestia et sui contemtu, umquam sibi arrogavit. Equidem religioni mihi duxi omnes REISKII conjecturas memorare: memoravi eas quæ aliquam probabilitatem et ingenii significationem haberent; cæteras omisi. Neque probo Editores quosdam, qui in edendis Auctoribus a REISKIO tractatis, singulas universasque ejus Animadversiones repetunt. Vidi adeo, in quo risum tenere non potui, aliquem de philosophiæ historia scribentem, qui Plutarchi locos ita exhiberet, ut REISKII correctiones, falsiſſimas etiam, sedulo uncis incluſas, ac loci contextui interjectas, adderet: qui quam Græce fuerit peritus, quam Plutarchi intelligens, facile est ad existimandum. REISKII correctionibus, quas quidem memoratu dignas judicarem, nomen ipsius appoſui: harum, licet mea ipse conjectura multas repererim, proprietatem non mihi vindicavi, nec REISKIO

ademi: ejuſdem inventionis laus ſi jam a prioribus occupata eſſet, eam cum ipſo item communicavi. Hinc fit, ut REISKII nomen tam ſit frequens in noſtris Annotationibus, et multo frequentius quam pro eo quantum ei debetur.

Hæc ut dicerem, inſtituti mei ratio poſtulavit. Et ſine obtrectatione me dixiſſe, periti ſponte agnoſcent. Illud etiam addo, eam in REISKIO fuiſſe et doctrinæ varietatem et ingenii velocitatem, a qua me procul abeſſe fatear. Ex innumerabilibus, quas ad emendandos Græcos Auctores effudit, conjecturis, ſi delectum feciſſet optimarum eaſque cum ratione et elegantia explicuiſſet, egregium poterat explere volumen, opus fere palmarium, quod plus ad famæ perennitatem valuiſſet quam illæ deproperatæ editiones et cæteræ ſcriptiones. Numquam eum vidi. Sed conciliavit commune Literarum ſtudium, poſtremis ejus annis, quamdam inter nos per epiſtolas notitiam et conſuetudinem. Favebat naſcenti meæ laudi. Accedebant animi virtutes, quæ eum commendarent: in quibus excellebat candor et veritatis amor. Ergo et vivum dilexi, et mortui memoriam cum benivolentia colui. Et quando nunc de eo dicendum fuit, ita me ejus memoriæ conſulturum exiſtimavi, ſi nec dicerem nec tacerem quidquam contra animi ipſe mei ſententiam, nec vel veram detraherem viro laudem vel falſam tribuerem.

§. 12.

De noviſſima Verſione Gallica Ricardi.

Moralia Gallice denuo vertit RICARDUS, eaque inde ab anno 1783 Pariſiis edidit forma octava, et quindecim abſolvit voluminibus anno 1792. Ejus

Verſionis titulum ſupra appoſui §. 5, neque illic dicta hic iterare attinet: ipſam non memoravi §. 10, in Gallicis Verſionibus iis quibus aliquid boni ineſſet ad emendationem Græci contextus. Neque etiam ejuſmodi fuit negotium RICARDI. Scribit in præfatione ad volumen ſecundum, ſe habuiſſe duos antiquos Bibliothecæ regiæ codices 1671 et 1672, item AMYOTI exemplum. Codices ſunt illi ipſi quos ego contuli et literis A et E notavi; de AMYOTI exemplo ſupra dixi. Ex neutro fonte aliquid medelæ protulit RICARDUS. Per locos corruptos ita tranſiit, ut ſatis haberet ejuſmodi Verſionem effeciſſe quæ a Gallicis lectoribus intelligeretur. In explicandis locis obſcuris plus operæ poſuit; quippe quos haud indiligenter animadvertit, et ad lectorum, quibus ſcribebat, ingenium probabiliter, ſubinde aperuit ex rerum cognitione, cujus laudem ei libenter tribuimus. Ad noſtræ quidem Editionis uſum nil attulit.

CAPUT IV.

Quid hac in Editione a nobis actum ſit.

SUPEREST ultimus præfationis locus, quo exponatur, quid hac in Editione actum ſit. Qui locus breviorem habet explicationem. Nam operam noſtram, librorum copias, et reliquum apparatum, cum ſupra memoravimus, tum infra recenſebimus in Indicibus huic præfationi ſubjectis. Et quum duo ſint, ut ſæpe ſignificavimus, Editoris officia, Emendatio et Interpretatio; nunc de illa utriuſque officii parte dicemus, quæ in his quinque prioribus verſatur voluminibus, quorum triplex eſt materia, Græcum opus Auctoris, Annotatio emendationum, Latina

Verſio : de altera parte monebimus in principio poſteriorum voluminum quæ Animadverſionibus noſtris deſtinata ſunt. Cæterum, quomodo in hac triplici materia conſtituenda poliendaque verſati ſimus, breviter et ſummatim referemus : nam totum hoc cum ſigillatim enumerare infinitum ſit, tum plenius multo et accuratius harum Literarum periti ex ipſa noſtræ Editionis lectione et tractatione intelligent.

Ac primo quidem Græcum opus, id eſt Contextum non reddidi ex Editione, vel Stephaniana, vel alia, ſed ab integro recenſui et conſtitui. Quod in tam corrupto opere et tantis meis copiis, non modo licere, ſed neceſſario faciundum exiſtimavi. Fundamenti inſtar habui Aldinam, cui totum Contextus quaſi ædificium ſuperſtruerem recipiendis melioribus lectionibus et ſupplementis librorum cum ſcriptorum tum editorum. Et videor mihi ita expurgaſſe vulgatum, qui adhuc optimus habebatur, contextum, ut, quoad ejus in his rebus fieri poteſt, Plutarchi manum et ſcripturam reſtituerem plurimis in locis, aut ubi ea reſtitui non potuit, ſententiam certe patefacerem ad eam veriſimilitudinem, ut pauciſſimæ ſuperſint ejuſmodi difficultates quæ continuationem lectionis et intelligentiæ interrumpant. XYLANDER, homo minime vanus, profeſſus eſt *ſe non unam mendorum chiliadem expurgaſſe.* Ego affirmare haud dubito, me poſt XYLANDRI, STEPHANI et reliquorum operam, plus altero tanto et corruptelarum ſanaſſe et difficultatum expediviſſe. In mutanda lectione vulgata legem religionemque Criticæ ſecutus ſum, ut et vulgatam et reſtituendam lectionem ſua quamque auctoritate ponderarem et ad juſtum probabilitatis cenſum æſtimarem. Correctiones conjectura

partas nec ullius veteris libri aſſenſu confirmatas non niſi rariſſime recepi. Iis tamen in locis ubi vel priores jam Editores recepiſſent, vel alii etiam viri docti in eandem, atque ego, e conjectura incidiſſent correctionem, plus mihi licere arbitratus ſum. Sane concedenda eſt hæc Editori libertas, ſi quidem ejus uſum ad probabilitatis gradus regat. At quæ eſt hujus probabilitatis et graduum menſura? Suum cujuſque Editoris judicium; modo valeat ſcientia rerum, linguæ, uſu Auctoris, alienus a temeritate, novitatis ſtudio, vanitate, ne ſit ſubitarius, tumultuarius, feſtinator, ſed tempore diligenter cogitateque progrediatur. Equidem in hoc negotio magis vereor ne ſint quibus parum, nec ſatis conſtanter, quam quibus nimium feciſſe videar. Atqui affirmare poſſum me quacumque in lectione mutanda retinendave operam dediſſe ut mihi conſtarem, ac ſenſum quemdam meum judiciumque probabilitatis conſuluiſſe. Innumerabilia poſſim adferre exempla: defungar unico, quo intelligatur quid velim. Duos correxi locos e conjectura, id eſt adſentiente nullo vetere libro: utrumque ex eodem Platone, eadem probabilitate. Alter eſt in libro *De Educatione Puerorum*, p. 4, D, ubi πολλάκις ὁ Κράτης falſum eſt, et verum πολλάκις Σωκράτης, ut manifeſto apparet e Platone in Clitophonte, p. 255, D. Alter eſt in *Quæſtionibus Platonicis*, p. 1001, A, ubi mendoſum exſtat in omnibus libris Καλλιππίδαν, loco veræ lectionis καλλίπαιδα, ut item manifeſto apparet e Platone in Phædro, p. 350, G. At hoc loco recepi correctionem, illo non item. Nempe in *Platonicis Quæſtionibus*, qui eſt germanus Plutarchi liber, non erat dubium, quin Auctor, homo doctus et prudens, ita ſcripſiſſet: at

in libro *De Educatione Puerorum*, qui eſt ſpurius et perperam Plutarchi nomine inſcriptus, cujus Auctor, quiſquis ille fuit, certe non ſatis fuit paratus a prudentia et doctrina, poterat forte illum locum aliunde accepiſſe nec ex ipſo Platone ſumſiſſe, et nominum ſimilitudine deceptus fuiſſe: hoc dubium remanebat; ergo nil mutavi. Erat hoc loco falſum dictum: illo, mendoſa lectio. Utrumque genus Editor animadvertere debet: ſed in conſtituendo contextu, hoc corrigere, illud relinquere, neque id reponere quod ſcribere debuerat Auctor, ſed quod ſcripſit. Quod ſi forte alicubi hac in parte temere feci: cavi ne quid detrimenti caperet contextus. Nam in Annotationibus ſubjectis, cum receptæ correctionis veterem vulgatam lectionem, tum retentæ vulgatæ faciendam correctionem, ſedulo ac fideliter commemoravi.

Exemplum contextus, quod typographus in noſtra Editione ſequeretur et exprimeret, ita inſtruxi et adornavi. Sumſi exemplum Editionis Græco-Latinæ poſtremæ, anni 1624; quippe quod ſimul et Xylandri Latinam Verſionem, et Græcum contextum Stephanianum paucioribus quam duæ priores Græco-Latinæ mendis typographicis inquinatum contineret. Stephanianum autem contextum malui quam alium, quod is emendatior eſſet, et ſi quid ei ſinceritatis et auctoritatis deeſſet, id non tantum eſſet ut corrigi facile nequiret. Hoc igitur exemplum ante omnia expurgavi corrigendis diligenter ſeduloque typographicis mendis: eamque operam, ſecundum, tertium, quartum et pluries repetivi. Itaque cavi ne idem noſtræ accideret Editioni, quod Bryaneæ; cujus permultæ Animadverſiones conſumuntur notatione men-

dorum typographicorum e Græco-Latina repetitorum. Ergo expurgandis iſtis mendis ex *Moralium* exemplo, ſimul animadvertebam locos ubi Græco-Latina temere a Stephaniana receſſiſſet. Jam exemplum ita præparatum perrexi inſtruere ea, quam dixi, ratione; ut referret quaſi corpus Aldinum, idque ſuppletum et emendatum melioribus lectionibus librorum cum editorum tum vero in primis ſcriptorum. Ordinem librorum Stephanianum ſervavi, non ut bonum ſed ut Aldino haud deteriorem et exemplorum frequentia ac temporis diuturnitate ad legentium uſum accommodatum et commendatum. Facile ſane erat novum inducere ordinem magis exactum vel ad temporis vel argumenti rationem: ſed præſtare exiſtimavi eum alio loco peculiariter notare, quam cum legentium moleſtia recipere atque conſtituere. Eadem cauſſa mihi fuit, ut Græco-Latinæ, quippe adhuc a doctis hominibus et nunc a me in excitandis ſignificandiſque Plutarcheis locis frequentatæ, paginas earumque partes, adjectis in margine Editionis noſtræ interiore numeris et literis ſignificarem. Illud vero etiam ad facilitatem et quaſi levamentum lectionis valet, quod libros non, ut antea in Græcis exemplis erant, una ſerie continuavimus, ſed in ſectiones diſtinximus. Qua in re quum poſſem Verſiones vel XYLANDRI vel AMYOTI ſequi, meum tamen ipſe judicium ſequi malui. In nonnullis ipſum argumentum rectam diſtributionem oſtendebat, veluti, ut hoc utar, in illis duobus *de Repugnantiis*, et *de Notitiis*, *adverſus Stoicos*, et aliis pluribus. In duobus denique maxime frequentatis *de Puerorum Educatione* et *de legendis Poetis*, pervulgatam partitionem retinui.

Altera materiæ pars continetur Notis contextui ſubjectis. Hæ ad Emendationem referuntur, nec Interpretationem attingunt niſi quatenus ad Emendationem pertinet. Igitur verſantur in triplici genere: primo, ubi nova lectio recipitur: altero, ubi conjectura proponitur: tertio, ubi dubia eſt vulgatæ auctoritas lectionis, aut alia fertur æque probabilis. Novam lectionem nuſquam recepi niſi facta mentione et memorata vulgata. Sed vulgata, quam voco, eſt Stephanianæ Editionis: ad ejuſque contextum referuntur noſtræ Notæ. Hic erat Aldino ad hoc negotium longe accommodatior: quippe, ut magis emendatus quam cæterarum Editionum contextus, maximam plurimamque mutationum partem occupaverat earumque notationem ſupervacaneam reddiderat. Aldinus, ut mendoſiſſimus, poſtulabat innumerabilium mutationum notationem, quæ totam paginam repleret ac perpetua variarum lectionum ſegete horridam et legentibus moleſtam faceret. Cæterum, in Stephaniano contextu non ſolum attendi ad locos corruptos, ſed eos etiam qui ſani viderentur; quandoquidem in eo permulti ſunt loci ad ſpeciem ſani et integri, ſed ita conſtituti, ut potius Stephani aliorumque correctorum, quam Plutarchi, ſcriptura legatur. Hujuſmodi me loci nulli omnino fugere potuerunt, quum Stephanianam Editionem cum Aldina aliiſque, et vero plurimis codicibus ſcriptis contulerim. Neque vero minimas omnes varietates, quibus ab Aldina receſſit Stephaniana, notavi. Neque etiam hoc neceſſe erat in iis quas ita probabiliter feciſſet Stephanus, ut melius certiuſque ego nil haberem, eumque ſequi deberem. At notavi inſigniores omnes, et eas in primis quæ

non ſatis firmam auctoritatem haberent, quarumque notatio viam inveniendæ veræ lectionis patefacere videretur. Omnino locos a STEPHANO, incerta licet auctoritate, tamen ad orationem et ſententiam probabiliter correctos, ubi mei codices nil ſanius integriuſque adferrent, retinere malui, quam vetus Aldinum vulnus denuo aperire. Reliquam omnem lectionis varietatem, partim in Animadverſionibus memorabimus, partim in peculiari Indice exhibebimus: quam ſi quis adhibeat Annotationibus contextui ſubjectis, is nil deſideret ad eam quam vocant Genealogiam contextus, ſive, ad plenam juſtamque cognitionem mutationum quovis loco ab editoribus deinceps factarum.

Tertia materiæ pars eſt Interpretatio Latina, quæ vulgo dicitur *Verſio*. Quæ, ut abeſſe debet ab exemplis ad ſcholarum ac tironum inſtitutionem editis, nec deſideratur ab iis qui Græca æque commode intelligunt ac Latina, ita omitti non poterat in noſtra Editione, quippe ad communem omnium uſum deſtinata, quorum longe maximus numerus ex medio quodam genere eſt, cui Verſio et grata et utilis ſit. Sed Verſionis triplex eſt officium. Primum eſt, ut ſit *vera*, nec aliud loquatur atque Auctor. Alterum, ut ſit *bene Latina*. Tertium, ut Auctoris ſententiam non univerſe, ſed ſigillatim et accurate reddat, ejuſque proprietatem in verbis et conſtructione exprimat: quod officium fere negligunt in vulgaribus linguis factæ Verſiones, quæ ſe potius exemplaria quam imagines, quod barbare dicunt *originalia potius quam copiæ*, haberi volunt: attamen eam vim habet, ut eo demum duobus prioribus officiis addito, bonæ Verſionis numeri expleantur. Nam et Auctorem

talem exhibet, qualis eſt; ſi quidem ita Latinum facit, ut fuiſſet ſi Latine ſcripſiſſet: et iis qui Græca nondum ſatis intelligunt, idoneum apponit intelligentiæ inſtrumentum, quod perpetui ſit inſtar commentarii. Ut novam ipſi faceremus Verſionem, in tanta reliquæ noſtræ operæ multitudine et moleſtia, nemo æquus ac prudens laboris æſtimator poſtulaverit. Sumſi Verſionem XYLANDRI, hominis Græce Latineque doctiſſimi, et multo Plutarcheorum librorum uſu exercitati. Hanc primum ex melioribus codicum lectionibus et noſtris aliorumque conjecturis ad veritatem, id eſt, germanam Auctoris ſententiam, correxi; exiſtimans, plus mihi in ea quam in Græco contextu licere: quamquam initio quidem locos Verſionis qui aliquid dubitationis haberent, intactos reliqui, correctionem Animadverſionibus reſervans: mox intellecto quantum incommodi hæc ratio haberet ad legentium uſum, corrigendos locos omnes ad judicium meum ſtatim in ipſa Verſione corrigere perrexi. Deinde, ad Plutarchi formam habitumque eam revocavi, cum in verborum delectu tum conſtructionis ratione. Porro maximam perſpicuitatis rationem habui; cavens ne, quod aliis nonnullis, idem accideret mihi, ut mea Verſio ſubinde ipſa opus haberet alia Verſione. Denique Latinitatem puritatemque curavi, quoad ejus ſervandis cæteris officiis fieri poterat. Quæ ſane omnia ſervare atque effectu et actione conjungere, difficile eſt. Feci quantum potui.

Cæterum neque hoc ſilentio prætereundum eſt. In ſingularium libellorum Plutarcheorum Editionibus ac Verſionibus ſunt quas nec habui, nec nanciſci potui. Nec tamen eos quærendo exſpectandoque

Editionem noſtram diutius differre volui. Eſt ſane illa Editionum Verſionumque cognitio cum jucunda, tum digna hominis literati ſtudio; modo ne nimium ei tribuatur, et ipſorum lectio Auctorum negligatur. Ita enim magis ad librarii negotium quam doctrinæ fructum ſpectet. Sed in Plutarcho quidem, aliiſque haud paucis Græcis Auctoribus, minoris illa eſt utilitatis quam quis ſuſpicetur; propterea, quod pauciſſima iſtarum Editionum Verſionumque pars ab accuratæ hominibus doctrinæ facta eſt: nullæ fere ad codices ſcriptos exactæ et caſtigatæ: ſed omnes propemodum, Græcæ quidem editiones ex prioribus editionibus repetitæ, ad frequentanda in uſum tironum exempla. Una ex melioribus in hoc genere Editionibus eſt Xylandrea libelli *De Legendis Poetis:* atqui nil in ea reperi, quin vel a XYLANDRO in majore Græca Editione et Latina-Verſione notatum, vel a me jam occupatum eſſet. Eadem fruſtratio fuit in aliis, exceptis forte TURNEBI, CAMERARII, ad illum *de Iſide* librum BENTLEII ac MARKLANDI, et paucorum quorumdam ad alios libros, annotationibus. Profiteri haud vereor, me ſolis meis ipſum copiis fretum, haud multo deteriorem editionem effecturum fuiſſe, quam hanc nunc effectam auxiliis priorum interpretum. Doctrinæ fontes patent omnibus: hinc illi pauca delibarunt: ego quæ ad rem facerent meam, exhaurire ſtudui; ut nil facile me effugeret eorum quæ ab illis prolata eſſent. Nec in eo quidquam mihi ſuperbe arrogo. Nil dico quin idem dicere poſſit alius editor, qui quidem tempore et labore, quanta potuit diligentia, copias collegerit ſuas et inſtruxerit. Jam fontes qui non omnibus patent, codices dico ſcriptos, aut nemo habuit prio-

rum interpretum, aut unus et alter, unum et alterum: ego tot habui, quot vix umquam alius Græci Auctoris editor. Ergo illorum Annotationes magis laborem mihi quam copias auxerunt. Habui earum rationem quia erant, non quia neceſſariæ erant. Habui delectum earum quæ commemoratu dignæ viderentur, et ſub inventoris ſui nomine quamque prodidi: neque ſatis erat ſummam earum fructumque cum lectoribus noſtris communicare; ſed, quid cuique inventori deberetur, quaſi per hiſtoriam annumerare oportuit. Hæc religio, quamvis moleſta editoribus, nec recte ſemper æſtimata a legentibus, nullo modo negligenda eſt. Nam et humanitatis eſt, cognoſcere quantum quiſque operæ pretium fecerit: et juſtitiæ, ſuum cuique tribuere. Numquam eorum probavi rationem, qui in annotationibus conſcribendis ita priorum inventis utuntur, ut ea quaſi in unum acervum omnia confundant, ex eoque ut ſuum quodque ac proprium ipſi depromant, nulla nominatim facta inventoris mentione. Sunt adeo qui nomina in memorandis benefactis taceant, in erroribus prodant, ut habeant de quo triumphent. Peſſimum genus, ut ingenii doctrinæque penuria, ita vanitatis et impudentiæ abundantia: quos haud temere quis *pauperes in literata civitate fures* appellet. Enimvero qua modeſtia poſteros in noſtro opere verſari optamus, eadem in priorum operibus ipſi verſari debemus. At, qui non ſuum et proprium opus, ſed alienum ac ſurreptum relinquit, illam poſteritatis vindictam non veretur. Equidem priorum, Editiones, Verſiones, annotationes, quas quidem habui, ea qua dixi, modeſtia tractavi: et quas nondum haberem, ut nanciſcerer operam dedi. Nam quum alia

editoris officia probabiliter expleviſſe mihi viderer, nolui hoc unum negligere. Sed quum intelligerem, multis mihi ex illo genere libris carendum fore; eo magis operam dedi, ut plurimos optimoſque codices ſcriptos antea nondum adhibitos in uſum converterem meum. Cumque item intelligerem, neque codicum quorum vellem omnium copiam mihi futuram, neque quæ deſiderarem omnia ex codicibus peti poſſe; eo majorem curam, induſtriam, aſſiduitatem in eo poſui, ut Emendationis atque Interpretationis copias meo ipſe conſequerer ac locupletarem ſtudio. Quo quidem ſtudio me aliquid profeciſſe, affirmare ipſe non dubito: quantum profecerim, docti lectores judicabunt.

Hoc tot annorum opus quando jam eo perduxi, ut tandem in publicum prodeat, ejuſque editio, neſcio quo fato, in hanc temporum noſtrorum difficultatem incidat, quæ et publicas et privatas res affligit, earumque ſtatum dubium reddit; facere non poſſum ut illud ſine voto et inauſpicato e manibus dimittam. Faxit Deus O. M. ut huic patriæ cum priſtina rerum proſperitate pax reſtituatur: mihique vires et ſanitas conſerventur, otium certe obtingat, ut reliquam operis partem abſolvam. Sed hoc, ut incertum, quomodocumque evenerit, æquo animo et accipiendum et ferendum. Illud haud dubia ſpe præcipio, fore ut quam ego in adornanda conficiendaque hac Editione percepi cum doctrinæ animique fructu ſuavitatem, eandem legentium plurimi percipiant; Plutarchi libris multo quam antea magis jam emendatis et ad communem fere intelligentiam patefactis.

Scripſi Amſtelodami, menſe Novembre, anno MDCCXCIV.

INDEX

NOTARUM ET NOMINUM

QUIBUS SIGNIFICAVIMUS LIBROS CUM SCRIPTOS TUM EDITOS, AD EMENDANDUM CONTEXTUM A NOBIS ADHIBITOS.

A. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis. Num. Catalogi 1671.

ALD. Editio Aldina, princeps. Anni 1509.

AMIOT. Interpretatio Gallica *Amioti*, vel *Amyoti*.

ANON. vel. ANONYM. Correctiones et Variæ lectiones ſcriptæ in margine Editionis Baſileenſis, cujus exemplar ſervatur in Bibliotheca Academiæ Lugduno-Batavæ. Librorum Voſſianorum Num. 128.

ANTON. S. Antonii Sententiæ. Vide *Maxim.*

B. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis. Num. Catalogi 1675.

BAS. Editio Baſileenſis, prima Anni 1542.

BONGARS. item BONG. (item ſimpliciter B, in hac trium codicum tribus literis expreſſa nota T.V.B.) ſunt lectiones codicis Bongarſiani, adjectæ, una cum lectionibus T. et V, id eſt codicum Turnebiani et Vulcobiani, ad calcem Editionis Græco-Latinæ Operum Plutarchi formæ maximæ: quæ ter deinceps prodiit, Francofurti Anno 1599, et 1620; et Pariſiis 1624.

C. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis. Num. Catalogi 1956.

CANT. Exemplum Baſileenſe, ſervatum in Bibliotheca Academiæ Trajectinæ, quod in margine habet ſcriptas animadverſiones ab ipſis, ut videtur, fratribus Carolo et Theodoro Cantoris.

COLLECT. MURET. item COLL. MUR. Collectio variarum lectionum ex compluribus codicibus Italicis excerpta a Donato Jannoctio ab eodemque ſimul cum emendationibus Nicolai Leonici inſcripta margini exempli Editionis Aldinæ. Hujus exempli Jannoctiani complura videntur Apographa fuiſſe: quorum ego duo nactus ſum. Alterum fuit M. A. Mureti ſervatum hodieque in Bibliotheca Jeſuitarum Romæ: cui item fuerunt addita nomina codicum unde lectiones hæ petitæ erant: quæ

ego nomina his notis ſignificavi, Pol. Rodolph : et cum ſupra in *Cenſura librorum ſcriptorum et editorum* expoſui, tum infra in hoc *Indice* notavi. Ubi vero nullum lectioni additum erat nomen, eam memoravi hac nota *Collect. Muret.* vel *Coll. Muret.* Alterum quod habui Apographum exempli Jannoctiani, item antiquum, et, ut minimum, ante ducentos annos ſcriptum, ſervatur in Bibliotheca Academiæ Lugduno-Batavæ, Librorum Voſſianorum Num. 159. De hoc peculiarius dicimus item in hoc *Indice* ſuo loco, et diximus in *Cenſura*.

COLLEG. NOV. Codex ſcriptus Bibliothecæ Collegii Novi Oxonienſis. Num. 233.

D. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis. Num. Catalogi 1956.

DAMASC. Johannis Damaſceni Parallela Sacra in codice ſcripto Bibliothecæ Mediceæ Florentinæ: cui codici adjecti ſunt multi Veterum Scriptorum, etiam perditorum, loci, deſumti forte ex pleniore exemplo Stobæi.

E. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis. Num. Catalogi 1672.

ERASM. Eraſmi Rotterodami interpretatio Latina quorumdam libellorum Plutarchi.

EXEMPL. TURNEB. Variæ lectiones et Correctiones ab Adriano Turnebo et aliis ſcriptæ in margine Exempli Aldini, quod eſt in Bibliotheca Regia Pariſienſi.

F. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis. Num. Catalogi 1957.

FABRIC. Franciſci Fabricii Marcodurani Variæ lectiones trium codicum ſcriptorum et emendationes in libello *De Puerorum Educatione*, quem Græce et Latine edidit forma octava. Antwerpiæ. Anno 1563.

FABER. Tanaquilli Fabri Gallica verſio et Correctiones libelli Plutarchei *De Superſtitione*.

FLOR. Variæ Lectiones in compluribus libellis Plutarcheis, excerptæ a Theodoro Gronovio ante hos circiter centum annos, ex compluribus codicibus Florentinis.

G. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis. Num. Catalogi 2076.

GALLICUS INTERPRES NOVISSIMUS, in libellis *De Adulatore et Amico*, item *Septem Sapientum Convivio* : quos Græce et Gallice, cum animadverſionibus edidit vir elegantiſſimus La Porte du Theil forma octava. Pariſiis 1772.

GRÆCO-LAT. Tres editiones ejuſdem exempli, formæ maximæ. Francofurti 1599. Pariſiis 1620, et item Pariſiis 1624.

GRON. vel GRONOV. Collatio libelli *De Fortuna Romanorum*, cum

vetere codice ſcripto, neſcio quo: quam nactus ſum ex auctione Gronoviana.

GROT. Hugonis Grotii animadverſiones ad libellum *De legendis Poetis*.

H. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis. Num. Catalogi 1680.

HARLEI. vel HARL. Codices ſcripti Harleiani in Muſeo Britannico. Ubi non niſi Harl. vel Harlei. eſt, ſignificatur Codex Num. Catalogi 5612: idem notatur ſigno Harl. 1. ubi etiam memoratur Harl. 2. qui eſt Num. Catalogi 5660.

HEUSING. J. Fr. Heuſingeri Animadverſiones in libellum *De Puerorum Educatione*.

I. Signum numeri notat Volumen *Vitarum* editionis Græco-Latinæ.

II. ——— Volumen *Moralium*, ejuſdem editionis.

J. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis. Num. Catalogi 2078.

JANNOT. Donati Jannoctii, vel Jannotii, lectiones codicum ſcriptorum et emendationum in margine exempli Aldini ſcriptarum, ſervati in Bibliotheca Academiæ Lugduno-Batavæ. Supra dixi in *Collect. Muret.* me duo habuiſſe Apographa Jannoctiani libri, *Muretianum* ſ. *Romanum* et *Lugduno-Batavum*: horum aliis locis Plutarchi Romanum, aliis Lugdunenſe plenius copioſiuſque reperitur. Sed in Apographo Lugdunenſi Jannoctianis lectionibus nullum eſt peculiare additum ſignum; at Emendationes Nicolai Leonici habent adjectum Græcum λ. Igitur lectiones eas, quæ vel conſenſu utriuſque Apographi, vel indicio alterius etiam, Jannoctio tribuendæ ſunt, ſignificavimus hac nota *Jannot.*

JUN. vel JUNIUS. Exemplum editionis Baſileenſis Anni 1542, cui *Hadrianus Junius* varias librorum, ut videtur ſcriptorum, lectiones et ſuas haud paucas correctiones adſcripſit. Servatur in Bibliotheca Illuſtris Athenæi Amſtelodamenſis.

K. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis. Num. Catalogi 2451.

KREBS. Animadverſiones J. Tobiæ Krebſii ad libellum *De Legendis Poetis*, adjectæ editioni illius libelli ab ipſo factæ.

LEONIC. Lectiones et Emendationes *Nicolai Leonici*. De quibus vide quæ dixi ad notas *Jannot.* et *Coll. Mur.*

M. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis. Num. Catalogi 2423.

MACAR. CHRYS. Rhodonia i. e. Roſetum, ſeu Florilegium MS. Macarii Chryſocephalæ, ubi frequentes ſunt loci Plutarchei. Servatur in Bibliotheca S. Marci Venetiis. Videatur Cl. Villoiſonus in Anecdotis Gr. t. ii. p. 4 et ſeqq.

MATTH. Animadverſiones Chriſtiani Friderici Matthæi, viri eruditiſſimi, ad tres libellos Plutarcheos ab ipſo editos Moſcuæ duobus ſeorſim voluminibus formæ octavæ: quarum altero edito 1777, continentur libelli duo, *De Fortuna*, item *De Vitioſo Pudore*: altero 1778, is *De Superſtitione* cum Demoſthenica Oratione.

MAX. et ANTON. Sententiæ S. Maximi et S. Antonii, in quibus ſubinde occurrunt loci Plutarchei. Uſus ſum editione Geſneriana, id eſt, eo exemplo, quo eas Stobæo ſuo adjecit Conradus Geſnerus.

MEZ. Emendationes Bacheti de Meziriac, adſcriptæ margini Exempli Stephaniani Operum *Moralium* Plutarchi. Servantur in Bibliotheca Academiæ Lugduno-Batavæ, Librorum Voſſianorum Num. 164.

MOSC. 1. 2. Codices duo ſcripti Bibliothecæ Moſcuenſis, Sanctiſſimæ Synodi. Quorum collationem debeo humanitati Matthæi, eruditiſſimi viri, Profeſſoris tum Moſcuenſis, nunc Wittebergenſis.

MS. Variæ lectiones quædam in iis quæ ad calcem trium editionum Græco-Latinarum exſtant, diverſi codicis ab illis qui literis T. V. B. et P, ſignificantur.

N. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis. Num. Catalogi 2992.

OXON. Codex ſcriptus Libri *De Animi procreatione*. Collegii Corporis Chriſti.

PALAT. Codex ſcriptus, Palatino-Vaticanus. Num. 170.

PERIZ. Codex ſcriptus, quo continentur, *Plutarchi Conſolatio ad Apollonium*, item Xenophontis Hiſtoria Græca, Appiani Syriaca, alia: Bibliothecæ Academiæ Lugduno-Batavæ, ex legato *Jac. Perizonii*.

PETAV. item P. Lectiones codicis Petaviani, ad calcem editionum Græco-Latinarum.

POL. Lectiones codicis *Donati Poli*, in Collectione Mureti.

REISK. Correctiones *J. J. Reiſkii* Operum *Moralium* Plutarchi, proditæ Animadverſionum ad Græcos Scriptores Vol. II.

RODOLPH. Lectiones Codicum Cardinalis *Rodolphi* in Collectione Muretiana.

SCHOTT. Collectio variarum lectionum e Codicibus Italicis: quæ ex Bibliotheca Andr. Schotti, in libros Voſſianos relata, ſervatur in Bibliotheca Academiæ Lugduno-Batavæ Num. 15.

STEPH. Editio Operum Plutarchi facta ab H. Stephano, Genevæ 1572, forma octava, tredecim voluminibus.

STOB. Stobæi duo quæ feruntur Opera, alterum *Sententiarum ſ. Sermonum*, alterum *Eclogarum, Phyſicarum*, et *Ethicarum*.

T. Vide TURNEB.

TRINCAVELL. Editio princeps Sermonum Stobæi, facta Venetiis forma quarta, a Victore Trincavello 1536.

TURNEB. Variæ lectiones libri Turnebiani, quæ exſtant ad calcem editionum Græco-Latinarum. Hæ frequenter una litera T. notantur in illa triplici nota T. V. B.

VATICAN. Codex ſcriptus Bibliothecæ Vaticanæ, Num. 139.

VENET. Codices ſcripti Bibliothecæ Venetæ S. Marci. Num. Catalogi 248, 250, 261, 511. Horum codicum qui ad quemque Plutarcheum Libellum a nobis adhibitus ſit, ſignificatur in Indice ſingulari Subſidiorum cujuſque Libelli Plutarchei.

VINDOB. Codices ſcripti, aliquot Libellis adhibiti, ex Bibliotheca Cæſarea Vindobonenſi. Num. Catalogi Lambec. 74, 75.

VOSS. plerumque notatur Codex ſcriptus Num. 2. librorum Voſſianorum in Bibliotheca Academiæ Lugduno-Batavæ. In *Quæſtionibus Platonicis* eſt Codex Voſſ. Num. 16. unum hunc libellum ex Plutarcheis habens.

VULCOB. Lectiones Codicis Vulcobiani ad calcem Editionum Græco-Latinarum. Subinde ſimpliciter V.

VULGO, VULG. VULGATA, plerumque notat Stephani editionem et expreſſas ex illa tres Græco-Latinas formæ maximæ ſeu *in Folio*, duas nomine loci *Francofurti* 1599, et 1620, tertiam *Lutetiæ Pariſiorum* 1624. Si notis iiſdem ſignificatur prior quædam editio, vel Aldina, vel Baſileenſis, hoc ex ipſo nexu orationis ac ſententiæ apparebit.

XYL. Xylandri Editio Operum *Moralium* Plutarchi, forma maxima, Baſileæ anno 1574. Quatuor autem ſunt notæ quibus ſignificatur *Xylander*, utpote quatuor nominibus de *Moralium* Opere bene meritus. Nam *Xyl.* eſt Editio modo memorata. *Verſio Xylandri* eſt ejus Latina interpretatio. *Codex Xylandri* eſt ſcriptus liber, quo uno ſcripto uſus eſt. Tum *Notæ* vel *Animadverſiones Xylandri*, ſunt eæ quibus de multis locis vel corruptis vel obſcuris expoſuit.

Z. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis, Num. Catalogi 2077 : quo continetur *Conſolatio ad Apollonium*.

MACAR. CHRYS. Rhodonia i. e. Roſetum, ſeu Florilegium MS. Macarii Chryſocephalæ, ubi frequentes ſunt loci Plutarchei. Servatur in Bibliotheca S. Marci Venetiis. Videatur Cl. Villoiſonus in Anecdotis Gr. t. ii. p. 4 et ſeqq.

MATTH. Animadverſiones Chriſtiani Friderici Matthæi, viri eruditiſſimi, ad tres libellos Plutarcheos ab ipſo editos Moſcuæ duobus ſeorſim voluminibus formæ octavæ: quarum altero edito 1777, continentur libelli duo, *De Fortuna*, item *De Vitioſo Pudore*: altero 1778, is *De Superſtitione* cum Demoſthenica Oratione.

MAX. et ANTON. Sententiæ S. Maximi et S. Antonii, in quibus ſubinde occurrunt loci Plutarchei. Uſus ſum editione Geſneriana, id eſt, eo exemplo, quo eas Stobæo ſuo adjecit Conradus Geſnerus.

MEZ. Emendationes Bacheti de Meziriac, adſcriptæ margini Exempli Stephaniani Operum *Moralium* Plutarchi. Servantur in Bibliotheca Academiæ Lugduno-Batavæ, Librorum Voſſianorum Num. 164.

MOSC. 1. 2. Codices duo ſcripti Bibliothecæ Moſcuenſis, Sanctiſſimæ Synodi. Quorum collationem debeo humanitati Matthæi, eruditiſſimi viri, Profeſſoris tum Moſcuenſis, nunc Wittebergenſis.

MS. Variæ lectiones quædam in iis quæ ad calcem trium editionum Græco-Latinarum exſtant, diverſi codicis ab illis qui literis T. V. B. et P, ſignificantur.

N. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis. Num. Catalogi 2992.

OXON. Codex ſcriptus Libri *De Animi procreatione*. Collegii Corporis Chriſti.

PALAT. Codex ſcriptus, Palatino-Vaticanus. Num. 170.

PERIZ. Codex ſcriptus, quo continentur, *Plutarchi Conſolatio ad Apollonium*, item Xenophontis Hiſtoria Græca, Appiani Syriaca, alia: Bibliothecæ Academiæ Lugduno-Batavæ, ex legato *Jac. Perizonii*.

PETAV. item P. Lectiones codicis Petaviani, ad calcem editionum Græco-Latinarum.

POL. Lectiones codicis *Donati Poli*, in Collectione Mureti.

REISK. Correctiones *J. J. Reiſkii* Operum *Moralium* Plutarchi, proditæ Animadverſionum ad Græcos Scriptores Vol. II.

RODOLPH. Lectiones Codicum Cardinalis *Rodolphi* in Collectione Muretiana.

SCHOTT. Collectio variarum lectionum e Codicibus Italicis: quæ ex Bibliotheca Andr. Schotti, in libros Voſſianos relata, ſervatur in Bibliotheca Academiæ Lugduno-Batavæ Num. 15.

STEPH. Editio Operum Plutarchi facta ab H. Stephano, Genevæ 1572, forma octava, tredecim voluminibus.

STOB. Stobæi duo quæ feruntur Opera, alterum *Sententiarum ſ. Sermonum*, alterum *Eclogarum, Phyſicarum*, et *Ethicarum*.

T. Vide TURNEB.

TRINCAVELL. Editio princeps Sermonum Stobæi, facta Venetiis forma quarta, a Victore Trincavello 1536.

TURNEB. Variæ lectiones libri Turnebiani, quæ exſtant ad calcem editionum Græco-Latinarum. Hæ frequenter una litera T. notantur in illa triplici nota T. V. B.

VATICAN. Codex ſcriptus Bibliothecæ Vaticanæ, Num. 139.

VENET. Codices ſcripti Bibliothecæ Venetæ S. Marci. Num. Catalogi 248, 250, 261, 511. Horum codicum qui ad quemque Plutarcheum Libellum a nobis adhibitus ſit, ſignificatur in Indice ſingulari Subſidiorum cujuſque Libelli Plutarchei.

VINDOB. Codices ſcripti, aliquot Libellis adhibiti, ex Bibliotheca Cæſarea Vindobonenſi. Num. Catalogi Lambec. 74, 75.

VOSS. plerumque notatur Codex ſcriptus Num. 2. librorum Voſſianorum in Bibliotheca Academiæ Lugduno-Batavæ. In *Quæſtionibus Platonicis* eſt Codex Voſſ. Num. 16. unum hunc libellum ex Plutarcheis habens.

VULCOB. Lectiones Codicis Vulcobiani ad calcem Editionum Græco-Latinarum. Subinde ſimpliciter V.

VULGO, VULG. VULGATA, plerumque notat Stephani editionem et expreſſas ex illa tres Græco-Latinas formæ maximæ ſeu *in Folio*, duas nomine loci *Francofurti* 1599, et 1620, tertiam *Lutetiæ Pariſiorum* 1624. Si notis iiſdem ſignificatur prior quædam editio, vel Aldina, vel Baſileenſis, hoc ex ipſo nexu orationis ac ſententiæ apparebit.

XYL. Xylandri Editio Operum *Moralium* Plutarchi, forma maxima, Baſileæ anno 1574. Quatuor autem ſunt notæ quibus ſignificatur *Xylander*, utpote quatuor nominibus de *Moralium* Opere bene meritus. Nam *Xyl.* eſt Editio modo memorata. *Verſio Xylandri* eſt ejus Latina interpretatio. *Codex Xylandri* eſt ſcriptus liber, quo uno ſcripto uſus eſt. Tum *Notæ* vel *Animadverſiones Xylandri*, ſunt eæ quibus de multis locis vel corruptis vel obſcuris expoſuit.

Z. Codex ſcriptus Bibliothecæ Regiæ Pariſienſis, Num. Catalogi 2077 : quo continetur *Conſolatio ad Apollonium*.

INDEX PECULIARIS,

QUO NOTANTUR

EDITIONES GRÆCÆ, VERSIONES, COLLATIONES VARIARUM LECTIONUM, CODICES SCRIPTI VETERES PLUTARCHEI, QUIBUS IN UNOQUOQUE LIBRO MORALIUM USI SUMUS.

I.

Editiones Græcæ, Verſiones, Operum *Moralium* Univerſorum: item Collectiones Variarum Lectionum ad eadem Opera Univerſa.

1.

Editiones Græcæ Univerſorum Operum *Moralium* Plutarchi.

1. Aldina 1509. forma quæ dicitur folii. De qua diximus Præfat. cap. iii. ſect. ii. §. 1.
2. Baſileenſis 1542. fol. Vide Præfat. cap. iii. ſect. ii. §. 3.
3. Stephaniana Genevæ 1572. octava forma. Vide Præfat. cap. iii. ſect. ii. §. 8.
4. Xylandri editio Baſileæ 1574. fol. Vide Præfat. cap. iii. ſect. ii. §. 7.
5. Græco-Latinæ, tres, fol. Francofurtanæ 1599 et 1620, et Pariſienſis 1624, non habent fere auctoritatem Editionis. Vid. Præfat. cap. iii. ſect. ii. §. 9.

   Lipſienſis editionis, *Reiſkii* nomine inſignitæ, rationem habere non potui; quippe in editionibus, *Moralium* quidem, non cenſendæ. *Animadverſionibus* viri uſus ſum, antea editis.

2.

Collectiones Variarum Lectionum ad Univerſa Opera *Moralia*.

1. Vulgata dudum illa edita ad calcem Editionum Græco-Latinarum, qua diverſitas Editionis Stephanianæ ab Aldina, Baſileenſi, libris Turnebi, Vulcobii, Bongarſii, Petavii, continetur: notatis illis T.V.B.P. Vide Præfat. cap. iii. ſect. ii. §. 4 et 9.
2. Inedita antea, Collectio Muretiana: Lectiones notamus his

ſignis *Jannot. Leonic. Pol. Rodolph. Coll. Muret.* Vide Præfat. cap. iii. ſect. ii. §. 4.

3. Inedita antea: Lectionum Jannotii ac Leonici annotatio in margine exempli Aldini *Moralium*, ſubinde diverſa a Collectione Muretiana. Exſtat in Bibliotheca Academiæ Lugduno-Batavæ inter libros Voſſianos. Significavimus has lectiones item notis *Jannot.* et *Leonic.* Vid. Præfat. ibidem.
4. Collectio Schotti, item inedita: de qua ibidem diximus.
5. Collectio quam appellavimus *Anonym.* continens Varias Lectiones et Emendationes ignoti quidem ſed eruditi hominis, ſcriptas in Margine Editionis Baſileenſis: item inedita. Vid. Præfat. ibidem.
6. Variæ Lectiones et Emendationes ab Hadriano Junio ſcriptæ. Vide Præfat. ibidem. Ineditæ.
7. Bacheti de Meziriac exemplum editionis Stephanianæ in cujus margine ſcriptæ ſunt ab eodem Bacheto correctiones et Variæ lectiones: item ineditæ. Vide Præfat. cap. iii. ſect. ii. §. 10.
8. Exemplum Baſileenſe, cum ſcriptis in margine notis fratrum Canterorum, Caroli ac Theodori. In Bibliotheca Academiæ Trajectinæ.
9. Exemplum Aldinum cui Adrianus Turnebus et alii Varias Lectiones et Emendationes adſcripſerunt. Lectiones illas Turnebiani exempli, ut ab editis diſtinguerem, ſignificavi nota *Exempl. Turneb.* Vide Præfat. cap. iii. ſect. ii. §. 4.
10. J. J. Reiſkii Animadverſiones. Vid. Præfat. cap. iii. ſect. ii. §. 11.

3.

Verſiones, quæ quidem ad Criticum uſum aliquid materiæ præbeant, *Univerſorum Moralium* Operum, non niſi duæ exſtant: altera, Gallica, *Amyoti:* altera *Xylandri* Latina, quam correctam a nobis Editioni noſtræ adjunximus. Baſileenſis Latina, non inutilis ad Criticam, non *univerſa Moralia*, ſed 43, a diverſis reddita interpretibus continet: quos ad unumquemque librum nominabimus.

Igitur Cruſerii Latina Verſione, haud ægre carui. Noviſſima Gallica *Ricardi* nil attulit ad emendandum ſubſidii, licet editor in præfatione ſe codices ſcriptos conſuluiſſe profiteatur. Titulus hic eſt, *Oeuvres Morales de Plutarque, traduites en François, par Mr. l'Abbé Ricard. Pariſ.* 8. Prodiit quindecim voluminibus ab anno 1783 ad 1792. Notulas addidit utiles Gallicis lectoribus ad intelligentiam rerum. Vide Præfat. cap. iii. ſect. ii. §. 3, 5, 6, 7, 12.

II.

Codices ſcripti veteres, et ſingularium Libellorum editiones, quibus, præter illa modo memorata ſubſidia Editionum, Collectionum, et Verſionum, in ſingulis deinceps Libellis emendandis, et explanandis uſi ſumus. Xylandri Verſionem, ad ſingulos Libellos memorare noluimus; quippe quam in hac noſtra Editione repetivimus.

1.

Περὶ παίδων ἀγωγῆς.

De Educatione puerorum.

Falſo ut Plutarchi ſcriptum fertur.

Codices ſcripti ix a nobis primum adhibiti: *Pariſienſes* quatuor, A. C. D. E. *Britannici* duo, *Harl.* 5612, et *Colleg. Nov. Moſcuenſes* duo, *Moſc.* 1. et 2. *Florentinus* unus.

Codices a prioribus Editoribus adhibitos, in noſtros uſus convertimus quatuor: tres ex Editione Fabriciana, Auguſtanum a Schneidero collatum.

Latine verſus libellus a Guarino Veronenſi, editus cum aliis Plutarcheis libellis Latine verſis, Moguntiæ, 1520, forma duodecima: repetitus in Baſileenſi Latina *Moralium* editione 1541. Verſus etiam a F. Fabricio, de quo proxime.

Editiones peculiares ex multis, quæ ſunt, quarum numerus ſuperiori anno duabus auctus eſt novis editionibus, altera in Britannia, altera Lipſiæ facta: ex omnibus igitur peculiaribus editionibus tres idoneas reperimus quibus uteremur.

Prima *Franciſci Fabricii Marcodurani*, Antwerpiæ, 1563. 8. cum eruditis animadverſionibus, et Interpretatione Latina elegantiæ item ac diligentiæ haud vulgaris: tres habuit codices ſcriptos, et Verſionem Guarini, ex quibus ſubinde quid auxilii promit expediendis locis difficilibus: codices qui qualeſque fuerint non prodit; nec erat hic mos illius ætatis.

Altera eſt *Jac. Friderici Heuſingeri*, Lipſiæ, 1743. 8. cum doctis quidem animadverſionibus, ut adoleſcentis, nec dum viri qualem eum cognovimus ex editione illa præclara Ciceronis de Officiis. Lectiones codicum ſcriptorum non habuit niſi Lugduno-Batavorum. Igitur nobis non multum profuit.

Tertia editorem habet *Joh. G. Schneiderum*, virum doctiſſimum, in Græcis literis cum laude verſatum. Prodiit Argentorati, 1775. 8. cum animadverſionibus editoris et variis lectionibus Codicis Auguſtani: qui quis et qualis ſit non monitum reperimus.

2.

Πῶς δεῖ τὸν νέον ποιημάτων ἀκούειν.

Quomodo juvenis (id est *puer*) *poetas intelligere debeat.*

Codices scriptos habuimus ix: *Parisienses* quinque, A. C. D. E. G. *Britannicos* duos, *Harl.* 5612. et *Colleg. Nov. Moscuenses* duos, 1 et 2.

Editiones peculiares consuluimus quinque.

Prima est Parisiensis 1509. 4. repetitio ex Aldina tum recens edita: additi sunt duo alii libelli, *de Fortuna*, et *de Virtute ac Vitio*. Editor est *Hieronymus Aleander Mottensis*, Parisinis Professor Literarum: de quo videatur Bailletus (Jugemens des Savans) t. iv, et alii quos laudat Saxius noster, V. Cl. Onomast. Lit. P. iii. p. 92.

Secunda *Xylandri*, Basileæ, 1564. 8: una cum libello *de Vita Homeri*. Rarissima editio, quam sequentes Editores ne novisse quidem videntur, excepto Krebsio, qui ea ægre caruit, quod Xylander in animadversionibus editioni Græco-Latinæ adjectis legentes ad illam minorem editionem ablegaret, ut qui repetere nollet quæ illic dicta essent: Habet sane quod operæ pretium sit cognoscere: quod tamen opinione mea minus fuit.

Tertia *Hugonis Grotii* addita *Dictis Poetarum ex Stobæo*, Parisiis, 1623. 4. Scriptos codices contulit nullos Grotius: notulas addidit et breves et paucas, fere viginti, minime tamen ejus doctrina indignas.

Quarta *Jo. Potteri*, Oxoniæ, 1694. 8. qui item scriptos codices nullos adhibuit, Grotium numero animadversionum, non bonitate, superavit. Omnino per hanc editionem parum profectum ad libelli emendationem et intelligentiam. Si Notas Xylandri Grotiique, item varias lectiones ex Editione Græco-Latina repetitas excipias, exiguum erit residuum benefacti. Poterat sane Potterus rem melius agere: nisi eum aut tempus defeciisset, aut nescio quid præpediviset.

Quinta *Jo. Tobiæ Krebsii*, 8. Lipsiæ, primum 1746, tum auctior 1779. item libris scriptis nullis adhibitis, sed animadversionibus additis, nimis quidem verbosis sed tamen doctis et utilibus, quibus rerum obscuritas ex Antiquitatis scientia illustraretur, orationis difficultas ex observatione consuetudinis Plutarcheæ expediretur: dicta Poetarum aperirentur notatis, unde petita essent, locis et Auctoribus. In corruptis minus ad emendandum sagax, abutebatur interpretatione. Una in conjectura fuit præter morem suum felix p. 32, E. ἐκ λόγου pro ἑκάστου scribens: quæ nunc tamen mihi majorem speciem quam veritatem habere videtur. Numerus paginarum quibus animadversiones continentur, in altera editione dimidio est auctior, non item bonitas multo major, non quidem pro numero vel paginarum, vel triginta trium annorum in his literis actorum. Fuit sane accuratæ doctrinæ homo, et, si minus inveniendi solertia, at judicandi diligentia

valuit. Plura de hac editione diximus in Bibliotheca Critica, Vol. ii. P. i. p. 120.

Latine verſus liber, ab *Ottomaro Luſcinio* in Plutarchi *Moral.* Latine editis Baſileæ, 1541. fol. ab *Hugone Grotio* ſimul cum Græco exemplo editus, vide modo dicta.

3.

Περὶ τοῦ ἀκούειν· ſeu veriore inſcriptione ſervata in Catalogo Lampriæ, non ſolum vulgati exempli, ſed ſcripti, ejuſque egregii ad cognitionem librorum Plutarcheorum, cujus apographum mihi impertitus eſt Jac. Morellius, vir humaniſſimus idemque eruditiſſimus, Bibliothecæ Veneti S. Marci Cuſtos: veriore igitur hac inſcriptione,

Περὶ τῦ ἀκούειν τῶν φιλοσόφων.

Quomodo audiendi ſunt Philoſophi.

Codicibus ſcriptis uſi ſumus vii: *Pariſienſibus* tribus, A. C. D. *Lugduno-Batavo, Voſſ. Veneto,* Num. 250. *Britannicis* duobus, *Colleg. Nov.* et *Harl.* 5612.

Editio peculiaris una mihi innotuit ea quæ eſt in Eclogis a Breitingero editis Turici, 8. ad criticam rationem nobis utilis, nulla.

Latine redditus ab *Ottomaro Luſcinio,* in Plutarchi *Moral.* Latine editis Baſileæ, 1541. fol. *de auditoris officio.*

4.

Πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τῦ φίλυ.

Quomodo quis Adulatorem diſtinguat ab Amico.

Codicibus ſcriptis uſi ſumus xii: *Pariſienſibus* quinque, A. C. D. E. F. *Moſcuenſibus* duobus. *Britannicis* tribus, *Harl.* 1. 2. id eſt 5612 et 5660. *Colleg. Nov. Veneto,* Num. 250. *Lugduno-Batavo, Voſſ.*

Verſiones peculiares ſunt *Eraſmi* Latina; Gallica, auctore *La Porte du Theil:* neutra tamen ad criticum nobis munus magnopere utilis. *Eraſmus,* ſummus cæterum vir, ac divinus pro illa ætate homo, Aldinum ſecutus eſt exemplum nec ex interiore Græcæ orationis ſcientia conjecturam factitabat. Gallicus interpres, vir elegantis doctrinæ, qui hunc et alium *De Septem Sapientum Convivio,* libellum Græce et Gallice edidit Pariſiis 8. 1772. ad hunc quidem non attulit lectiones codicum ſcriptorum.

5.

Πῶς ἄν τις αἴσθοιτο ἑαυτῦ προκόπτοντος ἐπ' ἀρετῇ.

Quomodo quis ſentiat ſe proficere in Virtute.

Codices ſcripti nobis adfuerunt ix: *Pariſienſes* tres, A. E. C. *Moſcuenſes* duo. *Venetus,* Num. 250. *Britannici* duo, *Harl.* 5612. *Collegii Novi. Florentinus.*

Latine verſus ab *Ottomaro Luſcinio,* in editione *Moralium* Latina Baſileenſi, 1541.

6.

Πῶς ἄν τις ὑπ' ἐχθρῶν ὠφελοῖτο.

Quomodo quis utilitatem capiat ex Inimicis.

Codices ſcriptos habuimus viii: *Pariſienſes* quinque A. B. C. E. F. *Moſcuenſes* duos. *Britannicum* unum, *Harl.* 5612.

Animadverſiones in hunc libellum quædam proditæ ſunt in Hiſtor. Acad. Pariſ. Inſcriptionum, t. xiv. p. 73 et ſequ. haud illæ indoctæ, nobis tamen ad corrigendi ſubſidium nullius momenti; quippe qui codicem ſcriptum Pariſienſem, unde aliquot meliores lectiones proferuntur, ipſi excuſſimus.

Latinus *Eraſmi*, in Editt. *Moralium* Latinis Baſileenſi et Stephaniana: *Jani Pannonii* in Editione Operum ejus Trajecti ad Rhen. ap. Barthol. Wild. 1784.

7.

Περὶ πολυφιλίας,

De Multitudine Amicorum.

Codices ſcriptos habuimus viii: *Pariſienſes* quatuor, A. C. D. E. *Moſcuenſes* duos. *Britannicos* duos, *Collegii Novi*, et *Harl.* 5612.

Latine verſus liber ab *Ottomaro Luſcinio* in editione Latina Baſileenſi: et ab H. Stephano in appendice Tomi tertii editionis ab ipſo factæ.

8.

Περὶ τύχης.

De Fortuna.

Codices ſcriptos habuimus vii: *Pariſienſes* duos, C. D. *Moſcuenſes* duos. *Britannicos* duos, *Collegii Novi*, et *Harl.* 5612. porro *Voſſianum*.

Scriptiuncula Sallierii de hoc libello exſtat in Memor. Acad. Pariſ. Inſcriptionum t. x. p. 336. de qua vide quæ diximus, Num. 14. Περὶ Δεισιδαιμονίας. Latinus, *Ottomari Luſcinii*, in editione Latina Baſileenſi.

Editio peculiaris facta eſt a *Chr. Frid. Matthæi*, una cum libello περὶ Δυσωπίας, Moſcuæ, 8. 1777. Antiquiſſima *Aleandri Mottenſis*, Pariſ. 1509. Vide quæ diximus ad Num. 1. Περὶ τοῦ Πῶς δεῖ τὸν νέον ποιημάτων ἀκούειν.

9.

Περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας.

De Virtute et Vitio.

Codicum ſcriptorum ix adhibuimus collationes: *Pariſienſium* trium, A. C. E. *Moſcuenſium* duorum. *Vindobonenſium* duorum, Num. 74 et 75. *Britannicorum* duorum, *Harl.* 5612, et *Colleg. Nov.*

Editio peculiaris, *Aleandri Mottenſis*, Pariſ. 1509. Vide quæ dicta ſunt ad Num. 1. Περὶ τοῦ Πῶς δεῖ τὸν νέον ποιημάτων ἀκούειν.

Latinus, *Ottomari Luſcinii*, in editione Latina Baſileenſi, et H. Stephani in appendice Tomi tertii editionis ab ipſo factæ.

10.

Παραμυθητικὸς πρὸς Ἀπολλώνιον.

Conſolatio ad Apollonium.

Codicum ſcriptorum x adhibuimus collationes: *Pariſienſium* ſeptem, A. B. C. D. E. N. Z. *Lugduno-Batavorum* duorum, *Voſſ.* et *Perizon. Veneti*, Num. 250.

Peculiariter editus ſeculo xvi, ſine nota loci et anni, memoratur in Catalogo Pinelliano t. i.

Latine redditus a *Stephano Nigro*, in edit. Lat. Baſileenſi.

11.

Ὑγιεινὰ παραγγέλματα.

Præcepta Sanitatis tuendæ.

Codices ſcripti a nobis adhibiti iv: *Pariſienſes* duo, A. E. *Venetus*, Num. 511. *Voſſianus*.

Latine redditus liber ab *Eraſmo*, additus eſt editionibus Baſileenſi Latinæ, et H. Stephani.

12.

Γαμικὰ παραγγέλματα.

Præcepta Conjugalia.

Codices ſcripti iii *Pariſienſes*, A. B. E.

Latine verſus a *Carolo Valgulio*, exſtat in editione Latina Baſileenſi.

13.

Ἑπτὰ σοφῶν συμπόσιον.

Septem Sapientum Convivium.

Codices ſcripti viii: *Pariſienſes* quatuor, A. B. E. G. *Britannici* duo, *Harll.* 5612, 5692. *Venetus*, Num. 248. *Voſſianus*.

Editiones Peculiares duas nacti ſumus: Recentiſſima eſt docti Galli *La Porte du Theil* qui in hoc libello contulit codices Pariſienſes a nobis quoque in reliquis libris collatos et frequenter memoratos B. E. G. Additus eſt alius libellus Plutarchi *De diſcernendo Adulatore ab Amico*: igitur plura diximus ſupra Num. 4.

Altera eſt cum Commentario *Danielis Claſenii*, Magdeburgi, 1649. 4. Qui Daniel Claſenius, an tantus fuerit vir quantus proditur ab Jo. Fabricio in Hiſt. Bibliothecæ Fabric. P. iv, p. 27, vehementer dubito: illud cognovi ex Commentario verboſo, eum fuiſſe mire ſedulum in doctrina undique corradenda: ut nullum prætermitteret locum non mactatum longa quadam diſputatione antiquaria. Quale unum exempli loco ſit; quod ubi *Thales Eumetidem ſalutans oſculatus eſſe* dicitur; Claſenius, auctorem laudans recentiorem quendam ſcriptorem, Salmuthium, complu-

ribus verbis docet, tria esse osculorum genera, *Officiosum*, *Charitativum*, *Luxuriosum*. Ex ungue leonem!

Latine redditus liber ab *A. Turnebo*, exstat in ejus Opp. t. ii. p. 152.

14.

Περὶ Δεισιδαιμονίας.

De Superstitione.

Codices scriptos habuimus x: *Parisienses* quinque, A. C. D. E. G. *Moscuenses* duos. *Venetum*, Num. 511. *Britannicos* duos, *Collegii Novi*, et *Harl.* 5612.

Sallierii notæ Histor. Acad. Paris. Inscript. tom. v. p. 160, et sequ. habent aliquam doctrinæ commendationem, emendationis nullam. Idem est negotium brevioris scriptiunculæ de Libello Περὶ Τύχης.

Latine versus a *Thoma Naogeorgo*, in editione Stephaniana Plutarchi.

Editiones peculiares duas habuimus: alteram Gallice versi libelli et notis illustrati a *Tanaquillo Fabro*, Salmurii, 8. 1666; habet quasdam correctiones e conjectura: cæterum venustum magis, quam doctum, opusculum. Altera est *Chr. Frid. Matthæi*, Moscuæ, 8. 1778, cum animadversionibus Xylandri, Reiskii, suis, variis lectionibus Editionis Græco-Latinæ, et codicum duorum Moscuensium.

15.

Ἀποφθέγματα βασιλέων καὶ στρατηγῶν.

Acute dicta Regum et Imperatorum.

Hic, et qui proxime sequuntur tres libri, videntur a posteriore quodam homine ex Plutarchi libris compilati esse.

Codices scripti nobis adfuerunt iv: *Parisiensis* unus. J. *Venetus* unus, Num. 250. *Lugduno-Batavus* unus, *Voss.* *Britannicus* unus, *Harl.* 5692.

Versiones et Editiones peculiares iii: Latina Versio *Francisci Philelphi*, anni 1472, ex officina *Vindelini*, (id est *Vindelini de Spira*, Venetiis,) forma majore, seu Folii. Item Latina *Raphaelis Regii*, cum Apophthegmatibus Laconicis eodem, et Dialogo Gryllo, *Joanne Regio* interprete, item quatuor aliis scriptis *Raphaelis Regii* de locis quibusdam Plinianis. Venetiis, 4to. opere et impensa Georgii de Rusconibus 1508. Tria hæc Plutarchea opuscula a *Regiis* versa, additis *Præceptis Reip. Gerendæ* ex *Nicolai Saguntini*, et Libello *de Liberis Educandis* ex *Guarini* interpretatione, repetita sunt Moguntiæ, 8vo. 1521. *Apophthegmata utraque*, a *Regio* versa, in Editione Latina Basileensi. Denuo eadem e[illegible]it forma duodecima, peculiariter cum Græca oratione *H. Stephanus* in Apophthegmatum libello, cujus hæc est inscriptio: *Apophthegmata Græca Regum et Ducum, Philosophorum item, aliorumque quorumdam ex Plutarcho et Diogene Laertio: cum Latina Interpretatione. Loci aliquot in Græco contextu emendati fuerunt; aliorum*

autem quorumdam emendationem, cum noſtris editionibus Plutarchi et Laertii atque Stobæi accipies. Anno MDLXVIII. *Excudebat Henricus Stephanus, illuſtris viri, Huldrichi Fuggeri typographus.* Editio noviſſima *Stephani Pembertoni* Oxonii, forma octava, anno 1768. cum ipſius Animadverſionibus et Collatione codicis Bodleiani, qui non niſi Romanorum Dicta habet. Nam editio *Mich. Mattairii*, 4. Londini, 1741, externum habet cultum; internam dotem doctrinæ exiguam, emendationis ex ſcriptis codicibus aut conjectura, nullam. His adjungendum *Eraſmi* opus *Apophthegmatum*, quibus fere Plutarchea continentur.

16.

Ἀποφθέγματα Λακωνικά.

Acute Dicta Laconica.

Codices ſcripti v: *Pariſienſes* duo, J. H, et paucis locis inſpectus tertius in hoc libello, E. *Venetus* unus, Num. 250. *Britannicus* unus, *Harl.* 5692. *Lugduno-Batavus*, *Voſſ.*

Latinæ Verſiones eædem quæ Antecedentis libri, *Fr. Philelphi* et *Raphaelis Regii.* Editio item Græca *Stephani.* Porro *Mich. Mattairii*, 4to. Londini, 1741, de qua modo diximus. Recentiſſima, *Theoph. Erdm. Gierigii*, forma octava, anno 1779. *Apophthegmata Laconica* non niſi ad tironum captum faciliora ſunt ſelecta: at *Inſtituta* integre reddita. Eſt ſane in Editore probanda doctrinæ elegantia: et ita judicavimus olim in Bibliotheca Crit. Vol. ii. part. i. p. 122.

17.

Τὰ παλαιὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἐπιτηδεύματα.

Vetera Lacedæmoniorum Inſtituta.

Codices ſcripti v: *Pariſienſes* duo. E. J. *Venetus*, 250, unus. *Lugduno-Batavus* unus, *Voſſ. Britannicus* unus, *Harl.* 5692.

Editio peculiaris modo memorata.

Latine redditus ab *H. Stephano*, in ejus editione Plutarchi. Nam *Fr. Philelphi* et *Raph. Regii* Verſiones, hunc etiam continent libellum.

Græce et Latine exſtat in editionibus Apophthegmatum *H. Stephani* et *Mich. Mattairii.*

18.

Λακαινῶν Ἀποφθέγματα.

Lacænarum Acute Dicta.

Codices ſcripti iii: *Venetus*, 250, *Lugduno-Batavus*, *Voſſ. Britannicus* item unus, *Harl.* 5692.

Latine verſus a *Fr. Philelpho:* tum a *Raph. Regio:* porro ex interpretatione *H. Stephani*, in ejus editione Plutarchi.

Græce et Latine item in editionibus Apophthegmatum memoratis *H. Stephani* et *Mich. Mattairii.*

19.

Γυναικῶν ἀρεταί.

Mulierum Fortia Facta.

Codices ſcripti ii: *Pariſienſis*, E; et *Venetus*, 248. Codicis item vicem ſupplet *Polyænus*.

Latina interpretatio *Alamanni Ranutini*, in editione Latina Baſileenſi. [antea prodiit ſeparatim *Brixiæ*, 4. 1485.]

20.

Κεφαλαίων Καταγραφή. Ῥωμαϊκά.

Quæſtiones Romanæ.

Codices ſcripti iv: *Pariſienſes* duo, E. H. *Venetus* unus, 248; et *Lugduno-Batavus*, *Voſſ.*

Editio peculiaris Boxhornii, forma quarta, Lugduni-Bat. anno 1637: minime illa ad emendationem fructuoſa.

Latina interpretatio *Petri Lucenſis* in editione Latina Baſileenſi.

21.

Κεφαλαίων Καταγραφή. Ἑλληνικά.

Quæſtiones Græcæ.

Codices ſcripti iv: modo memorati.

22.

Περὶ Παραλλήλων Ἑλληνικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν.

Gemina Græcorum Romanorumque facta.

Libellus mendaciſſimus et ineptiſſimus, ab imperitis librariis, *parallelorum* nomine deceptis, inter Plutarcheos libros relatus.

Codices ſcripti iii: unus *Voſſ.* unus *Pariſienſis*, E. unus *Britannicus*, *Harl.* 5692.

Latine verſus liber a *Guarino Veronenſi*, exſtat in editione Latina Baſileenſi.

23.

Περὶ τῆς Ῥωμαίων τύχης.

De Romanorum Fortuna.

Codices ſcripti iv: duo *Pariſienſes*, B. E. unus *Lugd. Batavus*, *Voſſ.* *Britannicus* unus, *Harl.* 5612.

Latine, ex interpretatione *Gulielmi Budæi*, in editionibus Latinis Baſileenſi et Stephaniana.

24.

Περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου Τύχης ἢ Ἀρετῆς.

Λόγος Α.

De Alexandri Fortuna vel Virtute.

Liber primus.

Codices ſcripti vi: tres *Pariſienſes*, E. F. G. unus *Voſſianus*; et item unus *Gronovianus*. *Britannicus* unus, *Harl.* 5612.

Latine, ex interpretatione *Gulielmi Budæi*, in editionibus Latinis Baſileenſi et Stephaniana.

25.

Περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου Τύχης ἢ Ἀρετῆς.
Λόγος Β.

De Alexandri Fortuna vel Virtute.
Liber ſecundus.

Codices ſcripti vi, iidem modo memorati.
Latina interpretatio eadem, iiſdem in editionibus.

26.

Πότερον Ἀθηναῖοι καὶ πόλεμον, ἢ καὶ σοφίαν ἐνδοξότεροι.

Bellone an Doctrina clariores ſint Athenienſes?

Codices ſcripti iii : *Pariſienſes* duo, E. G. unus in Collatione Gronoviana, *Gron.*

27.

Περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος.

De Iſide et Oſiride.

Codices ſcripti iv : *Pariſienſes* duo, A. E. unus *Venetus*, 250. *Florentinus* unus in Collatione Gronoviana.
Editio peculiaris *Sam. Squirii* facta Cantabrigiæ, forma octava, anno 1744. nullo quidem ſcripto codice adhibito, ſed commendanda egregiis virorum doctorum correctionibus, maxime R. Bentleii et Jer. Marklandi.

28.

Περὶ τοῦ EI ἐν Δελφοῖς.

De Inſcriptione Delphica EI.

Codices ſcripti iv : *Pariſienſes* tres, A. B. D. *Venetus* unus, 250.
Latina interpretatio et Annotationes *Joachimi Camerarii*, una cum Libro *De Oraculorum Defectu* ex *Adriani Turnebi* editione repetito. Lipſiæ, 8. anno 1576. Titulus hic eſt : *De Natura et Effectionibus Dæmonum, libelli duo Plutarchi Chæronenſis. Cum explicationibus et proœmio Joachimi Camerarii. Quibus et eruditæ et raræ et jucundæ et non inutiles rerum mirabilium et ſingularium expoſitiones continentur.*

29.

Περὶ τοῦ μὴ χρᾶν ἔμμετρα νῦν τὴν Πυθίαν.

Quare Pythia deſierit carmine oracula reddere.

Codices ſcripti ii : *Pariſienſes*, B. E.

30.

Περὶ τῶν ἐκλελοιπότων Χρηστηρίων.

De Oraculorum defectu.

Codices ſcripti vii : *Pariſienſes* quatuor, A. B. D. F. *Veneti* duo, 240, 250. *Britannicus* unus, *Colleg. Nov.*

Latina Verſio peculiaris *Adriani Turnebi* cum eruditis ejuſdem animadverſionibus. Eadem repetita et quibuſdam animadverſionibus aucta a *Joachimo Camerario*, Lipſiæ, 1756. Vide ſupra Num. 28.

31.

Ὅτι διδακτὸν ἡ Ἀρετή.

Virtutem doceri poſſe.

Codices ſcripti iii : *Pariſienſes* duo, B. E. *Venetus* unus, 248.
Latinæ interpretationes, *Ottomari Luſcinii*, et *Henrici Stephani.*

32.

Περὶ τῆς Ἠθικῆς Ἀρετῆς.

De Virtute Morali.

Codices ſcripti vi : *Pariſienſes* duo, B. E. *Britannicus* unus, *Harl.* 5692. *Veneti* tres, 1, 2, 3, id eſt, 250, 248, 511.
Peculiaris editio forma octava, ſine anni locique nota, cum Latina Interpretatione et Explicatione *Joachimi Camerarii.* Porro Latina interpretatio *Caroli Valgulii* in editione Latina Baſileenſi.

33.

Περὶ Ἀοργησίας.

De Ira Cohibenda.

Codices ſcripti viii : *Pariſienſes* tres, A. C. D. *Moſcuenſes* duo. *Britannici* duo, *Harl.* 5612, et *Colleg. Nov. Lugduno-Batavus* unus, *Voſſ.*
Peculiaris editio, cum libello Plutarchi *de Curioſitate*, Græce et Latine facta ab *Eraſmo*, forma octava, Baſileæ apud Frobenium, anno 1525. Eadem interpretatio in editionibus Latinis Baſileenſi et Stephaniana.

34.

Περὶ Εὐθυμίας.

De Animi Tranquillitate.

Codices ſcripti viii : iidem, qui in ſuperiore proximo libro.
Latine redditus exſtat a *Gulielmo Budæo*, in editionibus Latinis Baſileenſi et Stephaniana.

35.

Περὶ Φιλαδελφίας.

De Amore Fraterno.

Codices ſcripti vii : *Pariſienſes* tres, A. C. D. *Moſcuenſes* duo. *Britannici* duo, *Colleg. Nov.* et *Harl.* 5612.
Latine, *Thoma Naogeorgo* interprete, in editione Stephaniana.

36.

Περὶ τῆς εἰς τὰ ἔκγονα Φιλοστοργίας.

De Amore Prolis.

Codices ſcripti v : *Pariſienſes*, A. B. C. E. *Britannicus* unus, *Harl.* 5692.
Latine, *Gyberto Longolio* interprete, in editione Stephaniana.

37.

Εἰ αὐτάρκης ἡ κακία πρὸς κακοδαιμονίαν.
An Vitioſitas ad infelicitatem ſufficiat.

Codices ſcripti ii : *Britannicus* unus, *Harl.* 5692. *Venetus* unus, Num. 248.
Latine, interprete *Ottomaro Luſcinio*, in editionibus Latinis Baſileenſi et Stephaniana.

38.

Πότερον τὰ τῆς Ψυχῆς, ἢ τὰ τοῦ Σώματος πάθη χείρονα;
Animine an Corporis affectiones ſint pejores?

Codices ſcripti vi : *Pariſienſes* duo, C. D. *Moſcuenſes* duo. *Britannici* duo, *Colleg. Nov.* et *Harl.* 5612.
Latine, interprete *Eraſmo*, ibidem ; et peculiariter 4. apud Guil. Morelium, Pariſiis, 1551.

39.

Περὶ Ἀδολεσχίας.
De Garrulitate.

Codices ſcripti vii : *Pariſienſes* tres, A. C. D. *Moſcuenſes* duo. *Britannici* duo, *Colleg. Nov.* et *Harl.* 5612.
Latine, interprete *Thoma Naogeorgo*, in editione Stephani.

40.

Περὶ Πολυπραγμοσύνης.
De Curioſitate.

Codices ſcripti ix : *Pariſienſes* tres, A. C. D. *Moſcuenſes* duo. *Britannici* tres, *Colleg. Nov.* et duo *Harl.* 5612, 5660. *Lugduno-Batavus* unus, *Voſſ.*
Editio peculiaris *Eraſmi*, de qua diximus ſupra, 33. Περὶ Ἀοργησίας.
Latine redditus liber a *Jano Pannonio* in Edit. Operum ejus. Vide ſupra, Num. 6. Πῶς ἄν τις ὑπ' ἐχθρῶν ὠφελοῖτο.

41.

Περὶ Φιλοπλουτίας.
De Cupiditate Divitiarum.

Codices ſcripti ix : *Pariſienſes* quatuor, C. D. F. G. *Moſcuenſes* duo. *Britannici* duo, *Colleg. Nov.* et *Harl.* 5612. porro *Lugduno-Batavus* unus, *Voſſ.*
Latine redditus liber ab *Eraſmo*, exſtat in editionibus Latinis Baſileenſi et Stephaniana.

42.

Περὶ Δυσωπίας.
De Vitioſo Pudore.

Codices ſcripti vii: *Pariſienſes* tres, A. C. D. *Moſcuenſes* duo. *Britannici* duo, *Colleg. Nov.* et *Harl.* 5612.
Latine redditus ab *Eraſmo*, exſtat ibidem.

43.

Περὶ Φθόνου καὶ Μίσους.

De Invidia et Odio.

Codices ſcripii iv: *Pariſienſes*, A. B. C. E.
Latinæ interpretationes duæ; altera, incerto interprete, in editione Latina Baſileenſi: altera, *H. Stephano*, in ejuſdem editione Plutarchi.

44.

Περὶ τοῦ Ἑαυτὸν ἐπαινεῖν ἀνεπίφθόνως.

Quomodo quis ſeipſe ſine Invidia laudet.

Codices ſcripti viii: *Pariſienſes* tres, A. C. D. *Moſcuenſes* duo. *Britannici* duo, *Harl.* 5612, et *Colleg. Nov.* *Lugduno-Batavus* unus, *Voſſ.*
Latine redditus liber a *Thoma Naogeorgo*, exſtat in editione Stephaniana.

45.

Περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Θείου βραδέως τιμωρουμένων.

De Sera Numinis Vindicta.

Codices ſcripti vi: *Pariſienſis* unus, A. *Moſcuenſes* duo. *Britannici* duo, *Harl.* 5612, et *Colleg. Nov.* *Lugduno-Batavus* unus, *Voſſ.*
Latine, interprete *Bilibaldo Pirckheymero*, in editione Stephani.
Editio peculiaris noſtra, Lugd. Bat. 8. anno 1772.

46.

Περὶ Εἱμαρμένης.

De Fato.

Codex ſcriptus i: *Venetus*, 248.
Latina interpretatio *A. Turnebi*, exſtat in ejus Opp. t. ii. p. 48.

47.

Περὶ τοῦ Σωκράτους Δαιμονίου.

De Genio Socratis.

Codices ſcripti ii: *Pariſienſes*, B. E.
Latine, interprete *Thoma Naogeorgo*, in editione Stephaniana.

48.

Περὶ Φυγῆς.

De Exilio.

Codices ſcripti iii: *Pariſienſes* duo, E. G. *Venetus* unus, 248.
Latine, interprete *Angelo Barbato*, in editionibus Latinis Baſileenſi et Stephaniana.

49.

Παραμυθητικὸς πρὸς τὴν ἰδίαν γυναῖκα.

Consolatio ad Uxorem suam.

Codices scripti iv : *Parisienses* duo, A. B. *Venetus* unus, 248. *Vindobonensis* unus.

Latine, interprete *Roberto Britanno*, in editione Stephaniana.

50.

Συμποσιακῶν Προβλημάτων Βιβλία θ'.

Quæstionum Convivalium Libri IX.

Codices scripti vi : *Parisienses* duo, E. H. *Venetus* unus, 248. *Romani* duo, *Vaticanus*, Num. 139. et *Palatinus*, Num. 170. *Florentinus* in Collatione Gronoviana.

Selectæ ex hoc opere Quæstiones, Latine redditæ ab *Adriano Junio*, exstant in editione Stephani. Libri I, Quæst. 1, interprete *Ottomaro Luscinio*; et Libri VIII, Quæst. VII, interprete *Philippo Melanchthone* in editione Latina Basileensi.

51.

Ἐρωτικός.

Amatorius.

Codices scripti ii : *Parisienses*, B. E.

52.

Ἐρωτικαὶ Διηγήσεις.

Narrationes Amatoriæ.

Codices scripti iii : *Parisienses* duo, B. E. *Venetus* unus, 248.

Scriptiuncula non Plutarchum videtur habere auctorem.

Latine reddita ab *Angelo Politiano*, in editione Stephaniana.

53.

Περὶ τοῦ, Ὅτι μάλιστα τοῖς Ἡγεμόσι δεῖ τὸν Φιλόσοφον διαλέγεσθαι.

Philosophum maxime cum Principibus disserere oportere.

Codices scripti iv : *Parisienses* duo, E. G. *Britannicus* unus, *Colleg. Nov. Lugduno-Batavus* unus, *Voss.*

Latine redditus libellus ab *Erasmo*, repetitus in editionibus Latinis Basileensi et Stephaniana.

54.

Πρὸς Ἡγεμόνα ἀπαίδευτον.

Ad Principem indoctum.

Codices scripti ii : unus *Britannicus*, *Colleg. Nov.* unus *Venetus*, 250.

Item ab *Erasmo* versus, exstat ibidem.

55.

Εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον.

An Seni reſpublica gerenda?

Codices ſcripti ii: *Pariſienſes*, B. E.

Latine verſus a *Gyberto Longolio*, exſtat in editione Stephaniana.

56.

Πολιτικὰ Παραγγέλματα.

Præcepta gerendæ reipublicæ.

Codices ſcripti v: *Pariſienſes*, A. B. E. duo *Britannici*, *Harl.* 5692, et 5578.

Liber Latine verſus a *Nicolao Saguntino*, et cum aliis Plutarcheis libellis Latine verſis, editus 1520 Moguntiæ, forma duodecima: repetitus in editionibus Latinis Baſileenſi et Stephaniana.

57.

Περὶ Μοναρχίας καὶ Δημοκρατίας καὶ Ὀλιγαρχίας.

De Singulari, Populari, et Paucorum, in rep. regimine.

Codices ſcripti iii: *Pariſienſes* duo, E. G. *Venetus* unus, 248.

Latine, *Gyberto Longolio* interprete, in editione Stephaniana.

58.

Περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι.

De Vitando ære alieno.

Codices ſcripti iv: *Pariſienſes* duo, B. E. *Venetus* unus, 511. *Britannicus* unus, *Harl.* 5612.

Latine, interprete *Bilibaldo Pirckheymero*, in editionibus Latinis Baſileenſi et Stephaniana.

59.

Βίοι τῶν δέκα Ῥητόρων.

Vitæ decem Oratorum.

Libellus a poſteriore quodam homine, partim e Plutarcheis ſcriptis, compilatus: oratio certe minime eſt Plutarchea.

Codex ſcriptus i: *Pariſienſis*, E. Codicis vicem ſupplet Photius, Cod. cclix.

Verſus libellus a *Roberto Britanno*, in editione Stephaniana.

Singulares vitæ, additæ editionibus ſingulorum Oratorum, verſæ et illuſtratæ multum habent momenti ad criticum uſum. De quo argumento dicemus in Animadverſionibus, et jam emendationes ab editoribus factas memoravimus in Annotatione Græco Plutarchi contextui ſubjecta.

60.

Ἐπιτομὴ τῆς Συγκρίσεως Ἀριστοφάνους καὶ Μενάνδρου.

Compendium Comparationis Ariſtophanis et Menandri.

Compendium perditi operis Plutarchei a poſteriore homine factum.

Videtur pars esse magnæ illius Epitomæ, nunc item perditæ, quæ nomina et argumenta omnium Plutarchi librorum complectebatur.

Codices scripti iii: duo *Parisienses*, B. E. unus *Venetus*, 248.

61.

Περὶ τῆς Ἡροδότου κακοηθείας.
De Herodoti malignitate.

Codices scripti ii: *Parisienses*, B. E.

62.

Περὶ τῶν ἀρεσκόντων τοῖς Φιλοσόφοις. Βιβ. ε'.
De Placitis Philosophorum. Libri V.

Spurium opus. Ratio et oratio prorsus abhorrent a Plutarchi ingenio: in materia si quid sit, de quo non statuo, Plutarchei; hoc e perditis quibusdam germanis libris compilatum sit.

Codices scripti vi: duo *Parisienses*, E. M. *Moscuensis* unus. *Britannicus* unus, *Colleg. Nov. Venetus* unus, 248. *Lugduno-Batavus* unus, *Voss.* Complurium instar codicum fuerunt *Galeni*, quæ fertur Historia Philosoph. *Eusebii* Præparatio Evang. *Stobæi* Eclogæ, earumque cum scriptis exemplis collationes: denique alii similes veteres libri, de quibus suo dicetur loco.

Latina interpretatio *Gulielmi Budæi*, in editionibus Latinis Basileensi et Stephaniana.

Editiones peculiares duæ: altera *Edvardi Corsini*, qui, ut in titulo exponitur, *Latine reddidit, recensuit, annotationibus, variantibus lectionibus, dissertationibus illustravit, Florentiæ*, 1750. 4. maj. Variæ lectiones non sunt nisi illæ ex Gr. Lat. editione repetitæ. Stobæum, Galenum, Eusebium diligenter contulit: ex scriptis libris aut conjecturæ sagacitate nil novæ emendationis attulit: ex rerum intelligentia nonnihil accendit lucis. Excellentis doctrinæ fuit vir Corsinus: eumque minus ex hoc quam ex aliis de Historia et Antiquitate scriptis ab eo libris censemus. In quibus ipsis adeo major futura erat præstantia, si major in ipso Corsino fuisset Grammaticæ rationis facultas, quæ plurimum valet ad sententiam Auctorum et recte percipiendam, et conjectura restituendam.

Ex illius editionis copiis, repetitis iisdem fontibus, adhibita collatione codicis Moscuensis, editionem minoris fecit molis, non sine quadam correctionis et interpretationis dote, editor Lipsiensis 1787, forma 8. minore, Chr. Dan. Beckius, vir multæ scientiæ et acerrimi studii.

63.

Αἰτίαι Φυσικαί.
Quæstiones Naturales.

Codices scripti iv: duo *Parisienses*, B. E. unus *Venetus*, 248. unus *Britannicus, Colleg. Nov.*

Latine redditus liber auctior quidem aliquot Quæstionibus quarum Græcum exemplum adhuc desideramus, a *Gyberto Longolio:* repetitus in editione Stephaniana.

64.

Περὶ τοῦ ἐμφαινομένου προσώπου τῷ κύκλῳ τῆς Σελήνης.

De Facie, quæ in orbe Lunæ apparet.

Codices scripti ii: *Parisienses*, B. E.

65.

Περὶ τοῦ πρώτου Ψυχροῦ.

De primo Frigido.

Codices scripti iii: duo *Parisienses*, B. E. unus *Venetus*, 511.

Latine *Adriano Turnebo* interprete: tres editiones, simul cum ejusdem Latina interpretatione, libri Περὶ τῆς ἐν Τιμαίῳ ψυχογονίας: Vide infra Numerum 72.

66.

Περὶ τοῦ, πότερον Ὕδωρ ἢ Πῦρ χρησιμώτερον;

Aquane an Ignis sit utilior?

Codices scripti vii: duo *Parisienses*, E. G. duo *Britannici*, *Harl.* 5612, et *Colleg. Nov. Moscuenses* duo; unus *Venetus*, 250.

67.

Πότερα τῶν Ζώων φρονιμώτερα, τὰ Χερσαῖα, ἢ τὰ Ἔνυδρα.

Terrestriane an Aquatilia Animalia sint callidiora?

Codices scripti iv: duo *Parisienses*, B. E. unus *Venetus*, 511. *Britannicus* unus, *Harl.* 5612.

Latinus, versus a *Simone Grynæo*, in editionibus Latinis Basileensi et Stephaniana.

68.

Περὶ τοῦ, τὰ Ἄλογα λόγῳ χρῆσθαι.

Bruta animalia ratione uti.

Codices scripti iv: duo *Parisienses*, B. E. unus *Venetus*, 511. *Britannicus* unus, *Harl.* 5612.

Peculiariter Latine versus a *Joanne Regio*, editus Moguntiæ, 1520. forma duodecima; cum aliis Plutarcheis opusculis. Vide supra Num. 15. *Acute Dicta Regum.*

69.

Περὶ Σαρκοφαγίας. Λόγος Α.

De Carnium Esu. Liber primus.

Codices scripti iv: duo *Parisienses*, E. G. *Venetus* unus, 250. *Britannicus* unus, *Colleg. Nov.*

Latine redditus et animadversionibus tractatus ab *H. Stephano* in appendice editionis Stephanianæ.

70.

Περὶ Σαρκοφαγίας. Λόγος Β.

De Carnium Esu. Liber secundus.

Codices scripti iidem modo memorati.
Eadem interpretatio Latina, modo memorata.

71.

Πλατωνικὰ Ζητήματα.

Platonicæ Quæstiones.

Codices scripti v: duo *Parisienses*, B. E. unus *Venetus*, 248. unus *Lugduno-Batavus*; unus, nec is integer, *Britannicus*, *Colleg. Nov.*

72.

Περὶ τῆς ἐν Τιμαίῳ Ψυχογονίας.

De Animæ Generatione in Platonis libro Timæo.

Codices scripti iv: duo *Parisienses*, B. E. *Britannicus* unus, *Oxoniensis C. C. C.* unus *Venetus* 248.

Latine. *Plutarchi Chæronei de Procreatione animi in Timæo Platonis, Adriano Turnebo interprete. Parisiis ex officina Adriani Turnebi, typographi Regis*, MDLII. *Cum privilegio Regis.* 4. Item, in Editione H. Steph. Plutarchi *Moralium* Operum Latina, Genev. 1572. 8. tom. iii. Item, in Operibus *A. Turnebi*, Argentorati. 1600. fol. t. ii.

73.

Ἐπιτομὴ τοῦ, Περὶ τῆς ἐν Τιμαίῳ Ψυχογονίας.

Compendium libri, De Animæ Generatione in Platonis libro Timæo.

Codices scripti ii: *Parisienses*, B. E.
Compendium ex eodem genere de quo diximus supra ad Num. 60.

74.

Περὶ Στωϊκῶν Ἐναντιωμάτων.

De Stoicorum Repugnantiis.

Codices scripti v: tres *Parisienses*, B. E. F. duo *Veneti*, 1. 2, id est, 248, 252.
Latine, *Jano Cornario* interprete, in editione Stephaniana.

75.

Σύνοψις τοῦ, Ὅτι παραδοξότερα οἱ Στωϊκοὶ τῶν Ποιητῶν λέγουσι.

Compendium libri, quo docetur Stoicos absurdiora dicere quam Poetas.

Compendium, forte ex eodem genere de quo diximus ad Num. 60 et 73.
Codices scripti ii: *Parisienses*, B. E.
Latine, interprete *Jano Cornario*, in editione Stephaniana.

76.

Περὶ τῶν Κοινῶν Ἐννοιῶν πρὸς τὸς Στωϊκούς.

De Communibus Notitiis, adverſus Stoicos.

Codices ſcripti ii: *Pariſienſes*, B. E.

77.

Ὅτι οὐδὲ ζῆν ἐστὶν ἡδέως κατ' Ἐπίκουρον.

Ne ſuaviter quidem vivi poſſe ſecundum Epicurum.

Codices ſcripti vi: tres *Pariſienſes*, A. B. E. duo *Veneti*, 1, ſeu 252; et 2, ſeu 248. *Britannicus* unus, *Harl.* 5692.

Latine, interprete *Arnoldo Ferrono*, in editione Stephaniana.

78.

Πρὸς Κολώτην.

Adverſus Colotem.

Codices ſcripti ii: *Pariſienſes*, B. E.

Latine, interprete *Arnoldo Ferrono*, in editione Stephaniana.

79.

Εἰ καλῶς εἴρηται τὸ Λάθε Βιώσας.

An recte dictum ſit, Latenter eſſe vivendum.

Codices ſcripti v: *Pariſienſes*, A. B. C. E. *Britannicus* unus, *Harl.* 5692.

Latine, *Eraſmo* interprete, in editionibus Latinis Baſileenſi et Stephaniana.

80.

Περὶ Μουσικῆς.

De Muſica.

Codices ſcripti iii: duo *Pariſienſes*, E. K. *Venetus*, Num. 250.

Græce cum Gallica verſione, a Buretto editus exſtat in Memoriis Academiæ Pariſienſis Inſcriptionum, t. x: eodem auctore Buretto eſt Examen hujus libri Plutarchei t. viii: porro animadverſiones t. xiii, xv, xvii, longæ illæ et multæ, utiles ad Græcæ Muſicæ cognitionem, qua Burettus præ cæteris hominibus doctis valebat; non item ex Grammatica ratione et Critico uſu fructuoſæ ad mendarum correctionem. Uſus eſt codicibus ſcriptis tribus Bibliothecæ Pariſienſis Regiæ: quorum duo videntur iidem eſſe qui E. K, quos ipſe contuli.

Latina interpretatio *Caroli Valgulii*, in editionibus Latinis Baſileenſi et Stephaniana.

81.

Λείψανα τῶν οὐ σωζομένων.

Fragmenta perditorum librorum.

82.

Περὶ Εὐγενείας.

De Nobilitate.

Dubia fide Plutarcho tribuitur.

83.

Περὶ Ποταμῶν.

De Fluminibus.

Manifeſto, ſpurius.

84.

Περὶ τῆς Ὁμήρου ποιήσεως.

De Homeri Poeſi.

Incerti auctoris; de quo unum eſt certum, eum non eſſe Plutarchum.

85.

Παροιμίαι.

Proverbia.

Spurius liber.

86.

Περὶ Μέτρων.

De Metris.

Spurius liber.

In his ſex poſtremis libris quæ nobis adfuerint ſubſidia, ſuis locis ſignificabitur.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΠΑΙΔΩΝ ΑΓΩΓΗΣ.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΠΑΙΔΩΝ ΑΓΩΓΗΣ.

PLUTARCHI

DE

LIBERIS EDUCANDIS.

A α'. Τί' τις ἂν ἔχοι εἰπεῖν περὶ τῆς τῶν ἐλευθέρων παίδων ἀγωγῆς, ἢ τίνι χρώμενοι, σπουδαῖοι ἂν τοῖς τρόποις ἀποβαίεν, φέρε σκεψώμεθα.

β'. Βέλτιον δ' ἴσως ἀπὸ τῆς γενέσεως ἄρξασθαι πρῶτον. Τοῖς τοίνυν ἐπιθυμοῦσιν ἐνδόξων τέκνων γενέσθαι
B πατρόσιν, ὑποθείμην ἂν ἔγωγε μὴ ταῖς τυχούσαις γυναιξὶ συνοικεῖν· λέγω δέ, οἷον ἑταίραις, ἢ παλλακαῖς.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ nolui tollere nomen in omnibus libris proditum, licet hunc libellum non a Plutarcho ſcriptum exiſtimem.

A. 3. τοῖς τρόποις] Ita libri, exceptis Rodolph. Vulcob. Mez. in quibus eſt τὰς τρόπους: utrumque bonum eſt.

I. QUID dici poſſit de ingenuorum puerorum inſtitutione, et quanam uſi ratione, bene morati evadere poſſint, age conſideremus.

II. Præſtat autem, initium ab ipſa ducere procreatione. Ergo qui parentes fieri cupiunt laude dignorum liberorum, iis ego quidem hoc conſulam, ne cum quibuſvis mulieribus rem habeant: veluti ſunt meretrices et pellices.

Τοῖς γὰρ μηλεύθεν ἢ παλεύθεν οὐκ εὖ γεγονόσιν, ἀνεξάλειπτα ἀκολουθεῖ τὰ τῆς δυσγενείας ὀνείδη παρὰ πάντα τὸν βίον, καὶ πρόχειρα τοῖς ἐλέγχειν καὶ λοιδορεῖσθαι βουλομένοις. Καὶ σοφὸς ἦν ἄρα ὁ ποιητὴς ὅς φησιν,

Ὅταν δὲ κρηπὶς μὴ καταβληθῇ γένους
Ὀρθῶς, ἀνάγκη δυστυχεῖν τὰς ἐκγόνους.

Καλὸς οὖν παῤῥησίας θησαυρὸς εὐγένεια, ἧς δὴ πλεῖον λόγον ποιητέον τοῖς νομίμως παιδοποιΐας γλιχομένοις. Καὶ μὲν δὴ καὶ τὰ φρονήματα τῶν ὑπόχαλκον καὶ χίβδηλον ἐχόντων τὸ γένος, σφάλλεσθαι καὶ ταπεινοῦσθαι πέφυκε· c
Καὶ μάλα ὀρθῶς ὁ λέγων ποιητής φησι,

Δουλοῖ γὰρ ἄνδρα, κἂν θρασύσπλαγχνός τις ᾖ,
Ὅταν συνειδῇ πατρὸς ἢ μητρὸς κακά.

Ὥσπερ ἀμέλει τοὐναντίον μεγαλαυχίας ἐμπίπλανται καὶ φρυάγματος οἱ γονέων λαμπρῶν. Διόφαντον

B. 3. οὐκ εὖ] Sententiæ congruit, ſed dubiam habet auctoritatem, quippe in ſolis eſt editis Aldino, Baſileenſi, et Xylandreo. Plane deeſt in C. Moſc. 1. et Harlei. Item deeſt, ſed poſito αἰσχίοις ad marginem, in A. E. Moſc. 2. Item deeſt, ejuſque loco in ipſo contextu eſt αἰσχίους, in Colleg. Nov. Florent. Aug. porro in Turn. Vulcob. Bong. Schott. Anon. Attamen Fabricius, qui ex Baſ. reddidit οὐκ εὖ, nil varietatis e ſuis codicibus prodidit. Αἰσχίοις, vitioſum ſine dubio, forte exſtitit ex meliori lectione perdita, αἰσχρῶς.

C. 6. Διόφαντον] Scribendum Κλεόφαντον ex hiſtoriarum conſenſu.

Quorum enim vel a patre, vel a matre aliquid vitii habent natales, eos per omnem vitam opprobria comitantur, quæ e-lui nullo modo poſſunt: ſuntque in promptu vitia iſta, ſi qui afficere eos ignominia volunt. Ac ſapienter dictum eſt a poëta,

Niſi fundamenta ſtirpis jacta ſint probe,
Miſeros neceſſe eſt eſſe deinceps poſteros.

Eſt itaque præclarus libertatis theſaurus ingenuitas, cujus plurimam ducere debent rationem qui legitimam liberorum conſectantur procreationem. Etenim eorum quibus genus eſt ſubditicium et adulterinum, animi ſpiritus ponere, humique repere ſolent. Rectiſſimeque hoc cecinit poëta,

Non duritate tanta eſt quiſquam pectoris,
Obnoxio qui non animo et ſervo fuat,
Culpæ patris matriſve conſcius ſibi.

Sicut contra arrogantia quadam animique exultatione implentur illuſtribus nati parentibus. Quo modo Cleophan-

γῦν τὸν Θεμιστοκλέες πολλάκις λέγεσι φάναι καὶ πρὸς πολλοὺς, ὡς ὅ, τι ἂν αὐτὸς βούληται, τοῦτο καὶ τῷ δήμῳ συνδοκεῖ τῷ τῶν Ἀθηναίων· ἃ μὲν γὰρ αὐτὸς ἐθέλει, καὶ ἡ
D μήτηρ· ἃ δ' ἂν ἡ μήτηρ, καὶ Θεμιστοκλῆς· ἃ δ' ἂν Θεμιστοκλῆς, καὶ πάντες Ἀθηναῖοι. Πάνυ δὲ ἄξιον ἐπαινεῖν καὶ Λακεδαιμονίους τῆς μεγαλοφροσύνης· οἵπινες Ἀρχίδαμον τὸν βασιλέα ἑαυτῶν ἐζημίωσαν χρήμασιν, ὅτι μικρὸν τὸ μέγεθος γυναῖκα γάμῳ λαβεῖν ὑπεμένευν, ὑποπτεύοντες, ὡς οὐ βασιλέας ἀλλὰ βασιλίσκους τρέφειν αὐτοῖς μέλλοι.

γ'. Ἐχόμενον δ' ἂν εἴη τούτων εἰπεῖν, ὅπερ οὐδὲ τοῖς πρὸ ἡμῶν παρεωράτο· ποῖον; ὅτι τὰς ἕνεκα παιδοποιΐας πλησιάζουσι ταῖς γυναιξίν, ἤτοι τοπαράπαν ἀοίνους, ἢ μετρίως

D. 6. βασιλίσκους] Hoc Stephanus, neſcio unde, invexit : equidem in uno inveni Anonymo, qui habet tres lectiones : βασιλιδεῖς, βασιλείδια, βασιλίσκους. Forte βασιλιδεῖς, licet a nullo codice confirmatum, verum eſt. Secundo loco eſt βασιλείδια, quod habet in ejuſdem rei narratione Plutarchus Ageſil. p. 597. A. ac Turn. Vulc. Bong. Ab hoc non niſi forma differt βασιλίδια, quod ex uno codice dedit Fabricius, eumque, ut videtur, ſecuti Junius et Xylander. Tertium eſt βασιλείδας, probatum a Turnebo De Jocis Cicer. t. i. Operum p 211, e codice ſcripto, et confirmatum a noſtris A. C. E. Turn. Vulc. Bong. et duobus Moſcuenſibus. A quo item, ſed minus illud probandum, forma differt βατιλίδας : quod eſt in Ald. Baſ. Xyl. Harlei. Colleg. Nov. Flor. Aug.

tum Themiſtoclis filium frequenter aiunt et ad multos dixiſſe, *quicquid ipſi placuiſſet, id populo quoque Athenienſi probari : ſuæ enim ſententiæ matrem ſuffragari : hujus, Themiſtoclem, cujus univerſi Athenienſes ratum habeant decretum.* Omnino autem laude digni ſunt Lacedæmonii ob altitudinem animi, qui Archidamum regem ſuum pecunia mulctaverunt, quod puſillam uxorem ducere non eſſet veritus : cauſa expoſita, quod is non reges, ſed regulos ipſis ſtatuiſſet generare.

III. His continuo ſubjungendum eſt, quod ne eos quidem fefellit qui ante nos hoc argumentum tractaverunt. Quid, inquies, illud ? Quod qui rem habere cum mulieribus prolis gignendæ cauſa volunt, aut omnino vini vacuos, aut certe mediocriter

γῶν οἰνωμένους ποιεῖσθαι προσήκει τὸ συνουσιασμόν. Φίλοινοι γὰρ καὶ μεθυστικοὶ γίνεσθαι φιλοῦσιν, ὧν ἂν τὴν ἀρχὴν καὶ ἀφορμὰς οἱ πατέρες ἐν μέθῃ ποιησάμενοι τύχωσιν. Ἡ καὶ Διογένης 2
μειρακιον ἐκφαῦλον ἰδὼν καὶ παραφρονοῦν, Νεανίσκε, ἔφησεν, ὁ πατήρ σε μεθύων ἔσπειρε. Καὶ περὶ μὲν τῆς γενέσεως τοσαῦτα εἰρήσθω μοι. Περὶ δὲ τῆς ἀγωγῆς καὶ δὴ λεκτέον.

Δ'. Καθόλου μὲν εἰπεῖν, ὁ κατὰ τοὺς τεχνῶν καὶ τοὺς ἐπιστημῶν λέγειν εἰώθαμεν, ταυτὸν καὶ κατὰ τῆς ἀρετῆς φατέον εἶναι· ὡς εἰς τὴν παντελῆ δικαιοπραγίαν τρία δεῖ συνδραμεῖν, φύσιν, καὶ λόγον, καὶ ἔθος. Καλῶ δὲ λόγον μὲν, τὴν μάθησιν· ἔθος δὲ, τὴν ἄσκησιν. Εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἀρχαὶ, τῆς μαθήσεως· αἱ δὲ χρήσεις, τῆς μελέτης· αἱ δ' ἀκρότητες, Β
πάντων. Καθ' ὃ δ' ἂν λειφθῇ τούτων, κατὰ τοῦτ' ἀνάγκη χωλὴν

A. 9. Εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἀρχαὶ, τῆς μαθήσεως] Amiotus ita vertit ac ſi legeret, Εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἀρχαὶ τῆς φύσεως, αἱ δὲ προκοπαὶ τῆς μαθήσεως: et ita ſententia auctoris plane poſtulare videtur. Atque ita eſt cum in Heuſingeriana editione ex priore quadam Germanica, unde illa expreſſa eſt: tum in Auguſtano codice, ut quidem teſtatur Schneiderus. Equidem religioni mihi duxi quidquam mutare atque hæc verba recipere, quum abſint ab omnibus omnino et editis et ſcriptis quibus utor libris, atque adeo a Fabricii et editione et codicibus. Vertendo tamen addidi.

B. 2. λειφθῇ τούτων] Sic dedi ex A.C. Moſc. 1. 2. Reliqui omnes λειφθῇ τι τούτων.

eo uſos, hoc convenit facere. Adſolent enim vinoſi et ebrioſi fieri quos patres ebrii ſeverunt. Quamobrem etiam Diogenes adoleſcentulum videns animo abalienatum, et mentis male compotem, dixit: *Adoleſcens, pater te ebrius genuit.* Atque hæc quidem de procreatione dicta ſunto. Nunc de inſtitutione dicendum.

IV. Ut igitur ſumma rem totam complectar, quod de artibus et ſcientiis ſolemus, idem et de virtute pronuntiandum eſt: ſcilicet ad ejus perfectionem tria oportere concurrere: naturam, rationem, et aſſuefactionem. Rationem vero intelligi volo doctrinam, et aſſuefactionis nomine exercitationem. Initia debentur naturæ, progreſſus diſciplinæ, uſus exercitationi, perfectio omnibus. Et ubi horum aliquid defecerit, ab ea parte mancam fieri vir-

γίνεσθαι τ' ἀρετήν. Ἡ μὲν γὰρ φύσις ἄνευ μαθήσεως, τυφλόν· ἡ δὲ μάθησις δίχα φύσεως, ἐλλιπές· ἡ δὲ ἄσκησις χωρὶς ἀμφοῖν, ἀτελές. Ὥσπερ δὲ ἐπὶ τ γεωργίας, πρῶτον μὲν ἀγαθὴν ὑπάρξαι δεῖ τ γῆν, εἶτα δὲ φυτευτόν, ὀπτήμονα, εἶτα τὰ σπέρματα σπουδαῖα· τ αὐτὸν τρόπον γῇ μὲν ἔοικεν ἡ φύσις, γεωργῷ δὲ ὁ παιδεύων, σπέρματι δὲ αἱ τῶν λόγων ὑποθῆκαι, ἃ τὰ ὠφελιμώτατα. Ταῦτα πάντα ἀφαιρεινάμενος εἴποιμι ὅτι συνῆλθε καὶ συνέπνευσεν
c εἰς τὰς τῶν παρ' ἅπασιν ἀνδρῶν ψυχὰς, Πυθαγόρου καὶ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος, καὶ τῶν ὅσοι δόξης ἀειμνήστου τετυχήκασιν. Εὐδαίμων μὲν οὖν καὶ θεοφιλὴς εἴτω ταῦτα πάντα θεῶν τις ἀπέδωκεν. Εἰ δέ τις οἴεται τοὺς ἐκ εὖ πεφυκότας μαθήσεως καὶ μελέτης τυχόντας ὀρθῆς πρὸς ἀρετὴν, οὐκ ἂν τὴν τῆς φύσεως ἐλάττωσιν εἰς τοὐνδεχόμενον ἀναθραμεῖν, ἴσως πολλοῦ, μαλλον

C. 3. Εὐδαίμων μὲν οὖν καὶ θεοφιλὴς] Ita Stephanus, et ante eum Fabricius ex codicibus ſcriptis; quibuſcum conſentiunt A.C.E. Moſc. 1. Colleg. Nov. Jannot. Pol. Anonym. Nec tamen non elegans erat prior lectio, εὐδαιμον μὲν ἦν καὶ θεοφιλὲς, in qua conſentiunt Ald. Baſ. Xyl. Moſc. 2. Harlei. Flor. Aug.

C. 7. ἀναθραμεῖν] Legendum ἀναλαβεῖν· quamquam vulgatum in omnibus meis exſtat libris et ſcriptis et editis.

tutem neceſſe eſt. Natura quippe, ſine diſciplina ſi ſit, cœca eſt: diſciplina ſi a natura deſtituatur, mutila: exercitatio his duobus demptis imperfecta eſt. Et quemadmodum ad agriculturam primum requiritur bonum ſolum, deinde peritus colonus, denique ſemina proba: ita plane hic natura ſolo, agricolæ magiſter, ſemini præcepta atque inſtituta reſpondent. Hæc ego omnia contendere auſim conveniſſe atque conſpiraſſe in animas, omnium ore decantatorum hominum, Pythagoræ, Socratis, Platonis, atque aliorum qui nulla unquam oblivione defendam gloriam ſunt conſequuti. Sane beatus diiſque carus eſt ille, cui deus iſta omnia tribuit. Si tamen aliquis ita putat, eos qui ingenio non ſunt felici, ubi ad virtutem recte inſtituuntur atque exercentur, non poſſe naturæ defectum mediocriter exſarcire: ſcire debet in errore ſe non parvo, immo

δὲ ὃν παντὸς ἁμαρτάνων. Φύσεως μὲν γὰρ ἀρετὴν ἀμαθὴς ἀφθείρει ῥᾳθυμία, φαυλότητα δὲ ἐπανορθοῖ διδαχή· καὶ τὰ μὲν ῥᾴδια τοὺς ἀμελοῦντας φεύγει, τὰ δὲ χαλεπὰ ταῖς ἐπιμελείαις ἁλίσκεται. Καταμάθοις δ' ἂν ὡς ἀνύσιμον πρᾶγμα καὶ τελεσιουργὸν ἐπιμέλεια καὶ πόνος ἐστίν, ἐπὶ πολλὰ D τῶν γινομένων ἐπιβλέψας· Σταγόνες μὲν γὰρ ὕδατος, πέτρας κοιλαίνουσι· σίδηρος δὲ καὶ χαλκὸς ταῖς ἐπαφαῖς τῶν χειρῶν ἐκλιβόνται· οἱ δ' ἁρμάτειοι τροχοὶ πόνῳ καμφθέντες, οὐδ' ἂν, εἴ τι γένοιτο, τὸν ἐξ ἀρχῆς δύναιντο ἀναλαβεῖν εὐθυωρίαν· τάς γε μὴν καμπύλας τῶν ὑποκριτῶν βακτηρίας ἀπευθύνειν, ἀμήχανον· Ἀλλὰ ὃ παρὰ φύσιν τῷ πόνῳ τῶν κατὰ φύσιν ἐγένετο κρεῖττον. Καὶ μόνα ἆρα ταῦτα τὸν ἐπιμελείας ἰσχὺν ἀποδείκνυσιν; Οὐκ· ἀλλὰ καὶ μυρία ἐπὶ μυρίοις. Ἀγαθὴ γῆ πέφυκεν, ἀλλ' ἀμεληθεῖσα χερσεύεται, καὶ ὅσῳ τῇ φύσει E βελτίων ἐστὶ, τοσούτῳ μᾶλλον, ἐξαργηθεῖσα, δι' ἀμέλειαν

C. 11. ἐπιμελείαις] Hoc recte Stephanus recepit: est sane in Rodolph. nec dissentiunt A. E. Colleg. Nov. Flor. Vitiosum est ἐμμελείαις in Ald. Bas. Xyl. Fabr. C. Harl. Mosc. 1. 2. At in Aug. ἀμελείαις, superscripto ἐπιμελείαις.

D. 5. ἀναλαβεῖν] Res ipsa postulabat, quamquam unus habeat Turneb. quem sequitur Heusingerus. Vulgo, ἂν λαβεῖν.

autem summo, versari. Naturæ enim bonitatem socordia corrumpit: vitium doctrina corrigit: et quum facilia negligentes nos fugiunt, tum difficilia consequimur accuratione. Et vero multarum rerum contemplatione addiscere possis, quantum efficacitatis atque ad perficiendas res virium habeant industria atque labor. Nam et aquæ guttæ lapidem cavant: et ferrum atque æs manuum contrectatione atteruntur: et rotas curruum labore magno curvatas nullo possis conatu in pristinam restituere directionem: et incurvos histrionum lituos in rectum dirigere nulla vis queat. Adeo quod contra naturam est, labore efficitur, ipsa naturali facultate validius. Quid? an hæc duntaxat sunt, quibus diligentiæ vis demonstretur? Immo vero sunt innumera porro alia. Solum telluris bonum fuit: cultura cessante sterilescit: quantoque melius fuit natura, tanto deterius fit

ἐξαπόλλυται. Ἀλλ' ἔστί τις ἀπόκοπος καὶ τραχυτέρα τῆς δέουσης; ἀλλὰ γεωργηθεῖσα, παραυτίκα γενναίους καρποὺς ἐξήνεγκε. Ποῖα δὲ δένδρα οὐκ, ὀλιγωρηθέντα μὲν, σκολιὰ φύεται καὶ ἄκαρπα καθίσταται, τυχόντα δὲ ὀρθῆς παιδαγωγίας, ἔκαρπα γίνονται καὶ τελεσφόρα; Ποία δὲ σώματος ἰσχὺς οὐκ ἐξαμβλοῦται καὶ καταφθίνει, δι' ἀμέλειαν καὶ τρυφὴν καὶ καχεξίαν; τίς δ' ἀθενὴς φύσις οὐ τοῖς γυμνασαμένοις καὶ καταθλήσασι πλεῖστον εἰς ἰσχὺν ἐπέδωκε;
F Τίνες δ' ἵπποι καλῶς πωλοδαμνηθέντες, οὐκ εὐπειθεῖς ἐγένοντο τοῖς ἀναβάταις; τίνες δὲ ἀδάμαστοι μείναντες, οὐ σκληραύχενες καὶ θυμοειδεῖς ἀπέβησαν; Καὶ τί δεῖ τἄλλα θαυμάζειν, ὅπου γε τῶν θηρίων τῶν ἀγριωτάτων ὁρῶμεν πολλὰ καὶ πιθανευόμενα καὶ χειρήθη γιγνόμενα τοῖς πόνοις; Εὖ δὲ καὶ ὁ Θετταλὸς, ἐρωτηθεὶς τίνες εἰσὶν οἱ ἥπιώτατοι Θετταλῶν, ἔφη, Οἱ παυόμενοι πολεμεῖν. Καὶ τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; καὶ γὰρ τὸ ἦθος

F. 8. Καὶ γὰρ τὸ ἦθος ἐστι πολυχρόνιον] Corrigendum, Καὶ γὰρ τὸ ἦθος ἔθος ἐστι πολυχρόνιον, ut vidit ac vertit Xylander, a quo non longe abit Amiotus.

neglectu. Alia contra eſt tellus dura atque aſperior æquo, ea tamen culta præclaros illico edit fructus. Jam quæ arbores non tortuoſæ fiunt atque infrugiferæ, ſi per incuriam habeantur? quæ non frugiferæ fiunt atque fœcundæ, ſi recte educantur? Aut quorum corporum robur non hebeſcit atque diſſipatur ſocordia, luxu, pravaque habitudine? quis contra ita fuit invalida natura, ut non exercitationibus et certaminum ſtudio maxima fecerit ad robur incrementa? Qui vero equi a prima ætate recte domiti non parent ſeſſoribus? qui mature non ſubacti, duri cervices et feroces non extiterunt? Et quid attinet alia nos admirari, quando de beſtiis feriſſimis multas videmus cicures manſuetaſque labore redditas? Recte etiam Theſſalus ille, qui percontanti quinam Theſſalorum eſſent placidiſſimi, reſpondit, *Qui militandi finem feciſſent*. Cur vero inſiſtam pluribus recenſendis? quum mores ipſi Græco ſer-

ὄϛι πολυχρόνιον· καὶ τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς ἐθικὰς ἄν τις 3
λέγῃ, οὐκ ἂν τι πλημμελεῖν δόξειεν. Ἐνὶ δὲ περὶ τούτων
ἔτι παραδείγματι χρησάμενος, ἀπαλλάξομαι τοῦ ἔτι περὶ
αὐτῶν μηκύνειν. Λυκοῦργος γὰρ ὁ τῶν Λακεδαιμονίων νο-
μοθέτης δύο σκύλακας τῶν αὐτῶν γονέων λαβὼν, οὐδὲν
ὁμοίως ἀλλήλοις ἤγαγεν· ἀλλὰ τὸν μὲν ἀπέφηνε λίχνον καὶ
σινάμορον, τὸν δὲ ἰχνεύειν καὶ θηρᾶν δυνατόν· εἶτα ποτὲ
τῶν Λακεδαιμονίων εἰς ταυτὸ συνειλεγμένων, Μεγάλη
τοι ῥοπὴ πρὸς ἀρετῆς κύησίν ἐστιν, ἄνδρες, ἔφησε, Λακε-
δαιμόνιοι, καὶ ἔθη, καὶ παιδεῖαι, καὶ διδασκαλίαι, καὶ βίων B
ἀγωγαὶ, καὶ ἐγὼ ταῦτα ὑμῖν αὐτίκα δὴ μάλα ποιήσω
φανερά· εἶτα παρεισαγαγὼν τοὺς δύο σκύλακας διαφῆκε,
καλαθεὶς εἰς μέσον λοπάδα καὶ λαγῶν καλοῦ τῶν σκυλάκων·
καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τὸν λαγῶν ἤϊξεν· ὁ δὲ ἐπὶ τὴν λοπάδα ὥρμησε.
Τῶν δὲ Λακεδαιμονίων ἀδέπω συμβαλεῖν ἐχόντων τί ποτε

A. 1. ἐθικὰς] Sic recte Fabricius, ex eoque Xylander et Stephanus. At ἐσικυίας habent Ald. Baſ. E. Moſc. 1. 2. Reliqui aliter variant. Vide Animadverſiones.

A. 6. ὁμοίως] ὁμοίους Ald. Baſ. Moſc. 1. 2. Harl. Flor. Vulgatum primus recepit Fabricius e ſcriptis libris; hinc Xylander et Stephanus. Diſerte exſtat in Pol. Rodolph. Leonic. Jun. Anon. Nec reliqui libri mei diſſentiunt.

A. 9. κύησιν] Ita omnes libri. Auctor aut ſcripſit, aut ſcribere debuit, κλῆσιν.

mone nihil ſint quam aſſuefactio diuturna: neque abs re morales virtutes dixeris *virtutes conſuetudinis* eorum lingua. Uno adhuc hujus rei exemplo propoſito, deſinam pluribus verbis iſta declarare. Lycurgus, is qui Lacedæmoniis leges poſuit, duos catulos iiſdem prognatos canibus diverſa omnino ratione educavit: alterum, delicatum et luxurioſum: alterum indagini et venationibus aptum reddens. Quodam inde tempore quum frequentes in concionem Lacedæmonii coiviſſent: Magnum, inquit, Spartani, ad virtutem adipiſcendam momentum adferunt aſſuefactio, educatio, doctrina, atque vitæ ratio; quod ego vobis jam nunc commonſtrabo: ſimulque duos iſtos catulos productos, poſita in medio patina et lepore, dimiſit. Quorum quum alter illico leporem, alter patinam peteret, neque

ἀπ' τοῦτο δύναται, καὶ τί βουλόμενος τοὺς σκύλακας ἐπεδείκνυεν, Οὗτοι γονέων, ἔφη, τῶν αὐτῶν ἀμφότεροι, διαφόρως δὲ τυχόντες ἀγωγῆς, ὁ μὲν, λίχνος, ὁ δὲ θηρευτὴς ἀπέβησαν. Καὶ περὶ μὲν ἐθῶν καὶ βίων ἀρκείτω ταῦτα.

C ε'. Περὶ δὲ τροφῆς ἐχόμενον ἂν εἴη λέγειν. Δεῖ δὲ, ὡς ἐγὼ ἂν φαίην, αὐτὰς τὰς μητέρας τὰ τέκνα τρέφειν, καὶ τούτοις ὑπέχειν τοὺς μαστούς. Συμπαθέστερόν τε γὰρ θρέψουσι, καὶ διὰ πλείονος ἐπιμελείας, ὡς ἂν ἔνδοθεν, καὶ, τὸ δὴ λεγόμενον, ἐξ ὀνύχων ἀπαλῶν ἀγαπῶσαι τὰ τέκνα. Αἱ πτῆναι δὲ καὶ αἱ τροφοὶ τὴν εὔνοιαν ὑποβολιμαίαν καὶ παρέγραπτον ἔχουσιν, ἅτε μισθῷ φιλοῦσαι. Δηλοῖ δὲ καὶ ἡ φύσις ὅτι δεῖ τὰς μητέρας ἃ γεγεννήκασιν, αὐτὰς πιθεύειν καὶ τρέφειν. Διὰ γὰρ τοῦτο παντὶ ζώῳ τεκόντι τὴν ἐκ τοῦ γάλακτος τροφὴν ἐχορήγησεν. Σοφὸν δὲ ἄρα καὶ ἡ πρόνοια διττοὺς ἐνέθηκε ταῖς γυναιξὶ τοὺς μαστοὺς, ἵνα, καὶ εἰ δίδυμα τέκοιεν, D διττὰς ἔχοιεν τὰς τῆς τροφῆς πηγάς. Χωρὶς δὲ τούτων

C. 5. ἀπαλῶν] Abeſt in Ald. Baſ. A.C. Moſc. 1 2. Harl. Flor. Aug. Addidit primus Fabricius ex ſcriptis; poſt eum Xyl. Steph. Eſt item in Pol. Rodolph. Leonic. Anonym. et reliquis meis.

etiamnum aſſequerentur Lacedæmonii quid ſibi catulis illis oſtendendis vellet; *Hi*, inquit, *iiſdem nati parentibus, diverſa educati ratione, ventri alter deditus, alter venaticus evaſerunt*. Dictum ſatis de aſſuefactione et vitæ inſtitutione.

V. Conſequens eſt ut de nutritione diſſeramus. Mea quidem ſententia matres ipſæ nutrire infantes atque lactare debent. Majore enim cum affectu animi alent eos, majoreque ſtudio, utpote intime et a teneris, quod aiunt, unguiculis diligentes. Nutricum enim amor ſubditicius atque adſcitus eſt, utpote mercedis gratia diligentium. Sed et ipſa natura docet, ipſis matribus lactandam eſſe atque alendam ſuam prolem. Ideo enim cuivis animali parienti alimentum lactis ſuppeditavit. Ac plane ſapiens eſt providentia, quæ bina mulieribus ubera dedit, ut etiam ſi gemellos partu edidiſſet, uterque haberet alimenti ſui fontem. Quod etiam ſi non ita eſſet, tamen

εὐνάστεραι τοῖς τέκνοις γίγνοιντ' ἄν, καὶ φιλοπαιδότεραι. Καὶ μὰ Δί' οὐκ ἀπεικότως. Ἡ σωτηρία γὰρ ὥσπερ ὄφτόνιόν ἐστι τῆς εὐνοίας. Καὶ γὰρ τὰ θηρία τῶν σωτρεφομένων ἀποστώμενα, ταῦτα ποθοῦντα φαίνεται. Μάλιστα μὲν οὖν, ὥσπερ ἔφην, αὐταῖς στεργατέον τὰ τέκνα τρέφειν τὰς μητέρας· εἰ δ' ἄρ' ἀδυνάτως ἔχοιεν, ἢ διὰ σώματος ἀσθένειαν, γένοιτο γὰρ ἄν τι καὶ τοιοῦτον, ἢ στερὸς ἑτέρων τέκνων ἀπεύδουσαι γένεσιν· ἀλλὰ τάς γε πίτθας καὶ τροφὰς, ἃ τὰς τυχούσας, ἀλλ' ὡς ἔνι μάλιστα ἀστειαίας δοκιμαστέον ἐστί. Πρῶτον μὲν τοῖς ἤθεσιν Ἑλληνίδας. E
Ὥσπερ γὰρ τὰ μέλη τοῦ σώματος εὐθὺς ἀπὸ γενέσεως πλάττειν τῶν τέκνων ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἵνα ταῦτα ὀρθὰ καὶ ἀστραβῆ φύηται· τὸ αὐτὸν τρόπον ἐξ ἀρχῆς τὰ τῶν τέκνων ἤθη ῥυθμίζειν στεφτέον. Εὔπλαστον γὰρ καὶ ὑγρὸν ἡ νεότης, καὶ ταῖς τύπων ψυχαῖς ἁπαλαῖς ἔπι τὰ μαθήματα ἐνίκελα·

D. 2. εὐνάστεραι] Secutus ſum Fabricium et Xylandrum. Εὔνους καὶ eſt in Ald. Baſ. Steph. Moſc. 1. Et reliqui variant. Vide Animadverſ.

E. 5. Εὔπλαστον——μαλάττεται] Exſtat hic locus ſine Plutarchi nomine in Sententiis Antonii et Maximi p. 704. Editionis Stobæi Wechel. ubi ἐντίκλεται eſt pro ἐντήκεται.

illo nutritionis modo matres liberis reddantur benevolentiores, amoremque erga eos majorem concipiant. Neque id injuria. Convictus enim, quaſi intentio quædam eſt benevolentiæ: quando etiam a beſtiis ademptas alias quarum uſæ erant convictu, deſiderari videmus. Maxime igitur, ut dixi, tentandum hoc eſt, ut ipſæ matres mammam ſuis præbeant infantibus. Sin id præſtare nequeant, vel ob corporis invaletudinem; uſu enim hoc venire poteſt: vel quia ad novæ ſobolis feſtinant procreationem; ſaltem nutrices non quaſvis, ſed quam fieri poteſt maxime probas deligamus. Primum in hac re ſit, ut moribus eæ ſint Græcanicis. Sicut enim membra corporis ſtatim ab ipſis natalibus infantis ſunt fingenda, ut recta adoleſcant, neque diſtorqueantur: ita et jam inde ab initio indoles ejus informanda eſt. Eſt namque pueritia ob mollitiem effictu facilis, animiſque puerorum teneris etiamnum facile inſidet quod diſcunt:

πᾶν δὲ τὸ σκληρὸν χαλεπῶς μαλάττεται. Καθάπερ γὰρ
F σφραγῖδες τοῖς ἁπαλοῖς ἐναπομάττονται κηροῖς· ὕτως αἱ μαθήσεις ταῖς τῶν ἔτι παιδίων ψυχαῖς ἐναπολυπαίνονται. Καί μοι δοκεῖ Πλάτων ὁ δαιμόνιος ἐμμελῶς παραινεῖν ταῖς τιτθαις μὴ τὰς τυχούσας μύθους τοῖς παιδίοις λέγειν, ἵνα μὴ τὰς τούτων ψυχὰς ἐξ ἀρχῆς, ἀνοίας καὶ διαφθορᾶς ἀναπίμπλασθαι συμβαίνῃ. Κινδυνεύει δὲ καὶ Φωκυλίδης ὁ ποιητὴς καλῶς παραινεῖν, λέγων,

Παῖδ' ἔτ' ἐόντα χρεὼν δὴ καλὰ διδασκέμεν ἔργα.

ς'. Οὐ τοίνυν οὐδὲ τοῦτο παραλιπεῖν ἄξιόν ἐστιν, ὅπ καὶ τὰ παιδία τὰ μέλλοντα τοῖς τροφίμοις ὑπηρετεῖν, καὶ τούτοις σύντροφα γίνεσθαι, ζητητέον, πρώτιστα μὲν, ὡσ-
4 δαῖα τοὺς τρόπους· ἔπι μέν τοι Ἑλληνικὰ καὶ περίτεχνα λαλεῖν, ἵνα μὴ, συναναχρωννύμενοι βαρβάροις καὶ τὸ ἦθος μοχθηροῖς, ἀποφέρωνταί τι τῶν ἐκείνων φαυλότητος. Καὶ οἱ παροιμιαζόμενοι δέ φασιν, οὐκ ἄπο τρόπου λέγοντες, ὅπι ἂν χωλῷ παρασκήσῃς, ὑποσκάζειν μαθήσῃ.

F. 3. Παῖδ' ἔτ' ἐόντα χρεὼν δὴ καλὰ διδασκέμεν ἔργα.] Ita Fabricius e ſcriptis libris: item Xyl. et Steph. At diſſentiunt Ald. Baſ. A. C. Harl. Coll. Nov Flor. Moſc. 2. qui habent Χρὴ παῖδ' ἔτ' ἐόντα καλὰ διδάσκειν ἔργα. Vid. Animadverſ.

ſicut contra quæ dura ſunt, ea difficulter molliuntur. Et ſicuti ſigilla mollibus imprimuntur ceris, ſic diſciplinæ puerilibus adhuc animis infiguntur. Ac mihi videtur divinus Plato nutricibus prudenter præcepiſſe ne quaſvis fabulas pueris recitent, ne horum animi a principio ſtoliditate ac pravitate occupentur. Sed et Phocylides videtur bene hortari hoc verſu,

Inſtituenda bonis eſt ipſa puerilia rebus.

VI. Cæterum ne id quidem prætermittendum eſt, debere pueros qui alumnis inſervient unaque alentur, quæri, primum qui bonis ſint moribus: deinde, Græco utantur, eoque plano, ſermone: ne cum barbaris et pravos habentibus mores ſi conſueſcant, inde aliquid vitii ducant. Proverbio enim ſententia minime abſurda jactatur, *Si cum claudo habites, fore ut ſubclaudicare diſcas.*

ζ'. Ἐπειδὰν τοίνυν ἡλικίαν λάβωσιν ὑπὸ παιδαγωγοῖς πλάχθαι, ἐνταῦθα δὴ πολλὴν ἐπιμέλειαν ἐκτέον ἐστὶ τῶν τοιούτων κολαζάσεως, ὡς μὴ λάθωσιν ἀνδραπόδοις ἢ βαρβάροις ἢ παλιμβόλοις τὰ τέκνα παραδόντες. Ἐπεὶ νῦν γε τὸ γινόμενον πολλοῖς, ὑπερκαταγέλαστόν ἐστι. Τῶν γὰρ δούλων τὸ πανδαιῶν τοὺς μὲν, γεωργοὺς ἀποδεικνύουσι, τοὺς δὲ, ναυκλήρους, B τοὺς δὲ, ἐμπόρους, τοὺς δὲ, οἰκονόμους, τοὺς δὲ, δανειστάς· ὅ, τι δ' ἂν εὕρωσιν ἀνδράποδον οἰνόληπτον καὶ λίχνον, πρὸς πᾶσαν πραγματείαν ἄχρηστον, τούτῳ φέροντες ὑποβάλλουσι τοὺς υἱούς. Δεῖ δὲ τὸ πανδαιῶν παιδαγωγὸν τοιοῦτον εἶναι τὴν φύσιν οἷόπερ ἦν ὁ Φοίνιξ ὁ τοῦ Ἀχιλλέως παιδαγωγός. Τὸ δὲ πάντων μέγιστον καὶ κυριώτατον τῶν εἰρημένων ἔρχομαι φράσων. Διδασκάλους γὰρ ζητητέον τοῖς τέκνοις, οἳ καὶ τοῖς βίοις εἰσὶν ἀδιάβλητοι, καὶ τοῖς τρόποις ἀνεπίληπτοι, καὶ ταῖς ἐμπειρίαις ἄριστοι. Πηγὴ γὰρ καὶ ῥίζα καλοκαγαθίας, τὸ νομίμως τυχεῖν C παιδείας. Καὶ καθάπερ τὰς χάρακας οἱ γεωργοὶ τοῖς φυτοῖς

A. 7. πολλὴν ἐπιμέλειαν] πολλὴν abeſt in Ald. Baſ. Fabric. Xyl. A.C. Moſc. 1. Habet Rodolph. Schott. Jannot. Jun. hinc etiam Stephanus, nec diſſentiunt reliqui noſtri libri.

B. 7. τῶν εἰρημένων] Abeſt ab A.C. Moſc. 1. recte, opinor.

VII. Poſtquam eo ætatis puer pervenit, ut jam ſit pædagogo ſubdendus, ibi tum adhibenda eſt accuratio, ne filios noſtros per imprudentiam mancipiis aut barbaris, aut levibus hominibus tradamus. Nam pluſquam deridiculum eſt quod hodie pleriſque uſuvenit, qui quum ſervorum quos habent probos, alios agriculturæ, alios rei nauticæ, alios mercaturæ, alios adminiſtrationi rei familiaris, alios uſuræ exercendæ adhibeant: ſi quod inveniunt mancipium ebrioſum ac gulæ deditum, et ad omnia inutile negotia, id liberis præficiunt. Oportet autem bonum pædagogum eo eſſe ingenio, quo fuit Phœnix Achillis pædagogus. Nunc, quod omnium eſt eorum, quæ hactenus dixi, maximum atque ſummum, dicere aggrediar. Quærendi ſunt liberis magiſtri quorum et inculpata ſit vita, et mores juſtæ reprehenſioni non obnoxii, et peritia minime vulgaris. Fons enim et radix virtutis atque honeſtatis vitæ, eſt inſtitutio proba. Utque agricolæ ſtirpibus pedamenta

ωδαπθέασιν, οὕπως οἱ νόμιμοι τῶν διδασκάλων, ὑπιμελεῖς τὰς ὑποθήκας καὶ ωδαινέσεις ωδαπιγνύσι τοῖς νέοις, ἵν' ὀρθὰ τούτων βλαστάνοι τὰ ἤθη. Νῦν δέ τις καὶ καταπύσειε τῶν πατέρων ἐνίων οἵ τινες ωρὶν δοκιμάσαι τὰς μέλλοντας διδάσκειν, δι' ἄγνοιαν, ἔθ' ὅτε μὲ δι' ἀπειρίαν, ἀνθρώποις ἀδοκίμοις καὶ ωδασήμοις ἐγχειρίζουσι τοὺς ωαῖδας. Καὶ οὔπω τοῦτό γε καταγέλαστον, εἰ καὶ δι' ἀπειρίαν αὐτὸ ωεφύκασιν· ἐκεῖνο δὲ ἐκ τῶν ἄτοπον· D τὸ ωοῖον; ὁπόταν γὰρ εἰδότες, αἰσθομένων μᾶλλον αὐτοῖς τοῦτο λεγόντων, τὴν ἐνίων τῶν ωαιδευτῶν ἀπειρίαν ἅμα καὶ μοχθηρίαν, ὅμως τούτοις ὑπτρέπωσι τοὺς ωαῖδας· οἱ μὲν ταῖς τῶν ἀρεσκομένων ἡδόμενοι κολακείαις· εἰσὶ δὲ οἱ δεομένοις χαριζόμενοι φίλοις· ωαγμοῖον ωοιοῦντες ὥωερ ἂν εἴ τις τῷ σώματι κάμνων, τὸν σὺν ὀπιμὴ δυνηθέντα ἂν σῶσαι, ωαλιπών, φίλῳ

D. 1. αἰσθομένων μᾶλλον] Ita Fabricius dedit, neſcio an ex ſcripto libro: item eſt in Rodolph. Leonic. Xyl. Vulcob. Heuſing. Vulgo male αἰσθομένοις μᾶλλον in Editis Ald. Baſ. et ſcriptis meis omnibus.

D. 2. ωαιδευτῶν] Sic Fabric. Rodolph. Jun. Steph. Παιδευόντων habent Ald. Baſ. Xyl. Male ωαιδευθέντων A. C. E. Moſc. 1. 2. Flor. in A. tamen ſuperſcriptum ωαιδευόντων. Ex Harl. Colleg. Nov. Aug. nil a vulgato diverſum notatum eſt.

D. 4. ἀρεσκομένων] Non male ἀρέσκευομένων habent Moſc. 2. Anonym. Turn. Vulc. Bong.

apponunt, ſic probi magiſtri accuratis præceptis admonitionibuſque adoleſcentes ſuffulciunt, ut mores recti inde germinent. Nunc vero etiam deſpuas in contumeliam quorundam parentum, qui prius quam futuri magiſtri ullum fecerint periculum, ignoratione aliquando aut etiam imperitia decepti, non ſpectatis adeoque etiam malæ notæ hominibus filios ſuos committunt. Quamquam non hoc eſt uſque adeo ridiculum, ſiquidem imprudentia peccatur. Illud extreme abſurdum, quod aliquando, monentibus qui id melius norunt, ſcientes quanta ſit magiſtrorum quorundam imperitia juxta atque pravitas, iis tamen ſuos mandant liberos, vel adulationibus blandientium victi, vel rogantibus eam amicis gratiam dantes: quod perinde eſt ac ſi quis ægrotans, omiſſo qui arte mederi poſſit medico, in amici

χαριζόμενος, τὸν δι' ἀπειρίαν ἀπολέσοντα ἂν αὐτὸν προέλοιτο· ἢ ναύκληρον τὸν ἄριστον ἀφεὶς, τὸν χείριστον δοκιμάσειε, φίλου δεηθέντος. Ζεῦ καὶ θεοὶ πάντες, πατήρ τις καλούμενος, πλείω λόγον ἢ τῶν δεομένων ποιεῖται χάριτος E ἢ τῶν τέκνων παιδεύσεως; Εἶτ' οὐκ εἰκότα πολλάκις ὁ Κράτης ἐκεῖνος ὁ παλαιὸς ἔλεγεν, ὅτι εἴπερ ἄρα δυνατὸν ἦν, ἀναβάντα ἐπὶ τὸ μετεωρότατον τῆς πόλεως ἀνακραγεῖν μέρος, Ὦ ἄνθρωποι, ποῖ φέρεσθε, οἵτινες χρημάτων μὲν κτήσεως περὶ πᾶσαν ποιεῖσθε σπουδήν, τῶν δ' υἱέων, οἷς ταῦτα καταλείψετε, μικρὰ φροντίζετε; Τούτοις δ' ἂν ἔγωγε προσθείην, ὅτι οἱ τοιοῦτοι πατέρες πολλαπλήσιον ποιοῦσιν οἷον εἴ τις τῶν μὲν ὑποδήματος φροντίζοι, τοῦ δὲ ποδὸς ὀλιγώρως ἔχοι. Πολλοὶ δὲ εἰς τοσοῦτον τῶν πατέρων προβαίνουσι φιλαργυρίας ἅμα καὶ μισολεκνίας, F ὥστ', ἵνα μὴ πλείονα μισθὸν τελέσειαν, ἀνθρώπους τοὺς μηδενὸς τιμίους αἱρεῖνται τοῖς τέκνοις παιδευτὰς, εὐωνον ἀμαθίαν

E. 3. ὁ Κράτης] Hoc omnes plane libros occupavit. Sive auctoris, sive librarii, sit error, scribendum erat Σωκράτης ex Platone Clitophonte p. 255. D. Et ita in versione certe correxi.

F. 3. παιδευτὰς] Abest ab A. C. E. Mosc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. Aug. Nec requiram.

gratiam deligat a quo ob ejus insciti am necetur: aut repudiato navis optimo rectore, amico petente pessimum deligat. Pro deum atque hominum fidem! patris nomen gerit aliquis, et majorem habet rationem gratiæ petentium, quam liberorum institutionis? Nonne consentaneum est quod antiquus ille Socrates dixit? se, si fieri posset, altissimo urbis loco conscenso proclamaturum, *Quo tenditis homines, qui rei faciundæ omne impenditis studium: filiis, quibus opes vestras relinquetis, curam perparvam?* Quibus ego adderem, tales patres perinde agere ac si quis de calceo sit solicitus, pedem nihil curet. Multi etiam parentes eo progrediuntur et avaritiæ et in liberos suos odii, ut, ne majorem opus habeant mercedem pendere, magistros filiis conducant homines nullius pretii: insciti am sectantes vilem. Quamobrem Aristippus patrem excordem neque in-

διάκονλες. Ἦ, ϗ Ἀρίστιππος ὐκ ἀκόμψως, ἀλλὰ ϗ πάνυ ἀστείως ἐπέσκωψε τῷ λόγῳ πατέρα νοῦ καὶ φρενῶν κενόν. Ἐρωτήσαντ@ γάρ πν@ αὐτὸν, τόσον αἰτοίη μισθὸν ὑπὲρ τῆς τοῦ τέκνου παιδεύσεως, Χιλίας ἔφη δραχμάς. Τοῦ δὲ, Ἡράκλεις, εἰπόντος, ὡς ὑπέρ πολυ τὸ αἴτημα· δύναμαι γὰρ ἀνδράποδον χιλίων πρίασθαι· Τοιγαρῦν (εἶπε) δύο ἕξεις ἀνδράποδα, ϗ τὸν υἱὸν, ϗ ὃν ἂν πρίῃ. Τὸ δ' ὅλον πῶς οὐκ ἄτοπον; τῇ μὲν δεξιᾷ σωεθίζειν τὰ παιδία δέχεσθαι τὰς τροφὰς, κἂν προτείνειε τὴν ἀριστερὰν, ὀπτιμᾶν· μηδεμίαν δὲ ποιεῖσθαι πρόνοιαν τοῦ λόγων ὀπιδεξίων ϗ νομίμων ἀκούειν. Τί ἂν συμβαίνει τοῖς θαυμαστοῖς παιδάσιν, ἐπιδὰν χαλεπῶς μὲν θρέψωσι, χαλεπῶς δὲ παιδεύσωσι τὰς υἱεῖς, ἐγὼ φράσω· ὅταν γὰρ εἰς ἄνδρας ἐγγεγραφέντες, τοῦ μὲν ὑγιαίνοντος ϗ τεταγμένε βίε καταφρονήσωσιν, ἐπὶ δὲ τὰς ἀτάκτας ϗ ἀνδραποδώδεις ἡδονὰς ἑαυτοὺς κρημνίσωσι, τότε δὴ μεταμέλονται τὴν τῶν τέκνων προδεδωκότες παιδείαν, ὅτε οὐδὲν ὄφελος, τοῖς ἐκείνων ἀδικήμασιν ἀδημονοῦντες. Οἱ μὲν γὰρ αὐτῷ,

elegante et perurbano ſermone pupugit: a quo interrogatus quantum mercedis pro filii ſui inſtitutione poſceret, Mille denarios, reſpondit, eoque exclamante, Hercules, ut valde nimium exigis, quum poſſim mille denariis ſervum emere! *Proinde*, dixit, *duo habebis mancipia*, filium ſcilicet tuum, et id quod emeris. Denique qui non ſit abſurdum, quum aſſuefacias puerum ut alimentum dextra ſumat manu, increpeſque ſi lævam porrigat; nullam interim te curam adhibere ut dextros proboſque is ſermones audiat? Jam quid eveniat mirificis iſtis parentibus, poſtquam liberos male enutritos male inſtituerunt, audi. Poſtquam hi ſumta jam virili toga, contempta ſana et compoſita vitæ ratione, in incompoſitas atque ſerviles voluptates ſeſe præcipitaverunt; tum demum eos pœnitet neglectæ liberorum inſtitutionis, mœrorem ex eorum ſceleribus percipientes, quem nulla ſubſequitur utilitas. Alii enim adulatores ſibi

κόλακας καὶ παράσιτους ἀναλαμβάνουσιν, ἀνθρώπους ἀσήμους καὶ καταράτους, καὶ τῆς νεότητος ἀνατροπέας καὶ λυμεῶνας· οἱ δὲ τινες ἑταίρας καὶ χαμαιτύπας μισθοῦνται, σοβαρὰς καὶ πολυτελεῖς· οἱ δὲ κατοφαγοῦσιν· οἱ δὲ εἰς κύβους καὶ κώμους ἐξοκέλλουσιν· ἤδη δέ τινες καὶ τῶν νεανικωτέρων ἁπλοῦν κακῶν, μοιχεύοντες καὶ κιτροφορεῖν, καὶ μίαν ἡδονὴν θανάτου τιμώμενοι. Φιλοσόφῳ δὲ ὁμιλήσαντες ἔστι, δι' ὧν ἴσοις πράγμασιν ἐοικὸς ἂν καλαπειθεῖς παρέσχοντο· καὶ τόγε c παράγγελμα ἔμαθον ἂν, ὃς φορτικῶς μὲν τοῖς ῥήμασιν, ἀληθῶς δὲ τοῖς πράγμασι παραινεῖ, καί φησιν, Εἴσελθε εἰς πορνεῖόν ποτε, ἵνα μάθῃς ὅτι τῶν ἀναξίων τὰ τίμια οὐδὲν διαφέρει.

η'. Συνελὼν τοίνυν ἐγώ φημι, καὶ χρησμολογεῖν μᾶλλον ἢ παραινεῖν δόξαιμ' ἂν εἰκότως, ὅτι ἓν πρῶτον καὶ μέσον καὶ τελευταῖον ἐν τούτοις κεφάλαιον, ἀγωγὴ σωφρονικὴ καὶ παιδεία

B. 6. μισθοῦνται] Ita Steph. Anonym. et Flor. in margine. At λυτροῦνται Ald. Baſ. Fabr. Xyl. A. C. E. Moſc. 1. 2. Flor. Harl. Colleg. Nov. Mez.

B. 9. κιτροφορεῖν] Forte legendum κοιλοφθορεῖν: quod in Aug. eſſe perhibet Schneiderus: conſentit Amiotus. Κιστοφορεῖν habent codices Fabricii, Pol. Vulc. Bong. Reliqui omnes vulgatum tenent.

adjungunt ac paraſitos, hominum genus pravum et execrabile, perniciem, peſtemque juventutis: alii ſcorta et meretrices redimunt, protervas atque ſumptuoſas: alii abliguriunt ſua: alii in aleam et comeſſationes a recto vitæ curſu efferuntur: ſunt qui et majora audent flagitia, adulterantes, orgia Bacchi obeuntes, et vel unam voluptatem morte redimendam putantes. Qui ſi verſati cum philoſopho aliquo fuiſſent, numquam profecto talibus ſeſe emancipaſſent rebus: ſed Diogenis ſaltem præceptum didiciſſent: qui verbis quidem inſolentibus, vere tamen, quod ad res ipſas attinet, monuit, *Ingredere lupanar aliquando, ut diſcas nihil res honeſtas ab indignis differre.*

VIII. Ut autem una ſumma rem totam explicem, etſi haud injuria vaticinari potius quam præcipere videri poſſum, ita pronuntio: unum eſſe primum, idemque et medium et ultimum in hac re caput, educationem rectam, legiti-

νόμιμός ἐστι· καὶ ταῦτα φορὰ καὶ συνεργὰ πρὸς ἀρετὴν καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν φημί. Καὶ τἀ μὲν ἄλλα τῶν ἀγαθῶν,
D ἀνθρώπινα καὶ μικρά, καὶ οὐκ ἀξιοσπούδαστα καθέστηκεν. Εὐγένεια καλὸν μέν, ἀλλὰ πρόγονων ἀγαθόν. Πλοῦτος δὲ τίμιον μέν, ἀλλὰ τύχης κτῆμα· ἐπεισδὴ τῶν μὲν ἐχόντων πολλάκις ἀφείλετο, τοῖς δ' οὐκ ἐλπίσασι φέρουσα πρόσηνεγκε· καὶ ὁ πολὺς πλοῦτος, σκοπὸς ἔκκειται τοῖς βουλομένοις βαλλάντια τοξεύειν, κακούργοις οἰκέταις καὶ συκοφάνταις· καὶ τὸ μέγιστον, ὅτι καὶ τοῖς πονηροτάτοις μέτεστι. Δόξα γε μὴν, σεμνὸν, ἀλλ' ἀβέβαιον. Κάλλος δὲ πρόσκαιρον μέν, ἀλλ' ὀλιγοχρόνιον. Ὑγίεια δὲ, τίμιον μέν, ἀλλ' εὐμετάστατον. Ἰσχὺς δὲ ζηλωτὸν μέν, ἀλλὰ νόσῳ εὐάλωτον καὶ γήρᾳ. Τὸ δὲ ὅλον, εἴ τις ἐπὶ
E τῇ τοῦ σώματος ῥώμῃ φρονεῖ, μαθέτω γνώμης ἁμαρτάνων. Πόσον γάρ ἐστιν ἰσχὺς ἀνθρωπίνη τῆς τῶν ἄλ-

D. 3. τίμιον μὲν] μὲν excidit ex Stephani editione, et omiserunt item quæ eam secutæ sunt Editiones Græco-Latinæ. Omnes alii libri habent.

E. 2. Πόστον] Πόσον Ald. Bas. Mosc. 2. Harl. Coll. Nov. Vulgatum vero habent Fabricii codices duo, Xyl. Pol. Rodolph. Leonic. A. C. E. Aug. Flor. Mosc. 1.

mamque institutionem: atque hæc ego conducere et adjumentum ad parandam virtutem afferre aio, adque felicitatem. Nam reliqua quidem bona, humana sunt, exigua neque digna in quæ operam impendas. Natalium splendor res est præclara sane: sed bonum a majoribus profectum. Divitiæ in pretio sunt: verum earum possessio a fortuna pendet: quæ eas sæpenumero ademit habentibus, et non sperantibus obtulit: magnæ opes tanquam scopus propositæ sunt iis qui cupiunt loculos exhaurire, servis maleficis, ac calumniatoribus: et, quod maximum est, etiam pessimis adsunt divitiæ. Gloria res est ut venerabilis, ita instabilis. Pulchritudo optabilis, sed parvo durans tempore. Sanitas pretiosa res est, eademque facile mutatur. Robur digna res laude ac voto, sed morbo ac senectute facile aboletur. Quanquam, ut uno verbo dicam, qui ob vires corporis sibi plaudit, scire debet se a vero aberrare. Quantum enim est

λων ζώων δυνάμεως; λέγω δὲ, οἷον ἐλεφάντων καὶ ταύρων καὶ λεόντων. Παιδεία δὲ τῶν ἐν ἡμῖν μόνον ἐστὶν ἀθάνατον καὶ θεῖον. Καὶ δύο τὰ πάντων ἐπὶ κυριώτατα ἐν ἀνθρωπίνῃ φύσει, νοῦς καὶ λόγος. Καὶ ὁ μὲν νοῦς, ἀρχικός ἐστι τοῦ λόγου· ὁ δὲ λόγος, ὑπηρετικὸς τοῦ νοῦ· τύχῃ μὲν ἀνάλωτος, συκοφαντίᾳ δὲ ἀναφαίρετος, νόσῳ δ' ἀδιάφθορος, γήρᾳ δ' ἀλύμαντος. Μόνος γὰρ ὁ νοῦς παλαιούμενος ἀνηβᾷ· καὶ ὁ χρόνος τἄλλα πάντ' ἀφαιρῶν, τῷ γήρᾳ προσίθησι τὴν ἐπιστήμην. F
Ὁ γε μὴν πόλεμος χειμάρρου δίκην πάντα σύρων καὶ πάντα παραφέρων, μόνην οὐ δύναται παιδείαν παρελέσθαι. Καὶ μοι δοκεῖ Στίλπων ὁ Μεγαρεὺς φιλόσοφος ἀξιομνημόνευτον ποιῆσαι ἀπόκρισιν, ὅτε Δημήτριος ἐξανδραποδισάμενος τὴν πόλιν, εἰς ἔδαφος κατέβαλε, καὶ τὸν Στίλπωνα ἤρετο μή τι ἀπολωλεκὼς εἴη· καὶ ὃς, Οὐ δῆτα, εἶπε, πόλεμος γὰρ ἀρετὴν. Σύμφωνος δὲ 6
καὶ συνῳδὸς καὶ ἡ Σωκράτους ἀπόκρισις ταύτῃ φαίνεται.

hominis robur cum aliorum animalium robore comparatum? elephantorum, puta, taurorum, leonum. Doctrina omnium quæ nobis adsunt bonorum sola immortalis est et divina. Sunt enim duo in hominis natura principatum facile obtinentia, Mens et Ratio: quorum Mens rationi præest, Ratio Mentis imperia exequitur: hæc fortunæ non obnoxia, nulla calumnia auferri, nullo morbo corrumpi, senectute lædi non possunt. Sola enim mens senescens juvenescit, et tempus, quum adimat alia, senectuti apponit scientiam. Et bellum quum torrentis in morem omnia proruat, solam doctrinam auferre nequit. Ac mihi quidem videtur dignum memoratu Stilponis Megarensis philosophi dictum: qui a Demetrio, quo is tempore Megaram civibus in servitutem abductis solo æquavit, interrogatus ecquid suarum rerum amisisset? *Nihil se amisisse*, respondit: *neque enim bellum virtutem inter spolia capere.* Cui concinit atque consonat Socratis illud; qui Gorgiæ, nisi fallor, quæ-

Καὶ γὰρ οὗτος, ἐρωτήσαντος αὐτόν, μοι δοκεῖ, Γοργίᾳ, ἣν ἔχει περὶ τῶν μεγάλων βασιλέως ὑπόληψιν, καὶ εἰ νομίζοι τοῦτον εὐδαίμονα εἶναι, Οὐκ οἶδα, ἔφησε, ὦ Σώκρατες καὶ παιδείας ἔχῃ· ὡς τῆς εὐδαιμονίας ἐν τούτοις οὐκ ἐν τοῖς τυχηροῖς ἀγαθοῖς κειμένης.

Θ'. Ὥσπερ δὲ παραινῶ τῆς παιδείας τῶν τέκνων μηδὲν ποιεῖσθαι πρεσβύτερον, οὕτως αὖ πάλιν φημὶ δεῖν τὰ ἀληθοῦς καὶ ὑγιαινούσης ἔχεσθαι· τὰ δὲ πανηγυρικῶν
B λήρων ὡς πορρωτάτω τοὺς υἱεῖς ἀπάγειν. Τὸ γὰρ τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν, τοῖς σοφοῖς ὄντι ἀπαρέσκειν. Μαρτυρεῖ δέ μου τῷ λόγῳ καὶ Εὐριπίδης, λέγων,

Ἐγὼ δ' ἄκομψος εἰς ὄχλον δοῦναι λόγον,
Εἰς ἥλικας δὲ κἀλίγους σοφώτερος.
——————— Οἱ δ' ἐν σοφοῖς
Φαῦλοι, παρ' ὄχλῳ μᾶσσον ἱκανώτεροι λέγειν.

Ὁρῶ δ' ἔγωγε τοὺς τοῖς συρφετώδεσιν ὄχλοις ἀρεσκῶς καὶ κεχαρισμένως ἐπιτηδεύοντας λέγειν, καὶ τὸν βίον ὡς τὰ πολλὰ ἀσώτους καὶ φιληδόνους ἀποβαίνοντας. Καὶ νὴ Δί'

renti quid de Perſarum rege ſentiret, et an eum felicem eſſe putaret, *Ignoro*, reſpondit, *quippe neſcio virtute et doctrina præditus ſit, necne*: ſcilicet in his felicitatem, non in fortunæ obnoxiis bonis, ponebat Socrates.

IX. Porro quemadmodum hortor, ut inſtitutione liberorum nihil habeamus antiquius: ita rurſum moneo, ſectandam eſſe eam, quæ corruptelarum vacua et ſana ſit, rationem: et a nugis iſtis ad populares cœtus comparatis quam longiſſime abducendum filios. Vulgo enim placere, ſapientibus eſt diſplicere. Teſtimonium mihi perhibet Euripides his verbis,

Ad turbam ego verba facere ſum imperitior,
Inter ſed æquales paucoſque doctior.
Habet hoc locum: nam qui inter doctos nil valent,
Gratior apud vulgum eſt eorum oratio.

Equidem animadverti, qui in eo ſtudium ſuum ponunt, ut dicendo placere promiſcuis turbis hominum, eorumque reportare poſſint gratiam, eorum vitam fere intemperantem voluptatibuſque deditam exiſtere. Idque optimo, me Her-

εἰκότως. Εἰ γὰρ ἄλλοις ἡδονὰς παρασκευάζοντες, ἀμελῶσι τοῦ καλοῦ, φολῆ γ' ἂν τῆς ἰδίας ἡδυπαθείας καὶ τρυφῆς ὑπεράνω τὸ ὀρθὸν καὶ ὑγιὲς ποιήσαιντο, ἢ τὸ σῶφρον ἀντὶ C τοῦ τερπνοῦ διώξαιεν. Πρὸς δὲ τούτοις, τί ἂν τοὺς παῖδας χρηστὸν ἕτερον διδάξαιμεν, καὶ τίσιν ἀγαθοῖς ἐπιφύεσθαι προαινέσαιμεν; καλὸν γάρ τοι, μηδὲν εἰκῇ μήτε λέγειν μήτε πράττειν, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν, Χαλεπὰ τὰ καλά. Οἱ δ' αὐτοχέδιοι τῶν λόγων, πολλῆς εὐχερείας καὶ ῥᾳδιουργίας εἰσὶ πλήρεις, οὔθ' ὅθεν ἀρκτέον, οὔθ' ὅποι παυσέον ἐστὶν, εἰδότων. Χωρὶς δὲ τῶν ἄλλων πλημμελημάτων, οἱ ἂν ἐκ τοῦ παραχρῆμα λέγωσιν, εἰς ἀμετρίαν δεινὴν ἐμπίπτουσι καὶ πολυλογίαν. Σκέψις δ' ἐκ ἐᾷ τῆς ἐννεμένης συμμετρίας τὸν λόγον ἐμπίπλειν. Ὁ Περικλῆς, ὡς ἡμῖν ἀκοὴν παραδέδοται, καλούμενος ὑπὸ τοῦ δήμου, πολλάκις οὐκ ὑπήκουσε, λέγων D ἀσύντακτος εἶναι. Ὡσαύτως δὲ καὶ Δημοσθένης ζηλωτὴς

C. 2. Πρὸς δὲ τούτοις—προαινέσαιμεν] Ineptum ſane dictum; cujus loco habent lacunam A. C. E. Moſc. 1. 2. Harl. In margine tamen habet A.
C. 10. ἐμπίπτουσι] ἐκπίπτουσι Harl. Flor. Aug.
C. 11. ἐμπίπλειν] ἐκπίπλειν Ald. Baſ. Fabr. Xyl. Moſc. 1. 2. a correctore. Flor.

cle, jure. Qui enim ita ſe comparant, ut hominibus nullam honeſtatis rationem ducentibus voluptates concilient, multum abeſt ii ut propriæ oblectationi atque luxuriæ prælaturi ſint ea quæ recta ſunt atque ſana, aut pro dulcibus moderata ſectaturi. Ad hæc, quid pueros utile docebimus aliud, aut quibus eos bonis inhærere jubebimus? Pulchrum eſt profecto nihil fruſtra neque dici, neque agi: et in proverbio eſt, *Difficilia eſſe ea quæ ſint pulchra.* Verum orationes ex tempore habitæ, plenæ ſunt multæ levitatis atque vanitatis, neque initium habentes aptum neque finem. Ac præter alia delicta, qui ſubito dicunt, in periculoſam incidunt verborum redundantiam atque loquacitatem; quum meditatio non ſinat orationem modi proportionem fineſque tranſilire. Narrant, Periclem ſæpenumero vocatum a populo, non obtemperaſſe, quod *ſe negaret eſſe præmeditatum.* Eodemque modo Demoſthenes, æmulus ejus in

τῆς τότε πολιτείας γενόμενον, καλούντων αὐτὸν τῶν Ἀθηναίων σύμβουλον, ἀντέβαινεν, Οὐ συντέταγμαι, λέγων. Καὶ ταῦτα μὲν ἴσως ἀδέσποτός ἐστι καὶ πεπλασμένη πρόδοσις. Ἐν δὲ τῷ κατὰ Μειδίου τὴν τῆς σκέψεως ὠφέλειαν ἐναργῶς παρίστησι. Φησὶ γάρ, Ἐγὼ δ' ἐσκέφθαι μέν, ὦ Ἀθηναῖοι, φημί, καὶ ἂν ἀρνηθείην καταμεμελετηκέναι γε ὡς ἐνῆν μάλιστα ἐμοί· καὶ γὰρ ἂν ἄθλιος ἦν, εἰ τοιαῦτα παθὼν καὶ πάσχων, ἠμέλουν ὧν περὶ τούτων ἐρεῖν ἔμελλον. Τὸ δὲ δὴ παντάπασιν ἀποδοκιμάζειν τῶν λόγων τὴν ἑτοιμότητα, ἢ πάλιν αὖ ταύτην ἐκ ἐπ' ἀξίοις ἀσκεῖν, ὃ φαίην ἂν ἔγωγε· ἀλλ' ὡς ἐν φαρμάκου μοίρᾳ τοῦτο ποιητέον ἐστί. Μέχρι δὲ τῆς τῶν ἀνδρῶν ἡλικίας, ὃ δὴν ἐκ τοῦ προτυχόντος ἀξιῶ λέγειν· ἀλλ' ὅταν τις ῥιζώσῃ τὴν δύναμιν, τότε τῶν καιρῶν καλούντων, ἐλευθεριάζειν τοῖς λόγοις προσῆκον. Ὥσπερ

D. 9. καταμεμελετηκέναι] Verius in Demosthenis exstat exemplis καὶ μεμελετηκέναι.

E. 2. ἐπ' ἀξίοις] Ita recte Fabric. Mez. Reliqui male ἐπαξίοις.

republica gerenda rationis, quum ab Athenienſibus ad conſilium dandum vocaretur, recuſavit, *Se non eſſe commentatum ſecum rem*, inquiens. Verum hæc fortaſſis nullo auctore tradita ſunt, et conficta. In oratione quidem Midiana evidenter commendat meditationis utilitatem. Sunt enim hæc ejus verba. *Ego vero, Athenienſes, meditatum me eſſe profiteor : neque inficiabor, me, quantum omnino in me fuit, ſtudioſe commentatum eſſe orationem ; profecto enim miſer eſſem, ſi talia perpeſſus, atque etiamnum ſuſtinens, ea neglexiſſem quæ in mea mihi cauſa erant dicenda.* Interim ego ſubitam orationem neque improbandam prorſus, neque rebus non dignis adhibendam aio : ſed inſtar medicamenti uſurpandam cenſeo. Tamen ante virilem ætatem non permitto ad ſubito oblatum argumentum orare. Ubi facultas differendi radices egerit, tunc invitante occaſione libere uti oratione licebit. Nam, quemadmodum qui diu

δὲ οἱ πολὺν χρόνον δεδέκλες, κἂν λυθεῖεν ὕστερον, ὑπὸ τῆς πολυχρονίου τῶν δεσμῶν συνηθείας οὐ δυνάμενοι βαδίζειν, ὑποσκελίζονται· τὸν αὐτὸν τρόπον οἱ πολλῷ χρόνῳ τὸν λόγον σφίγξαντες, κἂν εἴ ποτε ἐκ τοῦ παραχρῆμα δέησειεν εἰπεῖν, ὅμως ἥττον τὸν αὐτὸν τῆς ἑρμηνείας χαρακτῆρα φυλάσσουσι. Τὸ δὲ ἔτι παῖδας ὄντας ἐᾷν ἐπὶ καιροῦ λέγειν, ματαιολογίας τῆς ἐσχάτης αἴτιον καθίσταται. Ζωγράφῳ, φασίν, ἄθλιῳ Ἀπελλῆ δείξας εἰκόνα, Ταύτῃ, ἔφη, νῦν γέγραφα· ὁ δέ, Καὶ ἢν μὴ λέγῃς, εἶπεν, οἶδα ὅτι ταχὺ γέγραπται· θαυμάζω δὲ πῶς οὐχὶ τοιαύτας πλείους γέγραφας. Ὥσπερ τοίνυν, (ἐπανάγω γὰρ πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς τοῦ λόγου ὑπόθεσιν) τὴν θεατρικὴν καὶ παρατράγῳδον, οὕτως αὖ πάλιν καὶ τὴν σμικρολογίαν τῆς λέξεως καὶ ταπείνωσιν παραινῶ διβυλαβεῖσθαι καὶ φεύγειν· ἡ μὲ γὰρ ὑπέρογκος, ἀπολίτευτός ἐστιν· ἡ δὲ ἰσχνὴ, λίαν ἀνέκπληκτος. Καθάπερ δὲ τὸ σῶμα οὐ μόνον ὑγιεινὸν, ἀλλὰ καὶ εὐεκτικὸν εἶναι χρή· καὶ

fuerunt vincti, poſtmodo ſoluti, ob diuturnam vinculorum conſuetudinem ambulare neſcientes, titubant: ita qui orationem multo a tempore conſtructam tenuerunt, ii etiamſi aliquando oporteat ſubito dicere, nihilominus eandem tamen interpretationis formam retinent. Adhuc pueritiam agentibus vero permittere ut ex tempore dicant, cauſam præbet extremæ vaniloquentiæ. Ferunt, quendam ineptum pictorem Apelli imaginem oſtendiſſe, quam ſubito a ſe pictam diceret: tuliſſeque id ab Apelle reſponſi, *Video vel te tacente eam eſſe feſtinanter pictam, ſed id miror, quod non plures tales eo ſpatio temporis pinxeris.* Sicut igitur (redeo enim ad inſtitutum) orationis formam theatralem nimiſque tragicam juſſi, ita rurſum jubeo nimiam dictionis humilitatem atque exilitatem attente vitare atque fugere; nam et nimio turgens faſtu, ad res civiles inepta eſt: et nimis gracilis, nihil habet ad percellendum roboris. Ac ſicuti corpus non ſanum modo, ſed et firmo habitu eſſe: ſic

Β τ λόγον ὡσαύτως οὐκ ἄνοσον μόνον, ἀλλὰ καὶ εὔρωστον εἶναι δεῖ. Τὸ μὲν γὰρ ἀσφαλὲς ἐπαινεῖται μόνον, τὸ δὲ ὑπικίνδυνον, καὶ θαυμάζεται. Τὴν δὲ τυγχάνω γνώμην ἔχων, καὶ περὶ τῆς ἐν τῇ ψυχῇ ἀγωγῆς· ὅτε γὰρ θρασὺν, ὅτ' ἄπολμον καὶ καταπλῆγα προσῆκεν εἶναι· τὸ μὲν γὰρ εἰς ἀναισχυντίαν, τὸ δὲ εἰς ἀνδραποδωδίαν περιίσταται· ἔντεχνον δὲ, τὸ τ μέσον ἐν ἅπασι τέμνειν ἐμμελέστατα. Βούλομαι δ' ἕως ἔτι μέμνημαι τῆς παιδείας, ὡς ἔχω δόξης περὶ αὐτῆς εἰπεῖν, ὅτι τὸν μονόκωλον λόγον, πρῶτον μὲν ἀμουσίας οὐ μικρὸν ποιοῦμαι τεκμήριον· ἔπειτα δὲ καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν ἀφίλοτον, καὶ πάντη ἀνεπίμονον εἰ) νομίζω. Μονῳδία γὰρ ἐν ἅπασίν
C ὀλίγοις πλήσμιόν τε καὶ πρόσαντες· ἡ δὲ ποικιλία, τερπνόν· καθάπερ κἂν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οἷον ἀκούσμασιν ἢ θεάμασιν.

ί. Δεῖ τοίνυν τὸν παῖδα τὸν ἐλεύθερον μηδενὸς

B. 3. Τὴν δε] Forte legendum ἦν δὴ.
B. 7. ἐμμελέσατα[Præstat ἐμμελές τε, ut habent C. E. Flor. Xyl. Leonic. Rodolph. Vulc. Bong.

oratio non morbo tantum carere, ſed et vires habere debet. Tuta enim laudantur duntaxat: quæ etiam cum periculo ſunt conjuncta, porro et in admiratione ſunt. Eademque eſt mea de animi affectione ſententia: quem neque ferocem, neque inaudacem dejectumque eſſe convenit; quorum illud impudentiæ, hoc ſervili cuidam ſubmiſſioni mentis anſam præbet; artificioſum vero eſt, atque accuratum, in omnibus medium tenere. Ac dum adhuc inſtitutionis hujus memini, volo meam de oratione ſententiam exponere. Orationem ego prorſus uniformem primum pro ſigno inelegantis ingenii non parvo reputo: deinde eam et in exercitatione ſtatuo faſtidium gignere, et plane non poſſe diu placere. Ubique enim unius tenoris cantilena ſatietatem affert, et offendit: varietas delectat et hic et ubique, ut in auditionibus et ſpectaculis.

X. Oportet ergo puerum ingenuum ne eas quidem diſ-

μηδὲ τῶν ἄλλων τῶν καλουμένων ἐγκυκλίων παιδευμάτων μήτε ἀνήκοον μήτε ἀθέατον ἔᾳν εἶναι, ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐκ ἐπιδρομῆς μαθεῖν, ὥσπερεὶ γεύματος ἕνεκεν, (ἐν ἅπασι γὰρ τὸ τέλειον ἀδύνατον) τὴν δὲ φιλοσοφίαν σπουδεύειν. Ἔχω δὲ δι' εἰκόνος πρᾶσῆσαι τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην· ὥσπερ γὰρ πλεῖν πλεῦσαι μὲν πολλὰς πόλεις καλὸν, ἐνοικῆσαι δὲ τῇ κρατίστῃ χρήσιμον. Ἀσείως δὲ καὶ Βίων ἔλεγεν ὁ φιλόσοφος, ὅτι ὥσπερ οἱ μνηστῆρες τῇ Πηνελόπῃ πλησιάζειν μὴ δυνάμενοι, ταῖς ταύτης ἐμίγνυντο θεραπαίναις· οὕτω καὶ οἱ φιλοσοφίας μὴ δυ- D νάμενοι καταστυχεῖν, ἐν τοῖς ἄλλοις παιδεύμασι τοῖς σθένος ἀξίοις, ἑαυτοὺς καταστελεπεύουσι. Διὸ δεῖ τῆς ἄλλης παιδείας ὥσπερ κεφάλαιον ποιεῖν τὴν φιλοσοφίαν. Περὶ μὲν γὰρ τὴν τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν δυοῖν εὗρον ἐπιστήμας οἱ ἄνθρωποι, τήν τε ἰατρικὴν, καὶ γυμναστικήν· ὧν ἡ μὲν

C. 7. παραδρομῆς] Recepi ex A. Harl. Leonic. Rodolph. Vulc. quibuſcum conſentit Aug. quem ſecutus eſt Schneiderus: et ſic jam correxerat Stephanus Theſ. et G. t. iii. p. 1664.

C. 10. ὥσπερ γὰρ περιπλεῦσαι μὲν] Malim περιπλεῦσαι μὲν γὰρ: ita nil deſiderabitur ad ſententiæ abſolutionem.

ciplinas, quæ ob vulgarem uſum Encyclia dicuntur, inauditas incognitaſque præterire: verum eas in tranſcurſu, veluti guſtus percipiendi gratia, diſcere: (nam in omnibus perfectionem conſequi nemo poteſt) philoſophiam vero ſerio colere. Poſſum meam ſententiam hac ſimilitudine exponere; nam pulchrum quidem eſt circa multas urbes navigare, utile autem præſtantiſſimam inhabitare. Urbanum eſt etiam Bionis philoſophi dictum, qui aiebat, *ſicut Penelopes proci, quum non poſſent cum Penelopa concumbere, rem cum ejus ancillis habuiſſent: ita qui philoſophiam nequeunt apprehendere, eos in aliis nullius pretii diſciplinis ſeſe conterere.* Itaque reliquorum ſtudiorum quaſi caput et ſumma conſtituenda eſt philoſophia. Etenim ad corporis curationem duæ inventæ ſunt ab hominibus ſcientiæ, Medicina et Gymnaſtice: quarum altera ſanitatem, altera firmam ſani

τὴν ὑγείαν, ἡ δὲ τὴν εὐεξίαν ἐντίθησι. Τῶν δὲ τῆς ψυχῆς ἀῤῥωστημάτων καὶ παθῶν ἡ φιλοσοφία μόνη φάρμακόν ἐστι. Διὰ ἣν ταύτην ἔστι καὶ μὴ ταύτης γνῶναι τί τὸ καλὸν, τί τὸ αἰσχρόν· τί τὸ δίκαιον, τί τὸ ἄδικον· τί τὸ συλλήβδην αἱρετὸν, τί φευκτόν· πῶς θεοῖς,
E πῶς γονεῦσι, πῶς πρεσβυτέροις, πῶς νόμοις, πῶς ἀλλοτρίοις, πῶς ἄρχουσι, πῶς φίλοις, πῶς γυναιξὶ, πῶς τέκνοις, πῶς οἰκέταις χρηστέον ἐστὶ· ὅτι δεῖ θεοὺς μὲ σέβεσθαι, γονέας δὲ τιμᾶν, πρεσβυτέρους αἰδεῖσθαι, νόμοις πειθαρχεῖν, ἄρχουσιν ὑπείκειν, φίλους ἀγαπᾶν, πρὸς γυναῖκας σωφρονεῖν, τέκνων στοργικοὺς εἶναι, δούλους μὴ προϋβρίζειν· τὸ δὲ μέγιστον, μήτε ἐν ταῖς εὐπραγίαις πρόχαρεῖς, μήτε ἐν ταῖς συμφοραῖς πρόλυπους ὑπάρχειν, μήτε ἐν ταῖς ἡδοναῖς ἐκλύτους εἶναι, μήτε ἐν ταῖς ὀργαῖς ἐκπαθεῖς καὶ θηριώδεις. Ἅπερ
F ἐγὼ πάντων τῶν ἐκ φιλοσοφίας προσιγνομένων ἀγαθῶν

D. 11. τί φευκτόν·] Sic A. E. Harl. Mosc. 1. 2. Vulgo ἢ φευκτόν.
E. 9. ἐκλύτους] Sententiæ accommodatius est, quam ἐκδότους, quod habent plures libri, A. C. E. Mosc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. Flor. Aug. Anon. Tur. Vulc. Bong.

corporis constitutionem conciliet. Animi autem ægritudinibus atque motibus sola medetur philosophia. Hac duce et comite cognoscere datur quid honestum sit, quid turpe, quid justum, quid injustum, quid ad summam expetendum, quid fugiendum, quomodo nos erga deos, erga parentes, seniores, leges, alienos, magistratus, amicos, uxores, liberos, servos, gerere debeamus: scilicet ut veneremur deos, parentes honore afficiamus, seniores revereamur, legibus obtemperemus, amicos diligamus, uxores caste amemus, liberos animi interno quodam amore complectamur, servos injuriose non tractemus: et, quod summum est, neque rebus secundis efferamur gaudio, neque adversis nimio luctu dejiciamur: ac neque voluptatibus diffluamus, neque ira ad sævitiam nos abripi sinamus. Quæ ego omnium nobis a philosophia obtingentium bonorum antiquis-

πρεσβύταις κρίνω. Τὸ μὲν γὰρ εὐγενῶς εὐτυχεῖν, ἀνδρός· τὸ δ' ἀνεπιφθόνως, εὐλυίου ἀνθρώπου· τὸ δὲ τοῖς λογισμοῖς θηρεύειν τὰς ἡδονάς, σοφοῦ· τὸ δὲ ὀργῆς κρατεῖν, ἀνδρὸς οὐ τοῦ τυχόντος ἐστί. Τελείους δὲ ἀνθρώπους ἡγοῦμαι τοὺς δυναμένους τὴν πολιτικὴν δύναμιν μίξαι καὶ κεράσαι τῇ φιλοσοφίᾳ· καὶ δυοῖν ὄντοιν 8
μεγίστοιν ἀγαθοῖν ἐπιβόλους ὑπάρχειν ὑπολαμβάνω, τοῦ τε κοινωφελοῦς βίου, πολιτευομένους, τοῦ τε ἀκύμονος καὶ γαληνοῦ, μετεχομένους τῆς φιλοσοφίαν. Τριῶν γὰρ ὄντων βίων, ὧν ὁ μέν ἐστι πρακτικός, ὁ δὲ θεωρητικός, ὁ δὲ ἀπολαυστικός· ὁ μὲν ἔκλυτος καὶ δοῦλος τῶν ἡδονῶν, ζωώδης καὶ μικροπρεπής ἐστιν· ὁ δὲ θεωρητικὸς τοῦ πρακτικοῦ διαμαρτάνων, ἀνωφελής· ὁ δὲ πρακτικὸς ἀμοιρήσας φιλοσοφίας, ἄμουσος καὶ πλημμελής. Πειρατέον οὖν εἰς δύναμιν καὶ τὰ κοινὰ πράττειν, καὶ τῆς φιλοσοφίας ἀντιλαμβάνεσθαι κατὰ τὸ παρεῖκον τῶν καιρῶν. Οὕτως 8

A. 6. ἔκλυτος] Forte præstat ἔκδυτος quod est in A. C. E. Mosc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. Flor. Aug. Turn. Vulc. Bong.

sima judico. Fortuna enim prospera ingenue uti, viri est officium: citra invidiam, hominis moderati: ratione vincere voluptates, sapientis: iram compescere, non vulgaris viri. Perfectos autem viros ego eos censeo, qui norunt facultatem civilem permiscere et temperare cum philosophia: duoque illos summa bona existimo adipisci, ut et in republica versando communis vitæ usum augeant, et philosophiam tractando vita fruantur tranquilla ac sedata. Quum enim tria sint vivendi genera, unum in agendo, alterum in contemplando, tertium in perfruendis voluptatibus occupatum: qui tertium hoc sequitur, dissolutus et voluptatum servus, belluarum similis abjectusque est: contemplator, si actionibus abstineat, inutilis: rebus gerendis deditus, philosophiæ ignarus, rudis est et facile erat. Pro viribus igitur enitendum est, ut et publica tractemus, et quantum ratio temporis finit, philosophiæ nos demus. Sic in republica ver-

ἐπολιτεύσατο Περικλῆς, ὅτως Ἀρχύτας ὁ Ταραντῖνος, ὅτως Δίων ὁ Συρακούσιος, ὅτως Ἐπαμινώνδας ὁ Θηβαῖος· ὧν ἑκάτερος Πλάτωνος ἐγένετο συνουσιαστής. Καὶ περὶ μὲν παιδείας οὐκ οἶδ' ὅπι δεῖ πλείονα λέγοντα διατρίβειν. Πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις χρήσιμον, μᾶλλον δὲ ἀναγκαῖόν ἐστι, μηδὲ τῆς τῶν παλαιῶν συγγραμμάτων κτήσεως ὀλιγώρως ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τούτων ποιεῖσθαι συλλογὴν εἰς τὸ γεωργοῦντες· τὸν γὰρ αὐτὸν τρόπον ὄργανον τῆς παιδείας, ἡ χρῆσις τῶν βιβλίων ἐστί, καὶ ἀπὸ πηγῆς τὴν ἐπιστήμην τηρεῖν συμβέβηκεν.

c ια'. Οὐ τοίνυν ἄξιον οὐδὲ τὴν τῶν σωμάτων ἀγωνίαν παρορᾶν, ἀλλὰ πέμποντας, ἐς παιδοτρίβου τοὺς παῖδας ἱκανῶς ταῦτα διαπονεῖν, ἅμα μὲν τῆς τῶν σωμάτων εὐρυθμίας ἕνεκεν, ἅμα δὲ καὶ πρὸς ῥώμην. Καλοῦ γὰρ γήρως θεμέλιον ἐν παισὶν ἡ τῶν σωμάτων

B. 4. ἑκάτερος] Error eſt aut librarii, aut auctoris: ſcribendum erat ἄτερος, aut ſimile, quod ad ſolum referatur *Dionem*. Minus etiam verum eſt ἕκαστος in Moſc. 2. Flor. Colleg. Nov. Anonym. Turn. Vulc. Bong.

B. 5. Καὶ περὶ μὲν παιδείας—διατρίβειν] Inepta hoc loco ſententia, forte in finem hujus capitis reponenda.

B. 9. γεωργοῦντες—τηρεῖν συμβέβηκεν.] Locus eſt vitioſus, et forte mutilus: de quo plura in Animadverſionibus dicemus.

ſati ſunt Pericles, Archytas Tarentinus, Dio Syracuſanus, et Epaminondas Thebanus: de quibus poſteriores duo Platonis fuerunt familiares. Neque jam puto verboſius immorandum diſputationi de recta eruditione. Præter autem ea quæ diximus, utile eſt etiam, aut neceſſarium potius, vetuſtorum commentariorum coemptionem non negligere, ſed et iſta colligere ſecundum agriculturæ rationem: eodem modo inſtrumentum doctrinæ eſt uſus librorum, et a fontibus conſervare ſcientiam uſu venit.

XI. Verum ne corporum quidem exercitatio eſt prætermittenda, ſed mittendi in ludum ejus rei pueri, ut in eo genere quantum eſt ſatis elaborent, cum propter corporis concinnam conformationem, tum roboris gratia. Nam bonæ ſenectuti fundamentum in pueritia jacitur, firma nimi-

εὐεξία. Καθάπερ οὖν ἐν εὐδίᾳ τὰ πρὸς τὸν χειμῶνα προσκευάζειν, οὕτως ἐν νεότητι τὴν εὐταξίαν καὶ τὴν σωφροσύνην, ἐφόδιον εἰς τὸ γῆρας ἀποτίθεσθαι. Οὕτω δὲ δεῖ ταμιεύεσθαι τὸν τοῦ σώματος πόνον, ὡς μὴ καταξήρους γινομένους, πρὸς τὴν τῆς παιδείας ἐπιμέ- D λειαν ἀπαγορεύειν. Κατὰ γὰρ Πλάτωνα, ὕπνοι καὶ κόποι μαθήμασι πολέμιοι. Καὶ τί ταῦτα; ἀλλ' ὁ πάντων ἐμοὶ κυριώτατον τῶν εἰρημένων, μεύδω λέγειν. Πρὸς γὰρ τοὺς γεμπωπικοὺς ἀγῶνας τοὺς παῖδας ἀσκητέον, ἐν ἀκονισμοῖς αὐτοὺς καθιδντας, καὶ τοξείαις καὶ θήρεσι. Τὰ γὰρ τῶν ἡττωμένων ἐν ταῖς μάχαις ἀγαθὰ, τοῖς νικῶσιν ἆθλα προκεῖται· πόλεμος δὲ ἐσκιατραφημένην σωμάτων ἕξιν ὐ δέχεται· ἰσχνὸς δὲ γεμπώτης πολεμικῶν ἀγώνων ἐμὶς, ἀθλητῶν καὶ πολεμίων φάλαγγας διωθεῖ. Τί ἂν ἄν τις εἴποι; σὺ δὲ δὴ περὶ τῆς τ E

C. 9. Οὕτω δὲ δεῖ] Recepi ex A. Flor. Harl. Leonic. Rodolph. Mez. Οὕτω δεῖ est in Ald. Baſ. Xyl. C. Moſc. 1. 2. Οὕτω δὲ, ſine δεῖ, habet Steph. et reliqui.

D. 10. ἀθλητῶν καὶ πολεμίων φάλαγγας] Tranſponendum ἀθλητῶν πολεμίων καὶ φάλαγγας: quod vertendo expreſſi.

E. 1. περὶ τῆς τῶν ἐλ—] Reſtitui ex A. C. Harl. Colleg. Nov. Moſc. 1. 2. Flor. Aug. Rodolph. Anon. Mez. Vulcob. Vulgo τῆς περὶ τῶν ἐλ—.

rum corporis ad ſanitatem conſtitutio. Quemadmodum igitur tranquillo cœlo adornanda ſunt quæ adverſus tempeſtates faciunt: ita in adoleſcentia moderationem et temperantiam ad viaticum ſenectuti parandum adhiberi par eſt. Sic autem labori moderandum eſt, ne eo exſiccati ad litterarum ſtudia animum deſpondeant. Nam ut ait Plato, *Somni et defatigationes, diſciplinarum ſunt hoſtes.* Sed quorſum hæc? quin id propero dicere potius quod præcipuam dictorum jam vim continet. Exercendi ſunt adoleſcentes ad militaria opera, jaculorum et ſagittarum miſſionibus, ac venationibus. Eorum enim qui in præliis ſuccumbunt bona, præmia victoribus ſunt propoſita: bello vero corporis habitus in umbra educati non convenit: gracilis autem miles bellicis adſuetus certaminibus, athletarum hoſtium vel phalanges disjicit. Enimvero objiciat aliquis, me, qui de inge-

ἐλευθέρων παίδων ἀγωγῆς ὑποσχόμενος παραγέλματα δώσειν, ἔπειτα φαίνῃ τῆς μὲν τῶν πενήτων καὶ δημοτικῶν παραμελῶν ἀγωγῆς, μόνοις δὲ τοῖς πλουσίοις ὁμονοεῖς τὰς ὑποθήκας διδόναι. Πρὸς ὃν ὁ χαλεπὸν ἀπαντῆσαι. Ἐγὼ γὰρ μάλιστα ἂν βουλοίμην πᾶσι κοινὴ χρήσιμον εἶναι τὴν ἀγωγήν· εἰ δέ τινες ἐνδεῶς τοῖς ἰδίοις πράττοντες, ἀδυνατήσουσι τοῖς ἐμοῖς χρήσασθαι παραγγέλμασι, τὴν τύχην αἰτιάσθωσαν, ὁ τὸν ταῦτα συμβουλεύοντα. Πειρατέον μὲν οὖν εἰς δύναμιν, τὴν κρατίστην ἀγωγὴν ποιεῖσθαι τῶν παίδων, καὶ τοῖς πένησιν· εἰ δὲ μή, τῇ γε δυνατῇ
F χρηστέον. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ τῷ λόγῳ παρεφορτισάμην, ἵν' ἐφεξῆς καὶ τἆλλα τὰ φέροντα πρὸς τὴν ὀρθὴν τῶν νέων ἀγωγὴν συνάψω.

ιβ'. Κἀκεῖνό φημι, δεῖν τοὺς παῖδας ἐπὶ τὰ καλὰ τῶν ἐπιτηδευμάτων, ἄγειν παραινέσεσι καὶ λόγοις, μὴ μὰ

E. 2. παραγγέλματα] Unice verum habet unus Harl. Reliqui conſentiunt in vulgato παραδείγματα.
E. 4. παραμελῶν] Ita omnes libri: ratio tamen poſtulat παραμελεῖν.
E. 4. ὁμονοεῖς] Vitioſum hoc, ſine dubio. Ὁμολογεῖς habent Leonic. Rodolph. Mez. Vulc. et libri a Fabricio memorati: unde forte corrigendum ὁμολόγως.

nuorum puerorum educatione præcepta daturum promiſerim, pauperum et plebeiorum præterita inſtitutione, ſolis profiteri divitibus me rationem præſcribere. Cui reſpondere non eſt difficile. Nihil enim ego mallem, quam meam doctrinam omnibus in univerſum eſſe utilem: quod ſi tamen quidam ob ſuam inopiam uti meis præceptis non poterunt, fortunam ii cúlpent, non me talia præcipientem. Verun-

tamen pro virili etiam pauperibus annitendum, ut quam optime ſuos educent liberos: ſin id non datur, ea utantur qua datur ratione. Atque hæc ego orationis curſui inſerui, ut deinceps reliqua etiam ad rectam adoleſcentum inſtitutionem conducentia attexere poſſim.

XII. Sic itaque dico, ad liberalia ſtudia adducendos eſſe pueros verbis adhortationibuſque, non mehercle verberi-

Διὰ πληγαῖς μηδ' αἰκισμοῖς. Δοκεῖ γάρ πως ταῦτα τοῖς δούλοις μᾶλλον ἢ τοῖς ἐλευθέροις πρέπειν· ἀπονάρκωσι γὰρ καὶ φρίτιωσι περὶ τὰς πόνους, τὰ μὲν διὰ τὰς ἀλγηδόνας τῶν πληγῶν, τὰ δὲ καὶ διὰ τὰς ὕβρεις. Ἔπαινοι δὲ καὶ ψόγοι, πάσης εἰσὶν αἰκίας ὠφελιμώτεροι τοῖς ἐλευθέροις, οἱ μὲν ἐπὶ τὰ καλὰ παρορμῶντες, οἱ δὲ 9
ἀπὸ τῶν αἰσχρῶν ἀνείργοντες. Δεῖ δὲ ἐναλλὰξ καὶ ποικίλως χρῆσθαι ταῖς ὀνείδεσι καὶ τοῖς ἐπαίνοις· καὶ παιδάν ποτε εὐφραινῶντας, ταῖς ὀνείδεσιν ἐν αἰσχύνῃ ποιεῖσθαι· καὶ πάλιν ἀναπαλεῖσθαι τοῖς ἐπαίνοις· καὶ μιμεῖσθαι τὰς τιτθάς, αἵ τινες ἐπειδὰν τὰ παιδία κλαυθμυρίσωσιν, εἰς παραμυθίαν πάλιν τὸν μαστὸν ὑπέχουσι. Δεῖ δὲ αὐτὸς μηδὲ τοῖς ἐγκωμίοις ἐπαίρειν καὶ φυσᾶν· χαυνῶνται γὰρ ταῖς ὑπερβολαῖς τῶν ἐπαίνων καὶ θρύπτονται.

ιγ'. Ἤδη δέ τινας ἐγὼ εἶδον πατέρας οἷς τὸ λίαν B
φιλεῖν τὸ μὴ φιλεῖν αἴτιον κατέστη. Τί δ' ἔστιν ὁ

A. 4. εὐφραινῶνται, ταῖς ἐπιπλήξεσιν ἐν αἰσχύνῃ ποιεῖσθαι] In libris multum eſt varietatis, nil ſanitatis. Forte legendum ἀφραίνωσι: quale quid vertendo voluit Xylander.

bus, aut contumelioſa tractatione. Hæc enim ſervis magis quam liberis convenire videntur: torpentque et abhorrent ſic tractati a laboribus, partim ob dolores plagarum, partim ob contumelias. Laudationes autem et vituperationes quavis contumelioſa tractatione plus valent apud ingenuos: illæ, ad pulchra incitantes; hæ, a turpibus arcentes. Alternis porro vicibus increpationes et collaudationes ſunt adhibendæ; ut et quum exultant animi, reprehenſionibus ad pudorem redigantur: et quum dejecti ſunt, rurſus laudibus erigantur: imitandæque in hoc genere nutrices, quæ infantes quum ad fletum provocarunt, rurſum ut conſolentur mammam præbent. Eſt vero ex uſu, eos non inflare et ad ſuperbiam extollere nimiis laudibus; nam harum exceſſum vanitas quædam et luxuria animorum comitari ſolet.

XIII. Ac vidi ipſe patres quibus nimius amor cauſa fuit ne amarent vere. Utque in-

βούλομαι λέγειν, ἵνα τῷ παραδείγματι φωτεινότερον
ποιήσω τὸν λόγον. Σπεύδοντες γὰρ τὰς παίδας ἐν
πᾶσι τάχιον πρωτεῦσαι, πόνους αὐτοῖς ὑπερμέτρους ἐπι-
βάλλουσιν, οἷς ἀπαυδῶντες ἐκπίπτουσι, καὶ ἄλλως βαρυ-
νόμενοι ταῖς κακοπαθείαις, οὐ δέχονται τὴν μάθησιν εὐηνίως.
Ὥσπερ γὰρ τὰ φυτὰ τοῖς μὲν μετρίοις ὕδασι τρέφεται,
τοῖς δὲ πολλοῖς πνίγεται, τὸν αὐτὸν τρόπον ψυχὴ τοῖς
μὲν συμμέτροις αὔξεται πόνοις, τοῖς δ' ὑπερβάλλουσι
c βαπτίζεται. Δοτέον οὖν τοῖς παισὶν ἀναπνοὴν τῶν συ-
νεχῶν πόνων, ἐνθυμουμένους ὅτι πᾶς ὁ βίος ἡμῶν εἰς
ἄνεσιν καὶ ἀσουδὴν διήρηται· καὶ διὰ τοῦτο οὐ μόνον ἐγρή-
γορσις, ἀλλὰ καὶ ὕπνος εὑρέθη· οὐδὲ πόλεμος, ἀλλὰ
καὶ εἰρήνη· οὐδὲ χειμών, ἀλλὰ καὶ εὐδία· οὐδὲ ἐνεργοὶ
πράξεις, ἀλλὰ καὶ ἑορταί. Συνελόντι δὲ εἰπεῖν, ἡ ἀνά-
παυσις, τῶν πόνων ἄρτυμά ἐστι. Καὶ οὐκ ἐπὶ τῶν ζώων
μόνων τοῦτο ἴδοι τις γινόμενον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων· καὶ

B. 6. ἐκπίπτουσι] Ita Codex Fabricianus, Vulc. Xyl. Reliqui omnes perperam ἐμπίπτουσι.

telligi poſſit quod dico, exemplo rem faciam dilucidiorem. Dum feſtinant eo ut filii ipſorum primas in omnibus rebus ferant, immodicos eis imponunt labores: ad quos ii animo elangueſcente deficiunt, ærumniſque alioquin oppreſſi, doctrinam æqua mente non admittunt. Quo enim modo ſtirpes mediocribus aquis aluntur, abundantibus ſuffocantur: eodem animus etiam moderatis creſcit laboribus, nimiis obruitur. Danda eſt ergo pueris a continentibus laboribus reſpiratio: idque in animo habendum, totam noſtram vitam in remiſſionem eſſe ſeriumque ſtudium diviſam: quam ob cauſam non vigilia modo, ſed et ſomnus inventus eſt: neque bellum duntaxat, ſed et pax: neque tempeſtas, ſed et tranquillitas: neque ſeria negotia tantum, ſed et feriæ. Utque unam in ſummam contrahamus, Requies laborum eſt condimentum. Neque in animalibus ſolis, ſed et rebus anima carentibus, id deprehendas: nam

γὰρ τὰ τόξα καὶ τὰς λύρας ἀνιέμεν, ἵνα ἐπιτείνωμεν δυνηθῶμεν. Καθόλου δὲ σώζεται, σῶμα μὲν, ἐνδείᾳ καὶ πληρώσει· ψυχὴ δὲ, ἀνέσει καὶ πόνῳ. Ἄξιον δ' ἐπιμεῖναι τοῖς πατέρων ἐνίοις, οἵ τινες παιδαγωγοῖς καὶ διδασκάλοις ἐπιτρέψαντες τοὺς υἱεῖς, αὐτοὶ τῆς τούτων D μαθήσεως οὔτε αὐτόπται γίνονται τοπαράπαν, ὅτε αὐτήκοοι· πλεῖστον τοῦ δέοντος ἁμαρτάνοντες. Αὐτοὺς γὰρ ὠφ' ὀλίγας ἡμέρας δεῖ δοκιμασίαν λαμβάνειν τοῦ παίδων, ἀλλὰ μὴ τὰς ἐλπίδας ἔχειν ἐν μισθωτοῦ ἀφανεῖ· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι πλείονα ποιήσονται τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ παίδων, μέλλοντες ἑκάστοτε διδόναι τὰς εὐθύνας. Καὶ ταῦτα δὴ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ ἱπποκόμου, χάριεν, ὡς οὐδὲν οὕτω παίνει τὸν ἵππον ὡς βασιλέως ὀφθαλμός. Πάντων δὲ μάλιστα τὴν μνήμην τοῦ παίδων ἀσκεῖν καὶ σωφρονίζειν· αὕτη γὰρ ὥσπερ τῆς παιδείας E ἐστὶ ταμεῖον· καὶ διὰ τοῦτο μητέρα τῶν Μουσῶν ἐμυθολόγησαν

D. 10. Πάντων δὲ μάλιστα] Πάντων δέ μοι μάλιστα A. C. E. Moſc. 1. 2. Harl. Aug. Turn. Vulc. Bong. plenius et exquiſitius vulgato.

et arcus et lyras remittimus, ut intendere poſſimus. Atque in univerſum ſervatur corpus impletione atque vacuatione, animus autem remiſſione et labore. Culpandi autem ſunt parentes nonnulli, qui poſtquam filios ſuos pædagogis magiſtriſque commendaverunt, ipſi quid diſcatur neque inſpiciunt unquam, neque inaudiunt: magno ſane cum errore. Oportebat enim ipſos intervallo paucorum dierum ſubinde explorare puerorum profectus, neque in mercenarii voluntate omnem ſpem collocare: qui et ipſe majorem diligentiam pueris inſtituendis erat impenſurus, ſi identidem ſui ſibi muneris rationem reddendam fore ſentiret. Atque huic loco eleganter convenit equiſonis illius dictum, qui aiebat, *Nihil eſſe quod perinde ſaginaret equum, atque oculus regis.* In primis porro puerorum memoria eſt exercenda atque adſuefactione roboranda: ea enim eſt veluti penus eruditionis: eamque ob cauſam mnemoſynem, hoc eſt *me-*

εἶναι τὴν Μνημοσύνιν, αἰνιττόμενοι καὶ παραδηλοῦντες ὅτι οὕτως οὐδὲν γεννᾷν καὶ τρέφειν ὡς ἡ μνήμη πέφυκε. Καὶ τοίνυν ταύτῃ κατ' ἀμφοτέρα ἀσκητέον, εἴτε ἐκ φύσεως μνήμονες εἶεν οἱ παῖδες, εἴτε καὶ τἀναντίον ὀπλήσμονες. Τὴν γὰρ πλεονεξίαν τῆς φύσεως ὑπερῤῥώσομεν, τὴν δ' ἔλλειψιν ἀναπληρώσομεν· καὶ οἱ μέν, τῶν ἄλλων ἔσονται βελτίους· οἱ δ', ἑαυτῶν. Τὸ γὰρ Ἡσιόδειον καλῶς εἴρηται,

Εἰ γάρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθείῃς,
F Καὶ θαμὰ τεῦθ' ἕρδοις, τάχα κεν μέγα κῆ τὸ γένοιτο.

Μὴ λανθανέτω τοίνιν μηδὲ τοῦτο τοὺς πατέρας, ὅτι τὸ μνημονικὸν τῆς μαθήσεως μέρος, οὐ μόνον πρὸς τὴν παιδείαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς τοῦ βίου πράξεις οὐκ ἐλαχίστην συμβάλλεται μοῖραν. Ἡ γὰρ τῶν γεγενημένων πράξεων μνήμη τῆς περὶ τῶν μελλόντων εὐβουλίας γίνεται παράδειγμα.

ιδ'. Καὶ μέντοι καὶ τῆς αἰσχρολογίας ἀπαιρέον τοὺς

E. 4. ὅτι οὕτως οὐδὲν] Recepi ὅτι ex A. C. Mosc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. Flor. Aug. Fabric. Leonic. Pol. Anon. Mez. Vulc.

E. 4. γεννᾷν καὶ τρέφειν] Ita omnes libri. Excidit forte παιδείαν: aut corrigendum γνῶσιν ἐκτρέφειν.

moriam, fabulati ſunt eſſe Muſarum matrem, ſignificantes, nihil ita et gignere et alere eruditionem ut facit memoria. Quapropter utroque modo exercenda ea eſt, ſive naturæ beneficio valeant memoria pueri, ſive oblivioſi ſint. Sic enim et copiam naturalem confirmabimus, et quod ei deeſt implebimus: atque ut illi alios, ita hi ſeipſos vincent. Eſt enim præclare ab Heſiodo dictum,

Nam ſi vel parvum pergas ſuperaddere parvo,
Et crebro id facias, ingens exiſtet acervus.

Ne id quidem ignorent parentes, memoriæ vim in diſcendo exercitatam non ad eruditionem modo conducere, ſed et ad civiles actiones non modicum adferre adjumentum. Nam præteritarum actionum memoria exemplar præbet bene conſultaturo de futuris.

XIV. Præterea abducendi ſunt filii a turpitudine ſermo-

υἱεῖς. Λόγος γὰρ, ἔργου σκιὰ, κατὰ Δημόκριτον. Εἶτα γεμὴν ἀντιβολητικὸς αὐτὸς ἑαυτῷ παρασκευαστέον καὶ φιλοπροσηγόρους· οὐδὲν γὰρ ὡς τὰ ἀνέντευκτα τῶν ἠθῶν ἐστὶν ὕπως ἀξιομίσητον. Ἐπὶ τοίνυν οἱ παῖδες ἀμισεῖς γίγνοιντ' ἂν τοῖς συνοῦσι, μὴ παντελῶς ἐν ταῖς ζητήσεσιν ἀπαραχώρητοι γιγνόμενοι. Οὐ γὰρ τὸ νικᾶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἡττᾶσθαι ἐπίσασθαι, καλὸν, ἐν οἷς τὸ νικᾶν, βλαβερόν· ἔστι γὰρ ὡς ἀληθῶς καὶ νίκη Καδμεία. Ἔχω δὲ μάρτυρα τούτων Εὐριπίδην τὸν σοφὸν ἐπαγαγέσθαι, λέγοντα,

Δυοῖν λεγόντοιν, θατέρου θυμουμένου,
Ὁ μὴ ἀντιτείνων τοῖς λόγοις, σοφώτερος. B

Ἃ τοίνυν τῶν εἰρημένων οὐδενὸς ἧττόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὑπομνευτέα τοῖς νέοις, καὶ δὴ λεκτέον. Ταῦτα δέ ἐστι, τὸν βίον ἀτρύφητον ἀσκεῖν, τὸ τὴν γλῶτταν κατέχειν, τὸ τῆς ὀργῆς ὑφάνω γίγνεσθαι, τὸ τὼ χεῖρῶν κρατεῖν. Τούτων ἕκαστον ἡλίκον ἐστὶ σκεπτέον·

nis. Nam, auctore Democrito, *Sermo actionis eſt umbra.* Deinde opera eſt danda ut affabiles fiant, inque colloquio comes: nihil enim ita dignum eſt odio, ut eorum mores qui compellantibus ſe difficiles præbent. Jam in colloquiis pueri inviſi aliis non fient, ſi non omnino in diſputationibus victoriam ſemper obtinere laborent. Non enim tantum egregium eſt ſcire vincere, ſed etiam poſſe vinci pulchrum eſt, ubi victoria eſt damnoſa; quum ſit revera etiam Cadmea quædam victoria. Poſſumque hujus ſententiæ teſtem laudare Euripidem illum ſapientem, cujus hæc ſunt verba,

Dicentibus duobus, irato altero,
Qui non repugnat dictis, eſt ſapientior.

Addamus his ea ad quæ non minore quam dicta hactenus, immo et majore ſtudio eſt contendendum. Sunt autem hæc. Vita degenda eſt ſine luxu, lingua coercenda, ira ſuperanda, manus continendæ. Quæ quanti ſint momenti, ſingula exemplis propoſitis me-

ἔσαι δὲ ἐπὶ τῶν παραδειγμάτων γνωριμώτερα. Οἷον, ἵνα ἀπὸ τοῦ τελευταίου τοῦτον ἄρξωμαι, τὰς χεῖρας τινὲς ὑποτόντες λήμμασιν ἀδίκοις, τὴν δόξαν τῶν τοιουτευομένων ἐξέχεαν· ὡς Γύλιππος ὁ Λακεδαιμόνιος, τὰ σακκία τῶν χρημάτων παραλύσας, φυγὰς ἀπηλάθη τῆς Σπάρτης. Τὸ γε μὴν ἀόργητον, ἀνδρὸς ἦν σοφοῦ. Σωκράτης μὲν γὰρ, λακτίσαντος αὐτὸν νεανίσκου θρασέος μάλα καὶ βδελυροῦ, τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ὁρῶν ἀγανακτοῦντας καὶ σφαδάζοντας, ὡς καὶ διώκειν αὐτὸν ἐθέλειν· Ἄρα, ἔφησε, καὶ εἴ με ὄνος ἐλάκτισεν, ἀντιλακτίσαι τοῦτον ἠξιώσατε ἄν; Οὐ μὴν ἐκεῖνός γε παντελῶς κατετοιήξατο· πάντων δὲ αὐτὸν ὀνειδιζόντων καὶ λακτισμὸν ἐπικαλούντων, ἀπήγξατο· Ἀριστοφάνους δὲ, ὅτε τὰς νεφέλας ἐξέφερε, παντοίως πᾶσαν ὕβριν αὐτοῦ κατασκεδαννύντος, καὶ πάντων τῶν παρόντων, τὰ τοιαῦτα

B. 7. ἔσαι δὲ] Sic A. C. E. Moſc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. Flor. Turn. Vulc. Bong. Reliqui libri ἔσαι γάρ.

C. 7. κατεπροίξατο] Unice verum hoc in paucis eſt libris his, Vulc. Mez et cum correctionis nota in Leonic. et Coll. Muret. Reliqui vulgo κατεπράξατο. Aug. κατεπρέξατο.

lius innoteſcet. Utque a poſtremo ordiamur, nonnulli dum injuſtis pecuniæ capturis manus adjiciunt, omnem actæ vitæ gloriam fecerunt irritam: ut Gylippus Spartanus, qui nummorum publicorum ſaculos quum aperuiſſet, actus eſt in exilium. Ira autem ſuperiorem eſſe, ſapientis eſt. Socrates calce impetitus ab adoleſcentulo admodum feroce et impuro, quum ſuos videret indigne id ferre, ac fremere, adeo ut illum in jus quoque trahere cogitarent: *Quid ergo*, inquit, *an ſi me aſinus calce feriiſſet, juſſuri eratis ut contra calcem ei impingerem?* Neque tamen inultum plane id adoleſcens tulit, ſed omnibus ei facinus hoc exprobantibus, calcitronemque appellantibus, ſuſpendio vita ſeſe exuit. Idem Socrates, quando Nebulis fabula edita Ariſtophanes in ipſum omnis generis convicia jaciebat, iiſque in ſcena reci-

ἀνακωμῳδοῦντος, Οὐκ ἀγανακτεῖς, εἰπόντος, ὦ Σώκρατες; Μὰ Δί οὐκ ἔγωγε, ἔφησεν, ὡς γὰρ ἐν συμποσίῳ μεγάλῳ τῷ θεάτρῳ σκώπτομαι. Ἀδελφὰ τούτοις D καὶ σύζυγα φανήσονται πεποιηκότες Ἀρχύτας ὁ Ταραντῖνος καὶ Πλάτων. Ὁ μὲν γὰρ ἐπανελθὼν ἀπὸ τοῦ πολέμου (στρατηγῶν δὲ ἐτύγχανε) γῆν καταλαβὼν κεχερσωμένην, τὸν ἐπίτροπον καλέσας αὐτῆς, Ὠμωξας ἄν, ἔφησεν, εἰ μὴ λίαν ὠργιζόμην. Πλάτων δὲ δούλῳ λίχνῳ καὶ βδελυρῷ θυμωθεὶς, τὸν δ' ἀδελφῆς υἱὸν Σπεύσιππον καλέσας, Τοῦτον, ἔφησεν, ἀπελθὼν κόλασον· ἐγὼ γὰρ πάνυ θυμοῦμαι. Χαλεπὰ δὲ ταῦτα καὶ δυσμίμητα, φαίη τις ἄν. Οἶδα κἀγώ. Πειρατέον οὖν εἰς ὅσον οἷόν τε ἦι, τούτοις παραδείγμασι χρωμένους, τὸ E πολὺ τῆς ἀκρατοῦς καὶ μαινομένης ὑφαιρεῖν ὀργῆς. Οὐδὲ γὰρ ἐς τἆλλα ἐξόμοιοι ταῖς ἐκείνων ἐσμὲν ἔτ' ἐμπρίαις, ὅτε καλοκαγαθίαις· ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἐκείνων,

C. 11. ἀνακωμῳδοῦντος] Ita omnes libri. Forte legendum ἅμα κωμῳδοῦντος ſubintellecto Ἀριſτοφάνους: quale quid Fabricius, Amiotus, et Xylander vertendo ſecuti ſunt. Senſus eſt, *eo ipſo tempore quum hæc in ſcena agitabat Ariſtophanes.*

tatis amicorum quidam dicebat, Non iſta moleſte fers, Socrates? *Nequaquam vero*, inquit, *nam in theatro veluti in magno convivio verbis vexor.* Horum germana ſunt atque iis conjuncta Archytæ Tarentini et Platonis facta. Ille quum a bello, in quo exercitum duxerat, reverſus, agrum offendiſſet ob incuriam vitium contraxiſſe, arceſſito colono, *Male*, inquit, *tecum ageretur niſi ego admodum ira exarſiſſem.* Plato ſervo guloſo et impuro iratus, vocato filio ſororis ſuæ Speuſippo, *Hunc tu*, inquit, *verbera: ego enim animo ſum valde commotus.* Diceres, difficilia ſunt hæc, neque ad imitandum proclivia. Fateor. Sed tamen his exemplis utendum eſt, ſummiſque conandum viribus ut abundantiam intemperatæ inſanientiſque iræ aboleamus. Nam neque aliis in rebus eorum æquamus vel peritiam vel virtutem: nihilominus veluti deorum quorundam ſacerdotes

ὥσπερ θεῶν ἱεροφάνῃ καὶ δαδοῦχοι τῆς σοφίας ὄντες, ὅσα πέρ ἐστιν ἐν δυνατῷ, ταῦτα μιμεῖσθαι καὶ ἐπεικνίζειν ἐπιχειρεῖμεν. Τὸ τοίνυν τῆς γλώττης κρατεῖν· ἐπὶ τούτῳ γὰρ, ὥσπερ ἐπεθέμεν, εἰπεῖν λοιπόν· εἴ τις μικρὸν καὶ φαῦλον ἐπείληφε, πλεῖστον ἁμαρτάνει τὸ δέοντος. Σοφὸν γὰρ εὐκαιρος σιγὴ, καὶ παντὸς λόγου
F κρείττων. Καὶ διὰ τοῦτο, μοὶ δοκεῖ, τὰς μυστηριώδεις τελετὰς οἱ παλαιοὶ κατέδειξαν, ἵνα ἐν ταύταις σιωπᾶν ἐθισθέντες, ἐπὶ τὴν τῶν ἀνθρωπίνων μυστηρίων πίστιν τὸν ἀπὸ τῶν θεῶν μεταφέρωμεν φόβον. Καὶ γὰρ αὖ, σιωπήσας μὲν οὐδεὶς μετενόησε· λαλήσαντες δὲ, παμπληθεῖς. Καὶ τὸ μὲν σιγηθὲν ἐξειπεῖν ῥᾴδιον, τὸ δὲ ῥηθὲν ἀναλαβεῖν ἀδύνατον. Μυρίους δ' ἔγωγε οἶδα ἀκούσας ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς περιπεσόντας διὰ τὴν τῆς γλώττης
11 ἀκρασίαν. Ὧν τοὺς ἄλλους παραλιπὼν, ἑνὸς ἢ δυοῖν, τύπου ἕνεκεν, ὑπομνησθήσομαι. Τῷ γὰρ Φιλαδέλφῳ γήμαντος τὴν ἀδελφὴν Ἀρσινόην, Σωτάδης εἰπὼν,

E. 6. περιχνίζειν] Forte ἀπεικονίζειν. Mosc. 2. a correctore habet περιεικονίζειν. Mez. παριχνεύειν: quæ saltem probabilior est quam Xylandri παρεχνίζειν.

ac facigeri sapientiæ, facta eorum, ubi fieri potest, imitari sectarique nitimur. De frænanda lingua restat ut dicamus: quam rem qui exigui momenti aut vilem putat, plurimum a vero aberrat. Tempestivum enim silentium res est sapiens, ac quavis oratione potior. Eaque, opinor, de causa prisci mystica sacra instituerunt, ut in his taciturnitati adsuescentes, ad fidem humanorum arcanorum metum deorum transferremus. Et quidem tacuisse neminem pœnituit, dixisse permultos. Ac quod tacitum fuit, facile datur eloqui: quod dictum est, indictum fieri nullo pacto potest. Sexcenta auditu me percepisse memini exempla eorum, qui ob linguæ licentiam in gravissimas inciderunt calamitates. Quorum reliquis omissis unum duntaxat atque alterum pro specimine adducam. Quum Ptolemæus Philadelphus sororem suam Arsinoen in matrimonium duxisset, Sotades, quod ei dixisset:

Εἰς οὐχ ὁσίην τρυμαλιὴν τὸ κέντρον ὠθεῖς,

ἐν δεσμωτηρίῳ πολλοὺς κατεσάπη χρόνους, καὶ τῆς ἀκαίρου λαλιᾶς οὐ μεμπτὴν ἔδωκε δίκην· ἵνα δὲ γέλωτα πρόσχῃ τοῖς ἄλλοις, αὐτὸς πολὺν χρόνον ἔκλαυσεν. Ἐνάμιλλα δὲ τούτοις καὶ σύζυγα καὶ Θεόκριτος ὁ σοφιστὴς εἶπέ τε καὶ ἔπαθε, καὶ πολὺ δεινότερα. Ἀλεξάνδρου γὰρ πορφυρᾶς ἐσθῆτας κελεύσαντος κατασκευάζειν τοὺς Ἕλληνας, ἵνα ἐπανελθὼν, τὰ ὀπίνικια τῶ πολέμω δ' κ' τ' βαρβάρων θύσειε, κ' τ' ἐθνῶν κ' κεφαλὴν εἰσφερόντων ἄργυρον. Πέπτεσν μὴ, ἔφησεν, ἡμφισβήτουν, νῦν δὲ πεπεισμαι σαφῶς ὅτι ὁ πορφύρεος Ὁμήρου θάνατος οὗτός ἐστιν. Ἐξ ὧν ἐχθρὸν ἐκτήσατο τὸν Ἀλέξανδρον. Ἀντίγονον δὲ τὸν βασιλέα τῶν Μακεδόνων ἑτερόφθαλμον ὄντα, τὴν πήρωσιν ὀνειδίζων, εἰς ὀργὴν μετρίαν κατέστησε. Τὸν δ' ἀρχιμάγειρον Εὐτρόπιωνα γεγενημένον B

B. 8. Τὸν γὰρ ἀρχιμάγειρον—λαβεῖν.] Xylandri verſionem correxi ad ſententiam forte veram; certe, meliorem quam etiam expreſſit Amiotus. Locus nec perſpicuus, nec ſatis certus eſt. Ἐκπέμψας abeſt ab omnibus fere libris Ald. Baſ. Xyl. Fabric. A.C.D. Moſc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. Flor. Aug. Primus recepit Stephanus ex Leonico. Polus habet ἐπιπέμψας. Rodolph. πέμψας.

In nequaquam licitum foramen intrudis aculeum,

in carcere per longum tempus contabuit: pœnamque dedit importunæ loquacitatis non indignam, qui ut aliis riſum moveret, multum ipſe flevit temporis. His æqualia et conſentanea, immo graviora multo paſſus eſt Theocritus ſophiſta. Quum enim Alexander Græcis mandaret ut purpureas ſibi veſtes pararent, quippe domum reverſus e bello, ſacrificium de parta e barbaris victoria peracturus, eoque nomine gentes pecuniam viritim contribuerent: aiebat Theocritus, *ſe aliquando dubitaſſe, nunc autem liquido ſentire, hoc ipſum eſſe Purpuream, quam Homerus dixiſſet, mortem.* Qua voce Alexandrum ſibi inimicum reddidit. Idem Antigonum Macedoniæ regem altero carentem oculo, quum vitium hoc ei exprobraſſet, ad iram non mediocrem provocavit. Jubebat is per Eutropionem coquorum principem,

ἐν τάξει ἐκπέμψας, παραγενέσθαι πρὸς αὐτὸν ἠξίου, καὶ λόγον δοῦναι καὶ λαβεῖν· ταῦτα δὲ ἀπαγγελλόντ-
C ος ἐκείνου πρὸς αὐτὸν, καὶ πολλάκις προσιόντος, Εὖ οἶδα, ἔφησεν, ὅτι ὠμόν με θέλεις τῷ Κύκλωπι παραθεῖναι· ὀνειδίζων, τῷ μὲν, ὅτι πικρὸς, τῷ δὲ, ὅτι μάγειρος ἦν· κἀκεῖνος, Τοιγαροῦν, εἶπεν, τὴν κεφαλὴν οὐχ ἕξεις, ἀλλὰ τῆς ἀθυροστομίας ταύτης καὶ μανίας δώσεις δίκην· ἀπήγγειλε τὰ εἰρημένα τῷ βασιλεῖ· καὶ ὁ μὲν πέμψας ἀνεῖλε τὸν Θεόκριτον. Περὶ πάντα δὲ ταῦτα, ὅπερ ἐστὶν ἱεροπρεπέστατον, συνεθιστέον τοὺς παῖδας τἀληθῆ λέγειν· τὸ γὰρ ψεύδεσθαι, δουλοπρεπές, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις μισεῖσθαι ἄξιον, καὶ οὐδὲ μετρίοις δούλοις συγγνωστόν.

D ιε'. Ταῦτα μὲν οὖν οὐκ ἐνδοιάσας οὐδὲ μελλήσας, περὶ τῆς τῶν παίδων εὐκοσμίας καὶ σωφροσύνης διείλεγμαι· περὶ δὲ οὗ ῥηθήσεσθαι μέλλοντος ἀμφίδοξός εἰμι καὶ διχογνώμων, καὶ τῇδε κἀκεῖσε κλίνων ὡς ἐπὶ πλάστιγγος, πρὸς ὁπότερον ῥέψαι δύναμαι· πολὺς δ' ὄκνος ἔχει με

C. 2. παραθεῖναι] Sic A. C. D. Mosc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. Flor. Aug. Anon. Turn. Vulc. Bong. Vulgo et reliqui παραθέσθαι.

qui munus aliquod gesserat, ad se venire Theocritum ac rationes secum conferre: quod quum hic ei renuntiaret, ac sæpius accederet, *Scio*, inquit Theocritus, *te hoc agere, ut me crudum Cyclopi apponas:* huic, quod coquus: illi, quod unoculus esset exprobrans: et Eutropio, Ergo, ait, tu capite mulctaberis, easque dabis loquacitatis istius tuæ atque insaniæ pœnas: ac regi rem renuntiavit, qui et misit qui Theocritum interficerent. Præter hæc omnia, adsuefaciendi sunt pueri ut vera dicant: qua in re summa est sanctimonia. Mentiri enim servile est, dignumque apud omnes homines odio, ac ne mediocribus quidem servis ignoscendum.

XV. Atque hæc quidem de pueris decore et ad modestiam instituendis hactenus nihil dubitans aut ambigens differui. Quod restat dicendum, dubium me tenet, ancipitemque in deliberando adfert curam: ac, quasi in trutina positus, in utranque partem momentis impellor, neutris insistere valeo;

καὶ τῆς εἰσηγήσεως καὶ τῆς ἀποτροπῆς τοῦ πράγματος. Ἀποτολμητέον οὖν ὅμως εἰπεῖν αὐτό. Τί οὖν τοῦτό ἐστι; πότερα δεῖ τοὺς ἐρῶντας τῶν παίδων, ἐὰν τούτοις συνεῖναι καὶ συνδιατρίβειν, ἢ τοὐναντίον εἴργειν αὐτοὺς καὶ ἀποσοβεῖν τῶν περὶ τούτους ὁμιλίας προσῆκεν. Ὅταν μὲν γὰρ E ἀποβλέψω πρὸς τοὺς πατέρας αὐθεκάστους καὶ τὸν τρόπον ὀμφακίας καὶ τραχεῖς, οἳ διὰ τὴν τῶν τέκνων ὕβριν οὐκ ἀνεκτὴν νομίζουσι τὴν τῶν ἐρώντων ὁμιλίαν, εὐλαβοῦμαι ταύτης εἰσηγητὴς γενέσθαι καὶ σύμβουλος. Ὅταν δ' αὖ πάλιν ἐνθυμηθῶ τὸν Σωκράτη, τὸν Πλάτωνα, τὸν Ξενοφῶντα, τὸν Αἰσχίνην, τὸν Κέβητα, τοὺς πάντα χορὸν ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν οἳ τοὺς ἄρρενας ἐδοκίμασαν ἐρᾶσθαι, καὶ τὰ μειράκια προήγαγον ἐπί τε παιδείαν καὶ δημαγωγίαν καὶ τὴν ἀρετὴν τῶν τρόπων, πάλιν ἕτερος γίνομαι, καὶ κάμπτομαι πρὸς τὸν ἐκείνων τοῦ ἀνδρῶν ζῆλον. Μαρτυρεῖ δὲ τούτοις Εὐριπίδης οὕτω λέγων, F

Ἀλλ' ἔστι δή τις ἄλλος ἐν βροτοῖς ἔρως,
Ψυχῆς δικαίας σώφρονός τε κἀγαθῆς.

valdeque cunctor rei hujus vel auctor fieri, vel diſſuaſor. Audendum tamen eſt, et eloquenda res. Eſt autem hæc quæſtio, an amatores puerorum ſinere debeamus uti eorum conſuetudine, an vero potius ab iis arcere ac depellere. Quum enim intueor in patres ſuo ſenſu omnia metientes, moribuſque crudos et auſteros, qui conſuetudinem amatorum ob contumeliam liberorum intolerabilem putant: vereor ejus auctor eſſe atque ſuaſor. Rurſus quum in mentem venit Socratis, Platonis, Xenophontis, Æſchinis, Cebetis, totiuſque chori iſtorum virorum qui maſculos approbaverunt amores, adoleſcentuloſque produxerunt ad doctrinam, reipublicæ adminiſtrationem, morumque honeſtatem, ſententiam muto, flectorque admiratione et æmulatione iſtorum virorum. Atque his quidem etiam Euripides teſtimonio hoc favet,

Sed eſt et alter inter mortales amor,
Juſtique caſtique animi ſcilicet, ac probi.

Τὸ δὴ τοῦ Πλάτωνος σπουδῇ καὶ χαριεντισμῷ μεμιγμένον, οὐ παραλειπτέον· ἐξεῖναι γάρ, φησι, δεῖν τοῖς ἀριστεύσασιν, ὃν ἂν βούλωνται τῶν καλῶν φιλῆσαι. Τοὺς μὲν οὖν τῆς ὥρας ἐπιθυμοῦντας ἀπελαύνειν παραινεῖ· τοὺς δὲ τῆς ψυχῆς ἐράσας ἐγκρίνειν καὶ τὸ σύνολον. Καὶ τοὺς μὲν Θήβησι καὶ τοὺς Ἤλιδι φευκτέον ἔρωτας, καὶ
12 τὸν ἐκ Κρήτης καλούμενον ἁρπαγμόν· τοὺς δὲ Ἀθήνησι καὶ τοὺς ἐν Λακεδαίμονι ζηλωτέον, καὶ τοῖς παίδων μιμητέον.

ις'. Περὶ μὲν οὖν τούτων, ὅπως ἕκαστος αὐτὸς ἑαυτὸν πέπεικεν, οὕτως ὑπολαμβανέτω· ἐγὼ δέ, ἐπειδὴ περὶ τῆς τῶν παίδων εὐταξίας εἴρηκα καὶ κοσμιότητος, καὶ ἐπὶ τὴν τῶν μειρακίων ἡλικίαν ἤδη μεταβήσομαι, μικρὰ παντάπασιν εἰπών. Πολλάκις γὰρ κατεμεμψάμην τοὺς μοχθηρῶν ἐθῶν γενομένους εἰσηγητάς, οἵτινες τοῖς μὲν παισὶ παιδαγωγοὺς καὶ διδασκάλους ἐπέστησαν, τὴν δὲ

F. 6. οὓς ἂν βούλωνται] Recepi οὓς ex C. D. E. Moſc. 1. Harl. Fabricii codicibus Leonic. Pol. Vulc. Bong. Vulgo et reliqui ὧν.

A. 1. ἐκ Κρήτης] Exquiſitius, ſed ejuſdem ſignificationis, atque ἐν Κρήτῃ quod habent E. Pol. Leonic. Vulc. Itaque nil mutandum.

A. 2. καὶ τῶν παίδων μιμητέον] Hæc in aliquot codicibus abeſſe notat Vulc. et iiſdem verbis Pol. et Jannot. Amiotus item et Heuſingerus omittunt. Forte corrigendum ἐρᾶσας τῶν παίδων καὶ μιμητέον. Ita quidem ſententiæ ratio poſtulat.

Non tamen omittenda eſt Platonis ſententia, quæ ſeriæ rei admixtam habet urbanitatem: ait enim, *permiſſum debere eſſe iis qui rem præclare geſſerint, ut quemcunque velint oſculentur*. Etenim arcendi ſunt qui pulchritudinem corporis ſpectant: animæ autem amatores omnino deligendi. Et amores quidem, quales Thebis ſunt et Elide, et quæ in Creta vocatur raptio, fugiendi: æmulandi autem qui Athenis ſunt et Spartæ.

XVI. Sed hac de re quiſque ſuam ſequatur ſententiam. Ego de puerorum moderatione et decoro hactenus loquutus, de adoleſcentia porro pauca omnino ſubjiciam. Sæpenumero enim vituperavi malarum conſuetudinum introductores, qui quum pueris pædagogos et magiſtros præfeciſſent, adoleſcentum impetus paſſi ſunt

τῶν μειρακίων ὁρμὴν ἄνετον εἶασαν νέμεσθαι· δέον αὖ τοὐναντίον πλέω ποιεῖσθαι τούτων εὐλάβειαν καὶ φυλακὴν B
ἢ τῶν παίδων. Τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὅτι τὰ μὲν τῶν παίδων πλημμελήματα, μικρὰ καὶ παντελῶς εἰσὶν ἰάσιμα, παιδαγωγῶν ἴσως ὀλιγωρία, καὶ διδασκάλων παρ' ἀγωγὴν ἀνηκουσία· τὰ δὲ τῶν ἤδη νεανισκευομένων ἀδικήματα πολλάκις ὑβρεῖς γίνεται καὶ ὀλέτλια, ἀμελρία γαστρὸς, καὶ κλοπαὶ πατρῴων χρημάτων, καὶ κῦβοι, καὶ κῶμοι, καὶ πότοι, καὶ παρθένων ἔρωτες, καὶ γυναικῶν οἰκοφθορίαι γαμετῶν. Οὐκοῦν τὰς τούτων ὁρμὰς ταῖς ἐπιμελείαις δεσμεύειν καὶ κατέχειν προσῆκεν. Ἀταμίευτον γὰρ τὸ ἡδονῶν ἡ ἀκμή, καὶ σκιρτητικὸν, καὶ χαλινοῦ δεόμενον· ὧν οἱ μὴ τὴν ἡλικίας ταύτης ἐῤῥωμένως ἀντιλαμβα- C
νόμενοι, τῇ δὴ ἀνοίᾳ διδόντες ἐξουσίαν ἐπὶ τὰ ἀδικήματα

A. 10. ἄνετον] Accommodatius huic loco videtur esse ἄφετον quod habent plerique libri: A. C. D. E. Mosc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. Flor. Schott. Mez.

B. 4. παρ' ἀγωγὴν] Recepi librorum auctoritate A. C. E. Mosc. 1. 2. Fabric. Rodolph. Xyl. non quod verum, sed quod melius judicarem vulgato παραγωγῆς. Levi discrimine παραγωγὴν exhibent Harl. Aug. Flor. Turn. Vulc. Bong. At παρισαγωγὴν Pol. Anon. Jannot. Vulc. Denique probatissimus codex D. παραγωγὴ καὶ ἀνηκουσία. Puto legendum παρακοὴ καὶ ἀνηκουσία.

C. 2. δὴ ἀνοίᾳ] Non dubitavi recipere ex solis Pol. et Jannot. Res adeo est manifesta. Ἀνοίᾳ correxit jam Muret. V. L. XIV, 1. Vulgo omnes libri habent διανοίᾳ.

libere ferri: quum contra hi majore quam pueri cura atque custodia fuerint regendi. Quis enim nescit puerorum peccata exigua, planeque emendabilia esse? profecta scilicet a pædagogorum contemptu, aut quod magistrorum institutioni aliquando non obtemperarent: at adolescentium peccata sæpenumero ingentia esse et atrocia: ingluviem ventris, furta pecuniæ paternæ, aleam, comessationes, potationes, virginum amores, adulteria. Quapropter juveniles impetus accuratis rationibus vinciri ac compesci convenit. Est enim vigor illius ætatis incontinens voluptatum, lascivitque, et fræno opus habet: et qui ætatem istam non magno opere regendam suscipiunt, imprudentes animo licentiam qua

λανθάνωσι. Δεῖ τοίνυν τὰς ἐμφρονας πατέρας πρὸ τοῦτον μάλιστα τὸν καιρὸν φυλάττειν, ἐγρηγορέναι, σωφρονίζειν τὰς μειρακίσκους, διδάσκοντας, ἀπειλοῦντας, δεομένους, συμβουλεύοντας, ὑποιχνουμένους, ὑποδείγματα δεικνύντας, τῶν μὲν, διὰ φιληδονίαν συμφορᾶις περιπεσόντων, διὰ δὲ καρτερίαν, ἔπαινον καὶ δόξαν ἀγαθὴν περιποιησαμένων. Δύο γὰρ ταῦτα, ὥσπερεὶ στοιχεῖα τῆς ἀρετῆς εἰσιν, ἐλπὶς τε τιμῆς, καὶ φόβος τιμωρίας· ἡ μὲν γὰρ, ὁρμητικωτέρους πρὸς τὰ κάλλιστα τῶν ἐπιτηδευμάτων· ἡ δὲ, ὀκνηροὺς πρὸς τὰ φαῦλα τῶν ἔργων ἀπεργάζεται.

ιζ'. Καὶ καθόλου δὲ ἀπείργειν προσήκει τοὺς παῖδας τῆς πρὸς τοὺς πονηροὺς ἀνθρώπους συνουσίας. Ἀποφέρουσι γάρ τι τῆς τούτων κακίας. Τοῦτο δὲ παρήγγελλε καὶ Πυθαγόρας αἰνίγμασιν, ἅπερ ἐγὼ προσθεὶς, ἐξηγήσομαι· καὶ γὰρ ταῦτα πρὸς ἀρετῆς κτῆσιν συμβάλλεται ῥοπὴν οὐκ ἐλαχίστην· οἷον, Μὴ γεύεσθαι μελανούρων· τουτέστι, μὴ συνδιατρίβειν μέλασιν ἀνθρώποις διὰ κακοήθειαν.

ad flagitia feratur concedunt. Ergo cordatis parentibus ſub id temporis maxime vigilandum eſt ut cuſtodiant adoleſcentes, et intra modeſtiæ fines contineant, docendo, minando, rogando, conſulendo, pollicendo, exempla demonſtrando, cum eorum quos voluptatum ſtudium in miſeriam conjecit, tum qui abſtinentia laudem ſibi gloriamque paraverunt. Hæc enim duo quaſi elementa ſunt virtutis, Spes honoris, et Metus pœnæ: quorum illa incitatiores ad pulcherrima ſtudia, hic ſegniores ad vitia reddit.

XVII. In univerſum vero malorum conſuetudine hominum prohibendi ſunt pueri. Nam affricatur illis aliquid inde vitii. Atque hoc etiam Pythagoras ſuis monuit præceptorum involucris: quæ ego adducam atque evolvam; momentum enim ad virtutem conferunt non minimum. Tale eſt, *Non guſta quibus nigra eſt cauda:* ſignificat enim non conſuescendum cum hominibus ob malitiam nigris.

Μηδὲ ζυγὸν ὑπερβαίνειν· ὅτι δεῖ τ̃ δικαιοσύνης πλεῖον ποιεῖσθαι λόγον, κ̀ μὴ ταύτ̃ ὑπερβαίνειν. Μηδὲ ἐπὶ E
χοίνικα καθίσαι· φεύγειν ἀργίαν, κ̀ προνοεῖν ὅπως τὴν ἀναγκαίαν παρασκευάσωμθ τροφήν. Μὴ παντὶ ἐμ-
βάλλειν δεξιάν· ἀντὶ τ̃, προχείρως ὰ δεῖ σωαλλάσσειν.
Μὴ φορεῖν γενὸν δακτύλιον· ὅτι δεῖ τὸν βίον ὑπιτηδεύειν,
κ̀ μὴ δεῖν δεσμῷ προσάπτειν αὐτόν. Πῦρ σιδήρῳ μὴ
σκαλεύειν· ἀντὶ τ̃, μὴ ἐρεθίζειν θυμούμθνον, ὰ χ̀ προσ-
ῆκεν, ἀλλ' ὑπείκειν τοῖς ὀργιζομένοις. Μὴ ἐαθίφ
καρδίαν· μὴ βλάπτειν τὴν ψυχὴν, ταῖς φρονήσεσιν αὐτὴν
καταιχρύνοντα. Κυάμων ἀπέχεσθαι· ὅτι ὰ δεῖ πολι-
τεύεσθαι· κυαμευταὶ χ̀ ἦσαν ἔμπροσθεν αἱ ψηφοφο- F
ρίαι, δι' ὧν πέρας ἐπεπίθεσαν ταῖς ἀρχαῖς. Σιτίον εἰς
ἀμίδα μὴ ἐμβάλλειν· ὑποσημαίνει γὰρ ὅτι εἰς πονηρὰν
ψυχὴν ἀξεῖον λόγον ἐμβάλλειν οὐ προσῆκεν· ὁ μὲν χ̀
λόγ, προφὴ ἀφροσύνης ἐσί· τοῦτον δὲ ἀκάθαρτον ἡ

E. 5. τὸν βίον ἐπιλησδεύειν] Non explet ſententiam. Itaque magis probo lectionem quamvis pauciorum librorum, Rodolph. Leonic. Anon. Mez. Vulc. Fabric. quem ſequitur Xylander, τὸν βίον ἐλεύθερον ἐπιτηδεύειν.

F. 2. δι' ὧν πέρας ἐπετίθεσαν ταῖς ἀρχαῖς.] Ita omnes libri: nullo ſenſu. Legendum quidem γίρας pro πέρας; nec tamen ſenſus expletur.

Stateram ne tranſgrediaris: ſummam docet habendam eſſe rationem juſtitiæ, neque ejus fines exeundum. *Chœnici non inſide:* fugere jubet ignaviam, ac proſpicere de neceſſario victu. *Non cuivis injice dextram:* hoc vult, non temere eſſe cum quoquam contrahendum. *Anguſtum annulum non geſta:* id eſt, vitæ genus liberum ſectare, nec vinculo temetipſum obſtringe. *Ignem gladio non ſcrutare:* hoc dicit, iratos non eſſe irritandos, (eſt enim hoc indecorum) ſed iis concedendum. *Cor ne edas:* vult animam curis non eſſe affligendam. *Fabis abſtine:* hoc eſt, reipublicæ adminiſtrationem vita; nam olim magiſtratus per ſuffragia fabis lata creabantur. *Cibum in matulam non injice:* præcipit pravo animo non eſſe elegantem orationem committendam; eſt enim oratio cibus animi, quem cibum immundum humana

πονηρία ποιεῖ τῶν ἀνθρώπων. Μὴ ὑπερέφεσθαι ἐπὶ τοὺς ὅρους ἐλθόντας· τουτέστι, μέλλοντας ἀποθνήσκειν, καὶ τὸν ὅρον τοῦ βίου πλησίον ὄντα ὁρῶντας, φέρειν εὐκόλως καὶ μὴ ἀθυμεῖν. Ἀνακάμψω δὲ ἐπὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς τοῦ λόγου τροπήν. ἁπάντων μὲν γὰρ, ὅπερ ἔφην, τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων ἀπάγειν δεῖ τοὺς παῖδας, μάλιστα δὲ τῶν κολάκων. Ὅπερ γὰρ πολλάκις καὶ πρὸς πολλοὺς
13 τῶν πατέρων διατελῶ λέγων, καὶ νῦν ἂν εἴποιμι· γένος οὐδὲν ὄφιν ἐξωλέστερον, οὐδὲ μᾶλλον καὶ θᾶττον ἐκτραχηλίζον τὴν νεότητα, ὡς τῶν κολάκων, οἱ καὶ τοὺς πατέρας καὶ τοὺς παῖδας προρρίζους ἐκτρίβουσι, τῶν μὲν τὸ γῆρας ἐπίλυπον, τῶν δὲ τὴν νεότητα ποιοῦντες, τῶν δὲ συμβουλευμάτων δέλεαρ ἀφύλακτον προτείνοντες τῇ ἡδονῇ. Τοῖς παισὶ τοῖς πλουσίοις οἱ πατέρες νήφειν προτρέπουσιν, οἱ δὲ μεθύειν· σωφρονεῖν, οἱ δὲ ἀσελγαίνειν·

A. 1. διατελῶ λέγων] Ita dedi et jubente grammatica ratione et auctoritate librorum. C. D. Harl. Colleg. Nov. Flor. Aug. Mez. Vulgo διατελῶν λέγω.

A. 5. τῶν δὲ τὴν νεότητα] Aut excidit adjectivum, ut ſuſpicatus eſt etiam Schneid. forte ἐπονείδιζον, aut ſimile: aut ἐπίλυπον reponendum poſt νεότητα.

reddit perverſitas. *Ad fines ubi perveneris, non revertito:* monet, quum moriendum eſt, et finem vitæ inſtare videmus, æquo id animo eſſe ferendum, ac citra mœrorem. Sed eo unde digreſſa fuit noſtra ſe referat oratio. Sunt itaque pueri ab omnibus, ut dixi, malis hominibus abſtinendi: maxime autem ab adulatoribus. Quod enim identidem et multis dicere parentibus conſuevi, nunc quoque affirmo. Genus hominum adulatoribus peſtilentius nullum eſt, neque quod magis ac celerius juvenes in perniciem præcipitet. Illi enim et parentes et natos radicitus perdunt, et conſiliorum eſcam inevitabilem objicientes, parentum ſenectutem juxta et filiorum juventutem dolorum plenam reddunt. Divitibus liberis parentes ſobrietatem commendant, adulatores ebrietatem: illi continentiam, hi libidinem: illi parſimoniam,

φυλάττειν, οἱ δὲ δαπανᾶν· φιλεργεῖν, οἱ δὲ ῥᾳθυμεῖν. Σπυμὴ χρόνου πᾶς ὁ βίος ἐστί· λέγοντες· ζῆν καὶ B
οὐ διαζῆν πρέπει· τί δὲ φροντιστέον ὑμῖν τῶν τοῦ πατρὸς ἀπειλῶν; χρονόληρος καὶ σοροδαίμων ἐστί· καὶ μετέωρον αὐτὸν ἀράμενοι, τὴν ταχίστην ἐξοισόμεθα. Καθῆκε δέ τις καὶ χαμαιτύπην, καὶ προηγώγευσε γαμετὴν, καὶ τὰ τῶν πατέρων ἐφόδια τοῦ γήρως, προεκέχυται καὶ σεσύληκε. Μιαρὸν τὸ φῦλον, ὑποκριταὶ φιλίας, ἄγευστοι παῤῥησίας, πλουσίων μὲ κόλακες, πενήτων δὲ ὑπερόπται, ὡς ἐκ λυρικῆς τέχνης ἐπὶ τοὺς νέους ἀγόμενοι, σεσηρότες ὅθ' οἱ τρέφοντες γελῶσι, καὶ ψυχῆς ὑποβολιμαῖα καὶ νόθα μέρη βίου· πρὸς δὲ τὸ τῶν πλουσίων νεῦμα ζῶντες, τῇ τύχῃ μὲν ἐλεύθεροι, τῇ C
προαιρέσει δὲ δοῦλοι· ὅταν δὲ μὴ ὑορίζωνται, τότε ὑορίζεσθαι δοκοῦντες, ὅτι μάτην προσέφονται.

B. 9. ὡς ἐκ λυρικῆς τέχνης ἐπὶ τοὺς νέους ἀγόμενοι] Lego ὡς ἐκ λογικῆς τέχνης. Cætera ſana ſunt, nec opus mutare cum Mez. in ἐπαγόμενοι τοὺς νέους. Libri nil variant: niſi quod Harl. addit τῷ κολακεύειν poſt τέχνης.

B. 10. ψυχῆς ὑποβολ.] Legendum τύχης: *cum fortunæ tum vitæ partes ſane ſpuriæ ac ſuppoſititiæ.* Xyl. reddiderat: *animæ nothi, ac ſpuriæ vitæ partes.*

C. 3. ὅτι μάτην] Vulgo ὅτι μὴ μάτην. Forte verum erat ὅτι δὴ μάτην. Nunc μὴ delevi, jubentibus et ſententia et libris C. D. E. Moſc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. Flor. Aug. Vulc. Bong.

hi profuſionem: induſtriam illi, hi ignaviam. Punctum (aiunt adſentatores) temporis eſt tota noſtra vita: frui ea, non abuti ad alias res convenit: quid attinet nos minas patris curare? delirus eſt, capularis, ſilicernius, mox illum ſublimem arreptum efferemus. Non deſunt ex iis qui et ſcorta ſubmittant, et nuptas proſtituant: et, quæ parentibus erant ſenii viatica, intervertant atque rapiant. Impuri ſunt iſti homines, amicitiæ ſimulatores, libertatis imperiti, divitum adulatores, pauperum contemptores, veluti rationali quadam arte ad adoleſcentes decipiendos inſtructi, ad riſum eorum qui ipſos alunt labia in riſum diducentes, ſubditiæ fortunæ, ac ſpuriæ vitæ partes: ad nutum divitum viventes, conditione liberi, ſua voluntate ſervi, ſe contumelia affici putantes ſi non tractentur contumelioſe, ſed fruſtra alantur.

Ὥστε εἴ τῳ μέλει τῶν πατέρων τῆς τῶν τέκνων εὐαγωγίας, ἐκδιωκτέον τὰ μυσαρὰ ταῦτα θρέμματα. Ἐκδιωκτέον δὲ καὶ τὰς τῶν συμφοιτητῶν μοχθηρίας. Καὶ γὰρ ἔστι τὰς ὑπηκεστάτας φύσεις ἱκανοὶ διαφθείρειν εἰσί.

ιη'. Ταῦτα μὲν οὖν καλὰ καὶ συμφέροντα· ἃ δὲ μέλλω λέγειν, ἀνθρώπινα. Οὐδὲ γὰρ αὖ πάλιν τὰς πατέρας ἐγὼ ἀξιῶ τελέως σκληρὰς καὶ τραχεῖς εἶ-
D τὴν φύσιν, ἀλλὰ πολλαχῆ καὶ συγχωρῆσαί τινα τῷ νεωτέρῳ τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ ἑαυτὰς ἀναμιμνήσκειν ὅτι ἐγένοντο νέοι. Καὶ καθάπερ ἰατροὶ τὰ πικρὰ τῶν φαρμάκων τοῖς γλυκέσι χυμοῖς καταμιγνύντες, τὴν τέρψιν ἐπὶ τὸ συμφέρον πάροδον εὗρον, οὕτω δεῖ τὰς πατέρας τὴν τῶν ὑπομνημάτων ἀποτομίαν τῇ πραότητι μιγνύναι· καὶ τοτὲ μὲν ταῖς ὑπηθυμίαις τῶν παίδων ἀφιέναι καὶ χαλάσαι τὰς ἡνίας, τοτὲ δ' αὖ πάλιν ἀντιτεῖναι· καὶ μάλιστα μέν, εὐκόλως φέρειν τὰς ἁμαρτίας·
E εἰ δὲ μή γε, προσοργισθέντας, ταχέως ἀποφλεγμῆναι.

D. 5. ὕτω δεῖ τὰς πατέρας] ὕτω δὴ τ. π. Ald. Bas. Xyl. Mosc. 2. At δεῖ Fabric. Pol. Rodolph. unde habuit Stephanus. Et sic reliqui nostri.

E. 1. προσοργισθέντας] D. codex quamvis bonus πρὸς καιρὸν ὀργισθέντας: quod tamen haud scio an sit interpretamentum vulgatæ.

Quare si quis est pater sollicitus de bene educandis liberis, fœdum hoc pecus domo ejiciat. Amoliatur etiam condiscipulorum pravos mores, qui satis habent virium ad corrumpendum vel optima ingenia.

XVIII. Atque hæc quidem præclara sunt, et utilia: quæ subdam, humana sunt. Nam et parentes vicissim ego nolim usquequaque duro esse et aspero ingenio, sed sæpenumero quorundam peccatorum gratiam facere adolescentibus, sibique ipsis suam adolescentiam revocare in memoriam. Ac quemadmodum medici amara medicamenta dulcibus succis permiscentes, oblectatione ad utilitatem sibi aditum aperiunt: ita convenit parentes reprehensionum severitatem lenitate temperare: et interdum habenas cupiditatibus filiorum laxare, interdum adstringere: et maxime quidem peccata æquo animo ferre: sin minus, at certe obiratos sta-

Μᾶλλον γὰρ ὀξύθυμον εἶ) δεῖ τὸν πατέρα ἢ βαρύθυμον· ὡς τό γε δυσμενὲς καὶ δυσκατάλλακτον, μισοτεκνίας ἐστὶν μικρὸν τεκμήριον ὄφελ. Καλὸν δὲ ἔνια τῶν ἁμαρτημάτων μηδὲ εἰδέναι δοκεῖν, ἀλλὰ τὸ τοῦ γήρως ἀμβλυῶτον καὶ δύσκωφον ἐπὶ τὰ γιγνόμενα μεταφέρειν, ὡς ἔνια τῶν ὁρωμένων ὁρᾶν μὴ ὁρᾶν, καὶ μὴ ἀκούειν ἀκούοντας. Φίλων ἁμαρτήματα φέρομεν· τί θαυμαστὸν εἰ τέκνων; δήλων πολλάκις κραιπαλώντων μέθην ὑπεξελέγξαμεν· ἐφείσω ποτέ, ἀλλὰ καὶ χρήσιμον· ἠγανάκτησάς ποτε, ἀλλὰ καὶ σύγνωθι· ἐβεκόλησέ ποτε δι' οἰκέτου, τὴν ὀργὴν κατάσχες· ἐξ ἀγροῦ ποτε ζεῦγος ἀφείλετο, ἦλθέ ποτε χθιζῆς μέθης ἀποπνέων, ἀγνόησον· μύρων ἀπόζων, F σίγησον· ὕπω σκιρτῶσα νεότης πωλοδαμνεῖται.

ιθ'. Πειρατέον δὲ τὰς τῶν ἡδονῶν ἅψεις καὶ πρὸς τὰς ὀπτικὰς δυσκόλους, γάμῳ καταζεύξαι· δεσμὸς γὰρ ἕτερος τῆς νεότητος ἀσφαλέστατος. Ἐγγυᾶσθαι δὲ δεῖ τοῖς υἱοῖς γυναῖκας μήτε εὐγενεστέρας πολλῷ, μήτε

tim deferveſcere. Præſtat enim patris iras ſubitas eſſe, quam graves; quia infenſus et implacabilis animus patris, non leve eſt argumentum odii erga liberos. Nec dedecet, nonnulla peccata liberorum ſimulare parentes ſe non animadvertere: quumque ſub ſenectutem viſus ſoleat audituſque hebeſcere, eo iſtam ſenſuum imbecillitatem tranſferre, ut videntes quædam quæ aguntur, non videant, audienteſque non audiant. Amicorum delicta toleramus: quid mirum ſi etiam filiorum? quando etiam ſervorum crapulam ebrietatemque ſæpe non reprehendimus. Parcus aliquando fuiſti, fac etiam impenſas: indignatus es aliquando, ignoſce viciſſim: deluſit te aliquando ſervi uſus opera, iram cohibe: par boum ex agro abduxit, venit aliquando heſternam olens crapulam, diſſimula: unguentum redolet, tace: ſic laſciviens domatur adoleſcentia.

XIX. Danda porro eſt opera ut qui voluptatibus nimis dediti ſunt, et reprehenſionibus minus obtemperantes, matrimonio devinciantur: quod eſt tutiſſimum juventutis vinculum. Uxores autem filiis collocari decet quæ neque no-

πλησιωτέρας· τὸ γὰρ, Τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα, σοφόν· ὡς οἵγε μακρῷ κρείττους ἑαυτῶν λαμβάνοντες, οὐ τῶν
14 γυναικῶν ἄνδρες, τῶν δὲ προικῶν δοῦλοι λανθάνουσι γινόμενοι.

κ'. Βραχέα δὲ προσθεὶς αὐτοῖς, περιγράψω τὰς ὑποθήκας. Πρὸ πάντων γὰρ δεῖ τοὺς πατέρας τῷ μηδὲν ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ πάντα ἃ δεῖ πράττειν, ἐναργεῖς ἑαυτοὺς παράδειγμα τοῖς τέκνοις παρέχειν, ἵνα πρὸς τὸν τούτων βίον ὥσπερ κάτοπτρον ἀποβλέποντες, ἀποτρέπωνται τῶν αἰσχρῶν ἔργων καὶ λόγων. Ὡς οἵ τινες τοῖς ἁμαρτάνουσιν υἱοῖς ὀπτιμῶντες, τοῖς αὐτοῖς ἁμαρτήμασι περιπίπτουσιν, ἐπὶ τῷ ἐκείνων ὀνόματι λανθάνουσιν ἑαυτῶν κατήγοροι γιγνόμενοι. Οἱ δ' ὅλως φαύλως ζῶντες, οὐδὲ τοῖς δούλοις παῤῥησίαν ἄγουσιν ὀπτιμᾶν,
B μήτοι γε δὴ τοῖς υἱοῖς. Χωρὶς δὲ τούτων, γένοιντο ἂν αὐτοῖς τῶν ἀδικημάτων σύμβουλοι καὶ διδάσκαλοι· ὅπου

F. 7. ἔλα] ἐλεῖν Ald. Baſ. Harl. At Fabricii codices, Schott. Jannot. Anon. Pol. Rodolph. ἔλα: hinc Stephanus ſumpſit: reliqui noſtri conſentiunt.
B. 1. μήτοι] Ita Stephanus ex Fabric. Et eſt aliquanto magis congruum cum hoc loco quam μήτι, quod habent Ald. Baſ. Xyl. C. D. Harl. Colleg. Nov. Moſc. 2. Flor.

bilitate generis, neque divitiis multum eos ſuperent: ſapienter enim dictum eſt, *Tibi parem age:* et qui multo ſe præſtantiores ducunt uxores, non mariti earum, ſed dotis ſervi ſua imprudentia fiunt.

XX. His pauca quædam ſi adjecero, finem præceptis imponam. Ante omnia debent parentes nihil peccando, omniaque pro officii rationibus agendo, clarum ſeſe liberis exemplum præbere: ut in iſtorum ii vitam tanquam in ſpeculum intuentes, a turpibus dictis factiſque avertantur. Etenim qui peccata filiorum increpantes, ipſi in eadem prolabuntur vitia, ii ſe non ſentiunt ſub illorum nomine ſemetipſos accuſare. Quorum vero tota vita turpis eſt, ii ne ſervos quidem objurgandi libertatem ſibi relinquunt, nedum filios. Quo accedit, quod tales patres ſcelerum conſultores ac doctores ſuis ſunt filiis: ubi

γὰρ γέροντές εἰσιν ἀναίσχυντοι, ἐνταῦθ' ἀνάγκη καὶ νέους ἀναιδεστάτους εἶναι. Πειρατέον οὖν εἰς τὸν τῶν τέκνων σωφρονισμὸν πάνθ' ὅσα προσῆκεν ὑπηρετεῖν, ζηλώσαντας τὴν Εὐρυδίκην, ἥτις Ἰλλυρὶς οὖσα καὶ τελέαρβαρος, ὅμως ἐπὶ τῇ μαθήσει τῶν τέκνων, ὀψὲ τῆς ἡλικίας ἥψατο παιδείας· ἱκανῶς δὲ αὐτῆς τὴν φιλοτεχνίαν σημαίνει τὸ πίνακιον ὅπερ ἀνέθηκε ταῖς μούσαις,

Εὐρυδίκη Ἱεραπολιῆτις τόνδ' ἀνέθηκε
Μούσαις, εὖισον ψυχῇ ἑλοῦσα πόθον. C
Γράμματα γὰρ, μνημεῖα λόγων, μήτηρ γεγαῶτα
Παίδων ἡβώντων, ἐξεπόνησε μαθεῖν.

Τὸ μὲν οὖν πάσας τὰς προειρημένας συμβουλεύειν προθυμήσεσθαι, εὐχῆς ἴσως ἔργον ἐστί· τὸ δὲ τὰς πλείους ζηλοῦσαι, καὶ αὐτὸ μὲν εὐμοιρίας δεόμενόν ἐστι, καὶ πολλῆς ἐπιμελείας· ἀνυστὸν δ' οὖν ἀνθρωπίνῃ φύσει κατέσκευεν.

C. 5. παραινέσεις, εὐχῆς ἴσως] Hoc item a Stephano receptum ex Jannotio, ut puto, in quo diſerte ita exſtat. Atque conſentiunt C. E: quippe ex quibus nil varietatis in ſchedis meis notatum reperio. Sane multo melius eſt quam εὐχῆς ἴσως ἡ παραινέσεως; quod reliqui omnes habent Ald. Baſ. Xyl. Fabr. A. D. Moſc. 1. 2. Harl. Coll. Nov. Flor. Aug.

enim ſenes ſunt impudentes, neceſſe eſt ibi adoleſcentes quoque inverecundiſſimos eſſe. Ergo ad decoram liberorum educationem quæcumque conducere poſſunt, in iis elaborandum eſt: æmulatione Eurydices: quæ quum Illyrica eſſet et plus quam barbara mulier, tamen ut filios docere poſſet, provecta jam ætate diſciplinis animum ſtudiumque applicuit. Cujus quantus fuerit erga liberos ſuos amor, ſatis declarat hæc inſcriptio ab ea Muſis conſecrata:

Eurydice, Muſis, Hierapolietis, amorem
Pectore quem fovit teſtificata, dicat,
Sermonum monimenta, parens ætatis adultæ
Gnatos, quas didicit, literulas docuit.

Enimvero omnia quæ præcepimus, ut conſequi liceat, optabile fortaſſe ſit. Pleraque vero ſequi et imitari quamquam felicitatis eſt, multæque diligentiæ: poteſt tamen ab humana præſtari natura.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΩΣ ΔΕΙ

ΤΟΝ ΝΕΟΝ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ

ΑΚΟΥΕΙΝ.

D

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΩΣ ΔΕΙ

ΤΟΝ ΝΕΟΝ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ

ΑΚΟΥΕΙΝ.

PLUTARCHI

QUOMODO

ADOLESCENS POETAS

AUDIRE DEBEAT.

α'. Εἰ μέν, ὡς Φιλόξενος ὁ ποιητὴς ἔλεγεν, ὦ Μάρκε Σήδατε, τῶν χρεῶν τὰ μὴ κρέα ἥδιστά ἐστι, καὶ
E τῶν ἰχθύων οἱ μὴ ἰχθύες, ἐκείνοις ἀποφαίνεσθαι παρῶμεν οἷς ὁ Κάτων ἔφη τῆς καρδίας τὴν ὑπερῴαν εὐαισθητοτέραν ὑπάρχειν. Ὅτι δὲ τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ λεγομένων οἱ σφόδρα νέοι τοῖς μὴ δοκοῦσι φιλοσόφως μηδὲ ἀπὸ

D. 9. Εἰ μὲν] Stephani eſt hæc lectio, ſumpta ex Jannot. Schott. Pol. Anon. Nec ex aliis meis varietatem habeo. Ald. Baſ. Xyl. Ὅτι μὲν· male. Cauſa varietatis eſt in abſentia aut ambiguitate literarum initialium.

D. 10. Σήδατε] Non dubitavi ſequi Baſ. Xyl. Grot. Mez. Reliqui omnes Σήδαπε.

I. QUOD Philoxenus poeta dixit, M. Sedate, eas carnes ſuaviſſimas eſſe quæ carnes non ſint, itemque piſces qui piſces non ſint: de eo pronuntiare ſinemus iſtos quos palato plus ſapere, quam corde, Cato aiebat. De hoc autem nobis conſtat, adoleſcentulos magis gaudere, libentiuſque obſequi, ac manſuetiores ſe præbere iis Philoſophiæ præ-

ασουδῆς λέγεσθαι, χαίρουσι μᾶλλον ἢ παρέχουσιν ὑπηκόους ἑαυτοὺς καὶ χειροήθεις, δῆλόν ἐστιν ἡμῖν. Οὐ γὰρ μόνον τὰ Αἰσώπεια μυθάρια καὶ τὰς ποιητικὰς ὑποθέσεις, καὶ τὸν Ἄβαριν τὸν Ἡρακλείδου, καὶ τὸν Λύκωνα τὸν Ἀρίστωνος διερχόμενοι, ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ τῆς ψυχῆς δόγματα μεμιγμένα μυθολογίᾳ μεθ' ἡδονῆς ἐνθουσιῶσι. Διὸ δεῖ μὴ μόνον ἐν ταῖς περὶ ἐδωδὴν καὶ πόσιν ἡδοναῖς P
ἀφυλάκτους εὐχήμονας αὐτοὺς, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐν ταῖς ἀκροάσεσιν καὶ ἀναγνώσεσιν ἐθίζειν, ὥσπερ ὄψῳ χρωμένους μετρίως τῷ τέρποντι, τὸ χρήσιμον ἀπ' αὐτῆς καὶ τὸ σωτήριον διώκειν. Οὔτε γὰρ πόλιν αἱ κεκλεισμέναι πύλαι τηροῦσιν ἀνάλωτον, ἂν διὰ μιᾶς παραδέξηται τοὺς πολεμίους· οὔτε νέον αἱ περὶ τὰς ἄλλας ἡδονὰς ἐγκράτειαι σώζουσιν, ἄν γε δι' ἀκοῆς λάθῃ παρέμπων αὐτόν· ἀλλ' 15

E. 5. λέγεσθαι] Recepi ex A. E. Jannot. Pol. Rodolph. Turn. Vulc. Bong. Mez. Omnes reliqui habent ἄγεσθαι.

E. 8. καὶ τὸν Ἄβαριν——ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ τῶν ψυχῶν δ.] Hoc Steph. ſumpſit ex Jannot. et Pol. Contra, ἀλλὰ καὶ τὸν Ἄβαριν——τὰ περὶ τῶν ψυχῶν δ. habent Ald. Baſ. Xyl. Amiot. At reliqui etiam ἀλλὰ καὶ omittunt A. C. E. G. Moſc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. perperam.

A. 1. ἄν γε] Sic Steph. ex Pol. cum quibus alii conſentiunt: exceptis Ald. Baſ. Xyl. Moſc. 1. 2. Harl. qui habent ἄν τι. Colleg. Nov. ſimpliciter ἄν.

ceptis quæ philoſophice et ſerio dicta non videntur. Non enim Æſopicas tantum fabellas, et poetica argumenta, ſed et Heraclidis Abarin, et Ariſtonis Lyconem, ſed et ſententias de anima fabulis permixtas legentes, quaſi cæleſti quodam inſtinctu non ſine voluptate excitantur. Quare non id modo curandum eſt, ut in voluptatibus quæ ex cibo et potu percipiuntur, modeſtiam ſervent: ſed magis etiam ad hoc ſunt adſuefaciendi, ut in lectionibus et auditionibus delectatione tanquam opſonio modice fruantur, utiliaque et ſalubria ex iis captent. Nam neque urbi, portæ cæteræ clauſæ id præſtabunt ut non capiatur, ſi per unam aliquam hoſtes recipiantur: neque adoleſcentem continentia adverſus reliquas voluptates adhibita conſervabit, ſicubi imprudens per auditum ſe illis capiendum dederit: quinimo

ὅσον μᾶλλον αὐτὴ δ' φρονεῖν καὶ λογίζεσθαι πεφυκότ@ ἅπεται, τοσοῦτον μᾶλλον ἀμεληθεῖσα βλάπει καὶ διαφθείρ{ τὸν συγκλεξάμενον. Ἐπεὶ τοίνυν ὅτε ἴσως δυνατόν ἐστιν, ὅτε ὠφέλιμον, ποιημάτων ἀπείργειν τὸν τηλικοῦτον ἡλίκος σύμός τε νῦν Σώκλαρός ἐστι καὶ ὁ σὸς Κλέανδρ@, εὖ μάλα συμφυλάττωμεν αὐτούς, ὡς ἐν ταῖς ἀναγνώσεσι μᾶλλον ἢ ταῖς ὁδοῖς παιδαγωγίας δεομένους. Ἅπερ οὖν ἐμοὶ περὶ ποιημάτων εἰπεῖν προὔφθη ἐπῆλθε, νῦν πρός σε γεγραμμένα πέμψαι
B διανοήθην. Καὶ λαβὼν ταῦτα δίελθε· κἂν δοκῇ σοι μηδὲν εἶναι φαυλότερα τῶν ἀμεθύστων καλουμένων, ἅ τινες ἐν τοῖς πότοις προβάλλονται καὶ προλαμβάνουσι, μεταδίδου τῷ Κλεάνδρῳ, καὶ προκαταλάμβανε τὴν φύσιν αὐτοῦ διὰ τὸ μηδαμοῦ νωθρὸν, ἀλλὰ παντάχοῦ σφο-

A. 9. Ἅπερ ἂν ἐμοὶ—· κἂν δοκῇ σοι] Est Stephani lectio ex Jannotio sumpta: vereor ut vera sit. Ald. Bas. certe perperam: Ἀλλ' ἂν ἐμοὶ περὶ ποιημάτων εἰπόντι πρώην, ἐπῆλθε νῦν πρός σε γεγραμμένα διελθεῖν· κἂν δοκῇ σοι. Magna, nec hic enumeranda, est varietas librorum. Probanda est ut lectio, nisi vera, certe legitima, ea in qua consentiunt duo boni et antiqui codices A. et E. Ἃ δ' ἂν ἐμοὶ, περὶ ποιημάτων εἰπόντι πρώην, ἐπῆλθε νῦν πρός σε γεγραμμένα πέμψαι, δίελθε· κἂν δοκῇ σοι.

B. 3. ποτοῖς] Sic A. C. E. Harl. T. V. Bong. Leonic. Jannot. Rodolph. Pol. Mez. Xyl. atque adeo Ed. Paris. Græco-Lat. anni 1624. At male πόνοις Ald. Bas. Steph. et Græco-Lat. duæ anni 1599 et 1620. Item reliqui codices.

auditus quo mentem ac rationem propius attingit, eo plus damni ac corruptelæ affert ei homini qui per negligentiam admiserit illecebram. Quoniam itaque neque fortassis licet, neque etiam expedit, a poematibus arceri eo natu adolescentem quo Soclarus meus est et tuus Cleander: peraccurate hi nobis observandi sunt, quippe qui in legendo magis quam in ambulando custodis egeant. Proinde quem nuper de poetis sermonem habui, eum mihi subiit in præsentia conscriptum ad te mittere. Quem ubi perlegeris; si quidem tibi videbitur non minorem vim iis habere medicamentis quæ nonnulli ad convivia, ebrietatis arcendæ causa appensa gestant, adhibentque anteaquam potent; Cleandro imperti, iisque ingenium ipsius, quod ob vigorem et ala-

δεὸν καὶ δεδορκὸς, εὐαγωγοτέραν ἂν ἀπὸ τῶν τοιούτων ἴσαν.

Πεπλύποδος κεφαλῇ ἔνι μὲν κακὸν, ἔνι δὲ καὶ ἐσθλόν·

Ὅτι τῷ βρωθῆναι μέν ἐστιν ἥδιστος, δυσόνειρον δὲ ὕπνον ποιεῖ, φαντασίας ταραχώδεις καὶ ἀλλοκότους δεχόμενον, ὡς λέγουσιν. Οὕτω δὴ καὶ ποιητικὴ πολὺ μέν τὸ ἡδὺ καὶ πρόφιμον νέοις ψυχῆς ἔνεστιν, οὐκ ἔλαττον δὲ τὸ ταραχτικὸν καὶ πλάφον, ἂν μὴ τυγχάνῃ παιδαγωγίας ὀρθῆς ἡ ἀκρόασις. Οὐ γὰρ μόνον, ὡς ἔοικε, περὶ τῆς τῶν Αἰγυπτίων χώρας, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ποιητικῆς ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι

Φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρὰ

τοῖς χρωμένοις ἀναδίδωσιν.

Ἐνθ' ἔνι μὲν φιλότης, ἐν δ' ἵμερος, ἐν δ' ὀαριστὺς,
Πάρφασις ἥτ' ἔκλεψε νόον πύκα περ φρονεόντων.

Οὐ γὰρ ἅπεται τὸ ἀπατηλὸν αὐτῆς ἀβελτέρων κομιδῇ

B. 9. τῷ βρωθῆναι] τῷ unus omittit C. Nec tamen delere ausim.
C. 7. τοῖς χρωμένοις] Secutus sum A. E. Mosc. 1. Harl. Rodolph. In Mosc. 2. additum αὐτοῖς a correctore. In G. est αὖ τοῖς. Vulgo αὐτοῖς χρωμένοις.

critatem acumenque facile ducatur, præmuni.

Polypodis capiti perhibent bonum ineſſe malumque.

Nam ſuaviſſimum eſu quum ſit, inſomnioſum ſomnum facere, ac turbulenta et abſurda viſa excitare creditur. Eodem ſane modo poeſis quoque multa jucunda et adoleſcentium animis alendis accommoda in ſe habet: non pauciora vero quæ conturbent eum, et de ſanitate mentis dimoveant, ubi lectioni recta inſtitutio defuerit. Neque enim de Ægypto tantum, ſed de poetica etiam licet dicere,

Illam noxia multa, et multa ſalubria ferre

ipſa utentibus medicamenta. Etenim

Hic amor, hic deſiderium latet, hic quoque blandum
Alloquium, quamvis ſapientem fallere ſolers.

Quippe illecebræ ejus fatuos plane et ſtupidos non attin-

καὶ ἀνοήτων. Διὸ καὶ Σιμωνίδης μὲν ἀπεκρίνατο πρὸς
D τὸν εἰπόντα, Τί δὴ μόνους οὐκ ἐξαπατᾷς Θετταλούς, Ἀμαθέστεροι γάρ εἰσιν ἢ ὡς ὑπ' ἐμοῦ ἐξαπατᾶσθαι. Γοργίας δὲ τὴν τραγῳδίαν εἶπεν ἀπάτην, ἣν ὁ, τε ἀπατήσας, δικαιότερος ὁ μὴ ἀπατήσαντος, καὶ ὁ ἀπατηθεὶς, σοφώτερος ὁ μὴ ἀπατηθέντος. Πότερον οὖν τὸν νέων, ὥσπερ τὸν Ἰθακησίων, κηρῷ τινι τὰ ὦτα ἀτέκτῳ καταπλάττοντες ἀναγκάζωμεν αὐτοὺς τὸ Ἐπικούρειον ἀκόπον ἀραμένους, ποιητικὴν φεύγειν καὶ παρεξελαύνειν; ἢ μᾶλλον ὀρθῷ τινι λογισμῷ περιστάντες καὶ καταδέοντες τὴν κρίσιν, ὅπως μὴ παραφέρηται τῷ τέρποντι πρὸς τὸ βλάπτον, ἀποδύνωμεν καὶ παραφυλάττωμεν;

E Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Δρύαντος υἱὸς κρατερὸς Λυκόοργος

ὑγιαίνοντα νῦν εἶχεν, ὅτι πολλῶν μεθυσκομένων καὶ παροινούντων, τὰς ἀμπέλους περιὼν ἐξέκοπεν, ἀντὶ δὲ τὰς κρήνας ἐγγυτέρω προσαγαγεῖν, καὶ μαινόμενον θεὸν, ὥς φησιν ὁ Πλάτων, ἑτέρῳ θεῷ νήφοντι κολαζόμενον σωφρο-

gunt. Quare Simonides quoque interrogatus cur ſolos Theſſalos non deciperet: *rudiores eſſe* reſpondit, *quam qui ab ipſo decipi poſſent*. Et Gorgias, *tragœdiam*, dixit, *eſſe impoſturam, quam et qui adhiberet, non adhibente juſtior, et qui paſſus eſſet, non paſſo eſſet ſapientior*. Utrum igitur adoleſcentum, ut ille Ithacenſium, aures velut cera ſolida obthurantes, cogemus lintre Epicurea poeſin prætervehi atque fugere? an vero recta potius quadam ratione judicium circumdantes atque vincientes ita dirigemus, ut ne delectatione ad noxia deferantur?

Nam neque atrox, natus genitore Dryante, Lycurgus

ſana eſt uſus mente, quod multis vino captis ac per temulentiam peccantibus, vites paſſim excidit: quum debuiſſet potius fontes propius adducere, inſanumque, ut ait Plato, deum alio ſobrio repreſſum

νίζειν. Ἀφαιρεῖ γὰρ ἡ κρᾶσις τοῦ οἴνου τὸ βλάπτον, οὐ σωαναιροῦσα τὸ χρήσιμον. Μηδὲ ἡμεῖς οὖν τὴν ποιητικὴν ἡμερίδα τῶν μουσῶν ἐκκόπτωμεν μηδ' ἀφανίζωμεν· ἀλλ' ὅπου μὲν ὑφ' ἡδονῆς ἀκράτου πρὸς δόξαν αὐθαδῶς θρασυνόμενον ἐξυβρίζει καὶ ὑλομανεῖ τὸ μυθῶδες αὐτῆς καὶ θεατρικόν, ἐπιλαμβανόμενοι κολούωμεν καὶ πιέζωμεν· ὅπου δὲ ἄπεταί τινος μούσης τῇ χάριτι, καὶ τὸ γλυκὺ τοῦ λόγου καὶ ἀγωγὸν, οὐκ ἄχαρπόν ἐστιν, οὐδὲ κενόν, ἐνταῦθα φιλοσοφίαν εἰσάγωμεν, καὶ καταμιγνύωμεν. Ὥσπερ γὰρ ὁ μανδραγόρας ταῖς ἀμπέλοις παραφυόμενος, καὶ παραδιδοὺς τὴν δύναμιν εἰς τὸν οἶνον, μαλακωτέραν ποιεῖ τὴν καταφορὰν τοῖς πίνουσιν, οὕτω τοὺς λόγους ἡ ποίησις ἐκ φιλοσοφίας ἀναλαμβάνουσα μιγνυμένους πρὸς τὸ μυθῶδες, ἐλαφρὰν καὶ προσφιλῆ παρέχει τοῖς νέοις τὴν μάθησιν. Ὅθεν οὐ φευκτέον ἐστὶ τὰ ποιήματα τοῖς φιλοσοφεῖν μέλλουσιν, ἀλλ' F

E. 8. ἡμερίδα] Steph. Pol. Jannot. Schott. Anon. Exemplum Turneb. Nec reliqui diſſentiunt codices, exceptis Ald. Baſ. Xyl. Grot. E. Moſc. T. V. B. in quibus non æque elegans eſt lectio μερίδα.

caſtigare. Nam id quod noxium eſt, de vino aufert aqua admixta, at, quod bonum, non aufert. Neque nos ſane poeticam Muſarum vitem exſcindamus aut aboleamus: ſed ubi præ mera voluptate fabuloſa ejus et theatralis pars contumaciter ſe jactat et effert, nimiaque ubertate luxuriat, hanc injecta manu inhibeamus; ubi vero erudita eſt venuſtas, et ſuavis atque alliciens animum oratio vana fructuſve expers non eſt, eo philoſophiam introducamus atque admiſceamus. Quemadmodum enim mandragora juxta vites naſcens, ſuamque in vinum vim diffundens, efficit ut ſuavius dormiant qui id biberunt: ſic poeſis e philoſophia doctrinam deſumens, eamque fabulis permiſcens, facilem ejus et gratam adoleſcentibus perceptionem præbet. Non ergo fugienda ſunt poemata philoſophaturis: ſed per poemata inge-

16 ἐν ποιήμασι προφιλοσοφητέον· ἐθιζομένους ἐν τῷ τέρποντι τὸ χρήσιμον ζητεῖν καὶ ἀγαπᾶν· εἰ δὲ μή, μαμάχεσθαι καὶ δυσχεραίνειν. Ἀρχὴ γὰρ αὕτη παιδεύσεως,

Ἔργῳ δὲ παντὸς ἥν τις ἄρχηται καλῶς,
Καὶ τὰς τελευτὰς εἰκὸς ἔσθ' ὕτως ἔχειν,

κατὰ τὸν Σοφοκλέα.

Β'. Πρῶτον οὖν εἰσάγωμεν εἰς τὰ ποιήματα μηδὲν ὕπω μεμελετημένον ἔχοντα καὶ προχειρον, ὡς τὸ,

— Πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοὶ,

τὰ μὲν ἑκόντες, τὰ δὲ ἄκοντες. Ἑκόντες μέν, ὅτι πρὸς ἡδονὴν ἀκοῆς καὶ χάριν, ἣν οἱ πλεῖστοι διώκουσιν,
B αὐστηροτέραν ἡγοῦνται τὴν ἀλήθειαν τοῦ ψεύδους. Ἡ μὲν γὰρ ἔργῳ γινομένη, κἂν ἀτερπὲς ἔχῃ τέλος, ὅμως ἥδεται· τὸ δὲ πλαττόμενον λόγῳ, ῥᾷστα προχωρεῖ καὶ πέπεται πρὸς τὸ ἥδιον ἐκ τοῦ λυποῦντος. Οὔτε

A. 1. προφιλοσοφητέον] Revocavi ex A. C. E. G. Mosc. 1. Pol. Reliqui omnes προσφιλοσοφητέον. Correxi Latina.

nium ad philosophiam præparandum, adsuescendumque ut in jucundo utilitatem quærat, et eam amplectatur: repugnet, et succenseat jucundo, quod non conjunctum sit cum utilitate. Hoc enim eruditionis principium est. Atqui secundum Sophoclem,

Quodcumque recte et ordine incipies opus,
Huic iturum prosperum finem, puta.

II. Primum ergo introducamus in poemata eum cui nihil ita meditatum in promptuque sit atque illud,

—Permulta canunt mendacia vates:

id quod partim coacti, partim sponte faciunt. Sponte, quia ad delectationem auditionis, et gratiam, quam plurimi captant, austeriorem veritatem putant mendacio. Veritas enim quia re et facto fit, tametsi exitum habet tristem, non mutatur: mendacium, quia fingitur, facillime cedit, et de tristi in jucundum mutatur. Nam neque numeri,

γὰρ μέτρον, ἢ τρόπος, ἢ λέξεως ὄγκος, ἢ εὐκαιρία μεταφορᾶς, ἢ ἁρμονία καὶ σύνθεσις ἔχει τοσοῦτον αἰμυλίας καὶ χάριτος, ὅσον εὖ πεποιημένη διάθεσις μυθολογίας. Ἀλλ' ὥσπερ ἐν γραφαῖς κινητικώτερόν ἐστι χρῶμα γραμμῆς, διὰ τὸ ἀνθρώπειον καὶ ἀπατηλόν, οὕτως ἐν ποιήμασι μεμιγμένον πιθανότητι ψεῦδος ἐκπλήττει καὶ ἀγαπᾶται μᾶλλον τῆς ἀμύθου καὶ ἁπλάστου τοῦ μέτρου καὶ λέξιν κατασκευῆς. Ὅθεν ὁ Σωκράτης C ἔκ τινων ἐνυπνίων ποιητικῆς ἁψάμενος, αὐτὸς μέν, ἅτε δὴ γεγονὼς ἀληθείας ἀγωνιστὴς τὰ πάντα βίον, οὐ πιθανὸς ἦν οὐδ' εὑρεῖν ψευδῶν δημιουργός· τοὺς δὲ Αἰσώπου τοῖς ἔπεσι μύθους ἐνόμιζεν, ὡς ποίησιν οὐκ οὖσαν ἧς τὸ ψεῦδος μὴ πρόσεστι. Θυσίας μὲν γὰρ ἀχόρους καὶ ἀναύλους ἴσμεν, οὐκ ἴσμεν δὲ ἄμυθον οὐδὲ ἀψευδῆ ποίησιν. Τὰ δ' Ἐμ-

B. 7. πεποιημένη] Retinui ut proprium in hac re, a Stephano receptum, et libris confirmatum, Schott. Rodolph. Pol. Exempl. Turn. Moſc. 1. et reliquis: præter Ald. Baſ. Xyl. C. G. Moſc. 2. Harl. qui habent πεπλεγμένη.

C. 5. ἐνόμιζεν] Vix ſanum, licet in omnibus libris exhibitum. Forte ſcripſerat auctor ἐνήμοζεν. Minus placet, quod Moſc. 2. a correctore habet ἐνέμιξε, et Mez. ἐκόσμησε.

neque verborum mutatio, neque dictionis majeſtas, neque tranſlationis opportunitas, neque concinnitas et compoſitio, tantum habet blanditiæ atque gratiæ, quantum fabulæ apte connexa diſpoſitio. Enimvero ſicut in picturis color plus afficit quam linea, propter ſimilitudinem corporis, et fallendi dotem: ita in poematibus mendacium probabilitate temperatum magis percellit, et gratius eſt apparatu carminis et dictionis fabula et figmento carente. Itaque Socrates quibuſdam ſomniis ad ſcribendum carmen compulſus, ipſe, ut qui per omnem vitam pro veritate decertaſſet, facultate probabilia mendacia fabricandi deſtituebatur: quare Æſopi fabellas in carminis modos redegit: poeſin non putans eam a qua abeſſet mendacium. Etenim ſacrificia quædam novimus choris et tibiis carentia: poeſin fabularum et figmentorum expertem non novimus. Nam Empedoclis et Parme-

πεδοκλέους ἔπη καὶ Παρμενίδου, καὶ Ἐμπεδοκλέους, καὶ Νικάνδρου, καὶ γνωμολογίαι Θεόγνιδος, λόγοι εἰσὶ κεχρημένοι παρὰ ποιητικῆς, ὥσπερ ὄχημα, τὸν ὄγκον καὶ τὸ μέτρον, ἵνα
D τὸ πεζὸν ἀφαφύγωσιν. Ὅταν οὖν ἄτοπόν τι καὶ δυσχερὲς ἐν τοῖς ποιήμασι λέγῃ περὶ θεῶν, ἢ δαιμόνων, ἢ ἀρετῆς, ὑπ' ἀνδρὸς ἐλλογίμου καὶ δόξαν ἔχοντος, ὁ μὴ ὡς ἀληθῆ προσδεξάμενος λόγον, σῴζῃ φερόμενος, καὶ διέφθαρται τὴν δόξαν· ὁ δὲ μεμνημένος ἀεὶ καὶ κατέχων εὐαρμόστως τῆς ποιητικῆς τὴν περὶ τὸ ψεῦδος γοητείαν, καὶ δυνάμενος λέγειν ἑκάστοτε πρὸς αὐτήν,

Ὦ μηχάνημα, σφιγγὸς αἰολώτερον,

τί παίζουσα τὰς ὀφρῦς συνάγεις; τί δ' ὑφαπτῶσα προσποιῇ διδάσκειν; οὐδὲν πείσεται δεινόν, οὐδὲ πιστεύσει
E φαῦλον. Ἀλλ' ὑπολήψεται μὴ αὐτῷ φοβουμένου τὸν Ποσειδῶνα, καὶ ταρβοῦντος μὴ τὴν γῆν ἀναῤῥήξῃ, καὶ

D. 8. σφιγγὸς] Sic Pol. unde Stephanus ſumpſiſſe videtur. Αυγγὸς, Ald. Baſ. Xyl. A. C. E. G. Moſc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. nec reliqui diſſentiunt.

E. 1. ἐπιλήψεται μὲν αὐτῷ] Sanus locus: modo legas cum Amiot. et Xyl. αὐτῷ pro vulgato αὐτῷ. Mox corrigendum τῷ Ἀπόλλωνι quod Xyl. exhibuit, et ego item in contextu ſecutus ſum et in verſione reddidi. Vulgo erat in omnibus libris, τοῦ Ἀπόλλωνος.

nidis verſus, Theriaca Nicandri, ac ſententiæ Theognidis, orationes ſunt, ut pedeſtris inceſſus humilitatem effugerent, granditatem et menſuram a poetica pro vehiculo mutuatæ. Proinde ubi abſurdum aliquid aut durum in poematibus dicitur ab aliquo præſtanti viro de diis, dæmonibus, aut virtute: is qui eum ut verum amplectitur ſermonem, in errorem incidit, falſaque opinione animum corrumpit. At, qui nunquam immemor eſt poeticarum in mentiendo præſtigiarum, quique eas perſpicuas ſemper habet, et idemtidem poeſin ſic compellare poteſt,

O machinatrix ſphinge vel verſutior,
quid ludens, ſupercilia adducis? quid fallens, docere te ſimulas?

is, inquam, mali nihil feret, neque quicquam abſurdi credet. Nimirum is ſe revocabit ac reprehendet metuentem ne Neptunus terram eru-

ἀπογυμνώσῃ τὸν ἅδλιον· ἐπιλήψεται δὲ τῷ Ἀπόλλωνι χαλεπαίνοντος ὑπὲρ τοῦ θεράποντος τῶν Ἀχαιῶν,

Ὃν αὐτὸς ὑμνῶν, αὐτὸς ἐν δαίτῃ παρὼν,
Αὐτὸς τάδ' εἰπὼν, αὐτός ἐστιν ὁ κτανών.

Παύσεσθαι δὲ τὸν φθιτὸν Ἀχιλλέα καὶ τὸν Ἀγαμέμνονα τὸν καθ' ἅδου δακρύων, ἀδυνάτοις καὶ ἀθενεῖς χεῖρας ὀπιθυμίᾳ τοῦ ζῆν ὀρέγοντας. Ἂν δέ που σωτηρίᾳ τοῖς πάθεσι καὶ κρατῆται φαρμακόμενος, οὐκ ὀκνήσῃ πρὸς ἑαυτὸν εἰπεῖν,

Ἀλλὰ φόωσδε τάχιστα λιλαίεο, ταῦτα δὲ πάντα
Ἴδ', ἵνα καὶ μετόπισθε τεῇ εἴπῃσθα γυναικί. F

Καὶ δὴ τοῦτο χαριέντως Ὅμηρος εἰς τὴν νεκυίαν εἶπεν, ὡς γυναικὸς ἀκρόασιν οὖσαν διὰ δὴ τὸ μυθῶδες. Τοιαῦτα γάρ ἐστιν ἃ πλάττουσιν ἑκόντες οἱ ποιηταί. Πλείονα δὲ, ἃ μὴ πλάττοντες, ἀλλ' οἰόμενοι καὶ δοξάζοντες αὐτοὶ, πρόσαναχρώννυται τὸ ψεῦδος ἡμῖν. Οἷον, ὅτι τοῦ Διὸς εἰρηκότος Ὁμήρῳ,

E. 5. δαίτῃ] Dedi cum Grotio. Alii omnes libri διαίτῃ. Mosc. 1. δαιτί. Xyl. θοινὴ ex Platone Rep. ii. fin. ubi Æschyli locus exstat.

at, et inferos detegat: reprehendet se porro Apollini iracentem ob principem Achivorum,

Qui laudat ipse, qui interest convivio,
Qui hæc fatus ipse est, ipse eum letho dedit.

Quin et extinctos jam et apud Orcum sitos deflere desinet Achillem ac Agamemnonem cupiditate vivendi manus viribus cassas protendentes. Quod si cui a perturbationibus superatus victusque beneficio erit, nulla interposita mora ita seipsum alloquetur:

Affecta reditum, superas repete ocyus auras
Atque hæc uxori quondam narrare memento.

Venuste enim hoc in suam Necyam dixit Homerus, quasi ea auditio propter fabulas mulieribus congruat. Ac talia quidem sunt quæ poetæ sua sponte fingunt. Plura sunt quæ non fingentes, sed ita esse opinantes, falsitatem eam nobis pigmentis fucatam affricant. Ut, quum de Jove Homerus dixerit,

17 Ἐν δ' ἐτίθει δύο κῆρε ταν ηλεγέος θανάτοιο,
Τὴν μὲν Ἀχιλλῆος, τὴν δ' Ἕκτορος ἱπποδάμοιο.
Ἕλκε δὲ μέσσα λαβών· ῥέπε δ' Ἕκτορος αἴσιμον ἦμαρ.
Ὤχετο δ' εἰς Ἀΐδαο, λίπεν δέ ἑ Φοῖβος Ἀπόλλων·

τραγῳδίαν ὁ Αἰσχύλος ὅλῃ τῷ μύθῳ περιέθηκεν, ὀπισχράψας Ψυχοστασίαν, καὶ παραστήσας ταῖς πλάστιγξι τὸν Διὸς, ἔνθεν μὲν τὴν Θέτιν, ἔνθεν δὲ τὴν Ἠῶ, δεομένας ὑπὲρ τῶν υἱέων μαχομένων. Τοῦτο δὲ παντὶ δῆλον, ὅτι μυθοποίημα καὶ πλάσμα πρὸς ἡδονὴν ἢ ἔκπληξιν ἀκροατοῦ γέγονε. Τὸ δὲ,

B Ζεὺς ὅς' ἀνθρώπων ταμίης πολέμοιο τέτυκται·

Καὶ τὸ,

— Θεὸς μὲν αἰτίαν φύει βροτοῖς,
Ὅταν κακῶσαι δῶμα παμπήδην θέλῃ.

Ταῦτα δὲ ἤδη τινὶ δόξαν εἴρηται καὶ πίστιν αὐτῶν, ἣν ἔχουσιν ἀπάτῃ περὶ θεῶν καὶ ἄγνοιαν, εἰς ἡμᾶς ἐκφερόντων καὶ μεταδιδόντων. Πάλιν αἱ περὶ τὰς νεκυίας πραγματεῖαι καὶ ἀφάτοις ὀνόμασι φοβερῆς ἐνδημιουρ-

In trutina fata imponit diverſa duorum,
Pelidæ huic magni, pugnacis at Hectoris illi.
Suſtentat mediam: lethali pondere fatum
Hectoris, ad manes vergit: tunc Hectora Phœbus
Deſeruit:——

totam tragœdiam huic fabulæ aptavit Æſchylus, titulo Pſychoſtaſiæ: aſſiſtere enim facit lancibus Jovis, alteri Thetidem, alteri Auroram, deprecantes pro filiis ſuis Achille et Memnone manum conſerentibus. Hoc vero nemo non videt, fabulam eſſe hanc delectandi aut perterrendi auditoris cauſa confictam. Hæc autem,

Jupiter humanæ diſpenſans prælia genti:

Et,

Mortalibus nam Jupiter cauſam ſerit,
Quum clade ſtatuit vertere inviſam domum.

Hæc jam ex ipſorum ſunt dicta opinione, qui ſuum de diis errorem et ignorationem nobis tradunt. Jam illæ apud inferos portentorum fictiones et diſpoſitiones, quæ terribilibus nominibus ſpectra et ſimula-

γῦσαι φάσματα καὶ εἴδωλα ποταμῶν φλεγμαίνων, καὶ τόπων ἀγρίων, καὶ κολασμάτων σκυθρωπῶν, ὑπὸ πάνυ πολλοὺς ἁλίσκεσθαι νῦν ὅτι τὸ μυθῶδες αὐτοῖς πολὺ, καὶ τὸ ψεῦδος, ὥσπερ τροφαῖς τὸ φαρμακῶδες, ἐγκέκραται· καὶ ὅτε Ὅμηρος, ὅτε Πίνδαρος, ὅτε Σοφοκλῆς πεπεισμένοι ταῦτα ἔχειν ὕτως, ἔγραψαν,

Ἔνθεν τὸν ἄπειρον ἐρεύγονται σκότον
Βληχροὶ δνοφερᾶς νυκτὸς ποταμοί.

Καὶ,

Παὰρ δ' ἴσαν Ὠκεανῦτε ῥοὰς καὶ Λευκάδα πέτρην.

Καὶ,

Στενωπὸς ᾅδου καὶ παλίῤῥοια βυθοῦ.

Ὅσοι μὴ τὸν θάνατον ὡς οἰκτρὸν, ἢ τὴν ἀταφίαν ὡς δεινὸν ὀλοφυρόμενοι καὶ δεδιότες, φωνὰς ἐξενηνόχασι,

Μή μ' ἄκλαυστον ἄθαπτον ἰὼν ὄπιθεν καταλείπῃς.

Καὶ,

B. 9. φάσματα] φαντάσματα Ald. Baſ. Xyl. E. Moſc. 2. Harl. Colleg. Nov.
C. 12. καταλείπῃς] καταλείπειν Ald. Baſ. Xyl. Καταλιπεῖν Harl. Moſc. 2.

chra fabricantur ardentium fluminum, locorum horribilium, ac terribilium ſuppliciorum: fere ab omnibus deprehenduntur eſſe fabuloſæ admodum, et in quibus tanquam in alimentis venenum, ita mendacium ſit admixtum: ſed neque Homerus, neque Pindarus, neque Sophocles, quaſi ſic eſſe perſuaſum haberent, ita ſcripſerunt:

Ubi immenſas ructant tenebras
Validi umbroſæ noctis fluvii.

Item,

Oceani fluctus legere, et Candida ſaxa.

Item,

Orcique fauces æſtus et voraginis.

Itaque quotquot mortem veluti miſerabilem, et ſepulturæ privationem tanquam miſeram rem deplorantes, hujuſmodi voces ejecerunt:

Ne me abiens, inhumatum indefletumque relinquas.

Item,

Ψυχὴ δ' ἐκ ῥεθέων πταμένη ἀϊδός δ' ἐβεβήκει,
D Ὃν πότμον γοόωσα, λιποῦσ' ἀδροτῆτα καὶ ἥβην.

Καὶ,

Μή μ' ἀπολέσῃς ἄωρον· ἠδὺ γὲ τὸ φῶς
Λεύσσειν· τὰ δ' ὑπὸ γῆν μή μ' ἰδεῖν ἀναγκάσῃς·

Αὗται πεπονθότων εἰσὶ καὶ προσεαλωκότων ὑπὸ δόξης καὶ ἀπάτης. Διὸ μᾶλλον ἅπτονται καὶ ἀφαιρήσουσιν ἡμᾶς, ἀναπιμπλαμένους τῶν πάθους καὶ τῆς ἀσθενείας, ἀφ' ἧς λέγονται. Πρὸς ταῦτα δὴ πάλιν παρασκευάζωμεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἔχειν ἔναυλον ὅτι ποιητικὴ μὲν ἐ πάνυ μέλον ἐστὶ τῆς ἀληθείας· ἡ δὲ περὶ ταῦτα ἀλήθεια, καὶ τοῖς μηδὲν ἄλλο πεποιημένοις ἔργον ἢ γνῶσιν καὶ
E μάθησιν τῶν ὄντος, εὖ μάλα δυσθήρατός ἐστι, καὶ δύσληπτος, ὡς ὁμολογοῦσιν αὐτοί. Καὶ τὰ Ἐμπεδοκλέους ἔπη ἔστω παρόντα ταυτὶ οὕτως,

Οὔτ' ἐπιδερκτὰ τάδ' ἀνδράσιν, οὔτ' ἐπακουστὰ,
Οὔτε νόῳ περιληπτά.—

D. 1. ἀδροτῆτα] ἀνδροτῆτα Ald. Baſ. Xyl. E. C. Colleg. Nov. permutatione ſolemni.
D. 5. προσεαλωκότων] Forte προεαλωκότων, ut C. Baſ. Xyl. Turneb.
E. 3. ἔπη] Stephanus aſſumpſit ex Jannot. et Pol. Certe deeſt in Ald. Baſ. Xyl. A. E. G. Harl. Coll. Nov. Moſc. 1. 2. Exemplo Turn.

Tunc anima ad manes de membris mœſta volavit,
Interitumque ſuum lugens, et robur, et annos.

Item,

Ah! ne me acerbam perime: conſpicere hunc diem
Dulce eſt. Videre ne adige, quæ tellus regit.

Hæ, inquam, voces ſunt ita ſentientium, et erroris morbo captorum. Quo magis nos attingunt, et perturbatione iſta atque imbecillitate implent, a qua proficiſcuntur. Adverſum hæc ergo rurſus prompte id aures noſtras perſonet, poeſi non admodum curæ eſſe veritatem: quod autem verum ſit de his rebus, id ne ab iis quidem qui in aliam nullam quam hujus ipſius rei diſcendæ cognoſcendæque curam incubuerint, omnino percipi aut inveſtigari potuiſſe: quod ipſi etiam fatentur. Atque hic ad manum ſint Empedoclea hæc:

Non oculis poſſunt homines, non auribus iſta,
Non comprehendere mente.—

Καὶ τὰ Ξενοφάνους,

Καὶ τὸ μὲν οὖν σαφὲς οὔτις ἀνὴρ γένετ' οὐδέ τις ἔσται
Εἰδὼς ἀμφὶ θεῶν τε καὶ ὅσσα λέγω περὶ πάντων·

Καὶ νὴ Δία τὰ Σωκράτους ἐξομνυμένου πρὰ Πλάτωνι τὴν περὶ τούτων γνῶσιν. Ἦθον γὰρ ὡς εἰδόσι τι περὶ τούτων προσέξουσι τοῖς ποιηταῖς, ἐν οἷς τοὺς φιλοσόφους ἰλιγγιῶντας ὁρῶσιν.

γ'. Ἔτι δὲ μᾶλλον ὀφείλομεν αὐτὸν, ἅμα τῷ προσάγειν τοῖς ποιήμασιν ἐπιγράφοντες τὴν ποιητικὴν, ὅτι μιμητικὴ τέχνη καὶ δύναμίς ἐστιν ἀντίστροφος τῇ ζωγραφίᾳ. Καὶ μὴ μόνον ἐκεῖνο τὸ θρυλλούμενον ἀκηκοὼς ἔστω, ζωγραφίαν μὲν σιωπῶσαν φθεγγομένῳ τὴν ποίησιν, ποίησιν δὲ σιγῶσαν τὴν ζωγραφίαν· ἀλλὰ πρὸς τούτῳ διδάσκωμεν αὐτὸν ὅτι γεγραμμένῳ σαῦρον ἢ πίθηκον, ἢ Θερσίτου πρόσωπον ἰδόντες ἡδόμεθα καὶ θαυμάζομεν, οὐχ ὡς καλὸν, ἀλλ' ὡς ὅμοιον. Οὐσίᾳ μὲν γὰρ ὁ δύ-

E. 8. ὅσσα] ἄσσα E. Mosc. 1. 2. Harl. Exempl. Turn. T. V.

Et illa Xenophanis,

De superis, sed et hæc quæ cœpi dicere cunctis,
Nullus homo fuit, aut qui possit certa docere,
Existet.——

Sed et Socratis verba apud Platonem ejurantis istarum rerum notitiam. Minus enim poetis tanquam istorum aliquid scientibus animum advertent, qui videbunt de iis rebus philosophis quoque pronuntiaturis veluti vertiginem quandam obortam.

III. Magis quoque adhuc cautum eum reddemus, si simul atque eum ad poemata applicamus, ipsam poeticam ei describamus: artem nimirum eam esse imitatricem, pingendique arti quasi ex altera parte respondentem. Neque id modo auditum habeat omnium sermone tritum, quo *loquentem picturam poesin, picturam mutam poesin esse*, aiunt: sed præterea quoque eum doceamus, nos pictam lacertam aut simiam, aut Thersitæ faciem videntes delectari ac mirari: non pulchritudinis sed similitudinis causa. In se enim

ναται καλὸν γενέσθαι τὸ αἰσχρόν· ἡ δὲ μίμησις, ἂν τε πρὸς φαῦλον, ἂν τε πρὸς χρηστὸν ἐφίκηται τῆς ὁμοιότητος, ἐπαινεῖται. Καὶ τοὐναντίον ἂν αἰσχροῦ σώματος εἰκόνα καλὴν πράξῃ, τὸ πρέπον καὶ τὸ εἰκὸς οὐκ ἀπέδωκεν. Γράφουσι δὲ καὶ πράξεις ἀτόπους ἔνιοι, καθάπερ Τιμόμαχος τὴν Μηδείας τεκνοκτονίαν, καὶ Θέων
B τὴν Ὀρέστου μητροκτονίαν, καὶ Παρράσιος τὴν Ὀδυσσέως πρωτοίητον μανίαν, καὶ Χαιρεφάνης ἀκολάστους ὁμιλίας γυναικῶν πρὸς ἄνδρας. Ἐν οἷς μάλιστα δεῖ τὸν νέον ἐθίζεσθαι, διδασκόμενον ὅτι τὴν πρᾶξιν οὐκ ἐπαινοῦμεν ἧς γέγονεν ἡ μίμησις, ἀλλὰ τὴν τέχνην, εἰ μεμίμηται πρέποντος τὸ ὑποκείμενον. Ἐπεὶ τοίνυν καὶ ποιητικὴ πολλάκις ἔργα φαῦλα καὶ πάθη μοχθηρά, καὶ ἤθη μιμητικῶς ἀπαγγέλλει, δεῖ τὸ θαυμαζόμενον ἐν τούτοις, καὶ κατορθούμενον μήτε ἀποδέχεσθαι τὸν νέον, ὡς ἀληθές, μήτε δοκιμάζειν ὡς καλόν, ἀλλ' ἐπαινεῖν μόνον ὡς ἁρμόττον τῷ ὑποκειμένῳ προσώπῳ καὶ

pulchrum fieri non poteſt, id quod turpe eſt: imitatio, ſive pulchræ ſive turpis rei ſimilitudinem exprimat, laudatur. Eademque rurſus, ſi pulchram turpis corporis imaginem effingat, decorum non ſervaverit. Pingunt etiam quidam res abſurdas et nefarias, ut Timomachus Medeam liberos necantem; Oreſtem matri necem inferentem, Theo; Parrhaſius, Ulyſſis ſimulatam inſaniam; Chærephanes, mulierum cum viris impudicam conſuetudinem. In his adoleſcens maxime eſt aſſuefaciendus, ut diſcat rem quæ imitatione eſt expreſſa, non laudari: ſed artem, quæ id quod propoſitum erat, recte repræſentaverit. Quando igitur poetica etiam ars ſæpenumero turpes actiones, et pravas affectiones moreſque imitando exponit: adoleſcentis eſt, id quod in his præclare elaboratum admirationem meretur, neque probare ut verum, neque amplecti ut pulchrum: ſed eatenus laudare quatenus perſonæ et argumento con-

οἰκεῖον. Ὥσπερ γὰρ ὗς βοὴν καὶ ψόφον τροχιλίας καὶ C
πνεύματος ῥοῖζον, ἢ θαλάττης κτύπον ἀκούοντες, ἀνο-
χλούμεθα καὶ δυσχεραίνομεν· ἂν δέ τις πιθανῶς ταῦτα
μιμῆται, καθάπερ Παρμένων τὴν ὗν, καὶ Θεόδωρος τὰς
τροχιλίας, ἡδόμεθα. Καὶ νοσώδη μὲν ἄνθρωπον καὶ
ὕπουλον, ὡς ἀτερπὲς θέαμα, φεύγομεν· τὸν δὲ Ἀριστο-
φῶντος Φιλοκτήτην, καὶ τὴν Σιλανίωνος Ἰοκάστην ὁμοίως
φθίνοσι καὶ ἀποθνήσκουσι πεποιημένους ὁρῶντες χαίρομεν.
Οὕτως ὁ νέος ἀναγινώσκων ἃ Θερσίτης ὁ γελωτοποιὸς,
ἢ Σίσυφος ὁ φθορεὺς, ἢ Βάτραχος ὁ πορνοβοσκὸς λέγων D
ἢ πράττων πεποίηται, διδασκέσθω τὴν μιμητικὴν ταύτην
δύναμιν καὶ τέχνην ἐπαινεῖν, ἃς δὲ μιμεῖται θεσπέσεις,
καὶ πράξεις, προβάλλεσθαι καὶ κακίζειν. Οὐ γὰρ
ὅστι ταὐτὸ, τὸ καλὸν καὶ καλῶς τι μιμεῖσθαι. Καλῶς
γὰρ ὅστι τὸ πρεπόντως καὶ οἰκείως· οἰκεῖα δὲ καὶ πρέ-
ποντα τοῖς αἰσχροῖς τὰ αἰσχρά. Καὶ γὰρ αἱ Δημονίδου

D. 5. καὶ καλῶς] Non habent A. C. E. Mosc. 1. 2. Harl. Coll. Nov. Habet Xyl. Collat. Muret. Jannot. Anon. Exempl. Turn.

gruit. Quomodo enim porci grunnitum, et trochleæ ſtridorem, et venti fremitum, et maris ſtrepitum, non ſine moleſtia audimus: ſi quis vero commode ea imitetur, ut ſuem Parmeno, trochleas Theodorus, delectamur. Et morbo captum hominem, aut intus purulentum, tanquam ſpectaculum injucundum fugimus: Ariſtophontis vero Philoctetam, et Silanionis Iocaſtam, ad ſimilitudinem contabeſcentium et morientium effictos, cum gaudio videmus. Sic adoleſcens ubi leget quæ Therſites ſcurra, aut Siſyphus corruptor, aut Batrachus leno, agens vel loquens in poemate introducitur, ſciat artem imitatricem laudandam: quæ vero iſta imitatione affectiones et facta exprimuntur rejicienda eſſe, atque vituperanda. Non enim idem eſt, eſſe pulchrum, et imitari pulchre. Hoc enim in decoro et convenientia conſiſtit, turpibus autem turpia conveniunt. Quippe Demo-

τῷ χωλῷ κρηπῖδες, ἃς ἀπολέσας εὔχετο τοῖς τῷ κλέψαντος ἁρμόσαι ποσίν, φαῦλαι μὲν ἦσαν, ἐκείνῳ δὲ ἥρμοττον. Καὶ τὸ,

Εἴπερ γὰρ ἀδικεῖν χρὴ, τυραννίδος πέρι
E Κάλλιστον ἀδικεῖν·—

Καὶ τὸ,

Τῷ μὲν δικαίῳ τὴν δόκησιν ἄρνυσο,
Τὰ δ' ἔργα τῷ πᾶν δρῶντος, ἔνθα κερδανεῖς,

Καὶ,

Τάλαντον ἡ προίξ· μὴ λαβῶ; ζῆν δ' ἐστί μοι
Τάλαντον ὑπεριδόντι; τεύξομαι δ' ὕπνου,
Προέμενος; ᾧ δώσω δὲ κἂν ἄδω δίκην,
Ὡς ἠσεβηκὼς εἰς τάλαντον ἀργυρᾶν;

μοχθηρὰ μὲν εἰσι λόγοι καὶ ψευδεῖς, Ἐτεοκλεῖ δὲ καὶ Ἰξίονι καὶ τοκογλύφῳ γέροντι πρέποντες. Ἂν οὖν νουθετῶμεν τοὺς παῖδας ὅτι ταῦτα οὐκ ἐπαινοῦντες οὐδὲ δοκιμάζοντες, ἀλλ' ὡς ἄτοπα καὶ φαῦλα φαύλοις

E. 6. Τάλαντον ἡ προίξ·] Verſuum conſtituerunt modum Xylander et Grotius: hunc ſecutus ſum. Conſentiunt quodammodo Codices. Loco vulgati εἰ προὶξ eſt ἡ προὶξ in A. C. E. G. Colleg. Nov. Jannot. Porro A. C. E. locum item interrogationibus diſtinguunt. Xylander duos locos facit, ut alterius initium ſit καί· Ζῆν δ' ἐστί μοι. Vulgata ſic habet: Τάλαντον εἰ προὶξ μὴ λαβὼν, καὶ ζῆν δ' ἐστί μοι τάλαντον ὑπεριδόντι cætera eodem modo.

nidis etiam claudi illius, quas ejus qui furto eas ſubtraxiſſet pedibus ut congruerent optavit, crepidæ erant eæ quidem malæ, ſed Demonidi aptæ. Jam hæc,

Nam ſi violandum eſt jus, regnandi gratia
Violandum eſt.——

Et,

Opinionem fac viri juſti pares,
Tum nihil omitte quod futurum ſit lucro,

Et,

Dotis talentum negligam, et vitam traham?
Somnum videbo, qui talentum amiſerim:
Quodque in talentum fecerim impie, haud luam
Etiam apud Orcum?

Hæ quidem improbæ ſunt et falſæ orationes: ſed quales Eteoclem, Ixionem, et ſenem fœneratorem deceant. Ergo ſi adoleſcentulos moneamus, hæc non poetas ut quæ laudi vertant atque probent, ſed ita ſcribere ut abſurda et improba

καὶ ἀτόποις ἤθεσι, καὶ προσώποις ἐμπιπτόντες γράφουσιν, F
οὐκ ἂν ἐπὶ τὴ δόξης βλάπτοιντο τῶν ποιητῶν. Ἀλλὰ τοὐναντίον ἡ πρὸς τὸ πρόσωπον ἀπιστία, προσβάλλει καὶ τὸ πρᾶγμα καὶ τὸν λόγον, ὡς φαῦλον ἐπὶ φαύλου καὶ λεγόμενον καὶ πραττόμενον. Οἷον ὅτι καὶ τὸ τῆς συγκοιμήσεως τῷ Πάριδος ἐκ τῆς μάχης ἀποδράντος. Οὐδένα γὰρ ἄλλων ἀνθρώπων ἡμέρας συγκοιμώμενον γυναικὶ ποιήσας ἢ τὸν ἀκόλαστον καὶ μοιχικόν, ἐν αἰσχύνῃ δῆλός ἐστι καὶ φόβῳ πέμπων τὴν τοιαύτην ἀπεχθείαν.

Δ'. Ἐν δὲ τούτοις εὖ μάλα προσεκτέον εἰ τινας ὁ 19
ποιητὴς αὐτὸς ἐμφάσεις δίδωσι κατ' τῶν λεγομένων, ὡς δυσχεραινομένων ὑπ' αὐτοῦ. Καθάπερ ὁ Μένανδρος ἐν τῷ προλόγῳ τῆς Θαΐδος πεποίηκεν,

Ἐμοὶ μὲν ἔν ἄειδε τοιαύτην θεὰ,
Θρασεῖαν, ὡραίαν δὲ, καὶ πιθανὴν ἅμα,
Ἀδικοῦσαν, ἀποκλείουσαν, αἰτοῦσαν πυκνὰ,
Μηδενὸς ἐρῶσαν, προσποιουμένην δ' ἀεί.

F. 7. ἄλλων ἀνθρώπων] Usus et ratio postulat τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, aut ἄλλον ἄνθρωπον. Partem rectæ lectionis habent E. margo C. Bas. Xyl. ἄλλον ἀνθρώπων.

absurdis et improbis, moribus et personis attributa: nunquam ii opinione de poetis concepta decipientur. Quinimo personæ suspicio, et factum et orationem suspectam reddit, ut malam et a malis profectam. Tale est quod Homerus Paridem e prælio profugum, cum Helena concumbere facit. Nam quum neminem alium interdiu cum uxore rem habere commemoret, præter unum intemperantem hunc et adulterum; satis evidenter docet, se hoc de eo, opprobrii et reprehensionis causa referre.

IV. Quo in genere magnopere advertendus est animus, sicubi poeta ipse contra ea quæ dicentur, indicium suæ improbationis edit. Quod in prologo Thaidis suæ Menander fecit,

Talem ergo, talem Diva concines mihi,
Pulchram, procacem, blandiloquentulam quoque,
Petacem, iniquam, quæque amatores, foras
Extrudat et amans neminem, simulet tamen.

Ἄριστα δὲ Ὅμηρος τῷ γένει τούτῳ κέχρηται· καὶ γὰρ
B προδιαβάλλει τὰ φαῦλα, καὶ προσωικίσησι τὰ ἀρμόζοντα τῶν λεγομένων. Προσωικίσησι μὲν οὕτως,

Αὐτίκα μειλίχιον καὶ κερδαλέον φάτο μῦθον.

Καὶ,

Τόνδ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρητύσασκε παραστάς.

Ἐν δὲ τῷ προδιαβάλλειν, μονονὺ μαρτύρεται καὶ ἀπαγορεύει μήτε ἀρέσθαι μήτε προσέχειν, ὡς ὄσιν ἀτόποις καὶ φαύλοις. Οἷον τόν τε Ἀγαμέμνονα μέλλων διαγεῖσθαι τῷ ἱερεῖ χρώμενον ἀφειδῶς, προείρηκεν,

Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ,
Ἀλλὰ κακῶς ἀφίει,

C τοιοῦτον ἀρρίως καὶ αὐθαδῶς καὶ παρὰ τὸ πρέπον. Τῷ τε Ἀχιλλεῖ τοὺς θρασεῖς λόγους προσιππῶσιν,

Οἰνοβαρὲς, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο,

τὴν αὐτῷ κρίσιν ὑποτιθείς,

A. 9. τῷ γένει τούτῳ] C. E. Mosc. 2. Harl. Jannot. Anon. T. V. B. At reliqui τῷ γένει τούτων.
B. 9. ἀφειδῶς] ἀπηνῶς A. E. margo C. Harl. T. B. Jannot. Rodolph. Mez.
C. 4. αὐτῷ κρίσιν] Recepi ex Harl. Rodolph. Jannot. Vulc. Exempl. Turneb. Mez. Vulgo αὐτὴν κρίσιν. Xyl. simpliciter κρίσιν habet.

Optime omnium Homerus hoc est usus genere, male dictis reprehensionem, bene dictis commendationem præmittens. Hæc ita:

Mox ille hæc blanda est assute verba loquutus.

Item,

Hunc ille assistens pulchro sermone tenebat.

Illud vero agens, tantum non protestatur ea se non dicere aut probare, quippe inepta et prava. Exempli gratia, narraturus quomodo Sacerdotem Agamemnon inhumaniter tractaverit, hæc præmisit,

Non hæc Atrides Agamemnon dicta probavit:
Sed male rejecit,——

id est, sæve et superbe, ac præter decorum. Achilli etiam ferocem hanc tribuens orationem,

Ebrie, cui cervi est pectus, vultusque caninus:

suum de ea judicium subjungit,

Πηλείδης δ' ἐξαῦτις ἀταρτηροῖς ἐπέεσσιν
Ἀτρείδην προσέειπε, καὶ ὔπω λῆγε χόλοιο.

Καλὸν γὰρ εἰκὸς ὀθὲν (τὸ) μετ' ὀργῆς καὶ αὐστηρῶς λεγόμενον. Ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν πεφάξεων,

Ἦ ῥα· καὶ Ἕκτορα δῖον ἀεικέα μήδετο ἔργα,
Πρηνέα παὰρ λεχέεσσι Μενοιτιάδαο τανύσσας. D

Εὖ δὲ καὶ ταῖς ὑπερρήσεσι χρῆται, καθάπερ πνὰ ψῆφον ἰδίαν ὑπιφέρων τοῖς πεπομψύοις ἢ λεγομψύοις· ἐπὶ μὲν τῆς μοιχείας τὸν Ἄρεως, τὸς θεὸς ποιῶν λέγοντας,

Οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα· κιχάνει τοι βραδὺς ὠκύν.

ἐπὶ δὲ τὸ Ἕκτορος ὑπερφρονσύνης καὶ μεγαλαυχίας,

Ὡς ἔφατ' εὐχόμενος· νεμέσησε δὲ πότνια Ἥρη·

ἐπὶ δὲ τῆς Πανδάρου τοξείας,

Ὡς φάτ' Ἀθηναίη, τῷ δὲ φρένας ἄφρονι πειθεν.

Αὗται μὲν οὖν αἱ τῶν λόγων ἀποφάσεις καὶ δόξαι, παντός εἰσι καταδεῖν τὸ πεπεχοντος. Ἑτέρας δ' ἐκ E τῶν πραγμάτων αὐτῶν παρέχεσι μαθήσεις, ὥσπερ ὁ Εὐριπίδης εἰπεῖν λέγεται πρὸς τὸς τὸν Ἰξίονα λοιδο-

Rursum Pelides fœdis Agamemnona regem
Impetiit dictis, neque adhuc dimiserat iram.

Consentaneum quippe est, nihil per iram et acerbitatem recte dici. Sic et de factis:

Sic fatus, facinus concepit in Hectora dium
Immane: extendens hunc pronum ad strata Patrocli,

&c.

Præclare etiam in fine dictum quoddam, quasi calculum dictis factisve adjungit. Quale est, quum deos facit de adulterio Martis ac Veneris dicentes:

Successu mala facta carent, celerem quoque tardus
Assequitur.

Et de Hectoris superbia atque jactantia:

Talia jactanti Juno succensuit alma.

Et de Pandari sagittæ jactu:

Hoc animum stulti Pallas sermone fefellit.

Hujusmodi negantias et sententias quivis sane deprehenderit, modo animum animadvertat. Alia vero in ipsis rebus documenta exhibent: quemadmodum Euripides fertur Ixionem ejus ut impium

εὖνας, ὡς ἀσεβῆ καὶ μιαρὸν, Οὐ μὴν τοι πρότερον αὐτὸν ἐκ τῆς σκηνῆς ἐξήγαγον ἢ τῷ τροχῷ προσπλῶσαι. Παρὰ δὲ Ὁμήρῳ σιωπώμενόν ἐστι τὸ τοιοῦτον γένος τῆς διδασκαλίας· ἔχει δὲ ἀναθεώρησιν ὠφέλιμον ὑπὲρ τῶν ἀφανεβλημένων μάλιστα μύθων. Οὓς ταῖς πάλαι μὲν ὑπονοίαις, ἀλληγορίαις δὲ νῦν λεγομέναις, F προσβιαζόμενοι καὶ διαστρέφοντες ἔνιοι, μοιχευομένην φασὶν Ἀφροδίτην ὑπὸ Ἄρεως, μηνύειν τὸν ἥλιον, ὅτι τῇ τῆς Ἀφροδίτης ἀέρι συνελθὼν ὁ τοῦ Ἄρεως, μοιχὰς ἀποτελεῖ γενέσεις· ἡλίου δὲ ἐπαναφερομένου καὶ καταλαμβάνοντος, ἃ λανθάνουσιν. Τὸν δὲ τῆς Ἥρας καλλωπισμὸν ὑπὲρ τοῦ Διὸς, καὶ τὴν περὶ τὸν κεστὸν γοητείαν, ἀέρος τινὸς κάθαρσιν τῷ) βάλλονται, τῷ πυρώδει πλησιάζοντος· ὥσπερ οὐκ αὐτὸς τὰς λύσεις τοῦ ποιητοῦ διδόντος. Ἐν μὲν οὖν τοῖς περὶ τῆς Ἀφροδίτης διδάσ-

E. 7. ἔχει δὲ] Sic Pol. unde habet Stephanus. Nec tanti erat, ut mutaretur vetus lectio ἔχον δὲ, quæ est in Ald. Basil. Xyl. A. E. Mosc. 1. 2. Similiter Harl. ἔχον δή. Colleg. Nov. ἔχων.

F. 7. τῷ πυρώδει] Rodolph. Pol. Jannot. Exempl. Turn. Xyl. et consentiunt reliqui. Τὸ πυρώδες Ald. Basil. Colleg. Nov.

flagitiosumque criminantibus dixisse, *Enimvero non ante eum e scena eduxi, quam rotæ affixissem.* Apud Homerum tacitum id doctrinæ genus extat, considerationem habens utilem iis in fabulis etiam quæ maxime vituperantur. Quas *allegoriis* (ita enim nunc vocant, quum aliud dicitur, intelligitur aliud: antiqui *hyponœam*, ab occulto qui subesset sensu nominabant) nonnulli alio detorquentes ac pervertentes, indicium de Venere a Marte adulterata Solem detulisse aiunt hoc sensu, quod Veneris sideri sidus Martis congressum, adulterio obnoxias nativitates reddat: sole autem rursus elato et deprehendente non lateant. Ita quod se Juno ornavit, Jovem aggressura: et veneficium cesti, volunt esse aeris quandam purgationem, ad igneam accedentis naturam. Quasi vero non ipse interpretationem poeta addiderit. Nam in Veneris fabula, eos qui animum advertunt, docet,

κει τὰς παρατέχνας, ὅπ μουσικὴ φαύλη καὶ ᾄσματα πονηρὰ καὶ λόγοι μοχθηρὰς ὑποθέσεις λαμβάνοντες, ἀκόλαςα ποιοῦσιν ἤθη, καὶ βίους ἀνάνδρους, καὶ ἀνθρώπους τρυφὴν καὶ μαλακίαν καὶ γυναικοκρασίαν ἀγαπῶντας,

Εἵματά τ' ἐξημοιβὰ, λοετρά τε θερμὰ καὶ εὐνάς.

Διὸ καὶ τὸν Ὀδυσσέα τῷ κιθαρῳδῷ παρατάττοντα πεποίηκεν,

Ἀλλ' ἄγε δὴ μετάβηθι, καὶ ἵππιε κόσμον ἄεισον,

καλῶς ὑφηγούμενος τὸ παρὰ τῶν σωφρόνων καὶ νοῦν ἐχόντων ζηλῶναι λαμβάνειν τὰς μουσικὰς καὶ ποιητικὰς τὰς ὑποθέσεις. Ἐν δὲ τοῖς περὶ τῆς Ἥρας, ἄριστα τὴν ἀπὸ τῶν φαρμάκων καὶ γοητείας, καὶ μὴ δόλῳ πρὸς τοὺς ἄνδρας ὁμιλίαν καὶ χάριν ἔδειξεν ὑ μόνον B ἐφήμερον καὶ ἀψίκορον καὶ ἀβέβαιον ὖσαν, ἀλλὰ καὶ μεταβάλλουσαν εἰς ἔχθραν καὶ ὀργὴν, ὅταν τὰ τῆς

A. 2. γυναικοκρασίαν] Γυναικοκερασίαν Ald. Baſ. Xyl. errore, ut videtur, operarum propagato. Mez. γυναικοκρατίας. Vulgata retinenda eſt.
A. 3. εὐνὰς] Sic Ald. Baſ. Xyl. A. C. E. Moſc. 1. Harl. At Stephanus εὐναὶ ex Jannot. Pol. Anon. cum quibus reliqui noſtri conſentiunt.
A. 6. Ἀλλ' ἄγε] Xyl. Moſc. 1. 2. Vulgo Ἀλλά γε.
A. 7. σωφρόνων] Steph. aſſumpſit ex Jannot. Pol. Majore auctoritate nititur vetus lectio φρονίμων, quam ſervant Ald. Baſ. Xyl. A. C. E. G. Moſc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov.

muſicam pravam et improbas cantilenas ſermoneſque de rebus nefariis mores depravare, ac turpificare, efficereque vitam effœminatam, et homines, luxum, mollitiem, conſuetudinemque mulierum amantes, ac

Mutatas veſtes, lectos, calidæque lavacra.

Idcirco Ulyſſem etiam facit citharœdo præcipientem,

Quin tranſi ad fatalis equi molemque deciſque,

pulchre docens, muſicos et poetas argumenta a prudentibus et cordatis repetere debere. In Junonis autem fabula optime demonſtravit conſuetudinem mulierum cum viris, gratiamque quam eæ veneficio et præſtigiis ac dolo ſibi conciliant, non modo in diem durare, ac faſtidioſam eſſe et inſtabilem, ſed in odium præterea inimicitiamque mutari

ἡδονῆς ἀπομαραν θῇ. Τοιαῦτα γὰρ ὁ Ζεὺς ἀπειλεῖ καὶ λέγει πρὸς αὐτὴν,

Ὄφρα ἴδῃς ἦν τοι χαίσμη φιλότης τε καὶ εὐνὴ,
Ἣν ἐμίγης ἐλθοῦσα θεῶν ἄπο, καί μ' ἀπάτησας.

Ἡ γὰρ τῶν φαύλων διάθεσις ἔργων καὶ μίμησις, ἂν πρόσαποδῷ τὴν συμβαίνουσαν αἰσχύνῃ καὶ βλάβῃ τοῖς ἐργασαμένοις, ὠφέλησεν, οὐκ ἔβλαψε τὸν ἀκροώμενον. Οἱ γοῦν φιλόσοφοι παραδείγμασι χρῶνται, νουθετοῦντες καὶ παιδεύοντες ἐξ ὑποκειμένων· οἱ δὲ ποιηταὶ ταῦτα ποιοῦσι πλάττοντες αὐτοὶ πράγματα καὶ μυθολογοῦντες. Ὁ μὲν οὖν Μελάνθιος εἴτε παίζων εἴτε σπουδάζων, ἔλεγε σῴζεσθαι τὴν Ἀθηναίων πόλιν ὑπὸ τῆς τῶν ῥητόρων διχοστασίας καὶ ταραχῆς· οὐ γὰρ ἀποκλίνειν ἅπαντας εἰς τὸν αὐτὸν τοῖχον, ἀλλὰ γίνεσθαί τινα ἐν βλάπτοντος ἀνθολκὴν ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν πολιτευομένων. Αἱ δὲ τῶν ποιητῶν ὑπεναντιώσεις πρὸς αὑτὰς ἀναναφέρουσαι τὴν πίστιν, οὐκ ἐῶσιν ἰσχυρὰν ῥοπὴν γενέσθαι

postquam voluptas evanuerit. Sic enim ei Jupiter in hanc sententiam minatur:

Ut videas, juvet an venus hæc te, concubituſque,
Quo fraudem commixta mihi clam ſuperis parabas.

Malorum nempe facinorum expositio, atque effictio, si dedecus et damnum quod inde ad auctores redit, apposuerit, non incommodum, sed utilitatem affert auditori. Philosophi quidem exempla ad cohortandum et instituendum sumunt ex rebus veris aut cognitis: at poetæ idem hoc agunt, exempla ipsi fingentes, ac fabulas proponentes. Sane Melanthius, sive serio id, sive joco, Athenienſium civitatem conservatam fuisse dixit oratorum diſſidiis atque turbis; ita enim non in unum universos parietem inclinasse, sed eorum qui rempublicam tractabant in diſſidio quippiam fuisse quod in alteram partem retraheret. Poetarum quoque contraria, quibus secum ipsi pugnant, cum fidem iis abrogent, satis ad nocendum mo-

πρὸς τὸ βλάπτον. Ὅπου μὴν οὖν αὐτοῖς τὸ πθέναι συνεγεῖς ἐκφανεῖς ποιεῖ τὰς ἀντιλογίας, δεῖ τῷ βελτίονι συμπορεῖν· ὥσπερ ἐν τούτοις,

Πόλλ' ὦ τέκνον σφάλλουσιν ἀνθρώπους θεοί. D
Τὸ ῥᾷστον εἶπας, αἰτιάσασθαι θεούς.

Καὶ πάλιν,

Χρυσοῦ σε πλήθει, τοῦσδε δ' ὀ χαίρειν χρεών.
Σκαιόν γε πλουτεῖν κ' ἄλλο μηδὲν εἰδέναι.

Καὶ,

—— τί δῆτα δεῖ σε κάμνειν; κατθανεῖν
Ἄμεινον· ὐδεὶς κάματος εὐσεβεῖν θεούς.

Τὰ γὰρ τοιαῦτα τοῖς λύσεις ἔχει πρόχειρους, ἐάν, ὥσπερ εἴρηται, πρὸς τὰ βελτίονα τῇ κρίσει τοὺς νέους κατευθύνωμεν. Ὅσα δὲ εἴρηται μὴ ἀτόπως, εὐθὺς δὲ ὐ λέλυται, ταῦτα δεῖ τοῖς διαλόγοις πρὸς τοὐναντίον εἰρημένοις ὑπ' αὐτῶν ἀνταναιρεῖν, μὴ ὀχθουμένους τῷ E

D. 7. τί δῆτα δεῖ σε κάμνειν;—θεούς.] Mira varietas, parum medelæ in libris. Illam ſuo loco referemus. Priorem verſum probabiliter conſtituit Meziriacus: Τί δῆτα κάμνειν δεῖ σε καὶ θανεῖν ὅμως; Poſteriorem, ut Palamedis reſponſum ad Agamemnonis illud dictum, acutiſſime correxit Valckenarius ad Eurip. Phœn. p. 447. Ἀγάμεμνον· οὐδεὶς κάματος εὖ σέβειν θεούς.

menti eſſe non ſinunt. Ubi ergo juxta ſe poſitis eorum dictis, pugnantia loqui deprehenduntur, meliori parti aſtipulandum eſt: ut in his,

A. Multa, mea proles, hominibus nocent Dii.
B. Dixti quod eſt facillimum, incuſans Deos.

Item,

A. Auri te acervis affici, non hos, decet.
B. Ditem eſſe nilque ſcire præterea, ferum eſt.

Item,

A. Quid ergo? numnam te mori, expedit Diis?
B. Præſtat, nec ullus eſt labor colere Deos.

Hæc et horum ſimilia dubii ſolutionem habent promptam: ſiquidem, uti dictum eſt, adoleſcentes ad meliora judicio dirigimus. Quod ſi qua abſurde dicta ſunt, neque ſtatim ſoluta: ea refutanda ſunt iis quæ in contrariam partem ab iiſdem alibi dicta ſunt: neque poetæ ſuccenſendum aut iraſcendum

ποιητὴ μηδὲ χαλεπαίνοντας, ἀλλὰ τοῖς ὀρθῶς ἔχει καὶ μὴ παιδιᾶς λεγομένοις. Εὖ γὰρ, εἰ βούλει, πρὸς τὰς Ὁμηρικὰς τῶν θεῶν ῥίψεις ἀπ' ἀλλήλων, καὶ πτώσεις ἀπ' ἀνθρώπων, καὶ διαφορὰς καὶ χαλεπότητας,

Οἶδα καὶ ἄλλον μῦθον ἀμείνονα τῆδε νοῆσαι·

καὶ νοεῖς νὴ Δία καὶ λέγεις κρεῖττον ἀλαχόθι καὶ βέλτιον τὰ τοιαῦτα,

—— θεοὶ ῥεῖα ζώοντες·

Καὶ,

Τῷ ἕνι τέρπονται μάκαρες θεοὶ ἤματα πάντα·

Καὶ,

F Ὡς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι
Ζώειν ἀχνυμένοις, αὐτοὶ δέ τ' ἀκηδέες εἰσίν.

Αὗται γάρ εἰσιν ὑγιαίνουσαι περὶ θεῶν δόξαι καὶ ἀληθεῖς· ἐκεῖναι δὲ πέπλασται πρὸς ἔκπληξιν ἀνθρώπων. Πάλιν Εὐριπίδου λέγοντος,

Πολλαῖσι μορφαῖς οἱ θεοὶ σοφισμάτων
Σφάλλουσιν ἡμᾶς, κρείττονες πεφυκότες,

οὐ χεῖρόν ἐστιν ἐπενεγκεῖν τὸ,

est, sed iis quæ moribus perſoniſve accommoda, et per jocum dicta ſunt. Statim adverſus ea quæ Homerus de diis ab aliis dejectis, et fauciatis ab hominibus, deque illorum inter ſe diſcordiis et odiis fabulatur ita occines,

Rectius hoc aliquid poteras ſentire, poeta,

ac ſentis profecto melius, et loqueris alibi rectius hæc ipſa videlicet,

Dii felix ævum ducentes.——

Et,

Hic ſeſe oblectant ſuperi, ſine fine beati.

Et,

Ærumnas tribuere Dii mortalibus ægris
Felices ipſi.

Hæc enim, ſanæ ſunt et veræ de diis opiniones: iſta, ad animos hominum percellendos conficta. Rurſum Euripide dicente,

Multiplice forma nos Dii ſophiſmatum,
Potentiores quippe ſunt, in fraudem agunt,

ſubjicere expedit, quod rectius idem dixit,

Εἰ θεοί τι δρῶσι φαῦλον, οὐκ εἰσὶ θεοὶ,

βέλτιον εἰρημένον ὑπ' αὐτοῦ. Καὶ τὸν Πινδάρου σφόδρα πικρῶς καὶ παροξυντικῶς εἰρηκότα,

— Χρὴ δὲ πᾶν ἔρ-
-δοντ' ἀμαυρῶσαι τὸν ἐχθρόν·

ἀλλ' αὐτός γε σὺ λέγεις, ὅτι

— Τῷ παρ δίκαν
Γλυκεῖ σικροτάτα μένει τελευτά.

Καὶ τὸν Σοφοκλέους,

Τὸ κέρδος ἡδὺ, κἂν ἀπὸ ψευδῶν εἴη·

καὶ μὴν σὸν γε ἀκηκόαμεν ὡς,

Οὐκ ἐξάγυσι καρπὸν οἱ ψευδεῖς λόγοι.

Πρὸς δὲ ἐκεῖνα τὰ περὶ τὸν πλοῦτον,

Δεινὸς γὰρ ἕρπειν πλοῦτος πρός τε τ' ἄβατα
Καὶ πρὸς τὰ βατά· καὶ ὁπόθεν πένης ἀνὴρ
Οὐδ' ἐντυχὼν δύναιτ' ἂν ὧν ἐρᾷ τυχεῖν,
Καὶ γὰρ δυσειδὲς σῶμα καὶ δυσώνυμον,
Γλώσσῃ σοφὸν τίθησιν εὔμορφόν τ' ἰδεῖν·

B. 2. πρός τε τ' ἄβατα, Καὶ πρὸς τὰ βατὰ] Ante Stephanum legebatur in Ald. et Baſ. πρός τε τὰ βατὰ, Καὶ πρὸς τ' ἄβατα quod item habent Xyl. A. C. E. G. Moſc. 1. 2.

B. 3. καὶ ὁπόθεν] Sic omnes noſtri libri. Sed Grotius καὶ ὑποτ' ἄν· ex conjectura. Aliter Stobæus: cujus varietatem in Animadverſiones reponimus.

B. 4. Οὐδ' ἐντυχὼν] Ita Stephanus, cum quo ex noſtris unus Vulc. facit. Reliqui Οὐδὲ τυχὼν Ald. Baſ. Xyl. A. C. E. G. Moſc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. At Grotius εὐτυχῶν. Recepta præſtat.

Non ſunt Dei, ſi quid Dei faciunt male.

Et quum Pindarus acerbe admodum et ad irritandum accommodate dixerit,

cuncta moli-
-ri decet, dum hoſtis dometur:

ipſius verbis ei reſpondebimus, cum dicit,

—quicquid vetitum placet
Miſerabilis exitus huic eſt.

Ac Sophocli dicenti,

Suave eſt lucrum, profectum etiam a mendacio:

reſpondebimus, At vero ex te ipſo audivimus,

Mendaciorum nullus adhuc fructus fuit.

Et ad illa quæ de opibus protulit,

Ad invia adque pervia obrepunt opes.
Voti ſui pauper, neque compos maxime
Quum fit, potitur, namque turpe quamlibet
Fœdumque corpus, quodque nomines male,
Pulchrum et politum reddit eloquii decus.

ἀντιπαραθῆσῃ πολλὰ τῷ Σοφοκλέους, ὧν ἡ ταῦτά ἐστι,

Γένοιτο κἂν ἄπλουτος ἐν τιμαῖς ἀνήρ.

Καὶ,

Οὐδὲν κακίων ὢν ἀνὴρ, εἰ καλῶς φρονοῖ.

Καὶ,

C — ἀλλὰ τῶν πολλῶν καλῶν
Τίς χάρις, εἰ κακόβουλος
Φροντὶς ἐκτρέφει τὸν εὐαίωνα πλοῦτον;

Ὁ δὲ Μένανδρος ἐπῆρε μὲν ἀμέλει τὴν φιλησονίαν καὶ ἐπεκαύνωσε τοῖς ἐρωτικοῖς καὶ ἀφροδισίοις ἐκείνοις,

Ἅπανθ' ὅσα ζῇ καὶ τὸν ἥλιον βλέπει
Τὸν κοινὸν ἡμῖν, δοῦλα ταῦτ' ἔστ' ἡδονῆς.

Πάλιν δ' ἐπέστρεψε καὶ ἐπείσασε πρὸς τὸ καλὸν ἡμᾶς, καὶ τὴν θρασύτητα τῆς ἀκολασίας ἐξέκοψεν, εἰπών,

Ὀνειδος αἰσχρὸς βίος ὅμως, κἂν ἡδὺς ᾖ.

D Ταῦτα γὰρ ἐκείνοις μὲν ἐστιν ἐναντία, βελτίω δὲ ὅμως καὶ χρησιμώτερα. Δυεῖν οὖν θατέρων ἡ τοιαύτη τῶν ἐναντίων ποίησις παράθεσις καὶ καταγνόησις, ἢ παράξει

D. 2. ὅμως] Abest in Ald. Bas. Xyl. C. Mosc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. Adscripserunt Aldinæ Jannot. et Pol. unde habuit Stephanus.
D. 3. παράξει] Forte, γὰρ ἄξει, ut habet Mosc. 2. a correctore.

his multa opponet lector Sophoclea: de quibus et hæc sunt:

Honoris, etiam pauper, ascendat gradum:

Et,

Deterior haud est, rite si pauper sapit.

Atque,

Nam multorum bonorum quæ gratia,
Si male cogitans cura vitæ amabiles divitias alit?

Menander quidem voluptatis studium, amatoriis et fervidis istis inflavit,

Quæcunque vivunt atque nobiscum jubar
Solis vident, voluptati omnia serviunt.

At idem nos rursus reflexit, et ad honestatem retraxit, luxuriæque ferocitatem atque audaciam repressit, ita fatus,

Probrosa, vita turpis, ut jucunda sit.

Hæc prioribus adversantur, meliora sunt autem et utiliora. Ergo alterum horum necesse est, ista contrariorum dictorum juxta se collocatio et consideratio efficiat: aut enim ad me-

πρὸς τὸ βέλτιον, ἢ καὶ τοῦ χείρονος ἀποστήσῃ τὴν πίστιν. Ἂν δὲ αὐτοὶ μὴ μὴ διδῶσι τῶν ἀπίστως εἰρημένων λύσεις, ἀ χεῖρόν ἐστιν ἑτέρων ἐνδόξων ἀποφάσεις ἀντιτάττονται, ὥσπερ ἐπὶ ζυγοῦ, ῥέπειν πρὸς τὸ βέλτιον. Οἷον, τοῦ Ἀλέξιδος κινοῦντος ἐνίους ὅταν λέγῃ,

Τὰς ἡδονὰς δεῖ συλλέγειν τὸν σώφρονα.
Τρεῖς δ' εἰσὶν αἵ γε τὴν δύναμιν κεκτημέναι
Τὴν ὡς ἀληθῶς συντελοῦσαν τῷ βίῳ,
Τὸ πιεῖν, τὸ φαγεῖν, τὸ τῆς Ἀφροδίτης τυγχάνειν.
Τὰ δ' ἄλλα προσθήκας ἅπαντα χρὴ καλεῖν,

ἐπομνηστέον ὅτι Σωκράτης τἀναντίον ἔλεγε, Τοὺς μὲν φαύλους ζῆν τοῦ ἐσθίειν καὶ πίνειν ἕνεκεν· τοὺς δ' ἀγαθοὺς ἐσθίειν καὶ πίνειν ἕνεκεν τοῦ ζῆν. Πρὸς δὲ τὸν γράψαντα, Ποτὶ τὸν πονηρὸν οὐκ ἄχρηστον ὅπλον ἡ πονηρία, τρόπον τινὰ συνεξομοιοῦσθαι κελεύοντα τοῖς πονηροῖς, τὸ τοῦ Διογένους παραβαλεῖν ἐστιν· ἐρωτηθεὶς γὰρ ὅπως ἄν τις ἀμύναιτο τὸν ἐχθρόν, Αὐτὸς, ἔφη, καλὸς κἀγαθὸς

D. 5. ἀπίστως] Huic lectioni quam ſoli habent Vulc. Pol. Jannot. vetus ἀτόπως, a Stephano ejecta, nec bonitate cedit nec auctoritate; quippe omnes reliqui eam tenent libri.

liorem partem traducet, aut fidem quoque deteriori abrogabit. Sin autem Poetæ ipſi, eorum quæ abſurde dicta ſunt, refutationem non præbeant; nihil obſtat quin aliorum probatorum auctorum contrariis dictis velut in trutina cum his comparatis et appenſis, in id quod rectius eſt inclinemus. Veluti quum Alexis aliquos movet his verbis,

Sapientis eſt voluptates ſectarier.
Tres inter has potentia ſunt præditæ,
Apprima quæ ſit utilis mortalibus:
Edere, bibere, Veneriſque muneribus frui.
Acceſſionis omnia reliqua ſunt loco,

memoria repetendum eſt, Socratem contra dixiſſe, *Malos ut edant et bibant, vivere: bonos, ut vivant, edere et bibere.* Adverſus eum qui ſcripſit,—*contra improbum malitia non inutile armorum genus:* quum is jubeat nos quodammodo adſimilari malis, Diogenis illud objiciendum eſt, qui interrogatus qua quis ratione ulciſci inimicum poſſet, reſpondit, *Si ipſe quam optimus*

γενόμενος. Δεῖ δὲ τῷ Διογένει καὶ πρὸς τὸν Σοφοκλέα χρήσασθαι· πολλὰς γὰρ ἀνθρώπων μυριάδας ἐμπέπληκεν ἀθυμίας περὶ τῶν μυστηρίων ταῦτα γράψας·

——ὡς τρισόλβιοι
Κεῖνοι βροτῶν οἳ ταῦτα δερχθέντες τέλη,
Μόλωσ' ἐς ᾅδου· τοῖσδε γὰρ μόνοις ἐκεῖ
Ζῆν ἔστι, τοῖς δ' ἄλλοισι πάντ' ἐκεῖ κακά.

Διογένης δὲ ἀκούσας τι τοιοῦτον, Τί λέγεις; ἔφη, κρείττονα μοῖραν ἕξει Παταικίων ὁ κλέπτης ἀποθανών, ἢ Ἐπαμινώνδας, ὅτι μεμύηται; Τιμοθέῳ μὲν γὰρ ᾄδοντι τὴν 22
Ἄρτεμιν ἐν τῷ θεάτρῳ, Μαινάδα, θυάδα, φοιβάδα, λυσσάδα, Κινησίας εὐθὺς ἀντεφώνησε, Τοιαύτη σοι θυγάτηρ γένοιτο. Χάριεν δὲ καὶ τὸ τοῦ Βίωνος πρὸς τὸν Θέογνιν λέγοντα,

Πᾶς γὰρ ἀνὴρ πενίῃ δεδμημένος, ὅτέ τι εἰπεῖν,
Οὔθ' ἕξαι δύναται, γλῶσσα δὲ οἱ δέδεται,

Πῶς οὖν σὺ πένης ὢν φλυαρεῖς τοσαῦτα καὶ καταδολεσχεῖς ἡμῶν;

fiat. Eodem Diogene etiam contra Sophoclem utendum, qui multa hominum millia animi ægritudine afflixit de myſteriis hæc ſcribens;

—ter beati et amplius,
Homines, quibus videre ſacra hæc contigit,
Priuſquam ad Orcum venerint: ſolis ubi
Hi vivere datur, cæteris mala omnia.

At vero Diogenes quum tale aliquid inaudiviſſet, *Quid ais,* inquit, *numnam melior conditio erit Patæcionis furis, eo quod ſacris eſt initiatus, quam Epaminondæ?* Timotheo ſane in theatro Dianam canenti, *Inſanam, furioſam, Phœbi ſtimulis concitam, rabioſam:* Cineſias ſtatim occinuit, *Talis tibi contingat filia.* Elegans et illud Bionis ad Theognidem; quum enim Theognis diceret:

Pauperies quemcumque domat, nil dixerit apte,
Aut fuxit, vox huic, linguaque vincta ſilet.

Bion contra: *Quomodo,* ait, *ergo tu, pauper quum ſis, tam multa nugando et garriendo nos obtundis?*

ε'. Δεῖ δὲ μηδὲ τὰς ἐκ τῶν ἀδηκειμένων ἢ συμφερόντων ἀδηλιπεῖν ἀφορμὰς πρὸς τὴν ἐπανόρθωσιν· Β
ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἰατροὶ τῆς κανθαρίδος οὔσης θανασίμου, τοὺς πόδας ὅμως καὶ τὰ πτερὰ βοηθεῖν οἴονται, καὶ ἀναλύειν τὴν δύναμιν· οὕτως ἐν τοῖς ποιήμασι κἂν ὄνομα κἂν ῥῆμα ἀδηκείμενον ἀμβλυτέραν ποιῇ τὴν πρὸς τὸ χεῖρον ἀπαγωγήν, ὑπολαμβάνεσθαι καὶ προσδιασαφεῖν, ὡς ὑπὸ τούτων ἔνιοι ποιοῦσι,

Τῦτο νύ που γέρας ἐστὶν ὀϊζυροῖσι βροτοῖσι,
Κείρασθαί τε κόμην, βαλέειν τ' ἀπὸ δάκρυ παρειῶν,

Καὶ,

Ὡς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι
Ζώειν ἀχνυμένοις.

Οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπε καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ὑπὸ θεῶν C
ὑπεκλῶσθαι λυπηρὸν βίον, ἀλλὰ τοῖς ἄφροσι καὶ ἀνοήτοις, οὓς δειλαίους καὶ οἰκτροὺς διὰ μοχθηρίαν ὄντας, εἰώθε δειλοὺς καὶ ὀϊζυροὺς προσαγορεύειν.

C. 3. δειλαίους] Hoc Stephanus ex Rodolph. recepit: nec diſſentiunt quidam codices noſtri. Δολίους habet Ald. Baſ. Xyl. C. G. Moſc. 1. 2. Harl. Coll. Nov.

V. Neque vero eæ quæ ad corrigendum dictum præbentur ex adjectis et una pronuntiatis ſententiis, occaſiones ſunt prætermittendæ: ſed quemadmodum medici pedes et alas cantharidis, quum quidem ipſa ſit mortifera, prodeſſe et veneni ejus diſſolvendi vim habere putant: ſic in poematis quoque ſi quod eſt nomen aut verbum appoſitum, quod efficiat quo minus ad deteriorem ſententiam abducamur, arripiendum id eſt, adque explicationem adhibendum. Sicut quidam in his Homericis verſibus faciunt:

Scilicet hæc ſors eſt miſeris mortalibus una,
Ut lachrymis malaſque rigent, ponantque capillos.

Et,

Decrevere Dii miſeris mortalibus ævum,
Flebile.

Non enim ſimpliciter omnibus hominibus miſeram vitam a diis fatali neceſſitate deſtinatam dicit, ſed ſtultis ac imprudentibus: quos, pravitatis ſuæ cauſa miſerabiles quum ſint, miſeros ſolet appellare et ærumnoſos.

ϛ' Ἄλλος τοίνυν τρόπος ἐστὶ τὰς ἐν τοῖς ποιήμασιν ὑποψίας ὠφελίμους τὸ βέλτιον ἐκ τοῦ χείρονος μεθιστάς, ὁ διὰ τῶν ὀνομάτων τῆς συνηθείας, ὡς ἔοικεν, ἐν τὸν νέον γεγυμνάζῃ μᾶλλον ἢ ὡς τὰς λεγομένας γλώττας. Ἐκεῖνο μὲν γὰρ, φιλόλογον καὶ οὐκ ἀνδρὸς, ὅτι Ῥιγεδανὴ, κακοθάνατός ἐστιν, εἰδέναι· Δάνον γὰρ Μακεδόνες τὸν θάνατον καλοῦσι· Καμμονίῃν δὲ, νίκην Αἰολεῖς, τὴν ἐξ ὑπομονῆς καὶ καρτερίας· Δρύοπες δὲ Πόπους τοὺς δαίμονας. Τοῦτο δὲ ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον, εἰ μέλλοιμεν
D ἐκ τῶν ποιημάτων ὠφεληθήσεσθαι καὶ μὴ βλαβήσεσθαι, τὸ γινώσκειν πῶς τοῖς τῶν θεῶν ὀνόμασιν οἱ ποιηταὶ χρῶνται, καὶ πάλιν τοῖς τῶν κακῶν καὶ ἀγαθῶν· καὶ τ' τὴν Τύχην καὶ τὴν Μοῖραν νοοῦντες ὀνομάσουσι· καὶ πότερον ταῦτα τῶν ἁπλῶς ἢ τῶν πολλαχῶς λεγομένων ἐπὶ πᾶσ' αὐτοῖς, ὥσπερ ἄλλα πολλά. Καὶ γὰρ οἶκον,

C. 9. Ῥιγεδανὴ] Forte melius ῥιγεδανὸς, cum Vulc. & codice Pariſ. D. cujus pars, partem hujus libelli continens, in hoc verbo incipit. Pol. ῥιγεδανὴ, ἡ κακόδανος.

D. 4. τὴν Τύχην] Sumpſi ex uno D. ut jam Krebſius correxerat. Vulgo, male: τὴν ψυχήν. Mox βιοτὸν eſt in omnibus libris: proxima tamen videntur, hic, βιοτὸν deſiderare.

VI. Alius porro modus eſt, quo, quæ in poematis ſuſpecta ſunt, in meliorem partem vertuntur, qui ex uſu vocabulorum pendet: in quo magis decet exerceri adoleſcentem, quam in iis quæ gloſſæ dicuntur. Nam neque inelegans quidem eſt, et eruditum, ſcire verbo ῥιγεδανὴ, *malam mortem afferens* ſignificari: quia Macedones δάνον *mortem* nominant. Sic Æoles victoriam καμμονίην, *permanendo* nimirum et *tolerando* partam. Et πόπες Dryopes, quos alii dæmonas. At vero illud neceſſarium juxta atque utile, ſi non damnum volumus ſed utilitatem ex poematis percipere, ut cognitum habeamus quomodo deorum nominibus poetæ utantur, itemque bonorum et malorum: et quid fortunæ aut fati vocabulo intelligi velint: utrum ſcilicet hæc apud eos uno tantum modo, an vero pluribus ſumantur: cujus generis ſunt multa alia. Nam οἶκος aliquando ſignifi-

ποτὲ μὲν τὴν Οἰκίαν καλοῦσιν,

Οἶκον ἐς ὑψόροφον.

ποτὲ δὲ τὴν οὐσίαν·

Ἐσθίεταί μοι οἶκος.

καὶ τὸν βίον ποτὲ μὲν τὸ ζῆν,

— ἀμενήνωσεν δὲ οἱ αἰχμὴν
Κυανοχαῖτα Ποσειδάων βιότοιο μεγήρας·

ποτὲ δὲ τὰ χρήματα,

— βίοτον δέ μοι ἄλλοι ἔδουσι.

καὶ τῷ Ἀλύειν ποτὲ μὲν ἀντὶ τοῦ δάκνεσθαι καὶ ἀπορεῖσθαι κέχρηται,

Ὡς ἔφαθ'· ἡ δ' ἀλύουσ' ἀπεβήσατο, τείρετο δ' αἰνῶς.

ποτὲ δὲ ἀντὶ τοῦ γαυριᾶν καὶ χαίρειν,

Ἦ ἀλύεις ὅτι Ἶρον ἐνίκησας τὸν ἀλήτην;

καὶ τῷ θοάζειν, ἢ ὃ κινεῖσθαι σημαίνουσιν, ὡς Εὐριπίδης,

Κῆτος θοάζον ἐξ Ἀτλαντικῆς ἁλός.

ἢ ὃ καθέζεσθαι καὶ θαάσσειν, ὡς Σοφοκλῆς,

Τίνας πόθ' ἕδρας τάσδε μοὶ θοάζετε
Ἱκτηρίοις κλάδοισιν ἐξεσταμένοι;

E. 9. καὶ τῷ θοάζειν] Sic Steph. ex Rodolph. et Jannot. recte. Male Ald. Baſ. Xyl. A. C. E. Moſc. 1. 2. καὶ τὸ θ. Sic modo ante τὸ ἀλύειν item perperam iidem hi codices.

cat *domum*, ut Οἶκον ἐς ὑψόροφον, —aliquando *rem familiarem*, Ἐσθίεταί μοι οἶκος. Et βίοτος alias *vitam*,

— ἀμενήνωσεν δὲ οἱ αἰχμὴν
Κυανοχαῖτα Ποσειδάων βιότοιο μεγήρας.

alias, *facultates*,

— βίοτον δέ μοι ἄλλοι ἔδουσιν.

Et ἀλύειν eſt ubi pro morderi, et animo æſtuare ſumitur:

Ὡς ἔφαθ'· ἡ δ' ἀλύουσ' ἀπεβήσατο, τείρετο δ' αἰνῶς.

alio loco pro geſtire, et lætitia exultare: ut hic,

Ἦ ἀλύεις ὅτι Ἶρον ἐνίκησας τὸν ἀλήτην;

Et θοάζειν, vel moveri ſignificat: ut apud Euripidem,

Κῆτος θοάζον ἐξ Ἀτλαντικῆς ἁλός·

vel ſedere, id eſt θαάσσειν: ut quum Sophocles ſcribit,

Τίνας πόθ' ἕδρας τάσδε μοὶ θοάζετε.

Χάριεν δὲ καὶ τὸ τὴν χρείαν τῶν ὀνομάτων συνοικειοῦν τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασιν, ὡς οἱ Γραμματικοὶ διδάσκουσιν, ἄλλῳ που πρὸς ἄλλα δύναμιν λαμβανόντων· οἷόν ἐστι,

Νὴ ὀλίγην αἰνεῖν, μεγάλη δ' ἐνὶ φορτία θέσθαι·

τῷ μὲν γὰρ Αἰνεῖν σημαίνεται τὸ ἐπαινεῖν· αὖτῳ δὲ τῷ Ἐπαινεῖν ἀντὶ τοῦ πρᾴτειθαι νῦν κέχρηται, καθάπερ ἐν τῇ συνηθείᾳ καλῶς φαμέν ἔχειν, καὶ χαίρειν κε-
23 λεύομεν, ὅταν μὴ δεώμεθα μηδὲ λαμβάνωμεν. Οὕτω δὲ καὶ τὴν Ἐπαινὴν, Περσεφόνειαν ἔνιοι φασὶν, ὡς πρᾳτικήν, εἰρῆσθαι. Ταύτην δὴ τὴν διαίρεσιν καὶ τὴν διάκρισιν τῶν ὀνομάτων ἐν τοῖς μείζοσι καὶ σπουδαιοτέροις πρᾳφυλάττοντες, ἀπὸ τῶν θεῶν ἀρχώμεθα διδάσκειν τοὺς νέους, ὅτι χρῶνται τοῖς τῶν θεῶν ὀνόμασιν οἱ ποιηταί, ποτὲ μὲν αὐτῶν ἐκείνων ἐφαπτόμενοι τῇ ἐννοίᾳ, ποτὲ δὲ δυνάμεις τινὰς ὧν οἱ θεοὶ δοτῆρές εἰσι καὶ καθηγεμόνες,

F. 7. ἐνὶ] Ald. Baſ. Xyl. ἐν.
F. 8. τῷ μὲν γὰρ αἰνεῖν—αὐτῷ δὲ τῷ] Τὸ μὲν γὰρ αἰνεῖν—αὐτὸ δὲ τὸ Ald. Baſ. Xyl. Moſc. 1. 2. perperam. Bene Stephanus, quod damus, ſumpſit ex Jannot. et Rodolph.

Scitum etiam et lepidum eſt, uſum vocabulorum rebus ſubjectis aptare, quemadmodum Grammatici docent, alibi aliud ſignificantium. Quale eſt,

Νὴ' ὀλίγην αἰνεῖν, μεγάλη δ' ἐνὶ φορτία θέσθαι.

αἰνεῖν enim ἐπαινεῖν ſignificat, id eſt *laudare: laudare* autem pro *recuſare* ponitur hoc loco: ſicut uſitatum nobis eſt dicere, *Bene habet*, et *Valeat*, quum aliquid nolumus, et non accipimus. Atque ſic quidam aiunt Proſerpinam vocari Ἐπαινὴν, quaſi formidabilem. Hanc ergo vocum diſtinctionem majoribus in rebus et magis ſeriis obſervantes, a diis incipiamus docere adoleſcentulos, deorum nominibus poetas uti aliquando quum de ipſis iis intelligi volunt: aliquando commune vocabulum facultatibus iis tribuentes quæ ab iis proficiſcuntur. In promptu eſt Ar-

ὁμωνύμως προσαγορεύοντες. Οἷον εὐθὺς ὁ Ἀρχίλοχος, ὅταν μὴ εὐχόμενος λέγῃ,

Κλῦθι ἄναξ Ἥφαιστε, καί μοι σύμμαχος γουνεμένῳ
Ἵλαος γενοῦ, χαρίζευ δ' οἷά περ χαρίζεαι,

αὐτὸν τὸν θεὸν ὀνομαλούμενος δῆλός ἐστιν. Ὅταν δὲ τὸν ἄνδρα τῆς ἀδελφῆς ἠφανισμένον ἐν θαλάττῃ, καὶ μὴ τύχοντα νομίμου ταφῆς, λέγῃ, θρηνῶν, μετριώτερον ἂν τῷ συμφορᾷ ἐνεγκεῖν,

Εἰ κείνου κεφαλὴν καὶ χαρίεντα μέλεα
Ἥφαιστος καθαρσίοισιν ἐν εἵμασιν ἀμφεπονήθη,

τὸ πῦρ ὥσπερ ὁ τὸν θεὸν προσηγόρευσε. Πάλιν δὲ ὁ μὲ Εὐριπίδης εἰπὼν ἐν ὅρκῳ,

Μὰ τὸν μετ' ἄστρων Ζῆν' Ἄρη τε φοίνιον,

αὐτοὺς τοὺς θεοὺς ὠνόμακε. Τῷ δὲ Σοφοκλέους λέγοντι,

Τυφλὸς γὰρ, ὦ γυναῖκες, ἀδ' ὀφῶν ἄρης
Συὸς προσώπῳ πάντα τυρβάζει κακὰ,

B. 5 Σοφοκλῆν] Abeſt in editis veteribus Ald. Baſ. Xyl. abeſt item in octo codicibus ſcriptis A D. E. G. Moſc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. item in nulla collationum adeſt. Ex uno codice C, collato ad editionem Steph. nil varietatis notatum video; ut ex hoc aut ſimili Stephanus habuiſſe videatur.

chilochi exemplum, quo ſatis liquet ipſum Deum invocari his verſibus:

Rex mulciber, largire quam ſoles opem.
Dexter volenſque, ſupplici auxilio veni.

Quum autem ſororis maritum qui in mari perierat, neque legitimam ſepulturam conſequutus erat, deplorans, æquiore ait animo ſe eam calamitatem laturum fuiſſe,

Si caput illius pulchraque membra ſimul,
Vulcanus puris tunicis velata cremaſſet:

de *igne*, non de *deo* hæc loquitur. Rurſum Euripides his verbis in jurejurando utens,

Non, per cruenta ſidera et Martem et Jovem!

ipſos deos nominavit. Sophocle autem dicente,

Mars cæcus eſt o fœminæ, nihil videt,
Confundit omne, ut trux aper, mali genus:

τ̀ πόλεμόν ἐστιν ἐπακοῦσαι. Καθάπερ αὖ τ̀ χαλκὸν, Ὁμήρου λέγοντος,

Τῶν νῦν αἷμα κελαινὸν ἐΰῤῥοον ἀμφὶ Σκάμανδρον
Ἐσκέδασ' ὀξὺς ἄρης.

Πολλῶν οὖν ὄντων λεγομένων, εἰδέναι δεῖ καὶ μνημονεύειν ὅτι καὶ τῷ τοῦ Διὸς καὶ Ζηνὸς ὀνόματι, ποτὲ μὲν τὸν θεὸν, ποτὲ δὲ τὴν τύχην, πολλάκις δὲ τὴν εἱμαρμένην παραλαμβάνουσιν· ὅταν μὲν γὰρ λέγωσι,

Ζεῦ πάτερ, Ἰδηθεν μεδέων,

Καὶ,

Ὦ Ζεῦ, τίς εἶναί φησι σοῦ σοφώτερος;

τὸν θεὸν αὐτὸν λέγουσιν· ὅταν δὲ ταῖς αἰτίαις τῶν γινομένων πάντων ἐπονομάζωσι τὸν Δία, καὶ λέγωσι,

Πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς Ἄϊδι προΐαψε·
——— Διὸς δ' ἐτελείετο βουλὴ,

τὴν εἱμαρμένην. Οὐ γὰρ τὸν θεὸν ὁ ποιητὴς οἴεται κακομηχανᾶσθαι τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ τ̀ τῶν πραγ-

C. 3. αὖ τὸν] Sic Xyl. et Steph. et ante eos Jannot. αὐτὸν, perperam, Ald. Baſ Moſc. 1. 2.

D. 10. κακομηχανᾶσθαι] Non auſus ſum contra reliquorum librorum conſenſum mutare in κακὰ μηχανᾶσθαι quod habet D. et Moſc. 2. a correctore, et Reiſkio placuerat.

intelligendum eſt nomine *Martis* bellum. Eodemque *æs* in illis Homeri:

Quorum atrum, pulcher, juxta te, Xanthe, cruorem
Mars effudit acutus.

Quum vero talia multa dicantur, ſciendum eſt, memoriaque tenendum, ipſo etiam Jovis nomine aliquando ipſum Deum, nonnunquam *fortunam*, ſæpe etiam *fatum* nuncupari. Quum enim dicunt,

Jupiter, e celſa genitor qui conſulis Ida,

Et,

Quis ſapere plus te ſperet, o rex Jupiter?

ipſum Deum vocant. Quum vero in cauſis eventorum Jovem nominant, et dicunt;

Et multas fortes animas detruſit ad orcum,
Sic peragebantur magni decreta tonantis:

fatum intelligunt. Non enim putat deum poeta hominibus mala ſtruere: ſed rerum neceſſitudinem recte indicat,

μάτων ἀνάγκῃ ὀρθῶς ὑποδείκνυσιν, ὅτι καὶ πόλεσι καὶ στρατοπέδοις καὶ ἡγεμόσιν, ἂν μὴ σωφρονῶσιν, εὖ πράττειν πέφυκται καὶ κρατεῖν τῶν πολεμίων· ἂν δὲ εἰς πάθη καὶ ἁμαρτίας ἐμπεσόντες, ὥσπερ ἔτοι, διαφέρωνται πρὸς ἀλλήλους καὶ στασιάζωσιν, ἀσχημονεῖν καὶ ἀτυχεῖσθαι καὶ κακῶς ἀπαλλάττειν. E

Εἱμαρμένον γὰρ τῶν κακῶν βουλευμάτων
Κακὰς ἀμοιβὰς ἔστι καρποῦσθαι βροτοῖς.

Καὶ μὴν ὁ Ἡσίοδος τὸν Προμηθέα ποιῶν τῷ Ἐπιμηθεῖ παρακελεύομενον,

— μή ποτε δῶρον
Δέξασθαι παρὰ Ζηνὸς Ὀλυμπίου, ἀλλ' ἀποπέμπειν,

ὅπῃ τῇ τῆς τύχης δυνάμει τῷ Διὸς ὀνόματι κέχρηται· F
Τὰ γὰρ τυχικὰ τῶν ἀγαθῶν, Διὸς δῶρα κέκληκε, πλούτους καὶ γάμους καὶ ἀρχάς, καὶ πάντα ὅλως τὰ ἐκτός, ὧν ἡ κτῆσις ἀνόητος ὅστις τοῖς χρῆσθαι καλῶς μὴ δυναμένοις. Διὸ καὶ τὸν Ἐπιμηθέα φαῦλον ὄντα καὶ ἀνόητον, οἴεται δεῖν φυλάττεσθαι καὶ δεδιέναι τὰς εὐτυ-

quod ſcilicet fato, proſperitas, et de hoſtibus victoria deſtinata ſit civitatibus, exercitibus et ducibus, ſi modeſtiam ſervent: ſin vero in motus animi perturbatos et peccata impulſi (ſicut iſti) inter ſe diſſideant et tumultuentur, his itidem fatum eſſe ut perturbentur, in probra corruant, miſere denique intereant:

Fatale quippe eſt, et malas, mortalium,
Fructum, malis redire conſiliis, vices:

Heſiodus vero ubi Prometheum inducit fratri Epimetheo ſuadentem,

— ne Jovis ulla
Accipiat, ſed enim votis ea dona repellat:

Jovis nomen de potentia fortunæ uſurpavit. Bonis enim fortunæ tribuit appellationem donorum Jovis, opibus, conjugiis, imperiis, et omnibus in univerſum externis bonis, quorum poſſeſſio inutilis eſt, recte uti iis neſcienti. Itaque etiam Epimetheum, hominem vitioſum et fatuum, cavere ſibi jubet et metuere a rebus

χίας, ὡς βλαβησόμενον καὶ ἀφαρησόμενον ὑπ' αὐτῆς. Καὶ πάλιν ὅταν λέγῃ,

Μηδέποτ' οὐλομένην πενίην θυμοφθόρον ἀνδρὶ
Τέτλα ὀνειδίζειν, μακάρων δόσιν αἰὲν ἐόντων,

θεόσδοτον νῦν τὸ τυχηρὸν εἰρηκεν, ὡς οὐκ ἄξιον ἐγκαλεῖν τοῖς ἀφ' τῆς τύχης πενομένοις, ἀλλὰ τῇ μετ' 24 ἀργίας καὶ ῥᾳθυμίας καὶ μαλακίας καὶ πολυτελείας ἀπορίαν, αἰσχρὰν καὶ ἐπονείδιστον οὖσαν. Οὕτω γὰρ αὐτὸ τοὔνομα τῆς Τύχης λέγοντες, εἰδότες δὲ τῇ τῆς ἀτάκτως καὶ ἀορίστως φερομένης αἰτίας δύναμιν ἰσχυρὰν καὶ ἀφύλακτον οὖσαν ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ, τοῖς τῶν θεῶν ὀνόμασιν ἐξέφαζον. Ὥσπερ ἡμεῖς τὰ πράγματα, καὶ ἤθη, καὶ νὴ Δία λόγους καὶ ἄνδρας εὐθαμὰ δαιμονίους καὶ θείους προσαγορεύειν. Τούτῳ δὲ τὰ πολλὰ τῶν ἀτόπως περὶ τοῦ Διὸς λεγομένων διορθωτέον· ὧν ὄντι καὶ ταῦτα,

F. 11. τὸ τυχηρὸν Dedi ex E. G. Vulgo, τὸν τυχηρόν.
A. 2. ἀπορίαν] Stephanus recte recepit, cum ſenſu flagitante, tum auctoritate librorum. Diſerte exſtat in Rodolph. Pol. Schott. Anon. Nec ullus ſcriptus diſſentit. Εὐπορίαν erat in Ald. Baſ. Xyl. quod, neſcio quomodo factum ſit, ut Krebſio probaretur.

ſecundis damno nimirum ei et exitio futuris. Iterum ubi ait:

Pauperiem, peſtemque animi, vitæque laborem
Cœlicolum eſt munus, cuiquam exprobrare caveto:

divinitus datum vocat id quod fortuna obtigit: ſignificans, non eſſe eos culpandos qui fortunæ injuria pauperes ſunt: inopiam cum ignavia ſocordia, mollitie et luxu conjunctam, eam vero turpem ac probroſam eſſe. Quum enim *fortunæ* nomen nondum uſurparetur, ſcirent autem illi, vim ejus cauſæ quæ nullo ordine nulliſque finibus contenta vagatur, validam eſſe, humanoque conſilio evitari non poſſe, deorum nominibus eam appellarunt. Quomodo nos etiam res, mores, adeoque orationes, hominesque ſolemus divinos appellare. Hac ratione corrigi debent multa iſta quæ abſurde dicta de Jove videntur: ut hoc,

Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει
Κηρῶν ἔμπλειοι, ὁ μὲν ἐσθλῶν, αὐτὰρ ὁ δειλῶν

Καὶ,

Ὅρκια μὲν Κρονίδης ὑψίζυγος οὐκ ἐτέλεσσεν,
Ἀλλὰ κακὰ φρονέων τεκμαίρεται ἀμφοτέροισι.

Καὶ,

— τότε γὰρ ῥα κυλίνδετο πήματος ἀρχὴ
Τρωσί τε καὶ Δαναοῖσι, Διὸς μεγάλου διὰ βουλάς,

ὡς θεὶ τῆς Τύχης ἢ τῆς Εἱμαρμένης λεγομένων, ἐν αἷς τὸ ἀσυλλόγιστον ἡμῖν τῆς αἰτίας, καὶ ὅλως οὐ καθ' ἡμᾶς. Ὅπου δὲ τὸ θεσπέσιον καὶ κατὰ λόγον καὶ εἰκός ἐστιν, ἐνταῦθα κυρίως ὀνομάζεσθαι τὸν θεὸν νομίζομεν ὥσπερ ἐν τούτοις,

Αὐτὰρ ὁ τῶν ἄλλων ἐπεπωλεῖτο τίχας ἀνδρῶν,
Αἴαντος δ' ἀλέεινε μάχην Τελαμωνιάδαο.
Ζεὺς γὰρ οἱ νεμέσα ἂν ἀμείνονι φωτὶ μάχοιτο,

Καὶ,

Ζεὺς γὰρ τὰ μὲν τοιαῦτα φρονεῖ βροτῶν,
Τὰ μικρὰ δ' ἄλλοις δαίμοσιν παρεὶς ἔᾳ.

Σφόδρα δὲ δεῖ καὶ τοῖς ἄλλοις ὀνόμασι θεσπέχειν, ἢ πολλὰ θεάγματα κινουμένοις καὶ μεθισταμένοις ὑπὸ

Dolia namque Jovis duo ſunt ſita limine in ipſo,
Hoc adverſa, illud ſed proſpera fata replerunt.

Item,

Hæc illis jurata, ſed hæc rata noluit eſſe
Jupiter, ambobus monſtrans, ſe diva parare.

Item,

Hinc Danais Teucriſque, ita digerit omnia, magnus
Jupiter, exitii, ſe prima erupit origo:

hæc, inquam, de *fortuna* et *fato* interpretabimur: quas cauſas neque ratiocinando poſſumus aſſequi, neque omnino in noſtra ſunt poteſtate. Ubi vero conſentaneum, decorum et probabile eſt, ibi proprie poni nomen Dei judicabimus: ut,

Priamides cuneos aliorum victor obibat,
Ajacem tantum vitans Telamone creatum.
Nam pugnare vetat meliori, Jupiter, ipſum,

Et,

Mortalium res has curat Jupiter.
Minuta, Divis miſſa, cæteris facit.

Magnopere etiam alia ſunt animadvertenda vocabula, multas ad res accommodata, et varie uſurpata a poetis. Quo ex

τῶν ποιητῶν. Οἷον ὅτι καὶ τὸ τῆς Ἀρετῆς. Ἐπεὶ γὰρ
οὐ μόνον ἔμφρονας παρέχεται καὶ δικαίους καὶ ἀγαθοὺς ἐν
D πράξεσι, καὶ λόγοις, ἀλλὰ καὶ δόξας ὀρθικῶς καὶ δυνά-
μεις περιποιεῖ, διὰ τοῦτο ποιοῦνται καὶ τὴν εὐδοξίαν
ἀρετὴν καὶ δύναμιν ὀνομάζοντες, ὥσπερ Ἐλαίαν τὸν
ἀπὸ τῆς ἐλαίας, καὶ Φηγὸν τὸν ἀπὸ τῆς φηγοῦ καρπὸν
ὁμωνύμως τοῖς φέρουσιν. Οὐκοῦν ὁ νέος ἡμῖν, ὅταν μὴ
λέγωσι,

Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν,

Καὶ,

Τῆμός σφιν Δαναοὶ ἀρετῇ ῥήξαντο φάλαγγα,

Καὶ,

Εἰ δὲ θανεῖν θέμις, ὧδε θανεῖν καλόν,
Εἰς ἀρετὴν καταδυσαμένους βίον,

E εὐθὺς οἰέσθω λέγεσθαι ταῦτα περὶ τῆς ἀρίστης καὶ θειο-
τάτης ἕξεως ἐν ἡμῖν, τὴν ὀρθότητα λόγου καὶ ἀκρότητα

D. 2. παρὰ τοῦτο ποιοῦνται—ὀνομάζοντες] Miror, neminem editorem quid monuisse. Mihi semper displicuit dictionis genus alienum a Græca consuetudine. A.C E Mosc. 1.2 Schott Jun. habent οὐ παρὰ τοῦτο ποιοῦνται—ὀνομάζοντες· quod, si modo sensum habet, nil aliud est nisi, *non tanti æstimant—nominare*, id est, *non dubitant—nominare*. Forte legendum παρὰ τοῦθ' οἱ ποιηταὶ—ὠνόμαζον. Plura in Animadversionibus.

D. 9. σφιν—ἀρετῇ] σφῇ D. At σφι Mosc. 2. Harl. Coll. Nov. item G. qui in margine habet σφῶν.

genere est Virtutis nomen. Quia enim non prudentes modo, justosque et bonos, virtus præstat in verbis et factis, sed existimationem etiam fere et potentiam conciliat: idcirco et bonam famam illi, et potentiam virtutis nomine afficiunt: quomodo oleæ fructum *oleam*, et nucis *nucem*, communicato nomine dicimus. Noster proinde adolescentulus, ubi apud poetas legerit,

Sudorem posuere Dii virtutis ad arcem.

Et,

Rupèrunt Danai jam tum virtute phalangem.

Item,

Nos si fata jubent nunc morti occumbere, mors est
Pulchra quidem sanctæ virtuti immergere vitam.

hæc legens, statim cogitet dici hæc de præstantissimo et divinissimo habitu nostro, quo rectam rationem, et naturæ

λογικῆς φύσεως, καὶ ἀφθέσιν ὁμολογουμένῳ ψυχῆς νοσήματι. Ὅταν δὲ ἀναγινώσκῃ πάλιν τό, τε,

Ζεὺς δ' ἀρετὴν ἄνδρεσσιν ὀφέλλει τε μινύθει τε,

Καὶ τό,

— πλοῦτῳ δ' ἀρετὴ καὶ κῦδος ὀπηδεῖ,

μὴ καθάπαξ τοὺς πλουσίους ἐκπεπληγμένος καὶ τεθηπὼς, καθάπερ ὤνιον εὐθὺς ἀργυρίῳ τὴν ἀρετὴν ἔχοντας, μηδ' ὑπὲρ τῇ τύχῃ κεῖσθαι τὸ αὐξεῖν ἢ κολούειν νομίζων· ἀλλ' ἀντὶ δόξης ἢ δυνάμεως ἢ εὐτυχίας ἤ τινος ὁμοίου τῇ ἀρετῇ κεχρῆσθαι τὸν ποιητὴν ἡγείσθω. Καὶ γὰρ τῇ κακότητι ποτὲ μὲν ἰδίως σημαίνουσι κακίαν καὶ μοχθηρίαν ψυχῆς, ὡς Ἡσίοδος,

Τὴν μὲν γὰρ κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἔστιν ἑλέσθαι·

ποτὲ δὲ ἄλλην τινὰ κάκωσιν, ἢ δυστυχίαν, ὡς Ὅμηρος,

Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσιν.

Ἐπεὶ καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἐξαπατηθείη τις ἂν ὅτῳ τὸς

F. 1. ἡγείσθω] Stephanus ita ex Pol. et Jannot. nec dissentit D. Vulgo minus convenienter sententiæ edebatur ἡγούμενος in Ald. Bas. Xyl. cum quibus faciunt octo scripti A. C. E. G. Mosc. 1. 2. Harl. Coll. N.

ratione præditæ perfectionem, animique constantem et convenientem affectionem intelligimus. Rursum hæc legens,

Jupiter ipse virum virtutem exhaurit, et auget.

Et,

— *divitias virtus et fama sequuntur:*

non desideat divites cum stupore admirans atque suspiciens, quasi vero ii pecunia emere virtutem possint, aut suæ prudentiæ incrementum decrementumve in fortunæ sit potestate. Verum hoc judicet, virtutis voce, pro gloria, potentia, fælicitate, aut simili aliqua re, Poetam usum fuisse. Nam κακότητος etiam verbo aliquando malitiam et pravitatem animi designant: ut Hesiodus:

Τὴν μὲν γὰρ κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἔστιν ἑλέσθαι·

aliquando calamitatem et miseriam, ut apud Homerum,

Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσιν.

Quomodo is quoque falleretur qui felicitatem eo modo apud

ποιητὰς οἰόμενον λέγειν, ὡς οἱ φιλόσοφοι λέγουσι τὴν παντελῆ τῶν ἀγαθῶν ἕξιν, ἢ κτῆσιν ἢ καὶ τελειότητα βίου κατὰ φύσιν εὐροούντος, ἀλλ' οὐχὶ καταχρωμένους πολλάκις, τὸν πλούσιον εὐδαίμονα καλεῖν ἢ μακάριον, καὶ τὴν δύναμιν ἢ τὴν δόξαν, εὐδαιμονίαν. Ὅμηρος μὲν γὰρ ὀρθῶς κέχρηται τοῖς ὀνόμασιν

Ὡς οὔτοι χαίρων τοῖσδε κτεάτεσσιν ἀνάσσω.

Καὶ Μένανδρος,

Ἔχω δὲ πολλὴν οὐσίαν, καὶ πλούσιος
Καλοῦμ' ὑπὸ πάντων, μακάριος δ' ὑπ' οὐδενός.

Εὐριπίδης δὲ πολλὴν ἀπεργάζεται ταραχὴν καὶ σύγχυσιν, ὅταν λέγῃ,

B Μή μοι γένοιτο λυπρὸς εὐδαίμων βίος.

Καὶ,

Τί τὴν τυραννίδ' ἀδικίαν εὐδαίμονα
Τιμᾷς;

ἂν μή τις, ὥσπερ εἴρηται, ταῖς μεταφοραῖς καὶ καταχρήσεσι τῶν ὀνομάτων ἐπῇ. Ταῦτα μὲν οὖν ἱκανῶς περὶ τούτων.

F. 8. ἢ καὶ] Abeſt ab Ald. Baſ. Xyl. Unum καὶ deeſt in C. Reliqui non diſſentiunt a recepta hac lectione Stephani.

poetas accipi putaret, quo philoſophis ſignificat perfectum bonorum omnium habitum, ſeu poſſeſſionem et perfectionem vitæ ſecundum naturam proſpero curſu euntis: non ſentiens abuti eos ſæpe nomine, et qui dives ſit, *felicem* ab iis appellari, aut beatum, potentiamque et famam bonam *felicitatis* vocabulo inſigniri. Nam Homerus quidem recte utitur appellationibus iſtis:

Non me equidem tantis opibus juvat ire potentem.

Et Menander:

Opibus abundo, dives omnibus vocor,
Nullo beatus---

Euripides multum confuſionis et turbarum infert, hæc ſcribens:

Vitam beatam nolo, quæ moleſta ſit.

Et,

Quid, nate, regnum quæ beata injuria eſt
Laudas?

niſi, ut dixi, tranſlationem et abuſum vocum ſpectes. Ac de iis quidem ſatis.

ζ'. Ἐκεῖνο δ' οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ πολλάκις ὑπομνηστέον ἐστὶ τοὺς νέους ἐνδεικνύμενον αὐτοῖς ὅτι μιμητικὴ ἡ ποίησις ὑποθέσιν ἔχουσα, κόσμῳ μὲν καὶ λαμπρότητι χρῆται πρὸς τὰς ὑποκειμένας πράξεις καὶ τὰ ἤθη, τὴν δὲ ὁμοιότητα τοῦ ἀληθοῦς οὐ προλείπει, τῆς μιμήσεως ἐν τῷ πιθανῷ τὸ ἀγωγὸν ἐχούσης. Διὸ καὶ κακίας καὶ ἀρετῆς σημεῖα μεμιγμένα ταῖς πράξεσιν C ἡ μὴ παντάπασι τὴν ἀληθείας ὀλιγωροῦσα μίμησις συνεκφέρει, ὥσπερ ἡ Ὁμήρου πολλὰ πάνυ τοῖς Στωϊκοῖς χαίρειν φράζουσα, μήτέ τι φαῦλον ἀρετῇ προσεῖναι, μήτε κακίᾳ χρηστὸν ἀξιοῦσιν, ἀλλὰ πάντως μὲν ἐν πᾶσιν ἁμαρτωλὸν εἶ τι ἀμαθῆ, πρὸς πάντα δ' αὖ κατορθοῦν τὸν ἀγαθόν. Ταῦτα μὲν ἐν ταῖς σχολαῖς ἀκούομεν. Ἐν δὲ τοῖς πράγμασι καὶ τῷ βίῳ τοῖς πολλοῖς, κατ' Εὐριπίδην,

> Οὐκ ἂν γένοιτο χωρὶς ἐσθλὰ καὶ κακά,
> Ἀλλ' ἔστι τὶς σύγκρασις. D

B. 8. ἐνδεικνύμενον] Reſtitui veterem ſcripturam ex Ald. Baſ. Xyl. Moſc. 1. 2. Stephani eſt ἐκδεικνύμενον, non alibi apud Plutarchum legitur.

VII. Hoc non ſemel, ſed ſæpenumero monendi ſunt adoleſcentes, poeſin, quum argumentum ei ſit ad imitandum propoſitum, adhibere quidem eam ornatum et ſplendorem rebus moribuſque, quæ pro argumento ſumpſit, illuſtrandis: interim tamen veritatis ſimilitudinem non dimittere, quippe imitatio, cum veriſimili, conjunctam illecebram habet. Itaque imitatio quæ non plane veritatem negligit, actionibus virtutum et vitiorum permixta indicia ſimul profert, qualis eſt Homeri poeſis, quæ longum vale dixit Stoicis, *neque virtuti vitium, neque vitio virtutem unquam adeſſe*, cenſentibus, *ſed omnino uſquequaque inſipientem peccare, ſapientem recte agere.* Hæc ſane in ſcholis audiuntur. At in rebus ipſis vitaque communi, ſicut Euripides ſenſit,

Mixtura quædam eſt, ſine malo nullum
eſt bonum:

Ἄνθ' δὲ τοῦ ἀληθοῦς μάλιστα μὲν ἡ ποιητικὴ τῷ ποικίλῳ χρῆται καὶ πολυτρόπῳ. Τὸ γὰρ ἐμπαθὲς καὶ παράλογον καὶ ἀπροσδόκητον, ᾧ πλείστη μὲν ἔκπληξις ἔπεστι, πλείστη δὲ χάρις, αἱ μεταβολαὶ παρέχουσι τοῖς μύθοις· τὸ δ' ἁπλοῦν, ἀπαθὲς καὶ ἄμυθον. Ὅθεν οὔτε νικῶντας ἀεὶ πάντα ποιοῦσι τοὺς αὐτοὺς, οὔτ' εὐημερεῖν ποιοῦσι, οὔτε κατορθοῦν. Ἀλλ' οὐδὲ τοῖς θεοῖς, ὅταν εἰς ἀνθρωπίνας ἐμπέσωσι πράξεις, ἀπαθέσι χρῶνται καὶ ἀναμαρτήτοις, ἵνα μηδαμοῦ, τό, τε ταραχῶδες καὶ τὸ ἔκπληκτον ἀργῇ τῆς ποιήσεως ἀκίνδυνον καὶ ἀνανταγώνιστον γινόμενον.

ε ἡ. Οὕτως οἶν τούτων ἐχόντων, ἐπάγωμεν τοῖς ποιήμασι τὸν νέον μὴ τοιαύτας ἔχοντα τὰς δόξας περὶ τῶν καλῶν ἐκείνων καὶ μεγάλων ὀνομάτων, ὡς ἄρα σοφοὶ καὶ δίκαιοι ἄνδρες ἦσαν, ἄριστοί τε βασιλεῖς καὶ κανόνες ἀρετῆς ἁπάσης καὶ ὀρθότητος. Ἐπεὶ βλαβήσε) μεγάλα

D. 11. ἀνανταγώνιστον] Legendum ἀναγώνιστον *metu certaminis ſublato.* Ducunt eo et D. G. in quibus eſt ἀνταγώνιστον. Vulc. ἀκαταγώνιστον. Reliqui vulgatam tenent.

E. 4. δίκαιοι ἄνδρες] δίκαιοι οἱ ἄνδρες D. quod forte melius.

Porro citra veritatem poeſis maxime varietate multiplici utitur. Nam et affectus, et inopinata, inexpectataque, quæ et ad animos percellendos magnam habent vim, et ad gratiam ac jucunditatem fabulis, mutationes conciliant: quod ſimplex eſt, id a fabula eſt, et a motibus alienum. Itaque neque vincentes ſemper eoſdem, neque perpetuo rebus ſecundis utentes faciunt, neque rem recte gerentes. Adde, quod ne deos quidem, quum ii in humana incidunt negotia, affectuum vacuos et errorum ſinunt eſſe, ut ne alicubi quod in poeſi perturbat ac percellit animos, periculo, et adverſario de rebus ſublato, ocioſum ſit et vacuum.

VIII. His ad hunc modum habentibus, adducemus ad poemata adoleſcentem, non illam ſecum opinionem de claris illis et magnis nominibus afferentem, quaſi ſapientes illi et juſti fuerint homines, præſtantiſſimique reges, et omnis virtutis atque rectitudinis normæ. Damnum enim cape-

δοκιμάζων πάντα καὶ τεθηπὼς, μηδὲν δυσχεραίνων, μηδ' ἀκούων, μηδὲ ἀποδεχόμενον τῶν φέροντος αὐτοὺς τοιαῦτα φαύλους καὶ λέγοντας,

Αἰ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
Μήτέ τις οὖν Τρώων θάνατον φύγοι ὅσσοι ἔασι,
Μήτε τὶς Ἀργείων· νῶϊν δ' ἐκδῦμεν ὄλεθρον,
Ὄφρ' οἷοι Τροίης ἱερὰ κρήδεμνα λύωμεν.

Καὶ,

Οἰκτροτάτην δ' ἤκουσα ὄπα Πριάμοιο θυγατρὸς
Κασσάνδρης, τὴν κτεῖνε Κλυταιμνήστρη δολόμητις
Ἀμφ' ἐμοί.

Καὶ,

Παλλακίδι προμιγῆναι, ἵν' ἐχθήρειε γέροντα·
Τῇ πιθόμην, καὶ ἔρεξα.

Καὶ,

Ζεῦ πάτερ, οὔ τις σεῖο θεῶν ὀλοώτερος ἄλλος.

Μηδὲν ἐπαινεῖν ἐθιζέσθω τοιοῦτον ὁ νέος, μηδὲ φαντάσεις λέγων, μηδὲ παραγωγάς τινας εὑρεπεῖς ἢ πιθανὰς φάγμασι φαύλοις μηχανώμενος, πιθανὸς ἔστω καὶ

E. 6. δοκιμάζων πάντα καὶ τεθηπὼς, μηδὲν δυσχεραίνων] Reſtitui hoc ex Ald. Baſ. Xyl. πάντα habent etiam A. D. G. Moſc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. Mez. Vulgata a Stephano inſtituta erat. δ. ταῦτα κ. τ. μὴ δυσχεραίνων· Ex his ταῦτα præbent Exempl. Turn. Jannot. Pol. Schott. Anon. μὴ Jannot. Rodolph. Pol. Anon. Aliud eſt in D. μὴ δυσχεραίναν δὲ μηδὲν, μηδὲ ἀκούων.

A. 2. τινας εὐπρεπεῖς] Sic unus D. Vulgo τὰς εὐπρεπεῖς. Forte τὰς ortum eſt proxime antecedenti γὰς.

ret, omnia illa magna putans, et cum ſtupore admirans, at non improbans, neque audiens, neque admittens, qui eos reprehendat, quum talia dicunt aut faciunt quale hoc:

Sic pater ipſe Deum facito, tuque inclyta Pallas,
Sic Phœbe, ut ne quis Troum Danaumve ſuperſit,
At liceat nobis letum effugiſſe duobus,
Et ſolis, Troiæ ſacros evertere muros.

Item,

Vox mihi Caſſandræ eſt audita, miſerrima vocum,
Impia quam noſtro ſuſpectam nomine conjux
Occidit.

Et,

Ut lectum ſociem cum pellice, quo ſenis illa
Sic odium indueret: facio perſuaſus.

Item,

Jupiter! eſtne, Deum te pernicioſior alter?

Condocefaciamus vero adoleſcentem, ut nihil tale laudet, neque verſutus eſſe velit, et probabiles ſectari prætextus, aut rebus malis ſpecioſas præ-

πανῦργος. Ἀλλ' ἐκεῖνο μᾶλλον οἰέσθω, μίμησιν εἶ) τιὼ ποίησιν, ἠθῶν καὶ βίων, καὶ ἀνθρώπων ὐ τελείων, οὐδὲ καθαρῶν, ὐδ' ἀνεπιλήπτων παντάπασιν, ἀλλὰ μεμιγμένων πάθεσι καὶ δόξαις ψευδέσι καὶ ἀγνοίαις, ἀφ' ὧν εὐφυίαν αὐτοὺς πολλάκις μεταπιθέντων ποὸς τὸ κρεῖττον. Ἡ γὰρ τοιαύτη παιδευτικὴ ὅ νέῳ καὶ ἀφάνοια, τοῖς μὴ εὖ λεγομένοις καὶ πραττομένοις ἐπαιρομένῳ καὶ συνενθουσιῶντος, τὰ δὲ φαῦλα μὴ ποσιεμένῳ καὶ δυσχεραίνοντος, ἀβλαβῆ παρέξει τιὼ ἀκρόασιν. Ὁ δὲ πάντα θαυμάζων καὶ πᾶσιν ἐξοικειούμενος, καὶ καταδεδουλωμένος τῇ δόξῃ τιὼ κρίσιν ἐπὸ τῶν ἡρωϊκῶν ὀνομάτων, ὥσπερ οἱ τιὼ Πλάτωνος ἐπομμούμενοι κυρτότητα, καὶ τιὼ Ἀριστοτέλους τραυλότητα, λήσεται ποὸς πολλὰ τῶν φαύλων εὐχερὴς γενόμενος. Δεῖ δὲ μὴ δειλῶς, μηδὲ ὥσπερ ἐπὸ δεισιδαιμονίας ἐν ἱερῷ φρίττειν ἅπαντα καὶ ποοσκυνεῖν, ἀλλὰ θαρσαλέως ἐπιζόμενον ὀπιφωνεῖν, μηδὲν ἧττον ὅ Ὀρθῶς καὶ ποεπόντως,

scriptiones excogitare. Id potius judicet, poesin esse imitationem morum et vitarum hominum non perfectorum aut sincerorum, aut ab omni reprehensione immunium: sed qui sint ad perturbationes, opiniones, mendacia ignorationemque implicati: quæ tamen ii ob naturæ bonitatem sæpenumero corrigant. Hoc enim modo instructus adolescentis animus, nullum ex auditione damnum sentiet, elatus atque concitatus ad ea quæ recte dicuntur aut aguntur, contraria indigne ferens ac repudians. Qui vero omnia admiratur, omniaque familiariter amplectitur, judicio per heroica nomina opinioni mancipato: is imprudens multis se vitiis facile obnoxium præbebit: quemadmodum iis evenit qui curvitatem Platonis et balbutiem Aristotelis imitantur. Oportet autem eum non timide, neque ut in templo superstitiose ad omnia horrere, omniaque adorare, sed assuetum audacter acclamare suo loco non minus, *Male hoc*, et, *non*

τὸ Οὐκ ὀρθῶς καὶ Οὐ προσηκόντως. Οἷον, ὁ Ἀχιλλεὺς ἐκκλησίαν συνάγει τῶν στρατιωτῶν νοσούντων, ἀχάλλων μὴ ἀργοῦντι τῷ πολέμῳ, καὶ μάλιστα πάντων ἀφ' ἑαυτοῦ ἐν ταῖς στρατείαις ὑπάρχειαν αὐτῷ καὶ δόξαν· ἰατρικὸς δὲ ὢν, καὶ μὴ ἡμέραν ἐνάτην, ἣ ταῦτα κρίνεσθαι πέφυκεν, αἰσθόμενος οὐκ ἔσαν σωτήριον τὴν νόσον, οὐδὲ συνεστῶσαν ἀπὸ κοινῶν αἰτιῶν, ἀναστὰς ὑπ' δημαγωγεῖ πρὸς τὸν ὄχλον, ἀλλὰ τῷ βασιλεῖ τῆς σύμβουλος,

Ἀτρείδη, νῦν ἄμμε παλιμπλαγχθέντας ὀΐω,
Ἂψ ἀπονοσήσειν,

ὀρθῶς ταῦτα καὶ μετρίως καὶ πρεπόντως. Τὸν δὲ μάν- D
τεως δεδιέναι φήσαντος τὴν ὀργὴν τοῦ δυνατωτάτου τῶν Ἑλλήνων, οὐκ ἔτ' ὀρθῶς οὐδὲ μετρίως ἐπομόσας μηδένα προσοίσειν χεῖρας αὐτῷ ζῶντος αὐτοῦ, προσήκοντος,

— οὐδ' ἢν Ἀγαμέμνονα εἴπῃς,

ἐνδεικνύμενος ὀλιγωρίαν καὶ καταφρόνησιν τοῦ ἄρχοντος. Ἐκ δὲ τούτου μᾶλλον παροξυνθεὶς, ὅπου ὁ ξίφος φέρεται,

B. 11. προσηκόντως] Dedi ex D. Pol. Jannot. Vulc. Mez. Vulgo πρόσηκον.

decet, quam, *Recte hoc*, et, *decore*. Verbi gratia: Militibus morbo correptis, Achilles concionem cogit, tam lentum bellum ægre ferens, maximeque ob ſuam in bello gloriam et præſtantiam: atque, ut erat rei medicæ peritus, poſt nonum diem, quo judicari talia natura fert, ſentiens morbum non eſſe vulgarem, aut ab uſitata aliqua cauſa profectum, ſurgenſque ad dicendum, non populo ſe accommodat, ſed conſiliarium regi ſe præbet:

Nunc credo, rurſum errantes remeaſſe juvabit,
Atrida.

Recte hæc, moderate et decore. Quum autem vates dixiſſet ſe potentiſſimi Græcorum iram metuere, jurans ſe vivo neminem illi manus illaturum, non recte jam neque moderate hoc adjicit,

--- non ſi ipſum Agamemnona dicas:

oſtendens pro nihilo ſe ducere principem, ac deſpicere. Magis deinde irritatus, gladium

σφάπειν ἀγανοούμενος, ἅτε πρὸς τὸ καλὸν ὀρθῶς, ἅτε πρὸς συμφέρον. Εἶτ' αὖθις μεταγνόησας,

Ἀψ ἐς κουλεὸν ὦσε μέγα ξίφος, οὐδ' ἀπίθησε
E Μύθῳ Ἀθηναίης·

ὀρθῶς πάλιν καὶ καλῶς, ὅπι τὸν θυμὸν ἐκκόψαι παντάπασι μὴ δυνηθεὶς, ὅμως πρὶν ἀνήκεστόν τι δρᾶσαι, μετέστησε καὶ κατέσχεν, εὐπειθῆ τῷ λογισμῷ γενόμενον. Πάλιν ὁ Ἀγαμέμνων ἐν μὲν τοῖς περὶ τὴν ἐκκλησίαν γενομένοις καὶ λεγομένοις ἐπ' αὐτῷ καταγέλαστός ἐστιν, ἐν δὲ τοῖς περὶ Χρυσηίδα, σεμνότερος καὶ βασιλικώτερος. Ὁ μὲν γὰρ Ἀχιλλεὺς, ἀγομένης τὴν Βρισηίδα,

Δακρύσας ἑτάρων ἄφαρ ἕζετο νόσφι λιασθείς·

ἐκεῖνος δὲ, αὐτὸς εἰς τὴν ναῦν ἐμβιβάζων καὶ παραδιδοὺς καὶ ἀποπέμπων τὴν ἄνθρωπον, ὀλίγῳ πρόσθεν
F εἴρηκε τῆς γαμετῆς τῇ εὐνοίᾳ προσκρίνειν, ὅθεν αἰσχρὸν οὐδὲ ἐρωτικὸν ἐποίησε. Καὶ μὴν ὁ Φοίνιξ ἀπὸ τῆς παλλακίδα καταράτου ἐπὶ τὸν πατρὸς γενόμενος,

Τὸν μὲν ἐγὼ [φησὶ] βέλεσσα κατακτάμεν ὀξέϊ χαλκῷ·
Ἀλλά τις ἀθανάτων παῦσεν χόλον, ὅς ῥ' ἐνὶ θυμῷ

arripit, trucidandi regis cupiditate, neque recte neque utiliter. Mox pœnitentia ductus,

Ingentem rursum vagina condidit ensem,
Consilio parens Tritonidis.---

Rursum hoc recte et præclare, quod quum animum plane exscindere non potuisset, eum tamen convertit et cohibuit rationi subjunctum, priusquam ad flagitium erumperet. Rursum Agamemno ridiculus est in iis quæ in concione dicit atque gerit: gravitatis plus adhibet et regii decori in Chryseidis negotio, quam in simili causa Achilles. Hic enim, quum Briseis abduceretur,

Consedit lachrymans, sociis procul inde relictis:

Agamemno ipse in navem imponens, tradens et amandans eam, quam ante sibi uxore sua chariorem dixerat, turpe aut amatorium nihil agit. Jam Phœnix a patre ob pellicem diris devotus, ait:

Hunc gladio superare, animus jam suaserat ardens,
Verum aliquis superum rabidam compescuit iram,

Δήμου θῆκε φάτιν, καὶ ὀνείδεα πόλλ' ἀνθρώπων,
Ὡς μὴ πατροφόνος μετ' Ἀχαιοῖσιν καλεοίμην.

Ὁ μὲν οὖν Ἀρίσταρχος ἐξεῖλε ταῦτα τὰ ἔπη φοβηθείς· ἔχει δὲ πως τὴν καιρὸν ὀρθῶς, ὃν Φοίνικος τὸν Ἀχιλλέα διδάσκοντος οἷόν ἐστιν ὀργή, καὶ ὅσα διὰ θυμὸν ἄνθρωποι 27
τολμῶσι, μὴ χρώμενοι λογισμῷ, μηδὲ πειθόμενοι τοῖς παρηγοροῦσι. Καὶ γὰρ τὸν Μελέαγρον ἐπεισάγει τοῖς πολίταις ὀργιζόμενον, εἶτα παυόμενον· ὀρθῶς τὰ πάθη ψέγων· τὸ δὲ μὴ συνακολουθεῖν, ἀλλ' ἀντιτάττεσθαι, καὶ κρατεῖν καὶ μεταυοεῖν, ἐπαινῶν ὡς καλὸν καὶ συμφέρον. Ἐνταῦθα μὲν οὖν ἡ διαφορὰ παύδηλος· ὅπου δὲ ἀσάφεια τῆς γνώμης, διοριστέον ὕστω πως ἐφιστάντας τὸν νέον. Εἰ μὲν ἡ Ναυσικάα ξένον ἄνδρα τὸν Ὀδυσσέα θεασαμένη, καὶ παθοῦσα ὅ τῆς Καλυψοῦς πάθος πρὸς αὐτόν, ἅτε δὴ τρυφῶσα καὶ γάμων ὥραν ἔχουσα, ταῦτα μαργαίνει πρὸς τὰς θεραπαινίδας, B

Αἰ γὰρ ἐμεῦ τοιόσδε πόσις κεκλημένος εἴη
Ἐνθάδε ναιετάων, καί οἱ ἄδοι αὐτόθι μίμνειν,

F. 8. φοβηθεὶς] Nil videtur ad integritatem deesse: nec in libris vestigium apparet lacunæ. Xylander tamen cum in Latina versione tum in Græca editione, signum corruptelæ, asteriscum posuit.

Et famæ admonuit populares dura vereri
Tunc animo subiit varii convicia vulgi:
Ne patris occisor Græcos ego dicerer inter.

Sane Aristarchus sustulit hos versus, metuens. Sed tempestive positi sunt, Phœnice Achillem docente quid rei sit ira, et quæ per iram homines audeant, ratione non utentes, neque lenientibus obtemperantes. Nam et Meleagrum inducit civibus iratum, et deinde placatum: recte perturbationes animi vituperans: utque rem bonam et utilem, laudans, iis non obsequi, sed resistere, eas superare ac pœnitentia earum duci. Et in his quidem manifestum est discrimen: ubi vero obscura est sententia, sic distinguendum est, et sistendus adolescens. Si quidem Nausicaa peregrinum virum Ulyssem conspicata, eodemque, quo Calypso erga eum modo affecta, (quippe gestiens, et nuptiis matura) hæc ad ancillas stulte loquitur,

O utinam tali me jungant fata marito,
Hicque illi lubeat nobiscum ducere vitam,

ψεκτέον τὸ θράσος αὐτῆς καὶ τὴν ἀκολασίαν. Εἰ δὲ τοῖς λόγοις δ' ἀνδρὸς τὸ ἦθος ἐνιδοῦσα, καὶ θαυμάσασα τὴν ἔντευξιν αὐτ' πολὺν νοῦν ἔχουσαν, εὔχεται τοιούτῳ συνοικεῖν μᾶλλον ἢ πλωτικῷ τινι ἢ ὀρχηστικῷ τῶν πολιτῶν, ἄξιον ἀγαθοῦ. Πάλιν τῆς Πηνελόπης τοῖς μνηστῆρσι συμπαιζομένης οὐκ ἀπανθρώπως, ἐκείνων δὲ αὐτῇ χαριζομένων ἱμάτια καὶ κόσμον ἄλλον, ἡδόμενος Ὀδυσσεύς

C Οὕνεκα τῶν μὲν δῶρα παρέλκετο, θέλγε δὲ θυμὸν,

εἰ μὴ ἐπὶ τῇ δωροδοκίᾳ καὶ πλεονεξίᾳ χαίρει, τὸν κωμῳδούμενον ὑπερβάλλει μαστροπείᾳ Πολίαγρον·

Εὐδαίμων Πολίαγρος ὑράνιον αἶγα πλουτοφόρον τρέφων.

Εἰ δὲ μᾶλλον οἰόμενος ὑποχειρίους ἕξειν διὰ τὴν ἐλπίδα, καὶ τὸ μέλλον ὑποδοκῶν, λόγον ἔχει τὸ ἡδόμενον αὐτῷ καὶ θαῤῥοῦν. Ὁμοίως ἐπὶ τῇ διαριθμήσει τῶν χρημάτων, ἃ συνεξέπεμψαν οἱ Φαίακες αὐτῷ καὶ ἀπέπλευσαν, εἰ μὴ ἀληθῶς ἐν ἐρημίᾳ τοσαύτῃ καὶ

reprehenſionem audacia ejus meretur, et impudicitia. Sin ex ſermone viri ingenium perſpiciens, admirataque alloquium ejus ita prudens, optat talem ſibi potius maritum, quam navicularium aliquem, et ſaltatorem civem: admirationem meretur. Item Penelopa cum procis comiter colloquente, iiſque veſtimenta et alium mundum donantibus, Ulyſſes lætatur:

Illorum quod dona aufert, ſpe pectora lactans,

Hic ſi Ulyſſes muneribus et lucro gaudet, Poliagrum quoque in comœdiis, uxoris lenocinio infamem ſuperat: de quo eſt illud:

Felix Poliagrus qui domi Amaltheam alit.

Sin eos magis in ſua poteſtate fore ob ſpem arbitratur, et quia nihil ſibi in poſterum metuerent: delectatio ejus et animi confirmatio rationem habet. Rurſum in numerandis donis, quæ Phæaces una cum ipſo expoſuerunt, indeque avecti ſunt, ſi quidem hoc modo in ſolitudine conſtitutus,

τῶν καθ' αὐτὸν ἀσαφείᾳ καὶ ἀδηλότητι γεγονὼς, περὶ D
τῶν χρημάτων φοβεῖται,

Μήτι οἱ οἴχωνται κοίλης ἐκ νηὸς ἔχοντες,

οἰκτείρειν ἄξιον ἢ βδελύττεσθαι νὴ Δία τὴν φιλοπλουτίαν· εἰδ', ὥσπερ ἔνιοι λέγουσι, περὶ τῆς Ἰθάκης ἀμφιδοξῶν, οἴεται τὴν τῶν χρημάτων σωτηρίαν, ἀπόδειξιν εἶ) τῆς τῶν Φαιάκων ὁσιότητος, (ὁ γὰρ ἂν ἀκερδῶς φέροντας αὐτὸν εἰς ἀλλοτρίαν ἐκβάλλειν χώραν, καὶ καταλιπεῖν, ἀποχρώντως τῶν χρημάτων) ὅτε φαύλῳ τεκμηρίῳ χρῆται, καὶ τὴν σοφὴν ἄξιον ἐπαινεῖν. Ἔνιοι δὲ καὶ τὴν ἔκθεσιν αὐτὴν, εἰ μὴ ἀληθῶς ἐγένετο E
καθεύδοντος, φέρουσι, καὶ Τυρρηνοὺς ἱστορίαν τινὰ φασὶ διαφυλάττειν ὡς ὑπνώδους φύσει τῷ Ὀδυσσέως γενομένῳ, καὶ δυσεντεύκτου διὰ τοῦτο πολλοῖς ὄντος. Εἰ δ' οὐκ ἦν ἀληθὴς ὁ ὕπνος, ἀλλ' αἰδούμενοι μὴ ἀποπέμψαι τοὺς Φαίακας ἄνευ ξενίων καὶ φιλοφρονήσεως, μὴ δυνάμενοι δὲ τοὺς ἐκθεοὺς λαθεῖν ἐκείνων συμπαιόντων, ἐχρήσαντο τῇ ἀπορίᾳ προφυλάττοντες, κοιμω-

et adeo ignarus incertuſque quid de ſe factum eſſet, de iis tamen vere ſolicitus eſt,

Ne, parte e navi ablata, Phœnices abirent,

miſeranda eſt, immo abominanda mehercle hominis avaritia. Quod ſi, ut nonnullorum fert opinio, an in Ithaca eſſet, ambigens, quod ſalva eſſent dona, id pro argumento integritatis Phæacum accipit, (non enim ſine lucro deportaturos eum fuiſſe in alienam terram, intactiſque bonis iſtis relicturos) neque inepto utitur argumento, et prudentiam par eſt laudari. Sunt qui hanc ipſam expoſitionem, ſi quidem re vera dormiens eſt e navi expoſitus, reprehendunt, et aiunt apud Etruſcos etiamnum narrari, ſomniculoſum fuiſſe Ulyſſem, ideoque a multis difficulter adiri potuiſſe. Quod ſi is non fuit reipſa ſomnus: ſed quum et puderet eum Phæaces ſine xeniis, nec domi ſuæ humaniſſime acceptos dimittere, et ipſis tamen præ-

μθύῳ ποιήσας ὅμοιον ἑαυτὸν, ἀποδέχονται. Καὶ ταῦτα δὴ τοῖς νέοις ὑποδεικνύοντες, οὐκ ἐάσωμεν φορὰν ποιεῖσθαι τοὺς ἠθῶν, ἀλλὰ τῶν βελτόνων ζῆλον καὶ προαίρεσιν, εὐθὺς τοῖς μὲν, τὸ ψέγειν, τοῖς δὲ, τὸ
F ἐπαινεῖν ἀποδιδόντες. Μάλιστα δὲ τοῦτο ποιεῖν δεῖ ἐν ταῖς τραγῳδίαις, ὅσαι λόγους ἔχουσι πιθανοὺς καὶ πανούργους ἐν προάξεσιν ἀδόξοις καὶ πονηροῖς. Οὐ πάνυ γὰρ ἀληθὲς τὸ τοῦ Σοφοκλέους, λέγοντος,

Οὐκ ἐς' απ' ἔργων μὴ καλῶν ἔπη καλά·

καὶ γὰρ ὅτος εἴωθεν ἤθεσι φαύλοις καὶ ἀτόποις πράγμασι λόγους ὑπαγελῶντας καὶ φιλανθρώπους αἰτίας πορίζειν. Καὶ ὁ σύσκηνος αὖ πάλιν, ὁρᾷς ὅτι τὴν τε
28 Φαίδραν καὶ προσεγκαλοῦσαν τῷ Θησεῖ πεποίηκεν, ὡς ὑπὸ τὰς ἐκείνου ἀθυμίας ἐρασθεῖσαν τοῦ Ἱππολύτου. Τοιαύτην δὲ καὶ τὴν Ἑλένην παρρησίαν καὶ τῆς Ἑκάβης ἐν ταῖς Τρωάσι δίδωσιν, οἰομένην δεῖν ἐκείνῃ κολάζεσθαι

A. 4. οἰομένη] A Stephano eſt, nec diſſentiunt plerique libri. Οἰομένην eſt in Ald. Baſ. Xyl. E. G. Harl.

ſentibus latere hoſtes non poſſet, ſomno ſimulato hac ſe difficultate expedivit, probant. Hæc ergo adoleſcentibus demonſtrantes, non patiemur eos ad pravos mores momento aliquo impelli, ſed ad delectum imitationemque bonorum: ſtatim ſingulis ſuam laudem ſuumque vituperium reddentes. Maxime id in tragœdiis adhibendum eſt, ubi turpibus ac pravis factis, ſermones accommodantur probabiles et aſtuti. Non enim verum prorſus eſt Sophocleum illud,

Non verba factis a malis veniunt bona,

nam et ipſe ſolet moribus perverſis, et factis pravis, rationes quæ arrideant, atque benignas excuſationes comparare. Et in eadem ſcena verſatus Euripides, vides ut faciat a Phædra porro etiam ipſum incuſari Theſeum, cujus ſcilicet injuriis ad amorem Hippolyti fuiſſet adacta. Eandemque dicendi libertatem in Troadibus Helenæ tribuit, quæ Hecubam, ut adulteri ſui genetricem, quam ſe, dig-

μᾶλλον ὅτι μοιχὸν αὐτῆς ἔτεκε. Μηδὲν οὖν τούτων κομψὸν ἡγεῖσθαι καὶ πανοῦργον ὁ νέος ἐζηλέσθω, μηδὲ προσμειδιάτω ταῖς τοιαύταις εὐρεσιλογίαις, ἀλλὰ βδελυττέσθω τοὺς λόγους μᾶλλον ἢ τὰ ἔργα τῆς ἀκολασίας.

Θ'. Ἐπὶ πᾶσι τοίνυν καὶ τὸ τὴν αἰτίαν ἑκάστου τῶν λεγομένων ὀφείλειν χρήσιμόν ἐστιν. Ὁ μὲν γὰρ Κάτων ἔτι παιδάριον ὢν ἔπραττε μὴν ὁ προστάξειεν ὁ παιδαγωγός, αἰτίαν δὲ καὶ λόγον ἀπήτει τοῦ προστάγματος. Τοῖς δὲ ποιηταῖς ὁ πειστέον ὥσπερ παιδαγωγοῖς ἢ νομοθέταις, ἂν μὴ λόγον ἔχῃ τὸ ὑποκείμενον. Ἕξει δέ, ἂν ᾖ χρηστὸν ᾖ· ἂν δὲ μοχθηρόν, ὀφθήσεται κενὸν καὶ μάταιον. Ἀλλ' οἱ πολλοὶ τῶν μὲν τοιούτων τὰς αἰτίας πικρῶς ἀπαιτοῦσι, καὶ διαπυνθάνονται πῶς λέλεκται,

Μηδέποτ' οἰνοχόην τιθέμεν κρητῆρος ὕπερθεν
Πινόντων·

Καὶ,

B. 8. οἰνοχόην] Ald. Bas. Xyl. Mosc. 1. 2. et Paris. Græco-Latina 1624. relinquunt Stephani οἰνοχόον, a quo non discrepant reliqui, excepto Harl. qui habet οἰνοχόεν.

niorem pœna affirmet. Horum ergo nihil scitum aut callidum arbitrari adolescens adsuescat, neque hujusmodi verborum commentis arrideat: sed magis quam ipsa impudica facta, orationes hujusmodi abominetur.

IX. Expedit etiam ubique causam eorum quæ dicuntur quærere. Ac Cato quidem puer etiamnum, facere quod jussisset pædagogus solebat: mandati tamen causam et rationem postulabat. Cæterum poetis non ita ut pædagogis aut legislatoribus parendum est, nisi rationem habeat, quod proponunt. Habebit autem, si sit rectum: sin pravum, inane et vacuum esse apparebit. Sed plerique acerbe causas postulant, inquiruntque quomodo et cur dictum sit:

Nec pateram supérimpones cratera bibentum,

Et,

Ὃς δέ κ' ἀνὴρ ἀπὸ ὧν ὀχέων ἕτερ' ἄρμαθ' ἵκηται,
C Ἔγχει ὀρεξάσθω·

τῷ δὲ μειζόνων ἀδασανίστως παραδέχονῃ τὴν πίστιν· οἷα καὶ ταῦτ' ἐστίν,

Δηλοῖ γὰρ ἄνδρα κἂν θρασύστολαγχνός τις ᾖ,
Ὅταν συνειδῇ μητρὸς ἢ πατρὸς κακά.

Καὶ,

Μικρὸν φρονεῖν χρὴ τὸν κακῶς πεπραχότα.

Καίτοι ταῦτα τῶν ἠθῶν ἅπτεται, καὶ τὰς βίους ταράττει, κρίσεις ἐμποιοῦντα φαύλας καὶ δόξας ἀγεννεῖς· ἂν μὴ πρὸς ἕκαστον αὐτῶν εἰθισμένοι λέγωμεν, Διὰ τί σμικρὸν φρονεῖν χρὴ τὸν κακῶς πεπραχότα, καὶ μὴ
D μᾶλλον ἀνταίρειν τῇ τύχῃ, καὶ ποιεῖν ὑψηλὸν ἑαυτὸν καὶ ἀταπείνωτον; Διὰ τί δὲ, ἐὰν ὁ πατὴρ φαῦλος καὶ ἀνόητος γεγονὼς, αὐτὸς ὢν χρηστὸς καὶ φρόνιμος, οὐ πρέπει μοι διὰ τὴν ἐμὴν ἀρετὴν μέγα φρονεῖν, ἀλλὰ καταπεπλῆχθαι καὶ ταπεινὸν εἶναι διὰ τὴν τοῦ πατρὸς ἁμαρτίαν; Ὁ γὰρ οὕτως ἅπασιν καὶ ἀντε-

D. 3. αὐτὸς ὤν] Ita D. Mosc. 2. Mez. Reliqui omnes αὐτὸς ἄν.

In currum alterius, proprio qui exscenderit, haſtam
Porrigat,——

gravioribus vero ſine ullo examine aſſentiuntur, cujus generis eſt :

Quaſi ſervitute, quamlibet fortem, premit
Culpæ patris matriſve conſcientia.

Et,

Animo eſſe parvo calamitoſos convenit.

Atqui talia mores attingunt, vitamque turbant, judicio abſurdis opinionibus depravato, niſi adſuefacti ad ſingula dicamus, Cur abjecto animo eſſe debet qui paſſus eſt infortunium? Cur non potius reluctari fortunæ, ſeque ipſum erigere, et non dejectum præſtare? Cur ſi patre malo et ſtolido genitus, ipſe bonus et prudens ſim, non deceat me propter meam virtutem alto et excelſo animo eſſe, potius quam demiſſum et humilem ob patris inſcitiam? Qui enim hoc modo obviam it et

ρείδων, καὶ μὴ παντὶ λόγῳ πλάγιον ὥσπερ πνεύματι παραδιδοὺς ἑαυτὸν, ἀλλ' ὀρθῶς ἔχειν νομίζων τὸ, Βλάξ ἄνθρωπος ὅτι παντὶ λόγῳ φιλεῖ ἐπτοῆσθαι, πολλὰ διαφθείρεται τῶν οὐκ ἀληθῶς οὐδὲ ὠφελίμως λεγομένων. Ταῦτα μὲν οὖν ἀβλαβῆ παρέξει τὴν τῶν ποιημάτων ἀκρόασιν.

ι'. Ἐπεὶ δὲ ὥσπερ ἐν ἀμπέλου φύλλοις καὶ κλήμασιν εὐθαλέσι πολλάκις ὁ καρπὸς ἀποκρύπτεται καὶ λανθάνει καταμαζόμενος· ὕτως ἐν ποιητικῇ λέξει καὶ μυθεύμασι περιεχομένοις πολλὰ διαφεύγει τὸν νέον ὠφέλιμα καὶ χρήσιμα· (δεῖ δὲ τοῦτο μὴ πάσχειν, μηδὲ ἀποπλανᾶσθαι τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἐμφύεσθαι μᾶλλον τοῖς περὶ ἀρετὴν φέρουσι καὶ δυναμένοις πλάττειν τὸ ἦθος·) οὐ χεῖρον ὄντι καὶ περὶ τούτων διελθεῖν ἐν βραχέσιν, ἀφαμμένον τύπῳ τῶν πραγμάτων, μήκη δὲ καὶ κατασκευὰς καὶ παραδειγμάτων ὄγκον ἐῶντα τοῖς

D. 9. ἐπτοῆσθαι] Sic recte Steph. ex Jannot. nec excerpta mea codicis D. dissentiunt. Pol. πεπεῖσθαι vel ἐπτοῖσθαι. Exempl. Turneb. ita γ· πεποιεῖσθαι· *alius MS.* πεπεῖσθαι η· Vulgo πεποιῆσθαι in Ald. Basil. Xyl. A. C. E. G. Mosc. 1. 2. Harl. Colleg. Nov.

obsistit, neque cuivis orationi tanquam vento latus dat, sed recte dictum putat, *Stultus quovis verbo percellitur*: is multa neque vere neque utiliter dicta excutiet ac propulsabit. Hæc ergo sunt quæ poesis auditionem innoxiam præstabunt.

X. Jam sicut inter vitis folia ac palmites copiosos sæpe fructus occultatur, subque umbra latet: in dictione quoque poetica et fabulis circumfusis, commoda multa et utilia adolescentem prætereunt. Cæterum id ferendum non est, neque a rebus aberrandum: sed inhærendum iis maxime quæ ad virtutem ferunt, et formandis moribus apta sunt. Itaque ex re est de his quoque breviter tractare, ita ut delineatis modo rebus, longitudinem apparatumque et multitudinem exemplorum iis relinquamus quorum ad doctrinæ ostentationem scrip-

F ἐπιδεικτικώτερον γράφῃσι. Πρῶτον μὲν οὖν τὰ ἠθικὰ καὶ τὰ φαῦλα γινώσκων ὁ νέος ἤδη καὶ πρόσωπα, τοῖς λόγοις προσηκέτω καὶ ταῖς πράξεσιν, ἃς ὁ ποιητὴς ἑκατέρῳ προσηκόντως ἀποδίδωσιν. Οἷον ὁ Ἀχιλλεὺς πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα λέγει, καίτοι λέγων μετ' ὀργῆς,

Οὐ γάρ σοί ποτε ἶσον ἔχω γέρας ὁππότ' Ἀχαιοὶ
Τρώων ἐκπέρσωσ' εὖ ναιόμενον πτολίεθρον.

Ὁ δὲ Θερσίτης τῷ αὐτῷ λοιδορούμενος λέγει,

Πλεῖαί τοι χαλκῷ κλισίαι, πολλαὶ δὲ γυναῖκες
Εἰσὶν ἐνὶ κλισίῃ ἐξαίρετοι, ἃς τοι Ἀχαιοὶ
29 Πρωτίστῳ δίδομεν, εὖτ' ἂν πτολίεθρον ἕλωμεν.

Καὶ πάλιν ὁ Ἀχιλλεύς,

— αἶψά κε ποθὶ Ζεὺς
Δῶσι πόλιν Τροίην εὐτείχεον ἐξαλαπάξαι·

ὁ δὲ Θερσίτης,

Ὅν κεν ἐγὼ δήσας ἀγάγω ἢ ἄλλος Ἀχαιῶν.

Πάλιν τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐν τῇ ὑπιπωλήσῃ τὸν Διομήδην λοιδορήσαντος, ὁ μὲν ὀπίσω ἀντεῖπεν,

F. 1. ἐπιδεικτικώτερον] Ita omnes libri. Xylander vertit *ad rem demonſtrandam*, ut ἀποδεικτικώτερον corrigere voluiſſe videatur. At vulgata recte habet: eſt more Sophiſtarum ad ἐπίδειξιν dicere.

tio inſtituitur. Principio bonas malaſque perſonas indoleſque cognitas habens adoleſcens, ſermonibus animum factiſque advertat, quæ utrique generi poeta decenter attribuit. Verbi gratia, Achilles ad Agamemnonem, quantumvis iratus hæc dicit:

Non Troja exciſa, tecum exæquabor honore.

Therſites vero eidem convicium faciens, ſic loquitur,

Ære tibi tua ſunt multo tentoria plena,
Captivarum ingens numerus, quas urbe potiti
Eximias damus, ante omnes tibi munus Achivi,

Iterum Achilles,

——— ſi Jupiter olim
Concedet muris munitam evertere Trojam:

at Therſites,

Quem vel ego, vinctum, vel quiſquam ducat Achæus.

Rurſum Diomedes, ad Agamemnonis exercitum obeuntis convicium nihil ipſe reſpondet,

Αἰδεσθεὶς βασιλῆος ἐπιπλὴν αἰδοίοιο·

ὁ δὲ Σθένελος, οὔ τινος ἔκλυεν ἀνδρός,

Ἀτρεΐδη, [φησὶ] μὴ ψεύδεα, ἐπιστάμενος σάφα εἰπεῖν.
Ἡμεῖς τοι πατέρων μέγ' ἀμείνονες εὐχόμεθ' εἶναι. B

Ἡ γὰρ τοιαύτη διαφορὰ μὴ πᾶσι πανταχοῦ, διδάξει τὸν νέον ἀστεῖον ἡγεῖσθαι τὴν ἀτυφίαν καὶ μετριότητα, τὴν δὲ μεγαλαυχίαν καὶ περιαυτολογίαν ὡς φαῦλον εὐλαβεῖσθαι. Χρήσιμον δὲ καὶ τὸ τὸν Ἀγαμέμνονος καταγνοεῖν ἐνταῦθα. Τὸν μὲν οὖν Σθένελον, ἀπροσαύδητον παρῆλθε· τὸν δὲ Ὀδυσσέως οὐκ ἠμέλησεν ἠχθέντος, ἀλλ' ἠμείψατο καὶ προσηγόρευσεν,

Ὡς γνῶ χωομένοιο· πάλιν δ' ὄγε λάζετο μῦθον.

Τὸ μὲν γὰρ πᾶσιν ἀπολογεῖσθαι, θεραπευτικὸν καὶ οὐκ ἀξιωματικόν· τὸ δὲ πάντων καταφρονεῖν, ὑπερήφανον καὶ ἀνόητον. Ἄριστα δὲ ὁ Διομήδης ἐν μὲν τῇ μάχῃ C σιωπᾷ, κακῶς ἀκούων ὑπὸ τοῦ βασιλέως· μετὰ δὲ τὴν μάχην παῤῥησίᾳ χρῆται πρὸς αὐτόν,

B. 7. ἠχθέντος] Abeſt in Ald. Baſ. Xyl. C. Moſc. 1. 2. Sumpſit Stephanus ex Jannot. Rodolph. Pol. Nec deſideratur in libris reliquis.

Nimirum reverens, venerandi jurgia regis:

Sthenelus autem, nullius homo nominis, hæc regerit:

Atride, quum vera ſcias ne falſa loquaris,
Nos patribus longe meliores dicimus eſſe.

Hoc enim diſcrimen obſervatum, docebit adoleſcentem faſtus vacuitatem et moderationem animi rem eſſe præclaram: contra jactantiam et ſui laudationem ut vitium eſſe vitandam. Atque hic utile eſt etiam in Agamemnonem intueri. Sthenelum non alloquutus præteriit: Ulyſſem autem non neglexit irritatum, ſed reſpondit, ac compellavit,

Iratum cernens, rurſuſque ita farier inſit.

Blanditiæ enim eſt, non dignitatis, omnibus ſe velle purgare: omnes autem deſpicere ſuperbiæ et ſtultitiæ. Optime vero Diomedes in pugna tacet, a rege convicio affectus: a pugna autem, libere adverſus eum loquitur,

Ἀλκὴν μέν μοι πρῶτον ὀνείδισας ἐν Δαναοῖσιν.

Εὖ δὲ ἔχει καὶ φρονίμου ἀνδρὸς καὶ μάντεως διαφορὰν παντηρικῶς μὴ καταλιπεῖν. Ὁ μὲν γὰρ Κάλχας ὑ σωφρόνως τὸ καιρόν, ἀλλ' ἐν πλήθει πρὸ ὀδόν ἐποιήσατο κατηγορῆσαι τοῦ βασιλέως ὡς τὸν λοιμὸν αὐτοῖς ἐπάγοντος. Ὁ δὲ Νέστωρ βουλόμενος ἐμβαλεῖν λόγον ὑπὲρ τοῦ πρὸς τὸν Ἀχιλλέα διαλλαγῶν, ἵνα μὴ D διαβάλλειν δοκῇ τὸν Ἀγαμέμνονα πρὸς τὸ πλῆθος, ὡς ἁμαρτόντα καὶ χρησάμενον ὀργῇ,

Δαίνυ δαῖτα γέρουσιν· ἔοικέ τοι, ὄφρα ἀείκες·
Πολλῶν δ' ἀγρομένων, τῷ πείσεαι ὅς κεν ἀρίστην
Βουλὴν βουλεύσῃ.

Καὶ μὴ τὸ δεῖπνον ἐξαποστέλλει τοὺς πρέσβεις. Τοῦτο γὰρ ἐκεῖ ἐπανόρθωσις ἁμαρτίας, ἐκεῖνο δὲ, κατηγορία καὶ πρόπηλακισμός. Ἐπὶ δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς γένεσι διαφορὰς σκεπτέον, ὧν τοιοῦτός ἐστιν ὁ τρόπος· Οἱ μὲν Τρῶες ὑπάσι μὴ κραυγῆς καὶ θράσους, οἱ δ' Ἀχαιοὶ,

Σιγῇ δειδιότες σημάντορας.—

C. 6. καταλιπεῖν] Rarius, probum tamen, eſt. E. Jun. παραλιπεῖν.

Ante mihi, culpam virtutis, probra canebas.

Expedit etiam non prætermittere diſcrimen viri prudentis, et vatis in populi conventu multitudinis applauſum captantis. Etenim Calchas, temporis nulla ducta ratione, pro nihilo putavit in ipſa multitudine regem accuſare, ut qui peſtem populo intuliſſet. At Neſtor de reconciliando Achillis animo ſermonem illaturus, ne videretur Agamemnonem apud populum traducere, ut qui per iram peccaſſet, ita ei ſuadet:

Præbe epulum ſenibus, decet, et te principe dignum eſt,
Tum magno e cœtu, potior ſententia vincat.

atque a cœna legatos emittit. Nimirum hoc erat peccati correctio, illud, criminatio et contumelia. Quin et nationum diſcrimina ſunt conſideranda: quæ ſunt hujuſmodi. Trojani ad prælium eunt cum clamore et ferocia, Achivi autem

Ductorum taciti formidine.—

Τὸ γὰρ ἐν χερσὶ τῶν πολεμίων ὄντων, φοβεῖσθαι τὰς ἄρχοντας, ἀνδρείας ἅμα καὶ πειθαρχίας σημεῖον. Ὅθεν ὁ E
μὲν Πλάτων ἐθίζει τὰς ψόγους φοβεῖσθαι καὶ τὰ αἰσχρὰ μᾶλλον ἢ τοὺς πόνους καὶ τοὺς κινδύνους· ὁ δὲ Κάτων ἔλεγε φιλεῖν τοὺς ἐρυθριῶντας μᾶλλον ἢ τοὺς ὠχριῶντας. Ἔστι δὲ καὶ τῶν ἐπαγγελιῶν ἴδιος χαρακτήρ. Ὁ μὲν γὰρ Δόλων ἐπαγγέλλεται,

Τόφρα γὰρ ἐς στρατὸν εἶμι διαμπερὲς, ὄφρ' ἂν ἵκωμαι
Νῆ' Ἀγαμεμνονέην·

ὁ δὲ Διομήδης ἐπαγγέλλεται μὲν οὐδέν, ἧττον δ' ἄν φησι φοβηθῆναι μετ' ἑτέρου πεμπόμενος. Ἑλληνικὸν οὖν καὶ ἀσεῖον ἡ προθυμία, βαρβαρικὸν δὲ καὶ φαῦλον ἡ θρασύτης· καὶ δεῖ τὸ μὲν ζηλοῦν, τὸ δὲ δυσχεραίνειν. Ἔχεται δέ τινος οὐκ ἀχρήστου θεωρίας καὶ τὸ περὶ τοὺς Τρῶας καὶ τὸν Ἕκτορα πάθος, τῷ Αἴαντος αὐτοῦ μονομαχεῖν μέλλοντος. Ὁ μὲν γὰρ Αἰσχύλος, Ἰσθμοῖ πύκτου πληγέντος εἰς τὸ πρόσωπον, καὶ χαυνῆς γενο-

E. 2. ἐθίζει τὰς ψόγους] ἐθίζει τὰς νέας τὰς ψόγους Mez.

Nam quod jam congreſſuri cum hoſte duces ſuos metuunt, id ſignum eſt cum fortitudinis, tum obedientiæ. Atque idcirco et Plato adſuefacere nos vult, reprehenſiones et turpitudinem magis metuere quam labores et pericula: et Cato, rubentes ſibi pallidioribus chariores eſſe dicebat. Sua eſt etiam promiſſionibus nota. Dolon enim ſic pollicetur,

Nam penitus caſtris, ad navim Agamemnonis ibo.

At Diomedes nihil promittit: in minore tamen metu ſe fore ait, altero ſibi adjuncto aliquo. Græcanicum proinde eſt, et ſcitum, prudentia: barbaricum vero et vitioſum, audacia: et imitandum illud eſt, hoc reſpuendum. Contemplationem quoque non inutilem habet affectio animi Troum, et Hectoris cum Ajace ſingulari prælio congreſſuri. Nam Æſchylus ſane, quum Iſthmico certamine pugil in faciem ictum accepiſſet, eſſetque exclama-

μήνης, Οἷον, εἶπεν, ἡ ἄσκησίς ἐστιν· οἱ θεώμενοι βοῶσιν, ὁ δὲ πληγεὶς σιωπᾷ. Τοῦ δὲ ποιητοῦ λέγοντος ὅτι τὸν Αἴαντα μὴ τοῖς ὅπλων φανέντα λαμπρὸν, οἱ μὲν Ἕλληνες ἔχαιρον ὁρῶντες,

Τρῶας δὲ τρόμος αἰνὸς ἐπήλυθε γυῖα ἕκαστον,
Ἕκτορί τ' αὐτῷ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι πάτασσεν,

πῶς οὐκ ἂν ἀγάσαιτο τὴν διαφοράν; τοῦ μὲν κινδυνεύοντος ἡ καρδία πηδᾷ μόνον, ὥσπερ παλαίειν νὴ Δί', ἢ σταδιοδρομεῖν μέλλοντος· τοῖς δὲ θεωμένων τρέμει καὶ πάλλεται τὸ σῶμα, δι' εὔνοιαν καὶ φόβον ὑπὲρ τοῦ βασιλέως. Ἐνταῦθα δὲ καὶ τὴν τοῦ κράτιστα πρὸς τὸ κάκιστον διαφορὰν ἐποθεωρητέον. Ὁ μὲν γὰρ Θερσίτης,

Ἔχθιστος δ' Ἀχιλῆϊ μάλιστ' ἦν, ἠδ' Ὀδυσῆϊ·

ὁ δὲ Αἴας, αἰεί τε τῷ Ἀχιλλεῖ πρόσφιλὴς, καὶ πρὸς τὸν Ἕκτορα λέγει πρὸς αὐτόν,

F. 9. φανέντα] Sic Ald. Baſ. Xyl. Steph. At εἰπόντα A.C.E.G. Moſc. 1. 2. Coll. Nov. Jun. Exempl. Turn. Aliter item D. Αἴαντα τῶν ὅπλων ποιούντων λαμπρόν. Utrumque confundit Vulc. Αἴαντα ποιούντων τῶν ὅπλων φανέντα λαμπρόν. Suſpicor veram ſcripturam ἐπιόντα latere in εἰπόντα.

tum: *Quanta*, inquit, *res eſt conſuetudo: ſpectatores vociferantur, ictus tacet.* Et quum poeta dicat, Ajace in armis cum ſplendore viſo gaviſos eſſe Græcos, at

Troum cuique, gravi quatiuntur membra tremore,
Hectoris ipſiuſque, micant pavitantia corda:

quis hic non miretur diſcrimen? quum ejus qui adibat periculum, cor tantum ſaliret, tanquam lucta aut curſu decertaturi: ſpectatorum autem quaterentur et tremerent corpora, ob benevolentiam et metum quem gerebant pro rege. Hic deprehendas etiam quo optimus a deterrimo diſtet. Therſites enim

Oderat ante alios Ithacum tamen Æacidamque:

at Ajax, cum ſemper Achilli amicus fuit, tum ita ad Hectorem, de eo dicit:

— νῦν μὲν δὴ σάφα εἴσεαι οἷόθεν οἷος,
Οἷοι καὶ Δαναοῖσιν ἀριστῆες μετέασι,
Καὶ μετ' Ἀχιλλῆα ῥηξήνορα θυμολέοντα.

Καὶ τοῦτο μὲν Ἀχιλλέως τὸ ἐγκώμιόν ἐστι· τὰ δ' ἐξῆς ὑπὲρ ἁπάντων εἰρῆσθαι χρήσιμως,

Ἡμεῖς δ' εἰμὲν τοῖοι οἳ ἂν σέθεν ἀντιάσαιμεν
Καὶ πολέες·

οὔτε μόνον, οὔτε ἄριστον ἀποφαίνων ἑαυτὸν, ἀλλὰ μετὰ πολλῶν ὁμοίως δυναμένων ἀμύνασθαι. Ταῦτα μὲν οὖν ἱκανὰ δεῖ λέγεσθαι περὶ διαφορᾶς· ἂν μὴ καὶ κεῖνο βούλωμεθα προσλαβεῖν, ὅτι τῶν Τρώων ἑαλώκασι καὶ πολλοὶ ζῶντες, οὐδεὶς δὲ τῶν Ἀχαιῶν· καὶ τῶν μὲν ὑποπεπτώκασιν ἔνιοι τοῖς πολεμίοις, ὥσπερ ὁ Ἄδραστος, οἱ Ἀντιμάχου παῖδες, ὁ Λυκάων, αὐτὸς ὁ Ἕκτωρ δεόμενος περὶ ταφῆς τοῦ Ἀχιλλέως· ἐκείνων δὲ οὐδείς· ὡς βαρβαρικὸν τὸ ἱκετεύειν καὶ ὑποπίπτειν ἐν τοῖς ἀγῶσιν ὄντος, Ἑλληνικὸν δὲ, ἢ νικᾶν μαχόμενον ἢ ἀποθνήσκειν.

ια'. Ἐπεὶ δὲ, ὥσπερ ἐν ταῖς νομαῖς, ἡ μὲν μέλιττα

C. 1. δυναμένων] Est in omnibus libris. Malim tamen δυνάμενον.
C. 3. καὶ πολλοὶ] Καὶ quominus delendum putem facit consensus librorum. Rarius quidem tali in nexu: reddi tamen potest, *multi sane*.

Nunc solus, mecum collato Marte, videbis,
Quales et Danaum fortes sint, præter Achillem
Perrumpentem acies, cuique ignea corda leonis.

In his, Achillis est laudatio: quæ sequuntur, commode sunt de omnibus dicta:

Nos multi, et pro se, tecum contendere fortes:

se, neque solum, neque præstantissimum dicit: sed qui cum multis hoc habeat quod Hectori subsistere queat. De discrimine hæc satis, nisi id quoque assumimus, quod Trojanorum multi in potestatem hostium vivi pervenerunt, nemo Græcorum. Et quod illorum multi supplices facti sunt hostibus, ut Adrastus, Antimachi filii, Lycaon, ipseque Hector pro sepultura Achillem deprecans: horum nullus: quasi barbaricum sit, in pugna supplicare, Græcanicum, pugnando vincere aut mori.

XI. Cæterum sicut inter pascendum, apis florem, capra

διώκει τὸ ἄνθος, ἡ δὲ αἴξ τὸν θαλλόν, ἡ δὲ ὗς τὴν
D ῥίζαν, ἄλλα δὲ ζῶα τὸ σπέρμα καὶ τὸν καρπόν· ὕπως
οὖν ταῖς ἀναγνώσεσι τῶν ποιημάτων, ὁ μὲν ἀπανθίζεται
τὴν ἱστορίαν, ὁ δὲ ἐμφύεται τῷ κάλλει καὶ τῇ κατασκευῇ
τῶν ὀνομάτων, καθάπερ ὁ Ἀριστοφάνης φησὶ περὶ Εὐριπίδου
φησί,

Χρῶμαι γὰρ αὐτῶ τῷ στόματος τῷ στρογγύλῳ·

οἱ δὲ τῶν περὶ τὸ ἦθος εἰρημένων ὠφελίμως ἔχονται,
περὶ οὓς δὴ νῦν ἡμῖν ὁ λόγος ἐστίν, ὑπομιμνήσκωμεν
αὐτοὺς ὅτι δεινόν ἐστι, τὸν μὲν φιλόμυθον μὴ λανθάνειν
τὰ καινῶς ἱστορούμενα καὶ περιττῶς, μηδὲ τὸν φιλολόγον
ἐκφεύγειν τὰ καθαρῶς πεφρασμένα καὶ ῥητορικῶς· τὸν
E δὲ φιλότιμον καὶ φιλόκαλον, καὶ μὴ παιγνίας ἀλλὰ
παιδείας ἕνεκα, ποιημάτων ἀπόμυνον, ἀργῶς καὶ ἀμελῶς
ἀκούειν τῶν περὶ ἀνδρίαν ἢ σωφροσύνην ἢ δικαιοσύνην
ἀναπεφωνημένων· οἷα καὶ ταῦτ' ἐστί,

D. 8. ὑπομιμνήσκωμεν αὐτὸς] Sumpsi a Coll. Muret. et Mez. Vulcob. Reliqui αὐτοῖς.

D. 10. καινῶς] Sumpsi ex D. E. Exemplo Turn. Vulc. Item ex varietate codicis A. in quo est καινῶς superscripta meliori lectione. Reliqui omnes κενῶς. Xylander vertit, *vana et supervacanea :* quod correxi.

germen, sus radicem, aliæ bestiæ semen fructumve captant: ita legendis poematis alius historiam decerpit, alius elegantiæ et apparatui verborum inhæret, quomodo Aristophanes de Euripide ait,

Ejus rotunditate namque oris fruor,

alii vero ea quæ de moribus utiliter dicta sunt, consectantur, ad quos hic noster sermo pertinet, admonebimus hos indignum esse, cum eum qui fabulas sequitur, nihil eorum fugiat, quæ nove et curiose narrantur: qui loquendi elegantiam interioresque literas amat, pure ornateque dictum nihil prætereat; honesti et pulchri studiosum quique non joci sed doctrinæ causa, poemata legat: perfunctorie, negligenterque audire, quæ in iis, ad fortitudinem temperantiam aut justitiam sunt enunciata: qualia et hæc sunt:

Τυδείδη, τί παθόντε λελάσμεθα θούριδος ἀλκῆς;
Ἀλλά γε δεῦρο πέπον παρ' ἔμ' ἵσασο· δὴ γὰρ ἔλεγχος
Ἔσσεται, ἤ κεν νῆας ἕλῃ κορυθαίολος Ἕκτωρ.

Τὸ γὰρ σὺν κινδυνῷ τῶ σφαφθαρῆναι καὶ ἀπολέσθαι μὴ πάντων ὄντα τὸν φρονιμώτατον, ὁρᾶν τὸ αἰσχρὸν δεδοικότα καὶ τὸ ἐπονείδιστον, ἀλλὰ μὴ θάνατον, ἐμπαθῆ ποιῆσαι πρὸς ἀρετὴν τὸν νέον. Καὶ τὸ,

Χαῖρε δ' Ἀθηναίη πεπνυμένῳ ἀνδρὶ δικαίῳ,

τοιοῦτον ὑπολογισμὸν δίδωσι, μήτε πλουσίῳ τινὶ, μήτε F καλῷ τὸ σῶμα, μήτε ἰσχυρῷ τινὶ θεὸν χαίρουσαν, ἀλλὰ φρονίμῳ καὶ δικαίῳ ποιήσας. Καὶ πάλιν τὸν Ὀδυσσέα φάσκουσα μὴ προϊδεῖν μηδὲ προλείπειν,

Οὕνεκ' ἐπήτης ἐστὶ, καὶ ἀγχίνοος καὶ ἐχέφρων,

ἐνδείκνυται μόνον εἰ) τοῖς ἡμετέροις θεοφιλὲς καὶ θεῖον ἀρετὴ, εἴγε δὴ τὰ ὅμοια χαίρειν τοῖς ὁμοίοις πέφυκεν. Ἐπεὶ δὲ μεγάλου δοκοῦντος εἶ) καὶ ὄντος τῶ κρατεῖν 31 ὀργῆς, μεῖζόν ἐστιν ἡ φυλακὴ καὶ ἡ προῆνοια τῶ μὴ C

E. 11. Καὶ τὸ,—Χαῖρε] Puto legendum καὶ τῷ Χαῖρε; refertur ad ſequens δίδωσι—ποιήσας, ſcilicet, Homerus.

Quo nobis caſu, Diomedes, vivida virtus
Excidit? huc aſſiſte meus, nam dedecus ingens
Fiet, ſi naves galeatus ceperit Hector.

Videre enim hominem prudentiſſimum, in mortis periculo cum tota multitudine communi conſtitutum, non mortis, ſed turpitudinis metu duci, animo adoleſcentis ad virtutis ſtudium motum afferet. Et hoc,

Gaudebat ſapiente viro, juſtoque Minerva:

idem ratiocinari docet quum dea non divite aut formoſo aliquo, aut robuſto, ſed prudente et juſto delectari fingitur. Rurſum ubi eadem dicit ſe Ulyſſem non deſtituere aut negligere,

Quod prudens animoque ſagax, cordatus et eſſet:

indicat nihil de rebus noſtris diis eſſe charum et divinum præter virtutem: ſiquidem ſimilia gaudere ſimilibus ſolent. Porro quum et videatur et ſit magnum, iræ poſſe moderari: majus eſt, cavere pru-

παρεπεσεῖν ὀργῇ, μηδὲ ἀλῶναι, καὶ ταῦτα δεῖ τοῖς ἀναγινώσκουσιν ὑποδεικνύειν μὴ παρέργως, ὅτι τὸν Πρίαμον ὁ Ἀχιλλεύς, οὐκ ἀναγκαῖος ὢν οὐδὲ ῥᾴδιος, ἡσυχίαν ἄγειν κελεύει καὶ μὴ παροξύνειν αὐτὸν, ἵνα,

Μηκέτι νῦν μ' ἐρέθιζε γέρον· νεάω δὲ καὶ αὐτὸς
Ἕκτορά τοι λῦσαι, διόθεν δέ μοι ἄγγελος ἦλθε.
Μή σε γέρων ἐὸν αὐτὸν ἐνὶ κλισίῃσιν ἐάσω,
B Καὶ ἱκέτην περ ἐόντα, Διὸς δ' ἀλίτωμαι ἐφετμάς.

καὶ τὸν Ἕκτορα λύσας καὶ παρεισέλας αὐτὸς ὅπι τιὼ ἀπίνιω πῆσιν, πρὶν ἡκισμένον ὑπὸ σ' πατρὸς ὀφθῆναι,

Μὴ ὁ μὲν ἀχνυμένῃ κραδίῃ χόλον ἐκ ἐρύσαιτο,
Παῖδα ἰδών. Ἀχιλῆϊ δ' ὀρινθείη φίλον ἦτορ,
Καὶ ἑ κατακτείνειε, Διὸς δ' ἀλίτηται ἐφετμάς.

τὸ γὰρ ὀπισφαλῶς πῶς ὀργιὼ ἔχοντα, καὶ φύσει τραχὺν ὄντα καὶ θυμοειδῆ, μὴ λανθάνειν ἑαυτὸν, ἀλλ' ἐξυλαβεῖσθαι καὶ φυλάττεσθ τὰς αἰτίας, ἢ παρακαλαμβάνειν τῷ λογισμῷ πόῤῥωθεν, ὅπως οὐδὲ ἄκων τῷ C πάθει παρεπεσεῖται, θαυμαστῆς ὄτι προνοίας. Οὕτω δὲ δεῖ καὶ πῶς μέθιω τὸν φίλοινον ἔχειν, καὶ πῶς

denter ne ad iram delabamur: ac talia auditoribus non obiter ſunt demonſtranda. Verbi gratia, quod Priamum Achilles, homo minime lenis aut patiens, quieſcere jubet, ne ab eo irritetur:

Ne me ultra jam inceſſe ſenex, et pectore verſo
Hectora uti ſolvam! et mater mihi nuncia venit,
Ne ſenior, ne ipſum te, intra tentoria linquam,
Sis ſupplex licet, et frangam mandata Tonantis.

lotumque et velatum Hectorem ipſe currui imponit, priuſquam eum pater videret turpiter tractatum:

Ne non ille iram turbato in corde teneret,
Natum ut vidiſſet, corque inflammaret Achillis.
Iſque illum, Jovis offendens mandata, necaret.

Admirandæ eſt enim prudentiæ, hominem ad iram proclivem, naturaque aſperum et iracundum, ſeipſum non ignorare: ſed cavere ſibi, et declinare cauſas iraſcendi, eminuſque ſe ratione præmunire, ne vel invitus in eam perturbationem delabatur. Hoc modo et vinoſus contra ebrietatem, et adverſus amorem, amatorius ſe præparare debet.

Τυδείδη, τί παθόντε λελάσμεθα θούριδος ἀλκῆς;
Ἀλλά γε δεῦρο πέπον παρ' ἔμ' ἵστασο· δὴ γὰρ ἔλεγχος
Ἔσσεται, ἤ κεν νῆας ἕλῃ κορυθαίολος Ἕκτωρ.

Τὸ γὰρ ἐν κινδύνῳ τὸν ἀφθαρτῶναι καὶ ἀπολέσθαι μὴ πάντων ὄντα τὸν φρονιμώτατον, ὁρᾶν τὸ αἰσχρὸν δεδοικότα καὶ τὸ ἐπονείδιστον, ἀλλὰ μὴ θάνατον, ἐμπαθῆ ποιήσῃ πρὸς ἀρετὴν τὸν νέον. Καὶ τὸ,

Χαῖρε δ' Ἀθηναίη πεπνυμένῳ ἀνδρὶ δικαίῳ,

τοιοῦτον ὑπολογισμὸν δίδωσι, μήτε πλουσίῳ τινὶ, μήτε F καλῷ τὸ σῶμα, μήτε ἰσχυρῷ τινὶ θεὸν χαίρουσαν, ἀλλὰ φρονίμῳ καὶ δικαίῳ ποιήσας. Καὶ πάλιν τὸν Ὀδυσσέα φάσκουσα μὴ προϊεμένην μηδὲ προλείπειν,

Οὕνεκ' ἐπήτης ἐστὶ, καὶ ἀγχίνοος καὶ ἐχέφρων,

ἐνδείκνυται μόνον τὴν (εἰ) τῶν ἡμετέρων θεοφιλὲς καὶ θεῖον ἀρετὴν, εἴγε δὴ τὰ ὅμοια χαίρειν τοῖς ὁμοίοις πέφυκεν. Ἐπεὶ δὲ μεγάλου δοκοῦντος (εἶ) καὶ ὄντος τὸ κρατεῖν 33 ὀργῆς, μεῖζόν ἐστιν ἡ φυλακὴ καὶ ἡ προμήθεια τὸ μὴ

E. 11. Καὶ τὸ,—Χαῖρε] Puto legendum καὶ τῷ Χαῖρε; refertur ad ſequens δίδωσι—ποιήσας, ſcilicet, Homerus.

Quo nobis caſu, Diomedes, vivida virtus
Excidit? huc aſſiſte meus, nam deaccus ingens
Fiet, ſi naves galeatus ceperit Hector.

Videre enim hominem prudentiſſimum, in mortis periculo cum tota multitudine communi conſtitutum, non mortis, ſed turpitudinis metu duci, animo adoleſcentis ad virtutis ſtudium motum afferet. Et hoc,

Gaudebat ſapiente viro, juſtoque Minerva:

idem ratiocinari docet quum dea non divite aut formoſo aliquo, aut robuſto, ſed prudente et juſto delectari fingitur. Rurſum ubi eadem dicit ſe Ulyſſem non deſtituere aut negligere,

Quod prudens animoque ſagax, cordatus et eſſet:

indicat nihil de rebus noſtris diis eſſe charum et divinum præter virtutem: ſiquidem ſimilia gaudere ſimilibus ſolent. Porro quum et videatur et ſit magnum, iræ poſſe moderari: majus eſt, cavere pru-

πρεπεσεῖν ὀργῇ, μηδὲ ἀλῶναι, καὶ ταῦτα δεῖ τοῖς ἀναγινώσκουσιν ὑποδεικνύειν μὴ παρέργως, ὅτι τὸν Πρίαμον ὁ Ἀχιλλεὺς, οὐκ ἀναφετικὸς ὢν οὐδὲ πρᾷος, ἡσυχίαν ἄγειν κελεύει καὶ μὴ παροξύνειν αὐτὸν, ὅπως,

Μηκέτι νῦν μ' ἐρέθιζε γέρον· νεὸς δὲ καὶ αὐτὸς
Ἕκτορά τοι λῦσαι, διόθεν δέ μοι ἄγγελος ἦλθε.
Μή σε γέρων ἀδ' αὐτὸν ἐνὶ κλισίῃσιν ἐάσω,
B Καὶ ἱκέτην περ ἐόντα, Διὸς δ' ἀλίτωμαι ἐφετμάς.

καὶ τὸν Ἕκτορα λύσας καὶ θεισείλας αὐτὸς ὀπὶ τιὼ ἀπήνῃ πίθησιν, πρὶν ἡκισμένον ὑπὸ τοῦ πατρὸς ὀφθῆναι,

Μὴ ὁ μὲν ἀχνυμένῃ κραδίῃ χόλον ἔκ ἐρύσαιτο,
Παῖδα ἰδών. Ἀχιλῆϊ δ' ὀρινθείη φίλον ἦτορ,
Καὶ ἑ κατακτείνειε, Διὸς δ' ἀλίτηται ἐφετμάς.

τὸ γὰρ ὀπισφαλῶς θεὸς ὀργὴν ἔχοντα, καὶ φύσει τραχὺν ὄντα καὶ θυμοειδῆ, μὴ λανθάνειν ἑαυτὸν, ἀλλ' ἐξυλαβεῖσθαι καὶ φυλάττεσθαι τὰς αἰτίας, ἢ θεκαλαμβάνειν τῷ λογισμῷ πόρρωθεν, ὅπως οὐδὲ ἄκων τῷ C πάθει θεπεσεῖται, θαυμαστῆς ὄντι θεονοίας. Οὕτω δὲ δεῖ καὶ θεὸς μέθην τὸν φίλοινον ἔχειν, καὶ θεὸς

denter ne ad iram delabamur: ac talia auditoribus non obiter ſunt demonſtranda. Verbi gratia, quod Priamum Achilles, homo minime lenis aut patiens, quieſcere jubet, ne ab eo irritetur:

Ne me ultra jam inceſſe ſenex, et pectore verſo
Hectora uti ſolvam! et mater mihi nuncia venit,
Ne ſenior, ne ipſum te, intra tentoria linquam,
Sis ſupplex licet, et frangam mandata Tonantis.

lotumque et velatum Hectorem ipſe currui imponit, priuſquam eum pater videret turpiter tractatum:

Ne non ille iram turbato in corde teneret,
Natum ut vidiſſet, corque inflammaret Achillis.
Iſque illum, Jovis offendens mandata, necaret.

Admirandæ eſt enim prudentiæ, hominem ad iram proclivem, naturaque aſperum et iracundum, ſeipſum non ignorare: ſed cavere ſibi, et declinare cauſas iraſcendi, eminuſque ſe ratione præmunire, ne vel invitus in eam perturbationem delabatur. Hoc modo et vinoſus contra ebrietatem, et adverſus amorem, amatorius ſe præparare debet.

ἔρωτα τὸν ἐρωτικόν· ὥσπερ ὁ Ἀγησίλαος οὐχ ὑπέμεινεν ὑπὸ τῷ καλῷ φιλησθῆναι προσιόντος· ὁ δὲ Κῦρος οὐδὲ ἰδεῖν τὴν Πάνθειαν ἐτόλμησε· τῶν ἀπαιδεύτων τἀναντίον ὑπεκκαύματα τοῖς πάθεσι συλλεγόντων, καὶ πρὸς ἃ μάλιστα κακῶς καὶ ὀλισθηρῶς ἔχουσιν, αὐτοὺς προϊεμένων. Ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς οὐ μόνον ἑαυτὸν ἀνέχει θυμούμενον, ἀλλὰ καὶ τὸν Τηλέμαχον ὀργῇ σιωπῶν χαλεπὸν ὄντα καὶ μισοπόνηρον, ἀμβλύνει καὶ παρασκεδάζει πόρρωθεν ἡσυχίαν ἄγειν καὶ ἀνέχεσθαι, D κελεύων,

Εἰ δέ μ' ἀτιμήσουσι δόμον κατὰ, σὸν δὲ φίλον κῆρ
Τετλάτω ἐν στήθεσσι, κακῶς πάσχοντος ἐμεῖο,
Ἤπερ καὶ διὰ δῶμα ποδῶν ἕλκωσι θύραζε,
Ἢ βέλεσιν βάλλωσι, σὺ δ' εἰσορόων ἀνέχεσθαι.

Ὥσπερ γὰρ τοὺς ἵππους οὐκ ἐν τοῖς δεσμοῖς χαλινοῦσιν, ἀλλὰ πρὸ τῶν δεσμῶν, ὕτω τοὺς δυσκαθέκτους πρὸς τὰ δεινὰ καὶ θυμοειδεῖς προκαταλαμβάνοντες τοῖς λο-

D. 1. ἀνέχεσθαι, κελεύων] Difficultatem expedivi interpunctione; ad quam verſionem correxi.

Quomodo et Ageſilaus non paſſus eſt oſculum ſibi dari a formoſo ad ſe accedente: et Cyrus ne videre quidem Pantheam ſuſtinuit: quum contra male inſtituti, materiam ſuis affectibus, ac tanquam fomites conquirant, ad eaque ultro ſe dent mala ad quæ periculoſe ſunt propenſi. At vero Ulyſſes non ſeipſum modo iratum compeſcit: ſed et Telemachum colligens aſperum eſſe, et odio malorum occupatum, multo ante retundit, continere ſe jubens et tolerare; ita monens:

Turpibus at ſi me verbis factiſque per ædes
Inceſſent: firmo tu noſtra opprobria perfer
Pectore, ſeu pedibus tractum me naſe per aulam
Ejicient, ſeu miſſilibus manus improba adactis
Forte petent: hæc tu cernens, tolerare memento.

Sicut enim equos non in curſu, ſed ante curſum frenant: ſic eos qui difficulter continentur, indignitate rerum objecta, et iracundos, ratione occupare et temperare, atque ita

γισμοῖς καὶ παραβαρτύοντες, ὅπου τὰς ἀγῶνας ἄγουσιν. Δεῖ δὲ μηδὲ τῶν ὀνομάτων ἀμελῶς ἀκούειν, ἀλλὰ τοῦ μὴ Κλεάνθους παιδιὰν παραιτεῖσθαι· καταγωνεύεται γὰρ ἔστιν ὅτε παρασιούμενος ἐξηγεῖται τὸ

Ζεῦ πάτερ Ἰδηθεν μεδέων·

Καὶ τὸ,

Ζεῦ ἄνα Δωδωναῖε·

κελεύων ἀναγινώσκειν ὑφέν, ὡς τὸν ἐκ τῆς γῆς ἀναθυμιώμενον ἀέρα ἀφ' οὗ τοῦ ἀνάδοσιν Ἀναδωδωναῖον ὄντα. Καὶ Χρύσιππος δὲ πολλαχοῦ γλίσχρος ἐστὶν, οὐ παίζων, ἀλλ' εὑρεσιλογῶν ἀπιθάνως, καὶ παραβιαζόμενος Εὐρώπα Κρονίδην εἰ) τὸν δεινὸν ἐν τῷ ἀφαλέγεσθαι, καὶ ἀφαβεβηκόσι τῇ δυνάμει τοῦ λόγου. Βέλτιον δὲ, ταῦτα τοῖς γραμματικοῖς παρέντας, ἐκεῖνα μᾶλλον πιέζειν οἷς ἅμα τὸ χρήσιμον καὶ πιθανόν ἐστιν·

Οὐδέ με θυμὸς ἄνωγεν, ἐπεὶ μάθον ἔμμεναι ἐσθλός.

Καὶ,

—πᾶσιν γὰρ ἐπίστατο μείλιχος εἶναι.

demum ad certamina adducere convenit. Ne nomina quidem negligenter ſunt adoleſcenti inaudienda. Ac Cleanthis quidem ludicra miſſa faciet, qui nonnunquam dum ſe interpretem fert, nugatur: ut in his,

Ζεῦ πάτερ Ἰδηθεν μεδέων·

Et,

Ζεῦ ἄνα Δωδωναῖε·

hoc ille legi vult uno vocabulo ἀναδωδωναῖε: ſcilicet ita appellari exſpirantem aerem, qui a terra exhalando effertur. Chryſippus quoque ſæpenumero jejunus eſt, non ludens, ſed nulla eum probabilitate, comminiſcens, detorquenſque verba hæc, Εὐρώπα Κρονίδην, eo, ut ſit *vi dicendi præditus, eaque excellat*. Præſtat, his ad grammaticos ablegatis, iis inſiſtere quæ et utilia ſunt et juxta vero conſentanea:

Nec mi cor ſuaſit, fortis didici eſſe ferendo.

Et,

—comis nam cunctis eſſe ſcibat.

τὴν τε γὰρ ἀνδρείαν ἀποφαίνων μάθημα, καὶ τὸ φροσφιλῶς ἅμα καὶ κεχαρισμένως ἀνθρώποις ὁμιλεῖν, ἀπὸ ἐπιστήμης καὶ λόγου γίνεσθαι νομίζων, προτρέπει μὴ ἀμελεῖν ἑαυτῶν, ἀλλὰ μανθάνειν τὰ καλὰ, καὶ προσέχειν τοῖς διδάσκουσιν, ὡς τὴν σκαιότητα καὶ τὴν δειλίαν ἀμαθίαν οὖσαν καὶ ἄγνοιαν. Σφόδρα δὲ τούτοις κἀκεῖνα σύμφωνά ἐστιν ἃ λέγει περὶ τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος,

Ἦ μὰν ἀμφοτέροισιν ὁμὸν γένος, ἠδ' ἴα πάτρη·
Ἀλλὰ Ζεὺς πρότερος γεγόνει καὶ πλείονα ἤδει.

Θειότατον γὰρ ἀποφαίνει τὴν φρόνησιν καὶ βασιλικώτατον, ἐν ᾗ πίστευται τὴν μεγίστην ὑπεροχὴν τοῦ Διὸς, ὅτε δὴ καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἕπεσθαι ταύτῃ νομίζων. Ἐθιστέον ἅμα καὶ τούτων ἐγρηγορότως τὸν νέον ἀκούειν,

Ψεῦδος δ' οὐκ ἐρέει· μάλα γὰρ πεπνυμένος ἐστί.

Καὶ,

A. 1. ἠδ' ἴα] Revocavi ex Ald. Baſ. Xyl. A. Harl. Coll. Nov. Moſc. 1. 2. Mez. At Pol. ἡ μία, quod Stephanus recepit.

Fortitudinem enim diſcendo parari pronuntians, comitatemque, et in conſuetudine cum hominibus gratiam, a ſcientia et ratione proficiſci ſtatuens, hortatur ne nos ipſos negligamus: ſed diſcamus quæ honeſta ſunt, et animum docentibus advertamus; quippe perverſitatem et timiditatem eſſe inſcitiæ et ignorationis. Admodum his conſentanea ſunt, quæ de Jove et Neptuno dicuntur

Unum utrique genus, certe, patria una duobus,
Jupiter amborum prior ortus, pluraque norat.

Pronunciat enim, prudentiam eſſe diviniſſimam rem et maxime regiam: in qua Jovis ſummam ponit excellentiam; nimirum, huic virtuti reliquas quoque comites ire, ſentiens. Adſuefacere quoque adoleſcentem debemus ut et iſta vigili animo audiat:

Nil falſi, quippe eſt ſapiens, effabitur orc.

Et,

Ἀντίλοχε πρόσθεν πεπνυμένε ποῖον ἔρεξας;
Ἦ ἰχνας μὲν ἐμὴν ἀρετὴν, βλάψας δέ μοι ἵππους.

Καὶ,

B Γλαῦκε τίη δὲ σὺ τοῖος ἐὼν ὑπέροπλον ἔειπας;
Ὤ πέπον, ἦ τ' ἐφάμην σε περὶ φρένας ἔμμεναι ἄλλων.

ὡς ὅτε ψευδομύων τὴν φρονίμων, ὅτε καμομαχόντων ἐν τοῖς ἀγῶσιν, ὅτε πρὸ ἀξίαν ἑτέροις ἐγκαλόντων. Καὶ τὸν Πάνδαρον δὲ πειθοῦαι λέγων ἀφ' τὴν ἀφροσύνην τὰ ὅρκια συγχέαι, δῆλός ἐστιν οὐκ ἂν ἀδικῆσαι τὸν φρόνιμον ἡγούμενος. Ὅμοια δ' ἐστὶ καὶ περὶ σωφροσύνης ὑποδηλοῦν, ἐφιζάνοντα τοῖς ὕπω λεγομένοις,

Τῷδε γυνὴ Προίτου ἐπεμήνατο δῖ' Ἀντεια
Κρυπταδίῃ φιλότητι μιγήμεναι· ἀλλὰ τὸν ὅτοι
C Πειθ' ἀγαθὰ φρονέοντα δαΐφρονα Βελλεροφόντην.

Καὶ,

Ἠδ' ἤτοι τὸ πρὶν μὲν ἀναίνετο ἔργον ἀεικὲς
Δῖα Κλυταιμνήστρη· φρεσὶ γὰρ κέχρητ' ἀγαθῇσιν.

Ἐν μὲν οὖν τούτοις τῇ φρονήσει τὸ δ' σωφρονεῖν αἰτίαν ἀποδίδωσιν. Ἐν δὲ τοῖς ὧδε τὰς μάχας κελεύσεσιν ἑκάστοτε λέγων,

Antiloche, ante quidem prudens, jam quale patrasti?
Virtutemque meam maculans, lædensque jugales,

Et,

Cur, talis, voces rupisti, Glauce, superbas?
Quem præ aliis equidem rebar sapere omnibus unum:

nimirum docent hæc, neque mentiri homines prudentes, neque dolo in certaminibus uti, neque alios injuste culpare. Idem dicens Pandaro stultitiam jam persuasisse ut fœdus confunderet, injustitiam abesse a prudentibus, liquido ostendit se sentire. Eadem de pudicitia licet ostendere, his insistentem:

Deperiit Proeti hunc conjux Antea, potiri
Furtivo amplexu cupiens, sed vincere castam,
Non potuit mentem, prudentis Bellerophontæ.

Item,

Principio sane probrum tam turpe refugit,
Dia Clytæmnestre, vincens ratione furorem.

In his prudentiam pudicitiæ causam facit. In exhortationibus porro ad prælium identidem hæc ponens,

Αἰδὼς, ὦ Λύκιοι, πόσε φεύγετε; νῦν θοοὶ ἐσέ·

Καὶ,

— ἀλλ' ἐν φρεσὶ θέσθε ἕκαστος
Αἰδῶ καὶ νέμεσιν· δὴ γὰρ μέγα νεῖκος ὄρωρεν,

ἀνδρείως ἔοικε ποιεῖν τὺς σώφρονας, ἀφ' τὸ αἰδεῖσθαι τὰ αἰσχρὰ, καὶ τὰς ἡδονὰς δυναμένους ὑποβαίνειν, καὶ τὺς κινδύνους ὑφίστασθαι. Ἀφ' ὧν ὁ Τιμόθεος ὁρμηθεὶς, ὡ καλῶς ἐν τοῖς Πέρσαις τὺς Ἕλληνας παρεκάλει,

Σέβεσθ' αἰδῶ συνεργὸν ἀρετᾶς δορυμάχυ.

Αἰσχύλος δὲ καὶ τὸ τοῖς δόξαν ἔχειν ἀτύφως, καὶ μὴ ἀγασσοβεῖσθαι, μηδὲ ἐπαίρεσθαι τοῖς ἀπὸ τῶν πολλῶν ἐπαίνοις, ἐν τῷ φρονεῖν πίστεται, περὶ τῦ Ἀμφιαράυ γράφων,

Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει,
Βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπύμενος,
Ἀφ' ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα.

τὸ γὰρ ἐφ' ἑαυτῷ καὶ τῇ ἀγαθέσῃ τῇ περὶ αὐτὸν ὕσῃ κρατίσῃ μέγα φρονεῖν, νῦν ἔχοντος ἀνδρὸς ἐστι. Πάντων

Sit pudor, o Lycii? quorsum fugietis? an estis
Jam celeres?——

Item

Cuique pudor moveat, sed et indignatio pectus,
Namque ingens ortum est certamen---

hæc ostendunt, eum moderatis tribuere fortitudinem, qui turpitudinis metu et voluptates vincere et periculis subsistere possint. Qua occasione etiam Timotheus in Persis non male hortatur Græcos,

Colite pudorem; quippe virtutem adjuvat.

Æschylus hoc quoque prudentiæ imputat, nullo fastu ad gloriam ferri, neque insolescere aut efferri multitudinis laudationibus, sic de Amphiarao scribens:

Nec enim videri is optimus, sed esse vult,
Sulcum profundum mente carpens intima,
Unde veneranda consilia progerminant.

Cordati enim est hominis, sibi ipsi animoque suo optime affecto multum tribuere. Quum

οὖν ἀναγομένων εἰς τὴν φρόνησιν, ἀποδείκνυσι πᾶν εἶδος ἀρετῆς ἐπιγιγνόμενον ἐκ τούτου καὶ διδασκαλίας.

ιβ'. Ἡ μὲν οὖν μέλιττα φυσικῶς ἐν τοῖς δριμυτάτοις ἄνθεσι καὶ ταῖς τραχυτάταις ἀκάνθαις ἐξανευρίσκει τὸ λειότατον μέλι καὶ χρηστικώτατον· οἱ δὲ παῖδες, ἂν ὀρθῶς ἐκτρέφωνται τοῖς ποιήμασιν, καὶ ἀπὸ τῶν φαύλων καὶ ἀτόπους ὑποψίας ἐχόντων ἕλκειν τι χρήσιμον ἀμωσγέπως μαθήσονται καὶ ὠφέλιμον. Αὐτίκα γοῦν ὕποπτός ἐστιν ὁ Ἀγαμέμνων, ὡς ἀπὸ δωροδοκίαν ἀφεὶς τῆς στρατείας τὸν πλούσιον ἐκεῖνον, καὶ τὴν Αἴθρην χαρισάμενον αὐτῷ.

Δῶρ', ἵνα μή οἱ ἕποιθ' ὑπὸ Ἴλιον ἠνεμόεσσαν,
Ἀλλ' αὐτῆ τέρποιτο μένων· μέγα γὰρ οἱ ἔδωκεν
Ζεὺς ἄφενος.

Ὀρθῶς δέ γε ἐποίησεν, ὡς Ἀριστοτέλης φησίν, ἵππον ἀγαθὴν ἀνθρώπου τοιούτου ποιήσας· οὐδὲ γὰρ κυνὸς

E. 6. ἐκάστου καὶ διδασκαλίας] Acuta ſane et verisimilis eſt correctio Krebſii pro ἐκάστου ſcribentis ἐκ λόγου· quam plane veram judicarem, niſi leniorem rationem præberent codices C. D. ἐκάστῳ. Itaque videtur vera lectio eſſe ἐκάστῳ ἐκ διδασκαλίας. Similiter Mez. ἐκάστῳ διὰ διδασκαλίας.
E. 7. Ἡ μὲν οὖν μέλιττα] Repetii ex Ald. Baſ. Xyl. Moſc. 1. 2. Harl. Vulgo Ἡ μὲν γὰρ μέλιττα.
E. 10. ἐκτρέφωνται] ἐντρέφωνται Harl. Mez.

ergo omnia ad prudentiam revocentur, oſtenditur doctrina omne virtutis genus parari.

XII. Jam quemadmodum apis a natura hoc habet ut ex acerrimis floribus ſpiniſque aſperrimis læviſſimum mel optimumque eliciat: ſic pueri in poematis recte inſtituti, etiam ab his quæ abſurditatis et pravitatis ſuſpecta ſunt, commodi aliquid et utilitatis trahere diſcent. Prima fronte Agamemnon videtur avaritia ductus a divite iſto equam Ætham accepiſſe, ipſique militiæ vacationem conceſſiſſe:

Una ventoſum ne miles ad Ilion iret:
Sed ſe divitiis, quas illi Jupiter amplas
Præbuerat, patriis in ſedibus oblectaret.

Attamen recte fecit, ut ait Ariſtoteles, bonam equam tali viro præferens; nam neque pro cane, neque vero aſini in-

ἀντάξιος ᾖδ' ὅνε μὰ Δία, δειλὸς ἀνὴρ καὶ ἄναλκις, ὑπὸ πλήτε καὶ μαλακίας διεῤῥυηκώς. Πάλιν αἴσχιστα δοκεῖ τὸν υἱὸν ἡ Θέτις ἐφ' ἡδονὰς παρακαλεῖν, καὶ ἀνα- 33
μιμνήσκειν ἀφροδισίων. Ἀλλὰ καὶνταῦθα δεῖ πραότερον τὴν τοῦ Ἀχιλλέως ἐγκράτειαν, ὅτι τῆς Βρισηΐδος ἐρῶν, ἥκούσης πρὸς αὐτὸν, εἰδὼς τὴν ὀβ βίον τελευτὴν ἐγγὺς ὄσαν, ὁ ἀπεύδει τοῖς ἡδονῶν πρὸς ἀπόλαυσιν, ᾖδ', ὥσπερ οἱ πολλοὶ, πενθεῖ τὸν φίλον ἀπραξίᾳ καὶ παραλείψει τοῖς κινδυνεύουσιν, ἀλλὰ τοῖς μὴ ἡδονῶν ἀφὴ τὴν λύπην ἀπέχεται, ταῖς δὲ πράξεσι καὶ ταῖς στρατηγίαις ἐνεργὸς ὤφθη. Πάλιν ὁ Ἀρχίλοχος οὐκ ἐπαινεῖται λυπούμενος μὴ ὅτι τῷ ἀνδρὶ τῆς ἀδελφῆς διεφθαρ- B
μένῳ κατὰ θάλασσαν, οἴνῳ δὲ καὶ παιδιᾷ πρὸς τὴν λύπην μάχεται θρηνούμενος. Αἰτίαν μὲν τοι λόγου ἔχουσαν εἴρηκεν,

Οὔτέ τι γὰρ κλαίων ἰήσομαι, οὔτε κάκιον
Θήσω, τερπωλὰς καὶ θαλίας ἐφέπων.

Εἰ γὰρ ἐκεῖνος οὐδὲν ἐνόμιζεν ποιήσειν κάκιον τερπωλὰς

ſtar habet vir timidus et imbellis, divitiis et mollitie diſſluens. Rurſum turpiſſime videtur Thetis filium ad voluptates exhortari, et rei venereæ admonere. Verum hic quoque ab altera parte continentia Achillis conſideranda eſt, qui amata et ad ſe redeunte Briſeide abſtinet, quum ſciret ſibi finem vitæ inſtare: neque ad voluptates fruendas feſtinat, neque, ut ſolent vulgo facere, amicum per ignaviam et intermiſſionem officii deplorat: ſed præ luctu voluptatibus ſe abſtinens, in agendo et exercitum ducendo ſtrenuum ſe præbet. Item Archilochus non laudatur quod ſororis maritum, qui in mari perierat, lugens, vino et joco mœrorem diluere cogitat. Cauſam tamen rationi conſentaneam adducit:

Nam neque reſiſtuam lachrymis, neque deteriorem,
Quærens delicias vinaque, rem redigam.

Etenim ſi ille cenſebat ſe nihil mali facturum, ſi delicias

καὶ θαλίας ἐφέπων, πῶς ἡμῖν τὰ παρόντα χεῖρον ἔξει φιλοσοφοῦσι, καὶ πολιτευομένοις, καὶ περιοῦσιν εἰς ἀγορὰν, καὶ καταβαίνουσιν εἰς Ἀκαδημίαν, καὶ γεωργίαν ἐφέπουσιν; C Ὅθεν δὴ αἱ παραδιορθώσεις φαύλως ἔχουσιν, αἷς καὶ Κλεάνθης ἐχρήσατο καὶ Ἀντισθένης· ὁ μὲν εὖ μάλα τοὺς Ἀθηναίους ἰδὼν θορυβήσαντας, ἐν τῷ θεάτρῳ,

Τί δ' αἰσχρὸν, ἢν μὴ τοῖσι χρωμένοις δοκῇ;

παραβάλλων εὐθὺς,

Αἰσχρὸν τό γ' αἰσχρὸν, κἂν δοκῇ κἂν μὴ δοκῇ.

ὁ δὲ Κλεάνθης περὶ τοῦ πλούτου,

Φίλοις τε δοῦναι σῶμά τ' εἰς νόσους πεσὸν
Δαπάναισι σῶσαι,

μεταγράφων οὕτω,

Πόρναις τε δοῦναι σῶμα τ' εἰς νόσους πεσὸν
D Δαπάναις ἐπιτρίψαι.

Καὶ ὁ Ζήνων ἐπανορθούμενος τὸ τοῦ Σοφοκλέους,

C. 7. ὁ δὲ Κλέανθης] Ita diſerte Ald. Baſ. Xyl. C. D. Harl. Coll. Nov. At Stephanus, neſcio quo caſu, Κλέανδρος.

C. 9. Δαπάναισι σῶσαι] Secutus ſum veram lectionem cohibentes Baſ. Xyl. Rodolph. Mez. ac ſedem loci, Eurip. El. 432. Stephanianum exemplum, ut ex Aldino deſcriptum, cum eodem refert Δαπάναις ἰσῶσαι.

et convivia ſectaretur; quomodo nobis præſens conditio fieret deterior philoſophantibus, rempubl. gerentibus, et in forum progredientibus, et in Academiam deſcendentibus, et agriculturæ vacantibus? itaque correctiones etiam iſtæ vitio carent quibus Cleanthes uſus eſt et Antiſthenes. Hic enim tumultuantibus in theatro Athenienſibus ad verſum hunc,

Quid turpe ſit, niſi quod turpe, qui gerit, putat?

ſubjecit hunc,

Quod turpe, turpe eſt, ſeu putet, ſeu non putet.

Cleanthes, hæc de divitiis,

Quod des amicis, atque morbo languidum
Corpus reficias ſumptibus—

ſic immutavit,

Quod des amicæ, quoque morbo languidum
Corpus conficias ſumptibus—

Et Zeno, Sophocleum illud,

Ὅστις δὲ πρὸς τύραννον ἐμπορεύεται,
Κεῖνος δοῦλος, κἂν ἐλεύθερος μόλῃ,

μετέγραφεν,

Οὐκ ἔστι δοῦλος ἂν ἐλεύθερος μόλῃ,

τῷ ἐλευθέρῳ νῷ συνεκφαίνων τ' ἀδεὲς καὶ μεγαλόφρονα, καὶ ἀταπείνωτον. Τί δὴ κωλύει καὶ ἡμᾶς ταῖς τοιαύταις ἐπιφωνήσεσι τοὺς νέους παρακαλεῖν πρὸς τὸ βέλτιον, ἔτω πως μεμιμημένους τοῖς λεγομένοις,

Τόδ' ἐστὶ τὸ ζηλωτὸν ἀνθρώποις ὅτῳ
Τόξον μεμίμνῃς εἰς ὃ βούλεται πέσῃ.

οὐκ· ἀλλ'

——— ὅτῳ
Τόξον μεμίμνῃς εἰς ὃ συμφέρει πέσῃ.

Τὸ γὰρ ἃ μὴ δεῖ βουλόμενον λαβεῖν καὶ τυγχάνειν, οἰκτρόν ὄντι καὶ ἄζηλον. Καὶ,

Οὐκ ἐπὶ πᾶσί σ' ἐφύτευσ' ἀγαθοῖς
Ἀγάμεμνον, Ἀτρεύς.
Δεῖ δέ σε χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι.

μὰ Δία, φήσομεν. Ἀλλὰ δεῖ σε χαίρειν, μὴ λυπεῖσθαι, τυγχάνοντα μετρίων·

D. 9. ἀποκαλεῖν] παρακαλεῖν D. ὑποκαλεῖν Vulc.
E. 12. μετρίων] Sumpsi ex A. E. Jun. Exemplo Turn. Xyl. Mez. Vulgo est μέτρων. Xylander vertit: *si modum ſerves.*

Tyranni in ædes, quiſquis intulit pedem,
Eſt ſervus ejus, liber etſi venerit:

ſic correxit,

Non ſervus is eſt, ſi modo liber venerit,

liberi nomine intelligens metu vacuum, et magnanimum, et infractum. Quid vero impedit nos quoque hujuſmodi acclamationibus adoleſcentes in meliorem partem vocare? Sic ergo agemus:

Hoc expetendum hominibus eſt, ſi cui incidit,
Curæ ſagitta, quem volebat, in locum,

non ita nos, ſed

Curæ ſagitta ſi ceciderit quo expedit.

Miſerum enim eſt, nulloque modo expetendum, id conſequi quod non expediat, quantumvis id volueris. Item,

Omnia non genuit ad bona, te
Agamemnon, Atreus.
Lætitia et mœror manent te.

immo dicemus: ſi ea tibi obtingunt quæ ſatis ſunt:

Lætitia, haud mœror, decet te,

Οὐ [γὰρ] ἐπὶ πᾶσί σ' ἔφύτευσ' ἀγαθοῖς
Ἀγάμεμνον, Ἀτρείς.

Αἰ αἰ τόδ' ἤδη θεῖον ἀνθρώποις κακὸν,
F Ὅταν τις εἰδῇ τἀγαθὸν, χρῆται δὲ μή.

θηριῶδες μὴν οὖν, καὶ ἄλογον, καὶ οἰκτρὸν, εἰδότα τὸ βέλτιον, ὑπὸ τῆ χείρονος ἕξ ἀκρασίας καὶ μαλακίας ἄγεσθαι.

Τρόπος ἔσθ' ὁ πείθων τῆ λέγοντος, ἢ λόγος·

καὶ τρόπος μὴν οὖν καὶ λόγος· ἢ τρόπος μὲν ἀφ' λόγου, καθάπερ ἵππος μὲν ἀφ' χαλινῆ, καὶ πηδαλίῃ κυβερνήτης· ὧδὲν ἔτως φιλάνθρωπον ὧδὲ συγγενὲς ἐχούσης τῆς ἀρετῆς ὄργανον ὡς τὸν λόγον,

34 Πρὸς θῆλυ νεύει μᾶλλον ἢ 'πὶ τἄῤῥενα ;
Ὅπῃ προσῇ τὸ κάλλος, ἀμφιδέξιος.

ἰῶ δὲ βέλτιον εἰπεῖν

Ὅπῃ προσῇ τὸ σῶφρον, ἀμφιδέξιος.

ὡς ἀληθῶς καὶ ἰσόῤῥοπος· Ὁ δ' ὑφ' ἡδονῆς καὶ ὥρας ὧδε κἀκεῖ μετοικιζόμενος, ἐπαρίστερος καὶ ἀβέβαιος.

F. 7. ἵππος] Forte ἱππεὺς, ut Grot. Mez. Krebſ. Reiſk.
A. 6. μετοικιζόμενος] Secutus ſum A. C. D. E. Moſc. 1. 2. Harl. Rodolph. Anon. Exempl. Turn. T. V. Vulgo μετοικιζόμενος.

Omnia nec genuit ad bona te,
Agamemnon, Atreus.

Rurſum,

Eheu malum hoc divinitus hominibus datum eſt,
Cum quis ſcit id quod eſt bonum, nec utitur.

immo vero belluinum, non divinum eſt hoc malum, et brutum ac miſerabile, melius videntem, intemperantia et mollitie ad deterius rapi. Et,

Mores movent dicentis, haud oratio:

ſane et mores, et oratio: aut mores oratione, ſicut equus fræno regitur, et navis clavo; non enim virtus aliud oratione humanius magiſve familiare inſtrumentum habet. Tum hoc:

A. In mulieres ne, quam mares propenſior?
B. Ubi pulchritudo eſt; ambidexter eſt—

rectius dixiſſet,

Eſt ambidexter, ſicubi modeſtia eſt.

Non enim dexteritatis eſt, ſed ſiniſtri inſtabiliſque animi, a voluptate et pulchritudine huc illuc tranſigi. Jam illud,

Φόβος τὰ θεῖα τοῖσι σώφροσι βροτῶν.

καὶ μὴν ἁδαμῶς, ἀλλὰ

Θάρσος τὰ θεῖα τοῖσι σώφροσι βροτῶν,

φόβος δὲ τοῖς ἄφροσι καὶ ἀχαρίστοις καὶ ἀνοήτοις, ὅτι καὶ τὴν παντὸς αἰτίαν ἀγαθῦ δύναμιν καὶ ἀρχὴν, ὡς βλάπτουσαν ὑφορῶνται καὶ δεδίασι. Τὸ μὲν οὖν τῆς ἐπανορθώσεως γένος τοιοῦτόν ἐστι.

ιγ΄ Τὸ δ' ὅτι πλεῖον τῶν λεγομένων χρῆσιν ἐπέδειξεν ὀρθῶς ὁ Χρύσιππος, ὅτι δεῖ μετάγειν καὶ μεταβιβάζειν ὅτι τὰ ὁμοειδῆ τὸ χρήσιμον. Ὅ, τε γὰρ Ἡσίοδος εἰπὼν,

Οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ', εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη,

καὶ περὶ κυνὸς αὐτὸ, καὶ περὶ ὄνου λέγει, καὶ περὶ πάντων ὁμοίως τῶν ἀπολέσθαι δυναμένων. Καὶ πάλιν τῷ Εὐριπίδου λέγοντι,

Τίς δ' ἐστὶ δοῦλος τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν;

μεταχειρίζεον ὅτι καὶ περὶ πόνου καὶ νόσου τὰ αὐτὰ εἴρηκεν. Ὡς γὰρ φαρμάκου πρὸς ἓν ἁρμόσαντος

Formidini ſunt res Deum ſapientibus.

nequaquam recte: ſed,

Fiduciam addunt res Deum ſapientibus.

formidini autem ſunt imprudentibus, ingratis, ſtultis, qui etiam eam vim quæ omnis boni cauſa et principium eſt, damnoſam ſuſpicantur et metuunt. Tale ergo eſt correctionum genus.

XIII. Quomodo autem ad plures uſus unum aliquod dictum accommodari poſſit, recte demonſtravit Chryſippus: nimirum id ad ea quæ ejuſdem ſunt generis transferendum. Sic quod Heſiodus dicit,

Non vel bos pereat, niſi vicinus malus adſit:

id et de aſino, et de cane, et de omnibus eodem modo quæ perire poſſunt, accipitur. Rurſum Euripides,

Quis ſervus eſt, qui liber a mortis metu?

hoc intelligendum eſt etiam de labore et morbo eum loqui. Ut enim medici ad certum morbum apto et conve-

νόσημα, τὴν δύναμιν καταμαθόντες οἱ ἰατροὶ μετάγουσι καὶ χρῶνται πρὸς πᾶν τὸ παραπλήσιον, οὕτω καὶ λόγον κοινὸν καὶ δημοσιεύειν τὴν χρείαν δυνάμενον, οὐ χρὴ θεωρᾶν ἐνὶ πράγματι συμπεπτωκότα, ἀλλὰ κινεῖν ἐπὶ πάντα τὰ ὅμοια· καὶ τοὺς νέους ἐθίζειν τὴν κοινότητα συνορᾶν καὶ μεταφέρειν ὀξέως τὸ οἰκεῖον, ἐν πολλοῖς παραδείγμασι ποιουμένους μελέτην καὶ ἄσκησιν ὀξυκοΐας· ἵνα τῷ Μενάνδρῳ λέγοντι,

Μακάριος ὅστις ὐσίαν καὶ νοῦν ἔχει,

τοῦτο καὶ πρὸς δόξης, καὶ πρὸς ἡγεμονίας καὶ πρὸς λόγου δυνάμεως εἰρῆσθαι νομίζωσι. Τὸν δὲ πρὸς τ' Ἀχιλλέα
D τὸν ἐν Σκύρῳ καθήμενον ἐν ταῖς παρθένοις γεγενημένῳ ὑπίπληξιν ὁ τοῦ Ὀδυσσέως.

Σὺ δ' ὦ τὸ λαμπρὸν φῶς ἀποσβεννὺς γένους
Ξαίνεις, ἀρίστου πατρὸς Ἑλλήνων γεγὼς;

C. 4. κοινὸν καὶ δημοσ.] Forte κοινοῦν καὶ δημοσ.
C. 7. ὀξέως τὸ οἰκεῖον] Forte ὀξέως ἐπὶ τὸ οἰκεῖον.
D. 1. ταῖς παρθενοῖς] Revocavi ex Ald. Baſ. Xyl. A. C. D. G. Moſc. 1. 2. Harl. Coll. Nov. Τῷ παρθενῶνι dederat Stephanus ex Jannot. et Pol.

nienti medicamento, id facultate ejus perſpecta transferunt deinde et accommodant ad quoſcunque ſimiles: ſic orationem quoque communem, et quæ uſum ſuum publicare poſſit, non debemus uni affixam rei relinquere, ſed ad omnia ſimilia traducere, adoleſcenteſque accurate adſuefacere multis exemplis propoſitis, ut celeriter communitatem iſtam perſpiciant, quodque proprium eſt, expedite transferant, et in pluribus exemplis ſagacitatem ſuam et acumen intelligendi experiantur. Ut quum Menandrum audiunt hæc proferre,

Beatus ille, qui cor atque opes habet:

judicent, hoc et de gloria itidem, et de principatu, et de facundia dictum eſſe. Et quibus verbis Achillem in Scyro inter virgines ſedentem Ulyſſes increpat,

Illuſtre generis lumen extinguens tui,
Lanam facis, natus patre Argivum optimo?

καὶ πρὸς τὸν ἄσωτον οἷόν τε λέγεσθαι, καὶ πρὸς τὸν αἰσχροκερδῆ, καὶ πρὸς τὸν ἀμελῆ καὶ ἀπαίδευτον,

Πίνεις ἀρίστου πατρὸς Ἑλλήνων γεγώς,

ἢ κυβεύῃς, ἢ ὀρτυγοκοπᾷς, ἢ καπηλεύῃς, ἢ σκολυφᾷς, μηδὲν μέγα φρονῶν, μηδὲ ἄξιον τῆς εὐγενείας;

Μὴ πλῆτον εἴπῃς· οὐχὶ θαυμάζω θεὸν,
Ὃν καὶ ὁ κάκιστος ῥᾳδίως ἐκτήσατο,

οὐκοῦν μηδὲ δόξαν εἴπῃς, μηδὲ σώματος εὐμορφίαν, μηδὲ στρατηγικὴν χλαμύδα, μὴ ἱερατικὸν στέφανον, ὧν καὶ τοὺς κακίστους ὁρῶμεν τυγχάνοντας.

Τῆς δειλίας γὰρ αἰσχρὰ γίνεται τέκνα.

καὶ ναὶ μὰ Δία τῆς ἀκολασίας, καὶ τῆς δεισιδαιμονίας, καὶ τοῦ φθόνου, καὶ τῶν ἄλλων νοσημάτων ἁπάντων. Ἄριστα δὲ εἰρηκότος Ὁμήρου τὸ,

Δύσπαρι εἶδος ἄριστε.

Καὶ τὸ,

Ἕκτωρ εἶδος ἄριστε·

(φόγος γὰρ ἀποφαίνει καὶ λοιδορίας ἄξιον ᾧ μηδὲν ὄφελος ἀγαθὸν εὐμορφίας κάλλιον) ἐφαρμοστέον τοῦτο καὶ τοῖς

posse de nepote ac perdito dici, et turpi quæstui dedito, et socordi et inerudito,

Potas, parente natus Argivum optimo,

aut tesseris ludis, aut coturnices percutis, aut cauponaris, aut fœnebrem exerces rem, nihil magnum aut genere dignum cogitans?

Ne dixeris opes: haud ego admiror Deum,
Quem facile adeptum, possidet vel pessimus.

ergo ne gloriam quidem, neque corporis formam, neque vestem imperatoriam, neque coronam sacerdotalem: quæ omnia etiam pessimis videmus contingere. Rursum,

Ignaviæ sunt namque turpes filii.

et vero mehercle etiam intemperantiæ, et superstitionis, et invidiæ, et reliquorum omnium vitiorum. Jam quum optime dixerit Homerus:

Infelix formose Pari,—

Et,

Hector formose —

(ostendit enim vituperio et opprobrio dignum, cui nullum pulchritudine præstantius adsit bonum) hæc similibus a-

ὁμοίοις, κολάζονται τὰς μέγα φρονοῦσας ἐπὶ τοῖς μηδενὸς ἀξίοις, καὶ διδάσκονται τὰς νέας ὄνειδος ἡγεῖσθαι καὶ λοιδορίαν, τὸ, Χρήμασιν ἄριστε, καὶ Δείπνοις ἄριστε, καὶ Παισὶν, ἢ ὑποζυγίοις ἄριστε, καὶ νὴ Δία, τῷ λέγειν
35 ἐφεξῆς ἄριστε. Δεῖ γὰρ ἐκ τῶν καλῶν διώκειν τὸν ὑπερέχοντα, καὶ περὶ τὰ σπουδαῖα σπουδαῖον εἶναι, καὶ μέγαν ἐν τοῖς μεγίστοις. Ἡ δὲ ἀπὸ μικρῶν δόξα καὶ φαύλων, ἄδοξός ἐστι καὶ ἀφιλότιμος. Τοῦτο δὲ ἡμᾶς εὐθὺς ὑπομιμνήσκει τὸ παράδειγμα, τὸ τὰς ψόγους ἀποθεωρεῖν, καὶ τὰς ἐπαίνους, ἐν τοῖς Ὁμήρου μάλιστα ποιήμασιν. Ἔμφασις γὰρ γίνεται μεγάλη τοῦ τὰ σωματικὰ καὶ τυχηρὰ μὴ μεγάλης ἀξία σπουδῆς νομίζειν. Πρῶτον μὲν γὰρ ἐν ταῖς δεξιώσεσι καὶ ἀνακλήσεσιν, οὐ καλοὺς, οὐδὲ πλουσίους, οὐδ' ἰσχυροὺς προσαγορεύουσιν, ἀλλὰ τοιαύταις εὐφημίαις χρῶνται,

B Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ·

Καὶ,

F. 9. τῷ λέγειν ἐφεξῆς ἄριστε] Ita omnes libri. Miror nemini ſcrupulum injectum Interpreti. Vix ſanum aut Græcum videtur.

daptanda porro ſunt, iiſque reprimendi qui ſe efferunt ob res nullius pretii: docendique ſunt adoleſcentes, hujuſmodi verba exprobrationes eſſe et convicia, *Opibus præſtantiſſime, conviviis, pueris, jumentis, atque adeo linguæ volubilitate.* Oportet enim in bonis excellentiam ſectari, inque primis rebus primum, et in maximis magnum eſſe. Gloria vero a parvis rebus et vilibus parta, ignobilis eſt et non magni facienda. Atque hujus rei nos ſtatim ſubmonebit exemplum illud ut vituperationes et laudationes perpendamus, maxime in Homeri poematis. Magno enim argumento ſunt, corporis et fortunæ bona non eſſe magni æſtimanda. Primum in congreſſibus et compellationibus, non formoſos, aut divites, aut robuſtos appellant, ſed hujuſmodi collaudationibus utuntur:

Nate Jovis, ſolers Laertæ ſanguis Ulyſſes:

Item,

Ἕκτορ ἡὲ Πριάμοιο, Διὶ μῆτιν ἀτάλαντε.

Καὶ,

Ὦ Ἀχιλεῦ Πηλέως ἡὲ μέγα κῦδος Ἀχαιῶν.

Καὶ,

Δῖε Μενοιτιάδη τῷ ἐμῷ κεχαρισμένε θυμῷ.

Ἐπειδὰ λοιδορῶσιν οὐδὲν ἐφαπτόμενοι τῶν σωματικῶν, ἀλλὰ τοῖς ἁμαρτήμασι τὰς ψόγους ἐπιφέροντες,

Οἰνοβαρὲς, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο.

Καὶ,

Αἶαν νείκει ἄριστε, κακοφραδές.

Καὶ,

Ἰδομενεῦ τί πάρος λαβρεύεο; ἠδέ τι σὲ χρὴ
Λαβραγόρην ἔμεναι.

Καὶ,

Αἶαν ἁμαρτοεπὲς, βαιγάϊε.

Καὶ τέλος ὁ Θερσίτης ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως, οὐ χωλὸς, οὐ φαλακρὸς, ὑ κυρτὸς, ἀλλ' ἀκριτόμυθος λοιδορεῖται. Τὸν δ' Ἥφαιστον ἡ τεκοῦσα καὶ φιλοφρονουμένη παρηγόρευσεν ἀπὸ τῆς χωλότητος,

Ὄρσεο κυλλοπόδιον, ἐμὸν τέκος.

O Priamo prognate, Jovi par conſilio Hector.

Et,

Pelei gnate, ingens Graiorum gloria, Achilles.

Et,

Die Menœtiades, noſtro gratiſſime cordi.

Tum in conviciando inceſſunt non ea quæ corporis ſunt, ſed vitiis reprehenſiones inferunt:

Ebrie, qui cervi cor habes oculoſque caninos.

Item,

Jurgandi princeps, Ajax rixoſe.

Et,

Idomeneu quorſum petulantis jurgia linguæ
Jactabas? haud te iſta decent.

Et,

Ajax lingua delirans, jactator.

Denique Ulyſſes Therſitæ non claudicationem, non calviciem, non gibbum exprobrat, ſed promiſcue garriendi vitium. Contra Vulcanum mater blande alloqui volens, a claudicatione titulum ei tribuit,

Capte agedum pedibus mi nate—

Οὕτως Ὅμηρος καταγελᾷ τῶν αἰσχυνομένων ὑπὸ χωλότητος, ἢ τυφλότητος, ἔτε ψεκτὸν ἡγούμενος τὸ μὴ αἰσχεῖν, ἔτε αἰσχεῖν τὸ μὴ δι' ἡμᾶς, ἀλλ' ἀπὸ τύχης γινόμενον. Δύο δὴ ταῦτα μεγάλα τοῖς τῶν ποιητῶν ἐθιζομένοις ἀκούειν· τὸ μὴ εἰς μετριότητα, τὸ αὐτὸς τὸν βίον εὐσταθῆσαι, μηδενὶ τύχῃ ἐπαχθῶς καὶ ἀνοήτως ὀνειδίζειν· τὸ δὲ εἰς μεγαλοφροσύνην, αὐτὸς ἐρρωμένως τύχαις, μὴ ταπεινοῦσθαι, μηδὲ ταράττεσθαι, φέρειν δὲ ῥᾳδίως καὶ σκώμματα καὶ λοιδορίας καὶ γέλωτας· μάλιστα μὲν τὸ τοῦ Φιλήμονος ἔχοντας εὐτύχημα,

Ἥδιον οὐδὲν οὐδὲ μουσικώτερον
Ἐς' ἢ δύνασθαι λοιδορούμενον φέρειν.

Ἂν δὲ φαίνηταί τις ὑπολήψεως δεόμενος, τῶν ἁμαρτημάτων καὶ τῶν παθῶν ὑπολαμβάνῃ, ὥσπερ ὁ τραγικὸς

C. 13. τὸ μὴ αἰσχρὸν—τὸ μὴ δι' ἡμᾶς] Reposui utroque loco τὸ ex D. et Mez. quod et Xylander vertendo secutus erat. Antea erat τὸν nullo sensu. Hoc excepto libri nostri omnes in hac scriptura consentiunt.

C. 15. ποιητῶν ἐθιζομένοις] Harl. interponit ἐπιμελῶς· quod haud scio an commode subaudiri possit.

D. 1. τὸ αὐτὸς κατὰ βίον εὐρρυῆντας] Primus recepit Stephanus ex Pol. Absunt ab Ald. Bas. Xyl. A. E. Mosc. 1. 2. Harl. Coll. Nov. In excerptis D. et G. nil de absentia notatum.

D. 3. αὐτὸς χρησαμένους] Sic A. E. Jannot. Rodolph. Vulc. Mez. Vulgo et reliqui αὖ τοὺς χρησαμένους.

Sic Homerus deridet eos quos claudicationis, cæcitatis, aut similium pudet: neque vituperabile ducens, quod turpe non sit: neque turpe, cujus non penes nos, sed penes fortunam est causa. Hæc ergo duo præclara consequuntur qui poetis audiendis adsuescunt: ad moderationem, ne cui fortunam cur ipsis omnia ad votum fluant, importune stulteve exprobrent: et ad magnanimitatem, ut adversis rebus non dejiciantur aut perturbentur, sed æquo animo ferant sannas, convicia, ac risus. Ac præsertim quidem Philemonis illud in promptu habendum:

Jucundius nil est magis
Quam posse dura probra fortiter pati.

Ubi tamen dignus aliquis increpatione videbitur, peccata ejus et animi morbi incessendi sunt. Sic in Tragœdia A-

Ἄδραστος, τῷ Ἀλκμαίωνος εἰπόντος πρὸς αὐτὸν,

Ἀνδροκτόνῳ γυναικὸς ὁμογενὴς ἔφυς, E

ἀπεκρίνατο,

Σὺ δ' αὐτόχειρ γε μητρὸς ἥ σ' ἐγείνατο.

Καθάπερ γὰρ οἱ τὰ ἱμάτια μαστιγοῦντες οὐχ ἅπτονται τοῦ σώματος, οὕτως οἱ δυσχλίας τινὸς ἢ δυσγενείας ὀνειδίζοντες, εἰς τὰ ἐκτὸς ἐντείνουσι κενῶς καὶ ἀνοήτως, τῆς ψυχῆς δ' ἃ διαβάλλουσιν, οὐδὲ τῷ ἀληθῶς ἐπανορθώσεως δεομένων καὶ διήξεως.

ιδ'. Καὶ μὴν ὥσπερ ἐπάνω πρὸς τὰ φαῦλα καὶ βλαβερὰ ποιήματα λόγους καὶ γνώμας ἀντιτάττοντες ἐνδόξων καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν, ἐδοκιμάσθη ἀφιστάναι καὶ ἀναχωρεῖν τὴν πίστιν, οὕτως ὅ, τι ἂν ἀσεῖον εὑρωμεν πρὸς F
αὐτοῖς καὶ ληρῶδες, ἐκτρέφειν χρὴ καὶ αὔξειν ἀποδείξεσι καὶ μαρτυρίαις φιλοσόφοις, ἀποδιδόντας τὴν εὕρεσιν ἐκείνοις· τὸ γὰρ δίκαιον, τὸ ὠφέλιμον, ἰσχὺν τῆς πίστεως καὶ ἀξίωμα προσλαμβάνουσι, ὅταν τοῖς ἀπὸ σκηνῆς

F. 4. καὶ γὰρ δίκαιον, καὶ ὠφέλιμον] Interpunctione ſententiam reſtitui, verſionem item correxi.

draſtus ab Alcmæone his verbis laceſſitus,

Frater mulieri es, quæ virum leto dedit,

reſpondit,

Leto dediſti tu tua matrem manu.

Sicut enim qui veſtes flagellant, ii corpora ipſa non attingunt: ſic qui infortunia cuipiam aut natalium dedecora exprobrant, ſtulte et incaſſum ii exteriora verberant, animam vero ipſam non attingunt, neque ea quæ revera correctione aut inſectatione indigent.

XIV. Enimvero ſicuti ſupra fidem derogare pravis et damnoſis poematis docuimus, opponendis præclarorum et in republica illuſtrium virorum dictis atque ſententiis: ita quidquid in poeſi elegans inveniemus atque utile, demonſtrationibus id et teſtimoniis philoſophorum quaſi enutriemus atque augebimus, inventione poetis interea adſcripta. Juſtum enim hoc eſt, et utile, ut corroborata ita et aucta fide, cum iis quæ in

λεγομένοις, καὶ τοῖς λύραν ἀδομένοις, ἢ μελετωμένοις ἐν διδασκαλείῳ τὰ Πυθαγόρου δόγματα καὶ Πλάτωνος ὁμολογῆται καὶ τὰ Χίλωνος παραγγέλματα, καὶ τὰ Βίαντος ὅτι τὰς αὐτὰς ἄγει γνώμας ἐκείνοις τοῖς
36 παιδικοῖς ἀναγνώσμασιν. Ὅθεν ἐπαρέργως ἐπιδεικτέον ὅτι τὸ μὲν,

Τέκνον ἐμὸν, ἦ τοι δέδοται πολεμήϊα ἔργα,
Ἀλλὰ σύ γ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο·

Καὶ τὸ,

Ζεὺς γάρ τοι νεμεσᾷ ὅτ' ἀμείνονι φωτὶ μάχοιο,

οὐδὲν διαφέρει τοῦ, Γνῶθι σαυτὸν, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ ἔχει διάνοιαν ἐκείνῳ. Τὸ δὲ,

Νήπιοι οὐδ' ἴσασιν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός·

Καὶ τὸ,

Ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη,

Σαυτὸν ἔξι τοῖς Πλάτωνος ἐν Γοργίᾳ καὶ Πολιτείᾳ
B δόγμασι, ὡς τὸ, Τὸ ἀδικεῖν κάκιον εἶ τοῦ ἀδικεῖσθαι,

A. 8. ἐκείνῳ] Ita editi et ſcripti libri. Tres Græco-Latinæ editiones, operarum errore, ἐκεῖνο.

ſcena dicuntur, aut ad lyram cantantur, vel in ſchola diſcuntur, Pythagoræ Platoniſve decreta conſentiant et Chilonis præcepta: eodemque tendant Biantis ſententiæ, quo iſtæ pueriles prælectiones. Itaque de induſtria oſtendendum eſt hæc,

Non eſt, gnata, tibi bellorum facta poteſtas:
Verum age, connubii curam munuſque tuere.

Item,

— Jupiter illi
Succenſet, qui ſe meliorem Marte laceſſit:

plane ejuſdem eſſe ſententiæ cum hoc, *Noſce teipſum.* Hæc autem,

Stulti nec norunt multo præſtantius eſſe
Dimidium toto---

Et,

Conſilioque malo præ cunctis læditur auctor.

hæc germana ſunt iis quæ in Gorgia et de Republica Plato diſputat, et decernit, *Inju-*

καὶ τῶ κακῶς πάσχειν, τὸ ποιεῖν κακῶς, βλαβερώτερον. Ἐπιῤῥητέον δὲ καὶ τῷ Αἰσχύλῳ,

Θάρσει· πόνω γὰρ ἄκρον οὐκ ἔχει χρόνον,

ὅπ τοῦτό ἐστι τὸ πρὸ Ἐπικούρῳ θρυλλούμενον ἀεὶ καὶ θαυμαζόμενον, Ὡς οἱ μεγάλοι πόνοι σφοδρῶς ἄγουσιν, οἱ δὲ χρόνιοι, μέγεθος οὐκ ἔχουσιν. Ὧν τὸ μὲν εἴρηκεν ὁ Αἰσχύλος ἀναρχῶς, ὃ δὲ τῷ εἰρημένῳ πράκειμένον ἐστίν. Εἰ γὰρ ὁ μέγας καὶ σφοδρός ὁ παραμένει πόνος, οὐκ ἔστι μέγας ὁ παραμένων, οὐδὲ δυσκαρτέρητος. Τὰ δὲ τοῦ Θέσπιδος ταυτί,

Ὁρᾷς ὅτι Ζεὺς τῷδε πρωτεύει θεῶν,
Οὐ ψεῦδος, οὐδὲ κόμπον, οὐ μῶρον γέλων
Ἄσκων· τόδ' ἡδὺ μόνος οὐκ ἐπίσταται,

τί διαφέρει τοῦ, Πόρρω γὰρ ἡδονῆς καὶ λύπης ἵδρυται τὸ θεῖον, ὡς Πλάτων ἔλεγε. Τὸ δὲ,

Φάσωμεν πιστὸν κῦδος ἔχειν ἀρετάν,
Πλοῦτος δὲ καὶ δειλοῖσιν ἀνθρώπων ὁμιλεῖ,

λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Βακχυλίδου. Καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου παραπλησίως,

B. 3. Αἰσχύλῳ] Αἰσχύλου Mez.

riam inferre pejus esse quam ea affici. Et ad hoc Æschyli,

Animo bono es, tempore summus caret
dolor:

dicendum, id esse ipsum quod apud Epicurum est tritum semper et in admiratione habitum, *Magnos dolores celeriter præterire, diuturnos magnitudine carere.* Quorum illud perspicue dixit Æschylus: hoc est ejus consequens. Si enim magnus et intentus dolor non permanet: qui permanet, magnus non est, neque intolerabilis. Jam illa Thespidis,

Videsne princeps numinum, ut sit Ju-
piter,
Mendacio, superbiis, stulto caret
Risu, voluptatisque solus insçius:

quidnam differt ab hoc Platonis dicto, *Procul a voluptate et dolore locatum est numen.* Tum illud a Bacchylide prolatum,

Virtutis certa est gloria, crede mihi,
Potiuntur opibus improbi quoque.

atque huic adfine illud Euripidis,

Ἐγὼ δὲ οὐδὲν πρεσβύτερον νομίζω τὰς σωφροσύνας,
Ἐπεὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἀεὶ σύνεστι·

Καὶ τὸ,

Τιμᾶν τὰν τέτασθε, πλούτῳ δ' ἀρετὰν κατεργασάσθαι, δοκεῖτ' ἐν ἐσθλοῖς δὲ καθήσεσθ' ἄνολβοι·

D ἆρα οὐκ ἀπόδειξιν ἔχει ὧν οἱ φιλόσοφοι λέγουσι περὶ πλούτου καὶ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν, ὡς χωρὶς ἀρετῆς ἀνωφελῶν ὄντων καὶ ἀνονήτων τοῖς ἔχουσι; Τὸ γὰρ ὕστερον συνάπτειν καὶ συνοικειοῦν τοῖς δόγμασιν, ἕξαγε τὰ ποιήματα τοῦ μύθου καὶ τὸ πρόσωπον, καὶ σμυδρὰν ὑπόληψιν τοῖς χρησίμως λεγομένοις· ἔτι δὲ προσανοίγει καὶ προκινεῖ πως τὸ τοῦ νέου ψυχίου τοῖς ἐν φιλοσοφίᾳ λόγοις. Ἔρχεται γὰρ οὐκ ἄγευστος αὐτῶν παντάπασιν, οὐδὲ ἀνήκοος, οὐδὲ ἀκρίτως ἀνάπλεως ὢν ἥκει τῆς μητρὸς

C. 12. Τιμᾶν τὰν τέτασθε,—ἄνολβοι] Exhibui locum, quamvis corruptum, ut eſt in Steph. quæ ipſa reddidit Aldinam excepto ἄνολβοι: pro quo Ald. Baſ Xyl. habent ἀνόλβιοι. Schott. et Anon. ἀνόλβιοι. Tamen κατεργασάσθω mutavi in κατεργάσασθαι cum D. Jannot. Mez. Locum e Salmaſii correctione exhibuit Grotius:—Τιμάν τε πεπᾶσθαι, Πλούτῳ δ' ἀρετὰν κατεργάσασθαι δοκεῖτ' ἐν ἐσθλοῖς δὲ καθήσεσθ' ἄνολβοι: ejuſque verſionem Xylandreæ ſubſtitui. Muſgravius Fragm. Euripid. t. iii. p. 600. retinens Grotiana cæterum, dat Τιμάν τ' ἀντέτασθε, *honorem amplum geritis et divitiis virtutem oppreſſiſſe videmini*: malim, *honorem jactatis, ac divitiis virtutem vobis comparaviſſe videmini.*

D. 6. προσανοίγει καὶ προκινεῖ] Prius ſumpſi ex D. G: poſterius ex D. G. Moſc 2. Var. Lect Moſc. 1. Harl. Colleg. Nov. Pol. Anon. Mez. T. V. B. Reliqui variant: προσαναγει A. E. Rodolph. Jannot. Mez. tum προκινεῖ Jannot. Schott. T. V. B. Vulgo, προσανοίγει καὶ προσκλίνει.

Antiquius nihil ipſe temperantia
Duco, bonis quod ſemper adeſt:

Itemque,

Utcunque honorum lumine fulgidi,
Speratis auri ſubdere copia
Vos poſſe virtutem. Bonorum
Judicium miſeros vocabit.

nonne hæc demonſtrationem habent eorum quæ de divitiis et externis bonis tradunt philoſophi, ea ſine virtute nihil poſſeſſoribus prodeſſe? Hujuſmodi ad placita philoſophorum reductio et accommodatio poematum, ea fabulis perſonaque exuit, facitque ut ſerio accipiantur, quæ ſunt dicta utiliter: præterea animum adoleſcentis philoſophiæ decretis aperit, et ad ea inclinat. Accedit enim ad ea neque nullo prorſus eorum guſtu percepto, neque omni auditione vacuus, neque ſine ullo judicio plenus tantum eorum quæ ex matre identidem et

ἀεὶ καὶ πίτθης, καὶ νὴ Δία τῆ πατρὸς καὶ τῆ παιδαγωγῆ, τὰς πλουσίους εὐδαιμονιζόντων καὶ σεβομένων, φριττόντων δὲ τὸν θάνατον καὶ τὸν πόνον, ἄζηλον δὲ καὶ τιμὴ ἀρετῆ, καὶ τὸ μηδὲν ἄνευ χρημάτων καὶ δόξης ἀγῶντων. Οἷς ἀντίφωνα τὰ φιλοσόφων ἀκούοντας αὐτὰς ὄντως θόρυβος ἔκπληξις ἴσχει καὶ ταραχὴ καὶ θάμβος· ὃ πεφοβημένους οὐδὲ ὑπομένοντας, ἂν μὴ, οἷον ἐκ σκότους πολλῆ μέλλοντες ἥλιον ὁρᾶν, ἐθισθῶσι, καθάπερ ἐν νόθῳ φωτὶ καὶ κεκραμένης μύθοις ἀληθείας αὐγῆ ἔχοντι μαλθακῆ, ἀλύπως προβλέπειν τὰ τοιαῦτα καὶ μὴ φεύγειν. Πεφοβημένοι γὰρ ἐν τοῖς ποιήμασι, καὶ πεφανερωκότες,

Τὸν φύντα θρηνεῖν εἰς ὅσ' ἔρχεται κακά· F
Τὸν δ' αὖ θανόντα καὶ πόνων πεπαυμένον,
Χαίροντας εὐφημοῦντας ἐκπέμπειν δόμων.

Καὶ,

Ἐπεὶ τί δεῖ βροτοῖσι πλὴν δυεῖν μόνον,
Δήμητρος ἀκτῆς πόματός θ' ὑδρηχόου;

Καὶ,

E. 6. ὅσον] D. Vulgo καθάπερ.
E. 8. κεκραμένης] Ita A. C. E. Mosc. 1. 2. Rodolph. Jannot. T. B. Hinc versionem correxi. Vulgo, κεκραμένοις.

nutrice audivit, immo autem etiam ex ipso patre et pædagogo: qui divitum beatitatem prædicare solent ac venerari, mortem autem et laborem exhorrescere, virtutem sine opibus et gloria pro re despicabili et nihilo ducere. Quibus quum reclamantia apud philosophos decreta audiunt, principio statim terror quidam et perturbatio ac stupor invadit, non admittentes ea, neque perferentes: nisi tanquam ex tenebris ad solem aspiciendum prodituri, adsuescant tanquam in notha luce, et veritatis temperatæ fabulis lenem habente splendorem, intueri in ista, neque reformidare. Ubi enim jam ante apud poetas hæc audierint aut legerint,

Lugere genitum tanta qui intrarit mala:
At morte si quis finiisset miserias,
Hunc laude amicos atque lætitia exsequi.

Et,

Quid est opus mortalibus, præter duo,
Cereale munus, limpidæ et potus aquæ?

Et,

Ἰὼ τυραννὶ βαρβάρων ἀνδρῶν φίλη.

Καὶ,

37 — ἡ βροτῶν τ' εὐπραξία,
Τῶν τὰ ἐλάχιστα γίνεται λυπουμένων,

ἥπιον παραφέρονται καὶ δυσκολαίνουσι μᾶλλον τοῖς φιλοσόφοις ἀκούοντες ὡς, Ὁ θάνατος οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· καὶ, Ὁ τῆς φύσεως πλοῦτος ὥρισται· καὶ, Τὸ εὐδαίμον καὶ μακάριον, οὐ χρημάτων πλῆθος, οὐδὲ πραγμάτων ὄγκος, οὐδὲ ἀρχαί τινες ἔχουσιν, οὐδὲ δυνάμεις, ἀλλ' ἀλυπία καὶ παράστημα παθῶν, καὶ διάθεσις ψυχῆς τὸ κατὰ φύσιν ὁρίζουσα. Διὸ καὶ τούτων ἕνεκα καὶ τῶν προειρημένων
B ἁπάντων, ἀγαθῆς δεῖ τῷ νέῳ κυβερνήσεως περὶ τὴν ἀνάγνωσιν, ἵνα μὴ προδιαβληθεὶς, ἀλλὰ μᾶλλον προπαιδευθεὶς, εὐμενὴς καὶ φίλος καὶ οἰκεῖος ἰὼ ποιητικῆς ἐπὶ φιλοσοφίαν προπέμπῃ.

B. 2. προδιαβληθεὶς] Sic A. C. D. E. G. Mosc. 2. Harl. Colleg. Nov. Rodolph. Anon. Vulc. editiones Grotii et Potteri. At Ald. Bas. Xyl. Steph. et reliqui προσδιαβληθείς.

Io tyrannis, genti amica barbaræ.

Et,

Hæc est enim mortalium felicitas,
Dolere, quam fieri queat, rarissime:

hæc, inquam, secum afferentes, minus perturbantur aut offenduntur apud philosophos audientes: *Mortem nihil ad nos attinere: Divitias naturæ esse definitas: Felicitatem et vitam beatam non in multitudine pecuniæ aut opum mole, aut principatu potentiaque consistere: sed in vacuitate doloris, affectuum animi moderatione, animique affectione naturæ finibus res omnes circumscribente.* Itaque cum propter hæc, tum prædictorum causa omnium, adolescens in lectione poetarum magnam gubernationem desiderat: ne siniſtra suspicione occupatus, sed præcedente potius institutione formatus, placidus ita familiarisque et amicus a poesi ad philosophiam deducatur.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΑΚΟΥΕΙΝ.

c

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΑΚΟΥΕΙΝ.

PLUTARCHI

DE

RECTA RATIONE AUDIENDI.

α'. ΤΗΝ γενομένην μοι σχολὴν περὶ τοῦ ἀκούειν, ὦ Νίκανδρε, ἀπέσταλκά σοι γράψας, ὅπως εἰδῇς τὸν πείθοντος ὀρθῶς ἀκούειν, ὅτε τοὺς παρεσταλμένους ἀπήλλαξαι, τὸ ἀνδρεῖον ἀπειλημμένως ἱμάτιον. Ἀναρχία μὲν γάρ, ᾗ ἔνιοι τῶν νέων ἐλευθερίαν ἀπαιδευσίᾳ νομίζουσι, χαλεπωτέρους ἐκείνων τοὺς ἐν παισὶ διδασκάλων

C. 2. περὶ τοῦ ἀκούειν·] Ita omnes libri ſcripti et editi Plutarchei. At in Lampriæ Catalogo, non ſolum edito, ſed inedito Bibliothecæ Venetæ, eſt περὶ τοῦ ἀκούειν τῶν φιλοσόφων: ſane talem inſcriptionem poſtulat cum argumentum hujus Diſputationis Plutarcheæ, tum Græcæ orationis conſuetudo.

I. QUAM de audiendi ratione habui diſputationem, eam literis mandatam ad te, mi Nicander, mitto, ut quando virili ſumpta toga e præceptorum poteſtate exiviſti, recte monentibus obtemperandi modum habeas cognitum. Nam licentia, quam nonnulli juvenum non probe inſtituti libertatem putant, iis qui pueros rexerant magiſtris

καὶ παιδαγωγῶν δεσπόζας ἐφίσησι, τὰς ἐπιθυμίας, ὥσπερ D
ἐκ δεσμῶν λυθείσας. Καὶ, καθάπερ Ἡρόδοτός φησιν,
ἅμα τῷ χιτῶνι συνεκδύεσθαι τὴν αἰδῶ τὰς γυναῖκας,
ὅτως ἔνιοι τῶν νέων ἅμα τῷ τὸ παιδικὸν ἱμάτιον ἀπο-
θέσθαι, συναποθέμενοι τὸ αἰδεῖσθαι καὶ φοβεῖσθαι, καὶ
λύσαντες τὴν καταχηματίζουσαν αὐτὰς ἀβελτερίαν,
εὐθὺς ἐμπίπλανται τῆς ἀναγωγίας. Σὺ δὲ πολλάκις
ἀκηκοὼς ὅτι ταυτόν ἐστι τὸ ἕπεσθαι θεῷ, καὶ ὃ πείθεσθαι
λόγῳ, νόμιζε τὴν εἰς ἄνδρας ἐκ παίδων ἀγωγὴν, οὐκ
ἀρχῆς εἰς τοὺς εὖ φρονοῦσιν ἀποβολὴν, ἀλλὰ μετα-
βολὴν ἄρχοντος, ἀντὶ μαθητοῦ τινος ἢ ἀργυρωνήτου, θεῖον E
ἡγεμόνα τοῦ βίου λαμβάνουσαν τὸν λόγον· ᾧ τοὺς ἑπομένους
ἄξιόν ἐστι μόνους ἐλευθέρους νομίζειν. Μόνοι γὰρ ἃ δεῖ
βούλεσθαι μαθόντες, ὡς βούλονται ζῶσι. Ταῖς δὲ
ἀπαιδεύτοις καὶ φαύλοις ὁρμαῖς καὶ πράξεσιν
ἀγεννὲς ἔνεστι καὶ μικρὸν οὐ πολλῷ τῷ μετανοοῦντι τὸ
ἑκούσιον.

ac pædagogis importuniores imponit dominos, cupiditates, inquam, quaſi vinculis jam ſolutas. Et quòmodo Herodotus ait, *ſimul cum tunica mulierem etiam verecundiam exuere:* ita adoleſcentum quidam ſimul cum puerili veſte pudorem ac metum deponentes, ſoluto qui eos conformabat amictu, ſtatim licentia et contumacia implicantur. Tu vero, qui ſæpenumero audiviſti idem eſſe *Deum ſequi*, et *parere rationi*, exiſtimare debes eos qui ſana ſunt mente, ita judicare, ſe, quando a pueritia ad virilem evadunt ætatem, non abjicere imperium, ſed mutare imperatorem, dum pro aliquo mercede conducto aut ære empto magiſtro, divinum vitæ ductorem accipiunt Rationem: cui qui parent, ſoli digni ſunt qui pro liberis habeantur. Soli enim hi vivunt ut volunt, qui quid velle debeant didicerunt. Ineruditæ autem et rationis expertes animi incitationes atque actiones, exilem quandam ignobilemque voluntatis libertatem multa cum pœnitentia conjunctam habent.

β'. Ἐπεὶ δ' ὥσπερ τ̃ ἐγλεγομένων εἰς τὰς πολιτείας, οἱ μὲν ἀλλοδαποὶ καὶ ξένοι κομιδῇ πολλὰ μέμφονται καὶ δυσκολαίνουσι τοῖς γινομένοις, οἱ δ' ἐκ μετοίκων σιύτροφοι καὶ συνήθεις ὄντες τοῖς νόμων, ἐ χαλεπῶς προσδέχονται τὰ ὑπιβάλλοντα καὶ πέργυσιν, ὅπως ἔδει πολλοῦ χρόνου ἐν φιλοσοφίᾳ προδιατρεφόμενον, καὶ πᾶν μάθημα καὶ ἄκουσμα παιδικὸν ἀπ' ἀρχῆς ἐθισθέντα προσφέρεσθαι λόγῳ φιλοσόφῳ μεμιγμένον, εὐμενῆ καὶ οἰκεῖον ἥκειν εἰς φιλοσοφίαν, ἢ μόνη τὸν ἀνδρεῖον καὶ τέλειον ὡς ἀληθῶς ἐκ λόγου τοῖς νέοις προσιτίθησι κόσμον. Οὐκ ἂν ἀνδῶς δ' οἶμαί σε προσακοῦσαι προ-
38 τ̃ ἀκουστικῆς αἰσθήσεως, ἣν ὁ Θεόφραστος πασῶν τ̃ αἰσθήσεων φησὶ πασῶν. Οὔτε γὰρ ὁρατὸν ἔστ' ἰδεῖν, ὅτε γλυκύ, ὅτε ἁπτὸν, ἐκφάσεις ὑπιφέρει καὶ παραχὰς καὶ ποίας τινὰς παύσας, οἵαις καταλαμβάνεται τ̃ ψυχὴν, κλύδων

F

E. 8. Ἐπεὶ δ' ὥσπερ—περιτίθησι κόσμον] Deeſt quid ad abſolutionem cum ſententiæ tum conſtructionis. Nil in libris ſubſidii. Partem ſaltem difficultatis expediamus, omittendo δ' ab initio: quod Xylander vertendo ſecutus eſt.

II. Jam ſicut qui in civium numerum adſcribuntur alienigenæ et omnino peregrini, multa eorum quæ fiunt reprehendunt et inique ferunt: qui vero inquilini, cum educatione ac conſuetudine ſibi leges familiares reddiderint, ſine moleſtia quæ ſuarum ſunt partium obeunt, iiſque ſunt contenti: ita oportuit a multo tempore in philoſophia obiter innutritum, ac jam inde ab initio ætatis adſuefactum ad percipiendum diſciplinas auditioneſque pueriles cum philoſophica oratione permixtas, manſuetum proinde atque quaſi domeſticum conferre ſe ad philoſophiam, quæ ſola virilem et revera perfectum juvenibus circumdat ornatum. Neque injucundum, puto, erit audire de ſenſu auditus, quem Theophraſtus omnium ſenſuum maxime ad motus animi ciendos facere ait. Neque enim quicquam eorum quæ viſu, quæ guſtatu, quæ tactu percipiuntur, tantas mentis alienationes, tumultus, conſternationeſque affert, quantæ ani-

πνῶν καὶ παταίγων καὶ ἤχων τῇ ἀκοῇ προσπεσόντων. Ἔτι δὲ λογικωτέρα μᾶλλον ἢ παθητικωτέρα. Τῇ μὲν γὰρ κακίᾳ πολλὰ χωρία καὶ μέρη τοῦ σώματος παρέχει δι' αὐτῶν εἴσοδον ἄφοδόν τε τῆς ψυχῆς· τῇ δὲ ἀρετῇ μία λαβὴ τὰ ὦτα τῶν νέων ἐστίν, ἂν ἢ καθαρὰ καὶ ἄθρυπτα κολακείας, καὶ λόγοις ἄθικτα φαύλοις ἀπ' ἀρχῆς φυλάττηται. Διὸ καὶ Ξενοκράτης τοῖς παισὶ μᾶλλον ἢ τοῖς ἀθληταῖς ἐκέλευε προσιάπτειν ἀμφώτιδας, ὡς ἐκείνων μὲν τὰ ὦτα ταῖς πληγαῖς, τούτων δὲ τοῖς λόγοις τὰ ἤθη διαστρεφομένων· οὐκ ἀνηκοΐαν οὐδὲ κωφότητα προμνώμενος, ἀλλὰ τῶν λόγων τοὺς φαύλους φυλάττεσθαι βουλόμενος, πρὶν ἑτέρους χρηστοὺς, ὥσπερ φύλακας ἐπιγραφέντας ὑπὸ φιλοσοφίας, ᾗ ἥδιστ' ἂν μάλιστα κινουμένῳ αὐτῇ καὶ ἀναπιθομένῳ χώραν καταλεῖν. Καὶ Βίας ὁ παλαιὸς Ἀμασιδὶ, κελευσθεὶς τὸ χρηστότατον ὁμοῦ

B. 7. ἤθει] Tres Græco-Latinæ ἔθει: operarum vitio.
B. 9. ὁμοῦ καὶ φαυλότατον] Abeſt in Ald. Baſ. Voſſ. Colleg. Nov. Recte habent Collat. Muret. Exemplum Turneb. unde ſumpſit Stephanus, et hunc ſecutus Xylander. Alii aliter variant.

mum occupant ſtrepitibus quibuſdam et fragoribus et ſonitibus ad aures accidentibus. Eſt tamen hic ſenſus magis rationi quam affectibus idoneus. Vitiis enim multæ partes corporis multaque loca aditum ſpatiumque, per ſe, ad animam penetrandi præbent: unica virtuti qua adoleſcentes arripiat anſa aures ſunt, ſiquidem puræ ſint, et jam inde ab initio adulatoriarum corruptelarum vacuæ, intactæque a pravis ſermonibus ſerventur. Itaque Xenocrates aurium munimenta pueris potius quam athletis applicari jubebat: quod horum aures verberibus, illorum mores verbis perverterentur: neque ille aures obſeratas, aut ſurditatem commendabat: ſed hortabatur ut tantiſper ab audiendis pravis ſermonibus abſtinerent, dum boni ſermones tanquam cuſtodes quos philoſophia alit, occuparent moribus eam regionem quæ maxime oratione movetur atque ducitur. Ac Bias quidem ab Amaſide juſſus ſimul et optimam et peſſi-

καὶ φαυλότατον ἐκπέμψαι κρέας τοῦ ἱερείου, τὴν γλῶτταν ἐξελὼν ἀπέπεμψεν, ὡς καὶ βλάβας καὶ C ὠφελείας τῷ λέγειν ἔχοντος μεγίστας. Οἵ τε πολλοὶ τὰ μικρὰ παιδία καταφιλοῦντες, αὐτοί τε τῷ ὤτων ἅπτονται, κἀκεῖνα τοῦτο ποιεῖν κελεύουσιν, αἰνιττόμενοι μετὰ παιδιᾶς, ὅτι δεῖ φιλεῖν μάλιστα τοὺς διὰ τῶν ὤτων ὠφελοῦντας. Ἐπεὶ ὅτι γε πάσης ἀκροάσεως ἀπειρήμενον ὁ νέος, καὶ λόγου μηδενὸς γευόμενον, ἀ μόνον ἄκαρπος ὢν ὅλος καὶ ἀβλαστὴς διαμένει πρὸς ἀρετήν, ἀλλὰ καὶ διαστρέφοιτο πρὸς κακίαν, ὥσπερ ἐκ χώρας ἀκινήτου καὶ ἀρχῆς ἄρτια πολλὰ τῆς ψυχῆς ἀναδιδούς, δῆλόν ὅτι. Τὰς γὰρ ἐφ' ἡδονὴν ὁρμὰς, καὶ D πρὸς πόνον ὑποψίας, ἀ θυραίας ἐξ ὑπὸ λόγων ἐπεισάκτους, ἀλλ' ὥσπερ αὐτόχθονας ἕξεις μυρίων παθῶν καὶ νοσημάτων πηγὰς, ἂν ἐᾷ τις ἀφέτους ἢ πεφύκασι

C. 3. κἀκεῖνα] Sumpſi ex D. Venet. Colleg. Nov. Pol. quibuſcum partim conſentit Vulcob. Vulgo, καὶ τούτοις.

C. 6. καὶ λόγου μηδενὸς γευόμενος] Sic Steph. ex Pol. et Rodolph. nec diſſentiunt A. D. At λόγου γευόμενος habent Ald. Baſ. Xyl. C. Venet. Voſſ. Colleg. Nov.

D. 1. θυραίας] θυραίους. C. D. Venet. Colleg. Nov. Vulcob.

mam victimæ carnem mittere, linguam ei exſectam miſit: nimirum quia ſermo et utilitatis et damni plurimum affert. Et vulgo parvulos qui deoſculantur, tum ipſi aures eorum tangunt, tum eos idem jubent facere: per jocum ſignificantes, maxime amandos eſſe eos qui per aures proſunt. Nam hoc quidem in promptu eſt, adoleſcentem qui ab omni ſit excluſus auditione, et ſermonem doctrinæ nullum guſtet, non modo ſterilem plane fore, neque ulla virtutum editurum germina: ſed et ad vitia facile deſciturum, quum ex animo rudi veluti ſolo inculto pleraque pullulent ſylveſtria. Impetus enim animi ad voluptatem ferentes, ac ſiniſtras de labore ſuſpiciones (qui non extrinſecus in animum illabuntur aut oratione introducuntur, ſed veluti indigenæ ſunt infinitorum affectuum ac morborum fontes) ſi quis patiatur laxatis habenis eo quo natura ducit deferri,

χωρεῖν, καὶ μὴ λόγοις ζητοῖς ἀφαιρῶν ἢ ῥᾳθυμότερον, καταρτύῃ τὴν φύσιν, οὐκ ἔστιν ὃ τῶν θηρίων οὐκ ἂν ἡμερώτερον ἀνθρώπου φανείη.

γ'. Διὸ δὴ μεγάλην μὲν ὠφέλειαν, οὐκ ἐλάττω δὲ κίνδυνον τοῖς νέοις τοῦ ἀκούειν ἔχοντος, οἶμαι καλῶς ἔχειν καὶ πρὸς αὐτὸν ἀεὶ καὶ πρὸς ἕτερον διαλέγεσθαι περὶ τοῦ ἀκούειν. Ἐπεὶ καὶ τούτῳ κακῶς τοὺς πλείστους ζωμένους ὁρῶμεν, οἱ λέγειν ἀσκοῦσι πρὶν ἀκούειν ἐθισθῆναι· καὶ λόγου μὴ οἴονται μάθησιν εἶναι καὶ μελέτην, ἀκροᾶσθαι δὲ καὶ τοὺς ὁπωσοῦν ζωμένους ὠφελεῖσθαι. Καίτοι τοῖς μὲν σφαιρίζουσιν, ἅμα τοῦ βαλεῖν καὶ τοῦ λαβεῖν τὴν σφαῖραν ἡ μάθησις· ἐν δὲ τῇ τοῦ λόγου χρείᾳ τὸ δέξασθαι καλῶς τοῦ παρέσθαι πρότερόν ἐστιν, ὥσπερ τοῦ τεκεῖν ὃ συλλαβεῖν τι καὶ κατασχεῖν τὰ γονίμων. Τοῖς μὲν οὖν ὄρνισι τὰς ὑπηνεμίους λοχείας καὶ ὠδῖνας, ἀπε- E

D. 10. κακῶς τοὺς πλείστους] Ita omnes libri: exceptis Ald. Baſ. Coll. Nov. qui habent καλῶς. Utrumque eſt in A, hoc in textu, illud in margine.

neque bonis ea præceptis minuendo aut alio deflectendo naturam componat; nullum profecto animal eſt quod non manſuetius ſit homine iſto futurum.

III. Quapropter quum magnopere utile, non minus tamen periculoſum ſit adoleſcentibus audire, operæ pretium eſſe exiſtimo ut quiſque et ſecum ſemper, et cum aliis de ratione audiendi colloquatur. Nam in eo quoque videmus errare pleroſque, quod in dicendo ſe exercent antequam ſe ad audiendum adſuefecerint: putantque dicendi eſſe diſciplinam atque meditationem, utiliter autem quovis modo audiri. At vero qui pilæ ludum tractant, ſimul et jacere et accipere pilam diſcunt: in uſu vero ſermonis prius eſt recte accipere quam emittere: ſicut conceptio et retentio fœtus partum antecedit. Jam ut quæ aves interdum irrita, et quæ zephyria vocantur, ova pariunt, cauſas aiunt eſſe im-

λῶν πινῶν καὶ ἀψύχων ὑπολημμάτων ἀρχαῖς λέγουσιν αἱ. τὸ δὲ ἀκούειν μὴ δυναμένων νέων, μηδὲ ὠφελεῖσθαι δι' F ἀκοῆς ἐθισθέντων, εὐτράπελος ὄντως ὁ λόγος ἐκπίπτων,

Ἀχλεὶς ἀΐδηλος ὑπαὶ νεφέεσσι σκεδάσθη.

Τὰ μὲν γὰρ ἀγγεῖα πρὸς τὴν εὐστοχίαν τῶν ἐγχεομένων ὑπιλίνουσι καὶ συνεπιστρέφουσιν, ἵν' ἔγχυσις ἀληθῶς, μὴ ἔκχυσις γένηται· αὐτοὺς δὲ τῷ λέγοντι παρέχειν καὶ συναρμόττειν τῇ προσοχῇ τὴν ἀκρόασιν, ὡς μηδὲν ἐκφύγοι τῶν χρησίμως λεγομένων, ὃ μανθάνουσιν· ἀλλ', ὃ πάντων καταγελαστότατόν ἐστιν, ἂν μέν τινι 39 προστύχωσι διηγουμένῳ δεῖπνον, ἢ πομπήν, ἢ ὄνειρον, ἢ λοιδορίαν γεγενημένην πρὸς ἄλλον, ἀκροῶνται σιωπῇ, καὶ προσλιπαροῦσιν· ἂν δέ τις αὐτοὺς ὑπασαμένῳ διδάσκῃ τι τῶν χρησίμων, ἢ παραινῇ τῶν δεόντων, ἢ νουθετῇ πλημμελοῦντας, ἢ καταπραΰνῃ χαλεπαίνοντας, οὐκ ἐπομένουσιν, ἀλλ' ἐὰν μὲν δυνῶνται,

E. 9. ὑπολειμμάτων] Non dubitavi recipere ex uno D. Accedit auctoritas Ariſtotelis Hiſt. Animal. VI, 2. Vulgo ὑπολημμάτων: quod ex hoc loco laudat Steph. Theſ. L. G. t. ii. p. 582.

perfectarum et inanimatarum reliquiarum: ita qui audire neſciunt adoleſcentes, neque utilitatem ex auditione capere condocefacti ſunt, eorum ſermo vere inanis ac ſubventaneus excidens,

Irritus, ignotus, ſub inania nubila fugit.

Et vaſa quidem inclinare ſolent atque obvertunt, ut quæ infundere volunt, recipi poſſint, fiatque vere infuſio, non effuſio: ſeipſos vero dicenti accommodare, attentionemque auditioni adhibere, ne quid utiliter dictorum effugiat, non diſcunt: ſed (quod omnium maxime deridiculum eſt) ſi incidant in aliquem qui cœnam, pompam, inſomnium, aut altercationem ſibi cum alio habitam narret, taciti audiunt, et ut pergat dicere flagitant: ſin vero eoſdem alius ad ſe trahat, ac de re utili docere, vel admonere, aut peccantem verbis corrigere, aut demitigare animo commotos cupiat, non patiuntur: ſed vel contentioſe impugnant ejus ora-

φιλοτιμούμενοι περιγενέσθαι διαμάχονται πρὸς τὸν λόγον· εἰ δὲ μή, φεύγοντες ἁπάσι πρὸς ἑτέρους λόγους καὶ φλυάρους, ὡς ἀγγεῖα φαῦλα καὶ σαθρὰ τὰ ὦτα πάντων μᾶλλον ἢ τῶν ἀναγκαίων ἐμπιπλάντες. Τοὺς μὲν οὖν ἵππους οἱ καλῶς τρέφοντες, εὐτόμοις ᾧ χαλινῷ, B τοὺς δὲ παῖδας, εὐπειθοῦς τῷ λόγῳ παρέχεσι, πολλὰ μὴ ἀκούειν, μὴ πολλὰ δὲ λέγειν διδασκομένους. Καὶ γὰρ τὸν Ἐπαμινώνδαν ὁ Σπίνθαρος ἐπαινῶν, ἔφη, μήτε πλείονα γινώσκοντι, μήτε ἐλάττονα φθεγγομένῳ ῥᾳδίως ἐντυχεῖν ἑτέρῳ. Καὶ τὴν φύσιν ἡμῶν ἐκάστῳ λέγουσι δύο μὲν ὦτα δοῦναι, μίαν δὲ γλῶτταν, ὡς ἐλάττονα λέγειν ἢ ἀκούειν ὀφείλοντι.

δ'. Παντάχοῦ μὲν οὖν τῷ νέῳ κόσμος ἀσφαλὴς ἐστὶν ἡ σιωπή, μάλιστα δ' ὅταν ἀκούων ἑτέρου μὴ συνταράττηται, μηδ' ὑξυλαχτῇ πρὸς ἕκαστον, ἀλλὰ, κἂν ὁ λόγος ᾖ μὴ λίαν ἀρεστὸς, ἀνέχηται καὶ βουλόμενος παύ- C σασθαι τὸν διαλεγόμενον· καὶ παυσαμένου, μὴ εὐθέως ἐπιβάλλῃ τὴν ἀντίῤῥησιν, ἀλλ', ὡς Αἰσχίνης φησὶ, δια-

tionem, si qua vincere possint: vel eo omisso proripiunt se alio ubi nugas audiant, aures suas, tanquam inutilia et vitiosa vasa, quavis potius quam necessaria aliqua re implentes. Cæterum sicut equos qui recte fingunt, eos docent fræno facile parere: ita qui pueros, ad audiendum promptos faciunt, docentque audire multa, loqui pauca. Nam Epaminondam laudans Spintharus, aiebat, Non facile se cum alio rem habuisse qui et plura nosset et pauciora diceret. Ac naturam aiunt propterea unicuique nostrum duas dedisse aures, unam linguam: quod pauciora loqui debeamus quam audire.

IV. Proinde quum ubique silentium adolescenti tutum sit ornamentum, maxime tum prodest quum audiens dicentem non perturbat, neque ad singula elatrat: sed etiamsi oratio non probetur, sustinet tamen, expectatque dum dicendi ille finem faciat: ac ubi is peroraverit non illico contra dicere orditur, sed, ut Æschi-

λείπῃ χρόνον, εἴτε προσθεῖναί τι βούλοιτο τοῖς λελεγμένοις ὁ εἰρηκώς, εἴτε μεταθέσθαι καὶ ἀφελεῖν. Οἱ δὲ εὐθὺς ἀντικόπτοντες, ἅτε ἀκούοντες, ἅτε ἀκουόμενοι, λέγοντες δὲ πρὸς λέγοντας, ἀσχημονοῦσιν. Ὁ δ' ἐγκρατῶς καὶ μετ' αἰδοῦς ἀκούειν ἐθισθεὶς, τὸν μὲν ὠφέλιμον λόγον ἐδέξατο καὶ κατέσχε, τὸν δὲ ἄχρηστον ἢ
D ψευδῆ, μᾶλλον δ' εἶδε καὶ κατεφώρασε, φιλαλήθης φανεὶς, ἢ φιλόνεικος, οὐδὲ προπετὴς καὶ δύσερις. Ὅθεν οὐ κακῶς ἔνιοι λέγουσιν ὅτι δεῖ τῶν νέων μᾶλλον ἐκπνευματοῦν τὸ οἴημα καὶ τὸν τύφον, ἢ τῶν ἀσκῶν τὸν ἀέρα, τὰς ἐγχέας τι βουλομένους χρήσιμον· εἰ δὲ μή, γέμοντες ὄγκου καὶ φυσήματος, οὐ προσδέχονται.

ε'. Φθόνῳ τοίνυν μετὰ βασκανίας καὶ δυσμενείας, οὐδενὶ μὲν ἔργῳ παρὼν, ἀγαθὸν, ἀλλὰ πᾶσιν ἐμπόδιος τοῖς καλοῖς, κάκιστος δὲ ἀκροωμένῳ πάρεδρος καὶ σύμβουλος, ἀνιαρὰ καὶ ἀηδῆ καὶ δυσπρόσδεκτα ποιῶν τὰ ὠφέλιμα, ἅμα τὸ πᾶσι μᾶλλον ἥδεσθαι τὰς φθονούσας

nes præcipit, ſpatium ei relinquit ſive addendi aliquid dictis, ſi ita videatur, ſive mutandi quidpiam vel detrahendi. Qui vero ſtatim interrumpunt, et neque audiunt, neque audiuntur, ſed adverſus dicentes dicunt, ii contra decorum agunt. At qui continenter verecundeque audire adſuevit, is et quod utile eſt ſermonis ejus percipit atque retinet, et inutile ſeu falſum facilius perſpicit ac deprehendit, veritatiſque ſtudioſus habetur, non contentionis, neque temerarius aut rixator. Quare non inepte quidam dixerunt, non minus ſtudioſe faſtum opinationemque et arrogantiam adoleſcentum animis, quam aërem ex utribus excutiendum eſſe, ſi quid his utile velis infundere: alioqui elationis pleni et humoris non admittunt.

V. Porro invidia cum livore quodam et malevolentia nullam ad rem utiliter adhibetur, ſed omnibus bonis impedimento eſt: peſſimus autem aſſeſſor eſt auditori atque conſiliarius; quia enim invidi quavis potius re delectantur quam recte dictis, fit ut quæ

ἢ τοῖς εὖ λεγομένοις. Καίτοι πλοῦτος μὲν ὄντινα δάκνει, καὶ δόξα καὶ κάλλος, ἑτέρους ὑπάρχοντα, φθονερός ἐστι μόνον· ἄχθεται γὰρ ἄλλων εὐτυχούντων· ὁ δὲ λόγῳ καλῶς λεγομένῳ δυσχεραίνων, ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀγαθῶν ἀνιᾶται. Ὡς γὰρ τὸ φῶς τῶν βλεπόντων, καὶ ὁ λόγος τῶν ἀκουόντων ἀγαθόν ἐστιν, ἂν βάλωνται δέχεσθαι. Τὸν μὲν οὖν ἐφ' ἑτέροις φθόνον ἄλλαι τινὲς ἀπαίδευτοι καὶ κακαὶ ἀφέσεις ἐμποιοῦσιν, ὁ δὲ πρὸς τοὺς λέγοντας ἐκ φιλοδοξίας ἀκαίρου καὶ φιλοτιμίας ἀδίκου γενόμενος, οὐδὲ προσέχειν ἐᾷ τοῖς λεγομένοις τὸν οὕτω διακείμενον· ἀλλὰ θορυβεῖ καὶ περιαγᾷ τὴν διάνοιαν, ἅμα μὲν τὴν ἑαυτῆς ἕξιν ἐπισκοποῦσαν, εἰ λείπεται τῆς τοῦ λέγοντος, ἅμα δὲ τοὺς ἄλλους ἐπιβλέπουσαν, εἰ ἄγονται καὶ θαυμάζουσιν, ἐκπλησσομένη τε ὑπὸ τῶν ἐπαίνων, καὶ ἀγριαίνουσαν πρὸς τοὺς παρόντας, ἂν ἀποδέχωνται τὸν λέγοντα· τῶν δὲ λόγων τοὺς μὲν εἰρημένους ἐᾶσαν καὶ προϊεμένην, ὅτι

F. 3. ἄγονται] Bonum hoc: nec tamen ſpernendum ἄγανται; quod dat C, et conjecit Reiſk.

utiliter alioqui dicerentur, moleſta iis, injucunda, et odioſa reddantur. Et vero quem divitiæ, gloria, aut pulchritudo aliorum urit, is tantum invidus eſt; moleſte enim fert res aliorum ſecundas. Qui orationi bonæ invidet, hunc ſua ipſius bona excruciant animi. Sicut enim lumen videntium, ita ſermo audientium, bonum eſt, ſi velint amplecti. Sed invidiam aliarum rerum, incompoſitæ aliæ quædam et pravæ animi affectiones efficiunt: quæ autem adverſus dicentes inanem ob gloriæ cupiditatem ambitionemque injuſtam concipitur, hoc modo affectum ne attendere quidem animum orationi ſinit: ſed tumultuatur, mentemque circumagit ſimul et ſuos habitus conſiderantem et exquirentem an dicentis facundiæ cedant, ſimulque in alios intuentem an delectentur et mirentur dicentem; juxta conſternatam laudibus, et frementem adverſus auditores, ſi probant dicentem. Eademque quæ dicta ſunt dimittit, quia

λυπῶσι μνημονεύομενοι, πρὸς δὲ τὰς ὑπονοίας, παραπομένῳ καὶ πέμψασαν, μὴ τῶν εἰρημένων βελτίονες γένωνται· παύσασθαι δὲ τὰς λέξεις, ὅταν κάλλιστα λέγωσι· λυθείσης δὲ τῆς ἀκροάσεως, πρὸς οὐδενὶ τῶν εἰρημένων ὦσαν· ἀλλὰ τὰς φωνὰς καὶ διαθέσεις τῶν παόντων ὑπιφιζῶσαν· καὶ τὰς μὲν ἐπαινοῦσας, ὥσπερ ἐμμανῆ φεύγωσαν καὶ ἀποπιδῶσαν· προσπέχουσαν δὲ καὶ συναγελαζομένην τοῖς ψέγουσι τὰ εἰρημένα καὶ διαστρέφουσιν. ἂν δὲ μηδὲν ᾖ διαστρέψαι, παραβάλλουσαν νεωτέρους τινὰς, ὡς ἄμεινον εἰρηκότας εἰς τὸ αὐτὸ καὶ δυνατώτερον, ἕως διαφθείρασα καὶ λυμηναμένη τὴν ἀκρόασιν, ἀχρεῖον ἑαυτῇ καὶ ἀνόητον ἀπεργάσηται.

ϛ'. Διὸ δεῖ τῇ φιλησίᾳ πρὸς τὴν φιλοδοξίαν ἀπεισάμενον ἀκροᾶσθαι τοῦ λέγοντος ἵλεως καὶ πρᾴως,

F. 7. ἐπιόντας] Stephanus habet, item Pol. Rodolph. Jannot. nec dissentiunt A. C. Voss. λείποντας D. Vulgo εἰπόντας, Ald. Bas. Xyl. Venet. Colleg. Nov.

A. 6. μηδὲν ᾖ διαστρέψαι] Recepi ex D. Collat. Muret. Jannot. Anon. Jun. Vulc. Turneb. διαστρέψαι etiam habent Venet. Colleg. Nov. et a prima manu C. Vulgo, μηδενὶ διαστρέψηται.

A. 7. νεωτέρους] Forte melius est ἑτέρους quod exstat in A. C. D. Voss. Collat. Muret. Vulc. Exempl. Turneb. Jannot. Anon.

molesta est eorum recordatio: et turbata ac tremens reliqua audit, solicita ne prioribus sint meliora: ac tum maxime finem orationi facere dicentes optat, quum optime dicunt: et finita auditione, nihil dictorum considerat, voces tantum et affectiones præsentium supputat; ac laudantes quasi furore concita fugiens vitansque; ad reprehendentes ac dicta pervertentes accurrens, et se aggregans: aut, si nemo perverterit, juniores aliquos comparans, qui videantur eadem de re melius ac majore cum vi dixisse, donec tandem corruptam vitiatamque auditionem prorsus inutilem sibi effecerit.

VI. Oportet ergo, factis studio audiendi cum ambitione induciis, placido animo au-

ὥσπερ ἐφ' ἑστίασιν ἱερᾶν καὶ θυσίας ἀπαρχὴν παρειλημμένον, ἐπαινέσαντα μὲν οἷς ἐπιτυγχάνει τὴν δύναμιν, ἀγαπῶντα δὲ τὴν προθυμίαν αὐτὴν τοῦ φέροντος εἰς μέσον ἃ γινώσκει, καὶ πείθοντος ἑτέρους δι' ὧν αὐτὸς πέπεισται. Τοῖς μὲν οὖν κατορθουμένοις ἐπιλογιστέον, ὡς οὐκ ἀπὸ τύχης οὐδὲ αὐτομάτως, ἀλλ' ἐπιμελείᾳ καὶ πόνῳ καὶ μαθήσει κατορθοῦντι· καὶ μιμητέον ταῦτα θαυμάζοντάς γε δὴ καὶ ζηλοῦντας· τοῖς δὲ ἁμαρτανομένοις ἐφιστάναι χρὴ τὴν διάνοιαν, ὑφ' ὧν αἰτιῶν καὶ ὅθεν ἡ πλάτεσπὴ γέγονεν. Ὡς γὰρ ὁ Ξενοφῶν φησι τοὺς οἰκονομικοὺς καὶ ἀπὸ τῶν φίλων ὀνίνασθαι καὶ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν· οὕτως τοὺς ἐγρηγορέναι καὶ προσέχοντας, οὐ μόνον κατορθοῦντες, ἀλλὰ καὶ διαμαρτάνοντες ὠφελοῦσιν οἱ λέγοντες. Καὶ γὰρ διανοήματος εὐτέλεια, καὶ ῥήματος κενότης, καὶ σχῆμα φορτικόν, καὶ πόησις μετὰ χαρᾶς ἀπερυθρίαστος πρὸς ἔπαινον, καὶ ὅσα τοιαῦτα, μᾶλλον ἀκροωμένοις ἐφ' ἑτέρων, ἢ λέγουσιν ἐφ' ἑαυτῶν καταφαίνεται. Διὸ δεῖ μεταφέρειν τὴν εὐθύνην ἐφ'

dire, tanquam ad ſacrum epulum aut ſacrificii primitias invitatum, vimque oratoris, ſicubi ſcopum ſuum aſſequutus eſt, collaudare: in reliquis boni conſulere ſtudium ejus qui quæ ſentiat in medium protulerit, iiſque movere auditores voluerit rationibus quibus ipſe fuerat motus. Quæ dicta ſunt præclare, non debet auditor fortunæ aut caſui imputare, ſed ſtudio, diligentiæ, et eruditioni accepta ferre, eaque cum admiratione et æmulatione imitari: ubi peccatum eſt, cauſas et originem erroris circumſpecte perquirere. Sicut enim Xenophon ait, *patres-familias diligentes et attentos et ab amicis juvari et ab inimicis:* ita vigili et attento auditori, non modo recte, ſed etiam vitioſe diſſerentes proſunt. Vilitas enim ſententiæ, vanitas vocabuli, figura importuna, eruptio cum inepto gaudio ad laudem, et alia id genus, magis audiendo in aliis deprehendimus quam in nobis ipſi dicendo. Itaque judicium a dicente nobis eſt

ἑαυτὸς ἀπὸ τῦ λέγοντος, ἀνασκοπῦντα, εἴ τι τοιῦτον
λανθάνομεν ἁμαρτάνοντες. Ῥᾷον γὰρ ἐστι τῶν ὄντων
D τὸ μέμψασθαι τὸν πλησίον· ἀχρήστως τε καὶ κενῶς
γινόμενον, ἂν μὴ πρὸς τινα διόρθωσιν ἢ φυλακὴν ἀνα-
φέρηται τῶν ὁμοίων. Καὶ ὃ ἔφη Πλάτωνος οὐκ ἀκινητέον
ἀεὶ πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἁμαρτανόντων ἀναφθέγξεσθαι,
Ἦ που ἆρ' ἐγὼ τοιῦτος; Ὡς γὰρ ἐν τοῖς ὄμμασι
τῶν πλησίων ἐλλάμποντα τὰ ἑαυτῶν ὁρῶμεν, οὕτως
ὑπὸ τῶν λόγων δεῖ τοὺς ἑαυτῶν ἐνεικονίζεσθαι τοῖς ἑτέρων,
ἵνα μήτε ἄγαν θρασέως καταφρονῶμεν ἄλλων, αὐτοῖς
τε προσέχωμεν ἐν τῷ λέγειν ὑπιμελέστερον. Χρήσιμον
E δὲ πρὸς τοῦτο καὶ τὸ τῆς παραβολῆς· ὅταν γενόμενοι
καθ' αὑτοὺς ἀπὸ τῆς ἀκροάσεως, καὶ λαβόντες τι τῶν
μὴ καλῶς ἢ μὴ ἱκανῶς εἰρῆσθαι δοκούντων, ὑπιχειρῶμεν
εἰς ταὐτό, καὶ προάγωμεν αὐτούς, τὰ μὲν ὥσπερ ἀνα-
πληροῦν, τὰ δὲ ἐπανορθοῦσθαι, τὰ δὲ ἑτέρως φράζειν,
τὰ δ' ὅλως εἰσφέρειν ἐξ ὑπαρχῆς πειρώμενοι πρὸς

D. 7. δεῖ τὰς ἑαυτῶν] Sic recte Stephanus, cum Pol. et Jannot: nec aliter alii. Vulgo δεῖ τὰ ἑαυτῶν, Ald. Baſ. Xyl. A.

in nos transferendum, videndumque an noſtrum nos aliquod tale fallat vitium. Nihil enim facilius eſt quam reprehendere alium: hoc vero inutiliter fit, et vanum eſt, niſi ad emendandos aut vitandos ſimiles lapſus referatur. Itaque aliorum peccata conſideranti in promptu ſit tibi Platonicum illud occinere, *Numnam et ego fortaſſe talis ſum?* Quemadmodum enim in oculis aliorum noſtros refulgere cernimus: ita in orationibus aliorum, formam noſtræ contemplari debemus, ut neque nimis audacter alios contemnamus, et ipſi in dicendo nos majori cum diligentia obſervemus. Utilis eſt hac in re etiam comparatio, ut quum ſoli ſumus poſt auditionem, eorum aliquid, quæ non recte aut non ſufficienter dicta putamus reſumentes, conemur idem tractare argumentum, aggrediamurque vel implere, vel corrigere, vel aliter dicere, vel prorſus nova oratione ar-

τῶν ὑποθέσιν. Ὃ καὶ Πλάτων ἐποίησε περὶ τὸν Λυσίᾳ λόγον. Τὸ μὲν γὰρ ἀντειπεῖν ᾗ χαλεπὸν, ἀλλὰ καὶ πάνυ ῥᾴδιον, εἰρημένῳ λόγῳ· τὸ δ' ἕτερον ἀναπαῆσαι βελτίονα, παντάπασιν ἐργῶδες. Ὥσπερ ὁ Λακεδαιμόνιος ἀκούσας ὅτι Φίλιππος Ὄλυνθον κατέσκαψεν, Ἀλλ' οὐκ ἀναπήσαί γε τοιαύτην ἔφη πόλιν ἐκεῖνος ἂν δυνηθείη. Ὅταν οὖν ἐν τῷ διαλέγεσθαι, περὶ τῶν αὐτῶν ὑποθέσιν μὴ πολὺ φαινώμεθα τῶν εἰρηκότων διαφέροντες, πολὺ τὸ καταφρονεῖν ἀφαιρῶμεν, καὶ τάχιστα κολάσεται τὸ αὐθάδες ἡμῶν καὶ φίλαυτον ἐν ταῖς τοιαύταις ἐλεγχόμενον ἀντιπαραβολαῖς. F

ζ. Τῷ τοίνυν καταφρονεῖν ὃ θαυμάζειν ἀντικείμενον, εὐγνωμονεστέρας μὲν ἴσως δή που καὶ ἡμερωτέρας φύσεως, δεῖται γε μὴν οὐδ' αὐτὸ μικρᾶς εὐλαβείας, τάχα δὲ καὶ μείζονος, ὅσῳ οἱ μὲν καταφρονητικοὶ καὶ θρασεῖς, ἧττον ὠφελοῦνται ὑπὸ τῶν λεγόντων· οἱ δὲ θαυμα- 41

gumentum perſequi. Quod Plato in Lyſiæ oratione fecit. Non enim difficile eſt orationem alterius improbare, ſed oppido proclive factu: meliorem autem ejus loco reponere, id vero perquam magni eſt laboris. Qua ratione Spartanus ille quum Philippus diceretur Olynthum evertiſſe, Atqui (aiebat) ille profecto talem urbem reſtituere non facile poſſit. Quando igitur in diſſerendo de eadem materia ſentiemus nos non multum præſtare iis qui ante dixerant, multum de contemtione detrahemus: et ſuperbia, qua nobis placemus ipſi, amorque noſtri in contentionibus hujuſmodi convictus facile reprimetur.

VII. Contemptui autem adverſa admiratio, cadit ea quidem in æquiora et manſuetiora ingenia: verum huic quoque non exigua, ac fortaſſe etiam major adhibenda eſt cautio: quatenus nimirum contemptores et temerarii minus utilitatis audiendo ſibi comparant: ad admirationem autem propenſi atque ſimplices facilius damno afficiuntur.

κλειτον ὀκ ἐλέγχουσιν εἰπόντα, Βλάξ ἄνθρωπος ὅπὶ παντὶ λόγῳ ἐπιοπᾶσθαι φιλεῖ. Δεῖ δὲ τὸν μὲν ἔπαινον ἀφελῶς τοῖς λέγουσι, τὴν δὲ πίστιν εὐλαβῶς προσίεσθαι τοῖς λόγοις· καὶ τῆς μὲν λέξεως καὶ προφορᾶς τῶν ἀγωνιζομένων, εὐμενῆ καὶ ἁπλοῦν ἔχειν θεατήν, τῆς δὲ ἀρετῆς καὶ τῆς ἀληθείας τῶν λεγομένων ἀκριβῆ καὶ πικρὸν ἐξεταστήν· ἵν' οἱ μὲν λέγοντες μὴ μισῶσιν, οἱ
B δὲ λόγοι μὴ βλάπτωσιν. Ὡς πολλὰ ψευδῆ καὶ πονηρὰ δόγματα λανθάνομεν εὐνοίᾳ καὶ πίστει τῇ πρὸς τοὺς λέγοντας ἀνδεχόμενοι. Οἱ μὲν οὖν Λακεδαιμονίων ἄρχοντες, ἀνδρὸς ὀκ εὖ βεβιωκότος γνώμην δοκιμάσαντες, ἑτέρῳ προσέταξαν εἰπεῖν εὐδοκιμοῦντι περὶ τὸν βίον καὶ τὸ ἦθος· ὀρθῶς πάνυ καὶ πολιτικῶς ἐθίζοντες τὸ δῆμον ὑπὸ τοῦ τρόπου μᾶλλον ἢ τοῦ λόγου τῶν συμβουλεύντων ἄγεσθαι. Τοὺς δὲ ἐν φιλοσοφίᾳ λόγους

A. 4. ἐπτοῆσθαι] Vera eſt ſcriptura, quam Stephanus, neſcio utrum e conjectura an ex libro, recepit. Mei quidem παιδεύεσθαι, Ald. Baſ. Xyl. A. C. D. Venet Voſſ. Colleg. Nov.

A. 9. οἱ μὲν λέγοντες μὴ μισῶσιν, οἱ δὲ λόγοι μὴ βλάπτωσιν] Sic A. C. D. Venet. Voſſ. Colleg. Nov. Vulcob. Jannot. Amiot. Mez. Vulgo οἱ. μ. ἀκέοντες μ. μ· οἱ δὲ λέγοντες μ. β.

Et Heracliti dictum non improbant, *Stupidum hominem quavis oratione percelli*. Oportet vero laudem candide tribuere dicenti: orationi fidem caute adhibere; ac dictionem quidem et actionem æquo animo et ſimpliciter ſpectare, utilitatem autem et veritatem eorum quæ dicuntur, accurato acrique judicio perpendere; ut et dicentes odio vacent, et dicta nihil damni afferant. Nam multas falſas et malas opiniones benevolentia erga dicentes, eorumve apud nos auctoritate, inducti in errorem, amplectimur. Spartanorum principes quum ſententiam hominis parum laudatæ vitæ approbarent, alteri ſpectatæ vitæ morumque eam pronuntiandam mandaverunt: recte admodum et civiliter populum adſuefacientes ut moribus potius quam verbis conſulentium duci ſtuderent. Sed quæ in

ἀφαιρεῖσθαι χρὴ τὴν τοῦ λέγοντος δόξαν αὐτὸς ἐφ' ἑαυτῶν ἐξετάζειν. Ὡς γὰρ πολέμου, καὶ ἀκροάσεως πολλὰ τὰ κενά ἐστι. Καὶ γὰρ πολλὰ τοῦ λέγοντος, ἡ πλάσματα, καὶ ὀφρῦς, καὶ περιαυτολογία, μάλιστα δὲ C αἱ κραυγαὶ καὶ οἱ θόρυβοι καὶ τὰ πηδήματα τῶν παρόντων, συνεκπλήττει τὸν ἄπειρον ἀκροατὴν καὶ νέον, ὥσπερ ὑπὸ ῥεύματος παραφερόμενον. Ἔχει δέ τι καὶ ἡ λέξις ἀπατηλόν, ὅταν ἡδεῖα καὶ πολλὴ καὶ μετ' ὄγκου τινὸς καὶ κατασκευῆς ὑπαφέρῃ τοῖς πράγμασιν. Ὡς γὰρ τῶν ὑπὸ αὐλῶν ᾀδόντων αἱ πολλαὶ τὰς ἀκόας D ἁμαρτίας λαθαφεύγουσιν, ἅπως πειστὴ καὶ σύμμετρος λέξις ἀντιλάμπει τῷ ἀκροατῇ πρὸς τὸ δηλούμενον. Ὁ μὲν γὰρ Μελάνθιος, ὡς ἔοικε, περὶ τῆς Διογένους τραγῳδίας ἐρωτηθείς, οὐκ ἔφη καταδεῖν αὐτὴν ὑπὸ τῶν ὀνομάτων ὑποκεκρύφθαι. Αἱ δὲ τῶν πολλῶν λαλέξεις καὶ μελέται σοφιστῶν, ἃ μόνον τοῖς ὀνόμασι πράπεσμασι

D. 1. Διογένους] Amiot. et Xyl. verterunt Διονυσίου : forte recte.

philoſophia dicuntur, ea oportet, exiſtimatione ejus qui dixit detracta, ſeorſim per ſe examinari. Ut enim in bello, ita etiam in auditione, multa ſunt inania. Etenim canicies dicentis, geſtus, ſupercilium, ſui jactatio, maxime autem vociferationes ac tumultus et exultatio eorum qui interſunt, faciunt ad percellendum imperitum auditorem atque adoleſcentem, veluti fluxu quodam abreptum. Ipſa etiam dictio habet quippiam ad decipiendum appoſitum, ſi rebus adhibeatur ſuavis ac copioſa et cum faſtu aliquo atque apparatu. Sicut enim eorum qui ad tibiam canunt, errores plerique latent auditores : ita abundans atque ornatu ſuperbiens dictio animum auditoris præſtringit, ne rem de qua agitur intelligat. Et Melanthius quidem interrogatus, ut aiunt, de Dionyſii tragœdia, *negabat eam ſe vidiſſe, nempe verbis offuſam atque obductam.* Sed plerorumque ſophiſtarum orationes atque declamationes, non vocabula modo tan-

χρῶνται τὴν ἀγνωμοσύνην, ἀλλὰ καὶ τῷ φωνῇ ἐμμελείαις τισὶ καὶ μαλακότησι καὶ τερψεσιν ἐφηδύνοντες ἐκβακχεύουσι καὶ παραφέρουσι τὰς ἀκροωμένους, κενῇ ἡδονῇ διδόντες, καὶ κενωτέραν δόξαν ἀντιλαμβάνοντες. Ὥστε αὐτοῖς συμβαίνει ὃ ἐπὶ Διονυσίου ῥηθέν. Ἑκὼν γάρ, ὡς ἔοικεν, εὐδοκιμοῦντι κιθαρῳδῷ τινὶ καὶ τὴν ᾠδὴν ἐπαγγελάμενος δωρεάς τινας μεγάλας, ὕστερον οὐδὲν ἔδωκεν, ὡς ἀποδεδωκὼς τὴν χάριν. Ὅσον γάρ, ἔφη, χρόνον εὐφραίνες ἀδων, τοσοῦτον ἔχαιρες ἐλπίζων. Τὸν δὲ τὸν ἔργον αἱ τοιαῦται πληροῦσιν ἀκροάσεις τοῖς λέγουσι· θαυμάζονται γὰρ ἐφ' ὅσον τέρπουσιν, εἶτα ἅμα τῇ ἀκοῇ ἐξέρρυη ὁ ἡδύ, καὶ ἐκείνους παρέλειπεν ἡ δόξα, καὶ μάτην τοῖς μὲν ὁ χρόνος, τοῖς δὲ καὶ ὁ βίος ἀνάλωται.

η'. Διὸ δεῖ τὸ πολὺ καὶ κενὸν ἀφαιροῦντα τῆς λέξεως, αὐτὸν διώκειν τὸν καρπὸν καὶ μιμεῖσθαι μὴ τὰς στεφανοπλόκους, ἀλλὰ τὰς μελίττας. Αἱ μὲν

D. 7. παραφέρουσι] Sumpſi a Rodolph. Turn. Vulc. Mez. Vulgo, περιφέρουσι.

quam vela obtendunt ſententiis, ſed vocem quoque accuratis quibuſdam ſonis ac mollitie et cantillationibus edulcantes illis bacchicum quendam furorem in auditorum animis concitant, eoſque tranſverſos abripiunt, pro vana quam adferunt voluptate, vaniorem etiam gloriolam reportantes. Itaque illis uſu venit id, quod Dionyſium ferunt dixiſſe: qui quum citharœdo cuidam præclara cum approbatione canenti, inter audiendum magna quædam dona promiſiſſet, deinde nihil dedit, perſolviſſe ſe jam ei gratiam dicens: qui quanto tempore canens delectaſſet, tanto etiam ſpe fuiſſet oblectatus. Atque hanc mercedem auditiones hujuſmodi dicenti rependunt. Is enim in admiratione eſt quamdiu delectat; deinceps ſimul cum auditione deſinit voluptas, et dicentis gloria: et alter tempus, alter vitam fruſtra perdidit.

VIII. Proinde oportet copia et vanitate dictionis remota, ipſum perſequi fructum, imitarique non eas quæ ſerta plectunt mulierculas, ſed apes.

γὰρ ὀπινῶσαι τὰ ἀνθηρὰ καὶ εὐώδη τῶν φύλλων, συνείρουσι καὶ διαπλέκουσιν ἡδύ μὲ, ἐφήμερον δὲ καὶ ἄκαρπον ἔργον· αἱ δὲ, πολλάκις ἴων καὶ ῥόδων καὶ ὑακίνθων διαπετόμεναι λειμῶνας, ὅπι τὸν τραχύτατον καὶ δριμύτατον θύμον καταίρουσι, καὶ τούτῳ προσκάθηνται),

Ξανθὸν μέλι μηδόμεναι·

καὶ λαβοῦσαί τι τῶν χρησίμων, ἀποπέτονται πρὸς τὸ οἰκεῖον ἔργον. Οὕτω δὴ δεῖ τὸν φιλότεχνον καὶ καθαρὸν ἀκριβατοῦν τὰ μὲν ἀνθηρὰ καὶ τερπνὰ τῶν ὀνομάτων, καὶ τῶν πραγμάτων τὰ δραματικὰ καὶ πανηγυρικὰ, 42
κηφήνων βοτάνην σοφιστῶντων ἡγεμόνα ἐᾶν· αὐτὸν δὲ τῇ προσοχῇ καταδυόμενον εἰς τὸν νοῦν τοῦ λόγου, καὶ τὴν διάθεσιν τοῦ λέγοντος, ἕλκειν ἀπ' αὐτῆς τὸ χρήσιμον καὶ ὠφέλιμον· μεμνημένον ὡς οὐκ εἰς θέατρον οὐδὲ ᾠδεῖον, ἀλλ' εἰς σχολὴν καὶ διδασκαλεῖον ἀφῖκται, τῷ λόγῳ τὸν βίον ἐπανορθωσόμενος. Ὅθεν δὴ καὶ ποιητέον

A. 1. δραματικὰ] Δραστικὰ Ald. Baſ. A. Voſſ. et margo C. Receptum tuentur Steph. Xyl. quibuſcum facit D. Venet. Colleg. Nov. Exempl. Turneb. Jun. Pol. Rodolph.

Illæ enim florida et odorata ſectantes folia, conſerunt atque pertexunt opus, jucundum quidem illud, ſed in diem duntaxat durans: atqui hæ, ſæpenumero prata pervolitantes, violarum, roſarum, hyacinthorumque copia conſita, in thymum aſperrimum atque guſtus acerrimi deferuntur, eique adſident,

Mel flavum molientes:

perceptoque utili ſucco ad ſuum revolant opus. Eo itaque modo debet ſincerus artiſque ſtudioſus auditor omittere florida et delicata verba, reſque ad actiones ſcenicas aut ſpectacula pertinentes, quaſi pabulum fucorum ſophiſticen ambientium, relinquere: animo autem in ipſos orationis ſenſus penetrare, animumque dicentis et quod utile eſt atque commodum ad ſe trahere: memoria tenens, non in theatrum ſe neque in odeum, ſed in ſcholam et doctrinæ locum veniſſe, ut oratione vitam corrigat. Ideoque auditionem

ὑπισκέψιν καὶ κρίσιν τῆς ἀκροάσεως ἐξ αὐτῶ, καὶ τῆς περὶ αὐτὸν διαθέσεως, ἀναλογιζόμενον εἴπ τῶ παθῶν
B γέγονε μαλακώτερον, εἴπ τῶ ἀνιαρῶν κουφότερον, εἰ θάρσος, εἰ φρόνημα βέβαιον, εἰ πρὸς ἀρετὴν καὶ τὸ καλὸν ἐνθουσιασμός. Οὐ γὰρ ὃν κουρεῖον μὴ ἀναστάντα δεῖ τῷ καθόπερῳ πλησῆναι, καὶ τῆς κεφαλῆς ἅψασθαι, τὴν περικοπὴν τῶν τριχῶν ὑποσκοπῶντα καὶ τὴν κουρᾶς τὴν διαφοράν· οὐκ δὲ ἀκροάσεως ἀπιόντα καὶ σχολῆς, οὐκ εὐθὺς ἀφορᾶν χρὴ πρὸς ἑαυτὸν, καταμανθάνοντα τὸν ψυχὸν, εἴπ τῶν ὀχληρῶν ἀποτεθειμένη καὶ περιττῶν, ἐλαφρότερα γέγονε ἢ ἥδιον. Οὔτε γὰρ βαλανείου, φησὶν ὁ Ἀρίστων, οὔτε λόγου μὴ καθαίροντος ὄφελός ἐστιν.

Θ'. Ἥδεσθω μὲν οὖν ὁ ἀπὸ λόγων ὠφελούμενος ὁ
C νέος· οὐ δεῖ δὲ τὸ ἡδὺ τῆς ἀκροάσεως ποιεῖσθαι τέλος· οὐδὲ οἴεσθαι δεῖν ἐκ σχολῆς ἀπιέναι φιλοσόφου μυρίζοντα καὶ γεγανωμένον· οὐδὲ ζητεῖν μυρίζεσθαι, δεόμενον ἐμβροχῆς καὶ καταπλάσματος· ἀλλὰ χάριν ἔχειν ἐάν

considerare ſecum debet atque examinare quomodo ea ſit affectus, ac ratiocinari an aliquis ea motus animi factus ſit ſedatior, an aliquid de moleſto, levius redditum, an fiducia et animi altitudo confirmata, an ad virtutem et honeſtatem inſtinctu aliquo animus incitatus. Quum enim e tonſtrina abituri ſpeculo adſiſtamus, caputque contrectemus, ut circumſecti formam capilli ac tonſuræ differentiam exploremus: quanto magis e ſchola atque ab auditione diſcedentes, ſtatim noſmet debemus animumque noſtrum reſpicere, ſitne ille moleſtiarum et inutilium rerum parte depoſita levatus, factuſque tranquillior. Nam, ut aiebat Ariſto, *Neque balnei neque orationis non purgantis ullus eſt uſus.*

IX. Delectetur itaque utilitate ex oratione percepta adoleſcens: non tamen delectationem auditionis finem ſtatuat: neque exiſtimet debere ſe e ſchola philoſophi diſcedere cantillantem ac lætitia delibutum: neque unguentum quærere cum humidis fomentis et cataplaſmate indigeat: ſed

πις, ὥσπερ καπνῷ σμιλῶδος, λόγῳ δριμεῖ τὴν διάνοιαν ἀχλύος πολλῆς καὶ ἀμβλύτητος γέμουσαν ἐκκαθάρῃ. Καὶ γὰρ εἰ τοῖς λέγουσι προσήκει μὴ παντάπασιν ἡδονὴν ἐχθρὸς καὶ πιθανότητα λέξεως περιαμελεῖν, ἐλάχιστα τούτου φροντιστέον ἐστὶ τῷ νέῳ, τὸν πρῶτον. Ὑστερον δέ που, καθάπερ οἱ πίνοντες ὅταν παύσωνται διψῶντες, τότε τὰ τορεύματα τῶν ἐκπωμάτων ἐπισκοποῦσι καὶ D στρέφουσιν, οὕτως ἐμπλησθέντι δογμάτων καὶ ἀναπνεύσαντι, δοτέον τὴν λέξιν, εἴ τι κομψὸν ἔχει καὶ περιττὸν, ἐπισκοπεῖν. Ὁ δ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μὴ τοῖς πράγμασιν ἐμφυόμενος, ἀλλὰ τὴν λέξιν Ἀττικὴν ἀξιῶν εἶναι καὶ ἰσχνὴν, ὅμοιός ἐστι μὴ βουλομένῳ πιεῖν ἀντίδοτον, ἂν μὴ τὸ ἀγγεῖον ἐκ τῆς Ἀττικῆς κωλιάδος ᾖ κεκεραμευμένον· μηδὲ ἱμάτιον περιβαλέσθαι χειμῶνος, εἰ μὴ περβάτων Ἀττικῶν εἴη τὸ ἔριον· ἀλλ', ὥσπερ ἐν τείχει Λυσιακῷ λόγῳ λεπτῷ καὶ ψιλῷ καθήμενος, ἄπρακτος καὶ ἀκίνητος. Ταῦτα γὰρ τὰ νοσήματα πολλὴν μὲν ἐρη-

grato animo accipere ſi quis aſpera oratione animum (veluti fumo, cum mella eximuntur, apes abigunt) caligine et ſtupore quo fuerat occupatus evacuet. Etſi enim dicentem par eſt non uſque quaque dictionis ſuavitatem et elegantiam aſpernari; juveni tamen minime ducenda ejus ratio eſt, ab initio quidem. Poſt, quemadmodum qui bibunt, extincta demum ſiti obvertunt pocula, cælaturamque contemplantur: ita ipſi ſententiis impleto, ubi reſpirarit, concedatur, ut dictionem, an elegans aliquid et elaboratum habeat, conſideret. Qui autem ſtatim ab initio non rebus ipſis inhæret, ſed orationem requirit Atticam atque ſubtilem, perinde facit ac ſi quis antidotum nolit bibere niſi teſta ſit ex Attica coliade ficta, aut hieme veſtem ſumere recuſet ſi non ſit ex Attica lana texta: eodem enim ille modo in lacerna orationis Lyſiacæ deſidebit tenui ac ſimplici, iners atque immobilis. Hæc vitia magnam ſapientiæ ac bonæ men-

E μίαν νῦ καὶ φρενῶν ἀγαθῶν, πολλὴν δὲ περιῤῥέαν καὶ φωμυλίαν ἐν ταῖς σχολαῖς πεποίηκε τῶν μειρακίων, ὅτε βίον, ὅτε πρᾶξιν, ὅτε πολιτείαν φιλοσόφου παραφυλαττόντων ἀνδρός· ἀλλὰ λέξις καὶ ῥήματα, καὶ τὸ καλῶς ἀπαγγέλλειν, ἐν ἐπαίνῳ πλημμύων· ὃ δὲ ἀπαγγελλόμενον εἴτε χρήσιμον, εἴτε ἄχρηστον, εἴτε ἀναγκαῖον, εἴτε κενόν ὄφελί καὶ περιττόν, οὐκ ὀπτάμενοι, οὐδὲ βουλόμενοι ἐξετάζειν.

ι. Ἀκολουθεῖ δὲ τούτοις ὁ περὶ τῶν προβλημάτων παράγγελμα. Δεῖ γὰρ τὸν ὀπὶ δεῖπνον ἥκοντα, τοῖς F παρακειμένοις χρῆσθαι, καὶ μηδὲν αἰτεῖν ἄλλο, μηδ' ἐξελέγχειν· ὁ δ' ὀπὶ λόγων ἀφιγμένῳ ἔστασιν, ἂν μὴ ὀπὶ ῥητοῖς, ἀκροᾶσθω σιωπῇ τοῦ λέγοντος· οἱ γὰρ εἰς ἄλλας ἐπιθέσεις ἐξάγοντες καὶ παρεμβάλλοντες ἐρωτήματα, καὶ περισπῶντες, οὐχ ἡδεῖς οὐδὲ εὐσυναλλακτοι τοῖς ἀκροάσιν ὄντες, ὠφελοῦσι μὲν οὐδέν, τὸν δὲ λέγοντα καὶ τὸν λόγον ὁμοῦ συνταράττουσιν· ὅταν

tis vaſtitatem, magnamque inania garriendi ſubtilitatem atque argutias in ſcholas intulerunt; adoleſcentibus neque vitam, neque actiones, neque inſtitutum philoſophi obſervantibus; ſed vocabula duntaxat ac verba, tum ſi quid bene pronuntiaretur laudantibus, id vero de quo pronuntiabatur, utile eſſet an inutile, neceſſarium an inane et ſupervacaneum, neque intelligentibus neque inquirentibus.

X. Conſequens his eſt præceptio de quæſtionibus. Nam eum quidem qui ad cœnam venit, uti appoſitis decet, neque vel alia poſcere, vel culpare appoſita. Qui vero invitatus eſt ad ſermonum epulum, dicentem tacitus, ſi quidem ad condicta et præſtituta vocatus eſt, audiat: qui enim ad alia argumenta deducunt, aut interrogationes interjiciunt, aut dubitationes movent, importuni auditores, et quibuſcum dicenti non facile conveniat, nullam capiunt auditionis utilitatem, ſed ſimul et orationem et oratorem con-

δὲ τὰς ἀκούοντας ὁ λέγων ἐρωτᾶν καὶ προβάλλειν κελεύσῃ, χρήσιμόν τι δεῖ καὶ ἀναγκαῖον ἀεὶ προβάλλοντα φαίνεσθαι. Ὁ μὲν γὰρ Ὀδυσεὺς καταγελᾶται πρὸς τοῖς μνηστῆρσιν,

Αἰτίζων ἀκόλως, οὐκ ἄορας, οὐδὲ λέβητας· 43

μεγαλοψυχίας γὰρ ἠγοῦντο σημεῖον, ὡς τὸ διδόναι τι τῶν μεγάλων, καὶ τὸ αἰτεῖν. Μᾶλλον δ' ἄν τις ἀκεσαμένῳ καταγελάσειεν εἰς μικρὰ καὶ γλίσχρα προβλήματα τὸν ἀφαλεγόμενον κινοῦντος. Οἷα περιθρεύμενοί τινες τῶν νέων, ἢ παρεπιδεικνύμενοι ἀφαιρετικοῖς ἢ μαθηματικοῖς ἔξιν, εἰώθασι προβάλλειν περὶ τῆς τῶν ἀορίστων τομῆς, ἢ τίς ἡ κατὰ πλευρὰν ἢ κατὰ διάμετρον κίνησις. Πρὸς οὓς ἔστιν εἰπεῖν τὸ τοῦ Φιλοτίμου πρὸς τὸν ἔμπυον καὶ φθισιῶντα ῥηθέν. Ἐπεὶ γὰρ ἐλάλησεν αὐτῷ φαρμάκιον B αἰτοῦσ πρὸς παρωνυχίαν, αἰσθόμενος ἀπὸ τῆς χρόας καὶ τῆς ἀναπνοῆς τοῦ ἁφάσιν, Οὐκ ἔστι σοι, φησίν, ὦ

A. 7. ἀορίστων] Sic D. Voſſ. Xylander e codice ſuo. Exempl. Turn. Mez. Anon. atque adeo Pariſienſis Græco-Latina 1624. Reliqui, Ald. Baſ. et hinc Steph. ἀρίστων male.

turbant: ubi vero is qui dicit, auditores quærere, et ponere de quo diſputetur juſſerit, ibi ſemper danda eſt opera ut neceſſarium aliquid aut utile quæſtio tua proponat. Deridetur apud procos Ulyſſes,

Panis fruſta petens, non enſes atque lebetas:

magni animi quippe putabant eſſe, ut dare, ita etiam petere aliquid magnum. Rectius vero auditorem aliquis derideat, in parvas et frivolas quæſtiones eum qui dicat impellentem. Quemadmodum adoleſcentes nonnulli ut ſuas argutias et dialectices aut mathematum peritiam oſtentent, ſolent quærere de *infiniti ſectione*, et qui ſit *motus ſecundum latus aut ſecundum dimetientem*. Quibus reſponderi poteſt, quo pacto Philotimus reſpondit cuidam pure intus laboranti et jam in tabem redacto, quod ex colore et reſpiratione medicus deprehendebat, medicamentum petenti reduviæ, *Nihil eſt tibi, amice, cum re-*

βέλτιφε περὶ παρωνυχίας ὁ λόγος. Οὐδέ σοι τοίνυν, ὦ νεανία, περὶ τοιούτων ζητημάτων ὥρα σκοπεῖν· ἀλλὰ πῶς οἰήματος καὶ ἀλαζονείας, ἐρώτων τε καὶ φλυαρίας ἀπολυθεὶς, εἰς βίον ἄτυφον καὶ ὑγιαίνοντα καταφήσεις σαυτόν.

ια'. Εὖ μάλα δὲ χρὴ καὶ πρὸς τιὼ τῦ λέγοντος ἐμπειρίαν ἢ φυσικιὼ δυνάμιν ἡρμοσμένον, ἐν οἷς αὐτὸς ἑαυτῦ κράτιφός ἐφι, ποιεῖσθαι τὰς ἐρωτήφεις· καὶ μὴ C παραβιάζεσθαι τὸν μὲν ἠθικώτερον φιλοσοφοῦντα, φυσικὰς ἐπάγοντα καὶ μαθηματικὰς ἀπορίας· τὸ δὲ τοῖς φυσικοῖς σεμνυνόμενον, εἰς συνημμένων ἀπόκρισιν ἕλκοντα, καὶ ψευδομένων λύσεις. Ὡς γὰρ ὁ τῇ κλειδὶ τὰ ξύλα σχίζειν, τῇ δὲ ἀξίνῃ τιὼ θύραν ἀνοίγειν πειρώμενος, οὐκ ἐκεῖνα δόξειεν ἂν ἐπηρεάζειν, ἀλλ' αὐτὸν ἀποστερεῖν τῆς ἑκατέρου χρείας καὶ δυνάμεως· ὅπως οἱ παρὰ τῦ λέγοντος ὃ μὴ πέφυκε μηδὲ ἤσκησεν αἰτοῦντες, ὃ δ' ἔχει

B. 4. ὁ λόγος] Deeſt ab Ald. Baſ. Xyl. A. C. Voſſ. Exhibent reliqui receptum.

C. 1. τὸν μὲν ἠθικώτερον φιλοσοφοῦντα] τῷ μ. ἠ. φιλοσοφοῦντι Ald. Baſ. Xyl. Voſſ. Venet. A. C.

dubia: Ita et adoleſcenti dicetur, Non eſt tempus tibi de his quæſtionibus cogitandi, ſed quo pacto faſtu, arrogantia, amoribus, nugiſque liberatus, poſſis vitæ ſtatum vanitatis expertem ac ſanum inire.

XI. Ad peritiam quoque dicentis et naturalem facultatem oportet auditor ut ſe accommodet ſtudioſe, et de iis quærat in quibus ille tractandis plus quam ullo alio in genere valeat, neque alio eum adigat; ut ſi morali philoſophiæ impenſius dedito phyſicas aut mathematicas difficultates proponas: aut naturæ cognitionem ſibi ſumentem, in connexorum judicium, aut ſolutiones pſeudomeni trahas. Sicut enim qui clavi ligna findere, aut ſecuri fores reſerare conetur, non tam illa inſtrumenta corrumpere, quam ſeipſum uſu utriuſque et facultate privare videatur: ita qui a dicente quod habet et offert, non accipientes, id exigunt ad quod is natus non eſt, aut

καὶ δίδωσι μὴ δρεπόμενοι μηδὲ λαμβάνοντες, οὐ τοῦτο βλάπτονται μόνον, ἀλλὰ καὶ κακοήθειαν καὶ δυσμένειαν προσοφλισκάνουσι. D

ιβ'. Φυλακτέον δὲ καὶ τὸ πολλὰ καὶ πολλάκις αὐτὸν προβάλλειν· ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο τέρπον τινὰ παρεπισφύρισμα. Τὸ δὲ ἑτέρου προτείνοντος ἀκροᾶσθαι μετ' εὐκολίας, φιλολόγου καὶ κοινωνικόν· ἐὰν μήτι τοῖς ἰδίοις ἀσχολῇ καὶ κατεπείγῃ πάθος ὑποχέσεως δεόμενον, ἢ νόσημα παρηγορίας. Τάχα μὲν γὰρ οὐδὲ ἀμαθίαν κρύπτειν ἄμεινον, ὡς φησιν Ἡράκλειτος, ἀλλ' εἰς μέσον προθέναι καὶ θεραπεύειν. Ἂν δὲ ὀργή τις ἢ προπέτεια δεισιδαιμονίας, ἢ διαφορὰ πρὸς οἰκείους σύντονος, ἢ προπαροξύνῃ τὴν ἀμάθειαν, ὃ φευκτέον εἰς ἑτέρους λόγους ἀποδιδράσκοντας τὸν ἔλεγχον· ἀλλὰ πρὸς αὐτοῖς τούτων ἀκουστέον ἐν ταῖς διατριβαῖς, καὶ μὴ τὰς διατριβὰς, ἰδίαν

Κινοῦσα χορδὰς τὰς ἀκινήτους φρενῶν, E

E. 2. ἐπιταράξῃ] ἐπιτάξῃ Ald. Bas. iique soli: male.

non exercuit, non in eo tantum læduntur, sed et in malignitatis atque odii crimen incurrunt.

XII. Id quoque cavebis, ne multa neu frequenter quæras: est enim hoc ejus qui quodammodo interim se ostentet. Alium autem proponentem audire placide, studiosi est et communicantis rationem discendi cum aliis: nisi sit, qui privatim obturbet et urgeat, affectus inhibitionis, aut morbus levamenti egens. Nimirum enim, ut aiebat Heraclitus, *non conducit occultare insciti*am: sed in medium proferenda est, eique facienda medicina. Quod si ira aliqua, aut superstitio, aut dissensio cum domesticis vehemens, aut ab amore profecta furiosa cupiditas,

Numquam movendas commovens mentis fides,

animum conturbet; non debes reprehensionis vitandæ studio alia differendi argumenta quærere; sed in disputationibus de his ipsis audire, et cœtu dimisso, privatim ac-

πεφσιόνας αὐτὰς καὶ πεφσανακρίνονας. Ἀλλὰ μὴ τἀναντίον, ὥσπερ οἱ πολλοὶ χαίφυσι τοῖς φιλοσόφοις πφὸς ἄλλων διαλεγομένοις, καὶ θαυμάζουσιν· ἐὰν δὲ τὰς ἄλλους ἐάσας ὁ φιλόσοφος, αὐτοῖς ἐκείνοις ἰδίᾳ παῤῥησιάζηται πφὸς τὸ διαφεφόντων, καὶ ὑπομιμνήσκῃ, δυσχεφαίνουσι καὶ πφόσεφγον νομίζουσιν· ὀπτικῶς γάφ,
F ὥσπεφ τῶν τφαγῳδῶν ἐν τοῖς θεάτφοις, καὶ τῶν φιλοσόφων ἐν ταῖς σχολαῖς οἴονται δεῖν ἀκούειν, ἐν δὲ τοῖς ἔξω πφάγμασιν οὐδὲν αὐτὰς ἑαυτῶν διαφέφειν ἡγοῦνται· πφὸς μὲν τὰς σοφιστὰς εἰκότως τοῦτο πεπονθότες· ἀναστάντες γὰ ἀπὸ τοῦ θεάτφου, καὶ ἀποθέμενοι τὰ βιβλία, καὶ τὰς εἰσαγωγάς, ἐν τοῖς ἀληθινοῖς τοῦ βίου μέφεσι, μικφοὶ καὶ ταπεινὰ φαίνονται τοῖς πολλοῖς· πφὸς δὲ τὸ ὄντως φιλοσόφων ἀγνοοῦντες, ὅτι καὶ σπουδὴ καὶ παιδιὰ, καὶ νεῦμα, καὶ μειδίαμα καὶ σκυθρωπασμὸς αὐτῶν, μάλιστα δ' ὁ πφὸς ἕκαστον ἰδίᾳ πεφαινόμενος λόγος, ἔχει τινὰ
44 καφπὸν ὠφέλιμον τοῖς ὑπομένειν καὶ πφοσέχειν ἐθισθεῖσι.

F. 9. νεῦμα] νᾶμα Ald. Baſ. item et ſoli, et male.

cedere et rem diſquirere. Contra vulgo in eo peccant quod gaudent et admirantur ubi philoſophi de aliis loquuntur: quibus philoſophus omiſſis, ſi ad ipſos orationem convertat, et libere moneat, quæ moneri ipſorum intereſt, indigne ferunt, et curioſum putant: opinantes ſcilicet philoſophos in ſcholis ita eſſe audiendos ut tragœdi in theatro audiuntur: in rebus extra ſcholam, philoſophos nihilo ipſis eſſe præſtantiores. Quod quidem de ſophiſtis non injuria ſentiunt: qui ubi de ſuggeſto deſcenderunt, libroſque depoſuerunt, et inſtitutiones ſuas: in vera vitæ ratione, humiles et vulgo ſubjecti apparent. Quod autem ad veros attinet philoſophos, ignorant, eorum et ſeria et jocos, et nutus, et vultum ſive ad ſubridendum compoſitum ſive tetricum, maxime autem verba ad quemlibet ſeorſim directa, habere fructum ſuum iis conducibilem qui ſuſtinere animumque attendere didicerunt.

ιγ'. Δεῖται δὲ καὶ τὸ περὶ τοὺς ἐπαίνους καθῆκον εὐλαβείας τινὸς καὶ μετριότητος· ἀφ' ὧν μήτε τῷ ἐλλείπειν αὐτὸν, μήτε τῷ ὑπερβολῇ ἐλεύθεριον εἶναι. Βαρὺς μὲν γὰρ ὁ ἀκροατὴς καὶ φορτικὸς, ὁ πρὸς πᾶν ἄτεγκτος καὶ ἀτενὴς τὸ λεγόμενον, οἰήματος ὑπόπλεως καὶ περιαυτολογίας ἀνάπλεως· ὡς ἔχων τι τῶν λεγομένων βέλτιον εἰπεῖν, μήτε ὀφρῦν σχῆμα κινῶν, μήτε φωνὴν εὐγνώμονος μάρτυρα φιλοκαλίας προϊέμενος, ἀλλὰ σιγῇ καὶ βαρύτητι καταπλάττων καὶ σχηματισμῷ B σκυθρωπῷ δόξαν εὐσταθοῦς καὶ βάθος ἔχοντος ἀνδρός· ὥσπερ χρημάτων, τῶν ἐπαίνων, ὅσον ἄλλῳ μεταδιδῶσιν, αὐτῷ δοκοῦν ἀφαιρεῖσθαι. Πολλοὶ γὰρ εἰσιν οἱ κακῶς καὶ πρὸς μέλος τὸν Πυθαγόρου φωνὴν ὑπολαμβάνοντες. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ ὑπ' φιλοσοφίας ἔφησεν αὑτῷ περιγεγονέναι τὸ μηδὲν θαυμάζειν. Οὗτοι δὲ τὸ μηδένα ἐπαινεῖν, μηδὲ τιμᾶν ἐν τῷ καταφρονεῖν τιθέμενοι, καὶ

B. 4. αὐτῷ δοκᾶν] Steph. Pol. Anon. αὐτῷ δοκᾶν At αὐτῷ δοκεῖν Ald. Baſ. Xyl. C. D. Voſſ. Porro Colleg. Nov. αὐτῷ δοκεῖν. Veſtrum αὐτῷ δοκᾶν A.

XIII. Jam quod ad laudationes attinet, requirit hoc officium verecundiam quamdam et mediocritatem: quando neque exceſſus eo in genere, neque defectus eſt liberalis. Moleſtus eſt enim et importunus auditor, ad totam orationem rigidus et immotus, cæca quædam et ſubocculta opinione, et inſita ſui ſolius approbatione plenus, tanquam aliquid iis quæ dicuntur melius habeat: quum neque ſupercilium pro decoro moveat, neque ullam emittat vocem quæ eum animo æquo audire teſtetur, ſed ſilentio et fictitia gravitate atque habitu, opinionem venetur conſtantis profundique hominis, qui laudem perinde atque pecuniam ſibi ſe auferre putet, quam alteri impertiat. Sunt autem multi, qui male et alieno ſenſu Pythagoræ dictum accipiunt, qui *id ſe e philoſophia lucri abſtuliſſe* dixit, *nihil ut miraretur*. Hi vero, id ipſum, neminem laudare, neque colere, id inquam in deſpicientia poſitum putant, et gravitatem

τὸ σεμνὸν ὑποψία διώκουσιν. Ὁ γὰρ φιλόσοφος
λόγος τὸ μὲν ἐξ ἀπορίας καὶ ἀγνοίας θαῦμα καὶ θάμ-
C βος ἐξαίρει, γνώσει καὶ ἱστορίᾳ τῆς περὶ ἕκαστον αἰτίας,
τὸ δὲ εὔκολον καὶ μέγα καὶ φιλάνθρωπον οὐκ ἀπόλλυσι.
Τοῖς γὰρ ἀληθινῶς καὶ βεβαίως ἀγαθοῖς, τιμὴ τε καλ-
λίστη, τὸ τιμῆσαί τινα τῶν ἀξίων· καὶ κόσμος εὐπρεπέ-
στατος, τὸ ἐπικοσμῆσαι, περιουσίᾳ δόξης καὶ ἀφθονίᾳ
γινόμενον. Οἱ δὲ γλίχεσθαι περὶ τὰς ἑτέρων ἐπαίνους, ἔπι
πένεσθαι καὶ πεινῆν ἐοίκασι τῶν ἰδίων. Ὁ δ' ἀνα-
πόπτων αὖ πάλιν, μηδὲν ἐπικρίνων, ἀλλὰ κατ' ῥῆμα καὶ
συλλαβὴν ἐφιστάμενος καὶ κεκραγώς, ἐλαφρός τις ὢν καὶ
D ὀρνεώδης, πολλάκις μὲν οὐδὲ αὐτοῖς ἀρέσκει τοῖς ἀγω-
νιζομένοις, ἀεὶ δὲ λυπεῖ τοὺς ἀκροωμένους, ἀνασοβῶν καὶ
συνεξανιστὰς οὐδὲ γνώμῃ, οἷον ἐλκομένους βίᾳ δι'
αἰδῶ καὶ συνεπιχωροῦντας· οὐδὲν δὲ ὠφεληθείς, ἀφ' τὸ
παραχρῆμα καὶ πολυπόητον αὐτῷ περὶ τοὺς ἐπαίνους γε-

B. 9. διώκουσιν] Hoc Steph. ex Pol. ſumpſit. Omnes noſtri διώκοντες. Modo μηδὲν ἐπαινεῖν, dat D.
C. 8. μηδὲν ἐπικρίνων] Accepi a Xyl. et D. Vulgo μηδὲ ἐπικρίνων.

ſuperbia conſectantur. Etenim philoſophica ratio, eam quæ ab hæſitatione et ignoratione proficiſcitur admirationem atque ſtuporem eximit, cognitione et enarratione cauſarum ſubjecta: facilitatem interim, magnanimitatem, humanitatemque non delet. Qui enim revera et conſtanter ſunt boni, iis honor eſt pulcherrimus honore dignum aliquem cohoneſtare, ſummumque ornamentum alios ornare: quod abundantia quadam gloriæ et liberalitate poſſunt. Qui vero in aliis laudandis parci ſunt, ſuarum adhuc inopes laudum famelicique videntur. Peccat in alteram partem qui nihil interponit judicii, ſed cuivis voci aut ſyllabæ inſiſtens acclamat, levis quidam homo et avicularum ſimilis: atque is plerunque ne ipſi quidem probatur actori: auditoribus quidem moleſtus ſemper eſt, excitans et impellens eos invitos identidem, ut, quaſi vi, verecundia tracti una adſtrepant: et nullam conſecutus utilitatem, quod plenam tumultus

γενέσθαι τὴν ἀκρόασιν, ἀπέρχεται τῶν τριῶν ἓν φερόμενος· εἴρων γάρ, ἢ κόλαξ, ἢ περὶ λόγους ἀπειρόκαλος, ἔδοξεν τοῖς. Δίκαιον μὲν οὖν διακρίνοντα, δεῖ μήτε πρὸς ἔχθραν τινὰ, μήτε πρὸς χάριν ἀκούειν, ἀλλ' ἀπὸ γνώμης πρὸς τὸ δίκαιον· ἐν δὲ ταῖς φιλολόγοις ἀκροάσεσιν, ὅτε νόμος οὐδεὶς, ὅτε ὅρκος ἡμᾶς ἀπείργει μὴ μετ' εὐνοίας ἀποδέχεσθαι τὸν ἀφελούμενον. Ἀλλὰ καὶ τὸν Ἑρμῆν ταῖς χάρισιν οἱ παλαιοὶ συγκαθίδρυσαν, ὡς μάλιστα τῷ λόγῳ τὸ κεχαρισμένον καὶ προσφιλὲς ἁπαιτοῦντος. Οὐδὲ γὰρ οἷόν τε παντελῶς οὕτως ἀκόλουθον εἶναι τὸν λέγοντα καὶ διημαρτημένον, ὥστε μήτε νοῦν τινα προσσχεῖν ἄξιον ἐπαίνου, μήτε ἀπομνημόνευσιν ἑτέρων, μήτε αὐτοῦ τοῦ ὑποθέσιν τοῦ λόγου καὶ προαίρεσιν, ἀλλὰ μηδὲ λέξιν ἢ σχῆσιν τῶν λεγομένων.

Ὡς ἂν ἐχινόποδας καὶ ἀνὰ τρηχεῖαν ὄνωνιν,

E. 5. κεχαριτμένον] Ita unus D. Reliqui omnes συγκεχαριτμένον.
E. 6. οἷόν τε] Hoc dudum a me correctum, reſtitui auctoritate codicum C. D. Vulgo eſt οἴονται.
E. 11. Ὡς ἂν ἐχινόποδας –λευκοΐαν.] Secutus ſum Xylandri editionem quacum conſentit D. ὄνωνιν ἵνα φύονται Steph. Voſſ. Venet. ὀδὸν ἵνα φύονται A. C.

effecerit laudationibus ſuis, concionem, diſcedit cum uno ex his tribus titulo, ut aut deriſor videatur fuiſſe, aut adulator, aut doctrinæ ac decori imperitus. Porro qui in judicio ſedet, is et odio et benevolentia vacuus, audire debet integro animo quid juſtum ſit: in iis autem auditionibus quæ de literis ſunt, neque lege ulla neque jurejurando impedimur quo minus benevole audiamus diſſerentem. Quin et Mercurium veteres eodem in fano cum Gratiis collocarunt, ſignificantes orationem maxime flagitare benignas et amicas aures. Nunquam enim putabant, eum qui diceret, adeo abjectum, aut in tantis tenebris erroris et inſcientiæ eſſe, qui neque ſententiam ullam, aut ſuam, aut alienæ commemorationem, nec argumentum denique ipſum inſtitutumque orationis, ſed neque dictionem, aut collocationem orationis laude dignam haberet.

Inter echinopodas, quin aſperam et inter ononin

F Φύονται μαλακῶν ἄνθεα λευκοΐων.

Ὅπου γὰρ ἐμέτου τινὲς ἐγκώμια καὶ πυρετοῦ, καὶ νὴ Δία χύτρας, ὑπδεικνύμενοι, πιθανότητος οὐκ ἀμοιρῆσιν· ἵππου λόγος ὑπ' ἀνδρὸς ἄλλως γέ πως δοκοῦντος, ἢ καλαμίνθης, φιλοσόφου περαινόμενος, οὐκ ἂν ὅλως ἀναπνοήν τινα καὶ καιρὸν ἀκροαταῖς εὐμενέσι καὶ φιλανθρώποις ὠφελίμοις ποιῆς ἔπαινον; Οἱ γοῦν ὦραῖ πάντες, ὡς φησιν ὁ Πλάτων, ἀμυγέπη διάκεισι τὸν ἐρωτικόν· καὶ λευκοὺς μὲν, θεῶν παῖδας ἀναγκαλῶν, μέλανας δὲ, ἀνδρικοὺς, καὶ τὸν χροπὸν, βασιλικὸν, καὶ τὸν σιμὸν, ὑπόχαριν, τὸν δὲ ὠχρὸν ὑπωνοριζόμενος μελίχρωα, ἀπαλίζεται καὶ ἀγαπᾷ· δεινὸς γὰρ ἔστιν ὁ ἔρως, ὥσπερ ὁ κισσὸς, αὐτὸν ὅπου πάσης ἀναδῆται ποιφάσεως. Πολὺ δὴ μᾶλλον ὁ φιλήκοος καὶ φιλολόγος, ἀεί τινος αἰτίας εὑρετικὸς ἔσας, δι' ἣν οὐκ ἀπὸ τέχνης τῶν λεγόντων ἕκαστον ἐπαινῶν φανεῖται. Καὶ γὰρ ὁ Πλάτων τὸν Λυσίου

F. 2. ἐμέτου τινὲς] Sic D. et Vulcob. Vulgo ἐμέτου τινές.
F. 7. παρίσχοι] Recepi ex uno D Conſentit fere Bongarſ. παρέχοι. Reliqui omnes παραστεῖν. Forte adhuc quid ſubeſt vitii: et legendum περαινόμενος ὅλος *integra*, ſeu, *tota*, *oratio recitata*.

Interdum florent mollia leucoia.

Quando enim, vomitus, febris, atque adeo ollæ laudationibus, publice declamatis ſua non deeſt approbatio: virine, alioqui philoſophi vel nomen vel exiſtimationem gerentis oratio, omnino nullam reſpirationem nec laudandi tempus, benignis atque humanis auditoribus præbebit? *Formoſi omnes*, ut ait Plato, *quodam quique modo amatorium hominem movent*; quippe albos vocat, *deorum filios*; nigros, *viriles*; adunco naſo præditos, *regios*; ſimos, *amabiles*: pallidos, *mellei coloris*, per blanditias ſpecioſe appellans, amplectitur atque diligit: nam amor, hederæ inſtar, valet ſe quavis arrepta anſa applicare. Multo igitur magis, audiendi doctrinarumque ſtudioſus ſubinde aliquam repererit cauſam, cur non abs re quemvis dicentem videatur laudare. Nam et Plato quum

λόγον ὅτε χρὴ τὴν εὕρεσιν ἐπαινῶν, καὶ τῆς ἀταξίας αἰτιώμενος, ὅμως αὖ τὴν ἀπαγγελίαν ἐπαινεῖ, καὶ ὅτι τὰ ὀνόματα σαφῶς καὶ στρογγύλως ἕκαστον ἀποτετόρνευται. Μέμψαιτο δ' ἄν τις Ἀρχιλόχου μὲν τὴν σύνθεσιν, B Παρμενίδου δὲ τὴν ποιητικήν, Φωκυλίδου δὲ τὴν εὐτέλειαν, Εὐριπίδου δὲ τὴν λαλιὰν, Σοφοκλέους δὲ τὴν ἀνωμαλίαν· ὥσπερ ἀμέλει καὶ τῶν ῥητόρων ὁ μὲν οὐκ ἔχων ἦθος, ὁ δὲ τοῦ πάθους ἀργὸς, ὁ δ' ἀνδρὸς χαρίτων· ἕκαστος γε μὴν ἐπαινεῖται κατὰ τὸ ἴδιον τῆς δυνάμεως, ᾧ κινεῖν καὶ ἄγειν πέφυκεν. Ὥστε καὶ τοῖς ἀκούουσιν εὐπορίαν τινὰ καὶ ἀφθονίαν τῶν φιλοφρονεῖσθαι τοὺς λέγοντας. Ἐνίοις γὰρ ἐξαρκεῖ, κἂν μὴ διὰ φωνῆς ὑπομαρτυρῶμεν, ὄμματος ὡραιότητα, καὶ γαλήνιον τοῦ προσώπου καὶ διαθέσεως εὐμενῆ καὶ ἄλυπον ἐπιδείκνυσθαι. Ἐκεῖνα μὲν γὰρ ἤδη καὶ τοῖς τὰ ὅλως ἀποτυγχάνουσι, ὥσπερ ἐγκύκλια καὶ κοινὰ πάσης ἀκροάσεώς ἐστι, C

A. 9. αὐτῷ τὴν ἀπαγγελίαν] αὐτῷ omnes præter Ald. Baſ. qui αὐτὸς habent, Απαγγελίαν ſumpſi ex A. C. D. Voſſ. Vulc. Xyl. Vulgo ἐπαγγελίαν Ald. Baſ. Steph. et reliqui.

Lyſiæ orationis neque inventionem laudaret, et diſpoſitionem conturbatam culparet: eloquutionem tamen laudavit, et quod ſingula vocabula perſpicue eſſent, ac rotunde tornata. Ac reprehendere poſſit ſane aliquis Archilochi argumentum, Parmenidis verſificationem, Phocylidis tenuitatem, Euripidis loquacitatem, Sophoclis inæqualitatem: quo pacto et ex oratoribus alius placidis animi motionibus caret, alius ad concitandos graviter animos nil habet virium, alium gratiæ deſtituunt: quivis tamen ob peculiarem quam habet vim movendi et ducendi laudatur. Quo fit ut auditoribus copia ſuppeditet materiæ unde dicenti gratulentur. Quibuſdam enim ſatis eſt, etiamſi voce non teſtemur approbationem, ſi oculum ſaltem placidum, tranquillumque vultum, noſque ad benevolentiam, non ad triſtitiam conformatos exhibeamus. Hæc enim jam uſurpari etiam, ubi quis plane infeliciter dicit, vulgo receptum eſt, inque omni auditione

καθέδρα τέ τις ἄτυφος καὶ ἀκλινὴς ἐν ὀρθῷ σχήματι, καὶ προσβλεψις αὐτῷ τῷ λέγοντι, καὶ τάξις ἀναργὴς προσοχῆς, καὶ προσώπου κατάστασις καθαρὰ καὶ ἀνέμφατος, οὐχ ὕβρεως οὐδὲ δυσκολίας μόνον, ἀλλὰ καὶ φρονημάτων ἄλλων καὶ ἀσχολιῶν. Ὡς ἐν ἔργῳ δὲ παντὶ, τὸ μὲν καλὸν ἐκ πολλῶν οἷον ἀριθμῶν εἰς ἕνα καιρὸν ἥκόντων, ὑπὸ συμμετρίας τινὸς καὶ ἁρμονίας ἀπετελέσθη· τὸ δ' αἰσχρὸν, ἐξ ἑνὸς τοῦ τυχόντος ἐλλείποντος, ἢ προσόντος ἀτόπως, εὐθὺς ἑτοίμην ἔχει τὴν γένεσιν· ὥσπερ
D ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀκροάσεως, ὃ μόνον βαρύτης ὀφρύων, καὶ ἀηδία προσώπου, καὶ βλέμμα ῥεμβῶδες, καὶ σχέσις σώματος, καὶ μηρῶν ἐπάλλαξις ἀπρεπὴς, ἀλλὰ καὶ νεῦμα, καὶ ῥιθυρισμὸς πρὸς ἕτερον, καὶ μειδίαμα, χάσματα ὑπνώδεις, καὶ κατήφεια, καὶ πᾶν εἴτι τοῦτοις ἔοικεν, ὑπευθύνον ὄν, καὶ δεῖται πολλῆς εὐλαβείας.

C. 2. καθέδρα τέ τις] Auſus ſum ſine libris, flagitante ſenſu, dare τέ, pro vulgato δέ. Mox pro ἄτυφος habent ἄῤῥυπτος Xyl. pro var. lect. C. D. Ven. Coll. Nov. Pol. Jannot. Vulc.

C. 6. ἐν ἔργῳ δὲ πάντι] Recepi δὲ ex uno D. loco vulgati γε. Amiotus ὡς accepit pro γάρ. Xylander, proximum ὥσπερ vertens *ſic*, οὕτως corrigere voluiſſe videtur. Alterutrum fieri debet; licet vel ſic aliquid ad ſententiæ integritatem requiratur.

adhiberi: ſeſſio non ſuperba, et ſine flexu, recta forma, et oculi in ipſum dicentem converſi, ac ſeriæ attentionis vultuſque quieta conſtitutio, et quæ non modo nullum contemptus aut indignationis, ſed neque aliarum curarum aut occupationum animi indicium habeat, eodem faciunt. Quemadmodum in quacunque re id quod pulchrum eſt, ex multis numero diverſis et ad unum temporis articulum convenientibus, quadam concinnitate et concentu perficitur: quum turpitudo ſtatim exiſtat, vel una aliqua etiam levicula re deficiente, aut abſurde poſita: ſic etiam in ipſa auditione non modo gravitas ſupercilii, et vultus parum jucundus, oculi vagi, corporis circumactio, indecora femorum inter ſe permutatio: ſed et nutus, et ſuſurrus ad alterum, et ſubriſio, et ſomnolentæ oſcitationes, ac demiſſio vultus, et quidquid tale eſt, in vitio ponitur, eſtque accurate cavendum.

ιδ'. Οἱ δὲ τῶ μὴ λέγοντος οἴονταί τι ἔργον εἶ, τῶ δὲ ἀκούοντος, οὐδέν· ἀλλ' ἐκεῖνον μὴ ἀξιῶσιν ἥκειν περεργοτικότα καὶ παρεσκευασμένον, αὐτοὶ δὲ ἄσκεπτοι καὶ ἀφρόντιδες τῶν καθηκόντων ἐμβαλόντες, καθέζονται καθάπερ ἀτεχνῶς ὀψὲ δεῖπνον ἥκοντες, εὖ παθεῖν πονουμένων ἑτέρων. Καί τοι γε συνδείπνου τι χαρίεντος ἔργον ἐστί, πολὺ δὲ μᾶλλον ἀκροατοῦ. Κοινωνὸς γάρ ἐστι τοῦ λόγου καὶ συνεργὸς τοῦ λέγοντος· καὶ οὐ τὰ μὲν ἐκείνου πλημμελήματα πικρῶς ἐξετάζειν ὀφείλει, κτῆμα γὰρ ἄγαμα προσάγων τὴν εὐδοκίμησιν· αὐτὸς δὲ ἀνεύθυνος ἀκριβοῦν καὶ πολλὰ σολοικίζειν περὶ τὴν ἀκρόασιν. Ἀλλ' ὥσπερ ἐν τῷ σφαιρίζειν τῷ βαλόντι δεῖ συγκινούμενον εὐρύθμως φέρεσθαι τὸν δεχόμενον· ὅπως ἐπὶ τῶν λόγων ἐστί τις εὐρυθμία καὶ πρὸς τὸν λέγοντα καὶ πρὸς τὸν ἀκροώμενον, ἂν ἑκάτερος ὃ προσῆκον αὑτῷ φυλάττῃ. F

ιε'. Δεῖ δὲ μηδὲ ταῖς φωναῖς τῶν ἐπαίνων ὡς ἔτυχε χρῆσθαι. Καὶ γὰρ Ἐπικούρου ἐπὶ τοῖς τῶν φίλων ἐπιτολίοις,

XIV. Sunt interim qui partes omnes, dicentis esse putent, auditoris nullas: atque illum volunt venire meditatum atque paratum: ipsi meditationis curarumque vacui, et non ductis sui officii rationibus, in auditorium se conjiciunt, sedentque veluti ad cœnam si venissent, aliorum labore partam voluptatem percepturi. Atqui et conviva scitus suum habet officium, et multo magis auditor. Particeps est enim orationis, et dicentis adjutor: neque debet ejus peccata severe examinare, dictionem actionemque ubique sub censuram vocando: ipse impune in auditione turpiter se gerere et multa peccare. Sed quemadmodum in pilæ ludo qui excipit, jacienti se motibus corporis concinne solet accommodare: ita inter dicentem quoque et auditorem, si uterque officium suum tueatur, quædam est concinnitas.

XV. Porro in laudando non est temere quibusvis utendum vocibus. Nam id Epicuri quoque dictum, putidum est, quum de amicorum

Κρυπτορύβους γίνεσθαι πρὸ αὐτοῦ λέγων, ἀηδής ἐστιν. Οἱ δὲ τὰς ξένας φωνὰς τοῖς ἀκροατηρίοις νεωστὶ ἐπεισάγοντες, ἔστι καὶ Θείως, καὶ Θεοφορήτως, καὶ Ἀπροσίτως ὑπιλέγοντες, ὡς οὐκ ἔτι τοῦ Καλῶς καὶ τοῦ Σοφῶς καὶ τοῦ Ἀληθῶς ἐξαρκέντος, οἷς οἱ περὶ Πλάτωνα καὶ Σωκράτη καὶ Ὑπερίδην ἐχρῶντο σημείοις τοῦ ἐπαίνου, ὑπερακμονῦσι, καὶ παραβάλλουσι τὰς λεγούσας, ὡς ὑπορηφάνων τινῶν καὶ περιττῶν δεομένους ἐπαίνων. Σφόδρα δὲ ἀηδεῖς εἰσι καὶ οἱ μετ' ὄρκου τοῖς λέγουσιν, ὥσπερ ἐν δικαστηρίῳ, τὰς μαρτυρίας ἀποδιδόντες. Οὐχ ἧττον δὲ τούτων, οἱ περὶ τὰς ποιότητας ἀκροχρῶντες, ὅταν φιλοσόφῳ μὴ ὑποφωνῶσι Δρομέως, γέροντι δὲ, Εὐφυῶς ἢ Ἀνδρῶς, τὰς τοῦ παιζόντων καὶ πανηγυριζόντων ἐν ταῖς σχολαστικαῖς μελέταις φωνὰς ὑπὶ τοὺς φιλοσόφους μετακομίζοντες, καὶ λόγῳ σωφρονοῦντι προσφέροντες
B ἔπαινον ἑταιρικὸν, ὥσπερ ἀθλητῇ κρίνων ἢ ῥόδων στέφανον, ἢ δάφνης ἢδὲ κοτίνου προσιέντες. Εὐριπίδης μὲν ὃν ὁ ποιητὴς,

F. 9. Ὑπερίδην] Non dubito quin Plutarchus ſcripſerit Εὐριπίδην.

epiſtolis, *tumultus plauſuum ab ipſis excitari* ſcribit. Et qui nunc inuſitatas in auditoria introducunt voces, dum acclamant *Divinitus*, *Divino inſtinctu*, *Præclarius quam ut æquari ab ullo poſſit:* (quaſi vero ea non ſufficiant quibus Plato, Socrates et Hyperides uſi ſunt laudum indiciis, *Recte*, *Sapienter*, *Vere*) ii ſupra modum indecenter agunt, dicenteſque traducunt, quaſi hi ſuperbia impulſi nimias laudes affectarent. Vehementer etiam moleſti ſunt qui jurejurando adhibito, veluti in foro, teſtimonia dicentibus perhibent. Neque his minus ii qui perſonarum decorum non obſervant, dum philoſopho acclamant, *Acriter*, ſeni, *Ingenioſe* aut *Floride:* voces ludentium laſcivientiumque in ſcholaſticis declamationibus ad philoſophos transferentes, orationique ſeriæ amatoriam laudem accommodantes, perinde ac ſi quis athletæ ſertum liliorum roſarumve, non lauri aut oleaſtri coronam, imponeret. Euripides ſane poeta, quum qui-

ὡς ὑπολέγοντος αὐτῷ τοῖς χορευταῖς ᾠδήν τινα πεποιημένην ἐφ' ἁρμονίας, εἰς ἐγέλασεν, Εἰ μή τις, ἔφη, ἦς ἀναίσθητος καὶ ἀπαθής, οὐκ ἂν ἐγέλας ἐμοῦ μιξολυδιστὶ ᾄδοντος. Ἀνὴρ δ' ἂν οἶμαι φιλόσοφος καὶ πολιτικός, ἀκροατῶν θορυβουμένων τερφθὲν ὑκκόψειεν εἰπών, Σύ μοι δοκεῖς ἀνόητος εἶ) καὶ ἀνάγωγος· οὐ γὰρ ἂν ἐμοῦ διδάσκοντος, ἢ νουθετοῦντος, ἢ διαλεγομένου περὶ θεῶν, ἢ πολιτείας, ἢ ἀρχῆς, ἐτερέτιζες καὶ σεσωρχὼς τοῖς λόγοις. Ὅσῳ γὰρ ἀληθῶς οἷόν ἐστι, φιλοσόφου λέγοντος ἀπορεῖν τοὺς ἔξωθεν, ὑπὸ τῶν ἔνδον βοώντων καὶ ἀλαλαζόντων, πότερον αὐλοῦντος, ἢ κιθαρίζοντος, ἢ ὀρχουμένου τινὸς ὁ ἔπαινός ἐστι. C

ις'. Καὶ μὴν τῶν γε νουθετήσεων καὶ τῶν ἐπιπλήξεων οὔτε ἀναλγήτως, οὔτε ἀνάνδρως ἀκουστέον. Οἵ τε γὰρ εὐκόλως καὶ ὀλιγώρως τὸ κακῶς ἀκούειν ὑπὸ τῶν φιλοσόφων φέροντες, ὥστε γελᾶν ἐλεγχόμενοι, καὶ τοὺς ἐλέγ-

B. 5. ἀπαθὴς] Haud ſcio an verum ſit ἀμαθὴς; quod habent C. D. Vulcob.
C. 6. ἀκούειν ὑπὸ] Dedi ex D. Voſſ. Ald. Baſ. Xyl. At Jannot. et Rodolph. habent ἀκούειν καὶ ὑπὸ: quod Stephanus ſecutus eſt.

dam riſiſſet dictante ipſo choricis perſonis carmen quoddam ad harmoniam compoſitum: *Niſi*, inquit, *ſtupidus eſſes indoctuſque homo, non utique riſiſſes me mixolydie cantante.* Et vir nimirum philoſophus ac civilis, auditoris in lætitiam effuſi luxuriam his verbis compeſceret: Tu mihi demens quidam homo videris, diſciplinæque expers: alioqui me docente, aut verbis caſtigante, aut diſſerente de deo, vel de republica, vel de magiſtratu, non cantillaſſes ad orationem hujuſmodi nec ſaltaſſes. Ac mihi ſerio conſidera quid rei ſit, philoſopho diſſerente eos qui foris ſunt, propter auditorum vociferationem et fremitum, dubitare tibicenne aliquis an citharœdus, an vero ſaltans laudetur.

XVI. Cæterum admonitiones et objurgationes non ſunt ſine doloris ſenſu, neque effœminate etiam audiendæ. Qui enim facile et neglectim ferunt ſe maledictis philoſophorum peti, ita ut reprehenſi rideant, laudentque reprehen-

χονζας ἐπαινεῖν, ὥσπερ οἱ ωὐθάσιτοι τὰς τρέφονζας, ὅταν ὑπ' αὐτῶν λοιδορῶνζ, παντάπασιν ἰταμοὶ καὶ θρασεῖς ὄντες, ἀ καλῶ, ἀλλ' ἀληθῆ διδόασιν ἀπόδειξιν ἀνδρείας, τὴν ἀναισχυντίαν. Σκῶμμα μὲν γὰρ ἀνύβριστον ἐν παιδιᾷ τινι μετ' εὐτραπελίας ἀφειμένον, ἀνεγκλεῖν ἀλύπως καὶ ἱλαρῶς, οὐκ ἀγεννὲς ἀλλ' ἀπαίδευτον, ἀλλ' ἐλευθέριον πάνυ καὶ Λακωνικόν ἐστιν· ἐπαφῆς δὲ καὶ νουθεσίας ωρὸς ἐπανόρθωσιν ἤθους ὥσπερ φαρμάκῳ δάκνοντι λόγῳ χρωμένης ἐλέγχοντι, μὴ συνεσταλμένον ἀκούειν, μηδ' ἱδρῶτος καὶ ἰλίγγου μεστὸν, αἰσχύνῃ φλεγόμενον τὴν ψυχὴν, ἀλλ' ἄτρεπτον καὶ σεσηρότα καταφρονοῦντα, ἀνελευθέρου τινὸς δεινῶς καὶ ἀπαθοῦς ωρὸς τὸ αἰδεῖσθαι νέου ἁμαρτημάτων καὶ συνέχειαν, ὥσπερ ἐν σκληρᾷ σαρκὶ καὶ τυλώδει τῇ ψυχῇ μώλωπα μὴ λαμβάνοντος. Τούτων δὲ τοιούτων ὄντων, οἱ τὴν ἐναντίαν ἁμάρτησιν ἔχοντες νέοι, κἂν ἅπαξ κακῶς ποτε ἀκούσωσι, φεύγοντες ἀνεπιστρεπτὶ καὶ ἀπεπτεύοντες ὑπὸ φιλο-

sores, quo modo paraſiti eos a quibus aluntur laudant ſi ab iis convicio impetuntur: ii plane protervi et audaces, impudentiam, neque bonum, neque verum fortitudinis argumentum oſtentant. Salſe enim in ſe jactum aliquod dictum, citra tamen injuriam, cum facetia, ferre ſine dolore et hilare, non eſt indignum ingenuo et diſciplinam experto, ſed omnino liberale ac Laconicum. Verum ubi caſtigatio vitæ corrigendæ gratia ſuſcepta ſermone utitur acriter arguente, tanquam medicamento mordente: ibi audire, nihilo demiſſiorem, neque animo pudore accenſo vertigine corripi et ſudore perfundi, ſed immotum cavillari, diductiſque in riſum labiis reſiſtere, ac diſſimulare omnem dolorem, plane illiberalis eſt ſignum adoleſcentis, et a verecundia alieni: ob conſuetudinem peccandi continentem, animo ejus, ſicut in dura fit et calloſa carne, vibicem non admittente. Diverſo autem modo ſunt affecti qui quum ſemel male audiverunt, fugiunt ita ut nunquam retro ſe

σοφίας, καλλὼ ἀρχὼ πρὸς ὃ σωθῆναι, ὃ αἰδεῖσθαι πρὸ τῆς φύσεως ἔχοντες, ἀπολλύουσι πρὸ τρυφὼ καὶ μαλακίαν, οὐκ ἐγκαρτεροῦντες τοῖς ἐλέγχοις, οὐδὲ τὰς ἐπανορθώσεις δεχόμενοι γενικῶς, ἀλλ' ὅπου τὰς πρὸς ἡδονὰς καὶ ἁπαλὰς ἀποτρέφοντες ὁμιλίας τὰ ὦτα, κολάκων τινῶν ἢ σοφιστῶν, ἀνωφελεῖς καὶ ἀνοήτους, ἡδείας δὲ φωνὰς καταδόντων. Ὥσπερ οὖν ὁ μετὰ τὴν τομὴν φεύγων τὸν ἰατρὸν, καὶ τὸν ὀπίδεσμον μὴ προσιέμενος, τὸ μὲν ἀλγεινὸν ἀνεδέξατο, ὃ δ' ὠφέλιμον οὐχ ὑπέμεινε τῆς θεραπείας· οὕτως ὁ τῷ χαράξαντι καὶ τρώσαντι λόγῳ τὴν ἀβελτηρίαν ἀπυλῶσαι καὶ καταιῶσαι μὴ προσδεξάμενος, ἀπῆλθε δηχθεὶς ὑπ' ἀλγήσας ὑπ' ἀπὸ φιλοσοφίας, ὠφεληθεὶς δὲ μηδέν. Οὐ γὰρ μόνον, ὡς Εὐριπίδης φησὶ, τὸ Τηλέφου τραῦμα,

Περιτοῖσι λόγχης θέλγεται ξυνήμασιν,

ἀλλὰ καὶ τὸν ὑπ' ἀπὸ φιλοσοφίας ἐμφυόμενον εὐφυέσι νέοις 47
δηγμὸν αὐτὸς ὁ τρώσας λόγος ἰᾶται. Διὸ δεῖ πάσχειν

convertant, omninoque philoſophiam transfugæ relinquunt: ii quum a natura habeant verecundiam, bonum ad ſalutem parandam principium, perdunt illud dum ob luxum et mollitiem non tolerant reprehenſiones, neque fortiter correctiones ſuſtinent, ſed ad blandas atque delicatas auditiones ſe avertunt, ubi adulatores aliqui aut ſophiſtæ vocibus dulcibus quidem, ſed utilitatis omnis vacuis demulceant. Sicut ergo qui poſt ſectionem fugit medicum, neque ligari factum vulnus ſinit, eam is medici operis partem quæ dolorem affert pertulit, eam quæ ſanat aſpernatus: ita qui orationem qua ſtultitia ipſius lancinata ac ſauciata fuit, non patitur etiam perſanare ulcus et ad cicatricem perducere, is morſus et dolore affectus, nullo percepto commodo, a philoſophia recedit. Non enim ſolum Telephi vulnus, ut eſt apud Euripidem,

Ramenta lima dempta cuſpidi fovent:

ſed etiam morſum bonæ indolis adoleſcentibus a philoſophia inflictum eadem quæ ſauciavit ſanat oratio. Itaque

μὴν τι καὶ δάκνεσθαι, μὴ συντείβεσθαι δὲ, μηδὲ ἀθυμεῖν τὸν ἐλεγχόμενον, ἀλλ' ὥσπερ ἐν τελετῇ καθηγεμόνος αὐτῷ φιλοσοφίας, τὰς πρώτας καθαρμοὺς καὶ θορύβους ἀναχόμενον, ἐλπίζειν τὰ γλυκὺ καὶ λαμπρὸν ἐκ τῆς παρούσης ἀδημονίας καὶ ταραχῆς. Καὶ γὰρ ἂν ἀδίκως ἡ ἐπιτίμησις γίνεσθαι δοκῇ, καλὸν ἀναγέσθαι καὶ διαχαρτερῆσαι λέγοντος· παυσαμένῳ δὲ αὐτὸν ἐντυχεῖν ἀπολογουμένον, καὶ δεόμενον τῆς παῤῥησίας ἐκείνης
B καὶ τὸν τόνον, ᾧ νῦν κέχρηται πρὸς αὐτὸν, εἰς τὸ τὰ ἀληθῶς ἁμαρτανομένων φυλάττειν.

ιζ'. Ἔτι τοίνυν ὥσπερ ἐν γράμμασι καὶ πρὸς λύραν καὶ παλαίστραν αἱ πρὸς τὰς μαθήσεις ἀρχαὶ πολὺν ἔχουσι θόρυβον καὶ πόνον καὶ ἀσάφειαν, εἶτα προϊόντι κατ' μικρὸν ὥσπερ πρὸς ἀνθρώπους συνήθεια πολλὴ καὶ γνῶσις ἐγένο-

A. 4. κατηργμένης] Ita recte Stephanus: et conſentiunt ſcripti noſtri. At καθειργμένης Ald. Baſ. Xyl. Colleg. Nov. Alii aliter variant.

B. 4. αἱ πρὸς τὰς μαθήσεις ἀρχαὶ] Sic Steph. Leonic. Jannot. Schott. Anon. C. a ſecunda manu, et Exempl. Turn. non diſſentientibus A. Ven. Colleg. Nov. At, αἱ πρὸς τὰς μαθήσεις πολὺν, omiſſo ἀρχαὶ, Ald. Baſ. Voſſ. Porro αἱ πρῶται μαθήσεις πολὺν, item ſine ἀρχαὶ, C. a prima manu, D. Xyl. Jun. Pol. Jannot. Turn. Vulc. Denique Exemplum Turn. habet et vulgatam et duas alias lectiones: προμαθήσεις· οἶμαι· ἢ πρῶται μαθήσεις.

affici quidem debet et morderi, non conteri autem, neque animo concidere, qui reprehenditur, ſicque ſtatuat, ſe philoſophiæ tanquam myſteriis quibuſdam magnis initiatum, primas luſtrationes ac tumultus ubi pertulerit, ſpem habere jucundi ſplendidique fructus præſentem moleſtiam et conturbationem ſequuturi. Sic etiam ubi videbitur immerito increpatus, recte aget ſuſtinendo, et ad finem uſque patienter audiendo: fine facto, compellabit hominem ſui purgandi cauſa, precaturque ut libertatem reprehendendi iſtam atque vehementiam qua adverſus ſe nunc fuit uſus, ad arguendum aliquod vere peccatum reſervet.

XVII. Præterea ſicut in literis, lyra, palæſtra, ea quæ initio diſcenda ſunt multum habent tumultus, laboris ac obſcuritatis: inde paulatim factis progreſſibus conſuetudo tanquam cum hominibus, et notitia plenior parta, omnia

μὴν, πάντα φίλα καὶ χειρήθη καὶ ῥάδια, λέγειν τε καὶ πράττειν παρέσχεν· οὕτω δὴ καὶ φιλοσοφίας ἐχούσης τι καὶ γλίσχρον ἀμέλει καὶ ἀσύηθες ἐν τοῖς πρώτοις ὀνόμασι καὶ πράγμασιν, οὐ δεῖ φοβηθέντας τὰς ἀρχὰς ψοφοδεῶς καὶ ἀτόλμως ἐγκαταλιπεῖν· ἀλλὰ πειρώμενον ἑκάστου καὶ προσλιπαροῦντα, κ᾽ γλιχόμενον τοῦ πρώτου, τὸ πᾶν τὸ καλὸν ἡδὺ ποιοῦσαν, c ἀναμένειν σιωπήσιαν. Ἥξει γὰρ ὑ ταχὺ μαχρῷ, πολὺ φῶς ὑπιφέρουσα τῇ μαθήσει, καὶ δεινοὺς ἔρωτας ἐνδιδοῦσα πρὸς τὸ ἀρετῶ· ὧν ἄνδρ, πάνυ τλήμονος ἀνδρὸς ἔστιν ἢ δειλοῦ, τὸν ἄλλον ὑπομένειν βίον, ἐκπεσόντα δ᾽ ἀνομβρίαν φιλοσοφίας. Ἴσως μὲν οὖν ἔχει τι καὶ τὰ πρώτματα τοῖς ἀπείροις καὶ νέοις ἐν ἀρχῇ δυσκατανόητον· ὑ μὲν ἀλλὰ τῆγε πλείσῃ πρεπίπτουσιν ἀσαφείᾳ καὶ ἀγνοίᾳ δ᾽ αὐτὰς, ἀπ᾽ ἐναντίων φύσεων ταυτὸν ἁμαρτάνοντες. Οἱ μὲν γὰρ αἰσχύνῃ τινὶ καὶ φειδοῖ τοῦ λέγοντος ὀκνοῦντες ἀνέρεσθ καὶ βεβαιώσασθ τὸν λόγον, D

amica, manſueta et faciliora dictu actuque reddit: ita quum philoſophia quoque in primis vocibus atque rebus habeat omnino quippiam jejunum et inſolens, non convenit quenquam ipſis initiis perterritum (quod plane fuerit hominis ad quemvis extimeſcentis ſtrepitum atque inaudacis) rem totam deſerere: ſed conantem ſingula, operamque impendentem, et progreſſibus intentum, expectare conſuetudinem, quæ omnia bona reddere valet jucunda. Ea enim non multo poſt tempore aderit, magnam adferens diſciplinæ lucem, et acres amores inſerens virtutis: ſine quibus plane ærumnoſi eſt aut meticuloſi hominis reliquam poſſe perferre vitam, ubi ob mollitiem quis philoſophia excidit. Neque abnuerim prorſus res ipſas habere quippiam quod imperiti et juvenes initio perſpicere vix, aut ne vix quidem poſſint: ſed tamen in maximam obſcuritatis partem ipſi ſua culpa incurrunt, in idem diverſis ingeniis peccatum prolabentes. Quidam enim verecundia quadam dicenti parcunt, veritique interrogare, ac rationem confirmare,

ὡς ἔγνωκε ἐν νῷ συνεπινεύουσιν· οἱ δ' ὑπὸ φιλοτιμίας ἀώρου καὶ κενῆς πρὸς ἑτέρους ἁμίλλης, ὀξύτητα καὶ δύναμιν εὐμαθείας ἐπιδεικνύμενοι, πρὶν ἢ λαβεῖν, ἔχειν ὁμολογοῦντες, ἃ λαμβάνουσιν. Εἶτα συμβαίνει τοῖς μὲν αἰδήμοσι καὶ σιωπηλοῖς ἐκείνοις, ὅταν ἀπέλθωσι, λυπρὸν αὐτὸς καὶ ἀπορεῖν, καὶ τέλος αὖθις ὑπ' ἀνάγκης ἐλαυνομένους, σὺν αἰσχύνῃ μείζονι τοῖς εἰπεῖν ἐνοχλεῖν, ἀναπυνθανομένους, καὶ μεταθέοντας· τοῖς δὲ φιλοτίμοις καὶ θρασέσιν ἀεὶ προσπέλλειν καὶ ἀποκρύπτειν συνοικεῖσαν τὴν ἀμαθίαν.

E ιη'. Πᾶσαν οὖν ἀπωσάμενοι τὴν τοσαύτην βλακείαν καὶ ἀλαζονείαν, πρὸς τὸ μαθεῖν καὶ προσλαβεῖν τῇ διανοίᾳ τὸ χρησίμως λεγόμενον ὄντες, ὑπομένωμεν τὸς τῶν εὐφυῶν δοκούντων γέλωτας· ὥσπερ ὁ Κλεάνθης καὶ ὁ Ξενοκράτης, βραδύτεροι δοκοῦντες εἶ τῶν συμμαθητῶν, ὅμως ἀπεδίδρασκον ἐκ τοῦ μανθάνειν, οὐδὲ ἀπέκαμνον, ἀλλὰ φθάνοντες εἰς ἑαυτοὺς ἔπαιζον, ἀγλεΐοις

quasi re percepta, annuunt: alii intempestiva ambitione et inani cum aliis certandi studio, ut acumen ingenii ac facultatem discendi ostentent, priusquam acceperint, habere se profitentes, nihil percipiunt. Ita usu venit verecundis quidem istis ac taciturnis, ut digressi in mœrore sint ac dubitationibus, coganturque tandem necessitate impulsi, majore cum pudore dicentes interpellare, et quæstiones revocare, et abruptum cursum iterare: ambitiosis autem illis atque audaculis, ut suam inscitiam semper occultent atque tegant.

XVIII. Repudiata itaque omni id generis stoliditate atque arrogantia, in id incumbamus ut discamus animoque comprehendamus quidquid utiliter dicitur, patiamurque nos rideri ab his qui sibi ingeniosi videntur: sicut fecerunt Cleanthes et Xenocrates, qui quum viderentur tardiores esse quam qui una scholam frequentabant reliqui, non refugerunt a discendo, neque animos desponderunt, sed ultro in seipsos dicteria jecerunt,

τε βαχυτόμως, καὶ πινακίσι χαλκαῖς ἀπεικάζοντες, ὡς μόλις μὲν ὑποδεχόμενοι τοὺς λόγους, ἀσφαλῶς δὲ καὶ βεβαίως τηρεῖτες. Οὐ γὰρ μόνον, ὡς φησι Φωκυλίδης,

Πόλλ' ἀπατηθῆναι δίζημενον ἔμμεναι ἐσθλόν·

ἀλλὰ καὶ γελασθῆναι δεῖ πολλὰ, καὶ ἀδοξῆσαι, καὶ F σκώμματα καὶ βωμολοχίας ἀναδεξάμενον, ὥσαθαι παντὶ τῷ θυμῷ καὶ καταθλῆσαι τὴν ἀμαθίαν. Οὐ μὴν οὐδὲ τῆς περὶ τοιοῦτον ἁμαρτίας ἀμελητέον, ἵν' ἁμαρτάνουσιν οἱ μὲν ὑπὸ ναθείας, ἀηδεῖς καὶ κοπώδεις ὄντες· οὐ γὰρ ἐθέλουσι γενόμενοι καθ' αὑτοὺς πρά- 48 γματα ἔχειν, ἀλλὰ παρέχουσι τῷ λέγοντι, πολλάκις ἐκπιθανόμενοι πρὸς τ' αὐτόν· ὥσπερ ἀπίνεις νεοσσοὶ, κεχηνότες ἀεὶ πρὸς ἀλλότριον στόμα, καὶ πᾶν ἕτοιμον ἤδη καὶ διαπεπονημένον ὑπ' ἄλλων ἐκλαμβάνειν ἐθέλοντες. Ἕτεροι δὲ, πολυσχιδὴς καὶ δριμύτητος ἐν οὐ δέοντι θηρώμενοι δόξαν, ἀποκναίουσι λαλιᾷ καὶ περιεργίᾳ

vaſis anguſti orificii, et æreis tabulis ſe ſimiles dicentes, ut qui ægre doctrinam perciperent, perceptam firmiter conſtanterque retinerent. Non enim duntaxat, quod apud Phocylidem eſt,

Qui vult eſſe probus, falli hunc perſæpe neceſſe eſt:

ſed et derideri oportet ſæpe, et ignominiam ferre et falſe dicta, et ſcurriles inſectationes. Omni denique robore animi adverſus inſcitiam niti, eamque dejicere oportet. Sed et illud vitandum eſt in quo in diverſas alii partes peccant. Sunt enim qui ob ignaviam ſuam moleſti ſint doctoribus atque importuni: qui quum nolint ſeorſim ipſi laborem diſcendo impendere, ſæpenumero eadem de re interrogando negotium faceſſunt doctori: inſtar implumium pullorum ſemper ad alienum os hiantes, cupienteſque omnia ſibi jam ante ab aliis præparata et elaborata tradi. Alii attentionis et acuminis gloriam non ſuo aucupantes loco, garrulitate et curioſitate magiſtros ob-

τὰς λέξεις, ἀεί τι περισσολογοῦντες τοῦ ὄντος ἀναγκαίων, καὶ ζητοῦντες ἀποδείξεις τῶν ἀδιαμφιλέκτων· οὕτως

— ὁδὸς βραχεῖα γίνεται μακρὰ,

B ὡς φησι Σοφοκλῆς, οὐκ αὐτοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις. Ἀντιλαμβανόμενοι γὰρ ἐκάστοτε κεναῖς καὶ περιττοῖς ἐρωτήσεσι τοῦ διδάσκοντος, ὥσπερ ἐν σιωδίᾳ, τὸ συνεχὲς ἐμποδίζουσι τῆς μαθήσεως, ὀπισάσεις καὶ διατριβὰς λαμβανούσης. Οὗτοι μὲν οὖν, κατὰ τὸν Ἱερώνυμον, ὥσπερ οἱ δειλοὶ καὶ γλίσχροι σκύλακες τὰ δέρματα δάκνοντες οἴκοι, καὶ τὰ πίλματα πίλλοντες, τῶν θηρίων αὐτῶν οὐχ ἅπτονται. Τοὺς δ' ἀργοὺς ἐκείνους παρακαλῶμεν, ὅταν τὰ κεφάλαια τῇ νοήσει περιλάβωσιν, αὐτοὺς δ' αὐτῶν τὰ λοιπὰ συντιθέναι, καὶ τῇ μνήμῃ χειραγωγεῖν τὴν εὕρεσιν, καὶ τὸν ἀλλότριον λόγον

C οἷον ἀρχὴν καὶ σπέρμα λαβόντας, ἐκτρέφειν καὶ αὔξειν. Οὐ γὰρ, ὡς ἀγγεῖον, ὁ νοῦς ἀποπληρώσεως, ἀλλ' ὑπεκ-

B. 6. γλίσχροι] Sic omnes libri. Tamen legendum puto λιχνοί, *guloſi*.

tundunt, ſemper aliquid non neceſſarium in diſputationem trahentes, demonſtrationeſque rerum nihil ad inſtitutum facientium quærentes : hoc pacto,

Via brevis ut ſit, longa ſit tamen mora,

ut Sophocles ait, non ipſis tantum, ſed et aliis. Nam identidem vanis et ſupervacaneis interrogationibus magiſtrum occupantes, veluti in faciundo itinere, diſciplinæ continuationem impediunt, mora et inſtitionibus illis interceptæ. Atque hi quidem, ut Hieronymus ſentit, ſimiles ſunt ignavorum ac timidorum canum, qui quum domi pelles mordeant, ac villos vellant, ipſas feras non tangunt. Segnes autem illos hortor, ut quum capita rerum animo complexi fuerint, ipſi ſuo marte reliqua apponant, memoriaque inventionem quaſi manu ducant, et orationem alterius veluti initium ac ſemen accipientes, enutriant atque augeant. Non enim ut vas, ita mens quoque impleri opus habet : ſed fomitem tan-

κάυματος μόνον, ὥσπερ ὕλη, δεῖται, ὁρμὴν ἐμποιοῦντος εὑρετικὴν, καὶ ὄρεξιν ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν. Ὥσπερ οὖν εἴτις ἐκ γειτόνων πυρὸς δεόμενος, εἶτα πολὺ καὶ λαμπρὸν εὑρὼν αὐτῷ καταμένοι παρὰ τέλους θαλπόμενος· οὕτως εἴ τις ἥκων λόγου μεταλαβεῖν παρὰ ἄλλου, οὐκ οἴεται δεῖν φῶς οἰκεῖον ἐξάπτειν καὶ νοῦν ἴδιον, ἀλλὰ χαίρων τῇ ἀκροάσει, κἀκεῖθεν θελγόμενος, οἷον ἔρυθος ἕλκει καὶ γάνωμα, τὴν δόξαν ἀπὸ τῶν λόγων, τὸν δὲ ἐντὸς εὐρῶτα D τῆς ψυχῆς καὶ ζόφον οὐκ ἐκτεθέρμακεν, οὐδὲ ἐξέωκε παρὰ φιλοσοφίας. Εἰ δεῖ τινος οὖν παρὰ ἀκροάσιν ἑτέρου παραγγέλματος, δεῖ καὶ τοῦ νῦν εἰρημένου μνημονεύοντας, ἀσκεῖν ἅμα τῇ μαθήσει τὴν εὕρεσιν· ἵνα μὴ σοφιστικὴν ἕξιν μηδὲ ἱστορικὴν, ἀλλ' ἐναγώνιον καὶ φιλόσοφον λαμβάνωμεν, ἀρχὴν δὲ καλῶς βιῶναι, τὸ καλῶς ἀκοῦσαι νομίζοντες.

tum et alimentum (ſicut materia incendenda) requirit qua incitetur ad inveniendum, et ad veritatis indagationem feratur. Sicut ergo fatuus ſit qui a vicino ignem petens, invento ibi ſplendido foco ſemper adſideat et ſe calefaciat: ita ſi quis ad alium accedens diſcendi cauſa, non exiſtimet ſuum ſe peculiare ſibi lumen debere accendere in ſua mente, ſed gaudeat auditione eaque ſe oblectans magiſtro ſemper adſideat: is ruborem quidem nitoremque opinionis quendam audiendo ſibi parat, ſed internam animi æruginem flammis non excoxerit, neque caliginem luce philoſophiæ diſpulerit. Si igitur alio præcepto uſus eſt ad rectam audiendi rationem, oportet certe nos hujus quod modo expoſui, memores, ſimul cum diſcendo inveniendi exercere facultatem; ut quum ſtatuerimus principium recte vivendi eſſe recte audire, habitum nobis non ſophiſticæ oſtentationis aut nudæ cognitionis, ſed animo impreſſum philoſophicumque paremus.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΩΣ ΑΝ ΤΙΣ

ΔΙΑΚΡΙΝΕΙΕ ΤΟΝ ΚΟΛΑΚΑ ΤΟΥ ΦΙΛΟΥ.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΩΣ ΑΝ ΤΙΣ

ΔΙΑΚΡΙΝΕΙΕ ΤΟΝ ΚΟΛΑΚΑ ΤΟΥ ΦΙΛΟΥ.

PLUTARCHI

QUOMODO

ADULATOR AB AMICO INTERNOSCATUR.

α'. Τῷ σφόδρα φιλεῖν ἑαυτὸν, ὦ Ἀντίοχε φιλόπαππε, φάσκοντι, συγγνώμην μὲν ἅπασι, ὁ Πλάτων δίδωσι φησί· κακίαν δὲ σὺ πολλαῖς ἄλλαις ἐγγίνεσθαι μεγίστην, ὑφ' ἧς οὐκ ἔστιν αὐτῷ κριτῇ δίκαιον οὐδὲ ἀδέκαστον εἶναι· τυφλοῦται γὰρ τὸ φιλοῦν περὶ τὸ φιλούμενον, ἂν μή τις μαθὼν ἐθισθῇ τὰ καλὰ

E. 7. Τῷ σφόδρα φιλεῖν—φάσκοντι συγγνώμην] Si ad Platonis exemplum Leg. V. p. 606. D, redigendus hic locus; nec Plutarchus eum memoriter referens immutavit, aut aliter in ſuo libro expreſſum habuit; videatur legendum, Τῷ σφόδρα φιλεῖν ἑαυτὸν, ὦ Α. φιλόπαππε, σφισὶ συγγνώμην &c.

I. APUD Platonem eſt, Antioche Philopappe, veniam omnes dare ei, qui ſui ſeſe maximo teneri amore profiteatur: verum præter alia hoc ſummum ex amore tali vitium in animo hominis exiſtere, quod juſtus ſui ipſius incorruptuſque eſſe judex nequit: cæcus enim eſt rei amatæ cognitor qui amat; niſi quis adſueverit pulchra potius

τιμᾶν καὶ διώκειν μᾶλλον ἢ τὰ συγγενῆ καὶ οἰκεῖα. Τοῦτο τῷ κόλακι πολλὴν μεταξὺ τῆς φιλίας εὐρυχωρίαν δίδωσιν, ὁρμητήριον ἐφ' ἡμᾶς εὐφυὲς ἔχοντι τὴν φιλαυτίαν, δι' ἣν αὐτὸς αὑτῷ κόλαξ ἕκαστος ὢν σφοδρὸς καὶ μέγιστος, οὐ χαλεπῶς προσίεται τὸν ἔξωθεν, ὃν οἴεται καὶ βού- 49
λεται μάρτυρα ἅμα αὐτῷ καὶ βεβαιωτὴν προσγινόμενον. Ὁ δὲ λοιδορούμενος φιλοκόλαξ, σφόδρα φίλαυτός ἐστι, καὶ δι' εὔνοιαν ἑαυτῷ πάντα μὴ ὑπάρχειν βελόμενος, πάντα δὲ οἰόμενος· ὧν ἡ μὴ βούλησις, οὐκ ἄτοπος, ἡ δὲ οἴησις, ὑποφαλὴς καὶ δεομένη πολλῆς εὐλαβείας. Εἰ δὲ θεῖον ἡ ἀλήθεια, καὶ πάντων μὴ ἀγαθῶν θεοῖς, πάντων δὲ ἀνθρώποις ἀρχὴ κατὰ Πλάτωνα, κινδυνεύει θεοῖς ἐχθρὸς ὁ κόλαξ εἶναι, τῷ δὲ Πυθίῳ μάλιστα προσήκοντος. Ἀντιπάσχεται γὰρ ἀεὶ πρὸς Β
τὸ, Γνῶθι σαυτὸν, ἀπάτιον ἑκάστῳ πρὸς ἑαυτὸν ἐμποιῶν, καὶ ἄγνοιαν ἑαυτοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν

B. 3. ἑαυτῷ καὶ] ἑαυτῷ Ald. Baſ. Xyl. A. C. D. E. Moſc. 1. 2. Voſſ. Harl. 1. Vulgatum Steph. ſumpſit a T. V. B.

in pretio habere ac ſectari, quam cognata et domeſtica. Hoc vitium Adulatori ſub ſpecie Amici ſeſe ingerendi magnam aperit feneſtram, opportuna adverſum nos arce utenti, noſtro amore noſtri: qui amor facit, ut quiſque ſui ipſius Adulator cum ſit primus atque maximus, non difficulter admittat externum, quem putat ac vult eſſe ſibi atque accedere teſtem adſtipulatoremque. Cui enim objicitur quod Adulatoribus delectetur, is ſeipſum valde amat, atque ob benevolentiam omnia ſibi et vult et putat adeſſe ea, quæ velle quidem habere non eſt abſurdum, opinari autem ſe ea habere, periculoſum eſt, multamque requirit cautionem. Quod ſi veritas res eſt, ut ait Plato, divina, omniumque bonorum et diis et hominibus principium, apparet diis inimicum eſſe Adulatorem, Pythio præ cæteris Apollini: impugnat enim ſemper hanc vocem, *Noſce teipſum*, animum uniuſcujuſque decipiens, ignorationemque ingenerans bonorum ac malorum quæ ei adſunt, propter quam neceſſe

ἀγαθῶν καὶ κακῶν, τὰ μὲν ἐλλιπῆ καὶ ἀτελῆ, τὰ δ' ὅλως ἀνεπανόρθωτα ποιῶν.

Β'. Εἰ μὲν οὖν, ὡς τὰ πλεῖστα τῶν ἄλλων κακῶν, ὁ κόλαξ ἦπτετο μόνον, ἢ μᾶλιστα τῶν ἀγεννῶν καὶ φαύλων, οὐκ ἂν ἐν οὕτως δεινὸν οὐδὲ δυσφύλακτον. Ἐπεὶ δὲ ὥσπερ οἱ θρῖπες ἐμφύονται μᾶλιστα τοῖς ἁπαλοῖς καὶ γλυκέσι ξύλοις, οὕτω τὰ φιλότιμα τῶν ἠθῶν καὶ ἁρπαγὰ καὶ ὀπίσκιον τὸ κόλακα δέχεται καὶ πέφυκε πορισ-
C φύμενον· ἔτι δ' ὥσπερ ὁ Σιμωνίδης τὸν ἱπποτροφίαν φησίν,

Οὐ λακύθῳ ὀπαδεῖν, ἀλλ' ἀρύραισι πυροφόροις,

οὕτω τὸν κολακείαν ὁρῶμεν οὐ πένησιν, οὐδὲ ἀδόξοις, οὐδὲ ἀδυνάτοις ἀκολουθοῦσαν, ἀλλ' οἴκων τε καὶ πραγμάτων μεγάλων ὀλίσθημα καὶ νόσημα γινομένην, πολλάκις δὲ καὶ βασιλείας καὶ ἡγεμονίας ἀνατρέπουσαν· οὐ

B. 4. ἀγαθῶν καὶ κακῶν, τὰ μὲν ἐλλιπῆ] Vulgo ἀγαθῶν καὶ κακῶν, τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ, τὰ μὲν ἐλλειπῆ. Primo emblema delevimus cum A. C. D. E. Mosc. 1. 2. Voss. Harl. 1. 2. T. V. B. Deinde pro ἐλλειπῆ dedimus ἐλλιπῆ cum A. C. D. E. Mosc. 1. 2. quod item est in Parisiensi Græco Latina 1624.

C. 3. λακύθῳ] ζακύνθῳ. Vulcob. Schott. Collat. Muret. Forte, rectius.

C. 7. οὐ μικρὸν ἔργον ἐστὶν] διὸ οὐ μικρὸν ἔργον ἐστὶν Steph. ex Pol. Jannot. Coll. Muret. Delevi διὸ cum Ald. Bas. Xyl. A. D. E. Mosc. 1. 2. Voss. Colleg. Nov. et correctionem in Versione expressi. Est enim apo-

est et bona, manca imperfectaque, et mala, prorsus inemendata relinqui.

II. Quod si, ut pleræque aliæ solent res malæ, Adulator aut solos, aut præcipue, adoriretur ignobiles atque viles homines; non ita periculosa esset ea res neque adeo difficilis evitatu. Nunc quandoquidem, ut teredines lignis innascuntur potissimum teneris atque dulcibus, ita fere generosa ingenia, et frugi atque placida adulatorem recipiunt aluntque adhærescentem: atque, ut Simonides ait, *equos alendi studium non lecythum comitari, sed agros frugiferos:* ita videmus Adulatores non pauperibus se adjungere, aut ingloriis et plebeiis, sed magnarum familiarum rerumque amplarum ruinam hanc morbumque esse, qui sæpe etiam regna imperiaque subvertat;

μικρὸν ἔργον ἐστὶν, οὐδὲ φαύλης δεόμενον προνοίας, ἡ περὶ αὐτῆς ἐπίσκεψις· ὡς ἂν μάλιστα φείφωρος ὑπάρχῃ, μὴ βλάπτοι μηδὲ παραβάλλοι τὴν φιλίαν. Οἱ μὲν γὰρ φθεῖρες ἀπίασιν ἀπὸ τῶν τελευτώντων, καὶ ἀπολείπουσι τὰ σώματα σβεννυμένου τοῦ αἵματος ἐξ οὗ τρέφονται· τοὺς δὲ κόλακας οὐδ' ὅλως ἰδεῖν ἐστι πράγμασι ξηροῖς καὶ κατεψυγμένοις προσιόντας· ἀλλὰ ταῖς δόξαις καὶ ταῖς δυνάμεσιν ἐπιπίπτουσι καὶ αὔξονται, ταχὺ δ' ἐν ταῖς μεταβολαῖς ἀπορρέουσιν. Ἀλλὰ τὴν τότε πεῖραν οὐ δεῖ προμήθειαν ἀνωφελῆ, μᾶλλον δὲ βλαβερὰν καὶ οὐκ ἀκίνδυνον οὖσαν. Χαλεπὴ γὰρ ἐν καιρῷ δεομένῳ φίλων, ἡ τῶν μὴ φίλων αἴσθησις, ἀντικαταλλαγὴν οὐκ ἔχουσα ἀρχαίαν καὶ βεβαίαν πρὸς ἀβέβαιον καὶ κίβδηλον. Ἀλλ' ὥσπερ νόμισμα δεῖ τὸν φίλον ἔχειν πρὸ τῆς χρείας δεδοκιμασμένον, μὴ ἐπὶ τῆς χρείας ἐλεγχόμενον. Οὐ γὰρ δεῖ βλαβέντας αἰσθέσθαι, ἀλλ' ὅπως μὴ βλαβῶμεν,

dosis, relata ad antecedens Ἐπεὶ δέ. Vulc. διὰ δὴ ταῦτα. Harl. 2. διὰ δὲ ταῦτα. C. οὐ μικρὸν γὰρ ἔργον ἐστίν.

C. 9. περίφωρος] Recepi ex A. D. E. Moſc. 1. 2. Voſſ. T. V. Vulgo περίφορος.

idcirco non parvum eſt negotium, neque providentia indigens exigua, ita adulationem conſiderare, ne, cum adeo ſit agilis, amicitiam lædat aut criminibus obnoxiam reddat. Etenim pediculi morientes deſerunt, abeuntque ab eorum corporibus, exſtincto quo alebantur ſanguine: ſed nunquam omnino videbis Adulatores eo ſe conferre, ubi res ſunt acciſæ et homines frigent: ubi gloria eſt et potentia, eo advolant, ibique augentur, et mutante fortuna celeriter defluunt. Non eſt autem res ad illud uſque experimentum trahenda, quod inutile ſit, adeoque damnoſum, neque periculo careat. Durum eſt enim in eo temporis articulo quo Amicorum indigeas, ſentire non eſſe Amicos, qui putabantur, quando res non ſinit inconſtantem et fictitium conſtante ac probo permutare. Sed ſicut nummum, ita Amicum oportet habere ante quam uſus poſtulet, probatum, non ipſo uſu reprehenſum. Neque damno accepto ſentire debemus, ſed

ἐμπειρίαν λαβεῖν καὶ καταγνόσιν τοῦ κόλακος. Εἰ δὲ μή, ταυτὸ πεισόμεθα τοῖς αἰθανομένοις τῷ προφαγεῖν τῶν θανασίμων φαρμάκων, εἰς τὴν κρίσιν ἀπολλύντες ἑαυτοὺς καὶ διαφθείροντες. Οὔτε γὰρ δὴ τούτους ἐπαινοῦμεν, οὔτε ὅσοι τὸν φίλον εἰς τὸ καλὸν τιθέμενοι καὶ ὠφέλιμον, οἵονται τοὺς κεχαρισμένως ὁμιλοῦντας, εὐθὺς ἔχειν ἐπαυτοφώρῳ κόλακας ἐλημμένους. Οὐδὲ γὰρ ἀνδρὸς ὁ φίλος, ἀλλ' ἄκρατος, οὐδὲ τῷ πικρῷ σεμνὸν ἡ
F φιλία καὶ αὐστηρῷ· ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ καλὸν καὶ τὸ σεμνὸν αὐτῆς ἡδὺ καὶ ποθούμενόν ἐστι· πῶς δ' αὐτῇ

— χάριτές τε καὶ ἵμερος οἰκί' ἔθεντο·

καὶ οὐ δυσχεραντι μόνον

Εἰς ὄμματ' εὔνυ φωτὸς ἐμβλέψαι γλυκύ,

κατ' Εὐριπίδην· ἀλλ' οὐδὲν ἧττον τοῖς ἀγαθοῖς ἡδονὴν ὀπιφέρουσα καὶ χάριν, ἢ τῶν κακῶν ἀφαιροῦσα τὰς λύπας καὶ τὰς ἀπορίας παρέπεται. Καὶ καθάπερ ὁ
50 Εὔηνος εἶπε, τῶν ἡδυσμάτων τὸ πῦρ εἶναι κράτιστον, ὅπως

peritiam cognoſcendi Adulatoris habere, ne lædamur. Alioquin idem nobis uſu veniet quod iis qui guſtato demum veneno ſentiunt id eſſe lethale, judiciumque ipſis hoc ſuo conſtat exitio. Nam neque hos probamus, neque eos qui Amicitiam honeſtate atque utilitate metientes, putant Adulatores ipſo facto ſe deprehendiſſe eos, qui blande ac gratioſe converſantur. Non enim inſuavis eſſe debet Amicus aut injucundus, neque gravitas Amicitiæ morum acerbitate conſtat: ſed ipſa illa ejus pulchritudo atque gravitas, ſuavis eſt ac deſiderabilis,

Quam juxta Charites, ſedes poſuitque Cupido:

neque ſoli ei qui eſt in calamitate,

Faciem intueri dulce hominis eſt benevoli,

ſicut ille apud Euripidem ait: ſed vitam comitatur Amicitia non minus voluptatem rebus lætis adjiciens ac gratiam, quam adverſis dolores difficultateſque adimens. Atque, ut Evenus dixit, *omnium condimentorum optimum eſſe ignem:*

τῷ βίῳ μίξας τὴν φιλίαν ὁ Θεὸς, ἅπαντα φαιδρὰ καὶ γλυκέα καὶ προσηνῆ, ταύτης παρούσης καὶ συναπολαυούσης, ἐποίησεν. Ἐπεὶ πῶς ἂν ὁ κόλαξ ὑπεδύετο ταῖς ἡδοναῖς, εἰ τὴν φιλίαν εἶχε τὸ ἡδὺ μηδαμοῦ προσιεμένην, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. Ἀλλ' ὥσπερ τὰ ψευδόχρυσα καὶ τὰ κίβδηλα τῶν σκευῶν, τὴν λαμπρότητα τοῦ χρυσοῦ καὶ τὸ γάνωμα μιμεῖται μόνον, ὅπως ἔοικεν ὁ κόλαξ τοῦ φίλου τὸ ἡδὺ καὶ κεχαρισμένον ἐκμιμούμενος, ἀεὶ παρέχειν ἱλαρὸν καὶ ἀνθηρὸν, καὶ πρὸς μηδὲν ἀντι- B βαίνοντα μηδ' ὑπεναντιούμενον ἑαυτόν. Ὅθεν οὐδὲ τοὺς ἐπαινοῦντας, εὐθὺς ὡς κολακεύοντας, ἁπλῶς ὑφορατέον. Ἔπαινος γὰρ οὐκ ἦλθον ἐν καιρῷ φεύγει φιλίαν προσήκει. Μᾶλλον δὲ τὸ μὴ δύσκολον ὅλως καὶ μεμψίμοιρον, ἄφιλον καὶ ἀνομίλητον· τῆς δ' ἀφθόνως καὶ προθύμως τὸν ὀπὶ τοῖς καλοῖς ἀποδιδούσης ἔπαινον

A. 3. προσηνῆ] Stephanus ex Turnebiano dedit. Bonum item προσφιλῆ et a pluribus firmatum libris Ald. Baſ. Xyl. Moſc. 1. 2. Venet. Voſſ. Harl. 1. Colleg. Nov.

A. 7. σκευῶν] Stephanus ſumpſit ex Jannot. Pol. Schott. Anon. Eſt item in margine codicum A. et Venet. Abeſt a plurimis, Ald. Baſ. Xyl. A. C. D. E. Venet. Harl. 1. Moſc. 1. 2.

ita Deus Amicitiam vitæ admiſcens, omnia læta, dulcia, ac grata ut eſſent, Amico præſente unaque fruente, fecit. Et vero, qui voluptatum ſpecie obrepere vellet Adulator, ſi noſſet Amicitiam nihil jucundi uſquam admittere? Sed ſicut vaſa quæ aurum mentiuntur et adulterina ſunt, fulgorem tantum auri atque nitorem imitantur; ſic Adulator ſuavitatem venuſtatemque Amici imitans, ſemper hilarem ſe ac renidentem præbet, nunquam reſiſtens, nunquam repugnans. Itaque non ſtatim debemus Adulationis ſuſpectos habere quicunque laudant. Non minus enim ſuo tempore laus Amicum quam objurgatio decet. Quinimo moroſitas ac ad quævis reprehendendum proclivitas, ab Amicitia eſt et conſuetudine res aliena. Quæ autem benevolentia liberaliter atque alacriter laudem laude dignis

εὐνοίας, καὶ τὸ νωθρότερον αὖθις καὶ παῤῥησιαζόμενον ἐλαφρῶς καὶ ἀλύπως ὑπομένουσι, πιστεύοντες καὶ ἀγαπῶντες ὡς ἀναγκαίως ψέγονται τὸν ἡδέως ἐπαινούμενοι.

γ'. Χαλεπὸν οὖν, φαίη τις ἂν, ἔτι διακρῖναι τὸν κόλακα καὶ τὸν φίλον, εἰ μήτε ἡδονῇ μήτε ἐπαίνῳ διαφέρουσι· καὶ γὰρ ἐν ὑπουργίαις καὶ διακονίαις, πολλάκις ἰδεῖν ἔστι τὸν φιλίαν ὑπὸ τῆς κολακείας ὠθούμενον περχόμενόν τε. Τί δὲ οὐ μέλλει, φήσομεν; ἂν τὸν ἀληθινὸν κόλακα καὶ μὴ δεινότητος καὶ τέχνης ἀπομόμυον ἢ σχήματος διώκωμεν, ἀλλὰ μὴ, καθάπερ οἱ πολλοὶ, τοὺς αὐτολήκυθους τούτους λεγομένους καὶ παραπεζέας, καὶ μὴ τὸ κατὰ χεῖρας ὕδωρ ἀκουομένους, ὥς τις εἶπε, κόλακας νομίζωμεν, ὧν ἐν μιᾷ λοπάδι καὶ κύλικι μὴ βωμολοχίας καὶ βδελυρίας ἡ ἀνελευθερία γίνεται καταδηλος. Οὐ γὰρ δή που, Μελάνθιον ἔδει τὸν Ἀλεξάνδρου τοῦ Φεραίου σκῶμμα ἐξελέγχαι, ὃς τοῖς ἐρωτῶσι πῶς Ἀλέξανδρος ἐσφάγη, Διὰ τῆς πλευρᾶς, ἔλεγεν,

tribuit, hujus etiam in reprehendendo libertatem facile et ſine moleſtia perferimus ac probamus, credentes neceſſitate ductum increpare, qui in laudando fuit facilis.

III. Operoſum eſt ergo, dicet aliquis, Adulatorem ab Amico internoſcere, ſi neque voluptatem afferendo, neque laudando differunt; nam et in miniſteriis et in obſequiis videmus ſæpe adulatores amicis eſſe celeriores. Quid ni vero ſit, inquam, difficile? Si quidem agamus de vero Adulatore qui artificioſe et cum quadam calliditate rem gerit; neque cum vulgo eos intelligamus Adulatores, quos *autolecythos* et menſarum vocamus aſſeclas, ut ait ille, ac qui poſt datam manibus aquam audiuntur; quorum ad unicam patinam et ad unum calicem illiberalitas ſcurrilitate et impuritate comitata ſeſe prodit. Non enim, puto, neceſſe erat Melanthium Alexandri Pheræi paraſitum adſentationis convincere: qui interrogantibus quomodo confoſſus eſſet Alexander, reſpondit, *Per la-*

εἰς τὴν γαστέρα τὴν ἐμήν· οὐδὲ τοὺς ἀμφὶ πλουσίαν τράπεζαν ἐγκυκλουμένους, οὓς οὔτε πῦρ, οὐ σίδηρος, οὐδὲ χαλκὸς εἴργει, μὴ φοιτᾶν ὅπὶ δεῖπνον. Οὐδὲ γὰρ τὰς ἐν Κύπρῳ κολακίδας, ἐπειδὴ διέβησαν εἰς Συρίαν, κλιμακίδας προσαγορευθείσας, ὅτι ταῖς γυναιξὶ τῶν βασιλέων ἀναβαίνειν ὅπὶ τὰς ἁμάξας δι' αὐτῶν ὑποκατακλινόμεναι παρεῖχον.

Δ'. Τίνα οὖν δεῖ φυλάττεσθαι; τὸν μὴ δοκοῦντα μηδ' ὁμολογοῦντα κολακεύειν· ὃν οὐκ ἔστι λαθεῖν ἐπὶ τὸ πανοῦργον, οὐδὲ ἁλίσκεται σκιὰν καταμετρῶν ὅπὶ δεῖπνον, οὐδ' ἔρριπται μεθυσθεὶς ὅπως ἔτυχεν, ἀλλὰ νήφει τὰ πολλά, καὶ πολυπραγμονεῖ, καὶ πράξεων μετέχειν οἴεται δεῖν, καὶ λόγων ἀπορρήτων βούλεται κοινωνὸς εἶναι, καὶ ὅλως τραγικός ἐστιν ὁ σαλπιστὴς φιλίας ὑποκριτής, οὐδὲ κωμικός. Ὡς γὰρ ὁ Πλάτων φησὶν, ἐσχάτης

D. 7. Οὐδὲ γὰρ τὰς ἐν Κύπρῳ—ὑποκατακλινόμεναι] D. Οὐδὲ ἐν Κύπρῳ, ἐπειδὴ διέβησαν ἐ. Σ. κλ. προσαγορευθέντας, ὅτι. τ. γ. τ. β. ἀ. ἐ. τ. ἁ. δ. αὐ. ὑποκατακλινόμενοι ϖ. Conſentiunt partim libri. Γὰρ abeſt in E. Moſc. 1. 2. Voſſ. Harl. 1. 2. Colleg. Nov. Mez. Τὰς habet Collat. Muret. Schott. Mez. T. V. B. Προσαγορευθέντας eſt item in Collat. Muret. Schott. Mez. T. B. Ὑποκατακλινόμενοι item in Collat. Muret. Schott. Mez.

tus in ventrem meum: neque eos qui circa opulentam menſam in orbem verſantur, *quos neque ignis arcere, neque æs ferrumve poteſt a petenda cœna*. Neque adulatrices Cyprias, quæ poſtquam in Syriam tranſiverunt, *climacides* (quaſi *ſcalarias* diceres) appellatæ ſunt; quod ſcalarum loco eſſent regum uxoribus, iis ſe ſubmittentes, ut per ipſas hæ vehicula conſcenderent.

IV. Quem igitur oportet cavere? Eum qui neque videtur neque profitetur ſe adulari: quem non deprehendes circa culinam oberrare, aut umbram metiri ut cœnæ tempus exploret, aut ebrium temere jacere: ſed plerunque ſobrius eſt, curioſe agit, et actionum vult eſſe ſocius, arcanorumque particeps: et in ſumma tragicus eſt, non ſatyricus aut comicus, amici perſonæ actor. Sicut enim Plato ait, *extremæ eſſe injuſtitiæ*,

ἀδικίας εἶ), δοκεῖν δίκαιον, μὴ ὄντα· καὶ κολακείαν
F ἡητέον χαλεπῷ τῷ λανθάνουσαν, οὐ τὴν ὁμολογοῦσαν,
οὐδὲ τῷ παίζουσαν, ἀλλὰ τῷ σπουδάζουσαν. Αὕτη
γὰρ ἀναπίμπλησι καὶ τῷ ἀληθινῷ φιλίαν ἀπιστίας,
συνεμπίπτουσαν αὐτῇ πολλάκις, ἂν μὴ προσέχωμεν.
Ὁ μὲν οὖν Γωβρύης εἰς σκοτεινὸν οἴκημα τῷ μάγῳ
φεύγοντι, συνειωμένων, καὶ γενόμενος ἐν Βαβάλοις,
ὑπιόντα καὶ βαδιοῦντα τὸν Δαρεῖον, ἐκέλευσεν
ὠθεῖν καὶ δι' ἀμφοτέρων. Ἡμεῖς δέ, εἰ μηδαμῇ μηδα-
μῶς ἐπαινοῦμεν τὸ Ἐρρέτω φίλος σὺ ἐχθρῷ, βαδὶ
πολλῶν ὁμοιοτήτων τὸν κόλακα τῷ φίλῳ συμπεπλεγ-
51 μένον ἀποσπάσαι ζητοῦντες, ὀφείλομεν εὖ μάλα φοβεῖσ-
θαι, μή πως ἢ τῷ κακῷ τὸ χρήσιμον συνεκβάλωμεν,
ἢ φειδόμενοι τοῦ οἰκείου, τῷ βλάπτοντι προσπέσωμεν.
Ὥσπερ γὰρ, οἶμαι, τῶν ἀγρίων σπερμάτων ὅσα καὶ
σχῆμα καὶ μέγεθος παραπλήσιον ἔχοντα τῷ πυρῷ
συμμέμικται, χαλεπὸν ἔχει τὸν ἀποκάθαρσιν,
ἢ γὰρ οὐ διεκπίπτει τῶν γενοτέρων πόρων, ἢ συνεκ-

juſtum videri, neque eſſe: ita et hæc periculoſa eſt exiſtimanda Adulatio quæ fallit, non quæ aperta eſt, et quæ ſerio, non quæ joco agit. Hæc enim veræ quoque amicitiæ, quæ in eam ſæpe incidit, plurimum fidei derogat, niſi animum advertamus. Gobryas cum mago, quem perſequebatur, in obſcurum delatus conclave ac colluctans, Dario imminenti ac qui magum ſalvo ipſo jugularet non reperienti, dixiſſe fertur, ut vel per utrumque exigeret mucronem. Nos autem, quando minime gentium dictum illud, *Pereat cum inimico amicus*, probamus, Adulatorem multis ſimilitudinibus cum Amico implicatum cupientes avellere, ſummo ſtudio cavere debemus, ne aut cum malo bonum abjiciamus, aut dum utilibus parcimus, in id incidamus quod eſt noxium. Sicut enim agreſtia ſemina quæ tritico permixta ejuſdem atque illud ſunt figuræ ac magnitudinis, difficulter ſecernuntur, aut enim non excidunt per anguſtiora cribri

πίπτει διὰ τῶν ἀραιῶν· οὕτως ἡ κολακεία τῇ φιλίᾳ εἰς πᾶν πάθος καὶ πᾶν κίνημα καὶ χρείαν καὶ συνήθειαν ἑαυτὴν ἀναμιγνύουσα, δυσχώριστός ἐστιν.

ε'. Ὅτι μὴν τοι γε πάντων ἥδιστόν ἐστιν ἡ φιλία, καὶ οὐδὲν ἄλλο μᾶλλον εὐφραίνει, διὰ τοῦτο καὶ ὁ κόλαξ B ἡδοναῖς ἐπάγεται καὶ περὶ ἡδονάς ἐστιν. Ὅτι δὲ ἡ χάρις καὶ ἡ χρεία τῇ φιλίᾳ παρέπεται· καθὸ δὴ καὶ λέγεται πυρὸς καὶ ὕδατος ὁ φίλος ἀναγκαιότερος εἶναι· διὰ τοῦτο ἐμβάλλων ἑαυτὸν εἰς τὰς ἐπουργίας ὁ κόλαξ, ἁμιλλᾶται ἀπουδαστικὸς ἀεὶ φαίνεσθαι καὶ ἄοκνος καὶ προθυμος. Ἐπειδὴ δὲ τὸ μάλιστα φιλίας ἀρχὴν συνέχον καὶ συνιστᾶνον, ὁμοιότης ἐστὶν ὀρεκτῶν καὶ ἀποστρεπτῶν, καὶ ὅλως τὸ χαίρειν τοῖς αὐτοῖς, καὶ τὸ ταὐτὰ φεύγειν προῶτον εἰς ταυτὸ συνάπτει καὶ συνίστησι διὰ τὴν ὁμοιοπαθείας· τοῦτο κατιδὼν ὁ κόλαξ αὐτὸν ὥσπερ ὕλην τινὰ ῥυθμίζει, καὶ σχηματίζει προαρμόσαι C

B. 9. χαίρειν τοῖς αὐτοῖς] Ita unus D. Vulgo χαίρειν ἔν γε τοῖς αὐτοῖς. Harl. 1. Mosc. 2. χαίρειν ἐν τοῖς αὐτοῖς.

foramina, aut ampliora simul cum tritico permeant: ita Adulatio Amicitiæ sese admiscens similitudine omnis affectus, motus, usus atque consuetudinis, difficulter secernitur.

V. Enimvero quia omnium rerum suavissima est Amicitia, nihilque plus adfert lætitiæ, ideo Adulator etiam voluptatibus delinit, in iisque administrandis versatur. Et quia gratia ususque Amicitiam consequitur, quam ob rem dicimus, *igne magis et aqua necessarium esse Amicum*, idcirco Adulator ministeriis sese ultro offert, conaturque summo studio officiosus, impiger, promptusque videri. Ac quoniam principium Amicitiæ ac conciliatio in similitudine studiorum ac morum maxime consistit, earumdemque omnino rerum appetitio, aut aversatio ob affectuum animi similitudinem primo homines conjungit ac comparat: hoc sentiens Adulator, seipsum veluti materiem quandam componit atque conformat, accommo-

καὶ ὡειπλάσαι ζητῶν, οἷς ἂν ἐπιχειρῇ μιμήσεως, ὑγρὸς ὢν καὶ πλανὸς μεταβάλλεσθαι ἐπὶ τὰς ἑκομοιώσεις· ὥς ἐιπεῖν,

Οὐ παῖς Ἀχιλλέως, ἀλλ' ἐκεῖνος αὐτὸς εἶ.

Ὁ δὲ πάντων ἐστὶν αὐτῷ πανουργότατον, αἰσθανόμενον τὴν παῤῥησίαν καὶ λεγομένην καὶ δοκοῦσαν ἰδίαν τῆς φωνῆς ὥσπερ τινος ζώου τῆς φιλίας, ὃ δὲ ἀπαῤῥησίαστον, ἄφιλον καὶ ἀγεννές, οὐδὲ ταύτην ἀμίμητον ἀπολέλοιπεν· ἀλλ' ὥσπερ οἱ δεινοὶ τῶν ὀψοποιῶν τοῖς πικροῖς χυμοῖς καὶ αὐχμηροῖς ἡδύσμασι χρῶνται, τῶν γλυκέων ἀφαιροῦντες τὸ πλήσμιον· οὕτως οἱ κόλακες οὐκ ἀληθινὴν D οὐδ' ὠφέλιμον, ἀλλ' οἷον ἐπιλώπουσαν ἐξ ὀφρύος καὶ γλαφαλίζουσαν ἀτεχνῶς παῤῥησίαν προσφέρουσιν. Ἐπεὶ μὴν οὖν διὰ ταῦτα δυσφώρατος ὁ ἀνὴρ, ὥσπερ τῶν θηρίων ὅσα πεφυκότα τὴν χρόαν τρέπεσθαι, συναφομοιοῦται τοῖς ὑποκειμένοις ὑλήμασι καὶ χωρίοις. Ἐπεὶ

D. 5. ὑλήμασι] Quare hoc in σχήμασι mutaret Steph. nulla erat cauſa; nec enim ſententiæ tam congruit, nec tam multis firmatum eſt libris, quam ὑλήμασι quod habent Ald. Baſ. Xyl. A. C. F. E. Meſc. 1. 2. Harl. 1. 2. Venet. Colleg. Nov. Schott. Anon. Nec repudiandum χρώμασι quod unus dat D. Certe alterutrum recipere debui. Σχήμασι reperi in Coll. Muret. et margine Veneti.

dare ſe ac affingere ſtudens imitatione iis quos adoritur, mollis quippe, et facilis ad omnem ſimilitudinem exprimendam immutari; diceres:

Non filius Achillis es, Achilles ipſus es.

Id vero aſtutiſſime agit, quod intelligens libertatem ſermonis et dici et videri Amicitiæ, tanquam animalis alicujus, propriam vocem, ſicut contra diſſimulatio parum ingenua et ab Amicitia aliena habetur: eam quoque libertatem intractatam non relinquit: ſed ſicut periti coqui dulces ſuccos, ne ii ſatietatem gignant, amaris auſteriſque condiunt: ſic et Adulatores non germanam, neque utilem, ſed veluti ſuperciliis adnictantem ac titillantem modo libertatem adhibent. His itaque de cauſis difficulter deprehendi poteſt Adulator, ſicut et animalia ea, quæ colorem mutandi facultate prædita, ſubjectam formam ac locum aſſimulant.

δ' ἐκεῖνος ἐξαπατᾷ τε καὶ ἀπεκαλύπτεται ταῖς ὁμοιότησιν, ἡμέτερον ἔργον ἐστὶ, ταῖς διαφοραῖς ἀνακαλύπτειν καὶ ἀπογυμνοῦν αὐτὸν, ἀλλοτρίοις χρώμασι καὶ σχήμασιν, ἢ φησὶν ὁ Πλάτων, χάριτι οἰκείων κοσμούμενον.

ϛ'. Εὐθὺς οὖν ἀπὸ τ ἀρχῆς σκοπῶμεν. Ἀρχὴν δὲ φιλίας ἔφαμεν εἶ) τοῖς πλείστοις, τὸ ταυτὰ μὲν ὑπειλῶς ἀσπαζομένους ἔθη καὶ ἤθη, τοῖς δὲ αὐτοῖς χαίρουσαν ὑπιτηδεύμασι καὶ πράγμασι καὶ διατριβαῖς, E ὁμοιοπαθῆ διαθέσιν τε καὶ φύσιν· ἐφ' οἷς καὶ ταῦτα εἴρηται,

Γέρων γέροντι γλῶσσαν ἡδίστην ἔχει·
Παῖς παιδὶ, καὶ γυναικὶ πρόσφορον γυνή·
Νοσῶν τ' ἀνὴρ νοσοῦντι, καὶ δυσπραξίᾳ
Ληφθεὶς, ἐπῳδὸς ἐστι τῷ πεπονθότι.

Εἰδὼς οὖν ὁ κόλαξ ὅτι τὸ χαίρειν τοῖς ὁμοίοις καὶ τὸ ἡδεῖαν καὶ ἀγαπᾶν ἔμφυτόν ἐστι, ταύτῃ πρῶτον ὑπιχειρᾷ πλησιάζειν ἑκάστῳ καὶ προσκλίνειν, ὥσπερ ἔν τισι νομαῖς θηρίοις, τοῖς αὐτοῖς ὑπιτηδεύμασι καὶ διατριβαῖς F

D. 6. ἐξαπατᾷ τε] Sumpſi ex Xyl. A. C. D. E. Moſc. 1. Harl. 1. 2. Jannot. T. V. Mez. Vulgo ἐξαπατᾶται.

Proinde cum ille ſimilitudinibus decipiat, ſub iiſque deliteſcat, noſtri muneris eſt, ut diſcriminibus expoſitis eum detegamus atque denudemus, *alienis coloribus atque figuris*, ut Plato ait, *ob propriorum inopiam, ſubornatum.*

VI. Atque hoc ab ipſo arceſſamus initio. Diximus autem principium Amicitiæ eſſe pleriſque animi indoliſque affectionem ſimilem, qua eoſdem mores, eaſdem conſuetudines amplectimur, iiſdem rebus, ſtudiis, occupationibuſque capimur: in quam ſententiam etiam hæc dicta ſunt,

Seni ſenilis lingua jucundiſſima eſt,
Puero puer, mulier mulieri congruit,
Ægrotus ægro: quemque dura ſors gravat,
Caſibus eiſdem exercito belle accinit.

Ergo Adulator ſciens a natura inſitum eſſe ut conſimilibus gaudeamus, utamur, eaque amplectamur, hac primum ad quemlibet accedere et inſinuare ſeſe nititur, veluti in paſcuis animali cuidam ſeſe adjungens, ſenſim iiſdem inſtitutis, earundemque tractatione

δεὶ ταυτὰ καὶ σπουδαῖς καὶ διαίταις, ἀτρέμα προσβάλλων καὶ προσαναχρωννύμενος· ἄχρις οὗ λαβὼν προσδῷ, καὶ φαύοντι τιθασὸς γένηται καὶ συνήθης, ψέγων μὲν οἷς ἐκεῖνον αἰσθάνεται προσάγμασι καὶ βίοις καὶ ἀνθρώποις ἀχθόμενον, ἐπαινέτης δὲ τῶν ἀρεσκόντων οὐ
52 μέτριος, ἀλλ' ὥστε ὑπερβάλλειν σὺν ἐκπλήξει καὶ θαύματι φαινόμενος· βεβαιῶν δὲ τὸ φιλεῖν καὶ μισεῖν, ὡς κρίσει μᾶλλον ἢ πάθει γινόμενον.

Ζ. Πῶς οὖν ἐλέγχεται, καὶ πόσιν ἁλίσκεται διαφορᾶς, ὃς ὢν ὅμοιος οὐδὲ γινόμενος, ἀλλὰ μιμούμενος ὅμοιον; Πρῶτον μὲν ὁρᾶν δεῖ τὴν ὁμαλότητα τῆς προαιρέσεως καὶ τὸ ἐνδελεχές, εἰ χαίρει τε τοῖς αὐτοῖς ἀεί, καὶ ταὐτὰ ἐπαινεῖ, καὶ πρὸς ἓν ἀποβλέπει καὶ καθίστησι παράδειγμα τὸν ἑαυτοῦ βίον, ὥσπερ ἐλευθέρῳ φιλίας ὁμοιοτρόπου καὶ συνηθείας ἐραστὴ προσήκει. Τοιοῦτος

A. 2. φαινόμενος] Malim jungere proximis, ita: θαύματι· φαινόμενος δὲ βεβαιῶν τὸ φιλεῖν &c.

A. 6. ὁμαλότητα] Recepi ex A. C. D. E. marg. F. et Venet. Mosc. 1. Collat. Muret. Schott. Anon. T. V. B. Mez. Vulgo et reliqui ὁμοιότητα.

A. 10. ὁμοιοτρόπου] Haud scio an verius sit ὁμοιοτρόπῳ, quod plures habent, A. C. E. F. D. pro varia lectione. Mosc. 1. 2. Harl. 1. 2. Venet. Voss. Collat. Muret. Schott. T. V. B.

rerum, iisdemque studiis et vivendi eadem ratione sese applicando, conformemque exhibendo: donec tandem is, quem petit, ansam præbeat, palpantique cicurem se et tractabilem exhibeat: itaque et vituperat eas res, mores atque homines, quibus illum offendi intelligit, et quæ placere ei sentit, ea non mediocribus sed nimiis fert laudibus, ita ut cum stupore quodam se ea admirari simulet, confirmetque se judicio magis quam animi subito motu alia amare, alia odisse.

VII. Quibus ergo differentiis coarguitur, deprehenditurque non similis esse aut fieri, sed similem imitari? Principio videndum est sitne æquabile ac perpetuum ejus institutum, semperne iisdem gaudeat, eademque laudet, vitamque suam ad unum dirigat atque exigat exemplar, sicuti decet ingenuum Amicitiæ iisdem moribus formatæ, consuetudinisque amatorem. Ta-

γὰρ ὁ φίλος. Ὁ δὲ κόλαξ ἅτε δὴ μίαν ἑστίαν ἤθους οὐκ ἔχων μόνιμον, οὐδὲ ἑαυτῷ βίον ζητῶν αἱρετόν, ἀλλ' ἑτέρῳ καὶ τρόπῳ ἕτερον πλάττων καὶ τροσαρμόζων ἑαυτόν, οὐχ ἁπλοῦς, οὐδὲ εἷς, ἀλλὰ παντοδαπός ὅσι καὶ ποικίλος, εἰς ἄλλον ἐξ ἄλλου τύπον, ὥσπερ τὸ μεταιρόμενον ὕδωρ, τροῤῥέων ἀεὶ καὶ μεταχηματιζόμενος τοῖς ὑποδεχομένοις. Ὁ μὲν γὰρ πίθηκος, ὡς ἔοικε, μιμεῖται τὸν ἄνθρωπον ὑπ' ἀχειρῶν, ἁλίσκεται συγκινούμενος καὶ συνορχούμενος· ὁ δὲ κόλαξ αὐτὸς ἑτέρους ἐπάγεται καὶ παλεύει, μιμούμενος οὐχ ὁμοίως ἅπαντας, ἀλλὰ τῷ μὲν συνορχούμενος καὶ συνᾴδων, τῷ δὲ συμπαλαίων καὶ συγκονιόμενος· θηρευτικοῦ δὲ καὶ κυνηγετικοῦ λαβόμενος, μονονοὺ τὰ τῆ Φαίδρας ἀναβοῶν ἕπεται,

B. 3. μεταιρόμενον] Dubito an ſanum ſit: certe hoc ſenſu nove dictum. Melius μεταιωρούμενον in Harl. 2. Vulc. Jun. Vel μετεωρούμενον in margine Voſſ. et Mez. Vel e conjectura μεταρυόμενον, aut μεταχεόμενον.

B. 5. πίθηκος] ὦτος Venet. F. pro varia lectione, ab antiqua manu, item Mez. Sane de Oto ita Plutarch. in libro de Animal. Solertia. p. 961. E. Athenæus IX. p. 390. F. ſequ.

B. 10. συγκονιούμενος] συγκινούμενος Ald. Baſ. Xyl. A. E. Voſſ. Moſc. 2. Colleg. Nov. At D. συγκενιόμενος. Harl. 2. Vulc. Jannot. συγκονιώμενος. Recepta noſtra lectio eſt Stephani, cum quo conſentiunt Pol. Coliat. Muret. Schott. Anon. Exempl. Turneb. nec diſſentiunt reliqui ſcripti.

lis enim eſt Amicus. At vero Adulator, qui ſtabilem unam non habeat morum ſedem, nec ſuo, ſed alieno arbitratu quærat vivere, cumque alteri ſeſe affingat atque accommodet, non ſimplex eſt aut unius modi, ſed varius ac multiplex, ex alia in aliam ſubinde formam tranſiens: et velut aqua transfuſa vaſis, ſic ille iis circumfunditur et aſſimulatur, a quibus ſuſcipitur. Et ſimius quidem ut conſtat, dum hominem imitari conatur, una ſe movens et ſaltans capitur: Adulator autem alios allicit, et in retia ſua pertrahit imitando, non eodem omnes modo: cum aliis ſaltat atque cantat, aliis palæſtræ ſe et pulveris ſocium adjungit: quod ſi incidat in ſtudioſum aliquem venationis, tantum non Phædræ iſta inclamans ſectatur,

C Περὶ θεῶν ἔραμαι κυσὶ θωΰξαι
Βαλιαῖς ἐλάφοις ἐγχριπτόμενος·

καὶ οὐδὲν αὐτῷ πρᾶγμα πρὸς τὸ θηρίον, ἀλλ' αὐτὸν ἐκσαλεύει καὶ περιβάλλεται τὸν κυνηγόν. Ἂν δὲ θηρεύῃ φιλολόγον καὶ φιλομαθῆ νέον, αὖθις ἐν βιβλίοις ὄσι, καὶ πώγων πολὺρρης καθεῖται, καὶ περιβωνοφορία τὸ σχῆμα, καὶ ἀλφαφορία, καὶ θρὰ τόματος οἵτε ἀριθμοὶ, καὶ τὰ ὀρθογώνια καὶ τρίγωνα Πλάτωνος. Εἴτε ῥᾳθυμός τις ἐμπέπαικεν αὖθις καὶ φιλοπότης καὶ πλούσιος,

Αὐτὰρ ὁ γυμνώθη ῥακέων πολύμητις Ὀδυσσεὺς,

D ἔρριπται μὲν ὁ τρίβων, καταξέρεται δ' ὁ πώγων, ὥσπερ ἄκαρπον θέρος, ψυκτῆρες δὲ καὶ φιάλαι καὶ γέλωτες ἐν περιπάτοις, καὶ σκώμματα πρὸς τὰς φιλοσοφοῦντας. Ὥσπερ ἐν Συρακούσαις φασὶν, ὁπηνίκα Πλάτων ἀφίκετο, καὶ Διονύσιον ζῆλος ἔσχε περιττῆς φιλοσοφίας, τὰ βασίλεια κονιορτῷ γέμειν ὑπὸ πλήθους τῶν γεωμετρούντων· ἐπεὶ δὲ παρέκρουσε Πλάτων, καὶ Διονύσιος ἐκπεσὼν

C. 6. τὸ σχῆμα] τὸ χρῆμα C. D. E. Venet. Harl. 1. 2. T. V. Nec ſpernendum.

C. 9. ἐμπέπτωκεν] ἐμπέπαικεν C. D. E. Moſc. 1. 2. Harl. 1. 2. Voſſ. Jun. T. V. Eleganter.

Per Deos cupio cane citata
Celeres propius cervas agere.

neque tamen illi quicquam cum feris rei eſt, ipſum irretit et circumcludit venatorem. Quod ſi venetur literis ac diſciplinis deditum adoleſcentem, totus jam in libris eſt, barbam ad pedes uſque demittit, pallium geſtat, rerum nullum diſcrimen, in ore ſunt numeri et rectangula ac triangula Platonis: ſin cum ſocordem aut potatorem divitem nactus,

Tum vero ſapiens pannos deponit Ulyſſes:

abjicitur pallium, tondetur barba velut infrugifera meſſis, cola petuntur, ac pateræ, ridetur in ambulationibus, et dicteria in philoſophantes jaciuntur. Ita ferunt Syracuſis, cum eo veniſſet Plato, ac Dionyſius inſano philoſophiæ ſtudio exarſiſſet, regiam pulveris plenam fuiſſe ob multitudinem geometrica tractantium: poſtquam Plato gratia excidit, Dionyſiuſque philoſophia va-

φιλοσοφίας, πάλιν εἰς πότους καὶ γύναια, καὶ τὸ λυρεῖν καὶ ἀκολαζαίνειν ἦκε φερόμενος, ἀθρόως ἅπαντας, ὥσπερ ἐν Κίρκης, μεταμορφωθέντας, ἀμαθίαν καὶ λήθην καὶ εὐήθειαν E κατέχει. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὰ τῶν μεγάλων ἔργα κολάκων, καὶ τὰ τῶν δημαγωγῶν, ὧν ὁ μέγιστος Ἀλκιβιάδης, Ἀθηναίοις μὲν σκώπτων καὶ ἱπποτροφῶν, καὶ μετ' εὐτραπελίας ζῶν καὶ χάριτος· ἐν δὲ Λακεδαίμονι κειρόμενος ἐν ξεῖ, καὶ τριβωνοφορῶν καὶ ψυχρολουτῶν· ἐν δὲ Θράκῃ, πολεμῶν καὶ πίνων· ἐπεὶ δὲ πρὸς Τισσαφέρνην ἀφίκετο, τρυφῇ καὶ ἀβρότητι καὶ ἀλαζονείᾳ χρώμενος, ἐδημαγώγει καὶ καθωμίλει τῷ συναφομοιοῦν καὶ συνοικειοῦν ἑαυτὸν ἅπασιν. Οὐ μὴν τοιοῦτος Ἐπαμινώνδας, οὐδ' Ἀγησίλαος, ἀλλὰ πλείοσι ὁμιλήσαντες F ἀνθρώποις καὶ πόλεσι καὶ βίοις, τὸ πρέπον ἦθος αὐτοῖς πανταχοῦ, καὶ στολῇ καὶ ἀγωγῇ, καὶ λόγῳ

E. 1. ἐν Κίρκης] Sumpſi ex Colleg. Nov. et Mez. probatum jam Reiſkio Valckenarioque ad Herod. p. 587. fruſtra monente Toupium corrigentem ἐν Κίρκης ad Longin. IX. p. 175. Vulgo omnes ἐν Κίρκῃ.

E. 6. ψυχρολουτῶν] Legitimam formam reſtitui ex Ald. Baſ. Xyl. A D. E. Moſc. 1. 2. Voſſ. Harl. 2. Venet. Quod male cum ψυχρολουτρῶν commutavit Stephanus: quod habet Anonym. et reliqui mei ſcripti.

lere juſſa rurſum ſe vino, nugis, libidinique et intemperantiæ, quaſi præcipitans dedit, confertim univerſos velut in Circes ædibus transformatos, inſcitia, oblivio, fatuitaſque occupavit. Teſtimonio ſunt etiam magnorum facta Adulatorum, et eorum qui populari gratiæ intenti rempublicam geſſerunt; quorum princeps Alcibiades, Athenis dicteria jaciebat, equos alebat, vitamque facetam et gratioſam agebat: ad vivam cutem Spartæ radebatur, palliatus ibat, frigidaque lavabatur: idem in Thracia militabat ac potabat: ubi ad Tiſſaphernem ventum eſt, mollitie et luxu atque arrogantia utebatur: hocque modo omnes demulcebat, eorum ſe moribus ſtudiiſque adſimilans. Talis non fuit Epaminondas, non Ageſilaus: qui tametſi cum plurimis verſati ſunt hominibus, urbibus, moribus, ſuos tamen ubique mores, ſuum veſtitum, ſuam victus rationem, et di-

καὶ βίῳ διεφύλαττον. Οὕτω καὶ Πλάτων ἐν Συρακούσαις οἷος ἐν Ἀκαδημίᾳ, καὶ πρὸς Διονύσιον οἷος πρὸς Δίωνα.

η'. Τὰς δὲ τοῦ κόλακος, ὥσπερ πολύποδος, τροπὰς ῥᾷστα φωράσειεν ἄν τις, αὐτὸς ὑπὸ πολλὰ δοκῶν τρέπεσθαι, καὶ ψέγων μὲν ὃν ἐπαινεῖ πρότερον βίον, οἷς δ' ἥδετο πράγμασιν ἢ διαίταις, ἢ λόγοις, ὡς ἀρέσκοντας ἐξαίφνης προσιέμενος. Ὄψεται γὰρ αὐτὸν οὐδαμοῦ βέβαιον, οὐδ' ἴδιον, οὐδ' οἰκείῳ πάθει φιλοῦντα καὶ μισοῦντα καὶ χαίροντα καὶ λυπούμενον, ἀλλὰ δίκην κατόπτρου, παθῶν ἀθνείων καὶ βίων καὶ κινημάτων εἰκόνας ἀναδεχόμενον. Τοιοῦτος γὰρ οἷος εἰ ψέγοις τινὰ τῶν φίλων πρὸς αὐτόν, εἰπών, Βραδέως πεφώρακας τὸν ἄνθρωπον· ἐμοὶ μὲν γοῦν οὐδὲ πρότερον ἤρεσκεν. Ἂν δ' αὖ πάλιν ἐπαινῇς μεταβαλλόμενος, Νὴ Δία φήσει σωφρονεῖσθαι καὶ χάριν ἔχειν αὐτὸς ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πιστεύειν. Ἂν δὲ βίον ἀλλακτέον ἕτερον εἴπῃς, οἷον εἰς ἀπραγ-

53

cendi vivendique retinuerunt. Atque ita Plato etiam idem fuit Syracusis qui in Academia, et Dionysio talis qualis Dioni.

VIII. Cæterum Adulatoris veluti Polypi mutationes facile deprehendet, qui se ipsum simulabit varie mutari, ac vituperata, qua fuisset adhuc usus, vitæ ratione, subito tanquam sibi placitas eas amplectetur quas prius improbarat res, aut rationem victus, aut genus orationis. Videbit enim illum nequaquam constantem aut suum esse, aut qui proprio animi affectu amet vel oderit, gaudeat vel mœreat, sed instar speculi, affectuum alienorum, et vitæ institutorum ac motuum imagines recipere. Si vituperes amicorum aliquem apud eum, dicet: Sero deprehendisti quis esset: mihi ne ante quidem placuit. Sin mutata sententia rursum laudes, dejerabit gratum sibi hoc esse et gratiam habere hominis causa, et credere. Si mutandam dices vitæ esse rationem, puta a reipublicæ cura ad oti-

μοσιώτω καὶ ἡσυχίαν ἐκ πολιτείας μεταβαλλόμενον, B
Πάλαι γε ἐχρῆν, φησὶ, θορύβων ἡμᾶς ἀπηλλάχθαι καὶ φθόνων. Ἂν δὲ πάλιν ὁρμᾷν δοκῇς ὅτι τὸ πρᾶττειν καὶ λέγειν, ὑποφώνησεν, Ἄξια σαυτοῦ φρονεῖς· ἡ δ' ἀπραγμοσύνη γλυκὺ μὲν, ἀλλ' ἄδοξον καὶ ταπεινόν. Εὐθὺς οὖν λέγειν χρὴ πρὸς τὸν τοιοῦτον,

Ἀλλοῖός μοι ξεῖνε φάνης νέον ἠὲ πάροιθεν.

οὐ δέομαι φίλου συμμεθισταμένου καὶ συνεπινεύοντος· ἡ γὰρ σκιὰ ταῦτα ποιεῖ μᾶλλον· ἀλλὰ συναληθεύοντος καὶ συνεπικρίνοντος. Εἷς μὲν οὖν τῶν ἐλέγχων τρόπος τοιοῦτός ἐστιν.

Θ'. Ἕτεραν δὲ δεῖ ταῖς ὁμοιώσεσι τοιαύτην προφυλάττειν διαφοράν. Ὁ μὲν ἀληθὴς φίλος οὔτε μι- C
μητὴς ἐστὶ πάντων, οὔτ' ἐπαινέτης πρόθυμος, ἀλλὰ τῶν ἀρίστων μόνων.

Οὐ γὰρ συνέχθειν, ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυ,

C. 1. Ὁ μὲν ἀληθὴς] Sic Ald. Baſ. Xyl. A. E. Voſſ. Nec erat, quare Stephanus daret, ὁ μὲν ἂν ἀληθής.
C. 4. συνέχθειν] Dedi probatum Valckenario ad Euripid. Phœn. p. 147. Salmaſio, Reiſkio; et notatum in marg. Moſc 1. Συνεχθεῖν habent T. V. Anon. Jun. Συνάχθειν D. Vulg. Συνεχθεῖν.

um et quietem tranſeundum: Jampridem, inquiet, tumultibus et invidia liberari nos oportebat. Ubi rurſum videberis aut ſtatues ad res gerendas et dicendum te convertere, accinet tibi: Digna te ipſo cogitas: otium enim ſuave quidem eſt, ſed inglorium atque abjectum. Tali ſtatim eſt occinendum illud,

Nunc alius ſubito mihi, quam paulo ante, videris.

non mihi opus eſt amico mecum ſeſe mutante et meos nutus ſequente, (hoc enim umbra melius præſtat) ſed qui verum una mecum ſequatur atque dijudicet. Atque hæc una eſt ratio deprehendendi Adulatoris.

IX. Alterum in ſimilitudinibus diſcrimen eſt obſervandum, quod verus amicus neque imitatur omnia, neque laudat facile, ſed optima duntaxat: nam, ut eſt apud Sophoclem,

Coamicus eſſe, non comes curſus ſolet.

χῦ τὸν Σοφοκλέα· καὶ νὴ Δία γε συγκατορθοῦν καὶ συμφιλοκαλεῖν, ἢ συναμαρτάνειν, οὐδὲ συῤῥαδιουργεῖν· ἂν μή τις οἷον ὀφθαλμίας ἀπῤῥοὴ, καὶ ἀνάχρωσις ἄκοντα δι' ὁμιλίαν καὶ συνήθειαν ἀναπλήσῃ φαυλότητος ἢ πλημμελείας τινός· ὥς που καὶ Πλάτωνος ἀπομιμεῖσθαί φασι τὸς συνήθεις ὃ ὀπίκυρτον, Ἀριστοτέλους δὲ
D τὸν τραυλισμὸν, Ἀλεξάνδρου δὲ τοῦ βασιλέως τιλὼ ἔγκλισιν τοῦ τραχήλου, καὶ τιλὼ ἐν τῷ ἀγαλέγεσθαι τραχύτητα τῆς φωνῆς. Τὰ γὰρ πολλὰ λανθάνουσιν ἔνιοι καὶ ἀπὸ τῶν ἠθῶν καὶ ἀπὸ τῶν βίων ἀναλαμβάνοντες. Ὁ δὲ κόλαξ ἀτεχνῶς τὸ τοῦ χαμαιλέοντος πέπονθεν. Ἐκεῖνός τε γὰρ ἁπάσῃ χροιᾷ πλὴν τοῦ λευκοῦ συναφομοιοῦται· καὶ ὁ κόλαξ ἐν τοῖς ἀξίοις σπουδῆς ὅμοιον ἑαυτὸν ἅπασιν παρέχει, οὐδὲν ἀπολείπει τῶν αἰσχρῶν ἀμίμητον. Ἀλλ', ὥσπερ οἱ φαῦλοι ζωγράφοι τὰ καλῶν ἐφικνεῖσθαι μὴ δυνάμενοι δι' ἀσθένειαν, ἐν ῥυτίσι καὶ φακοῖς καὶ ἠλαῖς τὰς ὁμοιότητας

D. 3. τραχύτητα] ταχύτητα C. Mosc. 1. 2. Voss. Venet. Harl. 1. 2. Pol. Jannot. Schott. Jun. Anon. T. V. B.

Nimirum enim una officium facere, et adjuvare in pulchrarum rerum studio cupit, non peccandi aut malitiose agendi socium se præbet: nisi invito, sicut solet lippitudinis, ita vitii quoque aut peccati quædam ob consuetudinem ei se affricet contagio: quemadmodum familiares aiunt Platonis curvitatem imitatos, et balbutiem Aristotelis, et Alexandri regis colli inflexionem inque dicendo vocis asperitatem: quidam enim imprudentes multa ab aliorum moribus et vita trahunt. Contra Adulatori evenit quod Chamæleonti. Hic enim omni colori se potest similem præstare, dempto albo: et Adulator in iis quæ operæ pretium habent, similem sese præbere non valens, nihil non turpe imitando exprimit. Sed quo modo inepti pictores pulchra assequi cum nequeant, in rugis, verrucis, et cicatricibus similitudinem

ἀναφέρουσιν· οὕτως ἀκρασίας μὲν μιμητὴς, δεισιδαι- E
μονίας, ἀκροχολίας, πικρίας πρὸς οἰκέτας, ἀπιστίας
πρὸς οἰκείους καὶ συγγενεῖς. Φύσει τε γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ
πρὸς τὰ χείρονα κατάντης ἐστὶ, καὶ δοκεῖ πορρωτάτω εἶ-
ναι, τὸ αἰσχρὸν εἰ μιμούμενος. Ὑποπτοι γὰρ οἱ τὰ
βελτίω ζητοῦντες καὶ δοκοῦντες ἄχθεσθαι καὶ δυσκολαίνειν
τοῖς ἁμαρτήμασι τῶν φίλων· ὃ δὴ καὶ Διονυσίῳ Δίωνα
καὶ Σάμιον Φιλίππῳ, καὶ Κλεομένῃ Πτολεμαίῳ διέ-
βαλε καὶ ἀπώλεσεν. Ὁ δὲ βουλόμενος εἶ καὶ δοκεῖν
ὁμοίως ἡδὺς ἅμα καὶ πιστὸς, ὡς ἐγὼ δ' σφόδρα φιλεῖν
οὐδὲ τὰ φαῦλα δυσχεραίνων, ἀλλὰ συμπαθὴς πᾶσι καὶ F
συμφυὴς γινόμενος. Ὅθεν οὐδὲ τῶν ἀβουλήτων καὶ
τυχηρῶν ἀμοιρεῖν ἀξιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ νοσεῖν ὁμοια ποι-
οῦντες, κολακεύοντες τοὺς νοσοῦντας, καὶ μήτε βλέπειν ὀξὺ,

E. 1. οὕτως ἀκρασίας] οὕτως ἐκεῖνος ἀκρασίας D.

E. 9. Ὁ δὲ βουλόμενος εἶναι—Ὅθεν οὐδὲ τῶν ἀβουλήτων—] Nexus desideratur et integritas orationis. Duæ præter hanc exstant in libris lectiones, quarum alterutra sequenda. Altera Harl. 2. et Turneb. quam item in margine habet A. et Vossi. Οἱ δὲ βουλόμενοι—ἡδεῖς—πιστοὶ—δυσχεραίνοντες—συμπαθεῖς—συμφυεῖς γενόμενοι· οὐδὲ τῶν ἀβουλήτων—: quamquam ὅθεν, quod sententiæ causa abesse debet, non nisi in Turneb. et Vulc. deest. Altera lectio est codicis, in quo post καὶ πιστὸς exstat lectio sensum explens, τοῖς χείροσι ὑποκρίνεται μᾶλλον χαίρειν, ὡς ὑπὸ τοῦ σφ. &c.

referunt: sic Adulator intemperantiam imitatur, superstitionem, iracundiam, acerbitatem adversum servos, diffidentiam erga familiares et cognatos. Est enim natura propensus ad deteriora: ac præterea quam longissime a reprehendendo videtur abesse, qui turpia imitetur. Suspecti enim sunt qui meliora quærunt, quique Amicorum peccatis offendi, et ea molestе ferre videntur: quæ res, et Dionem Dionysio, et Samium Philippo, et Ptolemæo Cleomenem invisum fecit atque perdidit. Adulator juxta suavis ac fidelis esse ac videri vult, quasi præ nimio amore ne vitiis quidem offendatur, eodem modo ubique affectus atque ejusdem naturæ est. Itaque neque eorum, quæ nolentibus fortuito eveniunt, expertes esse volunt: sed ægrotis adulantes eodem se morbo teneri simulant: et visu se audituque va-

μήτε ἀκούειν, ἂν ὑποτύφλοις ἢ ὑποκώφοις σιωῶσιν· ὥσπερ οἱ Διονυσίου κόλακες ἀμβλυωποῦντος, ἐμπίπτοντές τ' ἀλλήλοις, καὶ τὰς παροψίδας ἐν τῷ δείπνῳ καταβάλλοντες. Ἔνιοι δὲ οὐ μᾶλλον ἀπόμοιοι τοῖς παθῶν, ἐνδοτέρω ποιοῦσιν ἑαυτούς, καὶ καταμιγνύουσιν ἄχρι τοῦ
54 ἀπορρήτων τοὺς ὁποιοπαθείας. Αἰσθόμενοι γὰρ ἢ περὶ γάμον δυσχεροῦντας, ἢ περὶ υἱοὺς, ἢ περὶ οἰκείους ὑποπτως ἔχοντας, αὐτοὶ σφῶν αὐτοῖς ἀφειδοῦσι, καὶ ἀποδύονται περὶ τέκνων ἰδίων, ἢ γυναικὸς, ἢ συγγενῶν, ἢ οἰκείων, αἰτίας τινὰς ἀπορρήτους ἐξαγορεύοντες. Ἡ γὰρ ὁμοιότης συμπαθεστέρους ποιεῖ, καὶ μᾶλλον ὥσπερ ὄμπρα δεδεγμένοι, πρόσονται τι τοῦ ἀπορρήτων αὐτοῖς, προέμενοι δὲ, χεῶνται, καὶ δεδίασιν ἐγκαταλιπεῖν τὴν πίστιν. Ἐγὼ δὲ οἶδα καὶ συνεκβαλόντα γαμετὴν, ὡς ὁ φίλος ἀπεπέμψατο τὴν ἑαυτοῦ· κρύφα δὲ φοιτῶν πρὸς
B αὐτὴν καὶ λαθεμπόμενος, ἐφωράθη, συναισθομένης τοῦ φίλου γυναικός· Οὕτως ἄπειρος ἦν κόλακος ὁ νο-

F. 6. ἀμβλυωπῶντος] Revocavi ex Ald. Baſ. Xyl. E. Voſſ. At Stephanus et ſcripti reliqui ἀμβλυωπῶντες.

lere negant, ſi cum cæcutientibus aut ſurdaſtris vivant: ſicut Dionyſii Adulatores luſcioſos ſe fingebant, aliuſque in alium impingentes inter cœnandum paropſides dejiciebant. Alii ut affectus magis æquent, altius penetrant, et ad arcana uſque, eodem ſe modo affectos eſſe fingentes, procedunt. Sentientes enim aut conjugium ejus, cui blandiuntur, infelix eſſe, aut de liberis eum vel neceſſariis ſiniſtra ſuſpicari: ipſi quoque ſibi non parcunt, ſed de ſuis liberis, aut uxore, cognatis, familiaribuſve arcana quædam crimina cum luctu recenſent. Similitudo enim facit ut majore affectu conſpirent; itaque alter quaſi obſidibus jam acceptis aliquid arcani committit Adulatori, ac deinceps eo utitur, ac fidem deſerere metuit. Ego vero novi qui cum Amicus ſuam uxorem ejeciſſet, ſuam ipſe quoque repudiarit. Sed tamen amici uxor deprehendit eum clam iſtam inviſere, et ad ſe accerſere. Quare Adulatorem non

μίζων τὰ ἰαμβεῖα ταυτὶ τῷ κόλακι μᾶλλον ἢ τῷ καρκίνῳ προσήκειν,

Γαστὴρ ὅλον τὸ σῶμα, πανταχῆ βλέπων
Ὀφθαλμὸς, ἕρπον τοῖς ὀδοῦσι θηρίον.

πρόδηλόν γὰρ ὁ τοιοῦτος εἰκονισμός ἐστι,

Τῶν περὶ τάγηνον καὶ μετ' ἄριστον φίλων,

ὡς Εὔπολίς φησιν.

ι'. Οὐ μὴν ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰς τὸν οἰκεῖον ἀναθώμεθα τοῦ λόγου τόπον. Ἐκεῖνο δὲ μὴ παρῶμεν ἐν ταῖς μιμήσεσι τὸ σόφισμα τοῦ κόλακος, ὅτι κἂν τῶν καλῶν τι μιμῆται τοῦ κολακευομένου, διαφυλάττει τὴν ὑποχὴν ἐκείνῳ. Τοῖς μὲν γὰρ ἀληθῶς φίλοις οὔτε ζῆλος ὀδεὶς ἐστι πρὸς ἀλλήλους, οὔτε φθόνος, ἀλλὰ κἂν ἴσον ἔχωσιν ἐν τῷ κατορθοῦν, κἂν ἔλαττον, ἀνεπαχθῶς καὶ μετρίως φέρουσιν. Ὁ δὲ κόλαξ ἀεὶ μνημονεύων τοῦ τὰ δεύτερα λέγειν, ὑφίεται τῇ ὁμοιότητι τὴν ἰσότητος, ἡττᾶσθαι πανταχοῦ καὶ ἀπολείπεσθαι, πλὴν

B. 3. τῷ κόλακι μᾶλλον ἢ τῷ καρκίνῳ] Sic C. et margines duorum A. et Voſſ. quibuſcum convenit Turneb. addito judicio annotatoris: ἄλλως· ὃ καὶ βέλτιον. Vulgo, τῷ καρκίνῳ μᾶλλον ἢ τῷ κόλακι.

norat, qui cancro magis quam Adulatori convenire putabat Iambica hæc:

Illi omne corpus venter eſt, oculus videns
Partes in omnes, dentibus reptans fera.

Paraſitorum enim eſt hæc effigies,

Qui ſunt amici prandii et ſartaginis,

ut ait Eupolis.

X. Verum hæc in ſuum rejiciamus dicendi locum. Id vero commentum Adulatoris in imitationibus non prætereamus, quod, etiam ſi quid boni imitatur, tamen ei cui aſſentatur palmam relinquit. Qui enim veri ſunt Amici, apud eos nulla eſt æmulatio, nulla invidia: ſed ſive vincant recte agendo, ſive ſuperentur, citra moleſtiam ſus deque ferunt. Adulator autem memor ſe ubique ſecundas agere partes, ſimilitudinem ita affectat ut ſemper inferior ſit, primamque laudem et palmam alteri

τ' φαύλων, ὁμολογῶν. Ἐν δὲ τοῖς φαύλοις ὁ παρίησι τὸ σφοδρὸν, ἀλλά φησιν, ἂν ἐκεῖνος ᾖ δύσκολος, αὐτὸν εἶ) μελαγχολικόν· ἂν ἐκεῖνος δεισιδαίμων, αὐτὸν θεοφόρητον· ἐρᾷν ἐκεῖνον, μαίνεσθαι δ' αὐτόν· ἀκαίρως, φησὶν, ἐγέλας, ἐγὼ δ' ἀξέθνησκον ὑπὸ τοῦ γέλωτος. Ἀλλ'
D ἔν γε τοῖς ζηλωτοῖς τὸ νηφάλιον, αὐτός φησι ζαχέως πέχρη, ἵππαζε δ' ἐκεῖνον· αὐτὸς ἱππεύειν ὀπεικῶς, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἱπποκένταυρον τοῦτον; εὐφυής εἰμι ποιητὴς, καὶ τίχον ὁ φαυλότατον γράφων·

Βροντᾶν δ' οὐκ ἐμὸν, ἀλλὰ Διός.

Ἅμα γὰρ αὐτῷ δοκεῖ καὶ τὴν προαίρεσιν ἀποφαίνειν καλὴν μιμούμενος, καὶ τὴν δύναμιν ἀνέφικτον ὑπώμνυσθαι. Ἐν μὲν οὖν ταῖς ὁμοιώσεσι τοιαῦτα τινές εἰσιν αἱ τοῦ κόλακος διαφοραὶ πρὸς τὸν φίλον.

ια'. Ἐπεὶ δὲ, ὥσπερ εἴρηται, καὶ τὸ τῆς ἡδονῆς κοινόν ἐστι· χαίρει γὰρ οὐχ ἧττον τοῖς φίλοις ὁ ζηλωτὸς, ἢ τοῖς

C. 11. ἀκαίρως] Neſcio quomodo diſplicet: durius pro perſona Adulatoris: durius item ἀκράτως, quod conjeceram. Forte εὐχαίρως.
D. 3. εὐφυὴς] ἀφυὴς D. ἐφυὴς Harl. 2. Forte ἐκ ἀφυοῦς.

præterquam malorum relinquat. In his enim priores ſibi vindicat, ac ſi ille ſe moroſum dicat, ſe profitetur atra bile percitum: ſi ſuperſtitioſum, ſe divinitus exagitari: ſi amare, ſe inſanire: intempeſtive, inquit, ridebas, ego riſu emoriebar. Contra in bonis rebus, ſe ait velocem curſu, illum autem volare, ſe mediocriter equitare, ſed quid hoc ad equitem hunc Centaurum? Ego, inquit, ad poeſin non inepto ſum ingenio, verſumque condo non peſſimum,

Sed mihi non datur, eſt poſſe tonare Jovis.

Simul enim et inſtitutum ejus videtur pronunciare eſſe egregium dum id imitatur, et vim æquare non poſſe, dum certare conatus ſuccumbit. Atque hæc ſunt, quibus in adſimulando ab Amico differt Adulator.

XI. Quando autem, ut docuimus, voluptas etiam utriuſque communis eſt (vir enim bonus non minus delectatur

κόλαξιν ὁ φαῦλος· φέρε καὶ τοῦτο διορίσωμεν. Ἔστι δὲ διορισμὸς, ἡ πρὸς τὸ τέλος ἀναφορὰ τῆς ἡδονῆς· σκόπει δὲ οὕτως. Ἔνεστι μὲν πᾶσι τῷ μύρῳ τὸ εὐῶδες· ἔνεστι δ' E ἐν ἀντιδότῳ. Διαφέρει δὲ, ὅτι τοῦτο μὲν πρὸς ἡδονὴν καὶ πρὸς οὐδὲν ἕτερον γέγονεν, ἐκεῖ δὲ τὸ καθαῖρον, ἢ τὸ θερμαῖνον, ἢ ὅ σαρκοῦν τῆς δυνάμεως, ἄλλως εὐῶδές ὄστι. Πάλιν οἱ γραφεῖς ἀνθηρὰ χρώματα καὶ βάμματα μιγνύουσιν· ἔστι δὲ καὶ τῶν ἰατρικῶν φαρμάκων, ἔνια τὴν ὄψιν ἀνθηρὰ καὶ τὴν χρόαν οὐκ ἀπάνθρωπον ἔχοντα· τί τοίνυν διαφέρει; ἢ δῆλον, ὅτι τῷ τέλει τῆς χρείας διακρινοῦμεν. Οὐκοῦν ὁμοίως αἱ μὲν τῶν φίλων χάριτες ὅπὶ καλῷ τινι καὶ ὠφελίμῳ τὸ εὐφραῖνον, ὥσπερ ἐπανθοῦν, ἔχουσιν· ἔστι δ' ὅτε καὶ παιδιᾷ καὶ τραπέζῃ καὶ F οἴνῳ, καὶ νὴ Δία γέλωτι καὶ φλυαρίᾳ πρὸς ἀλλήλους, οἷον ἡδύσμασιν ἐχρήσαντο τοῖς καλοῖς καὶ σπουδαίοις· πρὸς ὃ δὴ καὶ λέλεκται τὸ,

E. 3. ἐκεῖ] Revocavi ex Ald. Baſ. Xyl. A. D. E. Moſc. 1. 2. Harl. 1. 2. Voſſ. Stephani eſt ἐκεῖνο, ſumptum ex Jannot. et Pol.

Amicis, quam Adulatoribus vitioſus) agedum hic quoque diſcrimen conſtituamus: id autem erit, voluptatis ad finem relatio. Atque hoc ita conſideremus. Ineſt in unguento gratus odor, ineſt etiam in medicamento. Sed hoc intereſt, quod illic tantum ad voluptatem refertur, neque ullius præterea rei gratia ineſt: hic autem, id quod purgandi corpus, aut calefaciendi, aut carnem reparandi vim habet, bene quoque olet. Rurſum pictores floridos colores et pigmenta admiſcent: ſed et medicamenta ſunt quædam aſpectu florido, et colore minime ingrato: at diſcrimen in promptu eſt, quod fine ſcilicet utilitatis differunt. Ita Amicorum quoque feſtivitas, jucunditatem habet in re aliqua pulchra et utili, interdum quoque, quaſi efflorescentem: interdum quoque jocis, conviviis, vino, riſu, atque adeo etiam nugis, veluti honeſtarum et feriarum rerum condimentis utuntur: in quam ſententiam dicta ſunt hæc,

Μύθοισιν τέρποντο πρὸς ἀλλήλως ἐνέποντες.

Καὶ τὸ,

——— οὐδέ κεν ἄλλο
Ἄμμε διέκρινε φιλέοντέ τε τερπομένω τε.

Τῶ δὲ κόλακος τοῦτ' ἔργον ὅσι καὶ τέλος, ἀεί τινα παιδιὰν ἢ θεᾶξιν ἢ λόγον ἐφ' ἡδονῇ καὶ θεὸς ἡδονὴν ὀψοποιεῖν καὶ καρυκεύειν. Συμβόντι δ' εἰπεῖν, ὁ μὴ, ἵνα ἡδὺς ᾖ, πάντα δεῖν οἴεται ποιεῖν· ὁ δ' ἀεὶ ποιῶν ἃ δεῖ, πολλάκις μὲ ἡδύς, πολλάκις δὲ ἀηδής ἐστιν, ὃ τοῦτο βουλόμενος, εἰ δὲ βέλτιον εἴη, μηδὲ τοῦτο φεύγων. Ὥσπερ γὰρ ἰατρὸς, ἂν συμφέρῃ, κρόκον καὶ νάρδον ἐπέβαλε, καὶ νὴ Δία πολλάκις ἔλεσε θερσπνῶς κ) ἔθρεψε φιλανθρώπως· ἔστι δὲ ὅπου ταῦτα ἐάσας, καστόριον ἐνέσεισεν,

Ἢ πόλιον βαρύοσμον, ὃ δὴ ῥίγιστον ὄδωδεν,

ἢ τινα ἐλλέβορον ἐκπιὼν τείνας ἠνάγκασεν, ὥστε σὺλαῦθα τὸ ἀηδὲς, ὥστε ἐκεῖ τὸ ἡδὺ ποιούμενος τέλος, ἀλλ' ἐφ' ἑν δι' ἀμφοτέρων ὅπῃ τὸ συμφέρον ἄγων τὸν θεραπεύο-

Hi se oblectabant grato sermone vicissim.
Et,

— neque nos jam res divelleret ulla,
Quin nos colloquiis oblectaremus amicis.

Adulatoris autem is finis, hoc opus est, ut subinde lusum aliquem, aut actionem, aut sermonem voluptatis gratia et ad parandam voluptatem quasi coquat atque condiat. Utque uno verbo rem totam complectar, Adulator omnia putat sibi facienda esse ut delectet: verus Amicus semper id agens quod debet, sæpe delectat, sæpe molestus est, non quod hoc velit, veruntamen si ita expedit, ne hoc fugiens quidem. Sicut enim medicus ubi res poscit, crocum nardumve adhibet, et aliquando leni lavacro alimentoque grato curat: nonnunquam his omissis castoreum indidit,

Aut polium, tetrum late quod jactat odorem,

aut veratrum intritum ebibere coegit: at neque hic molestiam, neque ibi voluptatem ut finem spectat, sed unum utroque modo, scilicet eo quod commodum est, Amicum

μῦον· οὕτως ὁ φίλος ἔστι μὴ ὅτε σιὼ ἐπαίνῳ καὶ χάριτι μεγαλύνων ἀεὶ καὶ εὐφραίνων, ἄγῃ πρὸς τὸ καλόν, ὥσπερ οὗτος,

Τεῦκρε, φίλη κεφαλή, Τελαμώνιε, κοίρανε λαῶν,
Βάλλ' οὕτω.—

Καὶ,

Πῶς ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἐγὼ θείοιο λαθοίμην;

Ὅπου δ' αὖ πάλιν ὑπισροφῆς δεῖται, καὶ λόγῳ δίκτην καὶ παῤῥησίᾳ κηδεμονικῇ καθαπτόμενος,

Ἀφραίνεις Μενέλαε διοτρεφὲς, οὐδέ τι σε χρὴ
Ταύτης ἀφροσύνης.— C

Ἔστι δὲ ὅπου καὶ τὸ ἔργον ἅμα τῷ λόγῳ σιωπῶν, ὡς Μενέδημος Ἀσκληπιάδου τοῦ φίλου τὸν υἱὸν ἄσωτον ὄντα καὶ ἄτακτον ἀποκλείων, καὶ μὴ προσαγορεύων, ἐσωφρόνισε· καὶ Βάττῳ τῷ σχολῇ ἀπεῖπεν Ἀρκεσίλαος, ὅτε πρὸς Κλεάνθην σίχον ἐποίησεν ἐν κωμῳδίᾳ· πείσαντος δὲ τὸν Κλεάνθην καὶ μεταμελομένου διηλλάγη. Δεῖ γὰρ ὠφελοῦντα λυπῆν τὸν φίλον, ἃ δεῖ δὲ λυποῦντα τὴν φιλίαν ἀναιρῆν·

B. 5. ἀεὶ] Non congruit huic ſententiæ: niſi forte ſi ponas poſt ἄγει, ita, εὐφραίνων ἄγει, πρὸς δὲ τὸ καλὸν ἀεί. Reiſkii εἰ δεῖ, non ineptum eſt.

quem curat, deducens: ſic et Amicus alicubi laudando et gratioſe prædicando atque delectando ad honeſtum incitat, ut ille:

Carum Teucre caput, populi Telamonie princeps,
Hoc jaculare modo,——

Et,

Quonam divini pacto obliviſcar Ulyſſis?

Rurſum ubi correctione opus eſt, mordacem ſermonem, libertatemque curatore dignam uſurpat.

Quid fruſtra inſanis, et præter rem Menelae?

Aliquando etiam factum verbis adjungit. Sic Menedemus Aſclepiadæ Amici filium intemperantem et diſſolute viventem foribus excluſum non dignatus alloqui, in rectam vivendi viam redegit. Et Arceſilaus Batto ſchola interdixit, cum is in comœdia verſum in Cleanthem feciſſet: inque gratiam tum demum recepit, cum is mutato facto Cleanthem placaſſet. Oportet enim bene merendo Amicum offendere, non lædendo amicitiam abo-

D Ἀλλ' ὡς φαρμάκῳ τῷ δάκνοντι χρῆσθαι, σώζοντι καὶ φυλάττοντι τὸ θεραπευόμενον. Ὅθεν, ὥσπερ ἁρμονικὸς, ὁ φίλος τῇ τοῦ καλοῦ καὶ συμφέροντος μεταβολῇ, τὰ μὲν ἐπιδιδοὺς, τὰ δ' ὑπιτείνων, πολλάκις μὲν ἡδύς, ἀεὶ δὲ ὠφέλιμός ἐστι. Ὁ δὲ κόλαξ, ἀφ' ἑνὸς διαγράμματος ἀεὶ τὸ ἡδὺ καὶ τὸ τοῦ χάριν εἰωθὼς ὑποκρέκειν, οὔτε ἔργον οἶδεν ἀντιτεῖνον, οὔτε ῥῆμα λυπῶν, ἀλλὰ μόνῳ παρέπεται τῷ βουλομένῳ, σπανάδων ἀεὶ καὶ συμφθεγγόμενος. Ὥσπερ οὖν τὸν Ἀγησίλαον ὁ Ξενοφῶν ἡδέως ἐπαινεῖσθαί φησιν ὑπὸ τῶν καὶ ψέγειν ἐθελόντων, οὕτω δεῖ τὸ εὐφραῖνον καὶ χαριζόμενον ἡγεῖσθαι φιλικὸν, ἂν καὶ E λυπεῖν ποτε δυνάμενον καὶ ἀντιτείνειν· τὸν δὲ συνεχῆ ταῖς ἡδοναῖς καὶ τῷ τοῦ χάριν ἄκρατον ἀεὶ καὶ ἄδηκτον ὁμιλίαν ὑφορᾶσθαι, καὶ νὴ Δία τὸ τοῦ Λάκωνος ἔχειν τοῦτο, ὃς ἐπαινουμένου Χαρίλλου τοῦ βασιλέως, Πῶς ἂν, ἔφη, χρηστὸς, ὃς οὐδὲ τοῖς πονηροῖς πικρός ἐστι;

lere: ſed eo quod mordet uti tanquam medicamento, quo ſervetur et ſanetur qui curatur. Itaque Amicus muſici inſtar mutationibus ad pulchrum et utile accommodatis alias intendendo, alias remittendo, ſæpe quidem delectat, ſemper autem prodeſt. Sed Adulator quaſi unius tantum nervi percuſſione ſemper id quod delectat, et ad gratiam accommodatum eſt, tinnire conſuevit, neque facto repugnare, neque verbo moleſtus eſſe novit, ſemper cum eo concinit, eique aſſentitur cui blandiri ſtatuit. Quemadmodum igitur Xenophon Ageſilaum ait eorum habuiſſe laudationes gratas, qui et libenter vituperaſſent: ita eum amice delectare ac gratificari cenſeamus, qui aliquando etiam moleſtia afficere et adverſari poſſit, eam vero conſuetudinem, quæ in continentibus et meris blanditiis omni morſu caret, vitii ſuſpectam habeamus. Sitque nobis in promptu illud Laconis dictum, qui cum rex Charilaus laudaretur, Qui, inquit, iſte probus ſit, qui ne malis quidem acerbus eſt?

ιβ'. Τοῖς μὲν οὖν ταύροις τὸ οἶστρον ἐνδύεται καὶ τὸ οὖς λέγουσι, καὶ τοῖς κυσὶ τὸ κέντρον· τὸν δὲ φιλοτίμων ὁ κόλαξ τὰ ὦτα καλέχων τοῖς ἐπαίνοις, καὶ προσπεφυκὼς, δυσαπόσπαστός ἐστιν. Ὅθεν ἐνταῦθα δεῖ μάλιστα τὴν κρίσιν ἔχειν ἐγκαθεῖραν καὶ προφυλάττουσαν, πότερον τοῦ πράγματος ἢ τοῦ ἀνδρὸς ὁ ἔπαινός ἐστιν. Ἔστι δὲ τοῦ πράγματος, ἂν ἀπόντας μᾶλλον ἢ παρόντας ἐπαινῶσιν· ἐὰν καὶ αὐτοὶ τὰ αὐτὰ βουλόμενοι, καὶ ζηλοῦντες μὴ μόνους ἡμᾶς, ἀλλὰ πάντας ὑπὲρ τοῖς ὁμοίοις, μὴ νῦν μὲν ταῦτα, νῦν δὲ τἀναντία πράττοντες, καὶ λέγοντες· τὸ δὲ μέγιστον, ἂν αὐτοὶ γινώσκωμεν ἑαυτοὺς μὴ μεταμελομένους ἐφ' οἷς ἐπαινούμεθα, μηδὲ αἰσχυνομένους, μηδὲ μᾶλλον ἡμῖν τἀναντία τούτων πεπρᾶχθαι καὶ λελέχθαι βουλομένους. Ἡ γὰρ οἰκοθεν κρίσις ἀντιμαρτυροῦσα, καὶ μὴ προσδεχομένη τὸν ἔπαινον, ἀπαθής ἐστι καὶ ἄθικτος, καὶ ὑπὸ τοῦ κολακεύοντος ἀνάλωτος. Ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως οἱ πολλοὶ τὰς μὲν ὑπὲρ τοῖς ἀτυχήμασι παρηγορίας οὐχ ὑπομένουσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ὑπὸ

XII. Tauris ferunt aſilum ſub aures ſubire, itemque canibus ricinum, et Adulator aures ambitioſorum laudibus occupans iiſque adhærens, non facile depellitur. In eo itaque maxime judicium eſt adhibendum acre atque cautum, ut diſcernamus homone an res laudetur. Rem ipſam laudari intelligemus, id ſi abſentibus potius fiat quam præſentibus nobis, ſi eadem ipſi quoque volentes atque affectantes, non nos modo, ſed omnes idem inſtitutum tenentes laudent, neque nunc alia, alia poſt agant aut dicant: et, quod maximum eſt, ſi ipſi ſentiamus, nec eorum propter quæ laudamur, pœnitere nos, nec pudere, neque contrarium potius dixiſſe aut egiſſe velle. Interius enim judicium animi noſtri laudi reclamans, eamque non admittens, nullo affectu tangitur aut movetur, neque ab aſſentante capi poteſt. Sed neſcio quo pacto fit ut plerique cum in calamitatibus conſolationes non admittant, magiſque delectentur iis

τῶν συνεπιθρηνούντων ἄγονται καὶ συνοδυρομένων· ὅταν δ' ἁμαρτάνωσι καὶ πλημμελῶσιν, ὁ μὲν ἐλέγχῳ καὶ ψόγῳ δημόν ἐμποιῶν καὶ μετάνοιαν, ἐχθρὸς δοκεῖ καὶ κατήγορος, τὸν δ' ἐπαινοῦντα καὶ κατασιγῶντα τὰ πεπραγμένα, ἀσπάζονται καὶ νομίζουσιν εὔνουν καὶ φίλον.

B Ὅσοι μὲν οὖν ἢ πρᾶξιν, ἢ λόγον, ἢ σπουδάσαντός τινος, ἢ σκώψαντος, εὐχερῶς ἐπαινοῦσι καὶ συνεπιχαίρουσιν, εἰς τὸ παρὸν εἰσὶν ἕτοιμοι καὶ τὰ ἐπὶ χεῖρα βλαβερὸν μόνον. Ὅσοι δὲ πρὸς τὸ ἦθος ὑφικνοῦνται τοῖς ἐπαίνοις, καὶ νὴ Δία τοῦ τρόπου τῇ κολακείᾳ θηρῶνται, ταυτὸ ποιοῦσι τοῖς μὴ ἀπὸ τοῦ σωροῦ κλέπτουσιν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ σπέρματος. Σπέρμα γὰρ τῶν πράξεων ἅπασιν τοῖς ἀγαθοῖς, καὶ ὁ ἦθος ἀρχὴ καὶ πηγὴ τοῦ βίου, διαφθείροντες, τὰ τῆς ἀρετῆς ὀνόματα τῇ κακίᾳ προσθέντες. Ἐν μὲν γὰρ ταῖς φάσεσι καὶ τοῖς πολέμοις ὁ Θουκυδίδης φησὶν, ὅτι τοῖς εἰωθόσιν ἀξίωσιν τὰ ὀνομάτων ἐπὶ τὰ ἔργα

B. 2. σκώψαντος, εὐχερῶς ἐπαινοῦσι] Ita distinxi cum A. E. Item Reiskius fecerat. Vulgo σκώψαντος εὐχερῶς, ἐπαινοῦσι. Versionem correxi addito εὐχερῶς *temere*.

B. 4. νὴ Δία] Recepi ex D. Venet. Mez. Vulgo διά.

qui una lamentantur et lugent; iidem si quid peccaverint aut deliquerint, pro inimico atque accusatore habeant quicunque reprehensione ac vituperatione mordeat, et ad pœnitentiam trahere cupiat: laudantem autem, et facinus verbis comprobantem amplectantur et benevolum Amicumque sibi ducant. Sed qui factum tamen aut dictum alicujus sive serium sive falsum et facetum temere laudant, eique applaudunt, ii tantum in re præsenti sunt noxii. Qui autem ad ipsam indolem laudando penetrant, et mores adulatione pertingunt: idem ii faciunt quod servi qui non acervo sed semini aliquid furtim detrahunt; affectum enim actionum semen, et indolem vitæ agendæ, caput ac fontem vitæ pervertunt, dum nomina virtutum vitiis imponunt. Ut enim scribit Thucydides, *in seditionibus ac bellis consuetam nominum æstimationem ad ea quæ fiunt, quo approbentur, ac-*

ἀντήλλαξαν τῇ δικαιώσῃ· τόλμα μὲν γὰρ ἀλόγιστος, C
ἀνδρεία φιλέταιρος ὀνομάθη· μέλλησις δὲ σωφρονοῦσα,
δειλία εὐπρεπής· τὸ δὲ σῶφρον, τὸ ἀνάνδρου πρόσχημα·
καὶ τὸ πρὸς ἅπαν σιωπηρὸν, ὀπίπαν ἀργόν. Ἐν δὲ ταῖς
κολακείαις ὁρᾶν χρὴ καὶ προφυλάττειν ἀσωπίαν μὲν,
ἐλευθεριότητα καλυμμένην· καὶ δειλίαν, ἀσφάλειαν·
ἐμπληξίαν δὲ, ὀξύτητα· μικρολογίαν δὲ, σωφροσύνην·
τὸν δ' ἐρωτικὸν, φιλοσωμάτου καὶ φιλόεργον· ἀνδρεῖον δὲ,
τὸν ὀργίλον καὶ ὑβριστικὸν· φιλάνθρωπον δὲ, τὸν εὐτελῆ
καὶ ταπεινόν. Ὡς που καὶ Πλάτων φησὶ τὸν ἐρασθέντα D
κόλακα τῶν ἐρωμένων ὄντα, τὸν μὲν σιμὸν, καλὸν ὑπάρχειν·
τὸν δὲ γρυπὸν, βασιλικόν· μέλανας δὲ, ἀνδρικούς· λευκοὺς
δὲ, θεῶν παῖδας· τὸ δὲ μελίχρων, ὅλως ἐρασθὲν πρόσ-
ποίημα εἶναι, συνοικοῦντος καὶ εὐκόλως φέροντος τὴν
ὠχρότητα. Καί τοι καλὸς μὲν εἶναι πειθὴς ὁ αἰσχρὸς,
ἢ μέγας ὁ μικρὸς, ὅταν ψεύδεσι πολλοῖς τὴν ἀπάτην σκεπῇ,
καὶ βλάβας βλάβοις ἐλαφρὰν, καὶ οὐκ ἀνήκεστον.
Ὁ δὲ ταῖς κακίαις ἐθίζων ἔπαινον ὡς ἀρεταῖς, E

commodari; audacia enim rationis expers, habetur pro fortitudine, prudens cunctatio pro timiditate ſpecioſa, modeſtia pro mollitiei prætextu, et prudens in omnibus cautio pro Summa ignavia. In adulationibus quoque obſervandum eſt, liberalitatis profuſionem; timiditatem cautionis; præcipitem impetum celeritatis; ſordes frugalitatis; amoribus deditum comis et amantis; iracundum ac ſuperbum animoſi; vilem humilemque, humani, nomine affici. Sicut et Plato alicubi ait amatorem amaſii Adulatorem, ſimo gratioſi; qui adunco naſo ſit regii; nigro virilis; albo deorum filii nomen imponere; denique mellei coloris nomen amatoris plane inventum eſſe, palloris odium minuentis, et boni eum conſulentis. Sane deformis perſuaderi ſibi ſinens formoſum ſe eſſe, aut parvus magnum, neque diu in eo errore verſatur, et damnum leve neque irreparabile accipit. Laus autem quæ vitiis adſuefacit dum pro virtutibus habentur, ita

E ὡς μὴ ἀχθόμενον ἀλλὰ χαίρονία ταῖς, καὶ ὃ αἰδῶ τῶν ἁμαρτανομένων ἀφαιρῶν, οὗτος ἐπέτρεψε Σικελιώταις, τὴν Διονυσίου καὶ Φαλάριδος ὠμότητα, μισοπονηρίαν καὶ δικαιοσύνην προσαγορεύων· οὗτος Αἴγυπτον ἀπώλεσε, τὴν Πτολεμαίου ἁπλότητα, καὶ θεολη-ψίαν, καὶ ὀλολυγμοὺς, καὶ κρίνων, καὶ τυμπάνων ἐγχαράξεις, εὐσέβειαν ὀνομάζων καὶ θεῶν λατρείαν· ὅτος τὰ Ῥωμαίων ἤδη τηνικαῦτα πῶς ὧδέν ἦλθεν ἀνατρέψαι καὶ ἀνελεῖν, τὰς Ἀντωνίου τρυφὰς καὶ ἀκολασίας καὶ πανηγυρισμοὺς, ἱλαρὰ πράγματα καὶ φιλάνθρωπα, χρωμένης ἀφθόνως αὐτῷ F δυνάμεως καὶ τύχης, ὑποκορίζόμενος. Πτολεμαίῳ δὲ τί προσῆνεγκεν ἄλλο φορβειὰν καὶ αὐλούς; τί δὲ Νέρωνι

E. 1. ὡς μὴ ἀχθόμενον] Nil varietatis ex libris notatum: tamen ὡς delendum.

E. 2. ἐπέτρεψε—προσαγορεύων] Sic Steph. et Jannot. recte: nec dissentiunt nostri quidam, exceptis A. C. E. Mosc. 1. 2. Voss. Harl. 1. qui cum Ald. Bas. Xyl. habent ἐπέτρεψε—προσαγορεύειν.

E. 6. καὶ κρίνων] Abest in A. C. D. E. Mosc. 1. 2. Venet. Harl. 1. Vulc. quibus forte obsequendum. Una Paris. editio Græco-Latina 1624 habet καὶ κρῖνον nescio unde. Vulgatam tuetur Stephanus Thes. L. G. t. iv. p. 1297. accipiens κρίνον pro *genere saltationis*: quod jam Amiotus et Xylander vertendo expresserant. Κρέματων corrigunt Jannot. Anon. Schott. T. V. B.

E. 7. ἤδη τηνικαῦτα] Non displicet ἤδη: sed neque huic, nec omnino sententiæ loci convenit τηνικαῦτα. Igitur malim ἤδη τηλικαῦτα, *res Romanas, jam tantas*: cum Jannot. Schott. Mez. Anon. T. V. B. ἤδη etiam est in Colleg. Nov. Leonic. Pol.

E. 10. χρωμένης ἀφθόνως αὐτῷ] Probabilis lectio cum librorum consensu, tum suo ipsa sensu: quem bene reddidit Xylander. Nec tamen reticenda lectio Mez. αὐτῇ pro αὐτῷ: quæ Reiskio quoque in mentem venit.

ut non dolori nobis sint, sed delectationi; et quæ verecundiam peccantibus aufert; ea inquam Siculos afflixit, dum Dionysii et Phalaridis crudelitatem odium in malos et justitiam nominat: eadem Ægyptum pessumdedit, mollitiem Ptolemæi ac dirum furorem, ululatusque, choricas saltationes, et tympanorum percussiones, pietatem erga deos cultumque numinum appellans: eadem parum abfuit, quin Romanorum mores corrumperet atque perderet, luxum Antonii, et intemperantiam, et publicas profusiones hilaritudinis et humanitatis nominibus extenuans, tanquam ejus cui potentia et fortuna large indulgeret. Quid vero aliud Ptolemæo capistrum tibicinis fistulamque appendit?

τραγικὴν ἐπήξατο σκηνὴν, καὶ προσωπεῖα καὶ κοθορνοὺς προσέθηκεν; οὐχ ὁ κολακευόντων ἔπαινος; Οἱ δὲ πολλοὶ τῶν βασιλέων, οὐκ Ἀπόλλωνες μέν, ἂν μινυρίσωσι, Διόνυσοι δέ, ἂν μεθυσθῶσιν, Ἡρακλεῖς δέ, ἐὰν παλαίσωσι, προσαγορευόμενοι, καὶ χαίροντες, εἰς ἅπασαν αἰσχύνην ὑπὸ τῆς κολακείας ἤχθησαν;

ιγ'. Διὸ φυλακτέον ὅτι μάλιστα τὸν κόλακα περὶ τοὺς ἐπαίνους. Ὅπερ οὐδὲ αὐτὸν ἐκεῖνον λέληθεν, ἀλλὰ δεινὸς ὢν φυλάττεσθαι τὸ ὕποπτον, ἂν μὲν εὐπαρύφου τινὸς ἢ ἀλουργίου λάβηται, φορίνην παχεῖαν φέροντος, ὅλῳ τῷ μικτῆρι ἅψηται, καθάπερ ὁ Στρουθίας ἐμπεριπατῶν τῷ Βίαντι, καὶ κατορχούμενος τῆς ἀναισθησίας αὐτοῦ τοῖς ἐπαίνοις,

Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως πλέον πέπωκας,

Καὶ,

A. 2. φορίνην] Ita Steph. ex Pol. Coll. Muret. Jannot. Schott. Anon. quibuſcum faciunt ſcripti, quibus utor, complures; φορείαν Ald. Baſ. Xyl. φορεῖνην C. D. φορηείαν Moſc. 1. pro varia lectione. φορέαν item pro varia lectione Voſſ. φορέας παχείας E. et margo A. κορύνην Vulcob.

A. 6. Ἀλεξάνδρου—ἐνηθύμενος] Nil niſi diſtinctionem mutavi: verba, ut erant, reliqui. Prius Menandri eſt, ut patet ex Athen. X. p. 434. C. Proximum καὶ Plutarchi eſt, alium verſum hunc excitantis, item Menandreum, Γέλωτι πρὸς τὸν Κύπριον ἐκθανούμενος: qui convenit cum Terentiano Eunuch. III, 2, 45. Hæc mea eſt conjectura: nil in libris ſubſidii. Reddidi in verſione.

quid Neroni ſcenam erexit tragicam, larvaſque et cothurnos induit, quam adulantium laudes? An non plerique reges dum cantillarent, Apollines, dum ebrii eſſent, Bacchi, dum palæſtram exercerent, Herculeſ ſalutati, iiſque gaudentes nominibus, aſſentatione ad extremam ſunt adacti turpitudinem?

XIII. Quapropter maxime ubi laudat cavendum eſt ab Adulatore. Idque ipſum non fallit; ſed callidus ſuſpicionem cavere, ubi in aliquem eleganti veſtitu agreſtemve incidit, craſſo corio amictum; tum vero totis naribus indulget, ut Struthias Biantem calcans, ejuſque ſtupiditati laudationibus inſultans,

Alexandro rege amplius bibiſti?

Et,

Γέλωτι πρὸς τὸν Κύπριον ἐνηθέμενος.

Τὰς δὲ κομψοτέρους ὁρῶν ἐνταῦθα μάλιστα προσέχοντας αὐτῷ, καὶ φυλαττομένους τὸ χωρίον τοῦτο καὶ τὸν τόπον, οὐκ ἀπ' εὐθείας ἐπανάγει τὸν ἔπαινον, ἀλλ' ἀπαγαγὼν πόρρω κυκλοῦται καὶ προσίσιν, οἷον ἀψοφητὶ θρέμματος
B ὑποψαύων καὶ ἀποπειρώμενος. Νῦν μὲν γὰρ ἑτέρων προσώπων αὐτῷ τινῶν ἐπαίνους ἀπαγγέλλει, καθάπερ οἱ ῥήτορες, ἀλλοτρίῳ προσχρώμενος προσώπῳ, ξένων λόγων ἡ παρεσκευασμένοις ἐν ἀγορᾷ μάλ' ἡδέως προσαγορεύσεσι πολλὰ καὶ ἀγαθὰ μεμνημένοις αὐτοῦ, καὶ θαυμάζουσι. Νῦν δ' αὖ πάλιν, αἰτίας ἐλαφρὰς καὶ ψευδεῖς πλασάμενος καὶ σιωπηθεὶς ἐπ' αὐτὸν, ὡς ἀκριβῶς ἑτέρων ἀφῖκται μὴ παυσόμενος, πυνθανόμενος ποῦ τοῦτο εἶπεν, ἢ πρὸς τοῦ τοῦτο ἔπραξεν. Ἀρνήσασθαι δὲ, ὡς εἰκὸς, αὐτόθεν ἔχων, ἐμβέβληκεν εἰς τοὺς ἐπαίνους τὸν ἄνθρωπον, Ἐγὼ δὲ ἐθαύμαζον,
C εἰ σὺ κακῶς τινὰ τῶν σιωπώντων εἶπας, ὁ μηδὲ τοὺς ἐχθροὺς πεφυκὼς· εἰ σὺ τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπεχείρησας, ὁ τοσαῦτα τῶν ἰδίων δωρούμενος.

Risu ad Cyprium emoriturus.

Cæterum elegantiores animadvertens hoc loco se hacque occasione potissimum observare, non recta laudationem profert, sed longis in orbem ambagibus usus accedit, vel uti citra strepitum tacturus pecus aliquod atque tentaturus. Modo enim aliorum quorundam de ipso pronunciatas laudes refert, rhetorum exemplo, aliena usus persona: perjucundum, inquiens, mihi fuit in foro cum peregrinis, vel senioribus colloquium, qui de te multa in bonam partem non sine admiratione tui dixerunt. Modo levibus et falsis adversus eum criminationibus confictis, tamquam has ex aliorum habeat dictis, studiose accedit, ac interrogat, ubinam tale quippiam egisti aut dixisti? inficiantemque, ut par est, jam oblata ex ipsa inficiatione laudandi occasione, sic demulcet: Ego sane mirabar te male dixisse familiarium alicui; qui ne inimicis quidem soleas: aut si tu alienis inhiasses, qui de tuo adeo sis liberalis.

ιδ'. Ἔτεροι τοίνυν, ὥσπερ οἱ ζωγράφοι τὰ φωτεινὰ καὶ λαμπρὰ τοῖς σκιεροῖς καὶ σκοτεινοῖς ὑπτείνουσιν ἐγγὺς προσαπτόμενοι, ὕπω τῷ ψέγειν τὰνδιπία καὶ λοιδορεῖν, ἢ βλασύρειν καὶ καταγελᾶν, λανθάνουσι τὰ προσόντα καλὰ τοῖς κολακευομένοις ἐπαινοῦντες καὶ τρέφοντες. Σωφροσύνην τε γὰρ ὡς ἀγροικίαν ψέγουσιν, ἐν ἀσώτοις, καὶ πλεονέκταις, καὶ κακούργοις, καὶ πλουτοῦσιν ἀπὸ πραγμάτων αἰσχρῶν καὶ πονηρῶν· αὐτάρκειαν δὲ καὶ δικαιοσύνην, ὡς ἀβλημίαν καὶ ἀργωσίαν προσὸν πράτ- D τειν· ὅταν δὲ ῥαθύμοις καὶ γελασταῖς καὶ τὰ μέσα φεύγουσι τῶν πόλεων ὁμιλῶσιν, οὐκ αἰσχύνονται πολιτείαν μὴ, ἀλλοτριοπραγίαν ὑπόπονον, φιλοτιμίαν δὲ, κενοδοξίαν ἄκαρπον ὀνομάζοντες. Ἤδη δὲ καὶ ῥήτορος ἔφη ὅτε κολακεία βλασύρα φιλόσοφον, καὶ προσὸν γυναιξὶν ἀκολάστοις εὐδοκιμοῦσι τὰς μονολεχεῖς καὶ φιλάνδρους, ἀναφροδίτους καὶ ἀγελάστους ἀποκαλοῦντες. Ὑπερβάλλει δὲ μοχθηρίᾳ τὸ μηδ' ἑαυτῷ ἀπέχεσθαι τοὺς κό-

XIV. Jam Adulatorum alii, ſicut pictores lucida atque ſplendida appoſitis umbroſis et tenebroſis reddunt illuſtriora, ita dum contraria vituperant, aut traducunt atque derident, occulte eorum quibus aſſentantur vitia laudant atque fovent. Nam apud homines luxu perditos, avaros, maleficos, et opes turpibus maliſque artibus conſecutos, temperantiam vituperant ſub ruſticitatis nomine: et eos qui ſuis contenti facultatibus juſte vivunt, nihil animi aut virium ad res gerendas habere criminantur: ſi cum ſocordibus otioque deditis et mediam civitatem fugientibus verſentur, non pudet eos adminiſtrationem reipublicæ alienarum rerum laborioſam tractationem vocare: et honoris ſtudio, ſterilis gloriolæ ac ambitionis nomen indere: nonnunquam etiam ut rhetori palpentur philoſophum traducunt: et inter impudicas mulierculas palmam merentur, dum uno contentas marito, ejuſque ſolius amantes, Veneris expertes agreſteſque appellant. Ea vero eſt ſumma malitia, quod ne ſibi ipſis qui-

λακας. Ὡς γὰρ οἱ παλαισταὶ τὸ σῶμα ποιοῦσι ταπεινὸν, ὅπως ἑτέρους καταβάλωσιν· οὕτω τῷ ψέγειν ἑαυτὸς, εἰς τὸ θαυμάζειν τὸς πλησίον ἐπιῤῥέουσιν· Ἀνδράποδον εἰμὶ δειλὸν ἐν θαλάττῃ, τοὺς τὸς πόνους ἀπαγορεύω, μαίνομαι κακῶς ἀκούσας ὑπ' ὀργῆς· Ἀλλὰ τούτῳ, φησὶν, οὐδὲν ὄφι δεινὸν, οὐδὲν πονηρὸν, ἀλλ' ἴδιος ἄνθρωπος, πάντα ῥᾳθύμως φέρει, πάντα ἀλύπως. Ἂν δ' ᾖ τις οἰόμενος πολλοῦ ἔχειν νοῦν, καὶ βουλόμενος αὐτηρὸς εἶναι καὶ αὐθέκαστος, ὑπὸ δή τινος ὀρθότητος ἀεὶ προβάλληται τὸ,

Τυδείδη, μήτ' ἄρ με μάλ' αἴνεε, μήτέ τι νείκει·

ἃ ταύτῃ τοῦτον ὁ τεχνίτης κόλαξ, ἀλλ' ἔτι πὶς ἑτέρα μηχανὴ τοὺς τοιοῦτον. Ἥκει γὰρ αὐτῷ δεῖ τοιαῦτα ἰδίων, ὡς δὴ φρονήσει τοιαύτῃ συμβαλλόμενος· καὶ φησι μᾶλλον μὲν ἑτέρους ἔχειν συνήθεις, σχολῆν δ' ἀναγκαίως ἐκείνῳ· τῷ γὰρ καταφύγωμεν οἱ γνώμης δεόμενοι; τίνι δὲ πιστεύσομεν; Εἶτ' ἀκούσας

dem parcunt Adulatores. Sicut enim luctatores corpora ſua demittunt, ut alios proſternant: ſic ſeipſos illi vituperando obrepunt ad alios laudandos: Ego, inquiunt, in mari timidum ſum mancipium, ad labores animum deſpondeo, inſanio præ ira maledictis impetitus: verum iſte nullo terretur periculo, omni caret vitio, homo eſt ſingularis, omnia fert æquo animo ac citra moleſtiam. Quod ſi quis ſapere ſe præclare exiſtimans, cupienſque videri auſterus et a proprio pendens judicio, ut recta quadam mente ſubinde illud objiciat,

Nec laudes nimium, nec me, Diomede, reprendas;

non jam eadem hunc via adoritur Adulator, ſed aliam adhibet machinam. Accedit enim eum de rebus privatis utpote prudentiorem conſulturus: et, habebam quidem, inquit, alios magis familiares, neceſſitate tamen cogor te interpellare: nam ad quem alium confugiamus conſilio indigentes, aut cui potius credamus? audito deinde ejus

ὅ, τι ἂν εἴπῃ, χρησμὸν εἰληφέναι φήσας, ἢ γνώμιον ἄπεισιν. Ἂν δὲ καὶ λόγων τινὸς ἐμπειρίας ὀρᾷ μεταποιούμενον, ἔδωκέ τι τῶν αὑτοῦ γεγραμμένων, ἀναγνῶναι 51
καὶ διορθῶσαι παρακαλέσας. Μιθριδάτῃ δὲ τῷ βασιλεῖ φιλιατρουμένῳ, καὶ τεμεῖν ἔνιοι καὶ καῦσαι παρέχον αὐτοὺς τῶν ἑταίρων, ἔργῳ κολακεύοντες, ἢ λόγῳ· μαρτυρεῖται δὲ ἐμπειρίαν ἐδόκει, πεδυόμενος ὑπ' αὐτῶν·

Πολλαὶ μορφαὶ τῶν δαιμονίων·

τὸ δὲ γένος τοῦτο τῶν ἀρνουμένων ἐπαίνων πανουργοτέρας δεόμενον εὐλαβείας, ἐλεγκτέον, ὁπότηδες ἀπόπους ὑπολάττοντα συμβουλίας καὶ ὑποθήκας, καὶ διορθώσεις ποιούμενον ἀλόγους. Πρὸς μηδὲν γὰρ ἀντιλέγων, ἀλλὰ πᾶσι συνεπινεύων, καὶ δεχόμενος πάντα, καὶ βοῶν παρ' Β
ἕκαστον ὡς εὖ καὶ ἱκανῶς, τότε καταφανὴς

Σύνθημ' ἐρωτῶν, ἄλλο μασεύων χρέος,

ἐπαινέσαι καὶ συνεπιτυφῶσαι βουλόμενος.

A. 8. ἐκτάττοντα] Sic Xyl. A. C. D. Mosc. 1. 2. Voss. Mez. ἐκτάττοντας Anon. T. V. B. ἐκτάττον Vulc. ἐκτάττον τὰς Ald. Bas. Steph. cum quibus reliqui scripti consentiunt: excepto E. qui, male, ἐκτόπους.

responso ita discedit, ut non sententiam se, sed oraculum reportare dicat. Aut si eum peritiam affectare artis dicendi senserit, aliquid ei abs se compositum exhibet, orans id ut legat atque emendet. Mithridati regi, cum is rei medicæ studeret, nonnulli sodalium secandos se urendosque præbuerunt, facto, non verbis, adulantes: testimonium enim peritiæ suæ ferre videbatur, quod sese ipsi crederent: adeo

Multæ sunt rerum divinarum formæ.

Cæterum genus hoc occultarum laudationum, quod cautionem requirit astutiorem, ut redarguas, dedita opera propones consilia, argumenta, correctiones, absurda omnia: nihil enim refellens, sed omnibus annuens, atque omnia admittens, et ad singula euge, et belle exclamans, deprehenditur liquido

Rogare tesseram, aliud autem quærere,

nimirum laudare et inflare velle.

ιε'. Ἔτι τοίνυν, ὥσπερ ἔνιοι τὴν ζωγραφίαν σιωπῶσαν ἀπεφήναντο ποιητικήν, οὕτως ἔστι τις κολακείας σιωπώσης ἔπαινος. Ὥσπερ γὰρ οἱ θηρεύοντες, ἂν μὴ τοῦτο ποιεῖν, ἀλλ' ὁδοιπορεῖν ἢ νέμειν ἢ γεωργεῖν δοκῶσι, μᾶλλον τὰ θηρεύμενα λανθάνουσιν· οὕτως οἱ κόλακες ἄπιστοι μάλιστα τοῖς ἐπαίνοις, ὅταν ἐπαινεῖν μὴ δοκῶσιν, ἀλλ' ἕτερόν τι πράττειν. Ὁ γὰρ εἴκων ἕδρας καὶ κλισίας ὀπίοντι, καὶ λέξων πρὸς δῆμον ἢ βουλήν, ἂν αἰσθηταί τινα τῶν πλησίον βουλόμενον εἰπεῖν, ἀποσιωπῶν μεταξύ, καὶ παραδιδοὺς ὁ βῆμα καὶ τὸν λόγον, ἐνδείκνυται σιωπῶν, μᾶλλον τοῦ βοῶντος, ὅτι κρείττονα νομίζει καὶ διαφέροντα τῇ φρονεῖν ἐκεῖνον. Ὅθεν ὁρᾶν ἔστιν αὐτοὺς ἕδρας τε τὰς πρώτας ἐν ἀκροάσεσι καὶ θεάτροις καταλαμβάνοντας, οὐχ ὅτι τούτων ἀξιοῦσιν αὐτούς, ἀλλ' ὅπως ὑποξανιζάμενοι τοῖς πλησίοις, κολακεύωσι· καὶ λόγου καταρχοντας ἐν συνόδοις καὶ συνεδρίοις, εἶτα παραχωροῦντας ὡς κρείττοσι, καὶ

C. 4. διαφέροντα τῷ φρονεῖν] Recte ita Stephanus recepit ex Pol. Leonic. Schott. Anon. reliquis adſentientibus noſtris libris, præter Ald. Baſ. Xyl. Colleg. Nov. qui habent διαφέροντα τὸ φρονεῖν.

XV. Porro ſicut nonnulli dixerunt picturam eſſe mutam poeſin, ſic etiam aſſentatio tacens laudationem quandam habet. Quemadmodum enim venatores, dum non venari ſe, ſed iter facere, aut paſcere, aut agrum colere fingunt, facilius feras latent: ita Adulatores laudando tum maxime penetrant, cum non laudare, ſed aliud agere putantur. Qui enim accedenti ſella locove decedit, aut ad ſenatum populumve verba faciens, ubi videt divitem aliquem accedere, oratione interrupta, huic ſuggeſtum et dicendi locum tradit, is tacendo melius quam ſi vociferaretur, priores ſe huic prudentiæ partes deferre oſtendit. Itaque ipſos videas in auditoriis ac theatris prima ſedilia occupantes, non quod ſe iis dignentur, ſed ut divitibus inde aſſurgentes atque concedentes, adulentur: et in comitiis et conſeſſibus initium dicendi facientes, deinde ſi quis potens, dives, aut nobilis

μεταθεμένης ῥᾷστα πρὸς τὸ νοσῶδες, ἄνπερ ᾖ δυνατὸς ἢ πλούσιος ἢ ἔνδοξος ὁ ἀντιλέγων. Ὦ καὶ μάλιστα δεῖ τοὺς τοιούτους ὑποκατακλίσεις καὶ ἀναχωρήσεις αὐτῶν ἐξελέγχειν, οὐκ ἐμπειρίαις, οὐδ' ἀρεταῖς, οὐδ' ἡλικίαις ὑφειμένων, ἀλλὰ πλούτοις καὶ δόξαις. Ἀπελλῆς μὲν γὰρ ὁ ζωγράφος, Μεγαβύζου θαυμαθίσαντος αὐτῷ, καὶ πρὸς γραμμῆς τι καὶ σκιᾶς βαλομένου λαλεῖν, Ὁρᾷς, ἔφη, τοὺς παιδάρια ταυτὶ τὰ τοὺ μιλίδια τρίβοντα; πάνυ σοι προσεῖχε τὸν νοῦν σιωπῶντι, καὶ τὴν πορφύραν ἐθαύμαζε καὶ τὰ χρυσία· νῦν δέ σε καταγελᾷ περὶ ὧν ἀ μεμάθηκας ἀρχαμένου λαλεῖν. Καὶ Σόλων, Κροίσου περὶ εὐδαιμονίας διαπυθανομένου, Τέλλον τινὰ τῶν οὐκ ὀφθαλμοῖς Ἀθηναίοις, καὶ Βίτωνα καὶ Κλέοβιν, ἀπέφηνεν εὐπολιτοτέρους. Οἱ δὲ κόλακες τοὺς βασιλέας καὶ πλουσίους καὶ ἄρχοντας, οὐκ ὀλβίους μόνον καὶ μακαρίους, ἀλλὰ καὶ φρονίμους, καὶ τέχνῃ καὶ ἀρετῇ πάσῃ πρωτεύοντας ἀναγορεύουσιν.

D. 4. ὑφειμένων] Revocavi ex Ald. Baſ. Xyl. C. D. Moſc. 1. 2. Voſſ. Genitivum etiam habent, Harl. 1. ὑφειμένων. et Venet. ac Turn. ἐφειμένων. Steph. et reliqui ὑφειμένους.

contra differat, facillime tanquam potiori adſentientes, ſuamque retractantes ſententiam. Quare apprime neceſſarium eſt hujuſmodi ceſſiones locorum et victoriæ, coarguere, non peritiæ, virtuti, ætative, ſed divitiis et gloriæ delatas. Etenim Apelles pictor adſidenti ſibi Megabyzo, et de linea neſcio quid umbraque volenti differere: Nonne vides, aiebat, puerulos iſtos qui melidem terunt? tacenti tibi admodum ii fuerunt intenti, purpuram aurumque admirantes: nunc te rident orſum loqui de rebus iis quas non didiciſti. Et Solon, Crœſo de felicitate percontante, Tellum quendam obſcurum Athenis hominem, Bitonemque et Cleobin ipſo pronuntiavit feliciores. Atqui Adulator reges, divites, ac magiſtratum gerentes, non fortunatos modo et beatos, ſed et prudentia, arte, omnique virtute principes affirmat.

ις'. Εἶτα τῷ μὴ Στωϊκῷ οὐδὲ ἀκούειν ἔνιοι ὑπομένουσι, τὸν σοφὸν ὁμοῦ πλούσιον, καλόν, εὐγενῆ, βασιλέα προσαγορεύοντων· οἱ δὲ κόλακες τὸν πλούσιον, ὁμοῦ καὶ ῥήτορα καὶ ποιητήν, ἂν δὲ βούληται, καὶ ζωγράφον, καὶ
F αὐλητὴν ἀποφαίνουσι, καὶ ποδώκη, καὶ ῥωμαλέον, ὑποπίπτοντες ἐν τῷ παλαίειν, καὶ ἀπολιμπανόμενοι θεόντων· ὥσπερ Κρίσσων ὁ Ἱμεραῖος ἀπελείφθη ἅμα θέοντες πρὸς Ἀλέξανδρον· ὁ δ' αἰσθόμενος ἠγανάκτησε. Καρνεάδης δὲ ἔλεγε ὅτι πλουσίων καὶ βασιλέων παῖδες ἱππεύειν μόνον, ἄλλο δὲ οὐδὲν εὖ ἢ καλῶς μανθάνουσι· κολακεύεσθαι γὰρ αὐτοὺς ἐν ταῖς ἄλλαις ὁ διδάσκαλος ἐπαινῶν, καὶ ὁ προπαλαίων, ὑποκατακλινόμενος· ὁ δὲ ἵππος οὐκ εἰδὼς οὐδὲ φροντίζων ὅστις ἰδιώτης ἢ ἄρχων, ἢ πλούσιος ἢ πένης, ἐκτραχηλίζει τοὺς μὴ δυναμένους
50 ἡνιοχεῖν. Εὖηθη τοίνυν καὶ ἀβέλτερα τὰ τοῦ Βίωνος· Εἰ τὸν ἀγρὸν ἔμελλεν ἐγκωμιάζων εὔφορον ποιεῖν καὶ

F. 3. Κρίσσων] Βρίσων Mosc. 1. a correctore. Sane ita Plut. Mor. infra. 471. E. et quidem verius. Vid. Palmer. Exercitat. in Scr. Gr. p. 214.

L. 1. τὰ τοῦ Βίωνος] Xylandri versionem ad sententiæ veritatem correxi. Locus obscurior quidem ob infrequentius constructionis genus; sanus tamen, nec librorum varietate adeo controversus.

XVI. Jam Stoicos quidam ne audire quidem sustinent, sapienti simul divitis, pulchri, nobilis, regis nomen attribuentes: Adulatores vero divitem juxta et oratorem, et poetam, et (si velit) pictorem, tibicinemque pronuntiant, et pedibus velocem, et robustum, subsidentes, si cum eo lucta, et præteriri se sinentes, si cursu certent: sicut Crisson Himeræus cursu cum Alexandro certans dedita opera posterior fuit: quod et animadversum ægre tulit rex. Carneades autem dicebat divitum ac regum filios nihil aliud bene ac recte discere, quam equitare: quippe magistri in aliis studiis iis assentantur, et qui colluctatur ultro se submittit: equus nulla habita ratione, privatus an princeps, pauper an dives insideat, vehi ac equitare nescios excutit. Stulte igitur ac fatue Bion dixit: Si quis agrum, laudando redditurus esset fer-

εὔχαρπον, ὃν οὐκ ἂν ἁμαρτάνειν ἐδόκει τοῦτο ποιῶν μᾶλλον ἢ σκάπτων καὶ σκάμματα ἔχων· οὕτω τοίνυν οὐδ' ἄνθρωπος ἄτοπος ἂν εἴη ἐπαινῶν, εἰ τοῖς ἐπαινουμένοις ὠφέλιμός ἐστι καὶ πάμφορος. Ὁ μὲν γὰρ ἀγρὸς ὁ ψόγῳ χείρων ἐπαινούμενος· ἄνθρωπον δὲ τυφοῦσι καὶ ἀπολλύουσιν οἱ ψευδῶς καὶ πρὸ ἀξίαν ἐπαινοῦντες.

ιζ'. Ταῦτα μὲν οὖν ἀπόχρη περὶ τούτων. Ἐφεξῆς δὲ τὸ τῆς παῤῥησίας ἴδωμεν. Ἔδει μὲν γὰρ, ὡς ὁ Πάτροκλος τὰ Ἀχιλλέως ὅπλα περιβαλλόμενος, καὶ τὰς ἵππους ἐλαύνων ὑπὲρ τὴν μάχην, μόνης οὐκ ἐτόλμησεν τῆς Πηλιάδος ψαῦσαι, ἀλλ' ἀφῆκεν, οὕτω τὸν κόλακα, τοῖς τοῦ φίλου σκευοποιούμενον καὶ ἀναπλαττόμενον ὑπουήμοις καὶ συμβόλοις, μόνῳ τῷ παῤῥησίαν, ὥσπερ ἐλαίρετον βάραγμα φιλίας,

Βριθὺ, μέγα, στιβαρὸν,—

καταλιπεῖν ἄθικτον καὶ ἀμίμητον. Ἐπεὶ δὲ φεύγοντες τὸν ὑπὲρ γέλωτος καὶ ἀκράτου καὶ σκώμμασι καὶ παιδιαῖς ἔλεγχον, εἰς ὀφρὺν αἴρουσιν ἤδη τὸ πρᾶγμα καὶ κολα-

tilem ac frugiferum, eum non errare, si hoc potius ageret, quam foderet ac laboraret; proinde nec hominem inepte facturum, si laudet alios, si quidem iis, quos laudet, utilis et fructuosus sit laudando. Atque ager quidem laudando non fit deterior: hominem inflant ac perdunt qui immerito laudant.

XVII. Verum de his satis. Deinceps de libertate agamus. Oportuit sane, quemadmodum Patroclus Achillis arma cum indueret, et equos ejus ad pugnam educeret, solam non ausus fuit contrectare Peliadem hastam: ita Adulatorem quoque dum Amici insignia atque cultum sibi circumponit, solam libertatem, ut gestamen amicitiæ eximium,

Grande, grave, et validum,—

intactam inimitatamque relinquere. Nunc quando Adulatores reprehensiones metuunt quibus ob risum, pocula, dicteria ac jocos sunt obnoxii, ideoque supercilioſe adsentan-

κεύσσιν ἐσκυθρωπακότες, καὶ ψόγον τινὰ καὶ νουθεσίαν
C προσμιγνύσι· φέρε μηδὲ τοῦτο προσαπολείπωμεν ἀβασάνιστον. Οἶμαι δέ, ὥσπερ ἐν κωμῳδίᾳ Μενάνδρου Ψευδηρακλῆς πρόσεισι ῥόπαλον κομίζων, οὐ σφαρὸν, οὐδ' ἰσχυρὸν, ἀλλὰ ξυλίνου τινὸς πλάσμα καὶ σκήνος, οὕτω τὴν τοῦ κόλακος παῤῥησίαν φανεῖσαν πειρωμένοις μαλθακὴν καὶ ἀβαρῆ, καὶ τόνον οὐκ ἔχουσαν, ἀλλὰ ζωστὸν τοῖς τῶν γυναικῶν προσκεφαλαίοις δρᾶσαν, ἃ δοκοῦντα ταῖς κεφαλαῖς ἀντερείδειν καὶ ἀντέχειν, ἐνδίδωσι καὶ ὑπείκει μᾶλλον· ὥσπερ ἡ κίβδηλος αὕτη παῤῥησία κενὸν ἔχουσα
D καὶ ψευδῆ καὶ ὑπερον ὄγκον, ἐξήρθη καὶ ᾠδήσεν, ἵνα συναλεῖσα καὶ συμπεσοῦσα δέξηται καὶ συνεπισπάσηται τὸν καταφερόμενον εἰς αὐτήν. Ἡ μὲν γὰρ ἀληθὴς καὶ φιλικὴ παῤῥησία τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιφύεται, σωτήριον ἔχουσα καὶ κηδεμονικὸν τὸ λυπεῖν, ὥσπερ τὸ μέλι τὰ ἡλκωμένα δάκνουσα καὶ καθαίρουσα, τἆλλα δὲ ὠφέλιμος ὂσα καὶ γλυκεῖα, σοὶ τῆς ἴδιος ἔσται λόγος. Ὁ δὲ

tur ac tetrico vultu, vituperationis aliquid et admonitionis admiſcentes: agedum hanc quoque partem examinemus. Puto autem ſicut in Menandri comœdia falſus Hercules in ſcenam progreditur, clavam geſtans non validam, neque robuſtam, ſed figmentum quoddam inane ac molle: ita experientibus viſum iri libertatem Adulatoris laxam, et pondere vi ac robore caſſam, ac ſimile quidpiam habentem cum cervicalibus mulierum: hæc enim cum videantur capitibus reniti debere atque obſiſtere, multo magis cedunt iis ac ſubſidunt: et adulterina iſta libertas in infidum ſubdolumque tumorem elata atque inflata eſt, ut in ſeſe concidens abripiat ſecum eum qui in ipſam incubuerit. Nam vera et Amici propria libertas peccantes adoritur, adfertque ſalutarem et plenum curæ dolorem, ac mellis in morem cum ulceroſas partes mordeat atque expurget, cætera utilis eſt ac dulcis: qua de libertate ſuo peculiari loco dicetur. Adu-

κόλαξ πρῶτον μὲν ἐνδείκνυται τὸ πικρὸς εἶναι καὶ φιλαπέρχης καὶ ἀπαραίτητος ἐν τοῖς πρὸς ἑτέρους. Οἰκέταις τε γὰρ αὐτοῦ χαλεπός ἐστι, καὶ συγγενῶν καὶ οἰκείων ἐπεμβαίνων δεινὸς ἁμαρτήμασι, καὶ μηδένα θαυμάσαι, μηδὲ σεμνῦναι τῶν ἐκτός, ἀλλ' ὑβρᾶν· ἀσυγγνώμων δὲ καὶ ψιλόβολος ἐν τῷ πρὸς ὀργὴν ἑτέρους παροξύνειν, θηρώμενος μισοπονηρίας δόξαν, ὡς οὐκ ἂν ἐκὼν ὑφέμενος παῤῥησίας αὐτοῖς, οὐδὲ ποιήσας οὐδέν, ἀλλ' εἰπὼν πρὸς χάριν. Ἔπειτα δὲ τῶν μὲν ἀληθινῶν καὶ μεγάλων ἁμαρτημάτων οὐδὲν εἰδέναι προσποιούμενος, οὐδὲ γινώσκειν, πρὸς δὲ τὰ μικρὰ καὶ τὰ ἐκτὸς ἐλλείμματα δεινὸς αἰῖξαι, καὶ μὴ τόνα καθάψασθαι καὶ σφοδρότητος, ἂν σκεῦος ἀμελῶς ἴδῃ κείμενον, ἂν οἰκίαν φαύλως, ἂν ὀλιγωρῶντα κουρᾶς ἢ ἀμπεχόνης, ἢ κυνός τινος ἢ ἵππου μὴ κατ' ἀξίαν ἐπιμελούμενον· γονέων δὲ ὀλιγωρία, καὶ παίδων ἀμέλεια, καὶ ἀτιμία γαμετῆς, καὶ πρὸς τὰς

F. 1. κυνός τινος] Ita Steph. Schott. Jannot. Anon. et reliqui, exceptis Ald. Baſ. Xyl. E. Moſc. 1. qui τινος omittunt: cujus uſus tamen non abhorret a Plutarchi conſuetudine.

lator primo quidem acerbitatem quandam adverſus eos quibus inſidiatur præ ſe fert, aſperum ſe et implacabilem gerens: nam ſervis ejus difficilis eſt, promptuſque ad inſultandum peccatis familiarium atque cognatorum: nullum eorum qui foris ſunt laudare, nullum commendare, deſpicere omnes, nemini ignoſcendo et calumniando ad iram alios provocare, laudem odii in malos concepti venari, ut qui numquam ſciens prudenſque libertate adverſus eos abſtinuerit, aut in gratiam eorum quicquam vel fecerit vel dixerit. Deinde vera et gravia ejus cui adulatur peccata omnia ſimulans ſe neſcire, in exiguas et externas culpas graviter ac cum contentione quadam et vehementia invehitur: puta ſi quid ſupellectilis male eſt collocatum, ſi incommode habitat, ſi tonſuram, amictumve negligit, ſi canem equumve non recte curat. At ſi parentes contemnit, liberos negligit, uxorem contumelioſe tractat, domeſticos deſpectui habet, pe-

οἰκείους ἐπαφρόδια, καὶ χρημάτων ὄλεθρος, οὐδὲν ὄφελος αὐτόν, ἀλλ' ἄφωνος ἐν τούτοις καὶ ἄτολμος· ὥσπερ ἀθλητὴν ἀλείπτης ἐῶν μεθύειν καὶ ἀκολασταίνειν, εἶτα μὴ λικνίθῃ χαλεπὸς ὢν καὶ στλεγγίδος· ἢ γραμματικὸς ὑποπλήττων μὴ παιδὶ μὴ δέλτῳ καὶ γραφείῳ, σολοικίζοντος δὲ καὶ βαρβαρίζοντος, ἃ δοκῇ ἀκούειν. Τοιοῦτος γὰρ ὁ κόλαξ, οἷος ῥήτορος φαύλου καὶ καταγελάστου μηδὲν εἰπεῖν περὶ τὸν λόγον, ἀλλὰ περὶ τὴν φωνὴν αἰτιᾶσθαι, καὶ χαλεπῶς ἐγκαλεῖν ὅτι τὴν ἀρτηρίαν διαφθείρει ψυχροποτῶν· καὶ σύγγραμμα κελευσθεὶς ἄθλιον διελθεῖν, αἰτιᾶται τὸ χαρτίον ὡς δασύ, καὶ τὴν γραφέα μαλθὴν καὶ ὀλίγωρον ἐπικαλεῖν. Οὕτως δὲ καὶ Πτολεμαίῳ φιλομαθεῖν δοκοῦντι, περὶ γλώττης καὶ στιχιδίου ἢ ἱστορίας μαχόμενοι, μέχρι μεσῶν νυκτῶν ἀπέτεινον· ὠμότητι δὲ χρωμένῳ καὶ ὕβρει, καὶ τυμπανίζοντος καὶ τελοῦντος, οὐδεὶς ἀνέστη τῶν τοσούτων. Ὥσπερ οὖν εἰπὼν

A. 8. τελοῦντος] Ita libri omnes excepto Baſ. et Xyl. qui habent τελεσθέντος quod nihili eſt. In Voſſ. ad marginem eſt ſignum corruptelæ. Salmaſius corrigit αὐλοῦντος. Collat. Muret. explicat verbo διαπανᾶντος.

cuniam prodigit, omina hæc nihil ad ſe Adulator pertinere putat, ad hæc mutus eſt, hiſcere non audet: non aliter, quam ſi aliptes athletam ſinat inebriari ac libidini indulgere, eundemque gutti olearii aut ſtrigilis gratia graviter objurget: aut grammaticus ob tabellam ac ſtilum increpans puerum, ſolœciſmos ejus barbariſmoſve diſſimulet: aut ſi rhetor ineptus ac ridiculus de ipſa oratione nullum ferens judicium, vocem culpet, incuſetque graviter quod frigidæ potu arteriam corrumpat: vel perlegere juſſus miſere compoſitum ſcriptum, chartæ aſperitatem inſectetur, et librarii impuritatem atque ſocordiam. Ita plane cum videretur Ptolemæus litteris operam dare, de gloſſa aliqua, verſiculo, aut hiſtoria uſque ad mediam noctem diſputationes una traxerunt ejus aſſeclæ: neque in tanto tamen numero quiſquam fuit qui eum inhiberet crudeliter agentem ac contumelioſe, atrociaque ſupplicia exercentem. Denique Adulatores ſu-

ἀνθρώπου φύματα καὶ σύριγγας ἔχοντος, ἰατρικῷ σμιλίῳ τὰς τρίχας τέμνοι καὶ τοὺς ὄνυχας, οὕτως οἱ κόλακες B τῷ παῤῥησίαν πρὸς τὰ μὴ λυπήματα μέρη μηδ' ἀλγοῦντα προσφέρουσιν.

ιη'. Ἐπὶ δὲ τούτων ἕτεροι πανουργότεροι, καὶ πρὸς ἡδονὴν ἁρμόττοντα τῇ παῤῥησιάζεσθαι καὶ ψέγειν. Καθάπερ Ἄγις ὁ Ἀργεῖος, Ἀλεξάνδρου γελωτοποιῷ τινι μεγάλας δωρεὰς δόντος, ὑπὸ φθόνου καὶ λύπης ἐξέκραγεν, Ὦ τῆς πολλῆς ἀτοπίας· ἐπιστρέψαντος δὲ τοῦ βασιλέως πρὸς αὐτὸν ὀργῇ, καὶ δή, Τί σὺ λέγεις, εἰπόντος, Ὁμολογῶ, φησίν, ἄχθεσθαι καὶ ἀγανακτεῖν, ὁρῶν ὑμᾶς τοὺς ἐκ Διὸς γεγονότας ἅπαντας, ὁμοίως κόλαξιν ἀνθρώποις καὶ καταγελάστοις χαίροντας· καὶ γὰρ Ἡρακλῆς Κέρκωψί C τισι, καὶ Σειληνοῖς ὁ Διόνυσος ἐτέρπετο, καὶ σοὶ δοκεῖ τούτους ἰδεῖν ὄφιν εὐδοκιμοῦντας. Τιβερίου δὲ Καίσαρος εἰς τὴν σύγκλητόν ποτε παρελθόντος, εἷς τῶν κολάκων ἀναστὰς ἔφη, Δεῖν ἐλευθέρους ὄντας παῤῥησιάζεσθαι, καὶ

Lennep. ad Phal. corrigit ϛρεπλοῦντος, p. 73. Xylander non reddidit vertendo: at Amiotus in hanc ſententiam *religionis ſpecie indigna facinora perpetrabat*: quod, ut in rebus incertis, probo.

am libertatem iis duntaxat adhibentes, quæ neque lædunt neque dolent, perinde faciunt ac ſi quis hominis a tuberculis ac fiſtulis laborantis crines ungueſque cultro medico deſecet.

XVIII. Sunt alii his etiam aſtutiores, qui libertatem vituperationeſque ad voluptatem conciliandam accommodant. Sic Agis Argivus, cum Alexander cuidam ſcurræ magna daret dona, præ invidia ac dolore exclamavit, Proh rem abſurdiſſimam: cumque iratus rex ſe ad eum convertiſſet, et, Quid ais, dixiſſet: Fateor, inquit, indignari me ac moleſte ferre quod vos Jove genitos omnes video hominibus adulantibus ac ridiculis uti: nam et Hercules Cercopibus quibuſdam, et Bacchus Silenis ſeſe oblectavit, et tales apud te in pretio eſſe manifeſtum eſt. Tiberius autem Cæſar aliquando in curiam cum veniſſet, quidam Adulatorum ſurrexit, dixitque liberorum hominum liberas debere eſſe

μηδὲν ὑποφέλλειν, μηδ' ἀποσιωπᾶν τῶν συμφερόντων· ἀνατείνας δὲ πάντας ὅπως, γενομένης ἀπὸ σιωπῆς, καὶ τοῦ Τιβερίου προσέχοντος, Ἄκουσον, ἔφη, Καῖσαρ, ἃ σοι πάντες ἐγκαλοῦμεν, οὐδεὶς δὲ τολμᾷ φανερῶς λέγειν· ἀμελεῖς σεαυτοῦ, καὶ περιέσῃ σῶμα, καὶ καταπόνοις ὑπὲρ ἡμῶν, οὔτε μεθ' ἡμέραν, οὔτε νύκτωρ ἀναπαυόμενος. Πολλὰ δὲ αὐτῷ τοιαῦτα συνείροντος, εἰπεῖν φασι τὸν ῥήτορα Κάσσιον Σεβῆρον, Αὕτη τοῦτον ἡ παῤῥησία τὸν ἄνθρωπον ἀποκλείει.

ιθ'. Καὶ ταῦτα μὲν ἐλάττονά ἐστιν. Ἐκεῖνα δὲ ἤδη χαλεπὰ καὶ λυμαινόμενα τοὺς ἀνοήτους, ὅταν εἰς τὰ ἐναντία πάθη καὶ νοσήματα κατηγορῶσιν· ὥσπερ Ἰμέριος ὁ κόλαξ τῶν πλουσίων τινὰ ἀνελευθερώτατον καὶ φιλαργυρώτατον Ἀθηναίων, ὡς ἄσωτον ἐλοιδόρει καὶ ἀμελῆ, καὶ πεινήσοντα κακῶς μετὰ τῶν τέκνων· ἢ τοὺς ἀσώτους αὖ πάλιν καὶ πολυτελεῖς εἰς μικρολογίαν καὶ ῥυπαρίαν ὀνειδίζουσιν, ὥσπερ Νέρωνα Τίτος Πετρώνιος· ἢ τοῦς

D. 8. ἀνελευθερώτατον καὶ] Ad orationis integritatem requiritur ἀνελευθερώτατον ὄντα καὶ : ut Reiskius etiam vidit.

voces, nihilque dissimulandum aut reticendum eorum quæ prodessent. Qua oratione cum omnium attentionem excitasset, facto ei silentio, et Tiberio auscultante, Audi, inquit, Cæsar, quid in te universi desideremus, nemo tamen audet palam eloqui. Negligis teipsum, corporisque rationem tui non habes, sed te curis quas pro nobis geris neque interdiu neque noctu quietem capiendo atteris : cumque multa id genus collegisset, Cassium aiunt Severum oratorem dixisse : Ista hunc hominem libertas perdet.

XIX. Atque hæc quidem leviora sunt. Illa vero gravia jam et exitiosa imprudentibus, cum contraria verorum vitia ipsis objiciuntur. Ita Himerius assentator diviti cuidam Athenis illiberalissimo avarissimoque homini luxuriam exprobravit ac negligentiam, fore inquiens ut aliquando cum liberis probe esuriret. Aut cum sumptuosis ac prodigis sordes objiciunt nimiamque parsimoniam, ut Neroni fecit T. Petronius. Vel cum prin-

ὠμῶς καὶ ἀλγίως προσφερομένους ἄρχοντας ὑπηκόοις, ἀποθέσθαι κελεύωσι τὴν πολλὴν ἐπιείκειαν, καὶ τὸν ἄκαιρον ἔλεον καὶ ἀσύμφορον. Ὅμοιος δὲ τούτοις, καὶ ὁ τὸν εὐήθη καὶ βλάκα καὶ ἀβέλτερον, ὡς δεινόν τινα καὶ πανοῦργον φυλάττεσθαι καὶ δεδιέναι προσποιούμενος· καὶ ὁ τὸν βασκάνου δὲ καὶ φιλόλογον ἀεὶ καὶ ψέγειν χαίροντος, ἂν ποτε προσαχθεὶς ἐπαινέσῃ τινὰ τῶν ἐνδόξων, καθαπτόμενος καὶ ἀντιλέγων ὡς νόσημα τοῦτο ἔχοντος, Ἀνθρώπους ἐπαινεῖς μηδενὸς ἀξίους· τίς γὰρ οὗτός ἐστιν, ἢ τί λαμπρὸν ἢ πεποίηκεν, ἢ καὶ εἴρηκε; Μάλιστα δὲ περὶ τὰς ἐρωτικὰς τοῖς κολακευομένοις ἐπιτίθενται καὶ προσεκκαίουσιν. Ἀδελφοῖς μὲν γὰρ ὁρῶντες διαφερομένους, ἢ γονέων ὑπερφρονοῦντας, ἢ πρὸς γυναῖκας αὐτοὺς ὑβριστικῶς ἔχοντας, οὔτε νουθετοῦσιν, οὔτ' ἐγκαλοῦσιν, ἀλλὰ καὶ προσεπιτείνουσι τὰς ὀργάς· Οὐ γὰρ αἰσθάνῃ σαυτοῦ,

E. 5. Ὅμοιος] Recepi ex uno Mosc. 1. Vulgo omnes ὁμοίως.
F. 2. ἢ πεποίηκεν, ἢ καὶ εἴρηκε] εἴρηκεν ἢ πεποίηκε Mosc. 2. Harl. 1. Colleg. Nov. Vulcob. quod planius est. Prius ἢ omittit etiam E.
F. 4. Ἀδελφοῖς] Sumpsi ex C. D. Harl. 1. Pol. Jannot. Mez. Anon. T. V. B. Vulgo ἀδελφούς.
F. 5. ὑπεροπτικῶς] ὑποπτικῶς Mez. Bene ad sententiam, non item ad dicendi consuetudinem, quæ ὑπόπτως postulat.

cipes, a quibus subditi crudeliter inhumaniterque tractantur, deponere jubent nimiam clementiam, intempestivamque et inutilem misericordiam. Quorum simile est si quis cavere se et metuere utpote callidum versutumque hominem simulet eum, qui stupidus sit et fatuus: aut invidum ac maledicum adsiduisque gaudentem reprehensionibus, forte ad laudandum aliquem præclarum virum se convertentem, corripiat, impugnetque, et liberalitatem hanc laudandi, velut vitium ei inhærens carpat, dicens, Homines laudas nullius pretii: quis enim est hic, aut quid præclari fecit dixitve? Maxime vero Adulatores in amoribus adoriuntur suos, ignemque augent. Fratres enim cum vident dissentire, aut parentes despici, aut insolenter uxorem tractari, neque verbis castigant, neque reprehendunt, sed iras etiam incendunt: Non enim, inquiunt, sentis qui sis: ipse

καὶ σὺ τούτων αἴτιος, ἀεὶ θεραπευτικῶς προσφερόμενος καὶ ταπεινῶς· ἐὰν δὲ ποτὲ ἑταίραν ἢ μοιχεύτριαν ἐρω-
61 μένην κνησμός τις ἐξ ὀργῆς καὶ ζηλοτυπίας ἐπιγένηται, πάρεστι μετὰ παῤῥησίας λαμπρᾶς ἡ κολακεία, πῦρ ἐπὶ πῦρ ἐπιφέρουσα, καὶ διαπολεμοῦσα, καὶ καθηγορεῦσα τοῦ ἐρῶντος, ὡς ἀνέραστα πολλὰ καὶ σκληρὰ καὶ νεμεσητὰ ποιοῦντος.

Ὦ δυσχάριστε τῶν πυκνῶν φιλημάτων.

Οὕτως Ἀντώνιον οἱ φίλοι τῆς Αἰγυπτίας ἐρῶντα καὶ καιόμενον ἀνέπειθον ὡς ἐπ' ἐκείνης ἐρῷτο, καὶ λοιδορεῦντες ἐκάλουν ἀπαίδευτον καὶ ἀφρόνανον. Ἡ μὲν γὰρ καταλιποῦσα βασιλείαν τοσαύτην καὶ πατρῴας εὐδαι-
B μονας, φθείρει μετὰ σοῦ στρατευομένη, σχῆμα παλλακίδος ἔχουσα·

Σοὶ δέ τις ἐν στήθεσσιν ἀκήλητος νόος ἐστὶ,

καὶ θεραπείας αὐτῆς ἀνιωμένου· Ὁ δ' ἡδέως ἐξελεγχόμενος ὡς ἀδικοῦν, καὶ τοῖς κατηγορεῦσι χαίρων, ὡς οὐδὲ τοῖς ἐπαινοῦσιν, ἐλάνθανε τῷ νουθετεῖν δοκοῦντι προσ-

causa es hujus mali: ſemper enim obſequentem te ac ſubmiſſum præbuiſti. Verum ubi ex ira et obtrectatione animus exarſit meretricis aut adulteræ amore, ibi tum aperta cum libertate adulatio præſto eſt, ignem igni ſuperaddens, litigans, et amatorem eo nomine incuſans, quod multa non amatorie agat, dura multa et digna reprehenſione faciat: occinitque illud,

Ingrate tam crebris amoris oſculis.

Sic Antonio Amici flagranti Ægyptiæ amore perſuaſerunt ipſum ab ea amari, duritiemque ei et ſuperbiam exprobraverunt. Illa quidem, aiebant, tanto regno et fortunatis ſedibus relictis, formam corrumpit tecum militiam tolerans in concubinæ morem:

Sed tibi non ulla mens eſt placabilis arte,

illam etiam negligis cum his moleſtiis conflictantem: ille autem cui ejuſmodi commiſſi coargui dulce eſſet, quique his accuſatoribus, ſicut nullis laudatoribus gauderet, non ſenſit eo ſe quod commonefactio vi-

ἀφαφρεφόμενος. Ἔοικε γὰρ ἡ τοιαύτη παῤῥησία τοῖς τῶν ἀκολάστων δήγμασι γυναικῶν, ἐγείρουσα καὶ γαργαλίζουσα τῷ δακοῦσι λυπεῖν τὸ ἡδόμενον. Καὶ καθάπερ τὸν ἄκρατον ἄλλως βοηθοῦντα πρὸς τὸ κώνειον, ἂν ἐμμίξωσι προσβάλλοντες αὐτῷ, κομιδῇ ποιοῦσι τοῦ τοῦ φαρμάκου δύναμιν ἀβοήθητον, ὀξέως ἀναφερομένου ὑπὸ c τοῦ καρδίαν ἐπὶ θερμότητος· οὕτως τοῦ παῤῥησίαν ὑπιάμενοι μέγα βοήθημα πρὸς τοῦ κολακείαν οὖσαν οἱ πονηροὶ, δι' αὐτῆς κολακεύουσι τῆς παῤῥησίας. Ὅθεν οὐδὲ ὁ Βίας ἀπεκρίνατο καλῶς τῷ πυθομένῳ τί τῶν ζώων χαλεπώτατόν ἐστιν, ἀποκρινάμενος, ὅτι τῶν μὲν ἀγρίων ὁ τύραννος, τῶν δὲ ἡμέρων ὁ κόλαξ. Ἀληθέστερον γὰρ ἦν εἰπεῖν ὅτι τῶν κολάκων ἥμεροι μέν εἰσιν οἱ πρὸς τὸ βαλανεῖον οὗτοι καὶ πρὸς τοῦ τράπεζαν· ὁ δὲ εἰς τὰ δωμάτια καὶ τοῦ γυναικωνῖτιν ἐκτείνων, D ὥσπερ πλεκτάνας, τὸ πολυπρᾶγμον καὶ βάσκολον καὶ κακόηθες, ἄγριος καὶ θηριώδης καὶ δυσμεταχείριστος.

debatur, perverti. Similis eſt enim iſta libertas morſibus laſcivarum mulierum, quippe quo pungere videtur, eo ipſo voluptatem facit ac titillat. Ac ſicuti merum, quod alioqui adverſus cicutam valet, ſi ei cicuta immiſceatur, vim veneni plane immedicabilem facit, quod ea propter vini calorem actutum ad cor penetret: ita mali cum ſciant libertatem dicendi magnum adverſus aſſentationem eſſe præſidium, illa ipſa ad adulandum abuntur. Quapropter ne Biantis quidem dictum vitio plane caret, qui interrogatus quodnam animalium eſſet infeſtiſſimum, reſpondit, ferorum quidem, tyrannum: cicurum autem, Adulatorem. Verius enim dici poterat, Adulatorum quoſdam eſſe manſuetos, qui balnea et menſas ſectantur: qui vero curioſitatem, calumnias, et malignitatem ſuam, veluti polypus flagella, in ipſas uſque ædes et gynecea protendunt, ſævos eſſe, feroſque et intractabiles.

κ'. Εἷς δέ τις ἔοικε τρόπος τῆς εἰς φυλακῆς, ὃ γινώσκειν καὶ μνημονεύειν ἀεὶ ὅτι τῆς ψυχῆς τὸ μὲν ἀληθινὸν καὶ φιλόκαλον καὶ λογικόν ἐχούσης, τὸ δὲ ἄλογον καὶ φιλοψευδὲς καὶ παθητικόν, ὁ μὲν φίλος ἀεὶ τῷ κρείττονι πάρεστι σύμβουλος καὶ συνήγορος, ὥσπερ ἰατρὸς τὸ ὑγιαῖνον αὔξων καὶ διαφυλάττων· ὁ δὲ κόλαξ τῷ παθητικῷ καὶ ἀλόγῳ προσκάπτει, καὶ τοῦτο κνᾷ καὶ γαργαλίζει καὶ ἀναπείθει καὶ ἀφίστησι τοῦ λογισμοῦ, μηχανώμενος αὐτῷ πονηράς τινας ἡδυπαθείας. Ὥσπερ οὖν τῶν σιτίων ἔστιν ἃ μήτε αἵματι προσφύεται, μήτε πνεύματι μήτε νεύροις τινὰ τόνον ἢ μυελοῖς προστίθησιν, ἀλλ' αἰδοῖα προσκινεῖ, κοιλίαν ἐγείρει, καὶ σάρκα ποιεῖ σαθρὰν καὶ ὑπουλον· οὕτως ὁ τοῦ κόλακος λόγος οὐδὲν τῷ σωφρονοῦντι καὶ λογιζομένῳ προστίθησιν, ἀλλ' ἡδονήν τινα τιθασεύων ἔρωτος, ἢ θυμὸν ἀντείνων ἀνόητον, ἢ διαρθίζων

E. 3. αἰδοῖα παρακινεῖ, κοιλίαν ἐγείρει] Forte αἰδοῖα ἐγείρει, κοιλίαν παρακινεῖ.
E. 7. τιθασσεύων] Rarioris uſus verbum, probum puto: τιθηνεύων Reiſkius: Græcum erat τιθηνῶν.

XX. Una cavendi tales inſidias ratio eſt, quod ſciendum atque in promptu ſemper habendum eſt: cum animi pars una veritati atque honeſtati dedita, rationi rectæ obtemperet: altera bruta ſit, falſi appetens, et perturbationibus obnoxia: Amicum ſemper meliori parti ſe accommodare monitorem atque defenſorem, inſtar medici ſanitatem augentis atque conſervantis: Adulatorem vero brutæ et cupiditatibus addictæ parti ſe applicare, eamque pravis voluptatibus ſubmittendis ſcabere ac titillare, et a rectæ rationis obſequio avertere. Quemadmodum vero cibi quidam ſunt, qui neque ſanguini, neque ſpiritui neque nervis neque medullis virium quicquam apponunt, ſed pudenda tantum erigunt, ventrem ſuſcitant, ac carnem generant putridam et morboſam: ſic Adulatoris oratio nihil ſobriæ ac rationis imperio obſequenti parti adjicit: ſed cum ſemper vel amoris aliquam conciliet voluptatem, vel iram amentem incitet aut

φθόνον, ἢ φρονήματος ὄγκον ἐμποιῶν ἐπαχθῆ καὶ κενόν, ἢ λύπῃ συνεπιθρίων, ἢ τὸ κακόηθες καὶ ἀνελεύθερον καὶ ἄπιστον, ἀεί τισι βασκολαῖς καὶ περιαθήτοις δριμὺ καὶ φοβοδεὲς ποιῶν καὶ ὑποπτον, οὐ διαφεύξεται τὸν περιέχοντα. Ἀεὶ γὰρ ὑφορμεῖ τινι πάθει, καὶ τοῦτο παίνει, καὶ πάρεστι βουβῶνος δίκην ἑκάστοτε τοῖς ἐπιῤῥύλοις καὶ φλεγμαίνουσι τὸ ψυχῆς ὀπτιλόμενος. Ὀργίζῃ; κόλασον. Ἐπιθυμεῖς; ὤνησαι. Φοβῇ; φύγωμεν. Ὑποπτεύεις; πίσβυσον. Ἂν δὲ περὶ ταῦτα δυσφόρως ἢ τὰ πάθη, διὰ σφοδρότητα καὶ μέγεθος ἐκκρουομένου τοῦ λογισμοῦ, περὶ τὰ λοιπὰ λαβὴν παρέξει μᾶλλον, ὅμοιος ὤν. Καὶ γὰρ ἂν ὑποψία κραιπάλης τινὸς ἢ πλησμονῆς γενόμενον, καὶ διψάζοντα περὶ λουτρὸν καὶ τροφῆς, ὁ μὲν φίλος ἐφέξει, φυλάττεσθαι καὶ περισκοπεῖν παραινῶν· ὁ δὲ κόλαξ εἰς τὸ βαλανεῖον ἕλκει, καὶ κελεύει

F. 1. ἄπιστον] Repetivimus hoc ex Baſ. Xyl. C. D. E. Voſſ. Harl. 1. Colleg. Nov. ἄπειστον Ald. Steph. et reliqui.

F. 9. λοιπὰ] Forte verius eſt μικρὰ, quod habet A. C. D. E. Moſc. 1. 2. Harl. 1. Pol. Collat. Muret. Schott. Jannot. Anon. Mez. Jun. T. V. B. et vertendo ſecuti ſunt Xyl. et Amiot.

invidentiam irritet, aut moleſtum inanemque arrogantiæ faſtum ingeneret, vel dolorem lamentando augeat, vel malignitatem, illiberalitatem, pertinaciamve novis quibuſdam calumniis atque præſagiis exaſperet, acerbam meticuloſam et ſuſpicacem reddat, non fallet eos qui animum attendent: ſemper enim ſub aliquem ſubit animi affectum, eumque ſaginat, bubonis inſtar ſubinde morboſis et inflammatis animi motibus adnaſcens. Iraſceris? puni, inquit. Appetis? eme: Metuis? fugiamus. Suſpicaris? crede. Quod ſi circa hos motus non ita facile deprehendi poſſit, magnitudine cupiditatis, excuſſa ratione, tamen in minoribus capietur facilius, eundem ſeſe gerens. Nam ubi te viderit ſuſpicari de crapula aut repletione quid eris, ideoque de balneo aut alimento dubium cogitare, Amicus abſtinere hortabitur et conſiderate agere: Adulator vero in balneum trahet, no-

νεαρόν τι φρονοῦντα, ἢ μὴ κακῶν ἀνατάσῃ τὸ σῶμα. Καὶ πρὸς ὁδὸν ἢ πλοῦν ἢ τινα πρᾶξιν ὁρῶν ἀπομαλθακιζόμενον, ὃ φήσῃ κατεπείγειν τ' καιρόν, ἀλλὰ ταυτὸν ποιήσειν ὑπερθεμένους, ἢ πέμψαντας ἕτερον. Ἂν δὲ ὑποχρεωμένος ἀργύριον οἰκείῳ τινὶ δανείσειν ἢ ἀποδώσειν, μεταμέλητα μὲν, αἰδοῦτα δὲ· τῇ χείρονι ῥοπῇ προστιθεὶς ἑαυτὸν ὁ κόλαξ ἐπέρρωσε τὸν εἰς τὸ βαλάντιον νόμον, καὶ τὸ δυσωπούμενον ἐξέκοψεν, ὡς ἀναλίσκοντα πολλὰ, καὶ πολλοῖς ἀρκεῖν ἐθέλοντα, φείδεσθαι κελεύων. Ὅθεν, εἰ μὴ λανθάνωμεν ἑαυτοὺς ὑπερθυμοῦντες, ἀναισχυντοῦντες, ἀποδειλιῶντες, οὐ λήσεται ἡμᾶς ὁ κόλαξ. Ἐπὶ γὰρ ὁ συνηγορῶν ἀεὶ τούτοις τοῖς πάθεσι, καὶ πρὸς τὰς τούτων ἐκβάσεις παῤῥησιαζόμενος. Ταῦτα μὲν οὖν ἱκανὰ περὶ τούτων.

κα'. Ἐπὶ δὲ τὰς χρείας καὶ τὰς ὑπουργίας ἴωμεν

B. 4. ἐθέλοντα] ὀφείλοντα magnam a libris habet auctoritatem, A. C. D. E. Mosc. 1. 2. Voss. Harl. 1. Pol. Coll. Muret. Schott. Jannot. Anon. Mez. T. V. B. Ad sententiam utrum sit melius, haud facile dicam.

B. 8. ἐκβάσεις] ἐμβάσεις E. Voss. Anon. T. V. Neutrum satis placet. Forte ἐνστάσεις vel ἐντάσεις.

vumque aliquid apponere jubebit, neque corpori injuriam abstinentia facere. Idem si videat te ad iter, aut navigationem, opusve aliquod obeundum animo esse ob mollitiem segni, dicet nullam urgere temporis necessitatem, ac posse idem agi re dilata, aut alio misso. Quod si pollicitus familiari alicui pecuniam mutuo dare aut largiri, mutes consilium, et tamen pudore ducaris: momentum in deteriorem partem afferet Adulator, sententiamque pro crumena confirmabit, et verecundiam expellet, parcere te jubens ut qui impensas facias magnas, multisque velis sufficere. Itaque nisi nos nostræ ipsorum fallant cupiditates, impudentia, timiditas, nos non latebit Adulator: is enim est horum identidem affectuum patronus, libereque nos ut in his modum transgrediamur monet. Ac de his quidem satis.

XXI. Veniamus nunc ad usus et officia. Nam in his

ἤδη· καὶ γὰρ ἐν ταύταις πολλὰ ἀπεργάζεται σύγχυσιν καὶ ἀσάφειαν ὁ κόλαξ τῆς πρὸς τὸν φίλον διαφορᾶς, ἄοκνος δοκῶν εἶναι καὶ πρόθυμος ἐν πᾶσι καὶ ἀπροφάσιστος. Ὁ γὰρ τοῦ φίλου τρόπος, ὥσπερ ὁ τῆς ἀληθείας μῦθος, ἁπλοῦς ἐστι κατ' Εὐριπίδην καὶ ἀφελὴς καὶ ἄπλαστος· ὁ δὲ τοῦ κόλακος ὄντως

Νοσῶν ἐν αὐτῷ, φαρμάκων δεῖται σοφῶν,

καὶ πολλῶν νὴ Δία καὶ πρείττων. Ὥσπερ οὖν ἐν ταῖς ἀπαντήσεσιν, ὁ μὲν φίλος ἔστιν ὅτε μήτε εἰπὼν μήτε ἀκούσας μηδέν, ἀλλὰ προσβλέψας καὶ μειδιάσας, ὃ εὐμηνὲς καὶ τὸ οἰκεῖον ἔνδοθεν διδοὺς ταῖς ὄψεσι καὶ δεξάμενος, παρῆλθεν· ὁ δὲ κόλαξ πρόσχημα, καταδιώκει, δεξιοῦται πόρρωθεν, ἂν προσαγορευθῇ πρότερον ὀφθεὶς ἀπολογεῖται μὴ μαρτύρων καὶ ὅρκων πολλάκις· οὕτως ἐν ταῖς πράξεσι πολλὰ παραλείπουσιν οἱ φίλοι τῶν μικρῶν, οὐκ ἐξακριβοῦντες, οὐδὲ πολυπραγμονοῦντες οὐδέν, οὐδὲ ἑαυτοὺς εἰς πᾶσαν ὑπουργίαν ἐμβάλλοντες· ἀλλ' ἐκεῖνος ἐνταῦθα συνεχὴς καὶ ἐνδελεχὴς καὶ ἄπυστος, οὐ

frequenter ſuam et Amici differentiam Adulator confundit et obſcurat, dum ſe ubique impigrum atque alacrem abſque ulla recuſatione, oſtentat. Etenim Amici mores, ſicut veritatis apud Euripidem oratio, ſimplices ſunt, ſincerique, et nihil habent fictitium: Adulatoris autem revera

In ſemet ægri remediis bonis egent:

et multis profecto, et operoſis. Jam primum dum obviam ſibi fiunt, Amicus ſæpenumero neque compellans ipſe neque compellatus, placido tantum contuitu atque revidendo ultro citroque ſignificata intima benevolentia et familiaritate præterit: Adulator vero currit, perſequitur, eminus manum porrigit, ac ſi compelletur prius conſpectus, ſæpe teſtibus et jurejurando adhibitis ſe purgat. Eodem modo in actionibus Amicus multa minuta negligit non percunctans curioſeve perquirens omnia, neque ad quævis ſeſe objiciens miniſteria: Adulator autem in his frequens atque aſſiduus eſt et indefeſſus, nulli alteri

διδοὺς ἑτέρῳ τόπον ὀδὲ χώραν ὑπηρεσίας, ἀλλὰ βαλόμενος κελεύεσθαι, κἂν μὴ κελευσθῇ, δακνόμενος, μᾶλλον δὲ ὅλως ἐξαθυμῶν καὶ ποτνιώμενος.

κβ'. Ἐπὶ μὲν οὖν καὶ ταῦτα δηλώματα τοῖς νοῦν ἔχουσιν, οὐκ ἀληθινῆς φιλίας ὀδὲ σώφρονος, ἀλλ' ἑταιρήσεως καὶ θεραπευομένης ἑτοιμότερον ἢ δεομένων. Οὐ μὴν ἀλλὰ δεῖ καὶ τοῦτον ἐν ταῖς ἐπαγγελίαις σκοπεῖν τὴν διαφοράν. Εὖ γὰρ εἴρηται καὶ τοῖς περὶ ἡμῶν, φίλου μὲν ἐκείνῳ τὴν ἐπαγγελίαν,

Εἰ δύναμαι τελέσαι γε, καὶ εἰ τετελεσμένον ἐστί·

κόλακος δὲ ταύτῃ,

Αὔδα ὅ, τι φρονέεις.—

καὶ γὰρ οἱ κωμικοὶ, τοιούτους εἰσάγουσιν,

Ἐμὲ Νικόμαχε πρὸς τὸν στρατιώτην τάξατε,
Ἂν μὴ ποιήσω πέπονα μαστίγων ὅλον,
Ἂν μὴ ποιήσω σπογγιᾶς μαλακώτερον
Τὸ πρόσωπον.

Ἔπειτα τῶν μὲν φίλων ὀδεὶς γίνεται συνεργὸς, εἰ μὴ γένηται σύμβουλος πρότερον, ἀλλ' ὅταν δοκιμάσῃ καὶ συν-

E. 1. τῶν δεομένων] τοῦ δέοντος Mez. Certe hoc requiritur : nec illud eadem significatione dicitur. Forte latet vitium.

locum aut ſpatium miniſterii concedens, ſed juberi volens, ac niſi jubeatur, ægre ferens, atque adeo ſupplex animum deſpondens et plane implorans.

XXII. Quæ ipſa quidem ſanis argumenta ſunt non veræ ſobriæque amicitiæ, ſed meretriciæ ac ſe promtius quam oporteat ingerentis. Veruntamen eſt primum in promiſſionibus conſiderandum diſcrimen. Recte enim majores quoque noſtri dixerunt, Amici hanc eſſe promiſſionem,

Si noſtræ res eſt opis, et fieri potis ipſa,

Adulatoris autem hanc,

Dic quodcunque ſubeſt animo.—

nam et comici tales introducunt :

Nicomache, huic me militi componite,
Niſi hunc flagrorum fecero laſciviam,
Faciemque dedero molliorem ſpongia.

Deinde Amicus nemo rei gerendæ ſocium ſe præbet, niſi prius in conſilium adhibitus, decori aut utilitatis, rationibus

καταστήσῃ τὴν πρᾶξιν, ἢ τὸ πρέπον ἢ τὸ συμφέρον· ὁ δὲ κόλαξ, κἂν ἀποδῷ τις αὐτῷ τὸ συνδοκιμάσαι καὶ συναποφήνασθαι περὶ τοῦ πράγματος, οὐ μόνον ὑπείκειν καὶ χαρίζεσθαι βουλόμενος, ἀλλὰ καὶ δεδιὼς ὑποψίαν ὀκνοῦντος παρέχειν καὶ φεύγοντος τὸ ἔργον, ἐνδίδωσι καὶ συνεξορμᾷ τῇ ἐπιθυμίᾳ. Οὐδεὶς γὰρ ὅτι ῥᾳδίως πλούσιος οὐδὲ βασιλεύς, οἷος εἰπεῖν,

Ἐμοὶ γὰρ εἴη πλωχὸς, εἰ δὲ βούλεται, 63
Πτωχοῦ κακίων, ὅστις ὢν εὔνους ἐμοὶ,
Φόβον παρελθὼν τἀπὸ καρδίας ἐρεῖ.

ἀλλ' ὥσπερ οἱ τραγῳδοὶ χοροῦ δέονται φίλων συνᾳδόντων, ἢ θεάτρου συνεπιχροτοῦντος. Ὅθεν ἡ μὴν τραγικὴ Μερόπη παραινεῖ,

Φίλους δὲ τοὺς μὲν μὴ καλοῦντας ἐν λόγοις
Κέκτησο, τοὺς δὲ πρὸς χάριν σὺν ἡδονῇ
Τῇ σῇ πονηροὺς κλεῖθρον εἰργέτω στέγης.

Οἱ δὲ τἀναντίον δρῶσι, τοὺς μὴ μὴ καλοῦντας ἐν λόγοις, ἀλλ' ἀντιβαίνοντας ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος, ἀφοσιοῦνται· B τοὺς δὲ πρὸς χάριν, πονηροὺς καὶ ἀνελευθέρους καὶ γόητας, οὐ μόνον κλείθρων καὶ στέγης ἐντὸς, ἀλλὰ καὶ παθῶν καὶ

subductis inſtitutum comprobaverit. Adulator etiam ſi eum ad deliberandum de re, ferendamque ſententiam adſciſcas, non modo cedendi gratificandique ſtudio, ſed et ne in ſuſpicionem veniat detrectantis officium, cupiditati tuæ obtemperat, eique opem ſuam commodat. Non enim temere invenias divitem, aut regem, qui hoc uſurpare poſſit,

Mendicus utinam, ſive mendico libet
Inferior, in me qui modo animatus bene,
Timore miſſo dicat id quod ſenſerit.

nam hi quidem ut tragœdi chorum, ſic accinentes Amicos, aut theatri applauſum deſiderant. Ac tragica quidem Merope ſic præcipit:

Sermone blando cedere inſcios, para
Et retine Amicos, gratiæ et libidini
Inſervientes, ædibus clauſtrum arceat.

Vulgo autem contra agunt. Qui enim non aſſentantur verbis, ſed repugnant utilitatis gratia, eos averſantur: blandientes autem, malos homines et illiberales atque impoſtores, non intra fores duntaxat et domum, ſed et in affectus reſ-

πραγμάτων ἀπορρήτων λαμβάνουσιν. Ὧν ὁ μὲ ἁπλούστερος οὐκ οἴεται δεῖν οὐδ' ἀξιοῖ σύμβουλος εἶναι πραγμάτων τηλικούτων, ἀλλ' ὑπουργὸς καὶ διάκονος· ὁ δὲ πανουργότερος, ἔστι μὴν ἐν τῷ συμπαρεῖναι καὶ τὰς ὀφρῦς συνέχειν, καὶ συμπλανεύειν τῷ προσώπῳ, λέγει δὲ οὐδέν· ἂν δ' ἐκεῖνος εἴπῃ τὸ φαινόμενον, Ὦ Ἡράκλεις ἔφθης με, φησὶ, μικρὸν εἰπών, ἐγὼ γὰρ αὐτὸ τοῦτο λέγειν ἔμελλον. Ὡς γὰρ οἱ μαθηματικοὶ τὰς ὀπιφανείας
c καὶ τὰς γραμμὰς λέγουσι μήτε κάμπτεσθαι, μήτε διατείνεσθαι, μήτε κινεῖσθαι καθ' ἑαυτὰς, νοητὰς καὶ ἀσωμάτους οὔσας, συγκάμπτεσθαι δὲ καὶ συμπλατύνεσθαι καὶ συμμεθίστασθαι τοῖς σώμασιν, ὧν πέρατά εἰσιν· οὕτω τὸν κόλακα φωράσεις, ἀεὶ συνεπιφάσκοντα, καὶ συνεπιφαινόμενον, καὶ συναισθανόμενον, καὶ συνοργιζόμενον· ὥστε παν-

B. 7. ἔστι μὲν ἐν τῷ] Malim ἔστη quod dant Pol. Coll. Muret. Jannot. Schott. T. B. et vertendo expreſſit Amiotus: *ſubſiſtit.*

B. 8. ὀφρῦς συνέχειν] ὀφρῦς συνάγειν C. D. Moſc. 2. Harl. 1. quod magis placet.

C. 5. συνεπιφαινόμενον] Legendum puto συναποφαινόμενον, quod vidit et Reiſk. et verterunt Amiotus et Xyland.

C. 6. συναισθανόμενον] συννοδόμενον eſt pro varia lectione in D. haud ſcio an vera: Συναισθανόμενον νὴ Δία καὶ συνοργιζόμενον eſt in C. Moſc. 2. Harl. 1. Venet. Mez.

que arcanas admittunt: quorum qui ſimplicior eſt nequaquam decere putat, neque ſe dignum exiſtimat, qui in conſilium de tantis rebus adhibeatur, ſed miniſterium obire et exequi mandata ſui ait eſſe officii. Aſtutior autem deliberationi eatenus intereſt, ut ſupercilium contineat, vultumque ad annuendum componat: neque interim quicquam eloquitur: ubi vero ille ſententiam ſuam pronunciavit, Dii boni, inquit, paululo me antevertiſti, idem plane meditatum dicere. Sicut enim mathematici ſuperficies aiunt et lineas neque flecti neque intendi neque moveri per ſe quod corpore careant, ac intellectu modo percipiantur: flecti autem, intendi transferrique una cum corporibus, quorum ſunt extremitates: ita Adulatorem quoque deprehendes, ſemper alterius vocem, enuntiata, ſenſum, iramque ſubſequentem.

τελῶς ἔν γε τούτοις εὐφώρατον ἡ τὴν διαφοράν. Ἔτι δὲ μᾶλλον ἐν τῷ τρόπῳ τῆς ὑπουργίας. Ἡ μὲν γὰρ τοῦ φίλου χάρις, ὥσπερ ζῷον ἐν βάθει τὰς κυριωτάτας ἔχει δυνάμεις, ὑπόδεικτικὸν δὲ καὶ πανηγυρικὸν οὐδὲν ἔστιν· ἀλλὰ πολλάκις ὥσπερ ἰατρὸς λαθῶν ἐθεράπευσε, κἂν φίλος ὠφέλησεν ἐντυχών, ἢ διαλυσάμενος, ἀγνοοῦντος ὑπεμελήθεις. Τοιοῦτος Ἀρκεσίλαος ὢν τὰ ἄλλα, καὶ νοσοῦντος Ἀπελλοῦ τοῦ Χίου τὴν πενίαν καταμαθών, ἐπανῆλθεν μὲν αὖθις ἔχων εἴκοσι δραχμάς, καὶ καθίσας πλησίον, ἐνταῦθα μὲν εἶπεν οὐδέν, ἢ τὰ Ἐμπεδοκλέους στοιχεῖα ταυτί,

Πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γαῖα καὶ αἰθέρος ἤπιον ὕψος·

ἀλλ' οὐδὲ κατάκεισαι σὺ δεξιῶς· ἅμα δὲ διακινῶν ὑπὸ τὸ κεφάλαιον αὐτῷ, λαθὼν ὑπέβαλε τὸ κερμάτιον. Ὡς οὖν ἡ διακονοῦσα πρεσβύτις εὗρε, καὶ θαυμάσασα

C. 7. εὐφώρατον] Hoc, ut unice verum, ſumpſi ex Variis Lectionibus Edit. Græco-Latinæ: ubi litera ex illis tribus T. V. B. nulla adjecta eſt, librarii errore. Non longe abeunt alii codices. A. D. E. Moſc. 2. Voſſ. εὐφωρατάτην. Venet. εὐφωρατοτάτην.

Itaque hoc quidem in genere omnino facillimum eſt inveſtigatu diſcrimen. Magis tamen ipſo in modo obſequii liquet. Ab Amico enim quod præſtatur officium, veluti animal vel ovum intus præcipuam habet vim, ad oſtentationem et pompam nihil: ſed ſæpenumero ſicut medicus occulte ſanat, ita et Amicus collocutus, aut creditoribus diſſolvens, reſque ejus tranſigens, Amico prodeſt ignoranti pro ſe curam geri. Talis fuit et in cæteris officiis Arceſilaus qui ægrotantis Apellis Chii paupertate cognita, reverſus ad eum, drachmas una viginti attulit, aſſidenſque ægroto, Hic quidem (aiebat) nihil eſt præterquam Empedoclis illa elementa,

Ignis, aqua, et tellus, atque ætheris ambitus almi:

ſed tu etiam incommode cubas, ſimulque movens pulvinar ejus, clam pecuniam ſubjecit: quam cum vetula, quæ ægroto miniſtrabat, reperiſſet, A-

τῷ Ἀπελλῇ προσήγγειλε, γελάσας ἐκεῖνος, Ἀρκεσιλάῳ, εἶπε, τοῦτ' τὸ κλέμμα. Καὶ μὴν ἐοικότα γε τέκνα φύειν γονεῦσιν ἐν φιλοσοφίᾳ. Λακύδης γοῦν ὁ Ἀρκεσιλάου γνώριμος, ἀπ' εἰσαγγελίας φεύγοντι δίκην Κηφισοκράτει μετὰ τῶν ἄλλων φίλων παρειστήκει· τοῦ δὲ κατηγόρου τὸν δακτύλιον αἰτήσαντος, ὁ μὲν ἡσυχῇ προσκαθῆκεν, αἰσθόμενος δὲ ὁ Λακύδης ἐπέβη τῷ ποδί, καὶ ἐπέκρυψεν· ἦν δὲ ὁ ἔλεγχος ἐν ἐκείνῳ· μετὰ δὲ τὴν ἀπόφευξιν, τοῦ Κηφισοκράτους δεξιουμένου τοὺς δικαστάς, εἷς τις, ὡς ἔοικεν, εὐεργετικῶς ὃ γενόμενον, ἐκέλευσε Λακύδῃ χάριν ἔχειν, καὶ τὸ πρᾶγμα διηγήσατο, τοῦ Λακύδου πρὸς μηδένα φράσαντος. Οὕτως οἶμαι καὶ τοὺς θεοὺς εὐεργετεῖν τὰ πολλὰ λανθάνοντας, αὐτῷ τῷ χαρίζεσθαι, καὶ εὖ ποιεῖν, φύσιν ἔχοντας ἥδεσθαι. Τὸ δὲ τοῦ κόλακος ἔργον οὐδὲν ἔχει δίκαιον, οὐδ' ἀληθινόν, οὐδ' ἁπλοῦν, οὐδ' ἐλεύθερον· ἀλλ' ἱδρῶτα, καὶ διαδρομὴν, καὶ κραυγήν,

E. 4. ἀπ' εἰσαγ[ελίας] Sic A. C. E. Mosc. 1. Voss. Mez. Reliqui et vulgo ἀπεισαγγελίας.

E. 8. ἀπόφευξιν] Stephanus habuit ex Pol. et Leonic. Cæteri fere omnes ἀπόφασιν Ald. Bas. Xyl. A. C. D. E. F. Mosc. 1. Harl. 1. Colleg. Nov. Venet. Voss.

pellique cum admiratione renunciasset, subridens hic: Arcesilai, inquit, hoc est furtum. Et vero in philosophia locum habet illud, Nasci prolem parentum similem. Arcesilai discipulus Lacydes, una cum reliquis Amicis in judicio aderat Cephisocrati inscripti maleficii reo, ibi actore anulum rei postulante, cujus argumento eum convincere poterat, cum hunc Cephisocrates tacitus in terram demisisset, pede anulum imposito texit Lacydes. Absolutus autem Cephisocrates cum judicibus gratias privatim ageret, unus eorum, qui (ut apparet) factum observaverat, Lacydi eum jussit gratiam habere, remque gestam narravit, cum Lacydes ipse nemini eam exposuisset. Sic etiam deos puto plerumque occulte benefacere, cum ea sint natura, ut ipsa sua beneficentia delectentur. Adulatoris autem facta nihil habent justi, nihil veri, nihil simplex, nihil liberale. Sudat, discurrit, cla-

καὶ σιώπασιν ἀφοσώπῳ, ποιοῦσαν ἔμφασιν καὶ δόκησιν ὑπονοίας καὶ καταφευσμένης, ὥσπερ ζωγράφημα 64
ἄεργον ἀναιδέσι φαρμάκοις καὶ κεκλασμέναις τολίσι καὶ ῥυτίσι καὶ γωνίαις, σκιαγραφίας φαντασίαν ἐπαγόμενον. Ἔτι δὲ καὶ διηγούμενος ἐπαχθὴς ὡς ἔστιν ἕλκειν πλάνας τινὰς ὑπὲρ αὑτοῦ καὶ φενακίδας, εἶτα ἀπεχθείας ἄλλοις ἑτέρους, εἶτα φάσματα μυρία καὶ πάθη μεγάλα διεξιών, ὡς εἰπεῖν, Οὐκ ἄξια ταῦτα ἐκείνων. Πᾶσα μὲν γὰρ ὀνειδιζομένη χάρις, ἐπαχθὴς καὶ ἄχαρις καὶ σκ ἀνεκτή· ταῖς δὲ τῶν κολάκων οὐχ ὕστερον, ἀλλὰ φανερομένοις ἔνεστιν εὐθὺς τὸ ἐπονείδιστον καὶ δυσωπῶν. Ὁ δὲ φίλος, κἂν εἰπεῖν δέηται τὸ πρᾶγμα, μετρίως ἀπήγγειλε, περὶ 65 B
αὑτοῦ δὲ εἶπεν οὐδέν. Ὁ δὴ καὶ Λακεδαιμόνιοι Σμυρναίοις δεομένοις σῖτον πέμψαντες, ὡς ἐθαύμαζον ἐκεῖνοι τὴν χάριν, Οὐδέν, ἔφασαν, μέγα· μίαν γὰρ ἡμέραν ψηφισάμενοι ὃ ἄριστον ἀφελεῖν ἑαυτοῖς καὶ τοῖς ὑποζυγίων, ταῦτα ἠθροίσαμεν. Οὐ γὰρ μόνον ἐλεύθερος ἡ

mat, vultum contrahit, ut laborioſæ ac feſtinatæ operæ ſpeciem ſignificationemque præbeat: ut affectata aut inepta pictura quæpiam, quæ colorum luxurie ac audacia quadam inflexis plicis, rugis et angulis, evidentiæ ſpeciem inducit. Idem et narrando moleſtus eſt, dum explicat quemadmodum ejus cauſa vagatus, qua ſolicitudine fuerit, ut offenderit alios, tum alias ſexcentas res et gravia incommoda, ut dicere poſſis, Tanti hæc non erant. Etenim omnis quidem quæ exprobratur gratia, moleſta eſt et ingrata atque intolerabilis. Sed Adulatorum non poſtmodo, ſed etiam dum adhuc exhibentur officia, exprobrationem ſecum trahunt et pudefaciunt. Amicus autem, ſi res narranda ſit, modeſte id facit, de ſe ne verbum quidem. Quare Spartani, cum indigentibus Smyrnæis cibaria miſiſſent, iique beneficium hoc laudibus veherent, *Nil*, aiebant, *magnum fecimus, qui unius diei prandio ſibi ſuiſque jumentis per interdictum detracto, ſubſidium hoc ipſis collegimus.* Hujuſmodi be-

τοιαύτη χάρις, ἀλλὰ καὶ τοῖς λαμβάνουσιν ἡδίων, ὅτι τὰς ὠφελουμένας μεγάλα βλάπτεσθαι νομίζουσιν.

κγ'. Οὐ τοίνυν μάλιστα τῷ φεύγειν τὰς ὑπουργίας ἐπαχθεῖ τὸν κόλακος, οὐδὲ τῇ φεύγειν τὰς ἐπαγγελίας εὐχερείᾳ γνοίη τις ἂν τὸν φύσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τῷ καλῷ τῆς χρείας, ἢ αἰσχρῷ, καὶ διαφέροντι πρὸς ἡδονὴν ἢ ὠφέλειαν. Ὁ μὲν γὰρ φίλος οὐχ, ὥσπερ ἀπεφαίνετο Γοργίας, αὐτῷ μὲν ἀξιώσῃ τὰ δίκαια τὸν φίλον ὑπουργεῖν, ἐκείνῳ δ' αὐτὸς ὑπηρετήσῃ πολλὰ καὶ τῶν μὴ δικαίων.

Συσσωφρονεῖν γὰρ οὐχὶ συννοσεῖν ἔφυ.

μᾶλλον οὖν ἐκεῖνον ἀποτρέψει τῶν μὴ προσηκόντων· ἂν δὲ μὴ πείθῃ, καλὸν τὸ Φωκίωνος πρὸς Ἀντίπατρον, Οὐ δύνασαί μοι καὶ φίλῳ χρῆσθαι καὶ κόλακι, τυτέστι καὶ φίλῳ καὶ μὴ φίλῳ. Συνεργεῖν γὰρ δεῖ τῷ φίλῳ, μὴ συμπανουργεῖν· καὶ συμβουλεύειν μὴ συνεπιβου-

C. 7. ἀποτρέψει] Verius videtur ἀποτρέψει quod exſtat in D. Venet. Colleg. Nov. Convenit Vulc. ἀποτρέψῃ.

neficium non liberale tantum eſt, ſed et accipientibus eo gratius, quod cenſent non magno damno præbentium ſe id accipere.

XXIII. Porro non tantum ex importunitate in navanda opera, aut pollicendi levitate agnoſci poteſt Adulator: ſed ipſius etiam operæ honeſtate ſive turpitudine, et ad utilitatem voluptatemve reſpectu. Non enim verum eſt quod Gorgias dixit, Amicum ab Amico in rebus tantum juſtis operam poſtulaturum, illum autem ipſi in multis etiam non juſtis rebus operam daturum. Amicus

Namque ſapere una, deſipere una non ſolet.

itaque Amicum aut ab his quæ non decent avertet potius: aut ſi non perſuadeat, eo utetur, quod Phocion ad Antipatrum dixit, Non potes me et Amico uti et Adulatore, id eſt et Amico et non Amico. Adjuvandus eſt enim Amicus in faciendo, non in malefaciendo:

λεύειν· καὶ συμμαρτυρεῖν, μὴ συνεξαπατᾶν· καὶ συναγωνίζεσθαι νὴ Δία, μὴ συναδικεῖν. Οὐδὲ γὰρ τὸ συνειδέναι τοῖς φίλοις τὰ αἰσχρά, πόθεν γε δὴ τὸ συμπροσάπτειν καὶ D συναισχημονεῖν αἱρετόν ἐστιν; Ὥσπερ οὖν Λακεδαιμόνιοι μάχῃ κρατηθέντες ὑπὸ Ἀντιπάτρου, καὶ ποιούμενοι διαλύσεις, ἠξίουν ὅ τι βούλεται ζημιῶδες, αἰσχρὸν δὲ μηδὲν ὑπιστάμενοι αὐτοῖς· οὕτως ὁ φίλος καὶ τοιοῦτος. Ἂν μὴ τις ἢ δαπάνῃ ἢ κίνδυνον ἢ πόνον ἔχουσα χρεία καταλαμβάνῃ, προῆκτος ἀξιῶν καλεῖσθαι καὶ μετέχειν ἀπροφασίστως καὶ προθύμως· ὅπου δὲ πρόσεστιν αἰσχύνη μόνον, ἐὰν καὶ φείδεσθαι προαιτιάσηται. Ἀλλ' ἴσως κολακεία, τἀναντίον, ἂν μὴ ταῖς ὑπονόοις καὶ κινδυνώδεσιν ὑπουργίαις ἀπαγορεύει· κἂν ἀπεριώμενος χρήσῃς, σαθρὸν ἔκ τινος προφάσεως ὑπιχῇ καὶ ἀγεννές. E

C. 12. συνεξαπατᾶν] Concinnitatis lex poſtulat συγκαταμαρτυρεῖν vel συνεξαμαρτάνειν: et dudum dixi in Animadv. ad Plutarch. de Ser. Num. Vind. et adhuc dico.

D. 5. ἴσως ὁ φίλος καὶ τοιοῦτος] καὶ omittit unus, nec nominatus, ex T. V. B. Reliqui nil varietatis habent. Puto duas lectiones in hanc unam confuſas eſſe; quum alii libri haberent ἴσως ὁ φίλος, alii τοιοῦτος ὁ φίλος.

D. 9. μόνον] Jungendum cum ἐὰν.

in conſilio, non in parandis inſidiis; in teſtimonio, non in fraude: denique ſocius etiam adverſæ Amico fortunæ eſſe, non autem maleficii debes: ut enim aliquando conſcii Amicis turpitudinis alicujus ſimus, non tamen adjutores facti turpis aut ſocii eſſe velle debemus. Victi pugna ab Antipatro Lacedæmonii, cum pacis conditiones componerentur, ab eo flagitarunt, ut quæ vellet damnoſa ipſis, modo nihil turpe, injungeret. Ita Amicus quoque, ſi ſumptuoſum, periculoſum, aut laborioſum requiretur officium, primum ſe volet hoc poſci, alacriterque et nihil cauſatus obibit: tum duntaxat parci ſibi volet, ac recuſabit, ſi res vel minimum dedecus habebit. Contra Adulatorum eſt laborioſa ac periculoſa miniſteria ſubterfugere: et, ſi periculi faciundi cauſa veluti vas pulſes, ſub aliquo pretextu ſo-

ὧν δὲ ταῖς αἰσχραῖς καὶ ταπειναῖς καὶ ἀδόξοις ὑπηρεσίαις, ἀπόχρησαι, πάτησον· οὐδὲν ἡγεῖται δεινόν, οὐδὲ ὑβριστικόν. Ὁρᾷς τὸν πίθηκον; ὃ δύναται τιμὴν οἰκίαν φυλάττειν ὡς ὁ κύων, οὐδὲ βαστάζειν ὡς ὁ ἵππος, οὐδὲ ἀρότρῳ τὴν γῆν ὡς οἱ βόες· ὕβριν οὖν φέρει καὶ βωμολοχίαν, καὶ παιδιᾶς ἀνέχεται, γέλωτος ὄργανον ἐμπαρέχων ἑαυτόν. Οὕτω δὴ καὶ ὁ κόλαξ, ὃ συνειπεῖν, ὃ συνεισενεγκεῖν, ὃ συναγωνίσασθαι δυνάμενος, πόνου τε καὶ αἰσχύνης ἁπάσης ἀπολειπόμενος, ὧν ταῖς ὑπὸ μάλης
F πράξεσιν ἀπροφάσιστός ἐστι καὶ πιστὸς ἔρωτος ὑπηρέτης, καὶ πρὸς λύσιν πόρνης ἀκριβὴς, καὶ πότου δαπάνης ἐκκαθάραι λογισμὸν οὐκ ἀμελὴς, οὐδὲ ῥάθυμος ὢν δεῖπνων παρασκευαῖς, θεραπευτικὸς δὲ παλλακίδων· πρὸς δὲ κινδυνὰς ἀποθρασύνασθαι κελευσθεὶς, καὶ συνεκβαλεῖν γαμετὴν, ἄπτωτος καὶ ἀδυσώπητος. Ὥστε μηδὲ ταύτῃ δυσφώρατον εἶναι
65 τὸν ἄνδρα. Προσαπτόμενος δ' ὅ τι βάλοι τῶν ἀδόξων καὶ μὴ καλῶν, ἕτοιμος ἀφεῖναι ἑαυτὸν, ᾧ προσάπτοιτο χαριζόμενος.

nitum reddit obtuſum: in turpibus atque abjectis et ingloriis officiis abutere eo, calca: nihil indignum putabit aut contumelioſum. Simiam conſidera: domum ut canis cuſtodire, ferre ut equus, arare ut bos nequit, ergo contumelias fert et ſcurrilitatem ac luſus, et riſus inſtrumentum ſe præbet. Sic Adulator cum in dicendo, conſulendo, munia obeundo præſtare operam nullam queat, laborque eum et ſeria ſtudia omnia deſtituant: ad ea quæ ſub axilla geruntur, id eſt fœda et clandeſtina, impigrum ſeſe offert: miniſter amoris eſt fidus, in meretrice abducenda accuratus, non indiligens ad diluendam de ſumptu convivii curam, induſtrius in cœnis adornandis, pellicibus obſequioſus, juſſus ferocire adverſum affines, aut una juſtam uxorem exturbare, tum ſine miſericordia et ſtrenue impudens eſt. Itaque ne hic quidem difficile hominem deprehendas. Quicquid enim juſſeris turpe aut indecorum, paratus eſt in gratiam tuam nulla in re ſibi parcere.

κδ'. Οὐχ ἥκιστα δ' ἄν τις αὐτὸν ἐν τῇ πρὸς ἄλλους φίλους διαθέσει καταμάθοι πολὺ τοῦ φίλου διαφέροντα. Τῷ μὲν γὰρ ἥδιστόν ἐστι μετὰ πολλῶν φιλεῖν καὶ φιλεῖσθαι, καὶ τοῦτο πράττων ἀεὶ διατελεῖ περὶ τὸν φίλον, ὅπως πολύφιλος καὶ πολυτίμητος ἔσται· κοινὰ γὰρ τὰ φίλων ἡγεμὼν, οὐδὲν ὅπως οἴεται δεῖν κοινὸν ὡς τοὺς φίλους ὑπάρχειν· ὁ δὲ ψευδὴς καὶ νόθος καὶ ὑπόχαλκος, ἅτε δὴ μάλιστα γινώσκων ἑαυτὸν ἀδικοῦντα τὴν φι- B
λίαν, ὥσπερ νόμισμα πρόσημον ὑπ' αὐτῆς γενομένην, ἔστι μὲν καὶ φύσει φθονερὸς, ἀλλὰ τῷ φθόνῳ χρῆται πρὸς τοὺς ὁμοίους, διαμιλλώμενος ὑπερβάλλεσθαι βωμολοχίᾳ καὶ σπερμολογίᾳ, τὸν δὲ κρείττονα τρέμει καὶ δέδοικεν, ὥσπερ μὰ Δία πρὸς Λύδιον ἅρμα πεζὸς ἰχνεύων, ἀλλὰ πρὸς χρυσὸν ἐφθὸν, ὡς φησι Σιμωνίδης, ἀκήρατον οὐδὲ μόλιβδον ἔχων. Ὅταν οὖν ἐλαφρὸς ὢν, καὶ ὀπίκτητος, καὶ ἀπατηλὸς, ἐγκύψῃ ἀντεξετάζειν πρὸς ἀληθινὸν καὶ

B. 6. ἰχνεύων] οἰχνεύων A. E. F. Voſſ. Exempl. Turneb. eleganter quidem, nec tamen ut vulgata repudiatur. Pindari eſt, et apud alios, et Plutarchum Nicia, init. p. 523. D. Mox pro Σιμωνίδης Colleg. Nov. Πίνδαρος: voluit forte prius dictum ſignificare.

XXIV. Quod ſi obſerves quo modo erga alios ſit Amicos affectus, facile quantum ab Amico differat intelliges. Amico enim nihil jucundius eſt quam cum multis amare atque amari, in idque perpetuo dat operam, ut Amicus a quamplurimis diligatur atque colatur: Amicorum enim communia eſſe omnia cenſens, nihil magis putat commune debere eſſe atque ipſos Amicos. At falſus ille ac ſpurius et vitioſus, ut qui maxime intelligat ſe injuriam facere amicitiæ, quam inſtar numiſmatis adulterat, natura invidus cum ſit, adverſum ſui ſimiles invidentiam exercet, certans eos ſcurrilitate et garrulitate ſuperare: meliores autem metuit ac tremit, non ſane ad eos ut pedes ad Lydium currum incedens; ſed qui *collatus auro excocto ipſe*, ut ait Simonides, *ne plumbum quidem ſincerum habeat*. Itaque ubi cum vera gravi et ſolida amicitia levis, adſcititius, ac fallax ipſe

ἐμβριθῆ φιλίαν καὶ σφυρήλατον, οὐκ ἀναφέρων, ἀλλ'
C ἐξελεγχόμενος, ταὐτὸ ποιεῖ τῷ ζωγραφήσαντι τὺς ἀλεκτρυόνας ἀθλίως· ἐκεῖνός τε γὰρ ἐκέλευσε τὸν παῖδα τὺς ἀληθινὺς ἀλεκτρυόνας ἀποσοβεῖν ἀπωτάτω τοῦ πίνακος· οὗτος δὲ τὺς ἀληθινοὺς ἀποσοβεῖ φίλους, καὶ οὐκ ἐᾷ πλησιάζειν· ἂν δὲ μὴ δύνηται, φανερῶς μὲν ὑποσαίνει, καὶ θωπεύει καὶ τέθηπεν ὡς ἀμείνονας, λάθρα δ' ὑφίησί τινας καὶ ὑποσπείρει διαβολάς. Κρυφίου δὲ λόγου κινήσαντος ἔλκος, κἂν μὴ παντελῶς εὐθὺς ἐξεργάσηται, τὸ τοῦ Μηδίου φυλάττει μεμνημένος. Ἦν δὲ ὁ Μήδιος τοῦ περὶ τὸν Ἀλέξανδρον χοροῦ τῶν κολάκων οἷον ἔξαρχος,
D καὶ σοφιστὴς κορυφαῖος ὑπὲρ τὺς ἀρίστους συντεταγμένος· ἐκέλευεν οὖν θαῤῥούντως ἄπιεσθαι καὶ δάκνειν ταῖς διαβολαῖς, διδάσκων ὅτι κἂν θεραπεύσῃ ὁ ἕλκος ὁ δεδηγμένος, ἡ οὐλὴ μένει τῆς διαβολῆς. Ταύταις μὲν τοι ταῖς ἀλαῖς, μᾶλλον δὲ γαγγραίναις καὶ καρκινώμασι

C. 7. Κρυφίου δὲ λόγου κινήσαντος ἕλκος] Mutilatus videbatur locus Xylandro. Ego ſanum, ſed a Poeta quodam ſumptum puto. Κινήσαντος non mutem. C. κινήσαντος, non male: κινήσαντος Pol. Leonic. Vulc. Minus bene.

comparatur, id vero non ſuſtinet ſed deprehenſus, eum imitatur qui gallos inſcite depinxerat: is enim puerum veros gallos jubebat longiſſime a tabula abigere. Ita ergo Adulator veros Amicos arcet, neque appropinquare ſinit: aut, ſi hoc non poteſt, palam quidem eos demulcet: colitque et admiratur ut meliores: clanculum autem ſubmittit aliquas et ſpargit calumnias. Ubi autem occultus ſermo ulceris pruritum excitavit, ſi non ſtatim rem perfecit, memoria tamen tenet atque obſervat Medii dictum. Fuit is Medius chori Adulatorum qui Alexandrum cingebat veluti princeps, et ſophiſtarum ſummus præſtantiſſimis impoſitus: jubebat autem ſuos audacter calumnias jacere iiſque mordere alios, docens, tametſi admorſus ulcus ſanarit, tamen calumniæ cicatricem manſuram. His quidem cicatricibus ac vomicis aut gangrænis potius et cancris corroſus Alex-

διαβρωθεὶς Ἀλέξανδρος, ἀπώλεσε καὶ Καλλισθένη, καὶ Παρμενίωνα, καὶ Φιλώταν· Ἄγνωσι δὲ καὶ Βαγώαις καὶ Ἀγησίαις καὶ Δημητρίοις ἀφειδῶς ἐνέδωκεν ἑαυτὸν ὑποσκελίζεσθαι, προσκυνούμενον καὶ καταφρονούμενον καὶ ἀναπλατύνομενον ὑφ' αὑτῷ ὥσπερ ἄγαλμα βαρβαρικόν. Οὕτως μεγάλην ἔχει ὁ πρὸς χάριν δύναμιν, καὶ μείζω, ὡς ἔοικεν, ἐν τοῖς μείζοσι τοῖς δοκοῦσι. Τὸ γὰρ οἴεσθαι τὰ κάλλιστα μετὰ τοῦ βούλεσθαι, πίστιν ἅμα τῷ κόλακι καὶ θράσος δίδωσι. Τῶν μὲν γὰρ τόπων τὰ ὑψηλὰ δυσπρόσοδα καὶ δυσέφικτα γίνεται τοῖς ἐπιβουλεύουσι· τὸ δ' ἐν ψυχῇ νοῦν οὐκ ἐχούσῃ δι' εὐτυχίαν ἢ δι' εὐφυΐαν ὕψος καὶ φρόνημα, τοῖς μικροῖς καὶ ταπεινοῖς μάλιστα βάσιμόν ἐστι.

κε'. Ὅθεν ἀρχόμενοί τε τοῦ λόγου παρεκελευσάμεθα, καὶ νῦν πάλιν παρακελευόμεθα τὸ φίλαυτον ἐκκόπτειν ἑαυτῷ καὶ τὴν οἴησιν· αὕτη γὰρ ἡμᾶς προκολακεύουσα, μαλακωτέρους

E. 4. θράσος] Forte verius est θάρσος: quod habent D. Venet. Voss. item C. pro varia lectione, et T.

E. 7. ἢ δι' εὐφυΐαν] Puto glossam aut correctionem annotatoris esse. Certe non congruit sententiæ loci. Voss. quidem in margine habet ἀφυΐαν.

ander, Callisthenem interfecit, et Parmenionem, et Philotam: Agnonibus autem, Bagois, Agesiis et Demetriis sese large tradidit supplantandum, cum ab his adoraretur, vestiretur, adornareturque ut barbaricum quoddam simulacrum. Ita magnam assentatio habet vim, ac nimirum maximam apud eos qui maximi putantur: fidem enim et audaciam Adulatori parat, quod ii et putant se optima habere, et volunt. Etenim sublimia loca difficilia aditu sunt insidiantibus: sed animi ejus, qui aut propter fortunæ indulgentiam, aut eximiam naturam, decipit nec mentis est compos, elatio et alta de se cogitatio, parvis et humilibus aditum facillimum præbet.

XXV. Quapropter et initio hujus commentarii monuimus, et nunc iterum hortamur, ut sui quisque amorem et arrogantiam exscindat, hæc enim adulatione occupans, faciliores nos et jam præpara-

ποιεῖ τοῖς θυραίοις κόλαξιν, ὡς ἑτοίμους ὄντας. Ἂν δὲ πειθόμενοι τῷ θεῷ, καὶ τὸ Γνῶθι σαυτὸν, ὡς ἑκάστῳ τῶν παντὸς ἀξιόν ἐστι μαθόντες, ἅμα καὶ φύσιν καὶ τροφὴν καὶ παίδευσιν ἑαυτῶν ἀναθεωρῶμεν, ἐλλείμματα μυρία τοῦ καλοῦ καὶ πολὺ τὸ φαύλως καὶ εἰκῇ συμμεμιγμένον ἔχουσαν ἐν πράξεσιν, ἐν λόγοις, ἐν πάθεσιν, ἃ πάνυ ῥᾳδίως ἐμπεριπατεῖν τοῖς κόλαξιν ἑαυτοὺς παρέξομεν. Ἀλέξανδρος μὲν γὰρ ἀπιστεῖν ἔφη τοῖς θεὸν αὐτὸν ἀναγορεύουσιν, ἐν τῷ καθεύδειν μάλιστα καὶ ἀφροδισιάζειν, ὡς ἀγενέστερος δὴ ταῦτα ἢ παθητικώτερος αὐτῶν γινόμενος. 66 Ἡμεῖς δὲ πολλὰ πολλαχοῦ τ' ἰδίων αἰσχρὰ, καὶ λυπρὰ, καὶ ἀτελῆ, καὶ ἡμαρτημένα καθορῶντες ἀεὶ, φωράσομεν ἑαυτοὺς οὐκ ἐπαινοῦντος φίλου καὶ κατευλογοῦντος δεομένους, ἀλλ' ἐλέγχοντος καὶ παῤῥησιαζομένου καὶ ψέγοντος

F. 2. ὡς ἑτοίμους ὄντας] Friget, nec ſanum videtur. Malo ὥς τινας ὄντας, quod codex F, bonus ille et antiquus, ab eadem manu, pro varia lectione, in margine habet.

F. 3. τὸ Γνῶθι σαυτὸν, ὡς ἑκάστῳ] Vulgo, τῷ Γνῶθι σαυτὸν, ὡς ἕκαστον: nulla ſententia: quam reſtituere ſtuduerunt legendo—ὡς παρὰ ἕκαστον, *in omni re*, Pol. Leonic. Jannot. Schott. T. V. ac vertendo ſecuti ſunt Amiotus et Xylander. Ego τὸ ſumpſi ex A. C. D. E. Moſc. 1. Coll. Nov. Pol. Leonic. Mez. ἑκάστῳ ex A. Voſſ. Anon. T. V. Mez.

A. 2. φωράσομεν] Sic ex uno dedi Moſc. 1. Reliqui, et vulgo, φωράσωμεν.

A. 3. δεομένους] Abeſt ab Ald. Baſ. Xyl. Moſc. 1. 2. Harl. 1. Colleg. Nov. Addidit Stephanus ex Pol. Leonic. Jannot. Anon. Vulc. Exemplo Turneb. quibuſcum reliqui ſcripti conſentiunt.

tos externis præbet Adulatoribus. Si vero deum illum ſecuti, et quantæ utilitatis unicuique ſit, *Noſce teipſum*, intelligentes, naturam, educationem, inſtitutionemque noſtram examinaverimus, quæ innumeros defectus pulchritudinis, plurimum vitii ac temeritatis admixtum habeat in actionibus, in verbis, in animi motibus, non ita facile calcari nos ab Adulatoribus patiemur. Alexander aiebat ſomno potiſſimum ac re venerea ſe doceri, fidem non eſſe habendam iis qui ipſum deum appellabant; quod his duabus in rebus ſeipſo deterior fieret ac imbecillior. Et nos multa paſſim atque identidem turpia, moleſta, imperfecta, nobis ineſſe obſervantes, ſentiemus non Amico nobis laudatore atque prædicatore, ſed reprehenſore et libere vitia

ἡμᾶς ἰδίᾳ κακῶς ποιοῦσι. Ὀλίγοι μὲν γὰρ ἐκ πολλῶν εἰσιν οἱ παῤῥησιάζεσθαι μᾶλλον ἢ χαρίζεσθαι τοῖς φίλοις τολμῶντες· ἐν δὲ τοῖς ὀλίγοις αὖθις οὐ ῥᾳδίως ἂν εὕροις ὀπτιμένους τοῦτο ποιεῖν, ἀλλ' οἰομένους, ἂν λοιδορῶσι καὶ ψέγωσι, παῤῥησίᾳ χρῆσθαι. Καίτοι καθάπερ ἄλλῳ τινὶ φαρμάκῳ, καὶ τῷ παῤῥησιάζεσθαι μὴ τυχόντι καιροῦ, τὸ λυπεῖν ἀχρήστως καὶ ταράττειν πρόσεστι, καὶ ποιεῖν τρόπον τινὰ μετ' ἀληδόνος, ὃ ποιεῖ μεθ' ἡδονῆς τὸ κολακεύειν. Βλάπτουσι γὰρ οὐκ ἐπαινούμενοι μόνον ἀκαίρως, ἀλλὰ καὶ ψεγόμενοι· καὶ τοῦτο μάλιστα τοῖς κόλαξιν εὐλήπτους καὶ πλαγίους προσδίδωσιν, ἀπὸ τῶν σφόδρα προσαντῶν καὶ ἀντιτύπων ὥσπερ ὀπὶ τὰ κοῖλα καὶ μαλακὰ δίκην ὕδατος ἀπολιθαίνοντας. Διὸ δεῖ τὴν παῤῥησίαν ἥβης κεκρᾶσθαι, καὶ λόγον ἔχειν, ἀφαιροῦντα τὸ ἄγαν καὶ τὸ ἄκρατον αὐτῆς ὥσπερ φωτός, ἵνα μὴ ταραττόμενοι μηδ' ἀληθοῦντες ὑπὸ τῶν ἅπαντα μεμφομένων καὶ πᾶσιν ἐγκαλούντων, καταφεύγωσιν εἰς

A. 5. ἰδίᾳ] νὴ Δία D. forte rectius.

noſtra increpante opus eſſe. Pauci enim de multis ſunt, qui libere potius cum Amicis loqui audeant, quam gratificari: et in illis ipſis paucis non facile inveneris qui libertate uti ſciat: ſed fere putant libere ſe dixiſſe, ſi vituperaverint et conviciati ſint. Enimvero ut alia medicamenta, ita et libertas dicendi intempeſtive uſurpata abſque utilitate moleſtiam adfert ac perturbat, facitque idem quodammodo cum dolore, quod adulatio cum voluptate. Non enim laudationes modo ſed et vituperationes nocent, ſi alieno adhibentur tempore: atque hoc maxime Adulatoribus homines et capi faciles reddit, et ad plagam opportunos, cum a nimis arduis atque duris, in morem aquæ ad mollia et humilia delabuntur. Itaque morum lenitate ac jucunditate oportet temperatam eſſe libertatem, ut ei velut lumini nimia vis et fulgor adimatur: ne perturbati et dolore affecti ab iis qui omnia reprehendunt et culpant, ad Adulatorem veluti

C τὴν τῦ κόλακος σκιὰν, καὶ πρὸς τὸ μὴ λυποῦν ἀποτρέφονται. Πᾶσαν μὲν γὰρ, ὦ Φιλόπαππε, κακίαν φευκτέον ἐστὶ δι' ἀρετῆς, οὐκ ἀφ' ἑτέρας κακίας, ὥσπερ ἔνιοι δοκοῦσιν, αἰσχυντηλίαν μὲν ἀναισχυντίᾳ φεύγειν, ἀγροικίαν δὲ βωμολοχίᾳ, δειλίας δὲ καὶ μαλακίας ἀπωτάτω οἴεσθαι τὸν τρόπον, ἂν ἔγκειται φαινωνίαι λαμυρίας καὶ θρασύτητος. Ἔνιοι δὲ καὶ δεισιδαιμονίας ἀθεότητα, καὶ πανουργίαν ἀβελτηρίας ἀπολόγημα ποιοῦνται, καθάπερ ξύλον τὸ ἦθος ἐκ καμπῆς εἰς τὐνάντιον, ἀπειρίᾳ τῦ κατορθοῦν, ἀφαιρέοντες. Αἰσχίστη δὲ κολακείας ἄρνησις, ἀνωφελῶς λυπηρὸν τῷ εἰ), καὶ κωμῳδῆ τινὸς ἀμέσως καὶ ἀτέχνως πρὸς εὔνοιαν ὁμιλίας, ἀνδρίᾳ καὶ χαλεπότητι φεύγειν τὸ ἀγεννὲς ἐν φιλίᾳ καὶ ταπεινόν· ὥσπερ ἀπελεύθερον ἐν κωμῳδίᾳ τὴν κατηγορίαν ἰσηγορίας ἀπόλαυσιν ἡγούμενον. Ἐπεὶ τοίνυν αἰσχρὸν μὲν ἐστι κολακείᾳ πρέπεσθαι, διώκοντα τὸ πρὸς χάριν, αἰσχρὸν δὲ,

D. 1. Αἰσχίστη] Sic recte Baſ. Xyl. Voſſ. in margine. Reliqui vitioſe Αἰσχίστης.

in umbram confugiant, eoque divertant, unde non lædantur. Omne enim vitium, Philopappe, virtute, non adverſo vitio effugiendum eſt, in quo errant nonnulli, pudibunda illa verecundia impudentiam, ruſticitatem ſcurrilitate effugientes, ac tum ſe longiſſime abeſſe a timiditate et mollitie putantes, cum proximi videntur temeritati eſſe et audaciæ: quidam etiam impietate ſuperſtitionem, ſtoliditatem improba aſtutia refutant, mores inſtar ligni ab una parte in alteram incurvantes, dum ejus corrigendi rationem ignorant. Turpiſſima vero eſt adulationis inficiatio, ſine utilitate moleſtias exhibere: ac plane inſulſæ cujuſdam et ad benevolentiam imperitæ conſuetudinis eſt, acerbitate ac moroſitate id evitare ut quod in amicitia illiberale habetur et abjectum: ut in comœdia libertinus criminandi licentiam æquum jus libere dicendi putat. Quoniam ergo turpe eſt gratiæ captandæ ſtudio Adulatorem fieri, turpe item vitandæ adu-

φεύγοντα κολακείαν, παῤῥησίας ἀμετρίᾳ διαφθεῖραι τὸ φιλικὸν καὶ κηδεμονικόν· δεῖ δὲ μηδέτερον παθεῖν, ἀλλ' ὥσπερ ἄλλῳ τινὶ, καὶ τῇ παῤῥησίᾳ τὸ καλὸν ἐκ τοῦ μετρίου λαβεῖν· αὐτὸς ἔοικεν ὁ λόγος ὁ ὃν ἐφεξῆς ἀπαιτοῦμεν, ὑποτιθέναι τοῦτο τῇ τοῦ συγγράμματος κορωνίδι.

κϛ'. Ὥσπερ οὖν κηρᾶς τινας ἐπούσας τῇ παῤῥησίᾳ πλείονας ὁρῶντες, τοῦτον ἀφαιρῶμεν αὐτῆς τὴν φιλαυτίαν, εὖ μάλα φυλαττόμενοι μὴ διά τι τῶν ἰδίων οἷον ἀδικούμενοι καὶ ἀληθοῦντες, ὀνειδίζειν δοκῶμεν. Οὔτε γὰρ ὑπ' εὐνοίας, ἀλλ' ὑπ' ὀργῆς οἴονται γίνεσθαι τὸ ὑπὲρ αὑτοῦ τοῦ λέγοντος γινόμενον λόγον, οὔτε νουθέτησιν, ἀλλὰ μέμψιν εἶναι. Φιλικὸν γὰρ ἡ παῤῥησία καὶ σεμνόν· ἡ δὲ μέμψις, καὶ φίλαυτον καὶ μικρολόγον. Ὅθεν αἰδοῦνται τοὺς παῤῥησιαζομένους καὶ θαυμάζουσι, τοῖς δὲ μεμφομένοις ἀντεγ-

E. 2. ὑποτιθέναι τοῦτο τῇ τοῦ συγγράμματος κορωνίδι] Sic Stephanus, nec male. Varie diſſentiunt codices. Τοῦτο omittunt, et alio ordine dant ὑποτιθέναι τῇ κορωνίδι τοῦ συγγράμματος Ald. Baſ. Xyl. Moſc. 1. 2. Venet. Harl. 1. Eodem ordine τοῦτο omittunt A. D. E. Voſſ. Colleg. Nov. Inſerit Junius; eadem de cauſa Xyl. antecedens αὐτὸς mutavit in αὐτό. Magis etiam diſſentit D. ἐπιλιθέναι τὴν κορωνίδα τῷ συγγράμματι· plena certe ſententia.

E. 3. ἐπούσας] Sic Ald. Baſ. A. C. D. E. F. Moſc. 1. Voſſ. At ἐπούσα; Steph. et Xyl. ἐνούσας Mez. Poſſis et ὑπούσας.

lationis gratia, libertate dicendi immoderata amicitiæ ſalutarem curam corrumpere: ac utrunque vitium fugiendum eſt, atque ut aliis in rebus etiam libertatis in dicendo decorum e mediocritate ſumendum. Ipſa deinceps oratio videtur poſtulare, ut ſub finem commentarii hujus ea de re præcipiam.

XXVI. Ergo cum videamus libertati dicendi complura adhærere vitia: primum, ei amorem noſtri cæcum demamus, ac diligenter caveamus, ne in aliqua re noſtra veluti læſi aut dolentes, id videamur exprobrare: non enim a benevolentia, ſed ab ira proficiſci putant ſermonem, quo quis pro ſe ipſo utitur, neque admonitionis loco, ſed quærelæ, accipiunt. Eſt enim libertas amica res et gravitatem habet: reprehenſio et amorem ſui, et animi illiberalitatem. Unde fit, ut revereamur admiremurque libere nos increpantes, criminantibus autem par refe-

καλοῦσι καὶ καταφρονοῦσιν· ὥσπερ ὁ Ἀγαμέμνων τὸν
F Ἀχιλλέα παῤῥησιάζεσθαι δοκοῦντα μετρίως, οὐχ ὑπέ-
μεινε· τὸν δ' Ὀδυσσέως καθαπλουμένου πικρῶς καὶ λέγοντος,

Οὐλόμεν', αἴθ' ὄφελλες ἀεικελίου γρατοῦ ἄλλου
Σημαίνειν,

ἐπεῖχε καὶ καρτερεῖ, τῷ κηδεμονικῷ τοῦ λόγου καὶ νοῦν
ἔχοντι συγκαλόμενος. Οὗτος μὲν γὰρ οὐκ ἔχων ἰδίαν
67 προφάσιν ὀργῆς, ἐπαῤῥησιάζετο πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ τῆς
Ἑλλάδος· ἐκεῖνος δὲ δι' αὑτὸν ἐδόκει μάλιστα χαλε-
παίνειν. Αὐτός γε μὲν ὁ Ἀχιλλεύς, καίπερ ὢν γλυκύ-
θυμος οὐδ' ἀγανόφρων, ἀλλὰ

Δεινὸς ἀνὴρ, οἷος καὶ ἀναίτιον αἰτιάασθαι,

παρεῖχε τῷ Πατρόκλῳ σιωπῇ καταφέρειν αὐτοῦ πολλὰ
τοιαῦτα,

Νηλεὲς, οὐκ ἄρα σοί γε πατὴρ ἦν ἱππότα Πηλεὺς,

F. 4. Σημαίνειν] Ἄρχειν D. Ἀνασσειν A. E. D. in marg. Mosc. 1. 2. Harl. 1. Voss. Pol. Leonic. Vulc. Exempl. Turneb.
F. 6. ἰδίαν] Stephanus sumpsit a Collat. Muret. Schott. Jannot. Anon. Nec erat quare repudiaret ἰδίας, quod est in Ald. Bas. Xyl. A. D. E. Mosc. Venet. Voss. Harl. 1.
A. 2. δι' αὑτῶν] Bene Steph. et ante eum Bas. hinc Xyl. itaque correxerant Pol. Leonic. Jannot. Schott. et nostri consentiunt codices. Una Aldina αὐτῶν.

ramus eosque contemnamus: sicut Agamemnon Achillem, qui tamen non ultra modum provehi libertate dicendi videbatur, non ferens, Ulyssi acerbe increpanti, ac dicenti,

O aliis utinam, dux pernicioſe, catervis,
Non bis ſigna dares!——

concedit, ac perfert, oratione illa consultrice ac sapienti compressus. Hic enim cum nihil esset privatæ causæ, ob publicum Græciæ commodum ista utebatur libertate: Achilles sua ipsius potissimum causa infensus esse videbatur. Quin et ipse Achilles, homo nequaquam lenis aut placidi animi, sed

Difficilis, velque inſontem culpare paratus,

tamen Patroclum tacitus audivit multa ipsi talia objicientem,

Non tibi, ſæve, pater Peleus, Thetiſve creatrix,

Οὐδὲ Θέτις μήτηρ· γλαυκὴ δέ σ' ἔτικτε θάλασσα,
Πέτραι τ' ἠλίβατοι· ὅτι τοι νόος ἐξὶν ἀπηνής.

ὥσπερ γὰρ Ὑπερείδης ὁ ῥήτωρ ἠξίου σκοπεῖν Ἀθηναίους μὴ μόνον εἰ πικρός ἐστιν, ἀλλ' εἰ καὶ χαρίεις πικρός· B οὕτως ἡ τοῦ φίλου νουθεσία καθαρεύουσα παντὸς ἰδίου πάθους, αἰδεσίμου ἐστὶ καὶ σεμνὸν καὶ ἀναντίβλεπτον. Ἐὰν δὲ δὴ καὶ φθονεροῦς ἤ τις ὢν τῷ παῤῥησιάζεσθαι, τὰ μὲν εἰς αὐτὸν ἁμαρτήματα τοῦ φίλου κομιδῇ χαϊέμενος καὶ ἀπολείπων, ἄλλας δέ τινας αὐτῷ πλημμελείας ἐλέγχων, καὶ δάκνων ἐφ' ἑτέροις, καὶ μὴ φειδόμενος, ἄμαχος ὁ τόνος τῆς παῤῥησίας ἔτός ἐστι, καὶ τῇ γλυκύτητι τοῦ νουθετοῦντος ὀπωπιείνων τὸ πικρὸν καὶ αὐστηρὸν τῆς νουθεσίας. Ὅθεν εὖ μὲ εἴρηκε, Τὸ δεῖν ἐν ταῖς ὀργαῖς καὶ ταῖς διαφοραῖς ταῖς πρὸς τοὺς φίλους, μάλιστα προσέχειν τὸν καὶ σκοπεῖν τοῖς ἐκείνοις συμ- C φερόντων ἢ προσόντων· οὐκ ἧττον δὲ τοῦτο φιλικόν ἐστι, τὸ παρρησίας καὶ ἀμελείας δοκεῖν αὐτούς, ὥσπερ ἄλλων

B. 8. ἐπιτείνων] Reiskius acute ἐπιλεαίνων. At ne sic quidem sententia expletur, quæ requirit utrumque verbum, ita fere: ἐπιλεαίνων τὸ πικρὸν καὶ αὐστηρὸν, ἐπιτείνει τὴν νουθεσίαν. Forte ita scripsit Plutarchus: affirmare, eum ita scripsisse, meum non est.

Sed te cæruleo genuit sub gurgite pontus,
Et scopuli, namque est ferum et intractabile pectus.

Sicut enim Hyperides rhetor ab Athenienſibus poſtulabat, ut non tantum conſiderarent an acerbe diceret, ſed et an gratis eſſet acerbus: ſic Amici admonitio omni privato affectu vacua, venerabilis eſt et gravis, et contra quam oculos non audeas tollere. Ubi vero eum qui libere reprehendit conſtat quæ Amicus in ipſum peccarit plane miſſa facere, alia autem ejus delicta arguere, eumque non molliter ob iſta ſed aſpere inceſſere, id genus libertatis vim habet inexpugnabilem, ipſaque monentis ſuavitate monitionis acerbitatem et auſteritatem auget. Itaque recte quidem dictum eſt, *amicos, in iris et jurgiis id maxime agere ac ſpectare debere, ut amicorum utilitati conſulant et honori:* non minus tamen hoc quoque ad rationes amicitiæ pertinet, cum ipſi negligi et contemni videmur, ut tum

ἀμελημένων παῤῥησιάζεσθαι, καὶ ὑπομιμνήσκειν, ὡς Πλάτων ἐν ταῖς πρὸς Διονύσιον ὑπερφίαις καὶ διαφοραῖς, ἠτήσατο καιρὸν ἐντυχίας· εἶτα ὁ μὲν ἔδωκεν, οἰόμενος ὑπὲρ αὐτοῦ τι μέμψασθαι τὸν Πλάτωνα καὶ διελθεῖν· ὁ δὲ Πλάτων οὕτω πως διελέχθη πρὸς αὐτόν, Εἴ τινα αἴσθοιο, Διονύσιε, δυσμενῆ πεπλευκότα εἰς Σικελίαν, κακόν τι σὲ ποιῆσαι βουλόμενον, σὺ δὲ ἔχοντα δὲ καιρὸν, ἆρ' ἂν ἐάσας αὐτὸν ἐκπλεῦσαι, καὶ πρὸς ἴδιος ἀθῷον ἀπαλλαγέντα; Πολλοῦ δέω, εἶπεν ὁ Διονύσιος, ὦ Πλάτων· δεῖ γὰρ οὐ τὰ ἔργα τῶν ἐχθρῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς προαιρέσεις μισεῖν καὶ κολάζειν. Εἰ τοίνυν, εἶπεν ὁ Πλάτων, ἐπ' εὐνοίᾳ τις ἀφιγμένος τῇ σῇ δεῦρο, βούλεσθαι μὲν ἀγαθοῦ τινος αἴτιός σοι γενέσθαι, σὺ δὲ καιρὸν οὐ παρέχεις, ἄξιόν ἐστι τοῦτον ἀχαρίστως προέσθαι καὶ ὀλιγώρως; Ἐρωτήσαντος δὲ τοῦ Διονυσίου τίς οὗτός ἐστιν; Αἰσχίνης, εἶπεν, ἀνὴρ τῶν τε ἄλλων παρ' ὀντινοῦν τῶν

C. 5. ὑπεροφίαις] Ita omnes libri. Malim ὑποφίαις: quod, neſcio quo caſu, una habet Pariſienſis Græco-Latina 1624.

Amicos de aliis item ab iis neglectis libere admoneamus. Hoc modo egit Plato. Hic enim cum contemptui et offenſioni eſſet, in Dionyſio colloquendi cum eo copiam petiit: fecit ille, opinatus conqueſturum Platonem, et de ſe aliquid expoſtulaturum: quem Plato in hanc allocutus eſt ſententiam: Si quem ſentires, Dionyſi, hoſtili animo in Siciliam appuliſſe tui lædendi cauſa, et tamen occaſione deſtitui, eumne ſineres vela facere, ac incolumem abire paterere? Nihil vero minus, ait Dionyſius: inimicorum enim non facta modo, ſed et propoſita odium pœnamque merentur: ergo, ſubjecit Plato, ſi quis benevolentia erga te adductus huc ſe contulerit, cupiatque tibi alicujus boni eſſe autor, neque tu ei occaſionem perficiendi præbeas: dignum eſt eum abs te nulla bona gratia præteriri atque contemni? ad hoc interrogante Dionyſio, quiſnam ille eſſet? Æſchines, inquit Plato, eſt moribus, ut quiſquam alius

Σωκράτης ἑταίρων ὑπεικὴς, καὶ τῷ λόγῳ δυνατὸς ἐπανορθοῦν οἷς συνεῖη· πλεύσας δὲ δεῦρο πολλὴν θάλατταν E ὡς συγγενοιτό σοι περὶ φιλοσοφίας, ἠμέλητας. Ταῦτα ὕπως ἐκίνησε τὸν Διονύσιον, ὥστε τὰς μὲν χεῖρας τῷ Πλάτωνι εὐθὺς περιβαλεῖν καὶ καταπάζεσθαι, τὴν εὐμένειαν καὶ μεγαλοφροσύνην ἀγάμενον, τὸν δ' Αἰσχίνου καλῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς ὑπομεληθῆναι.

κζ. Δεύτερον τοίνυν ὥσπερ ἐκκαθαίροντες ὕβριν ἅπασαν, καὶ γέλωτα, καὶ σκῶμμα, καὶ βωμολοχίαν, ἡδύσματα πονηρὰ τῆς παῤῥησίας ἀφαιρῶμεν. Ὥσπερ γὰρ ἰατρῷ σάρκα τέμνοντος, εὐρυθμίαν τινὰ δεῖ καὶ καθαριότητα τοῖς ἔργοις ὑπηρέχειν, ὀρχηστικὴν δὲ καὶ F ῥᾳδίουργον καὶ περιέχουσαν ὑγρότητα καὶ περιεργίαν ἀπεῖναι τῆς χειρός· οὕτως ἡ παῤῥησία δέχεται τὸ ὑπόδεξιον καὶ τὸ ἀστεῖον, ἂν ἡ χάρις τὴν σεμνότητα σώζῃ· θρασύτης δὲ καὶ βδελυρία καὶ ὕβρις περισσοῦσα

E. 1. συνεῖη] Sic ex uno recepi Veneto: συνίοι A. D. E. Moſc. 1. 2. Voſſ. συνήιει, ſuperſcripto συνίῃ, C. Vulgo συνήει.

E. 7. τοίνυν ὥσπερ] τοίνυν ἂν ὥσπερ, neſcio quare dederit Stephanus. Habet quidem Jannot. nec diſſentiunt plerique noſtri ſcripti. Equidem ἂν delevi, cum Ald. Baſ. Xyl. A. Moſc. 1. 2. Harl. 1.

Socratis familiarium, probis, aptuſque ad caſtigandum verbis eos quibuſcum agit: qui longo mari emenſo huc appulſus, ut de philoſophia ſermones tecum communicaret, negligitur. Hæc ita permoverunt Dionyſium, ut et Platonem ſtatim utraque manu circumjecta amplexus ſit, benevolentiam hominis, animique magnitudinem admiratus, et Æſchinem honeſte atque magnifice habuerit.

XXVII. Proximum eſt, ut contumeliis, riſu, dicteriis, et ſcurrilitate expurgata mala libertatis condimenta tollamus. Quemadmodum enim medico carnem ſecante, aptum quemdam motum ac elegantiam ineſſe operi decet, a manu autem abeſſe geſticulatoriam ac temerariam, vagam et fluctuantem mobilitatem et otioſam: ſic dicendi libertas dexteritatem urbanitatemque admittit, ſi gratia et lepos gravitatem ſervet: quam perdit omnino temeritas, ſcurrilitas

πάνυ διαφθείρει καὶ ἀπόλλυσιν. Ὅθεν ὁ μὴ ψάλτης οὐκ ἀπιθάνως οὐδὲ ἀμύσως ἐπεχόμισε τὸν Φίλιππον, ὑπειρωτῶντα περὶ κρουμάτων διαφέρειν πρὸς αὐτὸν, εἰπών, Μὴ γένοιτό σοι ὕπνος, ὦ βασιλεῦ, κακῶς, ἵνα 63 ἐμοῦ ταῦτα βέλτιον εἰδῇς. Ἐπίχαρμος δὲ οὐκ ὀρθῶς, τοῦ Ἱέρωνος ἀνελόντος οἰκέτας τινὰς τῶν συνήθων, καὶ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας καλέσαντος ἐπὶ δεῖπνον αὐτὸν, Ἀλλὰ πρώην, ἔφη, θύων τοὺς φίλους οὐκ ἐκάλεσας. Κακῶς δὲ καὶ Ἀντιφῶν, πρὸς Διονυσίῳ ζητήσεως οὔσης καὶ λόγου, Ποῖος χαλκὸς ἄριστος, Ἐκεῖνος, εἶπεν, ἐξ οὗ κατεσκεύασαν Ἀθηναῖοι τοὺς Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος εἰκόνας. Οὔτε γὰρ ὠφελεῖ τούτων τὸ λυπηρὸν καὶ πικρὸν, οὔτε τέρπει τὸ βωμολόχον καὶ παιδιῶδες, ἀλλ' ἔστι κακοηθείᾳ καὶ ὕβρει μεμιγμένης ἀκρασίας μετ' ἔχθρας τὸ τοιοῦτον 64 εἶδος, ᾧ χρώμενοι προσαπολλύουσιν αὐτοὺς, τῷ περὶ τὸ φρέαρ ὄρχησιν ἀτεχνῶς ὀρχούμενοι. Καὶ γὰρ Ἀν-

F. 6. πάνυ] Ita omnes libri. Legendum tamen πάντα, ut Reiskio item videbatur.

atque contumelia. Qua de causa non ineptum est illud citharœdi, neque inelegans, quo Philippo os obthuravit disputare cum ipso de fidium percussione aggresso: dicebat enim, Absit vero, rex, ut eo tu infortunii devolvare, ut harum rerum scientia me superes. Non recte autem Epicharmus, qui ab Hierone, cum hic familiarium quosdam necasset, paucis post diebus ad cœnam invitatus, respondit: Atqui nuper cum mactares, Amicos non vocasti. Male etiam Antiphon: qui cum apud Dionysium quæreretur ac disputaretur quodnam æs optimum esset, id pronuntiavit omnibus præstare, ex quo Athenienses Harmodii ac Aristogitonis statuas fecissent. Id genus dictorum amarulentia acerbitasque non prodest, nec scurrilitas jocusque delectat, sed incontinentiæ est, malignitate ac contumelia odioque permixtæ, quo utentes sibi ipsis exitium conflant, saltantes (quod in proverbio est) circum puteum. Nam et Antiphontem

τιφῶν ἀπέθανεν ὑπὸ Διονυσίου, καὶ Τιμαγένης ἐξέπεσε τῆς Καίσαρος φιλίας, ἐλευθέρᾳ μὲν οὐδέποτε φωνῇ χρησάμενος, ἐν δὲ τοῖς συμποσίοις καὶ τοῖς περιπάτοις ἐνίοτε πρὸς ὀλίγον ἀντινοῦν σπουδῇ,

— ἀλλ' ὅ, τι οἱ εἴσαιτο γελοῖον Ἀργείοισιν,

αἰτίαν φιλίας ὥσπερ σόφισμα λοιδορίας προσφερόμενος. Ἐπεὶ καὶ τοῖς κωμικοῖς πολλὰ πρὸς τὸ θέατρον αὐστηρὰ καὶ πολιτικὰ πεποίηται· συμμιγνύμενον δὲ τὸ γελοῖον αὐτοῖς καὶ βωμολόχον, ὥσπερ σιτίοις ὑπότιμμα μοχθηρὸν, ἐξίτηλον ἐποίει τὴν παῤῥησίαν καὶ ἄχρηστον· ὥστε πρὸς περιττὴν κακοηθείας δόξα καὶ βδελυρία τοῖς λέγουσι, χρήσιμον δὲ τοῖς ἀκούουσιν οὐδὲν ὑπὸ τῶν λεγομένων. Ἄλλως μὲν οὖν προσοιστέον ὀξὺ καὶ παιδιὰν καὶ γέλωτα τοῖς φίλοις· ἡ δὲ παῤῥησία σπουδῇ ἐχέτω καὶ ἤθος· ἐὰν δὲ ὑπὲρ μειζόνων ᾖ, καὶ πάθει, καὶ σχήματι, καὶ τόνῳ φωνῆς,

B. 8. αἰτίαν φιλίας ὥσπερ σόφισμα λοιδορίας προσφερόμενος] Obſcurus, nec tamen continuo corruptus locus. Vertam: *reprehenſionem amicitiæ* (i. e. reprehenſionem, qua uti debet Amicus) *adhibens Cæſari, ut per eam ſibi locum et faculiatem pararet dicendorum conviciorum.* Nil in libris ſubſidii. F. in margine habet pro varia lectione ἐπ' ἀμφιβόλοις αἰτίαν φιλίας. C. λοιδορίαις. Ceterum recte προφερόμενος, Reiſk.

interfecit Dionyſius, et Timagenes amicitia Cæſaris excidit, nulla quidem unquam libera voce uſus, ſed in conviviis interque deambulandum identidem nullius ſeriæ rei gratia,

Sed quod ridiculum populo ſenſiſſet Achivum,

cauſam amicitiæ tamquam aculeatum convicii ſophiſma ingerens. Etenim et comici in theatris multa ſevera eque civili ratione protulerunt: ſed ridicula iis et ſcurrilia admixta veluti cibis improbum condimentum, fecere evanida ut eſſet et inutilis libertas, ut in malignitatis etiam et ſcurrilitatis opinionem venirent, utilitatis nihil ad auditores ex eorum dictis perveniret: alioqui licet joco et riſu adverſum Amicos etiam utcunque uti: ſed libertas in dicendo ſeria debet eſſe ac morata, at in re gravi affectu etiam, geſtu, ac contentione vocis orationi auc-

ὁ λόγος ἀξιόπιστος ἔσται καὶ κινητικός. Ὁ δὲ καιρὸς ἐν παντὶ μὲν παρεθεὶς, μεγάλα βλάπτει, μάλιστα δὲ τῆς παῤῥησίας διαφθείρει τὸ χρήσιμον. Ὅτι μὲν οὖν ἐν οἴνῳ καὶ μέθῃ τὸ τοιοῦτο φυλακτέον, εὔδηλόν ἐστιν. Εὐδίᾳ
D γὰρ ἐπάγει νέφος, ὁ κινῶν ἐν παιδιᾷ καὶ φιλοφροσύνῃ λόγον ὀφρὺν ἀναπτῶντα καὶ στυγνάζοντα ὄ τε πρόσωπον, ὥσπερ ἀντιτασσόμενον τῷ Λυδίῳ θεῷ, καὶ λύοντι τὸ τῶν δυσφόρων ἀχθίον καὶ μεριμνῶν, κατὰ Πίνδαρον. Ἔχει δὲ καὶ κίνδυνον ἡ ἀκαιρία μέγαν. Ἀκροσφαλεῖς γάρ εἰσιν αἱ ψυχαὶ πρὸς ὀργὴν διὰ τὸν οἶνον, καὶ πολλάκις ἡ μέθη προδαλαβοῦσα τὴν παῤῥησίαν, ἔχθραν ἐποίησε. Καὶ ὅλως οὐκ ἔστι γενναῖον οὐδὲ θαῤῥαλέον, ἀλλ' ἀνανδρον, ἐν ᾧ νήφειν ἀπαῤῥησίαστον ὄντα, παῤῥησιάζεσθαι πρὸς τράπεζαν, καὶ τοὺς δειλοὺς κύνας. Οὐδὲν οὖν δεῖ περὶ τούτων λέγοντα μηκύνειν.

D. 3. Λυδίῳ] Abeſt ab E. Venet. Voſſ. Moſc. 1. 2. Harl. 1. Λυσίῳ corrigit Mez. Ἀναίῳ Reiſk. alterutrum verum: forte illud.

D. 8. ἀπαῤῥησίαστον ὄντα] Sic Steph. ex Jannot. Schott. Anon. Exempl. Turn. Vulgo ἀπαῤῥησιάστου τὸ Ald. Baſ. Xyl. A. D. E. Voſſ. Colleg. Nov.

D. 9. περὶ τράπεζαν] Exquiſitius eſt παρὰ τράπεζαν, in C. Moſc. 2. Venet. Colleg. Nov.

D. 9. κατὰ τοὺς δειλοὺς κύνας] Non video quare hoc tantopere præferri debuerit a Stephano vulgato ὥσπερ οἱ δειλοὶ κύνες quod eſt in Ald. Baſ. Xyl. A. C. E. Moſc. 1. 2. Venet. Voſſ. Harl. 1. Colleg. Nov.

toritas movendique vis concilianda eſt. Occaſionis autem prætermiſſio cum aliis omnibus in rebus eſt damnoſa, tum utilitatem præcipue libertatis perdit. Satis vero liquet inter pocula et apud ebrios ea abſtinendum eſſe. Nubem quippe ſerenitati inducit, qui inter jocos et hilaritatem orationem movet quæ ſupercilium contrahat, et ſeveritatem vultus inducat, quaſi adverſans Lydio deo, qui, ut ait Pindarus, funem moleſtiarum ſolvit et curarum. Sed et magnum periculum habet illa importunitas. Sunt enim animi ob vinum ad iram præcipites, et ſæpe ebrietas libertatem in inimicitiam convertit. Omnino autem neque generoſi neque audacis, ſed timidi eſt qui libertate apud ſobrios abſtineat, in menſa latrare, ſicut ſolent ignavi canes. Itaque hac de re nihil attinet prolixius diſſerere.

κή. Ἐπεὶ δὲ πολλοὶ τοὺς φίλους εὖ φερομένους οὐτε τοῖς πράγμασιν οὔτε ἀξιοῦσιν οὔτε τολμῶσι ῥυθμίζειν, ἀλλ' ὅλως ἀπρόσιτον καὶ ἀνέφικτον ἡγοῦνται νουθεσίᾳ τὸ εὐτυχοῦν εἶ), σφαλλομένοις δὲ καὶ παίουσιν ὕπιθεν), καὶ πατοῦσιν ὑπὸ χεῖρα καὶ ταπεινοὺς γεγενημένους, ὥσπερ ῥεῦμα κεκρατημένον παρὰ φύσιν, τὴν παῤῥησίαν ἀθρόως ἐφιέντες αὐτοῖς, καὶ ἀπολαύοντες ἄσμενοι τῆς μεταβολῆς, μᾶλλον τὴν πρόθεσιν ὑπερηφίαν ἐκείνων, αὐτῶν δὲ ἀνθένειαν· ὃ χεῖρόν ἐστι περὶ τούτων διελθεῖν καὶ ἀποκρίνασθαι τῷ Εὐριπίδῃ λέγοντι,

Ὅταν δ' ὁ δαίμων εὖ διδῷ, τί δεῖ φίλων;

ὅτι δεῖ μάλιστα παῤῥησιαζομένων τῶν φίλων τοῖς εὐτυχοῦσι, καὶ τὸ ἄγαν ὑφιέντων τοῦ φρονήματος. Ὀλίγοι γάρ εἰσιν οἷς μὴ τὸ εὐτυχεῖν παραγίνεται τὸ φρονεῖν· οἱ δὲ πολλοὶ φρενῶν ἐπεισάκτων δέονται, καὶ λογισμῶν πε-

F. 2. μετὰ τοῦ εὐτυχεῖν] Ita Xyl. C. D. E. Moſc. 1. Voſſ. Collat. Muret. Schott. Jannot. Anon. Mez. T. Μετὰ τὸ εὐτυχεῖν Steph. cum Ald. Baſ. et reliquis.

F. 2. φρονεῖν] Sumpſit Stephanus ab Jannot. Leonic. Schott. Anon. T. quibuſcum complures noſtri faciunt. Antea erat φρονῶν, quod cum Ald. Baſ. Xyl. habent A. E. Moſc. 2. Harl. 1.

XXVIII. Jam cum multi Amicos rebus ſecundis utentes neque velint neque audeant caſtigare, ſed plane inacceſſam atque imperviam admonitioni proſperitatem putent: eoſdem vero in calamitatem aliquam prolapſos adoriantur jamque everſos et afflictos proculcent, et in eos torrentis inſtar præter naturam aucti invehantur, abunde libertatis adverſus eos promentes, libenteſque mutatione hac fruantur, cum ipſi ante imbecilli, iſti ſuperbi eſſent; ex uſu eſt hac quoque de re verba facere, et Euripidi dicenti

Cum læta ſors eſt, numne Amicis eſt opus?

reſpondere, Maxime Amicis libero ore loquentibus opus eſſe ei cui fortuna ſit proſpera, qui nimios ſpiritus comprimant. Pauci enim ſunt qui in ſecundis rebus recte ſapiant: plerique externis conſiliis, et rationibus indigent, quæ foris eos a fortuna inſla-

ζόντων ἔξωθεν αὐτὸς ὑπὸ τῆς τύχης φυσωμένους, καὶ σαλευομένους. Ὅταν δὲ ὁ δαίμων καταβάλῃ καὶ περιέλῃ τὸν ὄγκον, αὐτοῖς τοῖς πράγμασιν ἔνεστι τὸ νουθετοῦν καὶ μετάνοιαν ἐμποιοῦν. Ὅθεν οὐδὲν ἔργον τότε παῤῥησίας φιλικῆς, οὐδὲ λόγων βάρος ἐχόντων καὶ δήγμόν, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς ἐν ταῖς τοιαύταις μεταβολαῖς,

B9 Εἰς ὄμματ' εὖνις φωτὸς ἐμβλέψαι γλυκύ,

παρηγορῦντος καὶ συναλγοῦντος· ὥσπερ τῷ Κλεάρχῳ τὸ πρόσωπον ὁ Ξενοφῶν ἐν ταῖς μάχαις καὶ συνδὲ τὰ δεινὰ φησὶν ὁρώμενον εὐμενὲς καὶ φιλάνθρωπον, εὐθαρσεστέρους ἐποίει τοὺς κινδυνεύοντας. Ὁ δὲ παῤῥησίαν καὶ δῆγμὸν ἀνθρώπῳ δυστυχοῦντι προσάγων, ὥσπερ ὀξυδορκικὸν ὄμματι παραπεπονημένῳ καὶ φλεγμαίνοντι, θεραπεύει μὴ οὐδέν, οὐδὲ ἀφαιρεῖ τὸ λυποῦντος, ὀργῇ δὲ τῇ λύπῃ προσίδησι, καὶ παροξύνει τὸ ἀνιώμενον. Αὐτίκα
B γοῦν ὑγιαίνων μήν τις οὐ χαλεπός ἐστιν, οὐδ' ἄγριος

A. 3. παρὰ τὰ δεινὰ] Legitima hæc eſt forma: itaque in ea reſtituenda obtemperavi auctoritati codicum C. D. Moſc. 1. 2. Venet. Colleg. Nov. Vulgo, περὶ τὰ δεινά.

tos jactatoſque premant: ubi enim fortuna mutata faſtum dejecerit ac detraxerit, tum in rebus ipſis ineſt quod admoneat, et pœnitentiam inducat. Itaque in afflictis rebus nullus eſt amicæ libertatis uſus aut moleſti ac mordacis ſermonis, ſed revera in his mutationibus,

Hominis Amici dulce conſpectu frui,

conſolantis atque animum addentis: quomodo Xenophon ait, milites in prælio periclitantes, viſo Clearchi placido ac benigno vultu animoſiores fuiſſe redditos. At qui libertatem illam, morſumque homini infortunio icto adhibet, ut oculo conturbato ac inflammato medicamentum quod viſum acuat; neque ſanat neque dolorem minuit, et iram dolori addit, exaſperatque ægrum animum. Et quidem qui recte valet nequaquam difficilis eſt, neque aſper Ami-

παντάπασιν ἀνδρὶ φίλῳ, ψέγοντι μὲ σωφροσύνης καὶ πότου ἀμέτρου, ψέγοντι δὲ ἀργίαν, καὶ γυμνάσια, καὶ λουτρὰ συνεχῆ, καὶ πλησμονὰς ἀκαίρους· νοσοῦντι δὲ οὐκ ἀνεκτόν, ἀλλὰ μείζων νόσος ἀκούειν, ὅτι ταῦτά σοι γέγονεν ἐξ ἀκρασίας καὶ μαλακίας, καὶ δι' ὄψα, καὶ γυναῖκας. Ὦ τῆς ἀκαιρίας, ἄνθρωπε· διαθήκην γράφω, καὶ φαρμακεύεταί μοι καστόριον ἢ σκαμμώνιον ὑπὸ τῶν ἰατρῶν· σὺ δὲ νουθετεῖς καὶ φιλοσοφεῖς. Οὕτω τοίνυν καὶ τὰ πράγματα τῶν δυστυχούντων, ἃ παῤῥησίαν ἐκδέχεται καὶ γνωμολογίαν, ἀλλ' ὑπηρεσίας δεῖται καὶ βοηθείας. Καὶ γὰρ αἱ τίτθαι τοῖς παιδίοις πεσοῦσιν οὐ λοιδορησόμεναι προσπέχουσιν, ἀλλ' ἤραν, καὶ περιέπλυναν, καὶ κατέστειλαν, εἶθ' οὕτως ὑπομιμνήσουσι καὶ κολάζουσι. Λέγεται δὲ καὶ Δημήτριος ὁ Φαληρεύς, ὅτε τῆς πατρίδος ἐξέπεσε, καὶ περὶ Θήβας ἀδόξως καὶ ταπεινὰ πράττων διῆγεν, οὐκ ἡδέως ἰδεῖν προσιόντα Κράτητα, παῤῥησίαν

B. 3. γυμνάσια] Sumpſi a Xyl. et Colleg. Nov. quod melius congruit ſententiæ quam vulgatum γυμνασίαν: aut ἀγυμνασίαν quod eſt in Venet. et correxerunt Mez. ac Reiſk. Conjeci aliquando γυναιμανία. Sed his omnibus receptum præſtare videtur.

co reprehendenti nimium ejus venerearum rerum ac vini uſum, ignaviam atque inertiam, adſidua balnea, et repletiones corporis intempeſtivas; verum hujuſmodi reprehenſiones æger tolerare non poteſt, ſed ipſo morbo moleſtius ipſi eſt audire; Hæc tibi evenerunt ex intemperantia et mollitie, ex opſoniis et mulieribus. O te hominem intempeſtivum, dicet: ego teſtamentum condo, caſtorium mihi aut ſcammoneam præparant medici: tu me verbis caſtigas et philoſopharis. Eodem modo res quoque adverſa fortuna laborantium non libertatem, non ſententiarum gravitatem requirunt, ſed æquanimitatem et auxilium. Nam et nutrices puerulis prolapſis, non accurrunt ut maledictis inceſſant, ſed erigunt, abluunt, ſedant: poſtea tandem objurgant atque caſtigant. Demetrium ferunt Phalereum, cum patria exulans apud Thebas obſcuram humilemque vitam ageret, accedente Cratete nonnihil cepiſſe moleſtiæ, Cy-

κωνικὸν καὶ λόγους τραχεῖς προσδεχόμενος· ἀτυχοῦντος δὲ πρᾴως αὐτῷ τοῦ Κρατίππου, καὶ ξυγκλεισθέντος εἰς φυγῆς ὡς οὐδὲν ἔχοι κακὸν οὐδ' ἄξιον φέρειν βαρέως, D πραγμάτων σφαλερῶν καὶ ἀβεβαίων ἀπηλλαγμένον, ἅμα δὲ θαρρεῖν ἐφ' ἑαυτῷ καὶ τῇ ξυνθέσει προσκαλοῦντος, ἡδίων γενόμενος καὶ ἀναθαρσήσας, πρὸς τοὺς φίλους εἶπε, Φεῦ τῶν προέξεων ἐκείνων καὶ ἀσχολιῶν, δι' ἃς ἄνδρα τοιοῦτον οὐκ ἐγνωμεν.

Λυπουμένῳ γὰρ μῦθος εὐμενὴς φίλων·
Ἄγαν δὲ μωραίνουτι, νουθετήματα.

Οὗτος ὁ τρόπος τῶν γενναίων φίλων. Οἱ δ' ἀγεννεῖς καὶ ταπεινοὶ τῶν εὐτυχούντων κόλακες, ὥσπερ τὰ ῥήγματα καὶ τὰ σαύσματα φησὶ Δημοσθένης, ὅταν τι κακὸν τὸ E σῶμα λάβῃ, τότε κινεῖσθαι, καὶ οὗτοι ταῖς μεταβολαῖς ὑπιφύονται, καθάπερ ἡδόμενοι καὶ σπολαύοντες. Καὶ γὰρ ἂν δέηταί τινος ὑπομνήσεως ἐν οἷς δι' αὐτὸν ἔπαισε βουλευσάμενον κακῶς, ἱκανόν ἐστι τὸ,

nica eum erga ſe libertate aſperiſque uſurum ſermonibus opinantem. Sed cum Crates comiter ipſum allocutus de exſilio diſſeruiſſet, docuiſſetque, illi nihil mali, aut quod deberet ferre iniquius, accidiſſe, negotiis liberato periculoſis atque lubricis: hortatuſque eſſet ut in ſeipſo animoque ſuo ſpem omnem reponeret ſui: ibi tum Demetrium moleſtia abjecta, animoque recepto Amicis dixiſſe: Piget vero me actionum iſtarum atque occupationum, quarum culpa tantum virum noſſe non licuit.

Mœrore preſſum vox amica ſublevat,
At dura monita corrigunt ſtultos nimis.

Atque hi ſunt mores ingenuorum Amicorum. Degeneres et abjecti fortunatorum Adulatores, ſicut Demoſthenes aiebat rupturas et convulſas partes tum demum moveri cum corpori malum aliquod acciderit, ipſi quoque mutationibus inhæreſcunt, quaſi fruentes iis et ſeſe oblectantes. Etenim ſi qua opus ſit ſubmonitione in iis quæ errore animi commiſit, ſufficit hoc:

Οὔτι καθ' ἡμέτερόν γε νόον· μάλα γάρ τοι ἔγωγε
Πόλλ' ἀπεμυθεόμην.

κθ'. Ἐν τίσιν οὖν σφοδρὸν εἶναι δεῖ τὸν φίλον, καὶ πότε τῷ τόνῳ χρῆσθαι τῆς παῤῥησίας; ὅταν ἡδονῆς ἢ ὀργῆς ἢ ὕβρεως ὁρμᾶσθαι φερομένης, οἱ καιροὶ παρακαλῶσιν, ἢ κολοῦσαι φιλαργυρίαν, ἢ πρὸς ἕξιν ἀντισχεῖν ἀνόητον. Οὕτως ἐπαῤῥησιάζετο Σόλων πρὸς Κροῖσον ὑπὲρ εὐτυχίας ἀβεβαίου διεφθορότα καὶ πυφῶντα, τὸ τέλος ὁρᾶν κελεύσας. Οὕτως Σωκράτης Ἀλκιβιάδου ἐκόλασε, καὶ δάκρυον ἐξῆγεν ἀληθινὸν, ἐξελεγχομένου, καὶ τὴν καρδίαν ἀνέστρεφε. Τοιαῦτα τὰ Κύρου πρὸς Κυαξάρην, καὶ τὰ πρὸς Δίωνα Πλάτωνος, ὅτε λαμπρότατος ὢν καὶ πάντας εἰς ἑαυτὸν ἀνθρώπους ἐπέστρεφε,

E. 10. κολᾶσαι] Ita A. C D. Mosc. 1. 2. Voss. Collat. Muret. Schott. Jannot. Anon. Mez. T. B. Vulgo κωλύσαι. Frequens apud Plutarchum horum verborum confusio.

E. 10. πρὸς ἕξιν ἀντισχεῖν] πρὸς ἐξουσίαν ἀντισχεῖν Venet. Pol. Vulc. Mez. προσεξίαν ἀντισχεῖν Mosc. 2. a prima manu. ἀπροσεξίαν ἀντισχεῖν Harl. 1. et Mosc. 2. a secunda manu. ἀπροσεξίαν ἀνασχεῖν D. Hoc forte verum.

F. 2. τὸ τέλος] Sic Mosc. 2. a secunda manu. Et hoc uno fretus revocavi. Item Reisk. corrigebat. Vulgo τὸ abest.

F. 5. τὰ Κύρου] Recepi a Vulc. uno: et sic Reisk. τὰ τοῦ Κύρου Mez. Vulgo τοῦ Κύρου.

Non noſtro ex animo, qui te hac de mente movere
Conabar multis.———

XXIX. Ubi ergo, dices, vehemens debet eſſe Amicus, et libera increpatione uti vehementius? Ubi pronum ad voluptatem, iram, contumeliamve impetum inhibere res monet: ubi aut avaritia excutienda eſt, aut contra alium ſtultum habitum reſiſtendum ac repugnandum. Sic libere Solon Crœſum monuit inſtabili rerum proſperitate corruptum ac luxuriantem, Finem reſpicere jubens. Ita Socrates Alcibiadem repreſſit, convictoque vitii, veras expreſſit lachrymas, ac cor commutavit. Talia fuerunt Cyri ad Cyaxarem, Platonis ad Dionem, cum eum ſplendentem ſumma gloria, et ora omnium hominum in ſe ob pulchritudinem magnitudinemque faci-

ἀφὰ τὸ κάλλος τῶν πράξεων καὶ ὃ μέγεθος, ὠδάκελλόμενον φυλάττεσθαι καὶ δεδιέναι τὴν αὐθάδειαν, ὡς τὸ ἐρημίᾳ ξυνοικον. Ἔγραψε δὲ καὶ Σπεύσιππος αὐτῷ, μὴ μέγα φρονεῖν εἰ πολὺς αὐτῷ λόγος ἐστὶν ἐν παιδαρίοις καὶ γυναίοις, ἀλλ' ὁρᾶν ὅπως ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ καὶ νόμοις ἀρίστοις κοσμήσας Σικελίαν, εὐκλεᾶ ἥσῃ τὴν Ἀκαδημίαν. Εὔκτος δὲ καὶ Εὔλαιος ἑταῖροι Περσέως, εὐτυχοῦντι μὲν ἀεὶ πρὸς χάριν ὁμιλοῦντες καὶ συνεπινεύοντες ὥσπερ οἱ λοιποὶ παρηκολούθουν· ἐπεὶ δὲ Ῥωμαίοις συμβαλὼν περὶ Πύδναν ἔπταισε καὶ ἔφυγε, πρόσπεσόντες ἐπετίμων πικρῶς, καὶ ἀνεμίμνησκον ὧν ἐξήμαρτεν ἢ παρεῖδεν, ἕκαστον ἐξονειδίζοντες, ἄχρις ἃ διαλ-B γήσας ὁ ἄνθρωπος, ὑπὸ λύπης καὶ ὀργῆς ἀμφοτέρως τῷ ξιφιδίῳ παίων ἀνεῖλεν.

λ'. Ὁ μὲν οὖν κοινὸς ὅπου διωρίσθω καιρός· ὃς δὲ παρέχουσιν αὐτοὶ πολλάκις, ὐ χρὴ προΐεσθαι τὸν κηδόμενον φίλον, ἀλλὰ χρῆσθαι. Καὶ γὰρ ἐρώτησις ἐνίοις καὶ διήγησις,

norum converſa habentem cavere ſibi juſſit, et metuere ab eo vitio, quo ſibi ſoli placere, aliorum ſpretis judiciis homines ſolent, quod ei vitio conjuncta ſit ſolitudo. Scripſit ad eundem Speuſippus, Non debere eum altos ducere ſpiritus propterea quod multus de ipſo ſermo eſſet apud pueros et mulierculas: ſed dare operam, ut ſanctimonia, juſtitiaque et optimis legibus ornata Sicilia, Academiam illuſtret. Euctus contra et Eulæus Perſei ſodales, in rebus ſecundis ei perpetuo aſſentantes ut cæteri, eum ſemper aſſectabantur: apud Pydnam prœlio cum Romanis congreſſum atque victum adorti acerbe objurgaverunt, et ſingula ejus peccata ac delicta commemorantes exprobraverunt, tantiſper donec dolore iraque exagitatus utrumque pugione occidit.

XXX. Definitum hoc modo eſto, quæ ſit in univerſum libere dicendi occaſio. Interim omittendæ non ſunt Amico fideli, ſed arripiendæ quas ipſi Amici ſæpe præbent, occaſiones: aliquando enim interrogatio, narratio, ſimilium

καὶ ψόγος ὁμοίων ἐφ' ἑτέροις ἢ ἔπαινος, ὥσπερ ἐνδόσιμον εἰς παῤῥησίαν ἐστίν. Οἷον ἐλθεῖν Δημάρατον εἰς Μακεδονίαν ἐκ Κορίνθου λέγουσι, καθ' ὃν χρόνον ἐν διαφορᾷ πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ τὸν υἱὸν ὁ Φίλιππος ἦν· ἀσπασαμένῳ δὲ αὐτὸν τὸν Φιλίππου, καὶ πυθομένου πῶς πρὸς ἀλλήλους ἔχουσιν ὁμονοίας οἱ Ἕλληνες, εἰπεῖν τὸν Δημάρατον εὖ νοεῖν ὄντα καὶ σωφρονεῖν, Πάνυ γοῦν, ὦ Φίλιππε, καλόν ἐστί σοι φροντίζειν περὶ τῶν Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων ὁμοφροσύνης, τὴν δ' οἰκίαν διορᾶν τὴν σεαυτοῦ τοσαύτης στάσεως καὶ διχονοίας γέμουσαν. Εὖ δὲ καὶ Διογένης, ὃς ἐπεὶ παρελθὼν εἰς ὃ τοῦ Φιλίππου στρατόπεδον ὅτε τοῖς Ἕλλησιν ἐβάδιζε μαχούμενος, ἀνήχθη πρὸς αὐτόν· ὁ δὲ ἀγνοῶν ἠρώτησεν εἰ κατάσκοπός ἐστι, Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη, κατάσκοπος, ὦ Φίλιππε, τῆς ἀβελτερίας σου καὶ τῆς ἀνοίας, δι' ἣν ἀδενὸς ἀναγκάζοντος, ἔρχῃ περὶ βασιλείας καὶ τοῦ σώματος ὥρᾳ μιᾷ διακινδυνεύσων. Τοῦτο μὲν οὖν ἴσως σφοδρότερον.

B. 6. ὁμοίων ἐφ' ἑτέροις] ἑτέρων ἐφ' ὁμοίοις Mez. magis pro consuetudine.
C. 7. μαχούμενον] Sumpsi a D. E. Voss. Schott. Leonic. Vulc. Anon. Exempl. Turn. Vulgo μαχόμενον.

rerum in aliis laudatio aut vituperatio, ansam libertati præbet. Hoc modo Demaratus Corintho in Macedoniam cum venisset sub id tempus, quo cum uxore et filio Philippus dissidebat, amice a Philippo exceptus, interrogatusque quomodo Græcis inter se conveniret, dicitur (ut erat ei benevolus atque familiaris) respondisse: scilicet vero Philippe, rectum est te inquirere de concordia Athenienſium et Peloponnesiorum, qui familiam tuam patiare tanta seditione et dissensione laborare? Recte etiam Diogenes, qui in castra Philippi bellum Græcis inferentis cum venisset, esset-que ad regem adductus, et non agnitus interrogaretur ab eo numnam explorator esset: Omnino, inquit, sum tuæ, Philippe, stultitiæ atque amentiæ explorator, qui nulla necessitate urgente, de regno et corpore tuo venias una hora fortunæ aleam subiturus: atque hoc quidem dictum videri potest vehementius.

λα'. Ἕτερος δὲ καιρός ἐστι νουθεσίας, ὅταν ὑπ' ἄλλων λοιδορηθέντες ἐφ' οἷς ἁμαρτάνουσι, ταπεινοὶ γένωνται, καὶ συγαλῶσιν. Ὧι χρῷτο ἂν ἐμμελῶς ὁ χαρίεις, τοὺς μὲν λοιδορουμένους ἀνακόπτων καὶ ἀπωθούμενος, ἰδίᾳ δὲ αὐτὸς ἁπλούμενος τῷ φίλῳ, καὶ ὑπομιμνήσκων, ὡς εἰ μηδὲν ἄλλο περασκεύον ἐστὶν αὐτοῖς, ὅπως γε μὴ θρασεῖς ὦσιν οἱ ἐχθροί· ὧν γάρ ἐστι τούτοις ὁ φόμα διῆραι, τί δὲ προσειπεῖν, ἂν ἀφῇς ταῦτα καὶ ῥίψῃς ἐφ' οἷς κακῶς ἀκούεις; Γίνεται γάρ ὅπως, ὁ μὲν λυπηρὸν, τῷ λοιδορουμένου, τὸ δὲ ὠφέλιμον, τῷ νουθετοῦντος. Ἔνιοι δὲ κομψότερον, ἄλλους φέροντες ὑποφέρουσι τοὺς συνήθεις· κατηγοροῦσι γὰρ ἑτέρων ἃ προσάπτουσι ἐκείνοις ἴσασιν. Ὁ δ' ἡμέτερος καθηγητὴς Ἀμμώνιος ἐν δειλινῇ διατριβῇ τῶν γνωρίμων τινὰς αἰσθόμενος ἡριστικότας, οὐχ ἁπλοῦν ἄριστον, ἐκέλευσεν ἰδίῳ παιδὶ πληγὰς ἐμβαλεῖν

E. 2. ἄλλους φέροντες] Stephanus dedit: et ita Schott. Vulc. Multum variant libri Ald. Baſ. Xyl. A. E. Moſc. 1. ἄλλου λέγοντες. C. ἄλλως λέγοντος. Harl. 1. Coll. Nov. T. B. ἄλλους λέγοντες. Moſc. 2. ἄλλοις λέγοντες. Anon. ἄλλας φέροντες. Coll. Muret. Vulc. περὶ ἄλλου λέγοντος. Reliqui cum recepta conſentiunt.

E. 4. ἐν δειλινῇ] ἐν Δελφοῖς varia lectio in marg. codicis F. Collat. Muret. Anon. T. V. B.

XXXI. Alius modus eſt caſtigandi verbis, cum ob delicta ſua aliorum maledictis impetiti animos ponunt ac ſubmiſſiores fiunt: eoque accurate utetur ſcitus atque elegans Amicus, obtrectatores depellens atque refellens, privatim autem Amicum compellans et ſubmonens ut ſi nullam aliam ob rem, ſaltem ea de cauſa vivat cautius, ne ferociendi materiam inimicis præbeat: quo enim pacto os illi aperient, quidve dicturi ſunt, ſi hæc abjeceris ob quæ male audias? hoc pacto offenſa et moleſtia conviciatori, utilitas monitori adſcribitur. Alii venuſtiore utentes ratione, aliis objurgandis, ſuos, quos in eodem quod iſtis objiciunt eſſe ſciunt vitio, caſtigant. Ammonius magiſter noſter in conventu veſpertino, cum animadvertiſſet diſcipulorum aliquos uſos eſſe prandio non ſimplici, puerum ſuum

τ' ἀπελεύθερον, ἐπειπὼν ὅτι χωρὶς ὄξους ἀρισᾶν ὐ δύναμ' καὶ ἅμα πρὸς ἡμᾶς ἀπέβλεψεν, ὥστε τ' ὀνόχων ἅψασθαι τὴν ὑπόμησιν.

λβ'. Ἔτι τοίνυν εὐλαβητέον ἐστὶν ἐν πολλοῖς παρρησίᾳ χρῆσθαι πρὸς φίλον, ἐνθυμούμενον τὸ τοῦ Πλάτωνος· ἐπεὶ γὰρ ὁ Σωκράτης ἤψατό τινος τῶν συνήθων σφοδρότερον ὑπὸ ταῖς τραπέζαις ἀγαλεγόμενος, Οὐκ ἄμεινον ἦν, ὁ Πλάτων ἔφη, ἰδίᾳ ταῦτα λελέχθαι; καὶ ὁ Σωκράτης, Σὺ δέ, εἶπεν, οὐκ ἄμεινον ἂν ἐποίησας ἰδίᾳ πρὸς ἐμὲ τοῦτο εἰπών; Πυθαγόρου δὲ τραχύτερον ἐν πολλοῖς γνωρίμῳ προσενεχθέντος, ἀπάγξασθαι τὸ μειράκιον λέγουσιν· ὃν τούτου δὲ μηδέποτε τὸν Πυθαγόραν αὖθις ἄλλου παρόντος ἄλλον νουθετῆσαι. Δεῖ γὰρ, ὡς νοσήματος οὐκ εὐπρεποῦς, τῆς ἁμαρτίας τὴν νουθέτησιν καὶ ἀποκάλυψιν ἀπόρρητον εἶναι, καὶ μὴ πανηγυρικὴν, μηδ' ὑποδεικτικὴν μηδὲ μάρτυρας καὶ θεατὰς συνάγουσαν. Οὐ γὰρ φιλικόν, ἀλλὰ σοφιστικόν, ἀλλο-

a liberto verberari juſſit, cauſatus eum abſque aceto prandere non poſſe: ſimulque in nos reſpexit, ita ut objurgatio reos tetigerit.

XXXII. Ad hæc cavendum eſt, ne coram multis libertate adverſus Amicum utamur, tenendumque illud Platonis. Cum enim Socrates in convivio diſputans, quendam familiarium acrius inceſſeret, Platoni dicenti, Nonne præſtabat hæc privatim monuiſſe? reſpondit, Et tu nonne rectius de hoc ipſo ſeorſim me monuiſſes? Ferunt, adoleſcentulum quendam a Pythagora, cui operam dabat, multis præſentibus compellatum aſperius, ſuſpendio vitam finiiſſe: atque ab eo tempore Pythagoram numquam alio præſente quenquam corripuiſſe. Oportet tanquam morbi turpis, ita peccati etiam detectionem et ſanationem occultam eſſe, nihil pompæ, nihil oſtentationis habentem, neque teſtes ſpectatoreſque colligentem. Non enim Amici eſt, ſed ſophiſtæ, in alienis gloriam quærere peccatis, venditantem ſe oſtentatio-

τοίοις ἐνδιδοκιμεῖν σφάλμασι, καλλωπιζόμενον πρὸς τὰς παρούσας· ὥσπερ οἱ χειρουργοῦντες ἐν τοῖς θεάτροις ἰατροὶ πρὸς ἐργολαβίαν. Ἄνευ δὲ τῆς ὕβρεως, ἣν οὐδεμιᾷ θεραπείᾳ προσεῖναι δίκαιόν ἐστι, καὶ τὸ τῆς κακίας σκεπτέον φιλόνεικον καὶ αὐθαδες. Οὐ γὰρ ἁπλῶς νουθετούμενος ἔρως μᾶλλον πέζει, κατ' Εὐριπίδην, ἀλλ' ἐὰν νουθετῇ τις ἐν πολλοῖς καὶ μὴ φειδόμενος, πᾶν νόσημα
B καὶ πᾶν πάθος εἰς ὃ ἀναίσχυντον καθίστησιν. Ὥσπερ οὖν ὁ Πλάτων τοὺς πρεσβυτάζοντας ἐν τοῖς νέοις αἰσχύνης γέμοντας, αὐτοὺς ἀξιοῖ πρῶτον αἰσχύνεσθαι τοὺς νέους· ὕπου τῶν φίλων ἡ δυσωπουμένη παῤῥησία δυσωπεῖ μάλιστα, καὶ τὸ μετ' εὐλαβείας ἀτρέμα προσιέναι, καὶ ἅπτεσθαι τοῦ ἁμαρτάνοντος, ὑπερείπει καὶ διεργάζεται τὴν κακίαν ἀναπιμπλαμένην τοῦ αἰδεῖσθαι τὸν αἰδούμενον. Ὅθεν ἄριστα μοὶ ἔχει ὅ,

Ἄγχι χὼν κεφαλὴν, ἵνα μὴ πευθοίατ' οἱ ἄλλοι·

B. 6. ὑπερείπει] Steph. καὶ ὑπερείδει. Primo καὶ delevi cum Moſc. 1. 2. Voſſ. Vulc. Tum ὑπερείπει revocavi ex Ald. Baſ. Xyl. A. D. E. F. Moſc. 1. 2. Voſſ. Venet. Colleg. Nov.
B. 7. τὸν αἰδόμενον] τὸ αἰδέμενον C. E. Moſc. 2. T. V.

ne ſua præſentibus: ſicut Chirurgi qui in theatris medicinam faciunt, ut ſuæ operæ conductores ſibi parent. Porro abſque etiam contumelia (quæ ſane abeſſe ab omnibus debet remediis) conſiderandum tamen eſt quam ſint pertinacia atque contumacia vitia. Non enim unice quod eſt apud Euripidem, *amor caſtigatus magis premit*, ſed quodvis vitium et affectus omnis, ſi quis coram multis et aſperius reprehendat, impudentiam induit. Sicut igitur Plato ſenes, ut verecundiam adoleſcentibus ingenerent, primum ipſos vult verecunde verſari cum adoleſcentibus: ita verecunda Amici libertas maxime pudore afficit: et cum peccantem ſenſim cauteque adorimur, ſubruitur atque deſtruitur vitium, dum verecundia occupatur is quem verecunde tractavimus. Quare percommode uſurpatur illud,

Ne reliqui audirent, ſolam ſic fatur ad aurem.

ἧκιστα δὲ πρέπει γαμετῆς ἀκουούσης ἄνδρα, καὶ παίδων
ὢν ὄψει πατέρα, καὶ ἐρασιὼ ἐρωμένου παρόντος, ἢ γνω- c
ρίμων διδάσκαλον ἀποκαλύπτειν. Ἐξίστανται γὰρ ὑπὸ
λύπης καὶ ὀργῆς ἐλεγχόμενοι παρ' οἷς εὐδοκιμεῖν ἀξιοῦσιν.
Οἶμαι δὲ κ' Κλεῖτος οὐκ ἄπω παροξύναι διὰ τ' οἶνον, ὡς
ὅτι πολλῶν παρόντων ἐδόκει κολούειν τὸν Ἀλέξανδρον.
Καὶ Ἀριστομένης ὁ Πτολεμαίου καθηγητὴς, ὅτι νυστά-
ζοντα, πρεσβείας παρούσης, ἐπέστησεν ἐξεγείρων, λαβών
τινα παρέσχε τοῖς κόλαξι, πεφασισμένοις ἀγανακτεῖν
ὑπὲρ τοῦ βασιλέως, καὶ λέγουσιν, Εἰ τοσαῦτα κοπιῶν
καὶ ἀγρυπνῶν κατιδιέχθης, ἰδίᾳ σε νουθετεῖν ὀφείλομεν, D
οὐκ ἀνάντιον ἀνθρώπων τοσούτων πεφορέιν τὰς χεῖ-
ρας. Ὁ δὲ φαρμάκου κύλικα πέμψας, ἐκέλευσεν
ἐκπιεῖν τὸν ἄνθρωπον. Ἀριστοφάνης δὲ καὶ τὸν Κλέωνα
τοῦτο ἐγκαλεῖν φησιν, ὅτι

C. 7. ἐπέστησεν] Sic editi. At ſcripti fere diſſentiunt. ἐπάταξεν D. ἐπάτησεν plurimi, A. C. E. F. Moſc. 1. 2. Venet. Voſſ. Harl. 1. Coll. Muret. Pol. Jannot. Schott. T. V. B.

D. 4. τὸν Κλέωνα] Legendum τῷ Κλέωνι.

Minime autem convenit uxore audiente maritum, patrem coram liberis ſuis, amatorem præſente amaſio, aut apud diſcipulos magiſtrum objurgare: nam præ ira ac dolore tranſverſi aguntur, qui coram iis reprehenduntur, apud quos volunt in pretio et exiſtimatione proba eſſe. Ac niſi fallor, non tam ebrietas fecit, quod ita graviter commotus Cliti objurgatione fuit Alexander, quam quod multis coram teſtibus eam uſurpavit. Ariſtomenes etiam Ptolemæi præceptor, cum hunc in legatione audienda dormitantem excitaſſet, anſam Adulatoribus præbuit, ſimulantibus ſe regis cauſa factum indigne ferre, ac dicentibus ei: ſi poſt tantas defatigationes ac vigilias ſomnus tibi obrepſerat, privatim eras admonendus, non manus tibi tot tantiſque hominibus præſentibus injiciendæ. Ita Ptolemæus Ariſtomeni calicem veneno plenum miſit, utque biberet adegit. Cleoni etiam Ariſtophanes hoc exprobrat, quod

Ξένων παρόντων τὴν πόλιν κακῶς λέγει,

καὶ παροξύνει τοὺς Ἀθηναίους. Διὸ δεῖ σφόδρα φυλάττεσθαι καὶ τοῦτο μὴ τῶν ἄλλων, τὸ μὴ παρεπιδείκνυσθαι μηδὲ δημαγωγεῖν, ἀλλ' ὀνησιφόρως καὶ θεραπευτικῶς χρῆσθαι τῇ παῤῥησίᾳ βουλομένους. Καὶ μὲν ὅπερ ὁ Θουκυδίδης τοὺς Κορινθίους λέγοντας περὶ αὑτῶν πεποίηκεν, ὡς ἀξιοί εἰσιν ἑτέροις ἐπενεγκεῖν ψόγον, οὐ κακῶς εἰρημένον, ἔδει παρεῖναι τοῖς παῤῥησιαζομένοις. Λύσανδρος μὲν γὰρ, ὡς ἔοικε, πρὸς τὸν ἐκ Μεγάρων ἐν τοῖς συμμάχοις παῤῥησιαζόμενον ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἔφη τοὺς λόγους αὐτῷ πόλεως δεῖσθαι· παῤῥησία δὲ παντὸς ἀνδρὸς ἤθους ἴσως δεῖται, καὶ τοῦτ' ἀληθέστατόν ἐστιν ἐπὶ τῶν ἑτέρους νουθετούντων καὶ σωφρονιζόντων λεγόμενον. Ὁ γοῦν Πλάτων ἔλεγε νουθετεῖν τῷ βίῳ τὸν Σπεύσιππον· ὥσπερ ἀμέλει καὶ Πολέμωνα Ξενοκράτης ὀφθεὶς μόνον

D. 9. ἀλλ' ὀνησιφόρως] Non una eſt ratio qua ſententiæ defectus expleatur. Leniſſima ea ſi ἀλλ' mutemus in τὰς. A temeraria librarii correctione eſt, quod ὠφελεῖν additur poſt βελομένους in Collat. Muret. Jannot. Schott. Anon. Mez. T. V. B.

E. 6. καὶ τοῦτ' ἀληθέστατόν—λεγόμενον] Hæc, ni fallor, continuo poſt λόγου δεῖσθαι ſupra reponenda ſunt. Ita ſua ſententiæ conſtabit vis.

Male civitati diceret coram exteris,

Athenienſeſque irritaret. Itaque inter alia magnopere cavenda eſt oſtentatio, et popularis applauſus captatio: ſed cum libertate dicendi volumus uti, faciendum eſt hoc utiliter atque ad ſanandum vitium aliquod accommodate: et, quod Corinthii non male, ut eſt apud Thucydidem, de ſeipſis dixerunt, dignos ſe eſſe qui alios vituperent: id in promptu habere debent, qui libertate dicendi volunt uti: Lyſandrum perhibent Megarenſi cuidam, cum is inter ſocios pro Græcia liberius diceret, reſpondiſſe, ſermones ejus civitate opus habere. Sed profecto libertas dicentis morum probitate ut commendetur requirit, idque rectiſſime dicitur alios monentibus atque caſtigantibus. Nam Plato ſuæ ſe vitæ exemplo dicebat corrigere Speuſippum: ſicut et Polemonem Xenocrates conſpectus tan-

ἐν τῇ διατριβῇ, καὶ ἀποβλέψας πρὸς αὐτὸν, ἐτέφαζε καὶ μετέθηκεν. Ἐλαφρᾶ δὲ καὶ φαύλα ὄντα ἤθη ἀνθρώπων, λόγῳ παῤῥησίας ἀπομιμῆται, βέλτιστε πρόσταικῶσαι τὸ,

Ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων.

λγ'. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐπεὶ φαύλως γε ὄντας αὐτοὺς ἑτέροις τε τοιούτοις ὁμιλοῦντας ἔξεστι τὰ πρόσταγματα πολλάκις εἰς τὸ νουθετεῖν, ὑπεικέστατος ἂν εἴη τρόπος ὁ συνεμπλέκων καὶ συμπεριλαμβάνων ἀμυγέπη τῷ ἐγκλήματι τὸν παῤῥησιαζόμενον· ἐν ᾧ λέλεκται καὶ ὅ,

Τυδείδη, τί παθόντε λελάσμεθα θούριδος ἀλκῆς;

καὶ τὸ,

— νῦν δ' οὐδ' ἑνὸς ἄξιοι εἰμὲν
Ἕκτορος. —

καὶ ὁ Σωκράτης οὕτως ἀτρέμα τοὺς νέους ἤλεγχεν, ὡς μηδ' αὐτὸς ἀπηλαγμένος ἁμαρτίας, ἀλλὰ μετ' ἐκείνων οἰόμενος δεῖν ἀρετῆς ὑπιμελεῖσθαι, καὶ ζητεῖν τὸ ἀληθές. Καὶ γὰρ εὔνοιαν καὶ πίστιν ἔχουσιν οἱ τὰ αὐτὰ μὴ ἁμαρ-

F. 7. συμπεριλαμβάνων] Recepi ex C. D. E. Mosc. 2. Voss. T. Vulgo συνεπιλαμβάνων.

A. 1. ὐδ' ἑνὸς] Dedi ex Anon. Mez. Vulc. pro vulgato ὐδενὸς.

tummodo in schola, et ipsum intuitus, ad aliud vitæ genus traduxit. Homini autem qui levis sit, et moribus pravis, si libere obloqui alii conetur, licebit semper occinere illud,

Aliis medetur, ipsus ulceribus scatens.

XXXIII. Veruntamen quandoquidem sæpe res ipsa nos adigit eo ut tales alios castigemus dictis, quamvis vitio ipsi non carentes: id hoc modo faciemus commodissime, si quam objicimus culpam, in ea nos quoque ipsos esse quovis modo fateamur: quo sensu dictum est hoc:

Cur nos virtutis, Tydide, oblivio cepit?

et illud:

Nunc desunt nobis unum vel ad Hectora vires.

Et Socrates ita placide adolescentes arguebat, ut, seipsum quoque non vacare insciti a simularet, sed una cum illis se debere virtuti operam dare et verum quærere profiteretur. Benevolentiam enim auctoritatemque sibi parant, qui cum

πάνειν, ἐπανορθῶσθαι δὲ τὰς φίλους ὥσπερ αὐτὰς δοκοῦντες. Ὁ δὲ σεμνύνων ἑαυτὸν ἐν τῷ κολούειν ἕτερον, ὡς δή τις εἰλικρινὴς καὶ ἀπαθὴς, ἂν μὴ πολὺ κατ' ἡλικίαν ἢ προήκων, μηδὲ ἔχων ἀρετῆς ὁμολογούμενον ἀξίωμα καὶ δόξης, B ἐπαχθὴς φανεὶς καὶ βαρὺς, οὐδὲν ὠφέλησεν. Ὅθεν οὐκ ἁπλῶς ὁ Φοῖνιξ ἐνέβαλε τὰ περὶ αὑτὸν ἀτυχήματα, δι' ὀργὴν ἐπιχειρήσαντος ἀνελεῖν τὸν πατέρα, καὶ ταχὺ μεταγνόντος,

Ὡς μὴ πατροφόνος μετ' Ἀχαιοῖσιν καλεοίμην·

ἵνα μὴ δοκῇ νυθετεῖν ἐκεῖνον, ὡς αὐτὸς ἀπαθὴς ὢν καὶ ὀργῆς καὶ ἁμαρτητος. Ἐνδύεται γὰρ ἠθικῶς τὰ τοιαῦτα, καὶ μᾶλλον εἴκουσι τοῖς ὁμοιοπαθεῖν, ἀλλὰ μὴ περιφρονεῖν δοκοῦσιν. Ἐπεὶ δὲ οὔτε φῶς λαμπρὸν ὄμματι φλεγμαίνοντι προσοιστέον, οὔτ' ἐμπαθὴς ψυχὴ παῤῥησίαν ἀναδέχεται καὶ νουθεσίαν ἄκρατον, ἐν τοῖς χρησιμωτάτοις C ἐστὶ τῶν βοηθημάτων ὁ κεκραμένος ἐλαφρὸς ἔπαινος·

B. 8. ὁμοιοπαθεῖν] ὁμοπαθεῖν Voss. C. pro var. lect. Turn. Neutrum reprehendendum.

eadem in culpa esse, tum Amicos eodem quo seipsos modo corrigere videntur. At qui alteri detrahens seipsum jactat, quasi sincerum et vitii expertem, nisi vel ætate multo sit grandior, vel ob virtutem nota sit auctoritate atque gloria, pro molesto importunoque habetur, et nihil adfert utilitatis. Non ergo abs re Phœnix sua ipsius delicta protulit, qui per iram interficere patrem voluerit, moxque mutaverit sententiam,

Ne patris, inquit, *occisor probro vexarer Achivum.*

Ne Achillem objurgans, arrogare sibi videretur nihil se per iram peccasse. Penetrant autem hujusmodi admonitiones blande, faciliusque concedimus iis qui iisdem obnoxii; non qui despicere nos videntur. Quoniam autem neque lumen clarum inflammato oculo debet objici, neque affectu concitatus animus libertatem admittit objurgationemque meram, inter utilissima adjumenta est admixtio laudis mo-

ὥσπερ ἐν τούτοις,

Ὑμεῖς δ' οὐκέτι καλὰ μεθίετε θυρίδος ἀλκῆς,
Πάντες ἄριστοι ἐόντες ἀνὰ στρατόν· ἐδ' ἂν ἔγωγε
Ἀνδρὶ μαχεσσαίμην ὅστις πολέμοιο μεθείη
Λυγρὸς ἐών· ὑμῖν δὲ νεμεσσῶμαι περὶ κῆρι.

Καὶ,

Πάνδαρε, ποῦ τοι τόξον, ἰδὲ πτερόεντες ὀϊστοὶ,
Καὶ κλέος, ᾧ ἄ τίς τοι ἐρίζεται ἐνθάδε γ' ἀνήρ;

Σφόδρα δὲ ἐμφανῶς ἀναπαλεῖται καὶ τὰ τοιαῦτα τοὺς ὑποφερομένους,

Ὁ δ' Οἰδίπους ποῦ, καὶ τὰ κλειτὰ αἰνίγματα;

Καὶ,

Ὁ πολλὰ δὴ τλὰς Ἡρακλῆς λέγει τάδε;

Οὐ γὰρ μόνον ἀνίησι τῷ φόβῳ τὸ τραχὺ καὶ κελευστικὸν, D ἀλλὰ καὶ ζῆλον ἐμποιεῖ πρὸς ἑαυτὸν αἰδουμένῳ τὰ αἰσχρὰ τῇ τῶν καλῶν ὑπομνήσει, καὶ παράδειγμα ποιουμένῳ τῶν βελτιόνων ἑαυτόν. Ὅταν δὲ ἑτέρους, οἷον ἥλικας ἢ πολίτας, ἀντιπαραβάλλωμεν ἢ συγγενεῖς, ἄχθεται καὶ διαχριαίνεται τὸ φιλόνεικον τῆς κακίας· καὶ

D. 1. κελευστικὸν] Sic libri omnes, bene: eſt *in modum celeuſtæ*, ſeu *hortatoris nautici*. Igitur non opus Reiſkii κολευστικόν.

dicæ; ut in his:

Vos vero turpe eſt ſorti deſiſtere pugna,
Argolicas inter primos virtute cohortes.
Haud equidem quenquam inſector qui bella timore
Deſerat, iraſcor, commoto pectore, vobis.

Et illud:

Pandare, ubi eſt arcuſque tibi, volucreſque ſagittæ,
Et decus egregium, cui non certaverit ullus?

Sed et hujuſmodi, vehementer revocant in pejus ſublabentes:

Ubi Oedipus nunc, celebriaque ænigmata?

Et,

Tam multa paſſus, ſiccine loquitur Hercules?

Non enim modo remittunt ac leniunt reprehenſionis aſperitatem et vim imperioſam, ſed et ſui ipſius æmulationem ingenerant, cum bonorum ſuorum recordatione turpibus pudefiat, et ad meliora ſe ſibi exemplum faciat. Si vero alios cum eo compares, ut æquales, cives, cognatos, pertinacia vitii indignatur atque exaſperatur: et ſæpe hoc modo in-

τοῦτο πολλάκις εἰώθεν ὑποφωνεῖν μετ' ὀργῆς, Τί οὖν οὐκ ἄπει πρὸς τοὺς ἐμοῦ κρείττονας, ἐμοὶ δὲ μὴ παρέχεις πρόσωπα; Φυλακτέον οὖν ἐστὶν ἐπαινεῖν, παρρησιαζόμενον πρὸς ἑτέρους, ἂν μὴ νὴ Δία γονεῖς ὦσιν· ὡς Ἀγαμέμνων,

E Ἦ ὀλίγον οἱ παῖδα ἐοικότα γείνατο Τυδεύς.

καὶ ὁ ἐν τοῖς Σκυρίοις Ὀδυσσεύς,

Σὺ δ' ὦ τὸ λαμπρὸν φῶς καταισχύνων γένους,
Ξαίνεις, ἀρίστου πατρὸς Ἑλλήνων γεγώς;

λδ'. Ἧκιστα δὲ πρόσφορον νουθετούμενον ἀντινουθετεῖν, καὶ παρρησίᾳ παρρησίαν ἀντιφέρειν· ταχὺ γὰρ ἐκκαίει καὶ ποιεῖ διαφοράν· καὶ ὅλως οὐκ ἀντιπαρρησιαζομένου δόξειεν ἂν, ἀλλὰ παρρησίαν μὴ φέροντος ὁ τοιοῦτος ὠθισμός ἐστι). Βέλτιον οὖν ὑπομένειν τὸν νουθετεῖν δοκοῦντα F φίλον· ἂν γὰρ ὕστερον αὐτὸς ἁμαρτάνῃ, καὶ δέηται νουθεσίας, αὐτὸ τοῦτο τῇ παρρησίᾳ τρόπον τινὰ παρρησίαν

D. 7. Τί οὖν οὐκ ἄπει] Apparent disjecti membra senarii, Euripidis forte aut Menandri: τί δ' ὦ πρὸς τοὺς ἐμοῦ κρείττους ἄπει &c.

E. 3. καταισχύνων] Exquisitius κατασβεννὺς Pol. Mez. Vulc. nam hujus esse omissum nomen puto. Verius etiam; nam supra in eodem loco 34, D. ἀποσβεννύς.

crepati stomacho moto succlamant: Quin tu ergo me missum facis, adque illos me præstantiores abis? Cavendum est ergo dum libere aliquem incusamus ne alios laudemus: nisi fortassis eorum parentes, ut Agamemnon:

Haud certe similem natum genuit sibi Tydeus.

et Ulysses in Scyriis:

At tu coruscum generis offundens jubar, Lanam facis, patre editus fortissimo.

XXXIV. Minime autem convenit castigationem castigatione, libertatem libertate vicissim compensare: facillime enim hinc discordiæ exardescunt: omninoque conflictatio hæc non libertatem vicissim usurpantis, sed eam non sustinentis videri potest. Præstat itaque ferre Amicum objurgantem: qui si ipse postmodo peccet, ac opus habeat castigatione, hoc ipsi libertati dicendi libertatem jam quandam

δίδωσιν. Ὑπομιμνησκόμενος δὲ ἀνὴρ μνησικακίας, ὅτι τὰς φίλους καὶ αὐτὸς εἰώθει μὴ περιορᾶν ἁμαρτάνοντας, ἀλλ' ἐξελέγχειν καὶ διδάσκειν, μᾶλλον ἐνδώσει καὶ προσδέξεται τὴν ἐπανόρθωσιν, ὡς οὖσαν εὐνοίας καὶ χάριτος, οὐ μέμψεως ἀνταπόδοσιν οὐδὲ ὀργῆς.

λέ. Ἔτι τοίνυν ὁ μὲν Θουκυδίδης φησὶν, Ὅστις ὑπὲρ 73
μεγίστοις τὸ ὀπίφθονον λαμβάνει, ὀρθῶς βουλεύεται· τὸν δὲ φίλον παροξύνει τὸ ἐκ τοῦ νουθετεῖν ἐπαχθὲς ὑπὲρ μεγάλων ἀναδέχεσθαι καὶ σφόδρα διαφερόντων. Ἂν δ' ὑπὲ πᾶσι καὶ περὶ πάντα δυσκολαίνῃ, καὶ μὴ φιλικῶς ἀλλὰ παιδαγωγικῶς προσφέρηται τοῖς σωήθεσιν, ἀμβλὺς ἐν τοῖς μείζοσι νουθετῶν ἔσται καὶ ἄπρακτος· ὥσπερ ἰατρὸς δριμὺ φάρμακον ἢ πικρὸν, ἀναγκαῖον δὲ καὶ πολυτελὲς, εἰς πολλὰ καὶ μικρὰ καὶ οὐκ ἀναγκαῖα δηλῶν, τῇ παῤῥησίᾳ κατακεχρημένος. Αὐτὸς μὲν B

A. 2. τὸν δὲ φίλον] Dedit Steph. ex Pol. Leonic. Jannot. Schott. Anon. Τὸν δὲ φίλων, Ald. Baſ. Xyl. Colleg. Nov. Illud retinui, quamquam item bonum et pluribus libris confirmatum eſt τῷ δὲ φίλῳ, C. D. E. Moſc. 1. 2. Voſſ. Harl. 1. Exempl. Turneb.

B. 1. διηλὼν] Poteſt abeſſe, ut abeſt a plurimis Ald. Baſ. Xyl. A. C. D. E. Moſc. 1. 2. Voſſ. Harl. 1. Colleg. Nov. Recepit Stephanus ex Jannot. Schott. Anon. reliquis non diſſentientibus.

paraverit: commonefactus enim, offenſam non refricando, quod ipſe quoque non negligere Amicos delinquentes, ſed arguere ſoleat atque docere, facilius concedet, et correctionem admittet, quam ſentiat benevolentiæ et gratiæ eſſe non reprehenſionis aut iræ compenſationem.

XXXV. Porro ſicut Thucydides ait, *qui ob rem maximam ſubit invidiam, eum rectum ſequi conſilium*: ita et Amicus debet moleſtiam caſtigandi in magnis modo rebus, et in quibus plurimum eſt ſitum momenti, in ſe recipere: ſi enim omnibus in rebus difficilem ſe præbeat, ac cum familiaribus pædagogi potius quam Amici more agat, admonitiones ejus in ſumnis rebus hebetes erunt et ineffi-caces, cum medici inſtar, libertatem acre medicamentum aut amarum quidem, ſed neceſſarium et pretioſum in multa minuta et non neceſſaria inutiliter abſumpſerit. Ipſe igi-

οὖν σφόδρα φυλάξεται τὸ συνεχὲς καὶ φιλαίτιον· ἑταίρῳ δὲ μικρολογουμένῳ περὶ πάντα, καὶ συκοφαντοῦντος, ὥσπερ ἐνδύσιμον ἔξει πρὸς τὰ μείζονα τῶν ἁμαρτημάτων. Καὶ γὰρ ἰατρὸς Φιλότιμος ἐμπύου περὶ ἧπαρ ἀνθρώπῳ δείξαντος αὐτῷ τὸν δάκτυλον ἠλκωμένον· Οὐκ ἔστι σοι, εἶπεν, ὦ τᾶν, περὶ παρωνυχίας. Οὐκοῦν καὶ τῷ φίλῳ δίδωσιν ὁ καιρὸς εἰπεῖν πρὸς τὸν ὑπὲ μικροῖς καὶ μηδενὸς ἀξίοις ἐγκαλοῦντά τι, Παιδιὰς καὶ πότους καὶ φλυαρίας λέγομεν· ἔστω, ὦ τᾶν, ἀπεμφάθω τιμὴ ἑταίρων, ἢ παυσάσθω κυβεύων, καὶ τἆλλα θαυμαστὸς ἡμῖν ἄνθρωπός ἐστιν. Ὁ δὲ εἰς τὰ μικρὰ συγγνώμην λαβὼν, οὐκ ἀνδρῶς εἰς τὰ μείζονα τῷ φίλῳ παῤῥησίαν δίδωσιν· ὁ δ' ἐγκείμενος ἀεὶ, καὶ πανταχοῦ πικρὸς καὶ ἀτερπὴς, καὶ πάντα γινώσκων καὶ πολυπραγμονῶν, οὐδὲ παισὶν ἀνεκτὸς οὐδὲ ἀδελφοῖς, ἀλλὰ καὶ δούλοις ἀφόρητος.

B. 3. περὶ πάντα] παρὰ πάντα, E.C. in marg. Voſſ. Moſc. T. Forte præferendum.

B. 7. παρωνυχίας] D. addit ὁ λόγος. Eadem varietas ſupra 43, A. Ejuſmodi in locis codicum auctoritatem unice ſequor.

B. 9. ἐγκαλοῦντά τι] Legendum ἐγκαλοῦντά τινι; ad eamque ſententiam correxi Latina. C. D. ἐγκαλοῦντα· τί Παιδιὰς &c.

tur ſummo ſtudio cavebit ne continenti libertate utatur neve jurgioſus ſit: ſocio autem in omnia curioſe etiam minima inquirente et calumniante, anſam ipſe habebit majora ejus peccata reprehendendi. Philotimus medicus, cum quidam qui purulentus eſſet circa jecur, ei digitum exulceratum oſtendiſſet: *Non eſt tibi, o bone, cum reduvia negotium*, inquit. Sic et occaſio dabitur dicendi ad Amicum parva quædam et nullius momenti in alio culpantem: *jocos, convivia, nugas, dicimus: Ille vero ſcortum ableget, aut finem aleæ imponat, aliis in rebus quantivis nobis erit pretii.* Qui enim veniam minutorum impetrat, non illibenter de majoribus libere dicendi facultatem Amico concedit: qui ubique incumbit, ſemper odioſus ac moleſtus, omnia cognoſcens, omnia curioſe percunctans, is neque liberis ſuis tolerabilis eſt, neque fratribus, imo ne ſervi quidem ferre eum poſſunt.

λϛ'. Ἐπεὶ δὲ οὔτε ϕῶ γήρᾳ πάντα ϖεϕύϰεϖι ϰαϰά, ϰαθ' Εὐριπίδην, οὔτε τῇ τῶν φίλων ἀβελτηρίᾳ, δεῖ μὴ μόνον ἁμαρτάνονϛας, ἀλλὰ ϰὴ ϰατορθοῦνϛας ὑπηρετεῖν τοὺς φίλους, ϰὴ νὴ Δία ϖροθύμως ἐπαινεῖν τὸ ϖρῶτον· εἶθ' ὥσπερ ὁ σίδηρος πυϰνοῖ τῇ ϖεριψύξει ϰὴ δέχε) τὴν τόμωσιν, ἀνεθεὶς ϖρῶτον ὑπὸ θερμότητος ϰὴ μαλαϰὸς γενόμενος, οὕτω τοῖς φίλοις ϖροϰεχυμένοις ϰὴ θερμοῖς D οὖσιν ὑπὸ τῶν ἐπαίνων, ὥσπερ βαφῇ ἀτρέμα τὴν ϖαῤῥησίαν ἐπάγειν. Δίδωσι γὰρ ὁ ϰαιρὸς εἰπεῖν, Ἆρ' ἄξια ἐϰεῖνα τούτοις ϖροβάλλειν; ὁρᾷς τὸ ϰαλὸν οἵους ϰαρποὺς ἀποδίδωσι; ϛαῦτα ἀπαιτοῦμέν οἱ φίλοι, ϛαῦτ' ἔστιν οἰϰεῖα, ϖρὸς ταῦτα ϖέφυϰας· ἐϰεῖνα δὲ ἀποδιοπομπητέον

Εἰς ὄρος ἢ εἰς ϰῦμα ϖολυφλοίσβοιο θαλάσσης.

Ὡς γὰρ ἰατρὸς εὐγνώμων βάλοι' ἂν ὕπνῳ ϰὴ τροφῇ μᾶλλον ἢ ϰαθαρσίῳ ϰὴ σϰαμμωνίᾳ ϑ νόσημα λῦσαι ϑ ϰάμνοντος· οὕτω ϰὴ φίλος ὑπόϕϰης, ϰὴ παλὴρ ζηλωτὴς, ϰὴ διδάσϰαλος, ἐπαίνῳ

XXXVI. Cæterum quoniam neque ſenectuti, ut eſt apud Euripidem, neque Amicorum ſtultitiæ omnia inſunt mala, debemus non delicta modo Amicorum, ſed et recte facta obſervare, ac ſane initio alacriter collaudare: deinde ut ferrum prius vi ignis laxatum atque emollitum, deinde frigidæ immiſſum, denſatur ac duritiem conſequitur: ita Amicis, poſtquam laus eorum animos calefecit atque relaxavit, paullatim quaſi tincturæ loco adhibenda eſt libertas reprehenſionum. Offeret enim ſe occaſio, ubi dicere poſſis: Hæccine digna ſunt quæ cum illis comparentur? Viden' quos fructus honeſtum referat? hæc abs te poſcimus Amici, hæ tuæ ſunt partes, ad hæc te natura formavit: illa vero alia repudianda ſunt, et amandanda

In montem, aut rapidi reſonantes æquoris undas.

Ut enim clemens medicus ſomno aut cibatu mallet morbum depellere, quam caſtorio aut ſcammonio: ita et Amicus verus, et benignus pater, et magiſter, laude magis quam

μᾶλλον ἢ ψόγῳ χαίρει πρὸς ἐπανόρθωσιν ἥτις χρώμενος. Οὐδὲν γὰρ ἄλλο ποιεῖ τὴ παῤῥησιαζόμενον ἧκιστα λυπεῖν, καὶ μάλιστα θεραπεύειν, ἢ τὸ φειδόμενον ὀργῆς, ἐν ᾗδει καὶ μετ' εὐνοίας προσφέρεσθαι τοῖς ἁμαρτάνουσιν. Ὅθεν οὔτε ἀρνουμένους δεῖ πικρῶς ἐξελέγχειν, οὔτε κωλύειν ἀπολογουμένους, ἀλλὰ καὶ προφάσεις εὐχήμονας ἀμωσγέπως συνεκπορίζειν, καὶ τῆς χείρονος αἰτίας ἀφιεμένους, αὐτοὺς ἐνδιδόναι μετριωτέραν, ὡς ὁ Ἕκτωρ,

Δαιμόνι', οὐ μὲν καλὰ χόλον τόνδ' ἔνθεο θυμῷ,

πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ὡς οὐκ ἀπόδρασιν, οὐδὲ δειλίαν ἔσαν, ἀλλ' ὀργιὼ τιὼ ἐκ τῆς μάχης ἀναχώρησιν αὐτῷ. Καὶ πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα ὁ Νέστωρ,

— σὺ δὲ σῷ μεγαλήτορι θυμῷ
Εἶξας.

ἠπιώτερον γὰρ, οἶμαι, τὸ Ἠδίκησας, καὶ Ἠχρεώσησας, καὶ

E. 8. αὐτὰς ἐνδιδόναι μετριωτέραν] αὐτὰς sumpsi a D. qui habet αὐτὰς ἐκδιδόναι: μειλιχωτέραν a Vulc. probante Reiskio. Vulgo αὐτὸν ἐνδιδόναι μειλιώτερον.

F. 5. καὶ Οὐκ ἐπέσησας, τοῦ Ἠγνόησας] Corrigendum puto, τὸ Οὐκ ἐπέσησας, καὶ Ἠγνόησας. Monuit quoque Reiskius, et dudum secutus est Amiotus. Latina item correxi.

vituperatione uti gaudet ad morum emendationem: neque quicquam facit ut liberæ correctiones, et tam parum molestiæ, et multum utilitatis secum trahant, quam cum eæ sine ira placide et animo benevolo peccantibus accommodantur. Itaque neque coarguendi sunt acerbe, qui inficiantur, neque purgandi sui potestas adimenda: sed in argumentis honesti prætextus excogitandis utcunque adjuvandi sunt, et deterioris consilii suspicionem a se removentibus leniter indulgendum. Ita Hector,

Infelix! non iram animo hanc sumpsisse decebat:

sic enim Paridem fratrem alloquitur, et ejus digressum e prœlio iram vocat, non fugam aut timiditatem. Et Agamemnoni Nestor:

Sed tu magnanimi cumulatus pectoris æstu.

Magis enim ad mores valet dictum, *Non attendisti, Igno-*

λϛ'. Ἐπεὶ δὲ οὔτε ϕῦ γήρᾳ πάντα πεθσεσι κακὰ, καθ' Εὐριπίδην, οὔτε τῇ τῶν φίλων ἀβελτηρίᾳ, δεῖ μὴ μόνον ἁμαρτάνοντας, ἀλλὰ καὶ κατορθοῦντας ὑπηρετεῖν τοὺς φίλους, καὶ νὴ Δία πεθόμενος ἐπαινεῖν τὸ πεῶτον· εἶθ' ὥσπερ ὁ σίδηρος πυκνοῖ τῇ πεψύξει καὶ δέχεται τὴν τόμωσιν, ἀνεθεὶς πεῶτον ὑπὸ θερμότητος καὶ μαλακὸς γενόμενος, οὕτω τοῖς φίλοις ἀμαχεχυμένοις καὶ θερμοῖς D οὖσιν ὑπὸ τῶν ἐπαίνων, ὥσπερ βαφῇ ἀτρέμα τὴν πα῀ρρησίαν ἐπάγειν. Δίδωσι γὰρ ὁ καιρὸς εἰπεῖν, Ἆρ' ἄξια ἐκεῖνα τούτοις πεοσβάλλειν; ὁρᾷς τὸ καλὸν οἵους καρποὺς ἀποδίδωσι; ταῦτα ἀπαιτοῦμέν οἱ φίλοι, ταῦτ' ἔστιν οἰκεῖα, πεὸς ταῦτα πέφυκας· ἐκεῖνα δὲ ἀποδιοπομπητέον

Εἰς ὄρος ἢ εἰς κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης.

Ὡς γὰρ ἰατρὸς εὐγνώμων βέλτιον ἂν ὕπνῳ καὶ τροφῇ μᾶλλον ἢ καθορίῳ καὶ σκαμμωνίῳ τὸ νόσημα λύσαι θέλοι· οὕτω καὶ φίλος ὑπομένει, καὶ πάλιν ἕξεται, καὶ διδάσκαλος, ἐπαίνῳ

XXXVI. Cæterum quoniam neque ſenectuti, ut eſt apud Euripidem, neque Amicorum ſtultitiæ omnia inſunt mala, debemus non delicta modo Amicorum, ſed et recte facta obſervare, ac ſane initio alacriter collaudare: deinde ut ferrum prius vi ignis laxatum atque emollitum, deinde frigidæ immiſſum, denſatur ac duritiem conſequitur: ita Amicis, poſtquam laus eorum animos calefecit atque relaxavit, paullatim quaſi tincturæ loco adhibenda eſt libertas reprehenſionum. Offeret enim ſe occaſio, ubi dicere poſſis: Hæccine digna ſunt quæ cum illis comparentur? Viden' quos fructus honeſtum referat? hæc abs te poſcimus Amici, hæ tuæ ſunt partes, ad hæc te natura formavit: illa vero alia repudianda ſunt, et amandanda

In montem, aut rapidi reſonantes æquoris undas.

Ut enim clemens medicus ſomno aut cibatu mallet morbum depellere, quam caſtorio aut ſcammonio: ita et Amicus verus, et benignus pater, et magiſter, laude magis quam

E μᾶλλον ἢ ψόγῳ χαίρει πρὸς ἐπανόρθωσιν ἤθεσι χρώμενος. Οὐδὲν γὰρ ἄλλο ποιεῖ τὴν παῤῥησιαζόμενον ἧττον λυπεῖν, καὶ μᾶλλον θεραπεύειν, ἢ τὸ φειδόμενον ὀργῆς, ἂν ἦθει καὶ μετ' εὐνοίας προσφέρεσθαι τοῖς ἁμαρτάνουσιν. Ὅθεν οὔτε ἀρνουμένους δεῖ πικρῶς ἐξελέγχειν, οὔτε κωλύειν ἀπολογουμένους, ἀλλὰ καὶ προφάσεις εὐχήμονας ἀμωσγέπως συνεκπορίζειν, καὶ τῆς χείρονος αἰτίας ἀφιεμένους, αὐτοὺς ἐνδιδόναι μετριωτέραν, ὡς ὁ Ἕκτωρ,

Δαιμόνι', οὐ μὲν καλὰ χόλον τόνδ' ἔνθεο θυμῷ,

πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ὡς οὐκ ἀπόδρασιν, οὐδὲ δειλίαν F ἔσαν, ἀλλ' ὀργιῶ τινὶ ἐκ τῆς μάχης ἀναχώρησιν αὐτῷ. Καὶ πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα ὁ Νέστωρ,

— σὺ δὲ σῷ μεγαλήτορι θυμῷ
Εἶξας.

ἠθικώτερον γὰρ, οἶμαι, τὸ Ἠδίκησας, καὶ Ἠχθέσθης, καὶ

E. 8. αὐτὰς ἐνδιδόναι μετριωτέραν] αὐτὰς ſumpſi a D. qui habet αὐτὰς ἐκδιδόναι: μειρικωτέραν a Vulc. probante Reiſkio. Vulgo αὐτὸν ἐνδιδόναι μειρικώτερον.

F. 5. καὶ Οὐκ ἐπέστησας, τοῦ Ἠγνόησας] Corrigendum puto, τὸ Οὐκ ἐπέστησας, καὶ Ἠγνόησας. Monuit quoque Reiſkius, et dudum ſecutus eſt Amiotus. Latina item correxi.

vituperatione uti gaudet ad morum emendationem: neque quicquam facit ut liberæ correctiones, et tam parum moleſtiæ, et multum utilitatis ſecum trahant, quam cum eæ ſine ira placide et animo benevolo peccantibus accommodantur. Itaque neque coarguendi ſunt acerbe, qui inficiantur, neque purgandi ſui poteſtas adimenda: ſed in argumentis honeſti prætextus excogitandis utcunque adjuvandi ſunt, et deterioris conſilii ſuſpicionem a ſe removentibus leniter indulgendum. Ita Hector,

Infelix! non iram animo hanc ſumpſiſſe decebat:

ſic enim Paridem fratrem alloquitur, et ejus digreſſum e prœlio iram vocat, non fugam aut timiditatem. Et Agamemnoni Neſtor:

Sed tu magnanimi cumulatus pectoris æſtu.

Magis enim ad mores valet dictum, *Non attendiſti, Igno-*

Οὐκ ἐπέφηνας, τὸν Ἠγνόησας· καὶ τὸ, Μὴ φιλονείκει πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ἢ τὸ, Μὴ φθόνει τῷ ἀδελφῷ· καὶ τὸ, Φύγε τὴν γυναῖκα διαφθείρουσαν, ἢ τὸ, Παῦσαι τὴν γυναῖκα διαφθείρων. Τοιοῦτον γὰρ ἡ θεραπευτικὴ παρρησία ζητεῖ τρόπον· ἡ δὲ πρακτικὴ τὸν ἐναντίον. Ὅταν γὰρ ἢ μέλλοντας ἁμαρτάνειν ἐκκρῦσαι δέῃσι, ἢ πρὸς ὁρμήν τινα βίαιον ἰσαμένους ἐξ ἐναντίας φερομένην, ἢ πρὸς τὰ καλὰ μαλακῶς καὶ ἀπροθύμως ἔχοντας ἐντεῖναι καὶ παρορμῆσαι θελήσωμεν, εἰς αἰτίας δεῖ μεταφέρειν ἀτόπους καὶ μὴ πρεπούσας τὸ γινόμενον. Ὡς ὁ πρὸς Σοφοκλεῖ τὸν Ἀχιλλέα παροξύνων Ὀδυσεύς, ὃ φησιν ὀργίζεσθαι διὰ τὸ δεῖπνον, Ἀλλ' 74

Ἤδη, (φησὶ,) τὰ Τρῳὰς εἰσορῶν ἑδώλια B
Δέδοικας.

A. 3. πρακτικὴ] Sanum, nec opus cum Mez. προθεραπευτικὴ: quod ex Amioto fuscepit.

A. 3. τὸν ἐναντίον] Sumpsi a C. et Reiskius jam voluerat. Vulgo τὸ ἐναντίον.

A. 5. ἰσαμένους ἐξ ἐναντίας φερομένην] Infinitivus certe requiritur, et forte aliud vitium latet. In libris nulla varietas: nisi Vulc. ἰσαμένους φερομένην ἐξ ἐναντίας: nec conjectura subjicit in quo mihi ipse satisfaciam. ἢ πρὸς ὁρμήν τινα βίαιον ἰταμῶς φερομένοις ἐναντιοῦσθαι: an—βίαιον ἴσασθαι ἐξ ἐναντίας φερομένοις, *adversus vehementem impetum contra obsistere Amicis concitatis?*

B. 1. Ἤδη, φησὶ,] Versus ita distinxit Xylander, et Mez. in ἑδώλια cum iis consentit Harl. 1. et Anon. Εἰδωλεῖα male Stephanus dedit ex Jannot. Ἑδωλεῖα A. E. Voss. ἐδωλεῖα Ald. Bas. Vid. Toup. Ep. Crit. p. 133. Brunck. Ed. Soph. t. ii. p. 10. Fragm.

rasti, quam, *Injuriam feci*sti, *Inhoneste egisti*: et, *Noli certare cum fratre*, quam, *Noli invidere fratri*: et, *Fuge mulierem quæ te corrumpit*, quam, *Desine mulierem corrumpere*. Hunc enim modum libertas ad sanandum comparata requirit: diversum, ea quæ in agendo occupatur. Cum enim oportebit peccaturum ab incepto depellere, aut in violentum impetum qui e diverso feratur, incumbentem excutere, aut ad res pulchras mollem et animo languentem incitare, ac adhortari volemus, tum rem præsentem ad causas indecoras ac absurdas transferemus. Ita apud Sophoclem Ulysses Achillem instigans, negat eum cœnæ gratia irasci: sed (inquit)

Jam fana Trojæ conspicatus, in metu es,

καὶ πρὸς ταῦτα πάλιν τῶ Ἀχιλλέως ἀφαναικτῶντος, καὶ ἀποπλεῖν λέγοντος,

Ἐγὼ ᾧδ' ὃ φεύγεις, οὐ τὸ μὴ κλύειν κακῶς·
Ἀλλ' ἐγγὺς Ἕκτωρ ἐστίν· οὐ μένειν καλόν.

Τὸν μὲν οὖν θυμοειδῆ καὶ ἀνδρώδη, δειλίας δόξῃ· τὸν δὲ σώφρονα καὶ κόσμιον, ἀκολασίας· τὸν δ' ἐλεύθεριον καὶ μεγαλοπρεπῆ, μικρολογίας καὶ φιλαργυρίας, δεδιττόμενοι, παρορμῶσι πρὸς τὰ καλά, καὶ τῶν αἰσχρῶν ἀπελαύνουσι, μέτριοι μὲν ἐν τοῖς ἀνηκέστοις ἐξεταζόμενοι, καὶ ὃ λυπούμενον ἢ ὃ σωφρονοῦν πλέον ἐν ᾧ παῤῥησιάζεσθαι τῶ ψέγοντος ἔχοντες· ἐν δὲ ταῖς κωλύσεσι τῶν ἁμαρτανομένων, καὶ πρὸς τὰ πάθη διαμάχαις, σφοδροὶ καὶ ἀπαραίτητοι καὶ συνεχεῖς ὄντες· ἔστι γὰρ ὁ καιρὸς εὐνοίας ἀθρόπλουτος καὶ παῤῥησίας ἀληθινῆς ὅτι. Τῷ δὲ ψέγειν τὰ πεπραγμένα, καὶ τὰς ἐχθρὰς κατ' ἀλλήλων ὁρῶμεν

B. 6. οὐ μένειν] θυμαίνειν Vulc. Venet. F. in margine ab antiqua manu. Collat. Muret. Januot. Eodem redit θυκαίνειν T. B. et οὐ καίνειν Anon. ſunt ſcriptorum mendæ pro θυμαίνειν; quod Valckenarius verum judicavit ad Eurip. Phœn. p. 272. nec perſuaſit Brunckio, loco memorato. Sane hoc placet, illud non diſplicet.

C. 2. διαμάχαις] Recepi ex D. Vulgo διαμάχεσθαι. Vulc. καὶ τὸ πρὸς τὰ πάθη διαμάχεσθαι: voluit τῷ· ut Reiſkius.

rurſumque hæc admodum inique ferente Achille, et ſe cum ſuis navibus abiturum dicente, ait:

Quid extimeſcas video, non infamiam,
Nempe Hector eſt propinquus, haud tuta
hic mora eſt.

Sic ergo animoſum et fortem opinione objecta timiditatis, temperantem et modeſtum intemperantiæ, liberalem et magnificum ſordium et avaritiæ terrentes, ad honeſta excitamus, et a turpibus depellimus, et ubi remedio mali locus non eſt relictus, ibi mediocres nos gerimus, inque libertate dicendi plus miſerationis ac mœſtitiæ quam reprehenſionis adhibemus: in prohibendo autem ne peccent, et in oppugnandis animi pravis motibus vehementes, inexorabiles, adſiduique ſumus: hæc enim occaſio, benevolentiæ nihil blandientis, genuinæque libertatis eſt. Alioquin vituperatione factorum videmus eti-

χρωμένους· ὥσπερ Διογένης ἔλεγεν ὅτι τῷ μέλλοντι σώζεσθαι, δεῖ φίλους ἀγαθοὺς ἢ χαπύσεις ἐχθροὺς ὑπάρχειν· οἱ μὲν γὰρ διδάσκουσιν, οἱ δὲ ἐλέγχουσι. Βέλτιον δὲ τὰς ἁμαρτίας φυλάττεσθαι, τοῖς συμβουλεύουσι πειθόμενον, ἢ μετανοεῖν ἁμαρτόντα διὰ τοὺς χακῶς λέγοντας. Καὶ διὰ τοῦτο δεῖ καὶ περὶ τ' παρ- D
ρησίαν φιλελεγχεῖν, ὅσῳ μείζονα ἔχει χρῆσιν ἐν φιλίᾳ φάρμακον, εὐκαιρίας τε καιρῷ μάλιστα καὶ κράσεως μέτριον ἐχούσης ἀεὶ δεομένου.

λζ'. Ἐπεὶ τοίνυν, ὥσπερ εἴρηται, πολλάκις ἡ παρρησία τῷ θεραπευομένῳ λυπηρὰ ὑπάρχῃ, δεῖ μιμεῖσθαι τοὺς ἰατρούς· οὔτε γὰρ ἐκεῖνοι τέμνοντες, ἐν τῷ πονεῖν καὶ ἀλγεῖν καταλείπουσι τὸ πεπονθός, ἀλλ' ἐνέβρεξαν πρᾴως καὶ κατῴκτισαν· οὔτε οἱ νουθετοῦντες ἀσείως, τὸ πικρὸν καὶ δακτικὸν περιβαλόντες ἀποτρέχουσιν, ἀλλ' ὁμιλίαις ἑτέραις καὶ λόγοις ὑπιεμένοις ἐκπραΰνουσι

D. 6. θεραπευομένῳ] Steph. reposuit ex Collat. Muret. Schott. Jannot. Anon. nec dessentiunt complures nostri. θεραπεύοντι male. Ald. Bas. Xyl. A. E. Mosc. 1. 2. Harl. Coll. Nov.

D. 10. περισβαλόντες] Ita D. Voss. Mosc. 2. T. Reliqui προσβάλλοντες.

am inimicos uti. Et Diogenes dicebat eum qui salvus esse deberet, Amicis bonis, aut infensissimis inimicis opus habere: illi enim docent, hi reprehendunt. Præstat vero consulentibus obtemperantem vitare peccata, quam commissa culpa pœnitentia ob maledicta affici. Atque hanc ipsam ob rem tanto accuratiore cum artificio adhibenda est libertas dicendi, quanto ea maximum est et validissimum in amicitia medicamentum, et occasionis felicem conjectationem et temperiem moderatam semper requirit.

XXXVII. Quia igitur, ut docuimus, libertas dicendi sæpenumero molesta ei est, ad quem sanandum adhibetur, imitari debemus medicos. Neque enim illi ubi sectionem adhibuerunt, partem affectam in dolore relinquunt, sed hunc placide perfundendo fovendoque amoliuntur: nec qui civiliter verbis objurgant, acerbitate et morsu orationis defuncti aufugiunt, sed aliis colloquiis, sermonibusque lenibus

Ε καὶ ἀμηχέουσιν, ὥσπερ οἱ λιθοξόοι τὰ πλημμέντα καὶ ἐξοπέντα τῶν ἀγαλμάτων ὑπιλεαίνοντες καὶ γανοῦντες. Ὁ δὲ πληγεὶς μὲν τῇ παῤῥησίᾳ καὶ χαραχθεὶς, ἀφεθεὶς δὲ πραΰς καὶ οἰδῶν καὶ ἀνώμαλος ἔτι ὀργῆς, δυσανάκλητος αὖθίς ἐστι, καὶ δυσπαρηγόρητος. Διὸ καὶ τοῦτο δεῖ προφυλάττειν ἐν τοῖς μάλιστα τὸν νουθετοῦντα, καὶ μὴ προαπολείπειν, μηδὲ ποιεῖσθαι πέρας ὁμιλίας καὶ συνουσίας τὸ λυποῦν καὶ παροξύνον τὸν συνήθη.

E. 7. προαπολείπειν] Ita dedi ex A. D. E. Mosc. 1. Voss. Vulgo προσαπολείπειν.

demulcent ac recreant: quemadmodum ſtatuarii ſtatuas aſpere exciſas lævigant atque poliunt. Ictus autem aliquis libera oratione et compunctus, ſi relinquatur aſper animoque ob iram turgente et æſtuante, in poſterum ad æquanimitatem revocari ac conſolando deliniri vix poteſt. Quare hoc inter præcipua obſervandum eſt, ne verbis Amicum caſtigantes, colloquium verbis moleſtiam afferentibus et irritantibus abrumpentes diſcedamus.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΩΣ ΑΝ ΤΙΣ

ΑΙΣΘΟΙΤΟ ΕΑΥΤΟΥ ΠΡΟΚΟΠΤΟΝΤΟΣ ΕΠ' ΑΡΕΤΗ.

75

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΩΣ ΑΝ ΤΙΣ

ΑΙΣΘΟΙΤΟ ΕΑΥΤΟΥ ΠΡΟΚΟΠΤΟΝΤΟΣ ΕΠ' ΑΡΕΤΗ.

PLUTARCHI

QUOMODO

QUIS SUOS IN VIRTUTE SENTIAT PROFECTUS.

α'. ΤΙΣ τῶν λόγων, ὦ Σόσιε Σενεκίων, σώσῃ τὴν
B αὑτῷ βελτιωμένῳ τοὺς ἀρετὴν σπουδάζουσιν,
εἰ μηδεμίαν αἱ προκοπαὶ ποιοῦσι τῆς ἀφροσύνης ἄνεσιν,
ἀλλ' ἴσῳ βαθμῷ πᾶσιν ἡ κακία παρέμμενε

Μολιβδὶς ὥστε δίκτυον κατέσπασεν ;

Οὐδὲ γὰρ ἐν μουσικοῖς τις ἢ γραμματικοῖς ἐπιδοὺς
γνοίη, μηδὲν ἐν τῷ μανθάνειν ἀπαρύτων τῆς περὶ ταῦτα
ἀμαθίας, ἀλλ' ἴσης αὐτῷ τῆς ἀτεχνίας ἀεὶ παρούσης·

I. POTERITNE aliqua, Soſſi Senecio, ratio dari cur ſe quiſpiam in virtute proficere ſentiat, ſi nullam de ſtultitia facit profectus ipſe diminutionem, ſed vitium omnibus æquali ſemper pondere appenſum,

Plumbi inſtar eſt, quo rete deorſum abducitur ?

Certe enim neque in diſcenda grammatica ſe proficere aut muſica intelliget, qui nullam partem ignorationis iſtarum rerum exhauriat, ſed eadem ſemper in inſcitia perſeveret ;

οὐδὲ κάμνοντι θεραπεία, μὴ ποιοῦσα ῥᾳστώνην, μηδὲ κουφισμὸν, ἀμωσγέπως τοῦ νοσήματος ὑποείκοντος καὶ χαλῶντος, αἴσθησιν ἂν παρέχοι διαφορᾶς, πρὶν εἰλικρινῆ τὴν ἀνάπαυσιν ἔξιν ἐγγενέσθαι παντάπασιν, τοῦ σώ- C
ματος ἀναῤῥωσθέντος. Ἀλλ' ὥσπερ οὐ τούτοις ὑποκόπτουσιν, ἂν ὑποκόπτοντες ἀνέσει τοῦ βαρύνοντος, οἷον ὑπὸ ζυγοῦ πρὸς τοὐναντίον ἀναφερόμενοι, μὴ γινώσκωσι τὴν μεταβολήν· οὕτως οὐ τοῖς φιλοσοφεῖν ἐπαγγελλομένοις, οὔτέ τινα προκόπτειν, οὔτε προκοπῆς αἴσθησιν ἐπολείπεον, εἰ μηδὲν ἡ ψυχὴ μεθίησι μηδ' ἀποκαθαίρει τῆς ἀβελτηρίας, ἀλλ' ἄχρι τοῦ λαβεῖν τὸ ἄκρον ἀγαθὸν καὶ τέλειον, ἀκράτῳ τῷ κακῷ ἔχηται. Καὶ γὰρ ἀκαρεῖ χρόνου καὶ ὥρας ἐκ τῆς ὡς ἔπι μάλιστα φαυλότητος εἰς D

C. 3. προκόπτοντες] Malim abeſſe. Vel legendum videtur, ἐν τούτοις προκόπτουσιν ἂν προκόπτοντες, deleto ſequente μή.

C. 5. ἐν τοῖς φιλοσοφεῖν ἐπαγγελλομένοις, οὔτε] Forte rectius, ἐν τῷ φιλοσοφεῖν, οὔτε, ut eſt in C. Venet. Vulc. Ἐπαγγελλομένοις deeſt item in Colleg. Nov. at in utroque Moſcuenſi additum margini.

C. 9. Καὶ γὰρ ἀκαρεῖ] Xyl. Οὐ γὰρ ἀκαρεῖ e codice ſcripto et edidit et vertit. Ego verſionem ejus correxi ad vulgatam lectionem, ſanam illam et ab omnibus libris confirmatam. Dicuntur enim e perſona Stoicorum. Ἀκαρεῖ dant A. E. Moſc. 1. a correctione. Venet. Colleg. Nov. Pol. Schott. Anon. T. V. B. Xyl. atque adeo Pariſ. 1624. Stephanus cum Ald. et Baſ. ἀκαρῆ.

neque medicina ægroto, quæ eum nihil allevet, aut utcunque remittente ac concedente morbo, faciat ut leviuſcule habeat, ullum ſenſum mutatæ in melius valetudinis afferet, antequam corpore priſtinæ ſanitati reddito contrarius habitus integer morbo ſucceſſerit. Sed ut his in rebus profectus nullus eſt, niſi inter proficiendum, eo quod gravabat, tanquam in trutina diminuto, rurſum in diverſam partem facto momento mutatio ſentiatur, ita etiam his qui philoſophiæ ſtudium profitentur, nullum profectum, neque profectus ſenſum ullum tribui permittemus, ſi nulla pars ſtoliditatis animo fugatur atque expurgatur, ſed, donec ſummo perfectoque is bono potiatur, ſummo malo interim occupatur. Nam, ut aiunt, ſapiens ex quanta eſſe poteſt maxima vitioſitate in

οὐκ ἔχουσαν ὑποβολιὼ ἀρετῆς μαθήσεσιν μεταβαλὼν ὁ σοφὸς, ἧς οὐδὲ ἐν χρόνῳ πολλῷ μέρος ἀφεῖλε κακίας, ἅμα πᾶσαν ἐξαίφνης ἀποπέφευγε. Καίτοι ἤδη ταῦτά γε λέγοντας οἶδα δή που πάλιν πολλὰ παρέχοντας αὐτοῖς θεάγματα, καὶ μεγάλας ἀπορίας περὶ τῶ μαλεληθότος, ὃς αὐτὸς ἑαυτὸν ἔπω κατείληφε γεγονὼς σοφὸς, ἀλλ' ἀγνοεῖ καὶ ἀμφιδοξεῖ ᾧ τι μικρὸν ὂν χρόνῳ πολλῷ τὰ μὲ ἀφαιρουῦτι, τὰ δὲ θεσιθέντι γινομένῳ τὼ ὑπάδοσιν, καθάπερ πορείαν, τῇ ἀρετῇ λαθεῖν ἀτρέμα θεσμίξασαν. Εἰ δέ γε ἰῶ τάχος τοσοῦτον τῆς μεταβολῆς καὶ μέγεθος ὥστε τ θερὶ κάκιστον, ἑωθέρας γεγονέναι χρήστον· ἢ [ἂν δὲ ὅπω τινὶ συνίυχη τὰ τ μεταβολῆς,] καθαρθέντα φαῦλον, ἀνέχεσθαι σοφὸν, καὶ θροσφπεῖν, ἐκ τ ψυχῆς μεθεικόζα τὰς χθιζὰς ἀβελτηρίας καὶ ἀπάτας,

D. 4. ἅμα] Auſus ſum recipere ſua ipſum evidentia commendatum, non a libris, qui omnes habent ἀλλά. Verum illud jam vertendo expreſſerant Xylander et Amiotus, et vidit Reiſk.

D. 8. τῷ κατὰ μικρὸν] Ita Collat. Muret. Schott. T. B. Mez. Vulg. τὸ κατὰ μικρὸν prave.

E. 2. ἢ [ἂν δὲ οὕτω τινὶ συντύχῃ τὰ τῆς μεταβολῆς] Uncinis incluſi, utpote variam lectionem temere contextui invectam. ἢ ſumpſi ex Venet. Pol. Jannot. Vulc. qui pro ἂν δὲ habent ἢ ἄν. Mox ratio deſiderat καταδαρθόντα: in qua forma alibi eodem peccatur modo.

virtutis habitum omni acceſſione ſuperiorem puncto temporis mutatus, cujus vitioſitatis partem ne multo quidem tempore abjecerit, eam ſubito totam ſimul exuit. Noſti vero, hoc qui fieri affirmant, quantis ſe ipſos implicent moleſtiis, ac difficultatibus, quanam fiat ratione, ut non animadvertat aliquis etiamnum ſapientem ſe factum, ſed ignoret atque ambigat; longo temporis decurſu paulatim addendis aliis, aliis detrahendis, acceſſione ad virtutem, quaſi via, ſenſim ſine ſenſu facta. Quod ſi celeritas et magnitudo mutationis tanta eſſet, ut qui mane fuerat deterrimus, veſperi redderetur optimus: aut ea ſic alicui accideret, ut cum obdormiviſſet vitioſus, expergiſceretur ſapiens, dimiſſamque ex animo heſternam fatuitatem et errores ita compellaret:

Ψευδεῖς ὄνειροι, χαίρετ', οὐδὲν ἦτ' ἄρα·

τίς ἀγνοήσειεν αὐτῷ διαφορὰν ἐν αὐτῷ τοσαύτῳ γενομένῳ καὶ φθόνησιν ἀθρόον ἐκλάμψασαν; Ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ μᾶλλον ἄν τις, ὡς ὁ Καινεύς, γενόμενος κατ' εὐχὴν ἀνὴρ ἐκ γυναικὸς, ἀγνοῆσαι τὴν μετακόσμησιν, ἢ σώφρων καὶ φθόνιμος καὶ ἀνδρεῖος, ἐκ δειλοῦ καὶ ἀνοήτου καὶ ἀκρατοῦς ἀποτελεσθεὶς, καὶ μεταβαλὼν εἰς θεῖον ἐκ F θηριώδους βίον ἀκαρεῖ διαλαθεῖν αὐτόν.

Β'. Ἀλλ' ὀρθῶς μὲν εἴρηται τὸ

——Πρὸς σάθμῃ
Πέτρον τίθεσθαι, μήτι πρὸς πέτρῳ σάθμην.

Οἱ δὲ μὴ πθέμενοι τὰ δόγματα πρὸς τοῖς πράγμασιν, ἀλλὰ τὰ πράγματα πρὸς τὰς ἑαυτῶν ὑποθέσεις, ὁμολογεῖν μὴ πεφυκότα καταβιαζόμενοι, πολλῶν ἀπορίων ἐμπεπλήκασι τὴν φιλοσοφίαν· μείζονος δὲ τῆς εἰς μίαν ὁμοῦ κακίαν πάντας ἀνθρώπους πλὴν ἑνὸς τοῦ τε- 76 τελείου τιθεμένης, ὑφ' ἧς αἴνιγμα γέγονεν ἡ λεγομένη

F. 2. ἀκαρεῖ] Sic Venet. Vulgo ἀκαρές. Colleg. Nov. Vulc. ἀκαρῆ.

Valete vana ſomnia, ut eratis nihil!

iſne ignoraret tanto ſe a ſeipſo diſcrimine fuiſſe mutatum, et prudentiam ſubito ac confertim eluceſcentem? Mihi quidem videtur facilius homo, ſi inſtar Cænei ex voto vir de muliere fieret, transformationem ſui ignoraturus: quam ut non ſentiat aliquis mutationem ſui, e timido, ſtulto atque incontinente, fortis, prudens temperanſque redactus, momentoque temporis e belluina in divinam vivendi rationem tranſlatus.

II. Enim vero recte dictum eſt,

——*exigendus eſt*
Lapis ad amuſſim, non ad hunc amuſſis eſt.

At Stoici non ſua rebus accommodantes decreta, ſed res ad decreta ſua, cum quibus conſentire eas natura non ſinit, detorquentes, multis difficultatibus philoſophiam impleverunt: quarum maxima eſt, qua homines, ſolo perfecto excepto, una omnes vitio ſtatuuntur ſubjecti; ut etiam ænigma faciat progreſſionem,

σκοπὴ, μικρὸν ἀπολείπουσα ἑαυτῆς ἀφροσύνης, τὰς δὲ πάντων ἅμα παθῶν καὶ νοσημάτων ἀφειμένας ἀπ' αὐτῆς, ἔτι τοῖς μηδενὸς ἀπηλλαγμένοις τῶν κακίστων, ὁμοίως παρέχουσα κακοδαιμονοῦσαν. Οὗτοι μὲν οὖν ἑαυτοὺς ἐλέγχουσιν, ἐν μὲν ταῖς σχολαῖς, ἴσιον ἀδικίαν τ' Ἀριστείδου τῆ Φαλάριδος πλέμενοι, καὶ δειλίαν τὸν Βρασίδου τῆ Δόλωνος· καὶ νὴ Δία τὸν Μελίτου μηδ' ὁποῦν
B τῆς Πλάτωνος ἀγνωμοσύνου διαφέρουσαν· ἐν δὲ τῷ βίῳ καὶ τοῖς πράγμασιν ἐκείνους μὲν ἐκτρεπόμενοι καὶ φεύγοντες ὡς ἀμειλίκτους, τούτοις δ' ὡς ἀξίοις πολλοῦ τὰ μέγιστα καὶ χρώμενοι καὶ πιστεύοντες.

γ'. Ἡμεῖς δὲ παντὶ γένει κακῷ, μάλιστα δὲ τῷ περὶ ψυχὴν ἀτάκτῳ καὶ ἀορίστῳ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐγγινόμενον ὁρῶντες, ἢ καὶ διαφέρουσιν αἱ πρόνοιαι, καθάπερ σκιᾶς, ἀνέσει τῆς μοχθηρίας ὑπὸ τοῦ λόγου διαφωτίζοντος ἀπέρμα τὸν ψυχὸν καὶ διακαθαίροντος, οὐκ

A. 3. τὰς δὲ πάντων—ἀφειμένας ἀπ' αὐτῆς] Primo, legendum, τὰς μὴ πάντων: quod vertendo reddidi. Deinde, pro ἀπ' αὐτῆς, Mez. ὑπ' αὐτῆς: non male. Conjeceram ἀπολύτους, vel αὐτοῖς.

per quam qui non ſimul ab omnibus expediti ſint animi perturbationibus ac morbis, non minus miſeram vitam degant, iis qui nullo ſummorum malorum ſunt liberati. Atque hi quidem ſeipſos refellunt, qui cum in ſcholis injuſtitiam Ariſtidæ et Phalaridis exæquent, metumque Braſidæ timori Dolonis parem dicant, neque quicquam inter Meliti ac Platonis ingratitudinem differre: in vita et actionibus fugientes illos ut implacabiles; his ut magni pretii hominibus maximis in rebus utuntur atque fidunt.

III. Nos autem cum in omni malorum genere, maxime autem in confuſo et inordinato animi ſtatu, magis minuſque ineſſe videamus, (unde etiam diſcrimen eſt profectuum, pravitate inſtar umbræ dilabente, dum ratio animum ſenſim illuſtrat atque expurgat) ratione carere non

ἄλογον οἰόμεθα τὴν συναίσθησιν ἢ τῆς μεταβολῆς, ὥσπερ ἐκ βυθοῦ τινος ἀναφερομένοις, ἀλλ' ἔχουσαν ἐπιλογισμούς. Ὧν σκόπει τὸν πρῶτον εὐθύς. Εἰ καθάπερ οἱ πρὸς ἀκμὴν ἥοντες ἱστίοις πέλαγος, ἅμα τῷ λέγειν πρὸς τὴν τοῦ πνεύματος ῥώμην ἀναμετροῦνται τὸν δρόμον, ὡς εἰκὸς ἂν τοσούτῳ γεγονόσιν ὑπὸ τοσαύτης κομιζομένοις ἠνύσθαι δυνάμεως· ὕπως ἄν τις ἐν φιλοσοφίᾳ τὸ ἐνδελεχὲς καὶ τὸ συνεχὲς τῆς πορείας, καὶ μὴ πολλὰς ἀφ' μέσου ποιούμενον ἐπιστάσεις, εἶτ' αὖθις ὁρμὰς καὶ ἐπιπηδήσεις, ἀλλὰ λείως καὶ ὁμαλῶς τῷ πρόσθεν ἐπιλαμβανόμενον ἀεὶ καὶ δίιὸν ἀπταίστως ἀφ' τοῦ λόγου, τεκμήριον ἑαυτῷ ποιήσαιτο πρόκοπῆς. Τὸ γάρ,

C. 1. Ὧν σκόπει τὸν πρῶτον] Ita dedi ex varia lectione C, consentientibus aliis; nam Ὧν σκόπει τὸ πρῶτον habent item A. E. Venet. τὸν autem Venet. T. B. Vulgo, ὧν ἐσκοπεῖτο πρῶτον. Xyl. ὧν ἐπισκοποῖτο πρῶτον.

C. 1. Εἰ καθάπερ] Forte delendum εἰ. Mosc. 1. καὶ καθάπερ. Alioquin εἰ referendum ad antecedens σκόπει et sequens ποιήσαιτό. *Considera, an prout—sic in philosophia quis faciat &c.*

C. 4. ὡς εἰκὸς—δυνάμεως] Locus in libris turbatus: puto legendum, ὅσον εἰκὸς ἐν τοσούτῳ γεγονέναι ὑπὸ τοσαύτης κομιζομένοις δυνάμεως. Mez. dat. ὅσον pro ὡς. Pro γεγονόσιν est γεγονὼς in C. Colleg. Nov. Coll. Muret. Schott. Jannot. Anon. T. V. B. Γεγονέναι a secunda manu habent Venet. et C. At Mosc. 2. plane omittit. Denique ἠνύσθαι abest in Venet. Flor. ac deletum in C. Reliqui in vulgata consentiunt. Certe, vel γεγονέναι, vel ἠνύσθαι, delendum.

C. 8. τῷ πρόσθεν ἐπιλαμβανόμενον] Ita Mosc. 2. et Vulc. Vulgo τῷ πρόσθεν ἐπιλαμβάνον. At Paris. 1624, nescio unde, τὸ πρόσθεν ἐπιλαμβάνον.

putamus sensum mutationis (quomodo, qui ex profundo subito attolluntur, moram motus supputare nequeunt) sed rationes ejus iniri posse; de quibus hoc primum consideremus. Quemadmodum qui datis velis vastum pelagus navigant, comparata temporis ratione cum robore venti, colligunt quantum confecerint spatium: sic et philosophia profectuum suorum rationem ex assidua progressuum continuatione ratiocinari potest: quæ non multis institionibus, ac rursum impetibus ac assultibus in medio factis, sed plane, æquabiliterque ad ulteriora semper absque offensu, rationis ac doctrinæ usu progreditur. Quod enim dictum est,

Εἰ γάρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖο,
Καὶ θαμὰ τοῦθ' ἕρδοις,

D οὐ πρὸς ἀργυρίου μόνον αὔξησιν εἴρηται καλῶς, ἀλλ' εἰς ἅπαντα ποιεῖ, μάλιστα δ' εἰς ἀρετῆς ἐπίδοσιν, πολὺ καὶ τελεσιουργὸν ἕξις τὸ λόγου προσλαμβάνοντος· αἱ δ' ἀνωμαλίαι καὶ ἀμβλύτητες τῶν φιλοσοφούντων, ὑ μόνας ποιοῦσιν ἐποχὰς ὥσπερ ἐν ὁδῷ τ προκοπῆς, ἀλλ' ἀναλύσεις, ἀεὶ τῷ παρείκοντι κατ' ὀλίγον τῆς κακίας ἐπιθεμένης, καὶ πρὸς τἀναντίον ἀνθυποφερούσης. Τὰς μὲν γὰρ πλανήτας οἱ μαθηματικοὶ στηρίζειν λέγουσι παυσαμένης τῆς εἰς τοὔμπροσθεν αὐτῶν πορείας· ἐν δὲ τῷ φιλοσοφεῖν οὐκ ἔστι λησούσης ἀφέλειμμα προκοπῆς οὐδὲ στηριγμός, ἀλλ' ἀεί τινας ἔχουσα κινήσεις ἡ φύσις,
E ὥσπερ ὑπὸ ζυγοῦ ῥέπειν ἐθέλει, καὶ κατατείνεσθαι ταῖς βελτίοσιν, ἢ ταῖς ἐναντίαις πρὸς ὃ χεῖρον οἴκοι φερομένη. Ἂν οὖν κατ' τὸν δοθέντα χρησμὸν Κιρραίοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ, Πάντ' ἤματα καὶ πάσας νύκτας πολεμῆς, οὕτω

D. 4. μόνας] Forte μονὰς ποιοῦσιν ἢ ἐποχὰς, *manſiones*. E. μόνως.

Si parvo crebro parvum ſuperaddere pergas,
Et magnus tandem lucri conſtabit acervus.

non de pecunia duntaxat augenda verum eſt, ſed ad omnia pertinet, maxime ad virtutis incrementum, cum ad doctrinam adſidua atque perfectrix adjungitur conſuetudo: contra inæqualitates ac hæſitantiæ philoſophantium, non modo inhibent progreſſus, veluti iter interrumpentes inſtitutum: ſed etiam regreſſus cauſa ſunt, cum ſubſiſtentem vitia identidem per otium adoriantur, ac retro auferant. Errantes quidem ſtellas mathematici finito earum in anteriora progreſſu ſtationem facere perhibent. At in philoſophando profectus nullam facit intercapedinem, nunquam intermittit aut ſubſiſtit: ſed natura ſemper aliquo citata motu, ac veluti in trutina ſita nunquam non momento aut ad meliora facto fertur, aut in diverſam partem ad mala exitioſe impellitur. Si igitur ſecundum Cirrhæis datum oraculum, quo dies noctesque bellum gerere jubebantur, con-

σωνειδῆς σεαυτὸν ἡμέρας τε καὶ νύκτωρ ἀεὶ τῇ κακίᾳ διαμεμαχημένον, ἢ μὴ πολλάκις γε τῶν φευγόντων ἀνειμένα, μηδὲ σωνεχῶς παρ' αὐτῆς οἱονεὶ κήρυκας ἡδονάς τινας ἢ ῥᾳστώνας ἢ ἀσχολίας ὑπὸ σπονδαῖς προσδεδεγμένον, εἰκότως ἂν εὐθαρσὴς καὶ προθυμος ὑπὸ τὸ λειπόμενον βαδίζοις.

Δ'. Οὐ μὴν ἀλλὰ κἂν ἢ διαλείμματα γινόμενα τοῦ F φιλοσοφεῖν, τὰ δ' ὕστερα τῶν πρότερον ἑδραιότερα καὶ μακρότερα, σημεῖον οὐ πονηρόν ἐστιν ἐκθλιβομένης πόνῳ καὶ ἀσκήσει τῆς ῥᾳθυμίας· τὸ δ' ἐναντίον πονηρόν, αἱ μετ' οὐ πολὺν χρόνον πολλαὶ καὶ σωνεχεῖς ἀνακοπαὶ τῆς προθυμίας οἷον ἀποκαμνομένης. Ὡς γὰρ ἡ τοῦ καλάμου βλάστησις, ὁρμὴν ἔχουσα πλείστην καὶ καλλίστην ἀπ' ἀρχῆς εἰς μῆκος ὁμαλὸν καὶ σωνεχές, τὸ 77 πρῶτον ἐν βλαστήμασι μεγάλοις ὀλίγας λαμβάνουσα προσκρούσεις καὶ ἀντικοπάς, εἶτ' οἷον ἐπ' ἄθματος

A. 1. ἀπ' ἀρχῆς] Prætuli cum Venet. et T. Vulgo, ἀπαρχῆς.
A. 1, εἰς μῆκος ὁμαλὸν] εἰς μῆκος ἐπιδώσειν ὁμαλὸν Steph. cum Pol. Jannot. Anon. Ἐπιδώσειν abeſſe debet, et abeſt omnibus meis, Ald. Baſ. Xyl. A. C. D. Moſc. 1. 2. Venet. Flor. Colleg. Nov.

ſcius tibi ſis dies te nocteſque contra vitia depugnare, aut ſaltem non ſæpe cuſtodia excedere, neque continenter ab iis, voluptates aliquas aut remiſſiones aut negotia, veluti præcones de induciis miſſos accipere: non injuria alacri confidentique animo ad reliqua perges.

IV. Quin etiam ſi feceris aliquas philoſophandi intercapedines, ita tamen ut poſteriora tua ſtudia prioribus conſtantiora fuerint ac prolixiora: id non leve indicium præbet, ignaviam eſſe labore ac exercitatione eliſam: contra malum eſt ſignum, ſi poſt exiguum tempus multæ et continentes intermiſſiones fiant veluti elangueſcente alacritate germen. Sicut enim calami quod initio maximum et pulcherrimum impetum habet ut in æquabilem et continuam longitudinem creſcat, magnis intervallis pauca offendit a quibus reprimatur ac retundatur: dein ubi in altum ſe

ἄνω δι' ἀσθένειαν ἀπαγορεύουσα, πολλοῖς ἐνίσχεται καὶ πυκνοῖς γόνασι, τοῦ πνεύματος πληγὰς καὶ τρόμους λαμβάνοντος· οὕτως ὅσοι τὸ πρῶτον μεγάλαις ἐκδρομαῖς ἐχρήσαντο πρὸς φιλοσοφίαν, εἶτα πολλὰ καὶ συνεχῆ προπταίσματα καὶ ἀφαπώσματα λαμβάνουσι μηδενὸς διαφόρου πρὸς τὸ βέλτιον ἐπαισθανόμενοι, τελευτῶντες
B ἐξέκαμον καὶ ἀπηγόρευσαν. Τῷ δ' αὖτε περὶ γένετο δι' ὠφέλειαν, διαφερομένῳ καὶ διακόπτοντι τὰς πρόσφάσεις, ὥσπερ ὄχλον ἐμποδὼν ὄντα, ῥώμη καὶ προθυμία τῆς ἀνύσεως. Καθάπερ οὖν ἔρωτος ἀρχομένου σημεῖόν ἐστιν, οὐ τὸ χαίρειν τῷ καλῷ παρόντι· τοῦτο γὰρ κοινόν· ἀλλὰ τὸ δάκνεσθαι καὶ ἀλγεῖν ἀποσπώμενον· οὕτως ἄρχονται μὲν ἐπὶ φιλοσοφίας πολλοί, καὶ σφόδρα γε φιλοτίμως ἀντιλαμβάνεται τοῦ μανθάνειν δοκοῦσιν, ἂν δὲ ἀπέλθωσιν, ἐπὶ πραγμάτων ἄλλων καὶ ἀσχολιῶν,

B. 1. Τῷ δ' αὖτε πρὶν γένετο δι' ὠφέλειαν] Distinxi cum A. C. commate post ὠφέλειαν. Pro hoc Reiskius malit ἀσφάλειαν: poterat etiam ἀσφάλειαν: ad sensum præstat εὐφυΐαν. Respicitur ad Homer. Il. T. 386.

B. 9. ἀπέλθωσιν] Non placet. Multa licet fingere: ἀποκληθῶσιν, ἀποκωλυθῶσιν, propius ad sententiam: ἀπελαθῶσι ad literarum ductus accedit.

erexit, veluti qui ob anhelitus angustias in ascendendo deficiunt; quasi defessum, propter imbecillitatem suam multis ac crebris nodis intercipitur, spiritu ictum tremoremque patiente: sic qui initio magno cursu ad philosophiam contenderunt, si deinde nullum ad meliora profectum sentientes crebro offendant, atque ab instituto avellantur, ad extremum omnino defatigantur ac desperant. At vero alteri illi veluti alæ succreverunt qui ad utilitatem propositam recta fertur, omnesque præcidit prætextus, veluti turbam impedientem, robore ac studio perficiendi. Sicut igitur signum est amoris incipientis non delectatio quæ pulchri præsentia percipitur, (est enim hoc omnibus commune) sed morsus et dolor qui avulso eo sentitur: ita multi capiuntur philosophiæ studio, et valde magno cum conatu se ad discendum conferre videntur: ubi vero aliis rebus aut nego-

ἐξερρύη τὸ πάθος αὐτοῦ ἐκεῖνο, καὶ ῥᾳδίως φέρουσιν. Ὅτῳ δ' ἔρωτος δῆγμα παιδικὸν προσῇ, μέτριος ἂν σοι φανείη καὶ πρᾶος ὁ τῷ παρεῖναι καὶ συμφιλοσοφεῖν· ὅταν δ' ἀποσπασθῇ καὶ χωρὶς γένηται, θεῷ φλεγόμενον καὶ ἀθυμονοῦντα καὶ δυσκολαίνοντα πᾶσι πράγμασι καὶ ἀσχολίαις· λήθῃ δὲ φίλων ὥσπερ ἄλογος ἐλαύνεται πόθῳ τῷ πρὸς φιλοσοφίαν. Οὐ γὰρ δεῖ τοῖς λόγοις εὐφραίνεσθαι παρόντας, ὥσπερ τοῖς μύροις, ἀποστάντας δὲ μὴ ζητεῖν μηδ' ἀχάλλειν, ἀλλὰ πείνῃ τινὶ καὶ δίψῃ πάθος ὅμοιον ἐν τοῖς ἀποσπασμοῖς πάσχοντας, ἔχεσθαι δ' προκόπτοντος ἀληθῶς, ἂν τε γάμος, ἂν τε πλοῦτος, ἂν τε φιλία τις, ἂν τε στρατεία παρεμπεσοῦσα ποιήσῃ τὸν χωρισμόν. Ὅσῳ

B. 11. Ὅτῳ δ' ἔρωτος δῆγμα παιδικὸν προσῇ] Vulgo Ὅτῳ δὲ ἔρωτος δ. π. πρόσεστι. Secutus ſum Xylandrum. Προσῇ Ald. Baſ. Xyl. Mez. Παρῇ, A. C. E. Moſc. 1, 2. Colleg. Nov. Flor. Jannot. Anon. Vulc. Sophoclis eſt, vid. A. Plut. Symp. Γ. 2. p. 619. A. Valckenarius ad Eur. Phœn. p. 138. qui malit παιδικοῦ. Moſc. 2. παιδικᾶν.

C. 2. Θεῷ] Reliqui, quod omnes libri habent. In A. E. ſuperſcriptum βλέπε: in C. adſcriptum ῥῆμα, ἀντὶ τοῦ βλέπε, καὶ νέει. Exempl. Turneb. θεῳο, quod una habet item Pariſ. 1624.

C. 4. λήθῃ] Revocavi, conſenſu librorum, Ald. Baſ. Xyl. A. C. E. Moſc. 1. 2. Venet. Flor. In Colleg. Nov. deeſt plane. Steph. μνήμη, ex Vulc. ut videtur. Xyl. tamen vertendo ſecutus eſt.

C. 4. πόθῳ τῷ πρὸς φιλοσοφίαν] Forte ſanum: forte cum Collat. Muret. et T. legendum ποθῶν πρὸς φιλοσοφίαν.

C. 9. ἂν τε πλοῦτος, ἂν τε φιλία τις] Malim ἂν τε πλοῦς ἂν τ' ἀσχολία τις. Illud quidem habent Collat. Muret. Anon. Mez. Turn. Vulc.

tiis avocantur, animi iſte motus evaneſcit, eaque facile carent. At cui amoris morſus vehemens infixus eſt, is tibi præſens unaque philoſophans moderatus videbitur ac placidus: avulſum vero ac ſeorſim agentem cerneres inflammatum, animique ægrum, omniumque rerum et occupationum odio affectum: Amicorum autem memoria, tanquam nihil ad rem pertinens philoſophiæ deſiderio expellitur. Non enim ut unguento, ſic doctrina præſentes delectari debemus, abſentes eam non requirere, et citra moleſtiam ea carere: ſed ſimile aliquid fami ac ſiti ſentire ſi avellamur: ſive nuptiæ, ſive divitiæ, ſive amicitia, ſive expeditio incidens nos a philoſophiæ ſtudio ſejungat, ſic affici, ut qui vere in philoſophia proficiat. Quanto enim plus ex

γὰρ πλέον ἔστι τὸ περισπλημμύρον ἐκ φιλοσοφίας, τοσούτῳ μᾶλλον ἐνοχλεῖ τὸ ἀπολειπόμενον.

ε'. Τούτῳ δὴ ὁμοῦ τι ταυτόν ἐστιν ἡ σύνεγγυς τὸ παρρησιαστικὸν δήλωμα περικοπῆς τοῦ Ἡσιόδου, μηκέτι περισάντη μηδ' ὄρθιον ἄγαν, ἀλλὰ ῥᾳδίαν καὶ λείαν καὶ δι' εὐπετείας εἶναι τὴν ὁδὸν, οἷον ἐκλεαινομένην τῇ ἀσκήσει, καὶ φῶς ἐν τῷ φιλοσοφεῖν καὶ λαμπρότητα ποιοῦσαν ἐξ ἀπορίας καὶ πλάνης καὶ μεταμελειῶν, αἷς περιτυγχάνουσιν οἱ φιλοσοφοῦντες τὸ πρῶτον, ὥσπερ οἱ γῆν ἀπολιπόντες οὐ ἴσασι, μηδέπω δὲ καθορῶντες ἐφ' οὓς πλέ-
E ουσι. Περέμνοι γὰρ τὰ κοινὰ καὶ συνήθη, πρὶν ἢ τὰ βελτίονα γνῶναι καὶ λαβεῖν, ἐν μέσῳ περιφέρονται πολλάκις ἐπιστρεπόμενοι. Καθάπερ φασὶ Σέξτιόν τε τὸν Ῥωμαῖον ἀφεικότα τὰς ἐν τῇ πόλει τιμὰς καὶ ἀρχὰς ἁψασθαι φιλοσοφίαν, ἐν δὲ ᾧ φιλοσοφεῖν αὖ πάλιν δυσπαθοῦντα καὶ χαλεπῶς φέροντα τὸ πρῶτον,

E. 6. χαλεπῷ] Dedi ex Mosc. 2. Colleg. Nov. Vulg. χαλεπῶς.

philosophia perceptum est, tanto majorem animo molestiam exhibent quæ relinquuntur.

V. Cum hoc nimirum, aut eadem, aut proxima ei est antiquissima illa Hesiodea profectus declaratio, cum jam non amplius ardua aut nimis acclivis est via, sed facilis, ac plana, et expedita: quippe exercitando lævigata, illatoque in philosophandi conatum lumine jam et splendore, post hæsitationes, errores, institutique mutationes illas, in quas incidunt initio, qui se philosophiæ dant: exemplo eorum, qui terra sibi nota relicta, nondum eam cernentes quam petunt, solicitudine anguntur. Sic enim isti communibus et consuetis studiis relictis, priusquam meliora cognoscant atque consequantur, in medio sæpenumero errabundi ac vagi revertuntur. Simile est, quod de Sextio Romano narrant, eum urbanis dignitatibus honoribusque resignatis ut philosophiæ vacaret, cum inter philosophandum ab initio graves sentiret molestias, animusque doctrinam ægre amplecteretur, parum abfuisse

ὀλίγου δεῖσαι καταβαλεῖν ἑαυτὸν ἔκ τινος δίηρυς. Καὶ
πρὸς Διογένυς ὅμοια τῶ Σινωπέως ἱστορῦσιν ἀρχομένυ φι-
λοσοφεῖν, ὡς Ἀθηναίοις τῶ ἑορτὴ, καὶ δεῖπνα δημοτελῆ,
καὶ θέατρα καὶ συνουσίας μετ' ἀλλήλων ἔχοντες ἐχρῶντο
κώμοις καὶ παννυχίσιν· ὁ δὲ ἔν τινι γωνίᾳ τῆς ἀγορᾶς F
συνεσπειραμένος ὡς καθευδήσων, ἐνέπιπτεν εἰς λογισμοὺς
πρέπονσαν αὐτὸν οὐκ ἀτρέμα καὶ θραύονσαν ὡς ἀφ' ἁπὸ
μιᾶς ἀνάγκης εἰς ὀπίπονον καὶ ἀλλόκοτον ἥκων βίον,
αὐτὸς ὑφ' ἑαυτῶ κάθη τ' ἀγαθῶν ἁπάντων ἐρημένος·
εἶτα μύτοι μῶν τινα προσερπύσαντα λέγει πρὸς τὰς
ψίχας αὖθις τῆς μάζης ἀναστρέφεσθαι· τὸν δὲ αὖθις ἀνα-
φέρειν τῷ φρονήματι, καὶ λέγειν πρὸς ἑαυτόν, οἷον ὀπι-
πλήττοντα καὶ κακίζοντα, Τί φῂς ὦ Διόγενες, τῦτον μὲ 78
εὐωχεῖ τὰ σὰ λείμματα καὶ τρέφει, σὺ δ' ὁ γενναῖος
ὅτι μὴ μεθύεις ἐκεῖ κατακείμενος ἐν ἁπαλοῖς καὶ ἀνθι-
νοῖς στρώμασιν, ὀδύρῃ καὶ θρηνεῖς σεαυτόν; Ὅταν οὖν οἱ
τοιῦτοι καταπασμοὶ γένωνται μὴ πολλάκις, εἴτε πρὸς

quin ſeſe de biremi quadam in mare abjiceret. Et Diogenem memorant Sinopenſem cum philoſophari cepiſſet, ac forte Athenienſes feſtos agerent dies, epularenturque ſplendide, ſpectaculaque eſſent, et convivia ac comeſſationes per totam noctem ducerentur, in quodam fori angulo convolutum ſomni capiendi cauſa jacentem, in cogitationes incidiſſe animum ipſius non leviter ab inſtituto avertentes atque frangentes, reputantem nulla ſe neceſſitate vitæ genus laborioſum atque a communi uſu alienum iniviſſe, ac ſeipſum omnibus bonis privaſſe: ut vero murem arrepere, et circa micas mazæ ſuæ obverſari vidit, animum rurſus erexiſſe, ac ſeipſum increpaſſe damnaviſſeque, quaſi alloquentem: Quid ais, Diogenes? mus hic reliquiis tuis lætus veſcitur, tu vero præclarus ſcilicet homo teipſum deploras, ac lamentaris quod non iſthic in ſtragulis mollibus atque floridis inebriare? Cæterum ubi non frequenter hujuſmodi diſtractiones, iis in fugam datis, fiunt, animuſque

αὐτὸς ἐξαιρήσῃς καὶ ἀναχρέσῃς τῷ φενήματος, ὥσπερ ἐκ τροπῆς ταχεῖαν παρῶσι, καὶ διαλύωσι ῥᾳδίως τὴν ἄλλην καὶ τὴν ἀδημονίαν, ἔν τινι βεβαίῳ τῶν σκοπῶν εἶ δεῖ νομίζειν.

ϛ'. Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον ἐξ αὐτῶν τὰ καταστέλλοντα καὶ τρέφοντα πρὸς τἀναντίον ὑπ' ἀλαζονείας ὑπτιάζει τοῖς φιλοσόφοις, ἀλλὰ καὶ φίλων συμβουλαὶ μετὰ σπουδῆς, καὶ διαφόρων ἀντιλήψεις ἐν γέλωτι καὶ παιδιᾷ γινόμεναι καμπτουσι καὶ μαλάττουσιν, ἐνίους δὲ καὶ τέλειον ἤδη φιλοσοφίας ἐξέστησαν· οὐ φαῦλον ἂν τι σκοπῆς εἶη σημεῖον ἡ πρὸς ταῦτα πραότης ἑκάστου, καὶ τὸ μὴ παραπόμενον μηδὲ κινούμενον ὑπὸ τῶν λεγόντων καὶ ὀνομαζόντων ἡλικάς τινας ἐν αὐλαῖς βασιλέων εὐημερουμένας, ἢ φερνὰς ὑπὲ γάμοις λαμβανομένας, ἢ κατιούσας ὑπὸ πλήθους εἰς ἀγορὰν ἐπ' ἀρχήν τινα ἢ συνηγορίαν. Ὁ γὰρ ἀνέκπληκτος ἐν τούτοις καὶ ἄπληκτος, ἤδη

A. 11. ἐπιτείνεται] Legendum ἐπιγίνεται, ut monuit Jun. Mez. et Reisk. Libri nil mutant.

A. 12. συμβουλαὶ μετὰ σπουδῆς] Secutus sum Xyl. et unum ex tribus illis T. V. B. Vulgo omnes σπουδαὶ μετὰ σπουδῆς. Forte corrigendum, σπουδαὶ μετὰ παιδιᾶς, deleto proximo καὶ παιδιᾶς.

tanquam sese celeriter revocans ac recipiens adest, et facile mœrorem ægritudinemque dissipat; existimandum et profectum probe esse confirmatum.

VI. Quoniam vero philosophantibus non modo a seipsis incidunt, quæ eos imbecilles etiamnum concutiant et in diversam partem avertant: sed et seria Amicorum consilia, et diversorum reprehensiones joco risuque mixtæ flectunt et molliunt, nonnullos etiam prorsus e philosophia excusserunt: non leve indicium profectus fuerit æquanimitas hominis erga talia, non perturbati neque morsum passi, cum ei narratur æquales aliquos ipsius in aulis regum florere, aut dotatas duxisse uxores, aut caterva hominum stipatos in forum petendi magistratus, vel patrocinandi gratia descendere. Qui enim ad talia non obstupescit neque iis mul-

δῆλός ἐστιν εἰλημμένος ὑπὸ φιλοσοφίας. Οὐ γὰρ οἷόν τε παύσασθαι ζηλοῦντας ἅπερ οἱ πολλοὶ θαυμάζουσιν, οἷς ἂν μὴ τὸ θαυμάζειν ἀρετὴν ἐγγένηται. Πρὸς μὲν γὰρ ἀνθρώπους ὑποθερμαίνεσθαι, καὶ δι' ὀργὴν ἐνίοις παρέστη καὶ δι' ἀφροσύνην· ὧν δὲ θαυμάζουσιν ἄνθρωποι πραγμάτων, οὐκ ἔστιν ἄνευ φρονήματος ἀληθινοῦ καὶ βεβαίου καταφρονῆσαι. Διὸ καὶ ταῦτα προβάλλοντες ἐκείνοις, ὑπιγανοῦσιν ἑαυτούς, ὥσπερ ὁ Σόλων,

Ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς οὐ διαμειψόμεθα
Τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον· ἐπεὶ τὸ μὲν ἔμπεδόν ἐστι,
Χρήματα δ' ἀνθρώπων ἄλλοτε ἄλλος ἔχει.

Καὶ Διογένης τὴν εἰς Ἀθήνας ἐκ Κορίνθου, καὶ πάλιν εἰς Κόρινθον ἐκ Θηβῶν μετάβασιν αὐτοῦ, παρέβαλε ταῖς βασιλέως, ἔαρος μὲν ἐν Σούσοις, καὶ χειμῶνος ἐν Βαβυλῶνι, θέρους δ' ἐν Μηδίᾳ διατριβαῖς. Καὶ ὁ Ἀγησίλαος περὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως, Τί γὰρ ἐμοῦ μείζων ἐκεῖνος, εἰ μὴ καὶ δικαιότερος; Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης περὶ

cetur, eum conſtat jam ita uti decuit captum devinctumque philoſophiæ eſſe: quod fieri non poteſt ut mirari deſinamus quæ vulgo in admiratione ſunt, niſi ingenerata ſit nobis jam virtutis admiratio. Etenim vel ira nonnullos movet, vel dementia, ut adverſus homines ferociant: quas vero res multitudo hominum plurimi facit, eas contemnere niſi vera conſtantique animi præditus elatione poteſt nemo. Tales qui ſunt, ſua cum iſtis comparantes, ſpiritus ſumunt, ut Solon:

At non mutemus (Dii meliora piis)
Divitias virtute, manet firmiſſima virtus,
Incertas, nunc hic, nunc habet alter opes.

Ac Diogenes ſuam Athenis Corinthum, Corinthoque Thebas tranſitionem, regis Perſarum migrationibus comparabat, vere Suſis, hieme Babylone, æſtate in Media commorantis. Et de eodem rege Ageſilaus: Qui enim, aiebat, major me ille ſit, ſi non etiam juſtior eſt? Ariſtoteles quo-

Ἀντίπατρον περὶ Ἀλεξάνδρου γράφων, ἔφη, μὴ μόνον ἐκείνῳ προσήκειν ὅτι πολλῶν κρατεῖ, μέγα φρονεῖν, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον εἴ τις ὀρθῶς γινώσκει περὶ θεῶν. Ὁ δὲ Ζήνων ὁρῶν τὸν Θεόφραστον ὑπὸ τῷ πολλὰς ἔχειν μαθητὰς θαυμαζόμενον, Ὁ ἐκείνου μὲν χορὸς, ἔφη, μείζων, ἡμῖν δὲ συμφωνότερος.

ζ'. Ὅταν οὖν οὕτως τὰ τῆς ἀρετῆς πρὸς τὰ ἐκτὸς ἀντιτιθεὶς, ὑπερεχέης φθόνους καὶ ζηλοτυπίας καὶ τὰ κνίζοντα καὶ ταπεινοῦντα πολλὰ τῶν ἀρχομένων φιλοσοφεῖν, μέγα καὶ τοῦτο δήλωμα σεαυτῷ τοῦ προκόπτειν. Οὐκ ἔστι δὲ μικρὸν οὐδὲ ἡ περὶ τοὺς λόγους μεταβολή. Πάντες γάρ, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, οἱ ἀρχόμενοι φιλοσοφεῖν, τοὺς πρὸς δόξαν διώκουσι μᾶλλον· οἱ μὲν, ὥσπερ ὄρνιθες ὑπὸ τιτὺ λαμπρότητα τῶν φυσικῶν καὶ ὃ ὕψος ὑπὸ κουφότητος καὶ φιλοτιμίας καταίροντες· οἱ δ' ὥσπερ τὰ σκυλάκια, φησὶν ὁ Πλάτων, τῷ ἕλκειν καὶ

E. 5. ἀντιτιθεὶς] Sumpsi ex A. E. Venet. T. V. Vulgo ἀνατιθεὶς.
E. 5. φθόνους] Ita Xyl. Mosc. 1. 2. Colleg. Nov. Jannot. Schott. Anon. Mez. T. V. B. Vulgo φόνους.

que de Alexandro ad Antipatrum scribens, Non illum modo affirmabat animo debere efferri ob imperii magnitudinem: nihilo enim minus id ei licere, qui recte de diis sentiat. Ac Zeno videns Theophrastum in admiratione haberi ob discipulorum multitudinem: chorus ejus, inquit, major est, meus melius concinit.

VII. Cum itaque virtutem hoc modo externis rebus opponens, invidias, obtrectationes, aliosque id genus affectus qui multos philosophari orsos urunt atque animum eorum deprimunt ejeceris, id quoque magnum argumentum tibi tui sit profectus. Non parvum est etiam, orationis mutatio. Omnes enim fere qui ad philosophiam primum accedunt, eam sectantur quæ ad gloriam facit: quorum alii avium instar, ob levitatem et ambitionem ad splendorem et sublimitatem rerum naturæ attolluntur: alii catulorum (ut est apud Platonem) in morem

ἀπαράπλειν χαιρόντες, ὅπου τὰς ἔριδας καὶ τὰς ἀπορίας F
καὶ τὰ σοφίσματα χωροῦσιν· οἱ δὲ πλεῖστοι τοῖς διαλεκτικοῖς ἐνδύντες, εὐθὺς ἐπισιτίζονται πρὸς σοφιστείαν· ἔνιοι δὲ τὰ χρείας καὶ ἱστορίας ἀναλεγόμενοι, περιίασιν, ὥσπερ Ἀνάχαρσις ἔλεγε τῷ νομίσματι πρὸς οὐδὲν ἕτερον ἢ τὸ ἀριθμεῖν χρωμένους ὁρᾶν τοὺς Ἕλληνας· οὕτω τοὺς λόγους παραριθμοῦντες καὶ παραμετροῦντες, ἄλλο δ' οὐδὲν εἰς ὄνησιν ἀπ' αὐτῶν τιθέμενοι. Συμ- 79
βαίνει δὴ τὸ τῶν Ἀντιφάνους, ὡς τις εἶπε τῶν Πλάτωνος συνήθων. Ὁ γὰρ Ἀντιφάνης ἔλεγε παίζων, ἔν τινι πόλει τὰς φωνὰς εὐθὺς λεγομένας πήγνυσθαι ἀπὸ ψύχος, εἶθ' ὕστερον ἀνιεμένων ἀκούειν θέρους ἃ τοῦ χειμῶνος διελέχθησαν· οὕτω δὴ τῶν ἐκ Πλάτωνος ἔφη νέοις οὖσι λεχθέντων, μόλις ὀψὲ τοὺς πολλοὺς αἰσθάνεσθαι γέροντας γενομένους. Καὶ πρὸς ὅλῳ δὲ τοῦτο τῶν φιλο-

F. 7. παραριθμοῦντες καὶ παραμετροῦντες] παραριθμούμενοι καὶ παραμετροῦντες Ald. Baſ. Xyl. Venet. Colleg. Nov. Παραριθμούμενοι καὶ παραριθμοῦντες E. Moſc. 1. 2. Flor. Vulc. Exempl. Turneb. Παραριθμούμενος καὶ παραριθμῶν A. Recepta lectio eſt Stephani quocum faciunt Collat. Muret. Schott. Jannot. Anon.

A. 2. τῶν Πλάτωνος συνήθων] Legendum videtur περὶ τῶν Πλάτωνος συνήθων: ut Xylander vertit et Mez. monuit.

raptando, et lacerando gaudentes, ad lites, quæſtiones et ſophiſmata ſe conferunt: plerique dialecticis ſe immergentes, commeatum ſibi ſophiſticæ parant: ſunt qui ſententioſa dicta et hiſtorias colligentes, circumeunt (quomodo Anacharſis dicebat ſe non videre ad aliam rem numiſmate uti Græcos quam ad numerandum) numerantes ea et metientes, nullo inde emolumento percepto. His uſu venit illud, quod ab Antiphane dictum quidam ad auditores Platonis accommodavit. Joco enim Antiphanes dixit, in urbe quadam voces illico frigore loci congelare, ac per æſtatem gelu ſoluto demum exaudiri, quæ dicta erant hieme: ita ille quæ adoleſcentes e Platone audiviſſent, aiebat pleroſque vix tandem ingraveſcente ætate intelligere. Hoc ſane modo ad univerſam affecti ſunt philoſophiam, donec

σοφίαν πεπόνθασιν, ἄχρις οὗ κατάσασιν ὑγιεινῶ ἡ κρίσις λαβοῦσα τοῖς ἤθεσι ἐμποιεῖν καὶ μέγεθος δυναμένοις, ἀρξηται συμφέρεσθαι καὶ ζητεῖν λόγους, ὧν, κατὰ τὸν Αἴσωπον,
B εἴσω μᾶλλον ἢ ἔξω τὰ ἴχνη τέτραπται. Ὥσπερ γὰρ ὁ Σοφοκλῆς ἔλεγε, τὸν Αἰσχύλου διαπεπαικὼς ὄγκον, εἶτα τὸ πικρὸν καὶ κατάτεχνον τῆς αὐτοῦ κατασκευῆς, τεῖσον ἤδη τὸ τῆς λέξεως μεταβάλλειν εἶδος, ὅπερ ἐστὶν ἠθικώτατον καὶ βέλτιστον· οὕτως οἱ φιλοσοφοῦντες, ὅταν ἐκ τῶν πανηγυρικῶν καὶ κατατέχνων, εἰς τὸν ἁπλούμενον ἤθους καὶ πάθους λόγον μεταβῶσιν, ἀρχονται τῆ ἀληθῆ σκοπὴν καὶ ἄτυφον σκόπειν.

η'. Ὅρα δὴ μὴ μόνον φιλοσόφων συγγράμματα διεξιὼν καὶ λόγους ἀκούων, εἰ μὴ πλέον τοῖς ὀνόμασι
C μόνον σχοίης ἢ τοῖς σφάγμασι, μηδὲ μᾶλλον ὀπτηδᾷς τοῖς τὸ δύσκολον ἔχουσι καὶ σκληρὸν, ἢ τοῖς τὸ χρήσιμον καὶ σάρκινον καὶ ὠφέλιμον· ἀλλὰ καὶ ποιή-

B. 3. πικρὸν] Ita libri, exceptis Xyl. qui πυκνὸν, et Colleg. Nov. qui πικιὸν vitiose habet. Forte quis malit πανηγυρικὸν, ex proximis. Puto verum esse aut ψυχρὸν, aut γλισχρὸν, aut περιττὸν.

judicium probe constitutum incipiat ea apprehendere, quæ ad componendos animi motus magnitudinemque ei comparandam faciunt, sectarique orationes, quarum (juxta illud Æsopi) vestigia intro magis quam foras sint conversa. Ut enim Sophocles aiebat se primo fastum Æschyli accidisse, deinde apparatum ejus difficilem atque artificiosum, postremo etiam dictionis formam mutasse, quæ pars maxime ad mores pertinet et est potissima: ita philosophantes, cum a compositis ad ostentationem et artificio nimio elaboratis orationibus, ad eam quæ mores et affectus attingit, transiverint, vere incipiunt fastu repudiato proficere.

VIII. Animadverte igitur, non tantum philosophorum scripta legendo, aut orationibus eorum audiendis, sisne verbis magis quam rebus attentus, neque majori impetu feraris ad ea in quibus difficultas et curiosa compositio, quam ad ea in quibus medulla rerum et utilitas inest: sed et

μασιν ὁμιλῶν καὶ ἱστορίᾳ, φύλαττε σεαυτὸν εἰ μηδέν σε λάθῃ τῶν πρὸς ἐπανόρθωσιν ἤθους ἢ πάθους κομψισμὸν ἐμμελῶς λεγομένων. Ὥσπερ γὰρ ἄνθεσιν ὁμιλεῖν ὁ Σιμωνίδης φησὶ τὴν μέλιτταν ξανθὸν μέλι μηδομένην, οἱ δ' ἄλλοι χρόαν αὐτῶν καὶ ὀσμήν, ἕτερον δὲ οὐδὲν ἀγαπῶσιν, οὐδὲ λαμβάνουσιν· οὕτω τῶν ἄλλων ἐν ποιήμασιν ἡδονῆς ἕνεκα καὶ παιδιᾶς ἀναφερομένων, αὐτὸς εὑρίσκων τι καὶ συνάγων σπουδῆς ἄξιον, ἔοικεν ἤδη γνωριστικὸς εἶναι συνηθείας καὶ φιλίας τοῦ καλοῦ καὶ οἰκείου γεγονέναι. Τοὺς μὲν γὰρ Πλάτωνι καὶ Ξενοφῶντι χρωμένους ἀφ' ἑτέρου λέξιν, ἕτερον δὲ μηδὲν ἄλλ' ἢ τὸ καθαρόν τε καὶ Ἀττικόν, ὥσπερ δρόσον καὶ χνοῦν, ἀποσφετερισμένους, τί ἂν ἄλλο φαίης ἢ φαρμάκων τὸ εὐῶδες καὶ τὸ ἀνθηρὸν ἀγαπᾶν, τὸ δὲ ἀνώδυνον καὶ καθαρτικὸν μὴ προσίεσθαι μηδὲ γινώσκειν; Ἀλλ' οἵγε μᾶλλον ἔτι προκόπτοντες, οὐκ ἀπὸ λόγων μόνον, ἀλλὰ καὶ θεαμάτων καὶ πραγμάτων πάντων ὠφελεῖσθαι δυνάμενοι, καὶ

poemata hiſtoriaſque tractans, cave ne quid eorum prætermittas inobſervatum, quæ ad morum correctionem, aut affectus animi allevationem accommodate dicta ſunt. Sicut enim in floribus verſari Simonides ait apem, *flavum mel molientem*, cum alii colorem eorum vel odorem, nihil aliud quærant aut percipiant: ita cum alii in poematis voluptatis jocique cauſa verſantur, tu aliquid inveniens ac colligens ſerium, videberis jam conſuetudine et amore pulchritudinis et eorum quæ philoſophi ſunt propria, horum cognoſcendi facultatem tibi paraſſe. Qui enim Platonis aut Xenophontis libros propter dictionem, nullaque alia de cauſa legunt, quam ut Atticam illam munditiem inde veluti rorem deſpument, quid aliud diceres illos facere, quam fragrantiam et floridum medicamenti colorem amplecti, vim vero expurgandi corporis aut ſedandi doloris neque noſſe neque admittere? Jam qui magis etiam profecerunt, non ex orationibus ſolum, ſed e ſpectaculis quoque et rebus quibuſcunque norunt utilitatem capere, idque colligere, quod

E σωμάζην τὸ οἰκεῖον καὶ χρήσιμον· οἷα καὶ περὶ Αἰσχύλου λέγουσι καὶ περὶ ἄλλων ὁμοίων· Αἰσχύλος μὲν γὰρ Ἰσθμοῖ θεώμενος ἀγῶνα πυκτῶν, ἐπεὶ πληγέντος ἑτέρου τὸ θέατρον ἐξέκραγε, νύξας Ἴωνα τὸν Χῖον, Ὁρᾷς, ἔφη, οἷον ἡ ἄσκησίς ἐστιν; ὁ πεπληγὼς σιωπᾷ, οἱ δὲ θεώμενοι βοῶσι. Ὁ Βρασίδας δὲ μῦν τινα συλλαβὼν ἐν ἰσχάσι, καὶ δηχθείς, ἀφῆκεν· εἶτα πρὸς ἑαυτόν, Ὦ Ἡράκλεις, ἔφη, ὡς οὐδέν ἐστι μικρὸν οὐδ' ἀσθενὲς ὃ μὴ ζήσεται, τολμῶν ἀμύνασθαι. Διογένης δὲ τὸν πίνοντα ταῖς χερσὶ θεασάμενος, ἐξέβαλε τῆς πήρας τὸ ποτήριον. Οὕτω F τὸ προσέχειν καὶ παιδεύειν τὴν ἄσκησιν, αἰσθητικοὺς καὶ δεκτικοὺς ποιεῖ τῶν πρὸς ἀρετὴν φερόντων παντα-χόθεν. Γίνεται δὲ τοῦτο μᾶλλον, ἂν τοὺς λόγους ταῖς πράξεσι μιγνύωσι, μὴ μόνον, ὡς Θουκυδίδης ἔλεγε, μετὰ κινδύνων ποιούμενοι τὰς μελέτας, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἡδονὰς καὶ πρὸς ἔριδας καὶ περὶ κρίσεις καὶ συνηγορίας καὶ ἀρχάς, οἷον ἀποδείξιν αὐτοῖς τῶν δογμάτων διδόντες, μᾶλλον δὲ ῷ

ipsorum instituto commodet: cujus rei aliquot subjiciam exempla. Æschylus Isthmici certaminis spectator, cum unus pugilum plagam accepisset, theatrumque clamorem sustulisset, latere Ionis Chii fosso, ut is animadverteret: Viden', inquit, exercitatio quid possit? tacet ictus, spectatores vociferantur. Brasidas murem inter aridas ficus deprehensum morsus ab eo dimisit: tum sic secum, Hercules, quam nihil est ita parvum aut infirmum, ut non possit vitam tueri, si audeat se defendere. Diogenes e vola quendam bibere conspicatus, poculum pera ejecit. Adeo ad sentiendum et percipiendum ea quæ undecunque ad virtutem conducant, attentio et assidua exercitatio facit idoneos. Idque fit eo magis, si orationem rebus adhibeant, non modo, ut est apud Thucydidem, *præsenti periculo meditantes*, sed et adversus voluptates, contentiones, circa judicia, patrocinia, magistratus, quasi demonstrantes decretorum sibi specimen dantes, aut potius iis rebus tractandis con-

χρῆσθαι δόγματα ποιοῦντες. Ὡς τούς γε μανθάνοντας ἔτι καὶ πραγματευομένους καὶ σκοποῦντας ὁ λαβόντες ἐκ φιλοσοφίας, εὐθὺς εἰς ἀγορὰν, ἢ νέων διατριβὴν, ἢ βασιλικὸν συμπόσιον ἐκκυκλήσουσιν, ὑ μᾶλλον οἴεσθαι χρὴ φιλοσοφεῖν ἢ τοὺς τὰ φάρμακα καὶ τὰ μίγματα πωλοῦντας, ἰατρεύειν· μᾶλλον δὲ ὅλως οὐθὲν ὁ τοιοῦτος σοφιστὴς διαφέρει τῆς Ὁμηρικῆς ὄρνιθος, ὅ, τι ἂν λάβοι, τοῖς μαθηταῖς, ὥσπερ ἀπήσι νεοττοῖς διὰ τοῦ στόματος προσφέρων· 38

——— κακῶς δέ τέ οἱ πέλει αὐτῷ,

μηδὲν εἰς ὄνησιν οἰκείαν ἀναδιδόντι μηδὲ καταπέπτοντι τὰ λαμβανόμενα.

Θ'. Ὅθεν σκοπεῖν ἀναγκαῖον εἰ χρώμεθα τῷ λόγῳ, πρὸς ἑαυτοὺς μὲν δὴ χρηστικῶς, πρὸς ἑτέρους δὲ μὴ δόξης εἰκαίας ἕνεκα, μηδὲ φιλοτιμίας, ἀλλὰ μᾶλλον ἀκροᾶσθαί τι καὶ διδάξαι· μάλιστα δὲ εἰ τὸ φιλόνεικον καὶ B

A. 2. ὃ λαβόντες] Auctoritatem ſecutus ſum A. E. Moſc. 1. Vulc. τί λαβόντες, item bonum, habent Jannot. Schott. Anon. τὶ ὃ λαβόντες Pol. Coll. Muret. εἰ λαβόντες Vulgo et reliqui.

dentes decreta. Nam qui adhuc diſcentes et ſatagentes ac circumſpicientes ſi arreptum aliquid e philoſophia ſtatim circulatorum in morem in forum, aut adoleſcentum ſcholam, aut regium convivium perferant, eos non magis credendum eſt philoſophari, quam medicinam facere eos qui medicamenta et mixturas vendunt: immo hujuſmodi ſophiſta nihil ab Homerica illa ave diſtat, qui diſcipulis ſuis tanquam implumibus pullis ore in os ingerit quidquid nactus fuerit,

——— *Sed nequiter expedit ipſi,*

cum nihil eorum quæ cepit, in ſuam vertat utilitatem, neque concoquat.

IX. Quare conſiderare oportet, orationene utamur ſeorſim ita, ut nobis hoc ſit commodo, apud alios autem non vanæ gloriæ aut contentionis gratia, ſed audiendi ac cum docendi tum viciſſim diſcendi cauſa: maxime autem obſervemus, an ſtudium con-

δύσερι ωδὶ τὰς ζητήσεις ὑφεῖται, καὶ ωεπαύμεθα τοὺς λόγους ὥωπερ ἱμάντας ἢ σφαίρας ὑπιδούμενοι ωρὸς ἀλλήλους, καὶ τῷ πατάξαι καὶ καταβαλεῖν μᾶλλον ἢ τῷ μαθεῖν τι καὶ διδάξαι χαίροντες. Ἡ γὰρ ἐν τούτοις ὑπείκεια καὶ ωραότης, καὶ ὃ μὴ μετ' ἀγῶνος συνίεσθαι μήτε ἀλλύεσθαι μετ' ὀργῆς τὰς κοινολογίας, μηδ' C οἷον ἐφυβρίζειν ἐλέγξαντας, ἢ χαλεπαίνειν ἐλεγχθέντας, ἱκανῶς ωρακόπτοντός ἐστι. Ἐδήλωσε δὲ Ἀρίστιππος ἔν τινι λόγῳ κατασοφισθεὶς ὑπ' ἀνθρώπου τόλμαν ἔχοντος, ἄλλως δὲ μανικοῦ καὶ ἀνοήτου, χαίροντα γὰρ αὐτὸν ὁρῶν καὶ τετυφωμένον, Ἐγὼ μὲν, εἶπεν, ὁ ἐλεγχθεὶς ἄπειμι σοῦ τοῦ ἐλέγξαντος ἥδιον καθευδήσων. Ἔτι δὲ καὶ λέγοντας ἑαυτοῖς λαμβάνειν ἀπείραν, εἰ μήτε πολλῶν ωαρὰ ωροσδοκίαν συνελθόντων, ὑπὸ δειλίας ἀναδυώμεθα, μηδ' ὀλίγοις ἀθυμοῦμεν ἀγωνιζόμενοι· μήτε, ωρὸς δῆμον ἢ ωρὸς ἀρχὴν εἰπεῖν δέῃσαν, D ἀνδρία τῆς ωερὶ τὴν λέξιν ωαρασκευῆς ωροῒέμεθα

tendendi et rixandi de propositis quæstionibus remiserit, ac desierimus oratione adversus alios veluti cestibus aut pilis armati certare, magisque percutiendo et dejiciendo, quam discendo docendove gaudere: nam in hoc genere modestia et mansuetudo, ubi colloquia neque certandi studio incipis, neque cum ira finis, neque vel in refutando contumeliam adhibes, vel te refelli iniquius fers, nota est non pœnitendorum profectuum. Ostendit hoc Aristippus, qui quodam in congressu sophistica fraude circumventus ab audace homine, cæteroqui stulto et furioso, cum videret eum exsultare atque fastu tumere, Ego quidem, inquit, abeo suavius te qui me refelleris dormiturus. Possumus etiam inter dicendum nosmetipsos explorare, an neque multis præter exspectationem nostram convenientibus præ metu tergiversemur, neque animum demittamus quod apud paucos agendum sit, neque cum ad populum aut coram magistratu verba facienda sunt, quod minus ad dicendum parati si-

τὸν καιρόν· οἷα φασὶ Δημοσθένους λέγεσι καὶ Ἀλκιβιάδου. Καὶ γὰρ ὅδε τῷ νοῆσαι πράγματα δεινότατος ἦν, φασὶ δὲ τῷ λέξιν ἀθαρσέστερος, ἑαυτὸν διέκρουεν ἐν τοῖς πράγμασι· καὶ πολλάκις ἐν αὐτῷ τῷ λέγειν ζητῶν καὶ διώκων ὄνομα καὶ ῥῆμα ἀφανῆ διέπιπτεν, Ὅμηρος δὲ τὸν πρῶτον οὐ διαμέχθη τοῖχον ἄμετρον ἐξενεγκών· τοσοῦτον πρὸς αὐτῷ φρονήματος εἰς τὰ λοιπὰ διὰ τὴν δύναμιν. Οὐκοῦν μᾶλλον εἰκός ἐστιν οἷς πρὸς ἀρετὴν καὶ τὸ καλὸν ἡ ἄμιλλα, τῷ καιρῷ καὶ τοῖς πράγμασι χρῆσθαι, τῶν ἐπὶ ταῖς λέξεσι θορύβων καὶ E κρότων ἐλάττονα φροντίζοντας.

ι'. Οὐ μόνον δὲ δεῖ τὰς λόγους, ἀλλὰ καὶ τὰς πράξεις ἔλαττον ὑποσκοπεῖν, εἰ τὸ χρειῶδες τοῦ παντηρικοῦ καὶ τοῦ πρὸς ὑπόδειξιν αὐταῖς πλέον ἔνεστι τὸ πρὸς ἀλήθειαν. Εἰ γὰρ ἀληθινὸς ἔρως παιδὸς ἢ γυναικὸς ἀ ζητεῖ μάρτυρας, ἀλλὰ καρποῦται δ' ἡδύ, κἂν κρύφα κατεργάσηται τὸν πόθον, ἔτι μᾶλλον εἰκός ἐστι τὸν φιλόκαλον καὶ

mus occaſionem agendi amittamus: quod de Demoſthene et Alcibiade fertur: hic enim cum ad bene cogitandum de rebus eſſet facultate ſumma præditus, ad dicendum autem paulo timidior, in actionibus ſeipſum impedivit, ac ſæpe inter dicendum vocem aliquam elapſam memoriæ quærens et perſequens aberravit. Homerus vero tantum fiduciæ in ſua poſuit facultate, itaque abundavit confidentia, ut primum etiam operis verſum legibus carminis non ſatisfacientem intrepide poſuerit. Quo magis æquum eſt qui de virtute et honeſto certant, eos occaſione et rebus uti, minime ſolicitos de ſtrepitu plauſuve qui ob dictionem excitatur.

X. Nec orationem vero ſolum, ſed et actiones quiſque ſuas conſideret, plurane eæ ad utilitatem quam ad pompam, ad veritatem quam oſtentationem comparata in ſeſe habeant. Si enim verus adoleſcentis aut mulieris amor non requirit teſtes, ſed fruitur amoribus, etiamſi clam potiatur: multo magis convenit honeſti et ſapientiæ ſtudioſum, cum

φιλόσοφον σιωύντα ἀφ' ἑαυτῆς τὴν προκοπὴν τῇ ἀρετῇ καὶ ἀφώμενον, αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ σιωπῇ μέγα φρονεῖν, ἐπαινετῶν καὶ ἀκροατῶν μηδὲν δεόμενον. Ὥσπερ οὖν ὁ καλῶν ἐκεῖνος οἴκοι τὴν θεραπαινίδα, καὶ βοῶν, Θέασαι Διονυσία, πέπαυμαι πετυφωμένος· οὕτως ὁ ποιήσας τι χάριεν καὶ ἀξεῖον, εἶτα τοῦτο διηγούμενος καὶ προφέρων πανταχόσε, δῆλός ἐστιν ἔξω βλέπων ἔτι καὶ πρὸς δόξαν ἑλκόμενος, οὔπω δὲ τῆς ἀρετῆς γεγονὼς θεατὴς, οὐδ' ὕπαρ ἀλλ' ὄναρ αὐτῆς ἐν εἰδώλοις καὶ σκιαῖς ῥεμβόμενος, εἶθ' ὥσπερ ζωγράφημα προθεὶς ὅπῃ θέαν ὃ πεποίηται. Ἔστιν οὖν τὸ προκόπτοντος, ὃ μόνον δόντα τῷ φίλῳ, καὶ γνώριμον εὐεργετήσαντα, μὴ φράσαι πρὸς ἑτέρους· ἀλλὰ καὶ ψῆφον ἐν πολλοῖς θέμενον ἀδίκοις δικαίαν, καὶ πρὸς ἔντευξιν αἰσχρὰν πλουσίου τινὸς ἢ ἄρχοντος ἀπαξιώσαντα, καὶ δωρεᾶς ὑπεριδόντα, καὶ νὴ Δία διψήσαντα νύκτωρ καὶ μὴ πόντα, ἢ πρὸς φίλημα καλοῦ

F. 7. προτιθεὶς] Sic Mosc. 2. Vulgo προσιθείς.
A. 4. δωρεᾶς] Recepi ab Venet. Mosc. 2. Vulgo δωρεάς.

agendo fruitur virtute, ipsum apud sese tacitum animo efferri, neque laudatores auditoresve ullos requirere. Sicut ergo ille qui domi ancillam vocans, clamabat, *Cerne Dionysia, deposui fastum:* ita et is qui pulchrum aliquod atque scitum facinus suum passim narrat ac circumfert, satis aperte ostendit se adhuc foras respicere et ad gloriam trahi, neque etiamnum verum se virtutis fuisse spectatorem, neque reipsa, sed per somnium umbras ejus et simulachra pervagatum, factum deinde suum veluti picturam spectandum proposuisse. Proficientis ergo in virtutis studio est, non modo si quid amico donavit, aut noto benefecit, id aliis non narrare: sed etiam si inter multos injustos sententiam justam ipse dixerit, aut divitis principisve alicujus petitionem inhonestam obnixe repudiaverit, aut munera spreverit, aut etiam noctu sitiens potu abstinuerit, osculumve formosi aut

ἢ καλῆς ἀφαμαχησάμενον, ὡς ὁ Ἀγησίλαος, ἐν ἑαυτῷ καταφρονεῖν καὶ σιωπῆσαι. Οὗτος γὰρ αὐτὸς εὐδοκιμῶν παρ' ἑαυτῷ, μὴ καταφρονῶν, ἀλλὰ χαίρων καὶ ἀγαπῶν, ὡς ἱκανὸς ὢν μάρτυς ἅμα τῶν καλῶν καὶ θεατής, δείκνυσι τὸν λόγον ἐντὸς ἤδη τρεφόμενον καὶ ῥιζούμενον ἐν B ἑαυτῷ, καὶ, κατὰ Δημόκριτον, αὐτὸν ἐξ ἑαυτοῦ τὰς τέρψιας ἐπιζόμενον λαμβάνειν. Οἱ μὲν οὖν γεωργοὶ τῶν ψαχόντων ἥδιον ὁρῶσι τοὺς κεκλιμένους καὶ νεύοντας ἐπὶ γῆς, τοὺς δ' ὑπὸ κεφότητος αἰρομένους ἄνω, κενοὺς ἡγοῦνται καὶ ἀλαζόνας· οὕτω δὴ καὶ τῶν φιλοσοφεῖν βουλομένων νέων οἱ μάλιστα κενοὶ καὶ βάρος οὐκ ἔχοντες, θράσος ἔχουσι, καὶ σχῆμα καὶ βάδισμα καὶ πρόσωπον ὑπερφυοῦς καὶ ὀλιγωρίας μεστόν, ἀφειδούσης ἁπάντων· ἀρχόμενοι δὲ πληροῦσθαι καὶ συλλέγειν καρπὸν ἀπὸ τῶν λόγων, ὃ σοβαρὸν καὶ φλοιῶδες ἀποτίθενται. Καὶ καθάπερ ἀγγείων ὑγρὸν C δεχομένων ὁ κενὸς ἀὴρ ἐκθλιβόμενος ὑπέξεισιν, οὕτως ἀν-

B. 1. στρεφομένων] Ita omnes libri: tamen dedi τρεφόμενον quod Jun. habet et unice verum est. Vulgo στρεφόμενον.
B. 4. ἐπὶ γῆς] ἐπὶ γῆν Venet. et varia lectio in C. idque verius puto.

formosæ aversatus fuerit, ut fecit Agesilaus, secum id servare et reticere. Sic enim ipse sibi placens, neque seipsum contemnens, sed gaudens seipso atque contentus ut satis idoneo rerum pulchrarum teste ac spectatore, ostendit rationem jam intra sese conversam radices agere, et (quod jubet Democritus) ex seipso sui oblectandi materiam petere condocefactum se esse. Agricolæ quidem spicas libentius vident quæ inclinatæ versus terram vergunt: quæ enim ob levitatem sursum attolluntur, eas inanes putant esse et cassas. Ita et adolescentum philosophiæ dare operam volentium, qui maxime vani sunt et gravitatis expertes, audaciam ii habent, speciemque, et incessum vultumque plenum superbiæ ac contemptus nemini parcentis: ubi vero impleri incipiunt, fructumque e doctrina colligere, tum superbus iste incessus et vanitas deponitur: quemadmodum vasis humorem recipientibus inanis aër excluditur, ita hominibus

θρώποις πληρεμβύοις τῶν ἀληθινῶν ἀγαθῶν, ἀνδίδωσιν ὁ τύφος, καὶ γίνεται τὸ οἴημα μαλακώτερον, καὶ παυόμενοι τοῦ περὶ πώγωνα καὶ τρίβωνα φρονεῖν μέγα, τῇ ἄσκησιν ὑπὲρ τὴν ψυχῇ μεταφέρουσι, καὶ τῷ δηκτικῷ καὶ πικρῷ χρῶνται πρὸς ἑαυτοὺς μάλιστα, τοῖς δ' ἄλλοις πραότερον ἐντυγχάνουσι· τὸ δὲ φιλοσοφίας ὄνομα καὶ τὴν τοῦ φιλοσοφεῖν δόξαν οὐχ ἁρπάζουσιν αὐτοῖς, ὡς πρότερον, οὐδὲ προσγράφουσιν, ἀλλὰ καὶ προσαγορευθεὶς ὑφ' D ἑτέρου ταύτῃ τῇ προσηγορίᾳ, φράσειεν ἂν εὐφυὴς νέος, ὡς εἰπεῖν μειδιάσας, καὶ ὑποπλησθεὶς ἐρυθήματος,

Οὔτις τοι θεός εἰμι· τί μ' ἀθανάτοισιν ἐΐσκεις;

Νέας μὲν γὰρ γυναικὸς, ὡς Αἰσχύλος φησὶν, ὃ λανθάνει φλέγων

Ὀφθαλμὸς, ἥτις ἀνδρὸς ἢ γεγευμένη·

νέῳ δ' ἀνδρὶ γευσαμένῳ προκοπῆς ἀληθοῦς ἐν φιλοσοφίᾳ, τὰ Σαπφικὰ ταυτὶ παρέπεται,

Κατὰ μὲν γλῶσσ' ἔαγε, λεπτὸν δ' αὐτίκα χρῶ πῦρ ὑπαδέδρομε·

D. 1. φράσειεν ἂν εὐφυὴς νέος, ὡς εἰπεῖν] Legendum videtur φθάσειεν ἂν εὐφυὴς νέος εἰπεῖν. Certe Xyl. et Jun. φθάσειεν habent.

quando veris implentur bonis, faſtus decedit, et arrogantia remittit, ceſſanteſque propter barbam et pallium ſuperbire, exercitationem ad animum transferunt: mordacique et auſtera ratione adverſum ſeipſos potiſſimum utentes, cum aliis manſuetius colloquuntur: nomen vero et gloriam philoſophiæ non, ut ante, ſibi arrogant atque adſcribunt: ſed et hoc nomine compellatus adoleſcens ingenii probi, rubore perfuſus et ſubridens mature ſic occurret,

Non ſum unus Divûm, quid me immortalibus æquas?

Ut enim Æſchylus ait, *Novæ mulieris non latet*

Oculus flagrans, quæ ſit virum perpeſſa:

ita virum juvenem, qui veri in philoſophia profectus guſtum percepit, Sapphica hæc comitantur;

Lingua jam torpet, tenues per artus
Flamma demanat,

καὶ ἀθόρυβον δὲ ὄψιν, καὶ ὡρᾶον ὅμμα, φθεγξομένου δ' ἀκοῦσαι ποθήσας. Ὡς γὰρ οἱ τελούμενοι, κατ' ἀρχὰς ἐν θορύβῳ καὶ βοῇ πρὸς ἀλλήλους ὠθούμενοι σωΐασι, E δρωμένων δὲ καὶ δεικνυμένων τῶν ἱερῶν, προσέχουσιν ἤδη μετὰ φόβου καὶ σιωπῆς· οὕτω καὶ φιλοσοφίας ἐν ἀρχῇ καὶ πρὸ θύρας, πολὺν θόρυβον ὄψει καὶ θρασύτητα καὶ λαλιὰν, ὠθουμένων πρὸς τὴν δόξαν ἰδίων ἀγροίκως τε καὶ βιαίως· ὁ δ' ἐντὸς γενόμενος, καὶ φῶς μέγα ἰδὼν, οἷον ἀνακτόρων, ἀνοιγομένων, ἕτερον λαβὼν σχῆμα καὶ σιωπὴν καὶ θάμβος, ὥσπερ θεῷ, τῷ λόγῳ ταπεινὸς συνέπεσε καὶ κεκοσμημένος. Εἰς δὲ τούτους ἔοικε καὶ τῷ Μενεδήμῳ πεπαίγμενον εὖ λέγεσθαι· καταπλεῖν γὰρ ἔφη τοὺς F πολλοὺς ὀπὶ σχολὴν Ἀθήναζε, σοφοὺς τὸ πρῶτον, εἶτα γενέσθαι φιλοσόφους, εἶτα ῥήτορας, τὸ δὲ χρόνῳ προϊόντος, ἰδιώτας· ὅσῳ μᾶλλον ἅπτονται τοῦ λόγου, μᾶλλον τὸ οἴημα καὶ τὸν τύφον καταπτήσσοντας.

D. 11. ὄψιν] ὄψει Venet. Jannot. Pol. ὄψεαι Jun. Nolui quid mutare, ut incertum pro incerto darem. Possis quoque ὄψις corrigere, quod verisimilius.

oculique placidi, et vultus constans; cuperes ejus sermonem audire. Ac veluti qui sacris initiantur, initio cum tumultu et vociferatione coeunt seque mutuo trudunt: cum peraguntur inde et commonstrantur sacra, animum timidi tacentesque advertunt: ita et in principio et circa fores philosophiæ multum videas tumultus, ferociæ, et loquacitatis, dum nonnulli ad gloriam rustice et per vim sese impellunt: qui intro venerit, magnumque lumen veluti sacrario aperto viderit, alio jam habitu accepto tacitus atque attonitus, humilis modestusque doctrinam veluti deum subsequitur. In hos videtur etiam jocus Menedemi congruere. Aiebat enim eorum qui ad scholam Athenas navigarent, plerosque primum sapientes sibi esse, deinde philosophos fieri, postea oratores, tandem progressu temporis rudes ac plebeios: quo enim magis doctrinæ se præberent, eo magis fastum arrogantiamque deponere.

ια'. Τῶν τοίνυν δεομένων ἰατρείας, οἱ μὲν ὀδόντα πονοῦντες ἢ δάκτυλον, αὐτόθεν βαδίζουσι πρὸς τὸν θεραπεύοντας· οἱ δὲ πυρέττοντες, οἰκαδε καλοῦσι τὸν δεόμενον βοηθεῖν· οἱ δ' εἰς μελαγχολίαν ἢ φρενῖτιν ἢ παραφροσύνην ἥκοντες, οὐδὲ φοιτῶντας ἀνιαχῦ πρὸς αὐτοὺς ἀνέχονται, ἀλλ' ἐξελαύνουσιν, ἢ φεύγουσιν, ὑπὸ τῆ σφόδρα νοσεῖν, 82 μηδ' ὅτι νοσοῦσιν αἰσθανόμενοι. Οὕτω δὴ καὶ ἁμαρτανόντων ἀνήκεστοι μὲν εἰσιν οἱ πρὸς τὸς ἐλέγχοντας καὶ νουθετοῦντας ἐχθρῶς καὶ ἀγρίως διατιθέμενοι καὶ χαλεπαίνοντες· οἱ δ' ὑπομένοντες καὶ προσιέμενοι, πραότερον ἔχουσι· τὸ δ' ἑαυτὸν ἁμαρτάνοντα παρέχειν τοῖς ἐλέγχουσι, καὶ τὸ πάθος λέγειν καὶ τὴν μοχθηρίαν ἀποκαλύπτειν, καὶ μὴ χαίρειν λανθάνοντα, μηδ' ἀγαπᾶν ἀγνοούμενον, ἀλλ' ὁμολογεῖν καὶ δεῖσθαι τῆ ἀπομάξαι καὶ νουθετῆσαι, οὐ φαῦλον ἂν εἴη προκοπῆς σημεῖον. Ὡς που Διογένης ἔλεγε, τῷ σωτηρίας δεομένῳ ζητεῖν προσήκειν ἢ φίλον πρεσβύτην ἢ διδάσκαλον ἐχθρόν, ὅπως ἐλεγχόμενος

F. 7. αὐτόθεν] Sumpſi a Veneto et Exemplo Turn. Vulgo αὐτόθι.

XI. Quibus medicina opus eſt, ſi dens aut digitus male eſt affectus, ipſi recta ad medicum eunt: qui febricitant domum vocant medicum, ejuſque opem implorant: qui in melancholiam, aut phrenitidem, aut deliria inciderunt, aliquando ne venientem quidem ad ipſos medicum ſuſtinent, ſed ejiciunt, aut fugiunt, vehementia morbi etiam ſenſum morbi tollente. Sic et eorum qui peccant, inſanabiles ſunt qui hoſtili animo affecti ſunt ſæviuntque adverſum reprehenſores ac caſtigatores: qui vero ſuſtinent admittuntque diſciplinam, manſuetiores ſunt. Id vero non vile eſt profectus indicium, ſi quis commiſſa culpa ſe reprehendentibus offert, vitium exponit et malum detegit, neque gaudet latendo, contentuſve eſt ſi clam id ferat, ſed confitetur opemque correctoris requirit. Quo modo Diogenes dixit, *eum qui ſalvum ſe velit, quærere debere aut probum amicum, aut acerrimum hoſtem, ut vel reprehenſus vel*

ἢ διεφθαρμένος, ἀποφεύγῃ τὴν κακίαν. Ἄχρι δὲ οὗ B
τις ὑπιδεικνύμενος ῥύπον ἢ χλίδα χιτῶνος, ἢ διερρωγὸς
ὑπόδημα, καλλωπίζεται πρὸς τοὺς ἐκτὸς, ἀτυφίᾳ
κενῇ ἀγασκώπτων αὐτὸς ἑαυτὸν ὡς μικρὸν ἢ ὡς κυρτὸν
οἴεται νεανιεύεσθαι, τὰ δ' ἐντὸς αἴσχη τῆς ψυχῆς καὶ τὰ
περὶ τὸν βίον ἐγχρέμματα καὶ φθόνους καὶ κακοηθείας
καὶ μικρολογίας καὶ φιληδονίας ὥσπερ ἕλκη περιτέλλων
καὶ ἀποκρύπτων, οὐδένα φήθην, οὐδὲ περιδεῖν ἐᾷ, δε-
διὼς τὸν ἔλεγχον, ὀλίγον αὖπερ πρόσκοπῆς μέτεστι, μᾶλ-
λον δὲ οὐθέν. Ἀλλ' ὁ τούτοις ὁμόσε χωρῶν, καὶ μάλιστα C
μὴ αὐτὸς ἑαυτὸν ἀλγυνεῖν τε καὶ κακίζειν ἁμαρτάνοντα,
δεύτερον δὲ, παρέχειν, ἑτέρου νουθετοῦντος, ἐγκαρτε-
ροῦντα καὶ καθαιρόμενον ὑπὸ τῶν ἐλέγχων δυνάμενος
καὶ βουλόμενος, ἔτος ἀποτελουμένῳ καὶ βελτιουμένῳ
τὴν μοχθηρίαν ἀληθῶς ἔοικε. Δεῖ μὴν γὰρ ἀμέλει καὶ

B. 2. κηλίδα] Ald. Steph. κυλίδα: operarum vitium dicas, niſi conſentiant ſcripti. Flor. quidem κηλίδα item Baſ. et Xyl.

B. 6. ἐγχρέμματα] Ita libri, ſine varietate. Steph. Theſ. L. G. t. iv. p. 806. reddit ex hoc uno loco, *exſcreationem quæ in quem conjicitur*. Xylander *excrementa*, et ita fere Amiotus: qui videntur legere voluiſſe ἐκχρέμματα vel ἐκκρίματα. Malim ἐγκρίμματα, cum Reiſkio, *vulnera, ulcera, offenſiones*.

correctus vitio liberetur. Ubi vero ſordes aliquis maculamve oſtentans veſtis, aut ruptum calceum, venditat ſe aliis, exiſtimatque ſe præclari aliquid præſtare, ſi vana faſtus vacuitate ſuam ſtaturæ humilitatem aut curvitatem ipſe dicteriis notet: interiorem vero animæ turpitudinem, et ulcera, excrementa vitæ, invidiam, malignitatem, avaritiam, libidinem, velat atque occultat, metuque reprehenſionis nemi-

nem ea videre aut contrectare patitur: certe hunc parum, aut nihil potius, profeciſſe cenſendum eſt. At qui vitia aggreditur, et vel (quod præcipuum eſt) ſeipſum ob peccatum damnare ac caſtigare novit, vel quod proximum eſt, alio caſtigante tolerantem ſe præbet, vitiiſque expurgari monitoris opera libenter ſinit, eum apparet vere deteſtari et excutere pravitatem. Equidem vereri debe-

τὸ δοκεῖν εἶ) πονηρὸν αἰδεῖσθαι καὶ φεύγειν· ὁ δὲ τὴν οὐσίαν τῆς μοχθηρίας μᾶλλον ἢ τὴν ἀδοξίαν δυσχεραίνων, οὐ φεύγει τὸ κακῶς ἀκούσαι καὶ εἰπεῖν ὅτι τῷ βελτίων γενέσθαι. Χάριεν γὰρ τὸ τοῦ Διογένους πρός τινα νεα-
D νίσκον ὀφθέντα ἐν καπηλείῳ, καταφυγόντα δὲ εἰς τὸ καπηλεῖον, Ὅσῳ γάρ, εἶπεν, ἐνδοτέρω φεύγεις, μᾶλλον ἐν τῷ καπηλείῳ γίνῃ· καὶ τῶν φαύλων ἕκαστος ὅσῳ μᾶλλον ἀρνεῖται, τοσούτῳ μᾶλλον ἐνδύεται καὶ καθείργνυσιν ἑαυτὸν εἰς τὴν κακίαν. Ἀμέλει τῶν πενομένων οἱ πρωταισθόμενοι πλουτεῖν, ἔτι μᾶλλον πένονται διὰ τὴν ἀλαζονείαν· ὁ δὲ πρόπαλιν ἀληθῶς, καὶ τὸν Ἱπποκράτην παράδειγμα ποιεῖται, τὸ πρὶν τὰς ῥαφὰς ἀγνοηθὲν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἐξαγορεύσαντα καὶ γράψαντα,
λογιζόμενος ὅτι δεινόν ἐστιν ἐκεῖνον μὴ, ὅπως ἂν ἕτεροι
E μὴ τὸ αὐτὸ πάθωσιν, διὰ τὴν ἁμαρτίαν κατειπεῖν· αὐτὸν δέ τινα μέλλοντα σώζεσθαι, μὴ τολμᾶν ἐλέγχεσθαι μηδ' ὁμολογεῖν τὴν ἀβελτηρίαν καὶ τὴν ἀμα-

D. 1. εἰς τὸ καπηλεῖον] Forte εἴσω τοῦ καπηλείου.

mus et fugere nomen vitioſi: ſed cui vitium ipſum moleſtius eſt quam infamia inde nata, is ut emendari poſſit, non verebitur male audire, ac ſibi loqui. Scitum eſt enim Diogenis illud in quendam dictum adoleſcentem, qui viſus in caupona intro in eam fugiebat: quanto, dicebat, magis intro fugies, tanto magis in caupona eris: ita quivis vitioſus quanto magis inficiatur ſuum vitium, tanto magis in ipſum penetrat ac ſeſe includit morbum: quomodo nimirum pauperes dum ſe divites eſſe ſimulant, ob ipſam arrogantiam ſunt pauperiores. Qui vero reipſa proficit, exemplum Hippocratis ſibi imitandum ducet, qui errorem ſuum de futuris capitis profeſſus eſt, inque litteras retulit, exiſtimabitque indignum fore, ſi (cum tantus vir, ne alii eodem erroris venirent, ſuam teſtatam fecerit ignorantiam) ipſe ſalutis ſuæ ſtudio non audeat ſtultitiam inſcitiamque ſuam dete-

θίαν. Καὶ μὴν τά γε Βίωνος καὶ Πύῤῥωνος, ὑ προκοπῆς ἄν τις, ἀλλὰ μείζονος ἕξεως σημεῖα θεῖτο καὶ τελειοτέρας. Ὁ μὲν γὰρ ἠξίου τὰς συνήθεις οἴεσθαι προκόπειν, ὅταν τῶν λοιδορουμένων ἧττως ἀκούωσιν ὡς λεγόντων, Ὦ ξένε,

— ἐπεὶ ἥτε κακῷ ἅτ' ἄφρονι φωτὶ ἔοικας,
Οὐλέ τε καὶ μέγα χαῖρε, θεοὶ νύ τοι ὄλβια δοῖεν.

Πύῤῥωνα δέ φασι πλέοντα καὶ κινδυνεύοντα χειμῶνι, δελφάκιόν τι δεῖξαι προῖμενον ἁσμένως κριθαῖς παρακεχυμμέναις, καὶ εἰπεῖν πρὸς τὰς ἑταίρους ὅτι τοιαύτην ἀπάθειαν παρασκευαστέον ἐκ λόγου καὶ φιλοσοφίας, τὸν ἐπὶ τῶν προσπιπτόντων θαρραλέως μὴ βουλόμενον.

ιβ'. Ὅρα δὴ καὶ τὸ τοῦ Ζήνωνος ὁποῖόν ἐστιν· ἠξίου γὰρ ἀπὸ τῶν ὀνείρων ἕκαστον ἑαυτῷ συναισθάνεσθαι προκόπτοντος, εἰ μήτε ἡδόμενον αἰσχρῷ τινι ἑαυτὸν, μήτε τι προσιέμενον ἢ προάπτοντα τῶν δεινῶν καὶ ἀδίκων ὁρᾷ

F. 1. ἑταίρους] Sic Venet. Flor. Collat. Muret. Schott. Jannot. Mez. Vulgo ἑτέρους.

gere atque confiteri. Enimvero Pyrrhonis et Bionis dicta, non profectus jam, ſed majoris perfectioriſque habitus indicia poſſunt intelligi. Hic ſuos familiares tum demum certos de profectu jubebat eſſe, cum perinde audirent maledicta, ac ſi quis ita alloqueretur:

Quando malo diſpar, imprudentique videris,
Vive, vale, tibi res lætas bona numina donent.

Pyrrhonem ferunt, cum navigans orta tempeſtate periclitaretur, porcellum oſtendiſſe qui hordeo affuſo hilariter veſceretur, ac dixiſſe ſociis, talem affectuum vacuitatem doctrina et ſapientiæ ſtudio parandam eſſe ei qui nulla obtingente re perturbari vellet.

XII. Zenonis porro perpendamus ſententiam, qui etiam ex inſomniis ſuis unumquemque ſentire poſſe ſuos profectus dixit: nimirum ſi neque turpi aliqua re per quietem ſibi videatur delectari, neque inhoneſtum aut injuſtum vel agere quicquam vel

κατ' τὰς ὕπνους, ἀλλ' οἷον ἐν βυθῷ γαλήνης ἀκλύστου καταφανεῖ, ἀμαλάμπει τῆς ψυχῆς τὸ φανταστικὸν καὶ
83 παθητικὸν ὑπὸ τοῦ λόγου ἀμακεχυμένον. Τοῦτο δὲ Πλάτων, ὡς ἔοικε, σωιδὼν πρότερον ἐξεμόρφωσε καὶ διετύπωσε τῆς φύσει τυραννικῆς ψυχῆς οἷα κατ' τὰς ὕπνους δρᾷ τὸ φανταστικὸν καὶ ἄλογον· μητρί τε γὰρ ἐπιχειρεῖ μίγνυσθαι, καὶ πρὸς βρώσεις ὁρμᾷ παντοδαπὰς, παρανομοῦν, καὶ χρώμενον ἑαυτοῦ ταῖς ἐπιθυμίαις οἷον λελυμένοις, ἃς μετ' ἡμέραν ὁ νόμος αἰσχύνῃ καὶ φόβῳ καθείργνυσιν. Ὥσπερ οὖν τὰ πεπαιδευμένα καλῶς τῶν ὑποζυγίων, οὐδ' ἂν ἀφῇ τὰς ἡνίας ὁ ἄρχων, ἐπιχειρεῖ παρατρέπεσθαι καὶ ἀπολείπειν τὴν ὁδὸν, ἀλλ' ὥσπερ εἰθισμένα
B πρόσεισιν ἐν τάξει, διαφυλάττοντα τὴν πορείαν ἄπταιστον· ὕπνος οἷς ἂν εὐπρεπὴς ἤδη ὃ ἄλογον καὶ πρᾶον ἢ γενόμενος ὑπὸ τοῦ λόγου καὶ κεκολασμένον, οὔτε καθ' ὕπνους, οὔθ' ὑπὸ νόσων ἔτι ῥᾳδίως ἐξυβρίζειν ἢ παρανομεῖν ἐθέλει ταῖς ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ τηρεῖ καὶ ἀμνημονεύει τὴν ἐθισμὸν, ἰσχὺν

approbare: ſed veluti in placidiſſima et omnis fluctus experti imum tranquillitate mare, ita vis animæ imaginibus affectionibuſque obnoxia pelluceat, a recta ratione illuſtrata. Hoc, puto, prior Plato animadvertit, qui eſſent brutæ et imaginantis quæ in animo tyranni eſt facultatis per ſomnum motus, quaſi effigie propoſita declarans: nimirum concubitum matris petit, et omne genus illicitos cibos arripit: tunc enim indulget libidinibus ſuis tanquam ſolutis, quas metu et pudore leges interdiu coercent. Sicut ergo jumenta probe condocefacta, ne dimiſſis quidem a rectore habenis a via alio divertere conantur, ſed quomodo adſueverunt, iter ſine errore aut offenſa continuant: ita facultas animi bruta ubi jam ratione ſubacta et ei obtemperans reddita eſt, neque in ſomnis neque in morbis porro facile cupiditatibus pravis ſe impelli patitur, ut contra rationis rectæ præcepta proterve aliquid aut illicite moliatur: ſed conſuetudini inſiſtit, eamque ſequitur, quæ attentioni vim quandam et ve-

ἐμποιοῦντα τῇ προσοχῇ καὶ τόνον. Εἰ γὰρ καὶ τὸ σῶμα τῇ ἀσκήσει τῆς ἀπαθείας ἐπῴκοον ἑαυτῷ καὶ τὰ μέρη παρέχειν πέφυκεν, ὡς ὀφθαλμούς τε πρὸς οἶκτον ἕτοιμους δακρύων, καὶ καρδίαν πτοήματος ἐν φόβοις, αἰδοῖά τε σωφρόνως ἔχειν ἀτρέμα καὶ μηδὲν ἐνοχλεῖν πρὸς καλοῖς ἢ καλαῖς, πῶς οὐ μᾶλλον εἰκός ἐστι τῆς C ψυχῆς τὸ παθητικοῦ τιὼ ἄσκησιν ὑπολαμβανομένῳ, οἷον ἀκλεαίνειν καὶ συσχηματίζειν τὰ φαντάσματα καὶ τὰ κινήματα μέχρι τοῦ ὕπνων πέζεσαν; Οἷα λέγεται καὶ περὶ τοῦ φιλοσόφου Στίλπωνος, ὡς ἰδεῖν δόξαι τὸν ὕπνον ὀργιζόμενον αὐτῷ τὸν Ποσειδῶνα μὴ θύσαντι βοῦν, ὥσπερ ἔθος ἦν τοῖς ἱερεῦσιν· αὐτὸν δὲ μηδὲν ἐκπλαγέντα, Τί λέγεις, φάναι, ὦ Πόσειδον; ὥσπερ παῖς ἥκεις μεμψιμοιρῶν, ὅτι μὴ δανεισάμενος ἐνέπλησα κνίσης τὴν πόλιν, ἀλλ' ἀφ' ὧν εἶχον ἔθυσά σοι μετρίως D οἴκοθεν; καὶ μήν τοι δοκεῖν αὐτῷ τὸν Ποσειδῶνα μειδιάσαντα τιὼ δεξιὰν προτεῖναι, καὶ εἰπεῖν ὡς ἀφύων φορὰν

hementiam ingenerat. Nam ſi ipſum corpus exercitatione nullas ſentiendi perturbationes, poteſt animus condocefacere, parteſque ejus obſequentes præbet, ita ut et oculi in miſeratione lachrymis, et cor objecto metu palpitatione, et pudenda motu ad conſpectum pulchrorum corporum abſtineant, cur non ſit probabilius exercitatione partem animi quæ affectibus eſt obnoxia ita ſubigi, ut ejus motus et imaginationes etiam ad inſomnia uſque quaſi mitigentur et rectæ rationi conformes redigantur? Stilponem philoſophum ſomniaviſſe perhibent, videre ſe Neptunum expoſtulantem ſecum, quod non bovem ipſi immolaſſet, qui mos erat ſacerdotum: illum vero nihil territum, Quid ais Neptune, dixiſſe: pueri inſtar venis mecum conqueſturus, quod non ſumpta in fœnus pecunia, urbem nidore implevi, ſed rem tibi ſacram e mea re familiari pro meis facultatibus feci? viſumque ipſi fuiſſe, Neptunum dextra porrecta ſubridentem polliceri, ejus gratia magnum ſe aquarum proventum Mega-

Μεγαρεῦσι ποιήσῃ δι' ἐκεῖνον. Οἷς οὖν ὕτως εὐόνειρα καὶ φανὰ καὶ ἄλυπα, φοβερὸν δὲ μηδὲν ἢ τεραχὺ μηδὲ κακόηθες ἢ σκολιὸν ἐκ τῶν ὕπνων ἐπαναφέρεται, ταῦτα τῆς σκοπῆς ἀπαυγασμούς τινας εἶναι λέγουσιν· οἵστρους δὲ καὶ πλοίας καὶ φυγὰς ἀγεννεῖς, καὶ παιδικὰς θειχαρείας καὶ ὀλοφύρσεις ὀνυπνίων οἰκτρῶν καὶ ἀλλοκότων, ῥαχίαις τε τισὶ καὶ σάλοις ἐοικέναι, ψυχῆς οὔπω τὸ κοσμεῖν ἐχούσης οἰκεῖον, ἀλλὰ πλανωμένης ἔτι δόξαις καὶ νόμοις, ἐν ὧν ἀπωτάτω γινομένη τῆς ὕπνου, αὖθις ἀναλύεται καὶ ἀνελίττεται τοῖς πάθεσι. Ταῦτα μὲν οὖν συνεπισκόπει καὶ αὐτὸς εἴτε σκοπῆς ἐστιν, εἴτε τινος ἕξεως ἤδη βεβαιότητα καὶ κράτος ἐχούσης ὑπὸ τοῖς λόγοις ἀσάλευτον.

ιγ' Ἐπεὶ δὲ ἡ παντελὴς ἀπάθεια μέγα καὶ θεῖον, ἐνδόσει δέ τινι καὶ πραότητι παθῶν ἔοικεν, ὡς λέγομεν, σκοπὴ δεῖ καὶ πρὸς αὐτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα τὰ πάθη σκοπεῖσθαι,

D. 6. ἐπαναφέρεται] Malim ἔτι ἀναφέρεται.

rensibus largiturum. Proinde quibus ita læta, perspicua, et facilia somnia offeruntur, in quibus nihil terribile, asperum, malitiosum, aut pravum in mentem revocatur: his profectus aiunt quasi resplendescere suos: stimulos autem, pavores, degeneres fugas, puerilia gaudia, et luctus in somniis miserabilibus, et absurdis, similes esse cautibus quibusdam unda verberatis, et jactationibus, quod animus nondum in se habens quo componatur, sed adhuc legibus et decretis fingendum se præbens, ab his per somnum longissime abductus rursum in pristinum habitum resolvatur atque explicetur. Verum hæc, tu ipse mecum perpende, profectuine debeant adscribi, an habitui potius alicui, constantiam jam rationis et firmitatem inconcussam adepto.

XIII. Jam cum omnium affectuum animi vacuitas res sit magna ac divina: nos autem profectum remissione quadam et mansuetudine affectuum definiamus: necesse est et inter se, et cum aliis comparare motus animi, itaque dis-

κρίνειν τὰς διαφορά. Καὶ πρὸς αὐτά μοι, εἰ νῦν μὴ ἐπιθυμίαις τε μαλακωτέραις χρώμεθα τῶν πάλαι καὶ φόβοις καὶ ὀργαῖς, ταχὺ τῷ λόγῳ τὸ ἐξάπλον αὐτῶν F
καὶ φλεγμαίνον ἀφαιρούμεθα· πρὸς ἄλληλα δέ, εἰ μᾶλλον αἰσχυνόμεθα νῦν ἢ φοβούμεθα, καὶ ζηλοῦμεν μᾶλλον ἢ φθονοῦμεν, καὶ φιλοδοξοῦμεν ἢ φιλοχρηματοῦμεν· καὶ ὅλως εἰ Δωρίοις μᾶλλον ἢ Λυδίοις, ὥσπερ οἱ μελῳδοῦντες, ἁρμολαῖς ἁμαρτάνομεν, σκληρότεροι πρὸς τὸν δίαιταν ὄντες ἢ μαλακώτεροι, καὶ βαδύτεροι πρὸς τὰς πράξεις ἢ πεπτότεροι, καὶ θαυμασταὶ παρ' ὁ δεῖ λόγων καὶ ἀνθρώπων ἢ καταφρονηταί. Καθάπερ γὰρ αἱ 84
τῶν νόσων εἰς τὰ μὴ κύρια μέρη τοῦ σώματος ἐκτροπὴ σημεῖον ἐστὶ φαῦλόν ἐισιν, οὕτως ἡ κακία τῶν προκοπόντων ἔοικεν, εἰς ὑπεικέστερα πάθη μεθισταμένη, κἂν μικρὸν ἐξαλείφεσθαι. Φρυνίν μὲν γὰρ οἱ Ἔφοροι ταῖς ἑπτὰ χορδαῖς δύο παρεντεινάμενον ἠρώτων, πότερον τὰς ἄνωθεν

F. 3. ζηλοῦμεν μᾶλλον ἢ φθονοῦμεν] Ita A. E. T. V. B. Vulgo ζηλοῦμεν καὶ οὐ φθονοῦμεν.
F. 4. καὶ φιλοδοξοῦμεν] Ita A. E. Venet. Vulgo, καὶ οὐ φιλοδοξοῦμεν.
A. 2. κύρια] καίρια Mosc. 1. Collat. Muret. Jannot. Anon. T. V. B.

crimen examinare. Inter se, an cupiditates, metus, iræque nos, quam olim, remissius nunc tentent, an celeriter ratione incendium earum et excandescentiam restinguamus: cum aliis, magisne jam verecundi simus quam timidi, an æmulemur citra invidentiam, an gloriæ et pecuniæ cupiditate careamus: denique an cantorum instar Doriis magis quam Lydiis excessibus peccemus, duriores in victus ratione quam molliores, cunctanter magis quam temere ad agendum accedentes, nimii potius admiratores aliorum hominum et ab aliis dictorum, quam contemptores. Sicut enim bonum recuperandæ sanitatis signum est, morbi in partes corporis non præcipuas aversio: ita vitia proficientium dum in tolerabiliores mutantur affectiones, videntur paulatim extingui. Phrynnidem, cum septem nervis duos addidisset, Ephori interrogaverunt, superioresne vellet an inferiores

ἢ τὰς κάτωθεν ἐκτεμεῖν αὐτοῖς ἐθέλει προσοχεῖν· ἡμῶν δὲ δεῖται μήπως τὰ ἄνω καὶ τὰ κάτω περικοπῆς, εἰ μέλλομεν εἰς τὸ μέσον καθίσασθαι καὶ μέτριον· ἡ δὲ περικοπὴ τὰς ὑπερβολὰς πρότερον καὶ τὰς ὀξύτητας τῶν παθῶν ἀνίησι,

B Πρὸς ἄσπερ οἱ μαργῶντες ἐντονώτατοι,

καθ' τὸν Σοφοκλέα.

ιδ'. Καὶ μὴν ὅτι τὸ τὰς κρίσεις ἐπὶ τὰ ἔργα μετάγειν, καὶ τοὺς λόγους μὴ λόγους εἶναι ἀλλὰ πράξεις ποιεῖν, μάλιστα τῆς προκοπῆς ἴδιόν ἐστιν, εἴρηται. Δήλωμα δὲ αὐτῆς πρῶτα μὲν ὁ περὶ τὰ ἐπαινούμενα ζῆλος, καὶ τὸ ποιεῖν εἰ θαυμάζομεν ἃ θαυμάζομεν, ἃ δὲ ψέγομεν, μὴ ἐθέλειν μηδὲ νουθετεῖν. Ἐπεὶ πάντας γε Ἀθηναίους εἰκὸς ἦν ἐπαινεῖν τὴν Μιλτιάδου τόλμαν καὶ ἀνδρίαν· Θεμιστοκλῆς δ' εἰπὼν ὡς οὐκ ἐᾷ καθεύδειν αὐτὸν, ἀλλ' ἐκ τῶν ὕπνων ἀνίστησιν τὸ Μιλτιάδου τρό-
C παιον, οὐκ ἐπαινῶν μόνον οὐδὲ θαυμάζων, ἀλλὰ καὶ ζη-

B. 1. Πρὸς ἄσπερ] Sic C. Colleg. Nov. Vulgo Πρὸς ἅπερ.

ipſis amputandas præbere: nobis autem et ſuperiora et inferiora ſunt præcidenda, ſi quidem ad medium volumus et mediocritatem pervenire: profectus tamen, ea quæ nimia ſunt primo tollit, acrimoniamque affectuum imminuit,

Inſanientes qui movent acerrime,

ut eſt apud Sophoclem.

XIV. Jam illud quoque dictum a nobis fuit, debere nos judicium ad opus transferre et ſermones ad rem redigere: eſſe enim hoc vel in primis officium proficientis. Ejus rei indicium primum eſt, ſi quæ laudamus, ea imitari conamur, promptique ſumus agere ea quæ admiramur: quæ autem vituperamus, nolumus admittere. Certe par erat ab omnibus Athenienſibus laudari Miltiadis virtutem et fortitudinem: ſed Themiſtocles ſomnum ſibi Miltiadis trophæo adimi, eoque ſe excitari e lecto profeſſus, ſtatim oſtendit ſe non laudatorem modo et admiratorem, verum

λῶν καὶ μιμούμενον, εὐθὺς ἰὼν καταφανής. Σμικρὸν οὖν οἴεσθαι χρὴ προκόπτειν, ἄχρις οὗ τὸ θαυμάζειν τὰς κατορθώσεις ἀργὸν ἔχομεν καὶ ἀκίνητον ἐξ ἑαυτῶν πρὸς μίμησιν. Οὔτε γὰρ ἔρως σώματος ἐνεργὸς, εἰ μὴ μετὰ ζηλοτυπίας ἔνεστιν, οὔτ' ἔπαινος ἀρετῆς ἀφάπυρος καὶ δραστήριος, ὁ μὴ νύττων μηδὲ κεντίζων, μηδὲ ποιῶν ἀντὶ φθόνου ζῆλον ὑπὲρ τοῖς καλοῖς, ἀναπληρώσεως ὀρεγόμενον. Οὐ γὰρ ἐπὶ τῷ λόγων δεῖ τὸν φιλοσοφοῦντος μόνον, ὥσπερ Ἀλκιβιάδης ἔλεγε, τὴν καρδίαν τρέφεσθαι, καὶ δάκρυα ἐκπίπτειν· ἀλλ' ὅταν προκόπτων ἀληθῶς, μᾶλλον ἔργοις καὶ πράξεσιν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ τελείου παραβάλλων ἑαυτὸν, ἅμα τῷ συνειδότι τὸν ἐνδεοῦς δακνόμενος, καὶ δι' ἐλπίδα καὶ πόθον χαίρων, καὶ μετὸς ὢν ὁρμῆς οὐκ ἠρεμούσης, οἷός τ' ἐστὶ κατὰ τὸν Σιμωνίδην,

Ἄθηλος ἵππῳ πῶλος ὡς ἅμα τρέχειν,

τῷ ἀγαθῷ μονονυχὶ συμφυῆναι γλιχόμενον. Καὶ γὰρ

D. 1. ἐκπίπτειν] Secutus ſum A. E. Moſc. 2. Flor. Xyl. Mez. T. V. B. Vulgo ἐμπίπτειν.

etiam æmulum ejus imitatoremque eſſe. Parum itaque nos profeciſſe arbitremur, dum noſtra illa præclare agentium admiratio otioſa eſt, nec ad imitanda eorum facta impellit. Nam neque corporis amor acer eſt, ſine zelotypia: neque laus virtutis ardens atque ſtrenua eſt, quæ non pungit neque ſtimulat, neque loco invidiæ, æmulationem ingenerat bonorum, idem præſtare cupientem. Non enim ad orationem philoſophi debemus, ut dicebat Alcibiades, animo duntaxat commoveri, et lachrymas mittere: ſed qui vere proficit, multo magis viri boni et perfecti factis actionibuſque ſeſe comparans, ſimul mordente ipſum ſuæ inopiæ conſcientia, et ſpe deſiderioque lætitiam afferente, plenus inquieto impetu, volet quod eſt apud Simonidem,

Curſu ſequetur, pullus ut ſitiens equam.

tantum non in idem cum præſtante viro corpus coaleſcere

τοῦτο προσκοπῆς ἀληθοῦς ἴδιόν ἐστι πάθος, ὧν ζηλοῦμεν τὰ ἔργα, τούτων καὶ ἀγαπᾶν, καὶ μετ' εὐνοίας ἀεὶ τιμῶν ἀποδιδούσης εὔφημον ἀκροατήν. Φιλονεικία δὲ ὅταν καὶ φθόνος ἐνέσκηται πρὸς τοὺς κρείττονας, ἔστιν ἴσως δόξης τινὸς ἢ δυνάμεως ζηλοτυπία κινοῦσα, ἀρετὴν δὲ μὴ τιμῶν μηδὲ θαυμάζων.

ιε'. Ὅταν οὖν οὕτως ἀρχώμεθα τῶν ἀγαθῶν ἐρᾶν ὥστε μὴ μόνον, κατὰ Πλάτωνα, μακάριον μὲ αὐτὸν ἡγεῖσθαι τὸν σώφρονα, μακάριον δὲ τὸν ξυνήκοον τῶν ἐκ τοῦ σωφρονοῦντος στόματος ἰόντων λόγων, ἀλλὰ καὶ σχῆμα καὶ βάδισμα καὶ βλέμμα καὶ μειδίαμα θαυμάζοντες αὐτῶν καὶ ἀγαπῶντες, οἷον συναρμόττειν καὶ συγκολλᾶν προθυμοι ὦμεν ἑαυτούς, τότε χρὴ νομίζειν, ἀληθῶς προκόπτειν. Ἔτι δὲ μᾶλλον, ἂν μὴ μόνον εὐημερουμένους τοὺς ἀγαθοὺς θαυμάζωμεν, ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἐρῶντες καὶ παυλότητας ἀσπάζονται τῶν ἐν ὥρᾳ καὶ ὠχρότητας· τῆς δὲ Πανθείας καὶ δάκρυα καὶ κατήφεια πενθούσης

affectans. Veri enim profectus hoc proprium eſt, ut quorum æmulamur facta, eorum inſtitutum amemus atque diligamus, et cum benevolentia honorem iis aſſidue deferentes, collaudationibuſque lætis proſequentes, eorum ſimiles fieri conemur. Cujus vero animo contendendi ſtudium et invidia adverſus præſtantiores inſtillata eſt, is ſciat ſe gloriæ alicujus aut potentiæ rivalitate pungi, virtutem neque honorare neque admirari.

XV. Quando itaque ſic incipiemus bonorum eſſe amatores, ut non modo, ſicut Plato alicubi ait, ipſum temperantem putemus beatum, beatum etiam qui ei dicenti auſcultat, ſed et geſtum ejus, et inceſſum, et vultum et riſum admirantes carumque habentes, parati ſimus nos quaſi concinnare ei et agglutinare, tunc exiſtimandum eſt nos vere proficere. Idque eo magis, ſi non modo rebus eos utentes ſecundis admiremur: ſed ſicut amatores formoſorum etiam balbutiem aut pallorem diligunt, et Araſpem lachrymæ quoque et mœſtitia

ἆρα καὶ κεκακωμένης ὑξέπληξε τὸν Ἀφαπίω· οὕτως ἡμεῖς μήτε φυγὴν Ἀριστείδου, μήτε εἱρξμὸν Ἀναξαγόρᾳ, μήτε πενίαν Σωκράτες, ἢ καταδίκην Φωκίωνος ὑποδειμαίνωμεν· ἀλλὰ καὶ μετὰ τούτων ἀξιέραστον ἡγούμενοι τὴν ἀρετὴν, ὁμόσε χωρῶμεν αὐτῇ, τὸ Εὐριπίδειον ἐφ' ἑκάστῳ φθεγγόμενοι.

Φεῦ, τοῖσι γενναίοισιν ὡς ἅπαν καλόν. 85

Τὸν γὰρ ἄχρι τοῦ καὶ τὰ φαινόμενα δεινὰ μὴ δυσχερaίνειν, ἀλλὰ θαυμάζειν καὶ ζηλοῦν ἐνθουσιασμὸν, οὐκ ἂν ἔτι γε τῶν καλῶν οὐδεὶς ἀποτρέψειεν. Ἤδη δὲ τοῖς τοιούτοις παρέπεται, τὸ βαδίζουσιν ὑπὸ φαύξεις τινὰς, ἢ λαβοῦσιν ἀρχὴν, ἢ ζηταμένοις τύχῃ, πάντας ὥσπερ ὀφθαλμοῦς τοὺς ὄντας ἀγαθοὺς ἢ γεγενημένους, καὶ ἀγανοεῖσθαι τί δ' ἂν ἔπραξεν ἐν τούτῳ Πλάτων, τί δ' ἂν εἶπεν Ἐπαμινώνδας, ποῖος δ' ἂν ὤφθη Λυκοῦργος ἢ

F. 5. ἆρα] Malim ἅμα.
A. 5. τὸ βαδίζουσιν] Sic Venet. Turneb. Mez. Vulgo τοῖς βαδίζουσιν. Simpliciter, βαδίζουσιν Colleg. Nov.
A. 6. λαβοῦσιν ἀρχὴν] λαχοῦσιν ἀρχὴν Venet.

lugentis et calamitate afflictæ Pantheæ perculerunt: ſic nos neque exſilium Ariſtidis, neque carcerem Anaxagoræ, neque paupertatem Socratis, neque Phocionis damnationem formidemus: ſed virtutem etiam cum his amore dignam ſentientes, appetamus, ad ſingula Euripidis hunc verſiculum accinentes,

Cuncta generoſos quam decent, nil dedecet.

Qui enim eo ad virtutem inſtinctu fertur, ut ejus admirationem atque æmulationem ne ea quidem reprimant, quæ videntur gravia eſſe mala, eum nulla porro res ab honeſtatis ſtudio avertet. Conſequens horum eſt, ut cum rem aliquam aggredimur, aut magiſtratum capimus, aut fortuitum aliquid nobis offertur, ante oculos nobis proponamus exempla bonorum virorum, ſive ii ſunt, ſive fuerunt, cogitemuſque quid facturus fuerit hoc in loco conſtitutus Plato, quid dicturus Epaminondas, qualem ſe geſturus Lycurgus

B Ἀγησίλαος· οἷόν τι πρὸς ἔσοπτρα κοσμοῦντας ἑαυτοὺς ἢ μεταῤῥυθμίζοντας, ἢ φωνῆς ἀγεννεστέρας αὐτῶν ὑπολαμβανομένους, ἢ πρός τι πάθος ἀντιβαίνοντας. Οἱ μὲν γὰρ ἐκμεμαθηκότες τὰ τῶν Ἰδαίων ὀνόματα δακτύλων, ἕξῆς πρὸς τὰς φόβους αὐτοῖς ὡς ἀλεξιφάρμακοις, ἄτρεμα καταλέγοντες ἕκαστον· ἡ δὲ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ὑπόνοια καὶ μνήμη, ταχὺ παρισταμένη καὶ ἀναλαμβάνουσα τὰς προσπίπτουσι ἐν πᾶσι πάθεσι καὶ πάσαις ἀπορίαις, ὀρθοῦς ἀναφυλάττει καὶ ἀπλῶτας. Ὅθεν ἔγωγε σοι καὶ τοῦτο σημεῖον αὐτὸ τῆς προκοπῆς ἀποδίδωμι.

ις'. Πρὸς δὲ τούτῳ, τὸ μηκέτι ταραχώδης σφόδρα, C μηδ' ἐρυθριᾶν, μηδὲ καταχρύπτειν, ἢ μεταχηματίζειν τι τῶν καθ' αὑτόν, ἀνδρὸς ἐνδόξου καὶ σώφρονος ἐξαπίνης ὑπαφανέντος, ἀλλὰ θαῤῥεῖν, ὁμόσε χωροῦντα τοῖς τοιούτοις, ἔχει τινὰ σὺν συνειδότος ἐκβεβαίωσιν. Ἀλέξανδρος μὲν γοῦν, ὡς ἔοικεν, ἄγγελον ἰδὼν περιχαρῆ προσθέοντα, καὶ τὴν δεξιὰν προτείνοντα, Τί μοι μέλλεις, εἶπεν, ὦ τὰν ἀπαγγελῶν; ἢ

aut Ageſilaus; ut veluti in ſpeculum intuentes, ornemus nos atque componamus, vel vocem aliquam degenerem corrigentes noſtram, vel animi motum aliquem reprimentes. Qui Idæorum dactylorum nomina didicerunt, iis ſingulis ſenſim recitandis utuntur ad averruncandos terrores. Sed bonorum virorum memoria et conſideratio celeriter adhibita in omnibus motibus animi aut difficultatibus oblatis, proficientes in ſtudio virtutis integros conſervat atque erectos. Itaque hoc quoque ipſum indicium eſt profectus.

XVI. Ad hæc, non jam ut ante, vehementer perturbari, aut rubore perfundi, aut occultare vel transformare aliquid ſuorum, viro illuſtri et gravi ſubito interveniente, ſed conſtanti animo ei obviam ire, conſcientiæ quandam habet confirmationem. Alexandrum ferunt, cum videret nuncium gaudio plenum ad ſe adcurrere, dextramque porrigere, dixiſſe: Quid mihi nunciaturus es? Homerumne revix-

ὅτι Ὅμηρος ἀναβεβιωκεν; οὐδενὸς αὐτῷ τὰ πράγματα πλεῖω ὑστεροφημίας ἐνδεῖν οἰόμενον. Νέῳ δὲ ἀνδρὶ βελτιουμένῳ τὸ ἦθος, οὐδενὸς ἔρως ἐμφύεται μᾶλλον ἢ καλοῖς καὶ ἀγαθοῖς ἀνδράσιν ἐγκαλλωπίσασθαι, καὶ D πανδοχεῖν οἰκίαν αὑτοῦ καταφανῆ, τράπεζαν, γυναῖκα, παιδία, σπουδάς, λόγους λεγομένους ἢ γραφομένους· ὥστε καὶ δάκνεται πατρὸς τεθνεῶτος ἢ καθηγητοῦ μεμνημένον, οὐκ ὀπιδόντος αὐτὸν ἐν τοσαύτῃ ἀσφαλείᾳ, καὶ μηδὲν ἂν ὕπως εὔξασθαι πρὸς θεῶν ὡς ἐκείνους ἀναβιώσαντας αὐτῷ γενέσθαι τοῦ βίου καὶ τῶν πράξεων θεατάς. Ὥσπερ οὖν τοιοῦτον, οἱ καταμελήσαντες ἑαυτῶν καὶ διαφθαρέντες, οὐδ' ἐν ὕπνῳ τοὺς προσήκοντας ἀτρέμα καὶ ἀδεῶς ὁρῶσιν.

ιζ'. Ἔτι τοίνυν προσλαβε τοῖς εἰρημένοις σημεῖον ὐ μικρὸν, εἰ βέλει, τὸ μηδὲν ἔτι μικρὸν ἡγεῖσθαι τῶν E ἁμαρτανομένων, ἀλλ' ἐξυλαβεῖσθαι καὶ προσέχειν ἅπασιν. Ὥσπερ γὰρ οἱ τὸ πλουτήσειν ἀπεγνωκότες ἐν οὐδενὶ τίθενται τὰ μικρὰ δαπανήματα, μηδὲν οἰόμενοι ποιεῖν

isse? putabat enim suis rebus nihil deesse praeter famae in posteros commendationem. Juveni autem qui mores emendavit suos, nullius rei major incessit amor, quam se spectandum praebendi bonis honestisque viris, conspiciendamque exhibere domum suam, mensam, uxorem, liberos, studia, dicta et scripta sua; itaque etiam male ipsum habet ante e vivis decessisse patrem aut praeceptorem, quam ut videre isto eum in statu potuissent, nihilque tantopere a diis immortalibus peteret votis, quam ut ii vitae redditi morum suorum actionumque fierent spectatores. Sicut contra, qui seipsos neglexerunt ac corruperunt, suos ne in somnis quidem sine tremore et metu vident.

XVII. Id quoque, si lubet, ad praedicta non obscurum signum adjunge, quod recte proficiens nullum jam peccatum exiguum putat, sed omnia studiose vitat atque observat. Sicut enim qui divites se fore desperant, parvos sumptus facere pro nihilo habent,

μέγα τὸ μικρῷ τινι προστιθέμενον· ἡ δ' ἐλπὶς ἐγγυτέρω τῶ τέλους βαδίζουσα, τῷ πλούτῳ συναύξει τὴν φιλοπλουτίαν· οὕτως ἐν τοῖς περὶ ἀρετὴν πράγμασιν, ὁ μὴ πολλὰ συγχωρῶν τῷ, Τί γὰρ τὸ τοῦτο; καὶ, Νὴ μὴ οὕτως, ἀλλ' οὕτως δὲ βέλτιον· ἀλλὰ προσέχων ἑκάστῳ, κἂν εἰς τὸ μικρότατον ἡ καρδία ποτὲ τῶν ἁμαρ-
F τημάτων ἐνδῦσα συγγνώμην παρίζηται, δυσανασχετῶν καὶ δυσκολαίνων, δῆλός ἐστιν ἤδη τὴ καθαρὸν κτώμενος ἑαυτῷ, καὶ οὐδ' ὁπωσοῦν ἀξιῶν ῥυπαίνεσθαι. Τὸ δὲ μηδὲν οἴεσθαι καταισχύνειν μέγα μηδ' ἔχειν, εὐχερεῖς πρὸς τὰ μικρὰ ποιεῖ καὶ ὀλιγώρους. Καὶ γὰρ αἱμασίαν τινὰ ἢ θριγκὸν οἰκοδομοῦσιν ὁ προσφέρει ξύλον τὸ τυχὸν ἢ λίθον ἐπιβαλεῖν χρήσιμον, ἢ τήλιν ὑποθεῖναι πρόπεσοῦσαν ἀπὸ μνήματος, οἷα ποιοῦσιν οἱ φαῦλοι, πᾶσαν ἐργασίαν καὶ πρᾶξιν ὡς ἔτυχε συμφορυῶντες εἰς ταυτὸ καὶ σωρεύ-

F. 4. καὶαισχύνειν] Vulgo καὶ' Αἰσχύλον. At Æſchylo nullus hic locus. Receptum diſerte habent Moſc. 1. 2. Pol. Jannot. Alii non multum abeunt: κατ' αἰσχύνην, C. Colleg. Nov. Jun. Anon. T. V. B. quod reddidit, ut potuit Amiotus. Porro Flor. κατ' αἰσχύνειν. Rodolph. κατ' Αἰσχύλην: addito, ἄλλως· κατ' Αἰσχίνην: quorum hoc item eſt in Schott. et Mez.

quod nihil magni facere putant quod parvo adjicitur: ſpes autem ad finem propius accedens, ſimul cum divitiis auget divitiarum amorem: ita et in rebus ad virtutem pertinentibus, qui non multa concedit, neque dicit, *Quid tum poſtea? modo ſic, alias melius:* ſed ſingulis intentus, ubi vel in minimum peccatum vitium ſeſe inſinuans, veniæ locum dare videtur, ægre fert et indignatur, manifeſtum facit ſe purum aliquid ſibi jam comparaſſe neque inquinari ullo modo velle: faciles enim et negligentes facit opinio concepta, nihil nos habere magnum, et purum a dedecore ſervandum. Maceriam aliquam aut ſepem conficientibus nihil refert obvium quodque lignum aut lapidem humi jacentem adhibere, aut columnam a monumento aliquo delapſam ſubjicere: quo modo et homines vitioſi, omnia promiſcue facta, omnes temere actiones congerunt ac coacervant. At qui

οντες· ἀλλ' οἵγε προκόπτοντες, οἷς ἤδη, καθάπερ ἱεροῦ 80
τινος οἰκοδομήματος καὶ βασιλικοῦ, τῷ βίου κεκτῆνται
χρυσέα κρηπὶς, οὐδὲν εἰκῇ προσίενται τῶν γινομένων,
ἀλλ' οἷον ἀπὸ στάθμης τῷ λόγῳ προσάγουσι καὶ προσ-
αρμόττουσιν ἕκαστον· ὥσπερ ὃ τὸν Πολύκλειτον οἱόμεθα
λέγειν ὡς ἔστι χαλεπώτατον αὐτῷ τὸ ἔργον, οἷς ἂν εἰς
ὄνυχα ὁ πηλὸς ἀφίκηται.

A. 6. οἷς ἂν] Malim ὅταν: ut apud Plut. Symp. π. 3. p. 636. B.

in virtute exercenda proficiunt, quibus jam vitæ veluti ſacri ac regii ædificii jactum eſt aureum fundamentum, nihil eorum quæ aguntur temere admittunt: ſed veluti ad amuſſim rationis aptant ſingula atque concinnant: quo de ædificio uſurpari poteſt Polycleiti dictum qui difficillimum opus tractare eos pronunciavit, quibus ad unguem lutum pervenerit.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΩΣ

ΑΝ ΤΙΣ ΥΠ' ΕΧΘΡΩΝ ΩΦΕΛΟΙΤΟ.

B

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΩΣ

ΑΝ ΤΙΣ ΥΠ' ΕΧΘΡΩΝ ΩΦΕΛΟΙΤΟ.

PLUTARCHI

DE

CAPIENDA EX INIMICIS UTILITATE.

α'. Ὁρῶ μὲν ὅτι τὸν πραότατον, ὦ Κορνήλιε Πῦλχερ, ἄτερ πολιτείας ἥρησαι τρόπον, ἐν ᾧ μάλιστα τοῖς κοινοῖς ὠφέλιμος ὢν, ἀλυπότατον ἰδίᾳ τοῖς ἐντυγχάνουσι παρέχεις σεαυτόν. Ἐπεὶ δὲ χώραν

B. 7. Ὁρῶ μὲν] Ὁρῶμεν μὲν Baſ. Xyl. ſoli. Vulgatum præſtat et auctoritate et ſenſu.

B. 8. ἄτερ] Vitioſum eſt, quippe ſententiæ repugnans: tamen omnes libri habent, excepto uno Moſc. 2. in quo eſt ἄπερ. Xylander vertit *ſimul cum reipublicæ adminiſtratione*: et ſimiliter Amiotus: ille tamen in annotationibus mendoſum eſſe pronunciat. Nexus docet, Corn. Pulchrum rempublicam tractaſſe. Forte natum e proximo Ποῦλχερ, ut et Reiſkius ſuſpicatur: cujus loco Græcam formam Ποῦλχε habet Codex Xylandri. Collatio Muret. Schott. Anonym. T. V. B. Latinam verſionem correxi.

I. VIDEMUS te, Corneli Pulcher, reipublicæ adminiſtrandæ leniſſimam rationem delegiſſe, qua cum maxime publico profis, privatim compellantibus te facillimum jucundiſſimumque præbes. Enimvero regionem aliquam in-

μὴ ἄθικον, ὥσπερ ἐν τῇ Κρήτῃ, εὑρεῖν ὄντι, πολιτεία δὲ μήτε φθόνον ἐνδοχῦσα, μήτε ζῆλον ἢ φιλονεικίαν, ἔχθρας γονιμώτατα πάθη, μέχρι νῦν οὐ γέγονεν· ἀλλ' εἰ μηδὲν ἄλλο, ταῖς ἔχθραις αἱ φιλίαι συμπλέκουσιν ἡμᾶς· ὃ καὶ Χίλων ὁ σοφὸς νοήσας, τὸν εἰπόντα μηδένα ἔχειν ἐχθρὸν ἠρώτησεν εἰ μηδὲ φίλον ἔχει· δοκεῖ μοι τά τε ἄλλα περὶ ἐχθρῶν πρὸς πολιτικῷ διεσκέφθαι περισκεῖν, καὶ τὸ Ξενοφῶντος ἀκηκοέναι μὴ παρέργως εἰπόντος ὅτι τῷ νοῦν ἔχοντός ἐστι καὶ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὠφελεῖσθαι. Ἅπερ οὖν εἰς τοῦτο περφίλω εἰπεῖν μοι παρέστη, συναγαγὼν ὁμοῦ τι τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασιν ἀπέσταλκά σοι, φεισάμενος ὡς ἐνῆν μάλιστα τῶν ἐν τοῖς Πολιτικοῖς Παραγγέλμασι γεγραμμένων· ἐπεὶ καὶκεῖνο τὸ βιβλίον ὁρῶ σε περίεργον ἔχοντα πολλάκις.

β'. Ἐξήρκει τοῖς παλαιοῖς ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων καὶ ἀγρίων

C. 11. ἐμοῦ τι] Senſu poſtulante dedi ex Moſc. 2. Collat. Muret. Schott. Jannot. T. V. B. Mez.

D. 2. ἀγρίων] Reſtitui ex B. C. E. F. Moſc. 1. 2. Harl. Leonic. Schott. Anonym. T. V. B. Mez. quibus accedit Macarius Chryſocephalus in Ῥοδωνιᾷ MS. hunc locum exhibens.

venire licet, quæ feris careat, quod de Creta narratur: reſpublica autem nulla adhuc extitit, quæ nullam invidiam, nullam æmulationem aut ſtudium contendendi, qui ſunt affectus inimicitiis generandis fœcundiſſimi, protulerit. Quod ſi nulla alia res, ipſæ ſaltem nos inimicitiis implicarent amicitiæ: quod et Chilo ille ſapiens ſenſit, cum edicente neminem ſe habere inimicum, quæſivit, nullumne etiam amicum haberet. Itaque viro in republica verſanti cum alias de inimicis diſquiſitio mihi non videtur negligenda, tum Xenophontis dictum attente conſiderandum, qui cordati hominis pronunciat eſſe, *Etiam ex inimicis utilitatem capere.* Quæ itaque ea de re nuper mihi diſſerere ſubiit, ea totidem conſcripta verbis ad te mitto, omiſſis maxime his quæ in præceptis reipublicæ adminiſtrandæ ſcripſimus: cum videam illum tibi librum frequenter eſſe ad manum.

II. Priſcis hominibus ſatis erat, a diverſæ naturæ anima-

ζώων μὴ ἀδικεῖσθαι, καὶ τοῦτο τοῦ πρὸς τὰ θηρία τέλους ἓν ἀγώνων ἐκείνοις· οἱ δὲ ὕστερον ἤδη χρῆσθαι μαθόντες αὐτοῖς, καὶ ὠφελοῦσθαι σαρξὶ τρεφόμενοι, καὶ θριξὶν ἀμφιεννύμενοι, καὶ χολαῖς καὶ πυίαις ἰατρευόμενοι, καὶ δέρμασιν ὁπλίζοντες αὑτούς· ὥστε ἄξιον εἰ δεδιέναι μὴ τοῦ θηρίων ὑπολιπόντων τῷ ἀνθρώπῳ, θηριώδης ὁ βίος αὐτῷ γένηται, καὶ ἄπορος καὶ ἀνήμερος. Ἐπεὶ τοίνυν τοῖς μὲν ἄλλοις ἱκανόν ἐστι τὸ μὴ πάσχειν ὑπὸ τοῦ
E ἐχθρῶν κακῶς, τοὺς δὲ νοῦν ἔχοντας ὁ Ξενοφῶν καὶ ὑπὸ τῶν διαφερομένων ὠφελεῖσθαί φησιν, ἀπιστεῖν μὲν οὐ χρὴ, ζητεῖν δὲ μέθοδον καὶ τέχνην δι' ἧς τοῦτο πρακτέον τὸ καλὸν οἷς χωρὶς ἐχθροῦ ζῆν ἀδύνατόν ἐστιν. Οὐ δύναται πᾶν ἐξημερῶσαι δένδρον ὁ γεωργὸς, οὐδὲ πᾶν τιθασεῦσαι θηρίον ὁ κυνηγός· ἐζήτησαν οὖν καὶ καθ' ἑτέρας χρείας, ὁ μὲν ἐκ τοῦ ἀκάρπων, ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ ἀγρίων ὠφελεῖσθαι. Τῆς θαλάττης τὸ ὕδωρ ἄποτόν ἐστι

D. 6. πυτίαις] Verior forma, loco vulgatæ πίλυαῖς, recepta ex A. E. T. Monuerat jam Bryanus ad Vitas Plut. t. 1. p. 74.

libus nullam accipere injuriam, iſque illis finis certaminum adverſus feras. Poſteriores autem poſtquam eas in ſuos vertere uſus didicerunt, juvantur etiam carnibus veſcentes, pilis veſtientes ſe, felle aut coagulo ſibi medicinam facientes, pellibus ſe armantes: adeo ut non injuria metuendum ſit, ne, ſi feræ homines deficerent, vita humana eſſet futura belluina, inops, et fera. Proinde quoniam aliis ſatis eſt nullo ab inimicis affici damno, prudentes autem etiam utilitatem ex iis capere, Xenophon dixit: fidem ejus dicto derogare non convenit, ars tamen ac via et ratio quærenda eſt qua id bonum conſequantur, quibus abſque inimico vivere non licet. Non poteſt quamvis arborem colonus exuere ſylveſtri natura, neque venator omnia cicurare animalia: inventa tamen eſt ratio, qua et ille ex ſterilibus, et hic ex feris emolumentum aliquod caperet. Aqua marina neque potui eſt,

καὶ πονηρὸν, ἀλλ' ἰχθῦς τρέφει, καὶ πόμπιμόν ἐστι πάντη καὶ πορεύσιμον ὄχημα τοῖς κομιζομένοις. Τοῦ δὲ σατύρου τὸ πῦρ, ὡς θερμὸν ὄφθη, βουλομένῳ φιλῆσαι καὶ F
θερμαλέῖν, ὁ Προμηθεὺς,

Τράγος γένειον ἆρα πειθήσεις σύ γε·
Καίει τὸν ἁψάμενον·—

ἀλλὰ φῶς παρέχει καὶ θερμότητα, καὶ τέχνης ἁπάσης ὄργανόν ἐστι τοῖς χρῆσθαι μαθοῦσι. Σκόπει δὴ καὶ τὸ ἐχθρὸν, εἰ βλαβερὸς ὢν τἆλλα καὶ δυσμεταχείριστος, ἀμωσγέπως ἀφιὼ συνίδωσιν αὐτῷ καὶ χρῆσιν οἰκείαν, καὶ ὠφέλιμός ἐστι. Καὶ τῶν πραγμάτων ἄφιλα πολλὰ 87
καὶ ἀπεχθῆ καὶ ἀντίπαλα τοῖς συντυγχάνουσιν· ἀλλ' ὁρᾷς ὅτι καὶ νόσοις ἔνιοι σώματος εἰς ἀσφαλεστέραν ἐχρήσαντο, καὶ πόνοι πολλοῖς προσπεσόντες ἔρρωσαν καὶ ἤσκησαν· ἔνιοι δὲ καὶ πατρίδος στέρησιν, καὶ χρημάτων ἀποβολὴν, ἐφόδιον σχολῆς ἐποιήσαντο καὶ φιλοσοφίας, ὡς Διογένης καὶ Κράτης· Ζήνωνι δὲ τῷ ναυκληρίας αἰτῷ

F. 4. Καίει τὸν ἁψάμενον] Reliqui diſtinctionem Xylandri ac ſi eſſent item ejuſdem Poetæ: ego Plutarchi eſſe arbitror, licet iamborum ſpeciem habeant. Verſus videtur eſſe Æſchyli e Prometheo Πυρκαεῖ, deperdito dramate Satyrico.

et vitioſa: piſces tamen alit, hominibuſque in diverſiſſimas regiones proficiſcentibus loco vehiculi eſt. Cum Satyrus ignem primo ſibi viſum oſculari vellet et amplecti, monet eum Prometheus,

At flebis uſtam protinus barbam caper:
Tangentem urit;—

ſed lumen præbet, et calorem, et uſus ejus gnaris, inſtrumentum eſt omnium artium. Inimicum etiam conſideremus, an damnoſus cæteroqui et intractabilis, quodam tamen modo anſam ſui utendi præbeat. Multæ ſunt res parum gratæ, inviſæ, et adverſæ iis quibus obtingunt: vides tamen et morbis corporis nonnullos ad otium uſos, et laboribus alios oblatis confirmaſſe atque exercuiſſe corpora: nonnullis exſilium et jactura pecuniæ viaticum fuere ad otium et philoſophiam, ut Diogeni et Crateti: et Zeno, cum nunciaretur navim ipſius qua nego-

σωτηρίσης, πυθόμενος εἶπεν, Εὖ γε ὦ τύχη ποιεῖς, εἰς τὸν τρίβωνα συνελαύνουσα ἡμᾶς. Ὥσπερ γὰρ τὰ ῥωμαλέα τοῖς στομάχοις καὶ ὑγιεινότατα τῶν ζώων, ὄφεις ἐσθίοντα καταπέπλει καὶ σκορπίους, ἔστι δ' ἃ καὶ λίθοις
B καὶ ὀστράκοις τέρφεται, μεταβάλλουσι δὲ δι' εὐτονίαν καὶ θερμότητα πνεύματος· οἱ δὲ σικχοὶ καὶ νοσώδεις ἄρτον καὶ οἶνον προσφερόμενοι ναυτιῶσιν· οὕτως οἱ μὲν ἀνόητοι καὶ τὰς φιλίας διαφθείρουσιν, οἱ δὲ φρόνιμοι καὶ ταῖς ἔχθραις ἐμμελῶς χρῆσθαι δύνανται.

γ'. Πρῶτον μὲν οὖν δοκεῖ μοι τῆς ἔχθρας τὸ βλαβερώτατον, ὠφελιμώτατον ἂν γενέσθαι τοῖς προσέχουσιν. Τί δὲ τοῦτό ἐστιν; Ἐφεδρεύῃ σου τοῖς πράγμασιν ἐγρηγορὼς ὁ ἐχθρὸς ἀεί, καὶ λαθεῖν ζητῶν πανταχόθεν περιοδεύει τὸν βίον, οὐ διὰ δρυὸς μόνον ὁρῶν, ὡς ὁ Λυγκεύς, οὐδὲ διὰ λίθων καὶ ὀστράκων, ἀλλὰ καὶ διὰ φίλων καὶ
C οἰκέτων, καὶ διὰ συνήθους παντὸς, ὡς ἄνυσόν ἐστι φωρᾶν

A. 9. τὰ ῥωμάλεα—ναυτιῶσιν] Sub nomine Plutarchi habet in brevius redacta Suidas Voc. Σικχός.

ciabatur fractam, Bene facis, inquit, fortuna, quæ nos intra palliolum compellis. Sicut enim animalium ea quæ validiſſimo ſunt ventriculo et ſanitate firmiſſima, ſerpentes ac ſcorpios vorant atque concoquunt, quædam etiam lapidibus et teſtis aluntur quas vigore et calore ſpiritus immutant, cum contra imbecilles et morboſi vino et pane ſumpto nauſeent: ita ſtulti amicitias etiam corrumpunt, prudentes etiam inimicitiis uti commode norunt.

III. Primo omnium id quo inimicitiæ maxime nocent, mihi videtur cautis fieri commodiſſimum. Quidnam illud eſt, inquies? Inimicus perpetuo vigilans res tuas infenſus obſervat, circuitque vitam tuam undequaque anſam nocendi captans, neque tantum per quercum viſu, ut Lynceus, penetrat, aut per lapides vel teſtas, ſed et per amicos, famulos, familiares quoſcunque, quid rei geras, pro virili

τὰ παθήματα, καὶ τὰ βιβλεύματα διορύττων καὶ διερευνώμενος. Οἱ μὲν γὰρ φίλοι καὶ νοσοῦντες ἡμᾶς πολλάκις καὶ ἀποθνήσκοντες λανθάνουσι, μέλλοντας καὶ ὀλιγωροῦντας· τῶν δ' ἐχθρῶν μονονουχὶ καὶ τὰς ὀνείρους πολυπραγμονοῦμεν· νόσοι δὲ καὶ δανεισμοὶ καὶ διαφοραὶ πρὸς γυναῖκας αὐτοὺς ἐκείνους μᾶλλον ἢ τὸν ἐχθρὸν λανθάνουσι. Μάλιστα δὲ τῶν ἁμαρτιῶν ἔχεται, καὶ ταύτας ἰχνεύει· καὶ καθάπερ οἱ γύπες ὀπὶ τὰς ὀσμὰς τῶν διεφθορότων σωμάτων φέρονται, τῶν δὲ καθαρῶν καὶ D ὑγιαινόντων αἴσθησιν οὐκ ἔχουσιν, οὕτω τὰ νοσοῦντα τῶν βίων καὶ φαῦλα καὶ πεπονθότα κινεῖ τὸν ἐχθρόν, καὶ πρὸς ταῦτα οἱ μισοῦντες ἅπτονται καὶ προσέρπουσι. Τοῦτο οὖν ὠφέλιμόν ἐστι; πάνυ μὲν οὖν· εὐλαβούμενον ζῆν καὶ προσέχειν ἑαυτῷ, καὶ μήτε πράττειν μηδὲν ὀλιγώρως καὶ ἀπερισκέπτως, μήτε λέγειν, ἀλλ' ἀεὶ διαφυλάττειν ὥσπερ ἐν ἀκριβεῖ διαίτῃ τὸν βίον

D. 5. Τοῦτο οὖν ὠφέλιμον κ. τ. λ.] Ita distinxi ex C. E. et vertendo reddidi. Vulgo, Τοῦτο οὖν ὠφέλιμόν ἐστι, πάνυ μὲν οὖν εὐλαβούμενον ζῆν· nullo sensu.

explorans, et quid consilii capias per cuniculos inquirens ac perscrutans. Nam sæpe nobis non observantibus ob cunctationem et negligentiam ægrotant atque adeo moriuntur amici. Inimicorum tantum non etiam somnia curiositate nostra perquirimus: morbus quidem, æs alienum, dissidium cum uxore tuum, facilius teipsum, quam inimicum fefellerit. Maxime autem peccatis inhæret inimicus, eaque investigat: et sicut vultures ad odorem corruptorum putredine corporum feruntur, pura et sana non sentientes: ita inimicum vitia vitæ malæque affectiones movent, ad hæc assiliunt malevoli, eaque arripiunt et laniant. Hoccine igitur utile est? Est omnino, ad caute quidem vivendum et attente ad teipsum, et ut neque vel dicas vel agas quicquam temere aut inconsiderate, sed vitam, tanquam in exacta victus ratione, conserves omnis reprehensionis se-

ἀνεπίληπτον. Ἡ γὰρ οὔπω συμπέλλουσα τὰ πάθη καὶ συνέχουσα τὸν λογισμὸν εὐλάβεια, μελέτην ἐμποιεῖ καὶ
E προαίρεσιν τοῦ ζῆν ὀπτικῶς καὶ ἀνεγκλήτως. Καθάπερ γὰρ αἱ πολέμοις ἀγωνιστικοῖς καὶ στρατείαις ἐνδελεχέσι σωφρονιζόμεναι πόλεις εὐνομίαν καὶ πολιτείαν ὑγιαίνουσαν ἠγάπησαν, οὕτως οἱ δι' ἔχθρας τινὰς ἀναγκαζόντες ὀπτικῶς τῷ βίῳ, καὶ φυλάττεσθαι τὸ ῥᾳθυμεῖν καὶ καταφρονεῖν, ἢ μετ' εὐχρηστίας ἔκαστα πράττειν, λανθάνουσιν εἰς τὸ ἀναμαρτήτον ὑπὸ τῆς συνηθείας ἀγόμενοι, καὶ κατακοσμούμενοι τὸν τρόπον· ἂν ἢ μικρὸν ὁ λόγος συνεπιλαμβάνηται. Τὸ γὰρ,

F Ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος Πριάμοιό τε παῖδες,

οἷς ὄφελον ἀεὶ πρόχειρον, ὑπερέφει καὶ ἀπέπτηκε καὶ ἀφίησι τῶν τοιούτων ἐφ' οἷς οἱ ἐχθροὶ χαίρουσι καὶ καταγελῶσι. Καὶ μὴν τοὺς περὶ τὸν Διόνυσον τεχνίτας ὁρῶμεν ἐκλελυμένους καὶ ἀπροθύμους, καὶ οὐκ ἀκριβῶς

E. 6. εὐχρηστίας] Recte recepit Stephanus et post eum Xylander, et consentiunt omnes nostri libri. Ald. Bas. male εὐχαριστίας.
F. 5. ἀπροθύμους] Revocavi ex Ald. Bas. Xyl. B. E. Consentit Mez. alii

curam. Hæc enim cautio sic reprimens animi motus, rationemque in officio cohibens, studium ingenerat atque institutum recte inculpateque vivendi. Ac quemadmodum continentibus vicinorum bellis atque expeditionibus civitates edoctæ bonas leges reipublicæque sanam formam amplectuntur: ita qui ob inimicitias coacti sunt sobrie vivere, et a negligentia sibi incuriaque cavere, nihilque nisi subductis utilitatis rationibus agere, eos consuetudo etiam non sentientes ad vitæ rationem errorum vacuam adducit, moresque componit et ornat, vel paululum adjuvante doctrina. Quibus enim semper in promptu est,

Certe gauderet Priamus, Priamoque creati:

eos id monet, dehortaturque et deducit ab iis agendis, quæ inimicis materiam gaudendi deridendique præbent. Equidem histriones atque cantores

πολλάκις ἀγωνιζομένους ἐν τοῖς θεάτροις ἐφ' ἑαυτῷ· ὅταν δὲ ἄμιλλα καὶ ἀγὼν γένηται πρὸς ἑτέρους, οὐ μόνον αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ τὰ ὄργανα μᾶλλον συνεπιτρέφουσι, χορδολογοῦντες καὶ ἀκριβέστερον ἁρμοζόμενοι καὶ καταυλοῦντες. Οὕτως οὖν οἶδεν ἀνταγωνιστὴν βίου καὶ δόξης τὸν ἐχθρὸν ὄντα, προσέχει μᾶλλον αὑτῷ, καὶ τὰ πράγ- 88
ματα περισκοπεῖ, καὶ διαρμόζεται τὸν βίον. Ἐπεὶ καὶ τοῦτο τῆς κακίας ἴδιόν ἐστι, τὸ τοὺς ἐχθροὺς αἰσχύνεσθαι μᾶλλον ἢ τοὺς φίλους, ἐφ' οἷς ἐξαμαρτάνομεν. Ὅθεν ὁ Νασικᾶς οἰομένων τινῶν καὶ λεγόντων ἐν ἀσφαλεῖ γεγενέναι τὰ Ῥωμαίων πράγματα, Καρχηδονίων μὲν ἀνῃρημένων, Ἀχαιῶν δὲ δεδουλωμένων, Νῦν μὲν οὖν, εἶπεν, ὑπισφαλῶς ἔχομεν, μήτε οὓς φοβηθῶμεν, μήτε οὓς αἰσχυνθῶμεν, ἑαυτοῖς ἀπολελοιπότες.

δ'. Ἔτι τοίνυν προσλαβὲ τὴν Διογένους ἀπόφασιν, φιλόσοφον σφόδρα καὶ πολιτικὴν οὖσαν. Πῶς ἀμυνῶ- 89

partim Mosc. 1. 2. ἀπροσθύμους. C. ἀπροθύμως. Stephanus perperam ἀποθύμους; a quo non dissentiunt A. F. Harl.

scenicos videmus sæpenumero in theatris pro sese remisse ac nulla cum alacritate aut solertia agere: cum autem ipsis concertatio sit adversus alios, non seipsos modo, sed et instrumenta sua majore cum diligentia ad certamen aptare, fides explorare, accuratiusque concentum instruere et tibiis canere. Ita et qui adversarium sibi vitæ existimationisque suæ paratum novit esse inimicum, attentius seipsum observat, res suas circumspicit, vitamque suam constituit. Nam et hoc vitii proprium est, quod cum peccamus, inimicos magis reveremur quam amicos. Itaque Nasica nonnullis putantibus atque affirmantibus rem Romanam in tuto esse statu collocatam, deletis Carthaginensibus, et in servitutem redactis Achæis: *Nunc vero*, dixit, *periculose res nostræ se habent, qui neque quos metuamus, neque quos revereamur, nobis reliquos fecimus.*

IV. Adde his Diogenis effatum, oppido philosophicum et civile: interroganti cui-

μαι τὸν ἐχθρόν; Αὐτὸς καλὸς κἀγαθὸς γενόμενος. Ἵππους ἐχθρῶν ὁρῶντες εὐδοκιμοῦσαι, ἀνιῶνται, κύνας ἐπαινουμένους, ἂν χωρίον ἐκπεπονημένον ἴδωσιν, ἂν εὐθαλοῦντα κῆπον, ὀπιγένυσι. Τί οὖν οἴει, σεαυτὸν ὑπιδεικνύμενος ἄνδρα δίκαιον, ἀρτίφρονα, χρηστὸν, ἐν λόγοις εὐδόκιμον, ἐν πράξεσι καθαρὸν, ἐν διαίτῃ κόσμιον,

Βαθεῖαν αὔλακα διὰ φρενὸς καρπούμενον,
Ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα;

Νικώμενοι, φησὶν Πίνδαρος, ἄνδρες ἀγχυξίᾳ δέδενται· οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ πάντες, ἀλλ' ὅσοι νικωμένους αὐτοὺς ὁρῶσιν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, ὀπιμελείᾳ, χρηστότητι, μεγαλοφροσύνῃ, φιλανθρωπίᾳ, εὐεργεσίαις· ταῦτα ἀποστρέφει τὴν γλῶτταν, ὡς ὁ Δημοσθένης φησὶν, ἐμφράττει τὸ στόμα, ἄγχει, σιωπᾶν ποιεῖ.

Σύ τοι διάφερε τῶν κακῶν, ἔξεστι γάρ.

Εἰ θέλεις ἀνιᾶν τὸν μισοῦντα, μὴ λοιδόρει κίναιδον, μηδὲ μαλακὸν, μηδὲ ἀκόλαστον, μηδὲ βωμολόχον, μηδ'

dam, *Quo pacto ulciſcar inimicum?* reſpondit, *Si ipſe probus honeſtuſque fias.* Cum vident inimicorum equos præclare ſe gerere, aut laudari canes, moleſtia affici ſolent homines: ſi agrum probe excultum cernunt inimici, aut bene florentem hortum, ingemiſcunt. Quid cenſes futurum, ſi te exhibeas ſpectandum iis hominem juſtum, cordatum, frugi, in dicendo probum, in agendo purum, in victus ratione mundum,

Sulcum profundum mente carpentem intima,
Unde veneranda conſilia progerminent?

Ait Pindarus, *homines victos linguam ita ligatam habere, ut mutire non audeant.* Non ſimpliciter hoc, neque de omnibus verum eſt, ſed de his, qui ſuperatos ſe vident ab inimicis induſtria, bonitate, magnanimitate, humanitate, beneficiis: hæc, ut ait Demoſthenes, linguam retundunt, os obthurant, ſpiritum intercludunt, ſilentium imponunt.

At tu malis præſtantior ſis, nam licet.

Vis inimico ut ægre ſit facere, noli eum cinædum, mollem, libidinoſum, ſceleſtum, illibe-

ἀνελεύθερον· ἀλλ' αὐτὸς ἀνὴρ ἴσθι, καὶ σωφρόνει, καὶ ἀλήθευε, καὶ χρῶ φιλανθρώπως καὶ δικαίως τοῖς ἐντυγχάνουσιν. Ἂν δὲ λοιδορῆσαί τῳ προσίχθῃς, ἄπαγε πορρωτάτω σεαυτὸν ὧν λοιδορεῖς ἐκεῖνον· ἐνδύου τῇ ψυχῇ, D
σκόπει τὰ σαθρά, μή τις καὶ σοί ποθεν ὑποφθέγγηται κακία τὸ τῦ τραγῳδοῦ,

Ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων.

Ἂν ἀπαίδευτον εἴπῃ σε, ἐπίτεινε τὸ φιλομαθὲς ἐν σεαυτῷ καὶ φιλόπονον· ἂν δειλόν, ἔγειρε μᾶλλον τὸ θαρσαλέον καὶ ἀνδρῶδες· κἂν ἀσελγῆ καὶ ἀκόλαστον, ἐξάλειφε τῆς ψυχῆς εἴ τι λανθάνον ἐστὶ φιλησονίας ἴχνος. Οὐδὲν γὰρ αἴσχιόν ἐστι βλασφημίας παλινδρομούσης, οὐδὲ λυπηρότερον· ἀλλ' ἔοικε καὶ τὸ τῦ φωτὸς ἀνακλώμενον μᾶλλον ἐνοχλεῖν τὰς ἀσθενεῖς ὄψεις, καὶ τῶν ψόγων οἱ πρὸς αὐτὸν ἀναφερόμενοι τὸν ψέγοντας ἐπὶ τῆς

D 2. μή τις καὶ σοί ποθεν ὑποφθέγγηται κακία] Variant libri. Ald. Baſ. μή τι καὶ σοι πόθεν ὑπ. κακία. Steph. μή τις κ. σ. π. ὑπ. κακία quod item fere habent ſcripti noſtri. A Xylandro et T. V. B. aſſumpſi κακία.

D. 3. τὸ τῦ Τραγῳδοῦ] Ita Steph. conſentientibus libris noſtris exceptis Moſc. 1. 2. Harl. Ald. Baſ. in quibus perperam exſtat τῷ τῦ Τραγῳδοῦ.

ralem nominare: ipſe fortis eſto, caſtus, verax, humanumque te et æquum iis cum quibus tibi res eſt præbe. Quod ſi ad maledicendum provehere, cura ut quam longiſſime abſis ab iis, quæ alteri objicis: excute animum tuum, vide ubi ſis mendoſus: ne tuum tibi vitium occinat illud tragœdi,

Mederis aliis, ipſe vulneribus ſcatens:

Si eum illiteratum dicis, ſtudium diſcendi tuum laboremque intende: ſi timidum, excita fortitudinem tuam: ſi laſcivum, dele ex animo ſi quod reſtat adhuc deliteſcens libidinis veſtigium. Nihil enim turpius eſt aut moleſtius maledicto in auctorem recidente: ſed ſicut refractum lumen magis lædit imbecillos oculos, ita et maledicta gravius offendunt, ab ipſa veritate in male-

E ἀληθείας. Ὡς γὰρ ὁ καικίας τὰ νέφη, καὶ ὁ φαῦλος βίος ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκει τὰς λοιδορίας.

ε'. Ὁ μὲν οὖν Πλάτων, ὁσάκις ἀχημονοῦσιν ἀνθρώποις παρεγένοιτο, πρὸς αὑτὸν ἀπιὼν εἰώθει λέγειν, Μή πη ἆρ' ἐγὼ τοιοῦτος; Ὁ δὲ λοιδορήσας τὸν ἑτέρου βίον, ἂν εὐθὺς ἐπισκοπῇ τὸν ἑαυτοῦ καὶ μεθαρμόττῃ, πρὸς τοὐναντίον ἀπευθύνων καὶ ἀποστρέφων, ἔξει τι χρήσιμον ἐκ τοῦ λοιδορεῖν, ἄλλως ἀχρήστου καὶ κενοῦ δοκοῦντος εἶναι καὶ ὄντος. Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ γελῶσιν ἄν τις ὢν φαλακρὸς ἢ κυρτὸς ἑτέρους εἰς ταῦτα λοιδορῇ
F καὶ σκώπτῃ· γελοῖον δὲ ὅλως ἐστὶ τὸ λοιδορεῖν ἢ σκώπτειν ὁτιοῦν ἀντιλοιδορηθῆναι δυνάμενον, ὡς Λέων ὁ Βυζάντιος ὑπὸ κυρτοῦ λοιδορηθεὶς εἰς τὴν τῶν ὀμμάτων ἀσθένειαν, Ἀνθρώπινον, ἔφη, πάθος ὀνειδίζεις, ὑπὸ τοῦ νώτου φέρων τὴν νέμεσιν. Οὐκοῦν μηδὲ μοιχὸν λοιδορήσῃς,

E. 5. Μή πη ἆρ' ἐγὼ τ.] Ita dedi ex A. B. E. Moſc. 1. 2. Harl. Vulgo eſt Μή ποι ἆρ' ἐγὼ τ. Bonum erat που, ut aliis hujus dicti locis apud Plutarchum: quod ſane πω vel πη poſtulat. Ποι pro που poni credam a librariis quidem errantibus non ab auctoribus cogitate ſcribentibus.

dicentem retorta. Sicut enim Cæcias nubes, ita vitioſa vita opprobria ad ſe trahit.

V. Plato ſane quoties interfuiſſet hominibus contra decorum agentibus, digreſſus, ſeipſum ſolebat ita alloqui: *Numnam ipſe quoque fortaſſis tali vitio laboro?* Et qui vituperavit alterius vitam, ſi ſuam ſtatim examinet atque emendet, in diverſam partem redigens atque avertens, aliquid ex conviciando habebit utilitatis: cum res ea alioquin inutilis ac vana et videatur et ſit. Vulgo rident, ſi quis calvus aut gibboſus ipſe, aliis ea vitia exprobret. In univerſum vero ridiculum eſt jacere convicium in alium, cum viciſſim tibi convicium ab eo reponi poſſit. Quale eſt quod Leo Byzantius gibboſo cuidam oculorum ipſi imbecillitatem exprobranti reſpondit: *Humanum mihi infortunium vitio vertis, ipſe in dorſo Nemeſin geſtans.* Non itaque adulterium objice alteri, ipſe inſano puerorum amore flagrans, neque quod diſſolutus

αὐτὸς ὢν παιδομανής· μηδ' ἄσωτον, αὐτὸς ὢν ἀνελεύθερος,

Ἀνδροκτάνου γυναικὸς ὁμογενὴς ἔφυς,

πρὸς τὸν Ἄδραστον ὁ Ἀλκμαίων· τί οὖν ἐκεῖνος; οὐκ ἀλλότριον ἀλλὰ ἴδιον αὐτῷ προσφέρων ὄνειδος,

Σὺ δ' αὐτόχειρ γε μητρὸς ἣ σ' ἐγείνατο. 89

Πρὸς τὸν Κράσσον ὁ Δομίτιος, Οὐ σὺ μυραίνης ἐν ζωγρείῳ σοι τεθομμένης, εἶτα ἀποθανούσης, ἔκλαυσας; καὶ ὁ ἕτερος, Οὐ σὺ τρεῖς γυναῖκας ἐκκομίσας οὐκ ἐδάκρυσας. Οὐκ εὐφυᾶ δεῖ τὸν λοιδορησόμενον εἶναι καὶ μεγαλόφωνον καὶ ἰταμόν, ἀλλ' ἀλοιδόρητον καὶ ἀνέγκλητον· οὐδενὶ γὰρ οὕτως ἔοικε προστάττειν ὁ θεὸς, ὡς τῷ μέλλοντι ψέγειν ἕτερον, τὸ γνῶθι σαυτόν· ἵνα μὴ λέγοντες ἃ θέλουσιν, ἀκούωσιν ἃ μὴ θέλουσι. Φιλεῖ δὲ

F. 9. πρὸς τὸν Ἄδραστον] πρὸς, quod vulgo deeſt, addidi ex A. B. E. T.

F. 10. αὐτῷ προσφέραν] αὐτῷ dedi ex A, B. E. Moſc. 1. 2. Harl. Collat. Muret. Schott. Jannot. Anonym. Xyl. Perperam eſt ἑαυτῷ in Ald. Baſ. Steph.

A. 4. ἐκ ἐδάκρυσας] Sic exhibui ex A. B. E. Moſc. 1. 2. Harl. Collat. Muret. Schott. Jannot. Anonym. Xyl. Mez. T. V. B. Perperam in Ald. et Baſ. ἐκκομίσας δάκρυσας: nec multo melius in Steph. ἐκκομίσας ἐδάκρυσας.

A. 5. εὐφυᾶ] Amiotus *bene natus* reddit, nec melius qui ab eo pendent recentiores Gallici aliique interpretes: Xylander adeo perperam, *ingenioſus*. Correxi vertendo *dicax*, id eſt *feſtivus, riſu et ſalibus valens*.

ſit, ipſe ſordidus. Alcmæon Adraſtum hoc maledicto inceſſit,

Tibi mulier eſt, quæ virum occidit, ſoror,

Quid Adraſtus? non alienum ei ſed proprium reponit opprobrium,

Tua peremta eſt tibi tua genitrix manu.

Et Domitius Craſſo, *Nonne tu murænam mortuam fleviſti quæ tibi in vivario alebatur?* viciſſim Craſſus, *Tu vero, tres quas extuliſti uxores, non fleviſti.* Enimvero non dicax ſit aut clamoſus aut protervus oportet qui infligere alteri maledictum vult, ſed inculpatus; videtur enim deus nulli ita ſerio mandaſſe ut ſeipſum noſcat, atque convicium alteri facturo: ne, ubi dixit quæ voluit, quæ non vult audiat.

ὁ τοιοῦτος, κἀν τὸν Σοφοκλέα,

B —γλῶτταν ἐκχέας μάτην,
Ἄκων ἀκούειν οὓς ἑκὼν εἶπῃ λόγους.

ς'. Τοῦτο μὲν οὖν ἔνεστι τῷ λοιδορεῖν τὸν ἐχθρὸν ὠφέλιμον καὶ χρήσιμον· οὐκ ἔλαττον δὲ ἕτερον, τὸ λοιδορεῖσθαι καὶ κακῶς ἀκούειν αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. Ὅθεν ὀρθῶς ὁ Ἀντισθένης εἶπεν ὅτι τοῖς μέλλουσι σώζεσθαι, ἢ φίλων δεῖ γνησίων ἢ πανουργοτάτων ἐχθρῶν· οἱ μὲν γὰρ, νουθετοῦντες τὰς ἁμαρτάνουσας, οἱ δὲ, λοιδοροῦντες ἀποτρέπουσι. Ἐπεὶ δὲ ἡ φιλία πανυ ἰσχνόφωνος γέγονεν ἐν τῷ παῤῥησιάζεσθαι, καὶ τὸ κολακεῦον αὐτῆς λάλον ἐστὶ, τὸ δὲ νουθετοῦν ἄναυδον, ἀκουστέον ἐστὶ παρὰ τῶν C ἐχθρῶν τοῦ ἀληθοῦς. Ὡς γὰρ ὁ Τήλεφος οἰκείου μὴ τυγχάνων ἰατροῦ, τῷ πολεμικῷ δόρατι τὸ ἕλκος ὑπέ-

B. 3. Τουτὶ μὲν οὖν ἔνεστι κ. τ. λ.] Totus hic locus turbatus, ita legendus est: Τουτὶ μὲν οὖν ἔν ἐστι τοῦ λοιδορεῖν τὸν ἐχθρὸν ὠφέλιμον καὶ χρήσιμον· οὐκ ἔλαττον δὲ ἕτερον τοῦ λοιδορεῖσθαι &c.

B. 6. Ἀνίσθένης] Unus Anonym. habet Διογένης: credo quod alibi Plutarchus dictum Diogeni tribuit: sed in his cohibendum corrigendi studium; quippe apud optimos quosque Auctores frequens est nominum permutatio in rebus quæ extra historiam nec nisi ad exemplum memorantur; neque ibi ab Auctore, tamquam a teste jurato, exigenda fides. Ita mox Prometheus dicitur, quum alii in hac re Jasonem ferant.

B. 11. παρὰ τῶν ἐχθρῶν] Forte verius παρὰ τ. ἐ. ut Mosc. 2. Harl. Schott. Jannot. Anonym. T. V. B. Mez. Plutarchus non utitur hoc sensu παρὰ cum genitivo.

Solet enim huic evenire illud Sophocleum:

—lingua abusus futili
Invitus audit, quæ volens dixit male.

VI. Hoc itaque commodi ineſt in maledicendo aliis. Sed non minus utilitatis eſt in maledictis inimicorum audiendis. Unde ab Antiſthene dictum eſt recte, eum qui ſalvus eſſe debeat, opus habere vel probis amicis, vel inimicis vehementiſſimis: quod illi admonendo peccantes, hi criminando a vitiis avertant. Sed quoniam noſtra ætate ad liberas reprehenſiones voce valde exili eſt prædita amicitia, loquax in adulando, muta in caſtigando: audienda eſt nobis ex inimicis veritas. Sicut enim Telephus familiari medico deſtitutus, vulnus hoſtili haſtæ ſa-

ἦπιεν, οὕτως τὰς ἀποφυγὰς εὐνοίας νουθετούσης, ὑπομένειν ἀνάγκη μισοῦντος ἐχθροῦ λόγον, ἂν ἐλέγχῃ καὶ κολάζῃ τὴν κακίαν, σκοποῦσας τὸ ἔργον, ἀλλὰ μὴ τὴν γνώμην τοῦ κακῶς λέγοντος. Ὥσπερ γὰρ ὁ τὸν Θεσσαλὸν Πεισμηδέα κλεῖναι Δηϊονῆες, ἔπαισε τῷ ξίφει τὸ φῦμα, καὶ διεῖλεν οὕτως ὥστε σωθῆναι τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀπαλλαγῆναι τοῦ φύματος ῥαγέντος· οὕτω πολλάκις ὑπ' ὀργῆς ἢ ἔχθρας προπεσοῦσα λοιδορία, κακὸν ψυχῆς ἢ ἀγνοούμενον ἢ ἀμελούμενον ἐθεράπευσεν. Ἀλλ' οἱ πολλοὶ λοιδορηθέντες, οὐ σκοποῦσιν εἰ πρόσεστιν αὐτοῖς τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ τί πρόσεστιν ἕτερον τῷ λοιδοροῦντι, καὶ καθάπερ οἱ παλαίοντες τὴν κόνιν, οὐχ ἑαυτοῖς ἀποψῶσι τὰς λοιδορίας, ἀλλὰ συμπάσσουσιν ἀλλήλοις, εἶτα φύρουσι καὶ ἀναχρώννυσι συμπεσόντες ὑπ' ἀλλήλων. Δεῖ δὲ ἀκούσαντα κακῶς ὑπ' ἐχθροῦ, τὸ μὲν πρόσον ἀφαιρεῖν αὐτῷ μᾶλλον ἢ κηλῖδα προσοῦσαν ἱματίῳ καὶ δειχθεῖσαν· ἂν δέ τις λέγῃ τὰ μὴ πρόσοντα, ὅμως ζητεῖν αἰτίαν ἀφ' ἧς ἡ βλασφημία γέγονε, καὶ φυλάτ-

nandum præbuit: ita quos deficit benevolus caſtigator, ii ut inimici ſermonem audiant neceſſe eſt, reprehendentis et punientis culpam; non animum maledicentis, ſed rem ipſam conſiderantes. Ut enim Jaſonem Theſſalum qui volebat interficere, gladio vomicam ejus aperuit, eaque rupta ſalutem homini attulit: ſic ſæpe convicium ab irato aut inimico nobis inflictum, animi morbum latentem neglectumve ſanavit. Sed plerique maledictis impetiti non conſiderant an vere ipſis aliquid objiciatur, quid ſit in maledicente deſpiciunt: et inſtar athletarum pulverem conviciorum ſibi ipſis non abſtergent, ſed eodem alios conſpergunt atque opplent, atque ita cum his luctantur ſeque mutuo dejiciunt. Enimvero ab inimico crimine aliquo notatus, ſi id verum ſit, majore ſtudio id expurgare debes, quam veſtis aliquam commonſtratam maculam: ſi falſum, tamen quærenda eſt cauſa quæ criminationi occaſionem dedit: cavendumque

E τεθαι χ᾽ δεδιέναι μή τι λανθάνωμεν ἢ συνέγλες ἢ ὅμοιον τῷ λεγομένῳ ἁμαρτάνοντες. Οἷον Λακύδην τὸν Ἀργείων βασιλέα, κόμης τινὸς διάθεσις καὶ βάδισμα τρυφερώτερον εἰς μαλακίαν διέβαλε· καὶ Πομπήϊον, τὸ ἑνὶ κνᾶσθαι δακτύλῳ τὴν κεφαλήν, πορρωτάτω θηλύτητος καὶ ἀκολασίας ὄντα. Κράσσος δὲ τῶν ἱερῶν μιᾶς παρθένων αἰτίαν ἔσχε πλησιάζειν, χωρίον τι καλὸν ὠνήσασθαι παρ᾽ αὐτῆς βουλόμενος, καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις ἐντυγχάνων ἰδίᾳ καὶ θεραπεύων. Ποσθουμίαν δὲ τὸ γε-
F λᾶν ῥᾳθυμότερον, καὶ λαλιᾷ χρῆσθαι θρασυτέρᾳ πρὸς ἄνδρας, διέβαλεν, ὥστε κρίσιν φθορᾶς· εὑρέθη μὴν οὐδὲν καθαρὰ τῆς αἰτίας· ἀπολύσας δὲ αὐτὴν ὁ ἀρχιερεὺς Σπόριος Μινούκιος, ἐνουθέτησε μὴ χρῆσθαι λόγοις ἀσεμνοτέροις τοῦ βίου. Θεμιστοκλεῖ δὲ Παυσανίας μηδὲν ἀδικοῦντι προσετρίψατο τὴν ὑποψίαν ἡ προδοσίας, διὰ τὸ χρῆσθαι φίλῳ καὶ γράφειν συνεχῶς καὶ πέμπειν πρὸς αὐτόν.

et verendum, ne imprudentes tale aliquid aut ſimile ejus quod objectum fuit committamus. Verbi gratia, Lacydem Argivorum regem comæ quædam diſpoſitio, et inceſſus delicatior, mollitiei probro inuſſit: ut et Pompeium, hominem a mulieroſitate et libidine remotiſſimum, quod uno digito caput ſcalperet virum ſibi velle dictitabant. Et Craſſus inſimulatus eſt inceſtæ cum Veſtali quadam virgine conſuetudinis, quod cum ab ea emere prædium quoddam pulchrum cuperet, ſæpius eam demerendi gratia conveniret. Poſthumia quod in riſum promptior eſſet, et cum viris liberius colloqueretur, inſuſpicionem impudicitiæ venit, ita quidem ut etiam inceſtus poſtulata ſit: et inſontem quidem criminis compertam Sp. Minucius pontifex maximus cum abſolveret, monuit ne verbis minus quam vita eſſet caſtis uteretur. Themiſtoclem etiam innoxium, amicitiæ cum Pauſania uſus et miſſi crebro nuncii ac litteræ, in ſuſpicionem proditionis vocaverunt.

ζ'. Ὅταν οὖν λεχθῇ τι μὴ ἀληθές, οὐχ ὅτι ψεῦδός ἐστι δεῖ καταφρονεῖν καὶ ἀμελεῖν, ἀλλὰ σκοπεῖν τί τῶν ὑπὸ σοῦ λεγομένων ἢ πραττομένων, ἢ σπουδαζομένων, ἢ σπευόντων, ὁμοιότητα τῇ διαβολῇ παρέσχηκε, καὶ τοῦτο διωλαβεῖσθαι καὶ φεύγειν. Εἰ γὰρ ἕτεροι φαύλοις ἀβουλήτοις περιπεσόντες, διδάσκονται τὸ χρήσιμον· ὥσπερ ἡ Μερόπη φησίν,

—— αἱ τύχαι δέ με,
Μισθὸν λαβοῦσαι τῶν ἐμῶν τὰ φίλτατα,
Σοφὴν ἔθηκαν ——

τί κωλύει διδάσκαλον ἄμισθον λαβόντα, τὸν ἐχθρόν, ὠφεληθῆναι καὶ μαθεῖν τι τῶν λανθανόντων; Πολλὰ γὰρ ὁ ἐχθρὸς μᾶλλον αἰσθάνεται τοῦ φίλου· τυφλοῦται γὰρ τὸ φιλοῦν περὶ τὸ φιλούμενον, ὡς ὁ Πλάτων φησί· τῷ δὲ μισεῖν, μετὰ τοῦ πολυπραγμονεῖν καὶ τὸ λαλεῖν ἕπεται. Ὁ Ἱέρων ὑπό τινος τῶν ἐχθρῶν εἰς τὴν δυσωδίαν ἐλοιδορήθη τοῦ στόματος· ἐλθὼν οὖν οἴκαδε πρὸς τὴν γυναῖκα, Τί λέγεις, εἶπεν, οὐδέ σύ μοι τοῦτο ἔφρασας; ἡ

VII. Ergo cum aliquid objicitur falsum, non id ideo quia verum non est, contemni debet aut negligi: sed circumspiciendum, quodnam tuum dictum aut factum aut studium, vel quis sodalium tuorum, similitudinem huic calumniæ dederit, idque studiose cavendum porro et fugiendum. Si enim alii rebus circumventi insperatis atque tristibus, discunt quid sit utile, quomodo Merope ait:

—at me sortis inimicæ vices,
Mercede rerum quæ mihi carissimæ,
Doctam dedere—

quid impedit, quominus inimicum gratuitum magistrum admittentes, utilitatem capiamus, et aliquid eorum quæ nos latebant discamus? Multa enim inimicus amico magis sentit, cum amator, ut Plato ait, cæcutiat in amata re. Odio præter curiositatem etiam loquacitas adest. Hiero, cum ei quidam inimicus oris fœtorem exprobrasset, domum se ad uxorem recipiens, *Quid hoc*, inquit, *rei est? cur tu mihi hoc non indicavisti?* illa

δὲ, οὖσα σώφρων καὶ ἄκακος, Ὠμην, εἶπεν, ὅτι τοιοῦτο πάντες ὄζουσιν οἱ ἄνδρες. Οὕτω καὶ τὰ αἰσθητικὰ καὶ τὰ σωματικὰ, καὶ τὰ καταφανῆ πᾶσι, πρόδηλα τῶν ἐχθρῶν μαθεῖν πρότερόν ἐστιν ἢ τῶν φίλων καὶ συνήθων.

η'. Ἄνευ δὲ τούτου, τὴν περὶ γλῶτταν ἐγκράτειαν, ὑ μικρὸν ἀρετῆς μέρος ὖσαν, ἐπήκοον ἀεὶ τῷ λογισμῷ καὶ πειθήνιον ἔχειν οὐκ ἔστιν, ἂν μή τις ἀσκήσει καὶ c μελέτῃ καὶ φιλοπονίᾳ τὰ κάκιστα τῶν παθῶν, οἷόν ἐστιν ἡ ὀργὴ, κατεργάσηται. Ἡ γὰρ ἀκουσίως ἐκπίπτουσα φωνὴ, καὶ τὸ,

— ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων,

καὶ τὸ, ἔνια ἐξίπασθαι τῶν ῥημάτων αὐτόματα, τοῖς ἀνασκήτοις μάλιστα θυμοῖς, οἷον ὀλισθαίνουσι καὶ ἁμαρτάνουσιν ἐπιγίγνεται, δι' ἀσθένειαν θυμοῦ, δι' ἀκρατῆ γνώμην, διαίτῃ θερμασίᾳ. Λόγου δὲ, κουφοτάτου περάγ-

B. 5. αἰσθητικὰ] Legendum αἰσθητὰ ut voluit Mez. et Reisk. Vulgata est in libris omnibus editis, et scriptis quidem nostris.

B. 8. Ἄνευ δὲ τούτου—κατεργάσηται] Exstat in Stobæo Gesneri Serm. xxxiii. περὶ Σιωπῆς: non item in Trincavelli editione, in qua idem sermo est xxxi.

C. 2. Ἡ γὰρ ἀκουσίως ἐκπίπτουσα φωνὴ] Est item, ut proxima, proverbiale dictum: itaque vertendo correxi.

C. 8. Λόγου δὲ, κουφοτάτου—μύθων] Exstat in Stobæo Gesneri Serm. xix. p. 168. Trincavelli xvii. eodem titulo.

vero, ut erat pudica et simplex, *Existimabam*, ait, *omnes viros sic olere*. Adeo et quæ in sensus incurrunt, et ad corpus pertinent, et omnium conspectui sunt exposita, prius ex inimicis quam ex amicis aut familiaribus cognoscimus.

VIII. Jam linguæ continentiam, quæ pars est virtutis non exigua, obtemperantem rectæ rationi semper habere non potest, nisi qui exercitatione, accuratione, laborisque contentione pessimos affectus, qualis est ira, edomuerit. Nam dicta illa, *Invita excidens vox*, et,

Erupit verbum vallato dentibus ore,

tum illud, *verba sponte evolant*, ea maxime valent de inexercitatis animis veluti labentibus et perfluentibus, propter iræ mentisque impotentiam in licentiori vita: Cæterum

ματος, βαρυτάτη ζημία, καὶ τὸν θεῖον Πλάτωνα, καὶ ὑπὸ θεῶν ἔπεται καὶ ὑπὸ ἀνθρώπων. Ἡ δὲ σιγὴ, παντα χοῦ μὴ ἀνυπεύθυνος, οὐ μόνον ἄδηφον, ὡς φησιν Ἱπποκράτης, ἀν δὲ λοιδορίᾳ σεμνὸν καὶ Σωκρατικόν, μᾶλλον δὲ Ἡρακλειον· εἰ γε κἀκεῖνος

Οὐδ' ὅσσον μυίας γυγερῶν ἐμπάζετο μύθων.

Οὔτε μὴν τούτῳ σεμνότερον καὶ κάλλιόν ἐστι τὸ λοιδορουμένου ἐχθροῦ τὴν ἡσυχίαν ἄγειν, Λιαντάδα πέτεσθαι φιλοκέρδομον ὡς ὑπὸ γαννυχομένους· ἀλλὰ μείζων ἡ ἄσκησις· ἂν ἐχθρὸν ἐθισθῇς λοιδορουμένου φέρειν σιωπῇ, πάνυ ῥᾳδίως οἴσῃ γυναικὸς ὁρμὴν κακῶς λεγούσης, καὶ φίλου φωνὰς, καὶ ἀδελφῷ πικροτέρας ἀκούων, ὑπομενεῖς ἀθορύβως· πατρὶ δὲ καὶ μητρὶ τυπτόμενος ἢ βαλλόμενος, παρέξεις ἄθυμον καὶ ἀμεμψίτον σεαυτόν. Ὁ μὲν γὰρ

C. 11. ἀνυπεύθυνος] Elegantius Mosc. 2. Stob. T. ἀνυπεύθυνον.
D. 3. μυίας] Dedi ex Harl. Stob. Jun.
D. 4. Οὔτε μὴν τούτου] Sensum recte cepit Xylander: videtur tamen in verbis leve vitium subesse, licet in vulgata omnes libri nostri consentiant. Forte melius sit Οὔτε μήν τοῦ τι σεμνότερον καὶ κάλλιόν ἐστιν ἡ λοιδορ. Sententia diserte ita reddenda: *Neque sane quid gravius pulchriusque est quam quiescere inimico criminante: sed majoris est momenti et utilitatis exercitatio. Nam si convicia inimici ferre consuescas——*

sermoni, levissimæ rei, gravissima, ut est apud divinum Platonem, *et a diis et ab hominibus, pœna est proposita.* Silentium ubique est impune, neque tantum, quod ait Hippocrates, contra sitim valet: maxime autem adhibitum ubi maledictis impetimur, gravitatem habet, estque Socraticum quippiam, aut potius Herculeum: siquidem Hercules etiam,

Nec quanti muscam voces faciebat acerbas.

Neque hoc sane gravius et pulchrius est, quiescere inimico criminante, et maledicum, *Ut arduum ac obstreperum scopulum præternatare*, sed exercitatio potior est. Si convicia inimici tacitus ferre consuescas, facile etiam feres incitationem uxoris maledicentis, neque perturbaberis amici aut fratris acerbioribus verbis; a patre quoque aut matre pulsatus aut ictu impetitus, nihil commotus id et placidus sustinebis. Ete-

E Σωκράτης ἔφερε τὴν Ξανθίππην, θυμοειδῆ οὖσαν καὶ χαλεπήν, ὡς ἂν εὐκόλως συνεσόμενος ἑτέροις, ἂν ἐκείνην ὑπομένειν ἐθισθῇ· πολὺ δὲ βέλτιον, ἐχθρῶν καὶ ἀλλοτρίων ἐγυμνασάμενον σκώμμασι καὶ λοιδορίαις καὶ ὀργαῖς καὶ βδελυρίαις ἕξιν τὸν θυμὸν ἡσυχίαν ἄγειν, μηδὲ ἀχθέσθαι ἐν τῷ λοιδορεῖσθαι.

θ'. Πραότητα μὲν οὖν καὶ ἀνεξικακίαν οὕτως ἔστιν ἐπιδείξασθαι ταῖς ἔχθραις· ἁπλότητα δὲ καὶ μεγαλοφροσύνην καὶ χρηστότητα, μᾶλλον ἢ ἐν ταῖς φιλίαις. Φίλον μὲν γὰρ οὐχ οὕτω τὸ εὖ ποιεῖν καλόν, ὡς αἰσχρὸν τὸ μὴ ποιεῖν δέον· ἐχθρῷ δὲ καὶ τὸ τιμωρίαν ἀφελεῖν ἐν καιρῷ προσόντος, ὑπεικές ἐστι· τὸν δὲ τῷ παίσαντι συμπαθήσαντα, τῷ δεηθέντι συλλαβόμενον, καὶ παισὶν ἐχθροῦ τῷ οἰκείοις θεράπασιν ἐν χρείᾳ γενόμενον, ἀνδρώδη τινα καὶ θεοφιλῆ ἐνδειξάμενον, ὅστις οὐκ ἀγαπᾷ τὴν εὐμένειαν, οὐδὲ ἐπαινεῖ τὴν χρηστότητα,

E. 9. μᾶλλον ἢ ἐν ταῖς φιλίαις] ἢ, quod abeſt a reliquis libris, ſumpſi e Xyl. Amiot. Mez.

nim Socrates Xanthippam ferebat, iracundam moroſamque mulierem, quod facilius cum aliis ſe verſaturum putabat, ſi iſtam ſufferre adſueviſſet. Multo autem præſtat inimicorum et alienorum dicteria ac convicia, iras et obſcœnas inſectationes exercitatione præparatum poſſe animo quieto et æquo tolerare.

IX. Atque hoc modo licet in inimicitiis manſuetudinem et malorum tolerantiam demonſtrare: ſimplicitatem autem magnanimitatem atque bonitatem, in amicitiis magis: non enim tam pulchrum eſt bene amico facere, quam turpe non facere, cum id neceſſitas ejus requirit. Cæterum oblata occaſione ulciſcendi inimicum, eum miſſum facere, æquanimitatis eſt: qui vero et miſeratur inimicum afflictum, et opem fert indigenti, et filiis ejus ac familiæ adverſo ipſorum tempore operam ſuam ſtudiumque defert, hunc qui non amat ob humanitatem, neque ejus probitatem laudat,

Κεῖνος ἐξ ἀδάμαντος ἢ σιδάρου κεχάλκευται μέλαιναν καρδίαν. 91

Τῷ Καίσαρι κελεύσαντι τὰς Πομπηίου τιμὰς ἀναστηλῶσαι καταβεβλημένας, ὁ Κικέρων, Τοὺς Πομπηίου, φησίν, ἀνδριάντας ἔστησας, τοὺς δὲ σοὺς ἔπηξας. Ὅθεν δεῖ ἐπαίνου φειδέσθαι δὲ τιμῆς τοῦ ἀνδρὸς ἐχθροῦ δικαίως εὐδοκιμήσαντος. Ἔπαινόν τε γὰρ φέρει μείζονα τοῖς ἐπαινοῦσι, καὶ πίστιν ἔχει πάλιν ἐγκαλῶν, ὡς οὐ τὸν ἄνδρα μισῶν, ἀλλὰ τιμῶν ἀποδοκιμάζων· τὸ δὲ κάλλιστον καὶ χρησιμώτατον, ἀπωτάτω καθίσταται τοῦ φθονεῖν καὶ φίλοις εὐτυχοῦσι, καὶ κατορθοῦσιν οἰκείοις, ὁ Β τοὺς ἐχθροὺς ἐθιζόμενος ἐπαινεῖν, καὶ μὴ δάκνεσθαι, μηδὲ βασκαίνειν εὖ πραττόντων. Καίτοι τίς ἄσκησις ἑτέρα μείζονα ὠφέλειαν ἐνεργάζεται ταῖς ψυχαῖς, ἢ μᾶλλον χρήσιμον, τῆς ἀφαιρούσης τὸ δύσζηλον ἡμῶν καὶ φιλόφθονον; Ὥσπερ γὰρ ἐν πολέμῳ πολλὰ τῶν ἀναγκαίων, ἄλλως δὲ φαύλων, ἔθος λαβόντα καὶ νόμου

B. 6. πολέμῳ] Ita recte dedit Stephanus, cui adſentiuntur libri omnes ſcripti. Editi quidem Ald. Baſ. Xyl. habent πόλει.

Huic ex adamante, ſive ferro cor fabre-factum eſt atrum.

Cæſari cum ſtatuas Pompeii dejectas erigi juſſiſſet, Cicero dixit, *Pompeii ſtatuas reſtituiſti, tuas conſtituiſti.* Itaque ne laudationi quidem parcendum eſt inimici, merito ſuo eam reportantis. Hoc enim laudanti majorem conciliat quam laudato laudem, et cum alio tempore vituperat, creditur non odio hominis id facere, ſed quia factum ejus improbet: et, quod pulcherrimum eſt atque utiliſſimum, longiſſime abducitur ab invidendo amicis res ſecundas, aut familiaribus gloriam rei bene geſtæ, qui uſu didicit etiam inimicos laudare, neque morderi aut mœrere eorum ſucceſſibus, aut invidere iis proſperitatem. Et vero quænam alia exercitatio majorem conferat animis noſtris utilitatem, aut affectionem meliorem, quam quæ ex eo invidentiam æmulationemque malignam aufert? Ut enim in civitate multa neceſſaria quidem ea, ſed tamen mala, ubi conſue-

δύναμιν, οὐκ ἔστι ῥᾳδίως ἀπώσασθαι βλαπομένους, ὅπως ἡ ἔχθρα συνεισάγουσα τῷ μίσει φθόνον, ζηλοτυπίαν, ἐπιχαιρεκακίαν, μνησικακίαν ἀναπολείπει. Πρὸς δὲ τούτοις, καὶ πανουργία καὶ ἀπάτη, καὶ ἐπιβουλὴ, δοκοῦσα
c μὴ φαῦλον εἶναι μηδὲ ἄδικον πρὸς ἐχθρὸν, ἂν ἐγγένηται, ῥᾳδιουργεῖ δυσαπάλλακτος· εἶτα λεγόντων πρὸς τοὺς φίλους αὐτοὶ ἐθὼ συνηθείας, ἂν μὴ φυλάξωνται πρὸς τοὺς ἐχθρούς. Εἴπερ οὖν ὀρθῶς ὁ Πυθαγόρας, ἐν ἀλόγοις ζώοις ἐθίζων ἀμότητος ἀπέχεσθαι καὶ πλεονεξίας, ὀρνέων τε θηρευτὰς παρητεῖτο, καὶ βόλους ἀνούμενος ἰχθύων, ἐκέλευεν ἀφιέναι, καὶ παντὸς ἡμέρου ζώου φόνον ἀπηγόρευε· πολὺ δήπου σεμνότερόν ἐστιν, ἐν διαφοραῖς πρὸς ἀνθρώπους καὶ φιλονεικίαις, γενναῖον ἐχθρὸν ὄντα
d καὶ δίκαιον καὶ ἀψευδῆ, τὰ μοχθηρὰ καὶ ἀγεννῆ καὶ κακοῦργα πάθη κολάζειν καὶ ταπεινὰ ποιεῖν· ὅπως ἐν

B. 9. ζηλοτυπίαν, ἐπιχαιρεκακίαν] Mosc. ζηλοτυπίαν ἐπιχαιρεκακία: quocum videtur facere Harl. exhibens ἐπιχαιρεκακία sine iota subscripto.
D. 2. κακοῦργα] πανοῦργα Harl. Mosc. 2. Pol. Jannot. T. forte verius.

tudine recepta vim legis adipiscuntur, non facile possunt aboleri, quantumvis damnosa sint: ita inimicitia cum odio introducit invidiam, quæ obtrectationem, lætitiam de adversis inimici rebus, acceptarum injuriarum memoriam in animo relinquit. Præterea fraudes, fallaciæ, et insidiæ, quod hæc putamus adversus inimicos neque male neque injuste adhiberi, si insita fuerint, manent et alte radices agunt: quæ nisi usurpare adversus inimicos caveamus, victi consuetudine postmodo etiam ad amicos transferimus. Quod si recte Pythagoras in brutis animalibus adsuefecit suos ad vitandam crudelitatem et injurias, ideoque et aucupes exorabat, et piscium redemptis capturis, dimitti eos jubebat, omnisque non feri animalis cæde interdicebat: multo profecto honestius est, in dissensionibus et contentionibus cum hominibus aliis, inimicos nos esse ingenuos, justos, et veraces, affectusque pravos et degeneres ac maleficos compescere; ut in consuetudine cum ami-

τοῖς περὶ τὰς φίλους συμβολαίοις παντάπασιν ἀτρεμῇ, καὶ ἀπέχηται τῶ κακουργεῖν. Σκαῦρος, ἐχθρὸς ὢν Δομιτίου καὶ κατήγορος· οἰκέτης οὖν τοῦ Δομιτίου περὶ τῆς δίκης ἦκε πρὸς αὐτὸν ὡς ἔχων τί μηνύσαι τῶν λανθανόντων ἐκείνῳ· ὁ δὲ οὐκ εἴασεν εἰπεῖν, ἀλλὰ συλλαβὼν τὸν ἄνθρωπον, ἀπέσειλε πρὸς τὸν δεσπότην. Κάτωνι δὲ Μουρήνᾳ διώκοντι δημοκοπίας, καὶ σπεύδοντι τὰς ἐλέγχους, ἐξ ἔθους παρηκολούθουν οἱ τὰ πραττόμενα φυλάττοντες· πολλάκις οὖν αὐτὸν ἠρώτων εἴτι μέλλει σήμερον σπεύδειν ἢ πραγματεύεσθαι πρὸς E
τὴν κατηγορίαν· εἰ δὲ μὴ φαίη, πιστεύοντες ἀπῄεσαν. Ταῦτα μὲν οὖν αὐτῆς τῆς δόξης ἔχει τεκμήριον μέγιστον· ἀλλὰ μεῖζον καὶ κάλλιστον, ὅτι τῷ δικαίῳ χρῆσθαι καὶ πρὸς ἐχθροὺς ἐθισθέντες, οὐδέποτε μὴ προσενεχθῶμεν ἀδίκως καὶ πανούργως τοῖς συνήθεσι καὶ φίλοις.

E. 4. κάλλιστον] malim κάλλιον cum Reiſkio. Iſtiuſmodi certe anomalias potius librariis, quam Auctoribus, tribuam.

cis animus plane ſedatus omni abſtineat maleficio. Exercebat cum Domitio inimicitias Scaurus, eumque in judicium populi vocarat, ante diem judicio dictum ſervus Domitii ad Scaurum venit, indicaturus eorum aliquid quæ ad eam actionem pertinerent, Scaurumque laterent: ſed Scaurus indicium non admiſit, hominemque correptum ad dominum remiſit. Cato Murenæ diem dixerat ambitus, et argumenta quibus reum peragere criminis poſſet, conquirebat, eum ſequebantur, ut erat moribus receptum, qui obſervarent quid ageretur: ii perſæpe quærebant e Catone, an iſta die aliquid tractaturus eſſet quod ad accuſationem pertineret: ſi acturum ſe ea in cauſa quicquam negaret, fidem habebant viro, et diſcedebant. Hæc quidem maximum continent argumentum quam ſancta eſſet Catonis exiſtimatio: ſed majus hoc eſt atque pulchrius, quod juſtitiam etiam adverſus inimicos adhibere adſuefacti, nunquam injuſte ſumus aut ſubdole cum familiaribus et amicis acturi.

ί. Ἐπεὶ δὲ πάσαισι κορυδαλῇσι χρὴ λόφον ἐγγενέσθαι, κατὰ τὸν Σιμωνίδην· καὶ πᾶσα φύσις ἀνθρώπου φέρει φιλονεικίαν καὶ ζηλοτυπίαν καὶ φθόνον, κενεοφρόνων
F ἑταίρων ἀνδρῶν, ὡς φησι Πίνδαρος, οὐ μετρίως ἄν τις ὠφελοῖτο τοὺς παλαιοὺς τούτους, ὥσπερ ἀπὸ καθάρσεως εἰς τοὺς ἐχθροὺς, καὶ ἀποφέρων, ὥσπερ ὀχετοὺς, παῤῥωτάτω τοὺς ἑταίρους καὶ οἰκείους. Καὶ τοῦτο, ὡς ἔοικε, σωιδὼν πολιτικὸς ἀνὴρ Ὀνομάδημος, ἐν Χίῳ τῆς κρατούσης μερίδος ἐν χάσει γενόμενος, παρῄνει τοῖς ἑταίροις μὴ πάντας ἐξελάσαι τοὺς ἀντιστασιάσαντας, ἀλλ' ὑπολείπεσθαί τινας, Ὅπως, ἔφη, μὴ πρὸς τοὺς φίλους ἀρξώμεθα διαφέρεσθαι, τοῖς ἐχθροῖς παντάπασιν ἀπαλλαγέντες. Οὕτω καὶ ἡμῶν καταναλισκόμενα ταῦτα τὰ πάθη πρὸς τοὺς ἐχθροὺς, ἧττον ἐνοχλήσει τοῖς φίλοις. Οὐ γὰρ κεραμεῖ δεῖ κεραμέα φθονεῖν, οὐδὲ ἀοιδὸν

E. 7. κορυδαλῇσι] Mosc. 1. 2. κορυδαλλίσι forma Plutarcho alibi in hoc dicto adhibita: non spernenda quidem: vid. Bryan. Vit. Plut. T. II. p. 571.

F. 1. ἑταῖραν] Ita B. et Mez. At Xyl. ἑταῖρον. Reliqui omnes perperam ἑταίρων.

X. Sed quoniam, ut dixit Simonides, *omnibus caſſitis caſſidem oportet eſſe innatam*, ita etiam omnis natura humana profert ſtudium rixandi, obtrectationem, et *invidiam vanorum ſodalem*, ut ait Pindarus, *hominum*; non mediocriter profecto rebus ſuis conſuluerit, qui iſtas animi affectiones in inimicos quaſi effundens expurget, et cloacis, ut ſic dicam, quibuſdam ductis iſta quam longiſſime a ſociis et domeſticis derivet. Quod mihi animadverſiſſe Onomademus videtur, homo rationis civilis peritus: qui cum in Chio orta ſeditione, partes eas foviſſet, quæ vicerant, hortatus eſt ſocios, ne omnes adverſæ factionis ejicerent, ſed quoſdam in civitate relinquerent; dicebat enim alioqui periculum fore, ne omnibus inimicis ſublatis, cum amicis extituræ ipſis eſſent controverſiæ. Eodem modo iſti in inimicos inſumpti pravi affectus, minus moleſti erunt amicis. Neceſſe enim non eſt ut *figulus figulo invideat*, *et*

ἀοιδῷ, καθ' Ἡσίοδον, ἀοιδὸς γείτονα ζηλῶν, οὐδὲ ἀνεψιὸν, οὐδὲ ἀδελφὸν εἰς ἄφεσιν ἀπεύδοντα, καὶ τυγχάνοντα χρηστῶν πραγμάτων. Ἀλλ' εἰ μηδεὶς τρόπος ἐστὶν ἄλλος ἀπαλλαγῆς ἐρίδων καὶ φθόνων καὶ φιλονεικιῶν, ἔθιζε σαυτὸν δάκνεσθαι τῶν ἐχθρῶν εὐημερούντων, καὶ παρόξυνε B καὶ χάραττε τὸ φιλόνεικον ἐν ἐκείνοις θηρώμενον. Ὥσπερ γὰρ οἱ χαρίεντες γεωργοὶ τὰ ῥόδα καὶ τὰ ἴα βελτίω ποιεῖν νομίζουσι, σκόροδα καὶ κρόμμυα παραφυτεύοντες· ἀποκρίνεται γὰρ εἰς ἐκεῖνα πᾶν ὅσον ἔνεστι τῇ τροφῇ δριμὺ καὶ δυσῶδες· οὕτω καὶ ὁ ἐχθρὸς ἀναλαμβάνων καὶ προσιέμενος τὸ βάσκανον καὶ κακόηθες, εὐμενέστερον παρέξει τοῖς φίλοις εὖ πράττουσι καὶ ἀλυπότερον. Διὸ καὶ τὰς ἁμίλλας πρὸς ἐκείνους δεῖ ποιεῖσθαι περὶ δόξης ἢ ἀρχῆς ἢ πορισμῶν δικαίων, μὴ δακνομένους μόνον, ἂν τι πλέον ἡμῶν ἔχωσι, ἀλλὰ καὶ πάντα παραφυλάτ-

B. 1. δάκνεσθαι τῶν ἐχθρῶν] Stephanus dedit δάκνεσθαι μὴ τῶν ἐχθρῶν: Perperam μὴ arripiens ex Pol. et Jannot. Abeſt recte ab Ald. Baſ. Xyl. A. B. E. Moſc. 1. 2.

B. 5. τῇ τροφῇ] Τῇ aſſumpſi ex A. B. E. Moſc. 1. 2. Harl. et var. lect. Ed. Gr. Lat. ſine nomine.

cantor cantori, ſicut Heſiodus cecinit: neque æmulatio malevola inter *vicinos*, *cognatos aut fratres* neceſſaria eſt, *altero ad opes properante*, et ſucceſſibus utente proſperis. Sed ſi omnino nulla alia ratio inveniri poteſt, qua rixis, invidia, contentionibus libereris, conſuefacito teipſum ut inimicorum lætis rebus mordearis, in iiſque ſtudium concertandi tuum irrita, imprime, acue. Sicut enim ſciti agricolæ roſas et violas putant ſe facere meliores, ſi allia et cepas juxta plantent: quod in ea excernitur quidquid alimento acerbum ineſt aut fœtidum: ita inimicus quoque excipiens invidiæ et malignitatis tuæ ictus, benevolentiorem te amicis ſecunda utentibus fortuna reddet atque commodiorem. Itaque cum inimicis contendendum eſt de gloria, potentia, aut licitis rei familiaris incrementis, ut non uramur modo ſi in hoc genere ab iis ſuperemur, ſed et omnia

C τοὺς ἐξ ὧν πλέον ἔχουσι, καὶ πειρωμένους ὑφ' ἁλὸς ταῖς ἐπιμελείαις καὶ φιλοπονίαις, καὶ τῷ σωφρονεῖν καὶ προσέχειν ἑαυτοῖς· ὡς Θεμιστοκλῆς ἔλεγεν οὐκ ἐᾶν αὐτὸν καθεύδειν τὰ ἐν Μαραθῶνι τοῦ Μιλτιάδου νίκαι. Ὁ μὲν γὰρ εὐτυχίᾳ διαφέρειν αὐτῷ τὸν ἐχθρὸν ἡγούμενος ἐν ἀρχαῖς, ἢ σωτηρίαις, ἢ πολιτείαις, ἢ παρὰ φίλοις καὶ ἡγεμόσιν, ἐκ τοῦ πράττειν τι καὶ ζηλοῦν, εἰς τὸ βασκαίνειν ἀνιᾶται καὶ ἀθυμεῖν καταδύεται, ἀργῷ τῷ φθόνῳ καὶ ἀπράκτῳ συνέσται. Ὁ δὲ μὴ τυφλούμενος περὶ τὸ μισούμενον, ἀλλὰ καὶ βίου καὶ ἤθους καὶ λόγων καὶ ἔργων γινόμενος θεατὴς δίκαιος,
D τὰ πλεῖστα κατόψεται τῶν ζηλουμένων, ἐξ ἐπιμελείας καὶ προνοίας καὶ πράξεων ἀρίστων περιγινόμενα τοῖς κεκτημένοις, καὶ πρὸς ταῦτα συντείνων ἐπασκήσει τὸ φιλότιμον αὑτῷ καὶ φιλόκαλον, τὸ δὲ χαυνώδες ἐκκόψει καὶ ῥάθυμον.

D. 3. ἐπασκήσει] Sic A. B. E. Moſc. 1. 2. Baſ. Xyl. At ἐπ' ἀσκήσει Ald. Steph. reliqui.

ea obſervemus unde illi nobis priores fieri potuerunt, conemurque eorum vincere induſtriam, conſtantiam laboris, et temperantiam, noſque ipſi obſervemus: qua ratione dixit Themiſtocles, *ſibi Miltiadis Marathonia victoria ſomnos adimi*. Qui enim inimicum exiſtimat priores ferre in honoribus publicis, aut patrociniis, aut reipublicæ procuratione, aut apud amicos vel principes: is ſi ab agendo et æmulando omnino ad invidendum et dimittendum animum ſe dejiciat, inani certe inefficacique conflictatur invidentia. Qui vero non excæcatur odio inimici, ſed vitam ejus, mores, dicta, factaque ut incorruptus ſpectator contemplatur: is pleraque eorum, quorum ſiniſtra æmulatione correptus eſt, intelliget, ei diligentia, providentia, probiſque actionibus parta eſſe: eodemque contendens, ſtudium honeſtatis gloriæque ſuum augebit, vanitate et ſocordia affectuum amputatis.

ια'. Εἰ δέ τινας οἱ ἐχθροὶ κολακεύοντες, ἢ πανηγυρίζοντες, ἢ δεκάζοντες, ἢ μισθαρνοῦντες, αἰσχρὰς καὶ ἀνελευθέρους δοκοῦσι κεκτῆσθαι δυνάμεις ἐν αὐλαῖς ἢ πολιτείαις, οὐκ ὀνοχλήσουσιν ἡμᾶς, ἀλλὰ μᾶλλον εὐφρανοῦσι, τὴν αὐτῶν ἐλευθερίαν, καὶ τὸ καθαρὸν τοῦ βίου καὶ ἀνύβριστον ἀντιλήψονται. Ἅπας γὰρ ὁ ὑπὲρ γῆς καὶ ὑπὸ γῆν χρυσὸς οὐκ ἀντάξιος ἀρετῆς, κτᾶσθαι Πλάτωνα. Καὶ τὸ τοῦ Σόλωνος ἔχειν ἀεὶ δεῖ πρόχειρον,

Ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς οὐ διαμειψόμεθα
Τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον·

οὐδέ γε βοὰς δεδειπνισμένων θεάτρων, οὐδὲ τιμὰς ζηλώσομεν καὶ πρεσβείας παρ' εὐνούχοις καὶ παλλακαῖς, καὶ σατραπείαις βασιλέων· ζηλωτὸν γὰρ οὐδέν, οὐδὲ καλὸν, ἐξ αἰσχροῦ φυόμενον. Ἀλλ' ἐπεὶ τυφλοῦται τὸ φιλοῦν περὶ τὸ φιλούμενον, ὡς φησιν ὁ Πλάτων, καὶ

D 7. δεκάζοντες] Reposui ex A. B. E. Cæteri editi et scripti δικάζοντες.
E. 8. Ἀλλ' ἐπεὶ τυφλοῦται—δεῖ μήτε] Vulgo Ἀλλ' ἐπιτυφλοῦται—δεῖ δὲ μήτε—. Abest δὲ in A. B. E, quo indicio et sententia ipsa postulante prius ipse mutavi.

XI. Sin eveniat, ut inimici adulando, fraudes componendo, largiendo aut corrumpentes aut corrupti turpem atque illiberalem, videantur potentiam in aulis rebusve publicis consecuti, fructum inde nonnullum percipere: non modo id molestiam nobis objiciet nullam, sed et gaudium adferet, nostram libertatem vitamque puram et contumeliæ expertem iis opponentibus. *Quidquid enim supra et infra terram est auri, non est quod ad virtutem æquiparetur*, siquidem Platonem audimus. Est etiam in promptu Solonis illud habendum:

Nos virtutem, habeant ii sibi divitias:

nedum virtuti nostræ præferamus acclamationes theatrorum epulis conductas, aut honores et primas sedes apud eunuchos et pellices et satrapas regum: nihil enim horum dignum est admiratione aut æmulatione, neque pulchrum, quippe a turpitudine proficiscitur, sed amans obcæcatur in consideratione rei amatæ, et

παρέχουσι μᾶλλον ἡμῖν οἱ ἐχθροὶ ἀχημονοῦντες αἰ̓σθησιν· δεῖ μήτε τὸ χαίρειν ἐφ' οἷς ἁμαρτάνουσιν, ἀρχὴν εἶναι, μήτε τὸ λυπούμενον ἐφ' οἷς κατορθοῦσιν, ἀλλ' ὁπλογίζεσθαι δι' ἀμφοτέρων, ὅπως τὰ μὲν φυλαττόμενοι, βελτίους ὦμεν αὐτῶν, τὰ δὲ μιμούμενοι, μὴ χείρονες.

F. 2. τὸ χαίρειν] Forte præferendum, certe exquisitius, est τὸ χαῖρον, quod dant Mosc. 2. Collat. Muret. Schott. Jannot. Anonym. Mez. T. V. B.

facilius ſentimus turpitudinem, cum ea ab inimicis admittitur. Cæterum neque conceptum de eorum peccatis gaudium, neque dolor nobis ob eorum recte facta obortus inutilia eſſe debent, ſed rationes utrinque inſtituendæ ita ſunt, ut et eorum erratis cavendis præſtantiores, et imitandis recte factis non deteriores ipſis exſiſtamus.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΠΟΛΥΦΙΛΙΑΣ.

93

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΠΟΛΥΦΙΛΙΑΣ.

PLUTARCHI

DE

AMICORUM MULTITUDINE.

α'. ΜΕΝΩΝΑ τ̃ Θετ̃αλὸν, οἰόμενον ἐν λόγοις
B ἱκανῶς γεγυμνᾶσθ̃αι, καὶ τοῦτο δὴ τὸ ὑπὸ
τοῦ Ἐμπεδοκλέους λεγόμενον,

— σοφίας ἐπ' ἄκροισι θαμίζειν,

ἠρώτησεν ὁ Σωκράτης τί ἀρετή ἐστιν· ἀποκριναμένου δὲ
ἱκανῶς ἐκείνου καὶ σφόδρα, ὅτι καὶ παιδὸς ἐστὶν
ἀρετὴ καὶ πρεσβύτου, καὶ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, καὶ ἄρ-

I. MENONEM Theſſalum, qui in diſſerendo ſatis ſibi videbatur exercitatus, et (juxta illud Empedocleum)

Sæpe ipſum Sophiæ ſuperare cacumen,

Socrates interrogavit, Quid eſſet virtus: cumque reſpondiſſet ſatis prompte atque proterve, virtutem et pueri eſſe, et ſenis, et viri, et mulieris, et magiſtratus, et privati, et

χοντος καὶ ἰδιώτου, καὶ δεσπότου καὶ θεράποντος, Εὖ γε, εἶπεν ὁ Σωκράτης, ὅτι μίαν ἀρετὴν ἐρωτηθεὶς, σμῆνος ἀρετῶν κεκίνηκας· ὃ κακῶς τεκμαιρόμενος ὅτι μηδεμίαν εἰδὼς ἀρετὴν ἄνθρωπος, πολλὰς ὠνόμαζεν. Ἆρ' οὐχὶ καὶ ἡμῖν ἄν τις ὑποχλευάσειεν, ὅτι μηδέπω μίαν φιλίαν κεκτημένοι βεβαίως, φοβούμεθα μὴ λάθωμεν εἰς c πολυφιλίαν ἐμπεσόντες; Σχεδὸν γὰρ οὐδὲν διαφέρομεν ἀνθρώπου κολοβοῦ καὶ τυφλοῦ, φοβουμένου μὴ Βριάρεως ὁ ἑκατόγχειρ, καὶ Ἄργος ὁ πανόπτης γένηται. Καί τοι τόν γε καὶ τῷ Μενάνδρῳ νεανίσκον ὑπερφυῶς ἐπαινοῦμεν, εἰπόντα, θαυμαστὸν ὅσον νομίζειν ἕκαστον ἀγαθὸν ἂν ἔχῃ φίλου σκιάν.

Β'. Αἴτιον δὲ μὴ πολλῶν ἄλλων οὐχ ἥκιστά γ' εἰς φιλίας κτῆσιν, ἡ τῶν πολυφιλίας ὄρεξις, ὥσπερ ἀκολάστων

C. 8. Αἴτιον] Lege ἐναντίον: ita planus erit locus. Sequentia correctionem confirmant.

C. 9. ὥσπερ ἀκολάστων γυναικῶν—δυναμένοις] Corrupta hæc ita meliora reddas, ὥσπερ ἀκόλαστοι γυναῖκες—δυναμένη: vel, ὡς ἐπ' ἀκολάστων γυναικῶν (*prouti ſi res habet in laſcivis mulieribus*)—δυναμένης. Certe δυναμένη legendum et ad ὄρεξις referendum, hoc ſane recepi quia et in Vulcobiano exſtat. Vulgo δυναμένοις.

domini, et ſervi: Tu vero, inquit Socrates, præclare, qui de una interrogatus virtute, velut examen quoddam virtutum excitaſti: nec male conjiciebat, abs eo qui ne unam quidem cognitam haberet virtutem, plures nominari. Nonne nos quoque ſubſannaverit aliquis, qui cum ne unam quidem firmam teneamus amicitiam, metuamus ne imprudentes in copiam complurium amicorum incidamus? fere enim perinde hoc facimus, ac ſi mutilus cæcuſve aliquis vereatur, ne in centimanum evadat Briareum, aut Argum illum oculorum multitudine nobilem. Atqui majorem in modum laudamus adoleſcentem illum Menandri, qui aiebat *quemlibet putare, ſe mirificum habere bonum, ſi vel umbram amici habet.*

II. Jam inter multas alias hæc non eſt minima cauſa cur ſtabilem amicitiam non paremus, quod multitudinem amicorum appetimus, cum inſtar

γυναικῶν τῶν πολλάκις καὶ πολλοῖς συμπλέκεσθαι, τὸν
D σοφῶν κρατεῖν μὴ δυναμένοις, ἀμελουμένων, καὶ ἀπορ-
ρέοντων· μᾶλλον δὲ ὥσπερ ὁ τῆς Ὑψιπύλης τρόφιμος

Εἰς τὸν λειμῶνα καθίσας
Ἔδρεπεν ἕτερον ἐφ' ἑτέρῳ
Αἰρόμενος ἄγρευμα ἀνθέων
Ἡδομένᾳ ψυχᾷ,
Τὸ νήπιον ἄχρηστον ἔχων·

οὕτως ἕκαστον ἡμῶν, ἀφ' ἑστίας καὶ ἀφίκορον, ὁ
σοφώτατος ἀεὶ καὶ ἀνθῶν ἐπάγεται, καὶ μεταπίπτει
πολλὰς ὁμοῦ καὶ ἀτελεῖς ἀρχὰς πράττοντας φιλίας καὶ
συνηθείας, ἕρωτι τῷ διωκομένῳ παρερχομένους τὸν κατα-
λαμβανόμενον. Πρῶτον μὲν οὖν ὥσπερ ἀφ' ἑστίας ἀρξά-
E μενοι τῆς τοῦ βίου φήμης, ἣν ὑπὲρ φίλων βεβαίων
ἀπολέλοιπεν ἡμῖν, τὸν μακρὸν καὶ παλαιὸν αἰῶνα
μάρτυρα ἅμα τοῦ λόγου καὶ σύμβουλον λάβωμεν,

D. 3. Εἰς τὸν λειμῶνα κ. τ. λ.] Locus ex Euripidis Hypſipyle, perdita fabula, alibi Plutarcho profertur Sympoſ. p. 661. F. Nil in verbis mutavi: diſtinxi verſus ut Valckenarius Diatr. Eur. Fragm. p. 212: Latina Grotii dedi. Pro ἄχρηστον legendum ἄπλητον ex altero Plutarchi loco. Mez. ex Amioto laudat ἀκόρεστον.

D. 10. πράττοντας] Sic D. Colleg. Nov. Anonym. Vulgo πράττοντα καί. Vulcob. πράττοντας καὶ, quod una hinc habet in contextu Editio Græco-Latina anni 1624.

impudicarum mulierum, ſæpe et cum multis amicitiam coëuntes, primos quoſque neglectos, ideoque dilabentes retinere non poſſumus: aut potius quemadmodum Hypſipylæ alumnus ille,

In prato reſidens puer
Nunc hunc, nunc alium cupit
Florem carpere: gaudio
Mens perfunditur: innocens
Expleri ſtudium nequit:

ita quemvis noſtrum, præ ſtudio quodam novitatis et præſentium faſtidio, ſemper recentior quiſque et quaſi florens amicus allicit, ac ſubinde mutat, dum multas ſimul imperfectaſque ordimur amicitias ac familiaritates, et ob amorem ejus quem ſectamur, jam partum præterimus. Proinde velut a Veſta, et prima humanæ vitæ fama quæ de firmis amicis tradita nobis eſt, ducto initio, longum et vetus ſæculum hujus rei teſtem et conſiliarium adhibeamus, con-

ἐν ᾧ κατ' ζεῦγος φιλίας λέγονται, Θησεὺς καὶ Πειρίθους, Ἀχιλλεὺς καὶ Πάτροκλος, Ὀρέστης καὶ Πυλάδης, Φιντίας καὶ Δάμων, Ἐπαμινώνδας καὶ Πελοπίδας. Σύνομον γὰρ ἡ φιλία ζῶον, οὐκ ἀγελαῖόν ἐστιν, οὐδὲ κολοιῶδες· καὶ τὸ ἄλλον αὐτὸν ἡγεῖσθαι τὸν φίλον, καὶ πεφυκέναι ἑταῖρον, ὡς ἕτερον, οὐδέν ἐστιν ἄλλο, πλὴν μέτρῳ φιλίας τῇ δυάδι χρωμένων. Οὔτε γὰρ δούλους, οὔτε φίλους ἐστὶ κτήσασθαι πολλοὺς ἀπ' ὀλίγου νομίσματος. Τί οὖν νόμισμα φιλίας; εὔνοια καὶ χάρις F μετ' ἀρετῆς, ὧν οὐδὲν ἔχει ἀνιαρότερον ἡ φύσις. Ὅθεν τὸ σφόδρα φιλεῖν καὶ φιλεῖσθαι, πρὸς πολλοὺς οὐκ ἔστιν· ἀλλ' ὥσπερ οἱ ποταμοὶ πολλὰς χύσεις καὶ κατατομὰς λαμβάνοντες, ἀσθενεῖς καὶ λεπτοὶ ῥέουσιν, οὕτω τὸ φιλεῖν

E. 4. ἐν ᾧ καλὰ ζεῦγος φιλίας λέγονται] Non corruptum, ſed inſolentius dictum: *quo in longo ſeculo memorantur, ſecundum par amicitiarum, Theſeus et Pirithous.* Senſum reddidit Xylander Latine.

E. 9. ἑταῖρον, ὡς ἕτερον] Correxi Græca et Latina. Vulgo erat ἑταῖρον καὶ ἑταῖρον ὡς ἕτερον: illud igitur καὶ et alterum ἑταῖρον delevi auctoritate codicum A. C. D. E. item Xylander in ſua editione omiſerat.

F. 5. οὕτω τὸ φιλεῖν—ἐξαμαυροῦται] Ita Stephanus recte exhibuit ex Jannot. et Pol. habetque aſſentientem D. et Xyl. In Ald. et Baſ. eſt vitioſe, οὕτω τῷ φιλεῖν σφόδρα πέφυκεν, εἰς πολλοὺς δὲ μεριζομένη ἐξαμαυροῦται: et ſic item habent A. C. E. Moſc. 1. 2. Colleg. Nov.

ſideremuſque de veris amicis quæ fama ſit ad nos propagata. Inveniemus autem binos ſemper amicos memoriæ perhibitos, Theſeum et Pirithoum, Achillem et Patroclum, Oreſtem et Pyladem, Pythiam et Damonem, Epaminondam et Pelopidam. Eſt enim amicitia, animal ſocietatis amans, et compaſcens, non armentale, ſed nec gregale, ut graculi: et quod amicus cenſetur *alter ipſe* et vocatur ἑταῖρος, quaſi ἕτερος: id nihil aliud ſignificat, quam binum amicitiæ menſuram haberi. Jam ut nec ſervos, ſic neque amicos multos parva pecunia emere licet. Quæ autem eſt pecunia qua amici comparantur? benevolentia et gratia cum virtute conjuncta, quibus rebus nihil rarius fert natura: itaque valde amare, et amari, inter multos locum non habet. Sed ſicuti amnes in multos diviſi alveos, imbecilli fluunt

σφοδρὸν ἐν ψυχῇ πεφυκὸς, εἰς πολλοὺς μεριζόμενον ἐξαμαυροῦται. Διὸ καὶ τῶν ζώων τὸ φιλότεκνον τοῖς μονοτόκοις ἰσχυρότερον ἐμφύεται· καὶ Ὅμηρος ἀγαπητὸν υἱὸν ὀνομάζει,

94 Μοῦνον τηλύγετον,—

τουτέστι, μὴ ἔχουσιν ἕτερον γονεῦσι, μήτε ἕξουσι γεγενημένον.

γ'. Τὸν δὲ φίλον ἡμεῖς μόνον μὲ οὐκ ἀξιοῦμεν εἶναι· μεθ' ἁλλων δὲ τηλύγετός τις καὶ ὀψίγονος ἔστω· τὸ θρυλλούμενον ἐκεῖνον ξένῳ τῶν ἀλῶν συνκατεδηδοκὼς μέδιμνον· οὐχ ὥσπερ νῦν πολλοὶ φίλοι λεγόμενοι συμπίοντες ἅπαξ, ἢ συσφαιρίσαντες, ἢ συνκυβεύσαντες, ἢ συνκαθαλύσαντες ἐκ πανδοκείου καὶ παλαίστρας καὶ ἀγορᾶς, φιλίας συλλέγουσιν. Ἐν δὲ ταῖς τῶν πλουσίων καὶ ἡγεμονικῶν οἰκίαις, πολὺν
B ὄχλον καὶ θόρυβον ἀσπαζομένων καὶ δεξιουμένων καὶ δορυφορούντων ὁρῶντες, εὐδαιμονίζουσι τοὺς πολυφίλους· καίτοι πλείονάς γε μύας ἐν τοῖς ὀπαυλίοις αὐτῶν ὁρῶσιν·

ac tenues: ſic vehemens amor animo inſitus, ſi diſſipetur in multos, evaneſcit. Unde fit ut ea etiam animalia prolem ſuam magis ament, quæ unum tantum gignunt: et Homerus charum filium appellat,

Solum, atque in ſenio natum—

ſcilicet cum alium parentes neque habent neque habituri ſunt.

III. Nos amicum quidem eſſe unicum non volumus: ſed inter cæteros ſit unus aliquis quaſi unicus, et ſuſceptus in ſenio filius, quique illum proverbio vulgatum, ſalis modium nobiſcum ederit: non ita adſcitus, ut hodie qui ſemel una potaverint, aut pila luſerint vel alea, aut ex caupona, palæſtra, forove una diſceſſerint, amici colliguntur. Porro cum in domibus divitum aut procerum magnam vident turbam hominum ſalutantium, prenſantium, ſtipantium, vulgo eorum laudant fortunas tot amicos habentium: atqui in culinis eorum plures muſcas videre poſſint: neque tamen

ἀλλ' οὔτε αὗται τῆς λιχνείας, οὔτ' ἐκεῖνοι τῆς χρείας ὑπολειπούσης, ὠθοῦσιν. Ἐπεὶ δ' ἡ ἀληθινὴ φιλία τρία ζητεῖ μάλιστα, τὸ ἀρετὴν, ὡς καλόν, καὶ τὸ συνήθειαν, ὡς ἡδύ, καὶ τὸ χρείαν, ὡς ἀναγκαῖον· δεῖ γὰρ ἀποδέξασθαι κρίνοντα, καὶ χαίρειν συνόντα, καὶ χρῆσθαι δεόμενον· ἃ πάντα τοῖς τὸ πολυφιλίαν ὑπεναντιοῦται, καὶ μάλιστά πως τὸ κυριώτατον ἡ κρίσις· σκεπτέον δὴ πρῶτον εἰ ἀδύνατόν ἐστιν ἐν βραχεῖ χρόνῳ δοκιμάσαι χορευτὰς συγχορευσομένους, ἐρέτας C ὁμορροθήσοντας, οἰκέτας χειμάτων ὑπηρέτους, ἢ τέκνων παιδαγωγοὺς ἑσομένους, μήτιγε φίλους πολλοὺς εἰς ἀγῶνα

B. 5. Ἐπεὶ δ' ἡ ἀληθινὴ φιλία—συναποδυσομένους] Mire vulgo turbatum hunc locum, ad certam ſententiam conſtitui. Stephaniana hæc erat ſcriptura, Ἐπειδὴ ἀληθινὴ φιλία—καὶ μάλιστα πρὸς τὸ κυριώτατον· σκεπτέον δὲ π. εἰ δυνατὸν—Χορευτὰς συναγορευομένους, ἐρέτας——φίλους πολλοὺς εἰσάγειν ἁπάσῃ τύχῃ συναποδυσομένους. Ita et Ald. Baſ. et præterea graviori labe pro σκεπτέον—δοκιμάσαι habent, Ποῖα—δοκιμασία, conſentiuntque partim codices noſtri, veluti in ποῖα A. C. E. Moſc. 1. item T. V. Xyl. et levi diſcrimine ποῖαν Moſc. 2. Colleg. Nov. in δοκιμασία Xyl. C. E. Moſc. 1. 2. Jam unde quidque ſumpſerim, dicendum: Ἐπεὶ δ' ἡ eſt ex Vulcobiano: πως ex D. et Mez. σκεπτέον Stephanus habuit ex Jannot. ego indidem et ex D. δὴ proximum pro δὲ repoſui ex T. V. δοκιμάσαι Stephanus ex Jannot. ego præterea ex A. D. Colleg. Nov. ἀδύνατον dedi ſine libris: συγχορευσομένους ex T. V. Mez. denique in εἰς ἀγῶνα πάσης τύχης præiverat Xyl. et Petavius ad Themiſt. p. 20. Edit. 8. Præter hæc pro κρίνοντα legendum κρίναντα cum Mez. et συναγωνιουμένους pro συγχορευσομένους ut quidem cenſeo.

vel hæ eſca, vel illi utilitate ſublata manent. Quandoquidem vero ad veram amicitiam tria requiruntur potiſſimum, virtus, ut pulchrum; conſuetudo, ut jucundum; uſus, ut neceſſarium: nam et cum judicio recipiendus eſt amicus, et ejus conſuetudine lætandum et, ubi opus eſt, utendum: quæ omnia multitudini amicorum adverſantur, maximeque id, quod principem locum in amicitia obtinet, judicium; hæc igitur cum ita ſint, primo exiſtimandum eſt, ſi brevi tempore deligi non poſſint chorici ſaltatores qui in choro recte congruant, remiges qui pariter impellant, aut diſpenſatores ſervi, vel liberorum pædagogi, minus etiam deligi poſſe multos amicos omnem una paratos ſubire for-

πάσης τύχης συναποδυσομένους, ὧν ἕκαστος αὐτός τε

Αὐτόν τε πράτῑων εὖ, τίθησιν εἰς μέσον,
Τοῦ δυσυχοῦς τε λαγχάνων οὐκ ἄχθεται.

Οὔτε ναῦς ὑπὲ τοσούτους ἔλκει χειμῶνας εἰς θάλασσαν, οὔτε χωρίοις θριγκοὺς καὶ λιμένσιν ἐπιβάλλουσιν ἔρκη καὶ χώματα τηλικούτους ἐπισδεχόμενοι κινδύνους καὶ τοσούτους, ὅσων ἐπαγγέλλεται φιλία καταφυγὴν καὶ βοήθειαν, D ὀρθῶς καὶ βεβαίως ἐξεταθεῖσα· τοὺς δὲ ἀνεξετάστων ἐπιῤῥυέντων, ὥσπερ νομισμάτων ἀδοκίμων ἐλεγχομένων,

— οἱ μὲν ἐσερημένοι
Χαίρουσιν, οἱ δὲ ἔχοντες εὔχονται φυγεῖν.

Ἔστι δὲ τοῦτο χαλεπὸν καὶ οὐ ῥᾴδιον τὸ φυγεῖν, ἢ ἀποθέσθαι δυσαρεστουμένους φιλίαν· ἀλλ' ὥσπερ σιτίον βλαβερὸν καὶ δυσχεραινόμενον, οὔτε κατέχειν οἷόν τε μὴ λυποῦντα καὶ ἀλγεινόν, οὔτε ἐκβάλλειν οἷον εἰσῆλθεν, ἀλλ' εἰδεχθὲς καὶ συμπεφυρμένον καὶ ἀλλόκοτον· οὕτω φίλος

C. 5. Αὐτόν τε] τε ſumpſi a Xylandro.
D. 3. οἱ μὲν ἐσερημένοι] Diſtinxi a proſa oratione; Sophoclis eſt, ut apparet ex Plutarchi Erotico. p. 768. E.
D. 8. ἀλλ' εἰδεχθὲς καὶ συμπεφυρμένον καὶ ἀλλόκοτον] συμπεφυρμένον ex A. C. D. E. T. pro vulgato συμπεφυραμένον. Cæterum malim ἅμα εἰσδεχθὲν, συμπεφυρμένον καὶ κολλητικόν. Referuntur ad proxima προσδέχεσθαι μηδὲ κολλᾶσθαι.

tunam, ac quorum quiſque

Se, et res ſecundas in medium offerat libens,
Et nil gravetur, ſortis adverſæ comes.

Neque navis ad tantas tempeſtates in mare deducitur, neque locis munitiones, aut portubus clauſtra ac aggeres objiciuntur tot tantorumque periculorum metu, contra quot caſus, auxilium et præſidium pollicetur amicitia veræ probatæque firmitatis: qui vero non explorati, ſe pro amicis ingeſſerunt, eos cum inſtar pecuniæ improbæ exploravimus et deprehendimus, *ſi exceſſerint, lætamur: at ſi acceſſerint, procul eſſe volumus.* Eſt vero grave, et nequaquam facile, amicitiam quæ diſpliceat diſſolvere. Sed quemadmodum pernicioſum ac moleſtum cibum neque poſſumus ſine damno et dolore retinere, neque qualem ſumpſimus ejicere; ſed fœdum et aliis confuſum rebus atque tetrum:

πονηρὸς ἢ σύεσι λυπῶν καὶ λυπούμενος, ἢ βίᾳ μετ' ἔχθρας καὶ δυσμενείας, ὥσπερ χολή τις, ἐξέπεσε.

δ'. Διὸ δεῖ μὴ ῥᾳδίως προσδέχεσθαι μηδὲ κολλᾶσθαι E τοῖς ἐντυγχάνουσι, μηδὲ φιλεῖν τοὺς διώκοντας, ἀλλὰ τοὺς ἀξίους φιλίας διώκειν. Οὐ γὰρ αἱρετέον πάντως τὸ ῥᾳδίως ἁλισκόμενον· καὶ γὰρ ἐρείκην καὶ βάτον ὑπολαμβανομένην προσάντες καὶ διωσάμενοι, βαδίζομεν ὑπὲ τὴν ἐλαίαν καὶ τὴν ἄμπελον· οὕτως ἀεὶ μὴ τ' εὐχερῶς προσπλεκόμενον ποιεῖσθαι συνήθη καλόν, ἀλλὰ τοῖς ἀξίοις ταχυδῆς καὶ ὠφελίμοις αὐτοὺς προσπλέκεσθαι δοκιμάζοντας.

ε'. Ὥσπερ οὖν ὁ Ζεῦξις, αἰτιωμένων αὐτὸν τινῶν F ὅτι ζωγραφεῖ βραδέως, Ὁμολογῶ, εἶπεν, ἐν πολλῷ χρόνῳ γράφειν, καὶ γὰρ εἰς πολύ· οὕτω φιλίαν δεῖ καὶ συνήθειαν σώζειν πολὺν χρόνον βασανίσαντας ἐν πολλῷ κριθεῖσαν.

E. 6. οὕτως ἀεὶ—ποιεῖσθαι συνήθη καλὸν] Friget hæc dictio: puto Plutarchum ſcripſiſſe, οὕτω δεῖ—ποιεῖσθαι συνήθη καὶ φίλον.

F. 3. καὶ γὰρ εἰς πολύν—παραλαβόντας] Exhibui codicem D. excepto παραλαβόντας quod ex codice Xyl. eſt: nam D. habet παραλαμβάνοντας. Vulgo corrupte, καὶ γὰρ εἰς πολλὴν οὕτω φιλίαν καὶ συνήθειαν σώζειν παραλαβών---.

ita malus amicus, aut noſtra et ipſius cum moleſtia nobis adeſt, aut per vim cum odio tanquam bilis ejicitur.

IV. Non itaque facile recipere debemus, neque temere conjungi cum quibuſvis nos compellantibus, neque amare eos qui nos ſectantur, ſed potius ſectari dignos amicitia. Non enim ſemper dignum eſt quod amplectare quidquid facile paratu eſt: nam ut erica et rubo quæ nobis adhærescunt calcatis et dimotis ad oleam vitemque tendimus: ſic non debemus perpetuo eos qui ſe nobis applicant admittere in amicitiam, ſed ipſi potius eos comprehendere, quos experti ſumus dignos eſſe amicitia, uſuique futuros.

V. Sicut igitur Zeuxis quibuſdam culpantibus quod tarde pingeret: reſpondit, *Fateri ſe multum ſe temporis inſumere pingendo, quia in multum tempus vellet ea durare quæ pinxiſſet:* ita multo tempore probatam amicitiam de-

Ἆρ' οὖν κρίναι μὴν οὐκ ἔστι πολλοὺς φίλους ῥᾴδιον, συνεῖναι δὲ πολλοῖς ὁμοῦ ῥᾴδιον, ἢ καὶ τοῦτο ἀδύνατον; Καὶ μὴν ἀπόλαυσίς ἐστιν ἡ συνήθεια τῆς φιλίας, καὶ τὸ ἥδιστον ἐν τῷ συνεῖναι καὶ συνημερεύειν·

Οὐ μὲν γὰρ ζωοί γε φίλων ἀπάνευθεν ἑταίρων
Βουλὰς ἐξιμεναι βουλεύσομεν.

καὶ περὶ τοῦ Ὀδυσσέως ὁ Μενέλαος,

— οὐδέ κεν ἄλλο
Ἄμμε διέκρινε ζωλέοντέ τε τερπομένω τε,
Πρίν γ' ὅτε δὴ θανάτοιο μέλαν νέφος ἀμφεκάλυψε.

Τοιοῦτον οὖν ἔοικεν ἡ καλουμένη πολυφιλία ποιεῖν. Ἡ μὲν γὰρ συνάγει καὶ συνίστησι καὶ συνέχει καταπυκνοῦσα ταῖς ὁμιλίαις καὶ φιλοφροσύναις,

Ὡς δ' ὅτ' ὀπὸς γάλα λευκὸν ἐγόμφωσεν καὶ ἔδησε,

κατ' Ἐμπεδοκλέα· τοιαύτην γὰρ ἡ φιλία βούλεται ποιεῖν ἑνότητα καὶ σύμπηξιν. Ἡ δὲ πολυφιλία διίστησι καὶ ἀποσπᾷ καὶ ἀποστρέφει, τῷ μεταλλεῖν ἄλλοτε πρὸς

A. 5. ἡ καλουμένη πολυφιλία] quare ἡ καλουμένη? Satis quidem cognitum nomen πολυφιλίας. Forte τῇ φιλίᾳ ἡ πολυφιλία. An τῇ καλουμένῃ ὀλιγοφιλίᾳ ἡ πολυφιλία. Prius malim.

bemus ſervare receptam. Quid? facile non eſt multos ſimul amicos dijudicare, cum multis ſimul verſari facile? immo autem impoſſibile eſt. Atqui conſuetudo id eſt, quo fruimur amicitia, neque dulcius in ſe quicquam ea habet præſentia et vitæ ſocietate.

Conſilium nec enim ſcorſis capiemus amicis.

et de Ulyſſe Menelaus:

Nil prius, inter nos, hinc divelliſſet amantes,
Quam mors obſcura texiſſet lumina nocte.

Contrarium amicitia multos complexa præſtat. Simplex enim amicitia conducit, conciliat, et continet compactos colloquiis et officiis,

Lac veluti niveum ficulna coagula figunt,

ut Empedoclis utar verbis; talem enim amicitia unitatem et compactionem efficere amat. Multiplex vero illa diſſipat, avellit avertitque alias alio avocans neque ſinit bene-

ἄλλον καὶ μεταφέρειν, ὅτε ἔωσα κρᾶσιν ὁδὲ κόλλησιν εὐνοίας ἐν τῇ συνηθείᾳ διχυθείσῃ καὶ παγείσῃ γενέσθαι. Τοῦτο δὲ εὐθὺς ἐπιβάλλει καὶ τὸ περὶ τὰς ἐπουρ-γίας ἀνωμαλίαν καὶ δυσωπίαν· τὰ γὰρ εὔχρηστα τῆς φιλίας, δύσχρηστα γίνεται διὰ τὸ πολυφιλίαν. Ἄλλον τρόπος, ἄλλον ἐγείρει φρονὶς ἀνθρώπων. Οὔτε γὰρ αἱ φύσεις ἡμῶν ὅπη ταὐτὰ ταῖς ὁρμαῖς ῥέπουσιν, ὅτε τύχαις ὁμοτρόποις ἀεὶ συνέσμεν· οἵ τε τῶν πράξεων καιροὶ, καθάπερ τὰ πνεύματα, τοῖς μὲν φέρουσι, τοῖς δὲ ἀντι- c πίπτουσι.

ϛ'. Καίτοι κἂν πάντες ἅμα τῶν αὐτῶν οἱ φίλοι δέωνται, χαλεπὸν ἐξαρκέσαι πᾶσι βουλευομένοις, ἢ πο-λιτευομένοις, ἢ φιλοτιμουμένοις, ἢ ἐπιδεχομένοις. Ἂν δ' ἐνὶ καιρῷ διαφόροις πράγμασι καὶ πάθεσι περιτυγχάνοντες ὁμοῦ προσκαλῶσιν, ὁ μὲν πλέων, συναπο-

B. 7. Ἄλλον τρόπος—ἀνθρώπων] Dictum videtur Poetæ: primus in verſus diſtinxit et item Latine exhibuit Editorum Græco-Latinæ repetitor Pariſinus anni 1624. Nec tamen ſanum plane videtur. C. τρόπον γὰρ ἄλλων ἐγείρει. φ. ἀ. Jannot. τρόπον γὰρ ἄλλη ἐγείρει. Mez.—ἄλλα τρόπον ἄλλων ἐγείρει φρονὶς ἀνθρώπων. Ego judicium cohibeo.

volentiam in conſuetudine circumfuſa ac coeunte coaleſcere ac conglutinari. Atque hinc ſtatim oritur officiorum inæqualitas et ineptus in iis obeundis pudor. Facit enim multitudo amicorum ut inutiles ſint eæ partes amicitiæ, quæ utiles eſſe debebant.

— alium alii
Mores, et alia cura ſolicitat virum.

neque enim omnium eodem incitantur ingenia, neque omnium eadem eſt fortuna quibuſcum vivimus, et occaſiones rerum agendarum ſicut et venti navigantibus, aliquando adverſæ ſunt, aliquando ſecundæ.

VI. Quod ſi omnes amici eadem opera aliquando indigeant, ſufficere omnibus difficile eſt conſultantibus, rempublicam gerentibus, ambientibus, aut hoſpites excipientibus. Sin eodem temporis articulo diverſis negotiis et ſtudiis dediti, ſimul poſtulent, alius ut naviganti comitem te præbeas, alius ut ei cauſam

δημεῖν· ὁ δὲ κρινόμενος, συνδικεῖν· ὁ δὲ κρίνων, συνδικάζειν· ὁ δὲ πιπράσκων ἢ ἀγοράζων, συνδιοικεῖν· ὁ δὲ γαμῶν, συνῳδεῖν· ὁ δὲ θάπτων, συμπενθεῖν·

Πόλις δὲ ὁμοῦ μὲν θυμιαμάτων γέμει,
Ὁμοῦ δὲ παιάνων τε καὶ στεναγμάτων·

D ἡ πολυφιλία. Πᾶσι μὴν ἀμήχανον παρεῖναι, μηδενὶ δὲ ἄπορον, ἑνὶ δὲ ὑπουργοῦντα περισκοπεῖν πολλοῖς, ἀνιαρόν.

Οὐδεὶς γὰρ ἀγαπῶν αὐτὸς, ἀμελεῖθ' ἡδέως·

Καίτοι τὰς ἀμελείας ἡ ῥᾳθυμίας τῶν φίλων πραότερον φέρουσι, καὶ τὰς διαίτας ἀπολογίας ἀμωμήτους δέχονται παρ' αὐτῶν, Ἐξελαθόμην· Ἠγνόησα. Ὁ δὲ λέγων, Οὐ παρέσομαί σοι δίκην ἔχοντι· παρισάμην γὰρ ἑτέρῳ φίλῳ· καὶ, Πυρέσσοντά σε οὐκ εἶδον· τῷ δεῖνι γὰρ φίλῳ ἐπῶντι συνηχολούθουν· αἰτίαν τῆς ἀμελείας τὴν ἑτέρων

D. 1. ἡ πολυφιλία. Πᾶσι μὲν] Ita distinguunt C. D. E. Antea male conjunctim, Ἡ δὲ πολυφιλία πᾶσι μὲν—. Solet hæc addi quasi explicatio in apponendis versibus. Sic in hoc, qui est e principio Oedipi Tyr. Plutarchus eam fere addit. Vid. infra 169. D. E. 445. D.

D. 4. Οὐδεὶς γὰρ ἀγαπῶν] Hæc in Latina interpretatione primus Editorum a prosa distinxit item repetitor Parisinus anni 1624. Recte quidem. Est versus Menandri. Vid. infra p. 491. C.

D. 7. Ἠγνόησα] Addidi ex D.

dicenti suam adsis, alius ut eum in reo aliquo accusando adjuves, alius ut ementi vendentive operam naves, alius ut nuptiali ejus sacrificio interfis, alius ut funus una deducas et lugeas: ibi vero in ista amicorum multitudine,

Suffitibus plena urbs sit et pæanibus,
Et gemitibus.—

ibi neque omnibus præstare officium possis, et nulli absurdum est, et multos offendere dum uni te das, durum.

Quisquis amat, is se negligi haud patitur libens.

Nam immo negligentiæ amicorum minus succensent, et absque ira hujusmodi excusationibus placantur, Oblitus sum: nescivi. Qui autem sic se excusat, *Non adfui tibi in judicio, advocatus enim fui alterius amici: Non invisi te febricitantem, quod alteri amicis convivium præbenti navavi operam:* dum ob alterius curam hunc se neglexisse fatetur,

ἐπιμέλειαν ποιούμεθ', οὐ λύει τὴν μέμψιν, ἀλλὰ προσεπιβάλλει ζηλοτυπίαν. Ἀλλ' οἱ πολλοὶ τὰς φιλίας ἃ δύνανται παρέχειν, μόνον σκοπῦσιν, ὡς ἔοικε, ἃ δ' ἀνταπαιτῦσι, παροῤῥῶσι καὶ οὐ μνημονεύουσιν ὅτι δεῖ πολλοῖς εἰς ἃ δεῖται χρώμενον, πολλοῖς δεομένοις ἀνθυπουργεῖν. Ὥσπερ οὖν ὁ Βριάρεως ἑκατὸν χερσὶν εἰς πεντήκοντα φορῶν γαστέρας, οὐδὲν ἡμῶν πλέον εἶχε τῶν ἀπὸ δυοῖν χειρῶν μίαν κοιλίαν διοικούντων· οὕτως ἐν τοῖς φίλοις χρήσιμον καὶ τὸ λειτουργεῖν πολλοῖς ἔνεστι, καὶ τὸ συναγωνιᾶν, καὶ ὃ συναχθεῖν, καὶ συγκάμνειν. Οὐ γὰ Εὐριπίδῃ πειστέον λέγοντι,

Χρὴ γὰρ μετρίαν εἰς ἀλλήλους
Φιλίαν θνατοὺς ἀντείνασθαι,
Καὶ μὴ πρὸς ἄκρον μυελὸν ψυχῆς·
Εὔλυτα δ' εἶναι θέλγητρα φρενῶν,
Ἀπό τ' ὤσασθαι, καὶ ξυντεῖναι,

E. 3. ἀνταπαιτῦσι] Dedi ex D. Vulgo ἐμποιεῖν.
E. 7. ἐν τοῖς φίλοις χρήσιμον] Corrupte: nec in libris varietas. Fortè τῷ τῆς πολυφιλίας χρησίμῳ· vel ἐν τῷ πολλοῖς χρήσασθαι. Aliter Mez. item e conjectura, ἐν τοῖς πολλοῖς φίλοις πρὸς τῷ χρησίμῳ.
E. 11. Χρὴ γὰρ μετρίαν] Nolui quid mutare hoc loco, licet aliquanto sincerior sit scriptura in editionibus Euripidis, cujus est in Hippol. 253. Hinc Parisinus repetitor anni 1624. sumpsit στέργηθρα, verius forte. Ego retinendo θέλγηθρα codicibus omnibus obsecutus sum.

non diluit offensam, sed auget adjecta rivalitatis materia. Sed nimirum multi tantum considerant quæ commoda percipi ex amicitia possint, non observantes quid oneris interim ea imponat: neque meminerunt debere multis vicissim inservire eum, cujus multi inservierunt usibus. Sicut igitur Briareus centum manibus cibum in quinquaginta inferens ventres, nihil nobis amplius habuit, qui duabus manibus uni ventri sufficimus: ita amicitiarum utilitatibus etiam hoc adest, quod iis qui fruitur, multis opus habet inservire, et anxietatum et occupationum, et laborum multorum partem sustinere. Neque enim audiendus est Euripides sic præcipiens,

Inter se etenim oportebat
Modicum miscere homines, et non
Affectum animi penitus menti
Figere; amores solvi facile,
Minui posse, ac rursum augeri,

καθάπερ πόδα νεὼς, ὀπιδιδόντα καὶ προσάγοντα ταῖς χρείαις τὴν φιλίαν. Ἀλλὰ τοῦτο μὴν, ὦ Εὐριπίδη, μεταθῶμεν ὀπὶ τὰς ἔχθρας, καὶ κελεύωμεν μετρίας ποιεῖσθαι τὰς διαφορὰς, καὶ μὴ πρὸς ἄκρον μυελὸν ψυχῆς· εὔλυτα δ' εἶναι μίση, καὶ ὀργὰς, καὶ μεμψιμοιρίαν, 96 καὶ ὑπονοίας. Ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον ἡμῖν παραίνει τὸ Πυθαγορικὸν, μὴ πολλοῖς ἐμβάλλειν δεξιάν· τουτέστι μὴ πολλοὺς ποιεῖσθαι φίλους, μηδὲ πολύκοινον μηδὲ πάνδημον ἀναπάζεσθαι φιλίαν, καὶ πρὸς ἐναντίαν ἢ μετὰ πολλῶν παθῶν εἰσιοῦσαν· ὧν τὸ μὲν συναγωνιᾶν καὶ συνάχθεσθαι καὶ συμπονεῖν καὶ συγκινδυνεύειν, οὐ πάνυ δύσοιστον τοῖς ἐλευθέροις καὶ γενναίοις ἦθος· τὸ δὲ τοῦ σοφιστοῦ Χίλωνος,

F. 6. μείρίας] Recepi ex C. Schott. Anon. T. V. B. Cæteri et vulgo μείρίως.

A. 4. πρὸς ἐναντίαν ἢ μετὰ πολλῶν παθῶν εἰσιοῦσαν] Ultimum ſumpſi ex Vulc. Mez. Anon. pro εἰσιοῦσα. Cætera reliqui quamvis corrupta. Forte legendum πρὸς ἕνα τινα μετὰ π. π. εἰσ. ut eſt in T. V. Anon. vel πρὸς ἐναντίον μετὰ π. π. ἐ. quod in verſione reddidi. Nil ſani in libris. Vulgata Stephano debetur, nec diſſentit A. Moſc. 1. 2. At ἐναντίην ἢ D. E. Colleg. Nov. Ald. Baſ. Xyl. Corruptius etiam C. πρὸς ἤν τι ἂν ἢ μετὰ π. π. ἐ. Amiot. Mez. πρὸς τὴν καρδίαν: ex ingenio, puto.

A. 7. τοῦ σοφιστοῦ] Verius puto σοφοῦ quod unus D. habet. Hæc nomina jam a multis ſeculis ita diſtinguebantur, ut non credibile ſit Plutarchum Chiloni illud potius quam hoc tribuiſſe.

ſcilicet veluti gubernaculum aut pedem navis, ita ut uſibus amicitias verſes atque regas. Hoc vero, mi Euripides, ad inimicitias transferamus, jubeamuſque contentiones eſſe mediocres, neque pertinere ad intimam animi medullam, ſed odia, iras, querelas, ſuſpiciones ita ſuſcipi, facile ut aboleri poſſint. Id autem hic potius nobis præcipe Pythagoricum, *Ne multis dexteram porrigamus:* hoc eſt, ne multos ſaciamus amicos, neque multis communem et quaſi publicam amplectamur amicitiam, et cum multis affectibus in animos noſtros ingredientem, ut in contrarium, id eſt inimicitiam, abeat; de quibus affectibus una cum amicis anxium eſſe, moleſtia affici, laborare, pericula ſubire, res eſt non plane intolerabilis ingenuis ac generoſa indole præditis. Verum autem eſt illud Chilonis ſophiſtæ, qui dicenti nullum

ἀληθὲς, ὡς τὸν ἐκπόντα μηδένα ἔχειν ἐχθρόν, Ἔοικας, ἔφη, σὺ μηδὲ φίλον ἔχειν. Αἱ γὰρ ἔχθραι ταῖς φιλίαις εὐθὺς ἐπακολουθοῦσι καὶ συμπλέκονται.

ζ'. Οὐκ ἔστι φίλων μὴ συναδικεῖσθαι καὶ μὴ συναδοξεῖν καὶ συναπεχθάνεσθαι· οἱ γὰρ ἐχθροὶ τὸν φίλον εὐθὺς ὑφορῶνται καὶ μισοῦσιν. Οἱ δὲ φίλοι πολλάκις φθονοῦσί τε καὶ ζηλοτυποῦσι καὶ ὠφελιμοῦσιν. Ὥσπερ οὖν ὁ τῷ Τιμησίᾳ περὶ τῆς ἀποικίας δοθεὶς χρησμὸς προηγόρευσε,

Σμῆνα μελισσάων τάχα τοι καὶ σφῆκες ἔσονται,

οὕτως οἱ φίλων ζητοῦντες ἐσμὸν, ἔλαθον ἐχθρῶν σφηκίαις περιπεσόντες. Καὶ οὐκ ἴσον ἀγὰθ ἑαθμὸν ἐχθροῦ μνησικακία καὶ φίλου χάρις. Ὅρα δὲ τὸν Φιλώτα καὶ Παρμενίωνος φίλους καὶ οἰκείους ὡς διέθηκεν Ἀλέξανδρος· ὡς τοὺς Δίωνος, Διονύσιος· τοὺς Πλαύτου, Νέρων· καὶ τοὺς Σηϊανοῦ Τιβέριος· στρεβλοῦντες καὶ ἀποκτιννύοντες. Ὡς

B. 6. Σμῆνα] Σμήνη D. Σμῆνος C. ex correctione.

se habere inimicum, respondit: videris tu mihi amicum etiam nullum habere. Inimicitiæ quippe statim comitantur amicitias, iisque sese implicant.

VII. Neque fieri potest ut amici non fiant injuriæ acceptæ, ignominiarum, odiorumque participes: inimici enim amicum ejus quem oderunt, suspectum illico habent, maleque ei volunt: amici sæpenumero invident, zelotypi sunt, et curis exercent. Ut igitur Timesiæ de Colonia ducenda quærenti oraculum respondit,

Hoc tibi apum examen vesparum examina fundet.

Ita qui amicorum gregem quærunt, incauti in examina tanquam vesparum, sic inimicorum incidunt. Neque vero ejusdem sunt ponderis inimici memoria injuriarum et amici gratia. Considera quomodo Alexander tractaverit Philotæ et Parmenionis amicos atque familiares: utque Dionis amicos Dionysius, Plauti Nero, Sejani Tiberius torserint atque necaverint. Ut enim Cre-

γὰρ τὸν Κρέοντα τῆς θυγατρὸς οὐδὲν ὁ χρυσὸς οὐδὲ ὁ πλοῦτος ὠφέλησ, τὸ δὲ πῦρ ἀναφθὲν αἰφνιδίως περισφαμένα καὶ περιπύξαντα κατέκαυσε, καὶ συναπώλεσεν· οὕτως ἔνιοι τῶν φίλων οὐδὲν ἀπολαύσαντες εὐτυχούντων, συναπόλλυνται δυστυχοῦσι. Καὶ τοῦτο μάλιστα πάσχουσιν οἱ φιλόσοφοι καὶ χαρίεντες, ὡς Θησεὺς τῷ Πειρίθῳ κολαζομένῳ καὶ δεδεμένῳ,

Πέδαις ἀχαλκεύτοισιν ἔζευκται πόδας.

Ἐν δὲ τῷ λοιμῷ φησὶν ὁ Θουκυδίδης τὸς ἀρετῆς μάλιστα μεταποιουμένους συναπόλλυσθαι τοῖς φίλοις νοσοῦσιν· D ἠφείδουν γὰρ σφῶν αὐτῶν, ἰόντες πρὸς τὰς ἐπισκέψεις.

η'. Ὅθεν οὕτως τῆς ἀρετῆς ἀφειδεῖν οὐ περιττὸν, ἄλλοις συνδέουσαν αὐτὴν καὶ συμπλέκουσαν, ἀλλὰ τοῖς ἀξίοις τὴν αὐτὴν φυλάττην κοινωνίαν, τουτέστι τοῖς ὁμοίως φιλεῖν καὶ κοινωνεῖν δυναμένοις. Καὶ γὰρ δὴ τούτων πάντων μέγιστόν ἐστιν ἐναντίωμα πρὸς τὴν πολυφιλίαν, ὅτι φιλίας γένεσις δι' ὁμοιότητός ἐστιν. Ὅπου γὰρ καὶ τὰ

D. 7. φιλίας γένεσις] Sic C. T. V. Anon. φιλίᾳ γένεσις Xyl. Vulgo φιλία γ.

onti nihil profuit filiæ aurum et divitiæ, ſed ignis ſubito inflammatus accurrentem amplectentemque ipſum concremavit: ſic nonnulli cum ex ſecundis amicorum rebus nullum perceperint fructum, calamitatis eorum et exitii fiunt comites. Quod maxime uſu venit philoſophis ac ſcitis hominibus: ſicut Theſeus cum Pirithoo pœnas dante vinctoque:

Compedibus alligatus eſt adamantinis.

In peſte ait Thucydides maxime eos qui virtutem affectarent, dum ſibi ipſis non parcunt, ſed ſuos inviſunt, una cum ægrotantibus periiſſe.

VIII. Itaque virtute non ita eſt abutendum ut eam aliis alligemus atque implicemus: ſed dignis ejus eſt ſervanda communio, hoc eſt, iis qui viciſſim eodem modo amare et communicare poſſunt. Etenim id omnium maxime multitudinem amicorum impedit, quod amicitia quædam eſt per ſimilitudinem generatio. Cum enim bruta cum diſparibus miſ-

ἄψυχα τὰς μίξεις πρὸς τὰ ἀνόμοια ποιεῖ) μὴ βίας ἀναγκαζόμενα, καὶ ὀκλάζῃ καὶ ἀγανακτεῖ φεύγοντα ἀπ' ἀλλήλων, τοῖς δὲ συγγενέσι καὶ οἰκείοις ὁμοπαθεῖ καρδιούμενα, καὶ πρὸς (τὴν κοινωνίαν λείως καὶ μετ' εὐμηνείας· πῶς οἷόν τε φιλίαν ἤθεσι διαφόροις ἐγγενέσθαι καὶ πάθεσιν ἀνομοίοις καὶ βίοις ἑτέρως προῃρέσεως ἔχουσιν; Ἡ μὲν γὰρ πρὸς ψαλμὸς καὶ φόρμιγγας ἁρμονία δι' ἀντιφώνων ἔχει τὸ σύμφωνον, ὀξύτησι καὶ βαρύτησιν ἀμεσογέπτως ὁμοιότητος ἐγκινομένης· ἡ δὲ φιλικῆς συμφωνίας ταύτης καὶ ἁρμονίας οὐδὲν ἀνόμοιον, οὐδὲ ἀνώμαλον, οὐδὲ ἄνισον τῆς) δεῖ μέρος, ἀλλ' ἐξ ἁπάντων ὁμοίως ἐχόντων, ὁμολογεῖν καὶ ὁμοδοξεῖν καὶ ὁμοβουλεῖν καὶ συνομοπαθεῖν, ὥσπερ μιᾶς ψυχῆς ἐν πλείοσι διηρημένης σώμασι.

Θ'. Τίς οὖν ἐστιν οὕτως ὀπίπονος καὶ μετάβολος καὶ παντοδαπὸς ἄνθρωπος, ὥστε πολλοῖς ἑαυτὸν ἐξομοιῶν καὶ

D. 9. ἄψυχα] Credo ἄλογα ſcriptum, certe ſcribendum fuiſſe.

E. 5. ἑτέρως] Dedi ex uno C. Vulgo ἑτέρας. Exemplar Turn. et Anon. ἑτέρας προαιρέσεις.

E. 10. οὐδὲ ἄνισον εἶναι δεῖ μέρος] Secutus ſum codicem D. Vulgo οὐδὲ ἄδολον εἶναι μέρος.

ceantur non niſi invita, ſubſidantque et ſubterfugiant, cum ſui autem generibus libenter mutua quadam affectione ſociata coëant: qui poſſit exiſtere amicitia ubi mores ſunt diverſi, affectus diſſimiles, vitæque inſtituta diſcrepantia? Nam concentus quidem vocum et nervorum ex contrariis ſonis conflatur, acutis et gravibus utcunque ſimilitudinem quandam gignentibus. Amicitiæ autem concentus, nullam vult partem eſſe diſſimilem aut inæqualem: ſed oportet omnia dicta, ſenſa, conſilia, et affectus inter ſe convenire, veluti uno animo in plura diffuſo corpora.

IX. Quis vero eſt ita laborioſus et mutabilis, et varius homo, ut ſe multis ſimilitudinem reddere atque accom-

παρσαρμόσθειν; καὶ μὴ καταγελᾶν τῶ Θεόγνιδος παραινοῦντος,

Πελύποδος νόον ἴσχε πολίφρονος, ὃς ποτὶ πέτρῃ
Τῇ περ ὁμιλήσῃ, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη.

Καίτοι τὸ πολύποδος αἱ μεταβολαὶ βάθος οὐκ ἔχουσιν, ἀλλὰ περὶ αὐτὸν γίγνονται τὴν ὄψιφάνειαν, ψυφότητι καὶ μανότητι τὰς ἀπορροίας τῶν πλησιαζόντων ἀναλαμ-
97 βανούσαν· αἱ δὲ φιλίαι τὰ ἤθη ζητοῦσι συνεξομοιοῦν, καὶ τὰ πάθη, καὶ τὰς λύσεις, καὶ τὰ ὑποπιδεύματα, καὶ τὰς ἀσθενείας· Πρωτέως τινὸς οὐκ εὐτυχοῦς οὐδὲ πάνυ ζηλωτοῦ τὸ ἔργον, ἀλλ' ὑπὸ ζητείας ἑαυτὸν εἰς ἕτερον εἶδος ἐξ ἑτέρου μεταλλάττοντος· ἐν τῇ αὐτῇ πολλάκις, φιλολόγοις συναναγινώσκοντος, καὶ παλαισταῖς συγκονιουμένου, καὶ φιλοθήρεσι συγκυνηγετοῦντος, καὶ φιλοπότοις συμμεθυσκομένου, καὶ πολιτικοῖς συναρχαιρεσιάζοντος, ἰδίαν ἥδιστα ἑστίαν οὐκ ἔχοντος. Ὡς δὲ τὸν ἀσχημάτιστον

F. 12. ἀναλαμβάνουσαν] Dedi ex D. et Jannot. Vulgo ἀναλαμβανόσης.

A. 3. Πρωτέως—ἔργον] Pendet ab antecedenti παραινοῦντος, ut recte monuit Reiskius.

A. 6. συγκονισμένου] Ita omnes libri: unus Mosc. 1. συγκονιομένου. Eandem formam supra retinuimus.

modare velit, ac non potius Theognidem rideat sic præcipientem?

Polypodis mentem versuti sumito, saxum
Cui hæsit, simili quippe colore refert.

Atqui polypodis mutationes non penetrant intro, sed in ipsa fiunt superficie, astrictione et raritate sua defluxum recipiente rerum vicinarum. Amicitiæ est, mores, affectus, sermonem, studia, et animi sensum exæquare: Protei sane negotium infelicis, neque adeo boni, qui subinde præstigiis quibusdam ex alio sese in alium transformet, legat cum litterarum studiosis, in arena sit cum palæstræ deditis, venetur cum venationem amantibus, cum ebriosis potet, cum civilibus comitia obeat, neque proprios habet suarum actionum lares. Sicut autem phi-

οἱ φυσικοὶ καὶ ἀχρώματον οὐσίαν καὶ ὕλην λέγουσιν ὑπο- B
κειμένην καὶ τεθορυβῆσθαι ὑπ' αὐτῶν, νῦν μὲν φλέγεσ-
θαι, νῦν δ' ὑγραίνεσθαι, ποτὲ δ' ἀεροῦσθαι, πάγυσα
δὲ αὖθις· ὅπως ἄρα τῇ πολυφιλίᾳ ψυχὴ συνοικεῖσθαι
δέηται, πολυπαθῆ καὶ πολυτρόπον καὶ ὑγρὰν, καὶ ῥᾳδίαν
μεταβάλλειν. Ἀλλ' ἡ φιλία στάσιμόν τι ζητεῖ καὶ βέ-
βαιον ἦθος καὶ ἀμετάπτωτον ἐν μιᾷ χώρᾳ καὶ συνηθείᾳ.
Διὸ καὶ σπάνιον καὶ δυσεύρετόν ἐστι φίλος βέβαιος.

B. 2. ὑπ' αὐτῶν] Sine dubio corruptum. Nec placet ὑφ' αὑτῆς quod eſt in D. Jannot. Xyl. Forte *ὑπ' αἰτίων a cauſis efficientibus*: quod propius et ad ſententiam Auctoris et ad veſtigia veteris lectionis accedat, nunc nil ſuccurrit.

loſophi naturam ſive materiam formæ ac coloris expertem, ut ſubjectum, ſui mutationibus aiunt modo incendi, modo humectari, et alias in aërem diſſolvi, alias condenſari: ita amicorum multitudini ſubjicere oportebit animum multiplicem, verſatilem, mobilem, et facile mutabilem. Cæterum amicitia ſtabile requirit quippiam, et immutabile ingenium, quod eandem retineat conſuetudinem: ideo rarus et inventu difficilis eſt conſtans amicus.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΥΧΗΣ.

c

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΥΧΗΣ.

PLUTARCHI

DE

FORTUNA.

α'. ΤΥΧΗ τὰ ἀνητῶν πράγματ' οὐκ εὐβουλία.

Πότερον οὐδὲ δικαιοσύνη τὰ ἀνητῶν πράγματα, οὐδὲ
ἰσότης, οὐδὲ σωφροσύνη, οὐδὲ κοσμιότης; ἀλλ' ἐκ τύχης
μὲν καὶ διὰ τύχην Ἀριστείδης ἐνεκαρτέρησε τῇ πενίᾳ,
πολλῶν χρημάτων κύριος γενέσθαι δυνάμενος; καὶ Σκι-
D πίων Καρχηδόνα ἑλὼν, οὐδὲν ἧττ' ἔλαβεν οὔτ' εἶδε τῶν

I. *VITAM regit fortuna, non ſapientia:*

Dixit quidam, res humanas non conſilii dexteritate, ſed fortuito diſpenſari ſentiens.

Quid ergo? neque juſtitia, neque æqualitas, neque temperantia, neque modeſtia res humanas dirigunt? ſed a fortuna et propter fortunam factum eſt ut in ſua perſeveraret Ariſtides paupertate, cum parare divitias ſibi poſſet? et Scipio Carthagine capta nihil prædæ neque videret neque accipe-

λαφύρων; ἐκ τύχης δὲ καὶ ἀφὰ τύχῃ Φιλοκράτης, λαβὼν χρυσίον παρὰ Φιλίππου, πόρνας καὶ ἰχθῦς ἠγόραζε; καὶ Λασθένης καὶ Εὐθυκράτης ἀπώλεσαν Ὄλυνθον, τῇ γαστρὶ μετεροῦντες καὶ τοῖς αἰσχίστοις τῶν εὐδαιμονίαν; ἀπὸ τύχης δὲ ὁ μὲν Φιλίππου Ἀλέξανδρος, αὐτός τε τῶν αἰχμαλώτων ἀπείχετο γυναικῶν, καὶ τὰς ὑβρίζοντας ἐκόλαζεν; ὁ δὲ Πριάμου, δαίμονι κακῷ καὶ τύχῃ χρώμενος, συνεκοιμᾶτο τῇ τοῦ ξένου γυναικί, καὶ λαβὼν αὐτὴν ἐνέπλησέ τε πολέμου καὶ κακῶν τὰς δύο ἠπείρους; Εἰ γὰρ ταῦτα τῷ ἀφὰ τύχῃ, τί κωλύει Ε καὶ τὰς γαλᾶς καὶ τοὺς τράγους καὶ τοὺς πιθήκους συνέχεσθαι φάναι ἀφὰ τῆς τύχης ταῖς λιχνείαις καὶ ταῖς ἀκρασίαις καὶ βωμολοχίαις;

β'. Εἰ δ' ἔστι σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη καὶ ἀνδρία, πῶς λόγον ἔχει μὴ τέχνη φρόνησιν; εἰ φρόνησις, πῶς εὐβουλίαν μὴ τέχνη; ἡ γὰρ σωφροσύνη, φρόνησίς τις ἐστὶν, ὡς λέγουσι, καὶ ἡ δικαιοσύνη τῆς φρονήσεως δεῖται παρούσης· μᾶλλον

E. 8. δεῖται παρούσης· μᾶλλον δὲ] Ita distinxi cum Mez. Vulgo, male, δεῖται· παρούσης. Cæterum in toto hoc loco scripti libri mire variant, Quod in *Variis Lectionibus* referetur.

ret? et Philocrates accepta a Philippo pecunia meretrices ac pisces emeret? Lasthenes et Euthycrates ventre ac rebus turpissimis metiti felicitatem, Olynthum perderent? Alexander Philippi filius captivis mulieribus cum ipse abstineret, tum vim facientes puniret? Alexander autem Priami filius adversa fortuna eo adactus est ut stuprum hospitis uxori offerret, eaque abducta duas continentes bello ac malis impleret? Hæc enim si fortunæ adscribuntur, quid impedit quo minus feles, hircos, simias dicamus fortuito esse gulosos, libidinosos, scurriles?

II. Sin est aliqua temperantia, justitia, fortitudo, qui consentaneum est prudentiam, si prudentia, consilii dexteritatem nullam esse? cum et temperantia dicatur quædam esse prudentia, et justitia præsentem requirat prudentiam.

δὲ τὴν εὐβουλίαν καὶ τὴν φρόνησιν ἐν μὲν ἡδοναῖς ἀγαθὴν παρεχομένην, ἐγκράτειαν καὶ σωφροσύνην καλοῦμεν, ἐν δὲ κινδύνοις καὶ πόνοις, καρτερίαν καὶ ἀνδραγαθίαν, ἐν δὲ κοινωνήμασι καὶ πολιτείαις, εὐνομίαν καὶ δικαιοσύνην. F Ὅθεν εἰ τὰ τῆς εὐβουλίας ἔργα, τῆς τύχης δικαιοῦμεν (τὴν εἰ), ἔστω τύχης καὶ τὰ τῆς δικαιοσύνης καὶ τὰ τῆς σωφροσύνης· καὶ νὴ Δία τὸ κλέπτειν, τύχης ἔστω, καὶ τὸ βαλλαντιοτομεῖν, καὶ τὸ ἀκολασταίνειν· καὶ μεθέμενοι τῶν οἰκείων λογισμῶν, εἰς τὴν τύχην ἑαυτοὺς ἀφῶμεν, ὥσπερ ὑπὸ πνεύματος πολλοῦ, κονιορτὸν ἢ συρφετὸν ἐλαυνόμενοι, ἢ ἀφαιρούμενοι. Εὐβουλίας τοίνυν μὴ οὔσης, οὐδὲ βουλὴ ἐκὸς (τὴν εἰ) περὶ πραγμάτων, οὐδὲ σκέψιν, οὐδὲ ζήτησιν τοῦ συμφέροντος· ἀλλὰ ἐλήρησεν εἰπὼν ὁ Σοφοκλῆς ὅτι,

98 — πᾶν τὸ ζητούμενον
Ἁλωτόν, ἐκφεύγει δὲ ταμελούμενον.

A. 2. ταμελέμενον] Ita omnes ſcripti et Ald. Baſ. Xyl. At Steph. operarum vitio ταλούμενον: quod hinc propagatum in tres Græco-Latinas editiones. Eſt Sophoclis Oedip. Tyr. 112.

Immo prudentiam qua adhibita circa voluptates officium tuemur, continentiæ et temperantiæ nomine afficimus: eandemque in periculis et laboribus tolerantiam ac fortitudinem, in contractibus et rebus publicis æquitatem juſtitiamque vocamus. Unde fit, ut ſi fortunæ imputamus quæ conſilii dexteritate præſtantur, eidem etiam juſtitiæ et temperantiæ opera ſint imputanda: et furari mehercle, et marſupia deſecare, et laſcivire, fortunæ acceptum feretur: denique noſtris ratiocinationibus valere juſſis, fortunæ totos nos trademus, quaſi vento quodam inſtar pulveris aut quiſquiliarum exagitatos atque diſſipatos. Jam conſilii dexteritate ſublata, par eſt neque conſiderationem ullam rerum relinqui, neque inveſtigationem utilitatis: ſed deliravit Sophocles, cum diceret:

— quicquid quæritur
Licet invenire: neglectum vero latet.

καὶ πάλιν αὖ τὰ πράγματα διαιρῶν,

Τὰ μὲν διδακτὰ μανθάνω, τὰ δ' εὑρετὰ
Ζητῶ· τὰ δ' εὐκτὰ παρὰ θεῶν ἠτησάμην.

Τί γὰρ εὑρετὸν ἢ τι μαθητόν ἐστιν ἀνθρώποις, εἰ πάντα περαίνεται τῇ τύχῃ; ποίων δὲ οὐκ ἀναιρεῖται βουλευτήριον πόλεως, ἢ ποίων οὐ καταλύει συνέδριον βασιλέως, εἰ ὑπὸ τῇ τύχῃ πάντα ἐστίν; ἢ τυφλῷ λοιδορούμεθα, ὡς τυφλοὶ προσπίπτοντες αὐτῇ· τί δὲ οὐ μέλλομεν, ὅταν ὥσπερ ὄμματα τὴν εὐβουλίαν ἐκκόψαντες αὐτῷ, τοῦ βίου τυφλῷ χειραγωγὸν λαμβάνωμεν.

γ'. Καίτοι φέρε λέγῃ τινὰ ἡμῶν ὡς τύχη τὰ τῶν βλεπόντων πράγματα, οὐκ ὄψις οὐδὲ ὄμματα φωσφόρα, φησὶν ὁ Πλάτων· καὶ τύχη τὰ τῶν ἀκουόντων, οὐ δύναμις ἀντιληπτικὴ πληγῆς ἀέρος δι' ὠτὸς καὶ ἐγκεφάλου προσφερομένης· καλὸν ἴσως, ὡς ἔοικεν, εὐλαβεῖσθαι τὴν αἴσθησιν. Ἀλλὰ μὴν τὴν ὄψιν καὶ ἀκοὴν καὶ

B. S. προσφερομένης· καλὸν ἦν] Secutus ſum codicem D. Vulgo eſt προσφερομένου· καλὸν δὲ ἦν.

et rurſus, cum res dividens ait:

Diſcenda diſco, et inveniendа ſi qua ſunt
Inquiro: voti quæ ſunt, a diis peto.

Quid enim invenire aut diſcere poſſint homines, ſi fortuna omnia diriguntur? cujuſnam urbis curia, cujus regis conſilium non evertitur, ſi fortunæ omnia parent? cui nos cæcitatem exprobramus, qui in eam cæci incidimus. Qui vero non incidamus, ſi conſilii dexteritatem, quæ oculorum inſtar nobis eſt, abjicientes, cæcam vitæ ductricem eam nobis adſciſcimus?

III. Finge vero aliquem noſtrum ſic dicere: fortuna præſtat ut videamus, non viſus et oculi, quos luciferos Plato dicit: fortuna audimus, non facultate ictum aëris apprehendente qui per aures ad cerebrum fertur. Quis non vereatur hoc modo ſenſibus detrahere? Atqui viſum, au-

γεῦσιν καὶ ὄσφρησιν, καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ σώματος δυνάμεως αὐτῷ ὑπηρεσίαν εὐβουλίας καὶ φρονήσεως,
C ἡ φύσις ἤνεγκεν ἡμῖν. Καὶ νοῦς ὁρᾷ, καὶ νοῦς ἀκούει, τὰ δ' ἄλλα κωφὰ καὶ τυφλά. Καὶ ὥσπερ ἡλίου μὴ ὄντος, ἕνεκα τῶν ἄλλων ἄστρων εὐφεύροιμεν ἂν ἡμεῖς, ὡς φησιν Ἡράκλειτος· οὕτως ἕνεκα τῶν αἰσθήσεων, εἰ μὴ νοῦς μηδὲ λόγον ὁ ἄνθρωπος ἔχει, οὐδὲν ἂν διέφερε τῷ βίῳ τῶν θηρίων. Νῦν δὲ οὐκ ἀπὸ τύχης οὐδὲ αὐτομάτως ᾠκείωμεν αὐτῷ καὶ κατεμάθομεν, ἀλλ' ὁ Προμηθεύς, τουτέστιν ὁ λογισμός, αἴτιος,

Ἵππων ὄνων τ' ὀχεῖα, καὶ ταύρων γονὰς
Δοὺς ἀντίδωρα, καὶ πόνων ἐκδέκτορα,

D κατ' Αἰσχύλον. Ἐπεὶ τύχῃ γε καὶ φύσει γενέσεως ἄμεινον τὰ πλεῖστα τῶν ἀλόγων κέχρηται. Τὰ μὲν γὰρ ὅπλισαι κέρασι καὶ ὀδοῦσι καὶ κέντροις· αὐτὰρ ἐχῖνος,

B. 10. σώματος δυνάμεως αὐτῶν] Ita omnes libri. Corrigendum σώματος τάς τε δυνάμεις αὐτῶν.

D. 3. αὐτὰρ ἐχῖνος] Legendum—αὐτὰρ ἐχίνοις Ὀξυβελεῖς Χαῖται νώτοις ἐπιπεφρίκασι: ut correxit Stephanus in Poeſi Philoſ. p. 30. Conſentit Vulc. niſi quod in ultimis habet τὰ δὲ νώτοις ἐπεπέφρικε, ut Exempl. Turneb.

ditum, guſtatum, olfactum, reliquas item corporis facultates atque partes natura nobis dedit, ut earum miniſterio prudentia uteretur. Mens enim videt, mens audit, reliqua cæca ſunt, et ſurda. Et ſicut *ſole ſublato, quod ad reliqua ſidera attinet, perpetuam haberemus noctem*, ut Heraclitus dixit: ita niſi mens et ratio adeſſet, præſtare reliqui ſenſus non poſſent, ut reliquis animalibus anteiret homo. Nunc quod potiores ſumus, iiſque imperamus, non caſu aut fortuito fit, ſed Prometheus, id eſt rationis uſus, hoc efficit,

Fœtus equorum, aſinorumque, et boum genus,
Munera rependens, quæ noſtris laboribus
Subeant——

ut eſt apud Æſchylum. Alioqui ſui ortus natura et conditione pleraque bruta ſunt quam nos meliore: alia enim cornibus armantur, dentibus, ſtimulis: et echinus, ut ait

φησὶν Ἐμπεδοκλῆς, ὀξυβελὴς δέ τε νάτοις ἐπιπεφρίκασι, καὶ ἐσσύδεται καὶ ἠμφίεσμαι φολίσι καὶ λάχναις· καὶ χλαῖς καὶ ὁπλαῖς ἀποχρῶτοις· μόνος δὲ ὁ ἄνθρωπος, κατὰ τὸν Πλάτωνα, γυμνὸς καὶ ἄνοπλος καὶ ἀνυπόδετος καὶ ἄστρωτος ἐστὶ τῆς φύσεως ἀπολέλειπται.

Ἀλλ' ἓν διδοῦσα, πάντα μαλθάσσει τάδε,

τὸν λογισμὸν καὶ τὴν ἐπιμέλειαν, καὶ τὴν εὐφυΐαν. E
Ἡ βραχὺ μὴν ἄθεσμος ἀνδρὸς, ἀλλὰ ποικιλία θεαπίδων, δεινὰ μὴν πόντου, χθονίων τ' ἀερίων τε δάμναται παιδεύματα. Κυφότατον ἵππου καὶ ὠκύτατον, ἀνθρώποις δὲ θέουσι· μάχιμον κύων καὶ θυμοειδὲς, ἀλλ' ἄνθρωπον φυλάττει· ἡδύτατον ἰχθὺς, καὶ ὗς πολύσαρκον, ἀνθρώποις δὲ τροφὴ καὶ ὄψον ἐστί. Τί μεῖζον ἐλέφαντος ἢ φοβερώτερον ἰδεῖν; ἀλλὰ καὶ τοῦτο παίγνιον γέγονεν ἀνθρώπου,

Anon. item consentit Mez. nisi quod habet ἐχίνη. D. ὀξυβελὴς ἀκάνθαι δέ τε νάτοις ἐπιπεφρίκασι. Similiter Xylander in suo reperit codice; unde ita corrigere tentat. αὐτὰρ ἐχῖνος Ὀξυβελὴς, νάτοισι δ' ἄκανθ' ἐπιπεφρίκασι.

E. 2. Ἡ βραχὺ] Ἡ sumpsi ex D. βραχὺ recte omnes libri, excepto Stephano, apud quem vitio typographico legitur τραχὺ, et hinc in tres Græco-Latinos propagatum. Cætera equidem reliqui hoc loco; nec ausus sum mutare contra librorum meorum auctoritatem. Euripidis est fragmentum ex Æolo, constitutum a Valckenario Diatrib. p. 146.

Empedocles,

Dorsum horret spinis, et spicula torquet acuta:

tum vero amicta sunt et suffulta squamis, villis, chelis, ungulis duris. Solus homo, ut ait Plato, nudus, inermis, sine calceis et tegmine est a natura relictus.

Unum sed hæc largita, emollit omnia:

scilicet rationis usum et industriam ac providentiam.

Vires exiguæ sunt mortalium,
Sed calliditate multiplici

Belluas maris, et terrestria,
Et sub cælo volitantia
Omnia homo domat.

Nihil agilius equo, nihil velocius, sed hominibus currunt: ferox est animal canis, et iracundum, sed homines custodit: multum carnis habet porcus, esu suavissimus est piscis, alimentum et obsonium homini sunt. Quid majus elephanto, quid aspectu terribilius? verum et hic ludicrum hominis factum est, et

καὶ θέαμα πανηγυρικόν, ὀρχήσεώς τε μανθάνει καὶ χορείας καὶ σεσκιωμήσεως· οὐκ ἀχρήστως τῶν τοιούτων παρεισαγομένων, ἀλλ' ἵνα μανθάνωμεν πῶς τὸν ἄνθρωπον ἡ φύσις αἴρει, καὶ τίνων ὑφάνω ποιεῖ, καὶ πῶς χαλεῖ πάντων καὶ περίεστιν.

Οὐ γὰρ πυγμάχοι εἰμὲν ἀμύμονες, οὐδὲ παλαισταί,
Οὐδὲ ποσὶ κραιπνῶς θέομεν·

ἀλλ' ἐν πᾶσι τούτοις ἀτυχέστεροι τῶν θηρίων ἐσμέν· ἐμπειρίᾳ δὲ καὶ μνήμῃ καὶ σοφίᾳ καὶ τέχνῃ, κατ' Ἀναξαγόραν, σφῶν τε αὐτῶν χρώμεθα, καὶ βλίτομεν, καὶ ἀμέλγομεν, καὶ φέρομεν, καὶ ἄγομεν συλλαμβάνοντες· ὥστε ἐνταῦθα μηδὲν τῆς τύχης, ἀλλὰ πάντα τῆς εὐβουλίας ἔστι καὶ τῆς προνοίας.

99 δ'. Ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ τεκτόνων δήπου προβλήματα, θνητῶν ὄντι, καὶ τὰ χαλκοτύπων, καὶ οἰκοδόμων, καὶ ἀν-

F. 8. σφῶν τε αὐτῶν] Latet quid vitii: forte σφῶν αὐτοῖς τε, *per ſapientiam noſtram utimur animalibus cum ipſis, tum eorum rebus, mulgendo, &c.* Exempl. Turneb. habet σφιγῶντι αὐτῶν, vel σοφιά τε αὐτῶν. Dedi ſolum τε, pro magis vitioſo vulgato τι, ex C. et Mez. Mox βλίτομεν ex D. et Xyl. pro vulgato βλήτομεν, eoque deterioris formæ verbo. Vid. Ruhnken. ad Tim. Lex. Plat. p. 63.

ſpectaculum in ſolennibus conventibus, diſcitque ſaltationes ſuas et choreas ac ingeniculare. Atque hæc non inutiliter ſpectanda proponuntur: faciunt enim eo, ut diſcamus quo hominem attollat ratio, et quibus rebus eum ſuperiorem faciat, utque omnia in ſuam redigat poteſtatem.

Non etenim pugiles, luctatoreſve profecto
Invicti ſumus, aut curſu contendere digni;

ſed in his omnibus præſtant nobis bruta. Peritia autem, memoria, ſapientia et arte ſecundum Anaxagoram omnia quæ ipſa habent in noſtros vertimus uſus, favos apum colligimus, lac mulgemus, et res brutorum noſtro arbitratu agimus ac ferimus: nihilque hic fortuna, omnia conſilio et providentia geruntur.

IV. Enimvero in humanis rebus haud dubie cenſentur etiam artificum opera, et fabro-

δριαντοποιῶν, ἐν οἷς οὐδὲν αὐτομάτως, οὐδ' ὡς ἔτυχε κατορθούμενον ὁρῶμεν. Ὅτι γὰρ βραχεῖα σοφῷ τύχη παρεμπίπτει, χαλκοτύπῳ τε καὶ οἰκοδόμῳ, τὰ δὲ πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν ἔργων αἱ τέχναι συντελοῦσι δι' αὑτῶν, καὶ οὗτος ὑποδεδήλωκε,

Βᾶτ' εἰς ὁδὸν δὴ πᾶς ὁ χειρώναξ λεὼς,
Οἳ τὴν Διὸς γοργῶπιν Ἐργάνην σατοῖς
Λίκνοισι προστρέπεσθε·

τὴν γὰρ Ἐργάνην καὶ τὴν Ἀθηνᾶν αἱ τέχναι πάρεδρον, ἀ τὴν τύχην ἔχουσιν. Ἕνα μὴν τοι φασὶν ἵππον B ζωγραφοῦντα, τοῖς μὲν ἄλλοις κατορθοῦν εἴδεσι καὶ σχήμασι, τὴν δὲ ἀφρὸν τὴν ἐκ τοῦ στόματος ἐκ χαλινῷ κομιζομένην χαυνότητα καὶ συνεκπίπτουσαν τῷ ἀθματι μὴ ἀρεσκὸν ἐπ' αὐτῷ γεγραφότα, πολλάκις γοῦν ἐξαλείφειν, τέλος

A. 4. σοφῷ] Ita omnes libri, exceptis D. et Jannot. qui habent τούτοις. Male. Eſt Epicuri, quod hic tangitur, dictum, Βραχεῖα σοφῷ τύχη παρεμπίπτει.

A. 8. Βᾶτ' εἰς ὁδὸν] Nil mutavi quamquam eſt haud mediocris varietas librorum. Fragmentum eſt Sophoclis: de quo in Animadverſionibus dicetur.

B. 5. ἐπ' αὐτῷ] Legendum, ut nunc eſt, ἔτι αὐτῷ: mox delendum γοῦν. Nolui locum aliter exhibere, quod in hac ſcriptura conſentiunt Ald. Baſ. Xyl. Voſſ. At vero D. et alii inſigniter variant, ut ex ſingulis ſingulæ partes bonæ lectionis colligi, nullo tota lectio recipi queat.

rum qui metalla cudunt, qui domos ædificant, qui ſtatuas faciunt, in quibus nihil forte fortuna aut caſu abſolvi videmus: utque perpuſillum aliquid fortuna interdum architecto aut mulcibero commodet, certe plurima et maxima opera ars ſeipſa contenta perficit. Hanc rem poeta ſic declaravit:

Ite in viam nunc omnis artificum tribus,
Qui filiam trucibus oculis notam Jovis
Colitis ciſtas gerentes Erganam ſacras:

eſt enim Ergane Opifex: hanc itaque Minervam operum præfectam, non fortunam, patronam agnoſcunt artes. Ferunt quendam, cum equum cæteras ad partes quod attinebat lineis et coloribus probe expreſſiſſet, ſpumam tantum quæ fræno concuſſo cum anhelitu efflabatur, non ita pinxiſſet ut ſibi ſatisfaceret, itaque ſæpius deleviſſet et denuo conatus

δ' ὑπ' ὀργῆς προσβαλεῖν τῷ πίνακι τὸν σπόγγον, ὥσπερ εἶχε τῶν φαρμάκων ἀνάπλεων· τὸν δὲ προσπεσόντα, θαυμαστῶς ἀναπομάξαι καὶ ποιῆσαι τὸ δέον. Τοῦτο ἔντεχνον τύχης μόνον ἔργον ἱστορεῖται. Κανόσι καὶ στα-
θμαῖς καὶ μέτροις καὶ ἀριθμοῖς πανταχοῦ χρῶνται ἵνα μηδαμοῦ τὸ εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε τοῖς ἔργοις ἐγγένηται.
c Καὶ μὴν αἱ τέχναι, μικραί τινες οὖσαι λέγονται φρονήσεις, μᾶλλον δὲ ἀπόρροιαι φρονήσεως καὶ προσρίμματα ἐνδιε-
σπαρμένα ταῖς χρείαις περὶ τὸν βίον· ὥσπερ αἰνίττεται τὸ πῦρ ὑπὸ τοῦ Προμηθέως μεριστὲν ἄλλο ἄλλῃ διασπαρῆναι. Καὶ γὰρ τῆς φρονήσεως μόρια καὶ ἀπόσματα μικρά, θρυμμάτων καὶ κατακερματιζομένων, εἰς τάξεις κεχώρηκε.

ε'. Θαυμαστὸν οὖν ὅσῃ πῶς αἱ μὴν τέχναι τῆς

B. 9. στα θμαῖς] Regulis quæ libra fiunt, *perpendiculis*. Malim tamen στα θμοῖς cum D. et Jannot. id est, *ponderibus*; ut ita expleantur *modi* definiendæ quantitatis generatim: *pondus, mensura, numerus*.

C. 2. προστρίμματα] Ita Steph. Xyl. et plerique scripti libri. Προτρίμματα vitiose, Ald. Bas. Ἀποτρίμματα Vulc. Anonym. Exempl. Turn. et Mez. Προτρύματα Colleg. Nov. Forte προστρίμματα effingendum ex Platone Phileb. p. 74. D. quo respicit Plut. Modo ex D Pol. Jannot. Mez. dedi μᾶλλον δὲ ἀπόρροιαι φρονήσεως, pro vulgato μᾶλλον καὶ ἀπορροιαι.

esset perficere, ad extremum præ ira spongiam ut erat plena pigmentorum in tabulam conjecisse, eamque non sine miraculo operi id quod desiderabatur addidisse: hoc unum fortunæ artificiosum facinus narratur. Cæterum artifices regulis, amussibus, mensuris ac numeris ubique utuntur, ne quis casui locus in opere relinquatur. Et quidem ipsæ artes parvæ quædam appellantur prudentiæ, aut rivuli potius prudentiæ, et fragmenta quædam usibus vitæ nostræ inspersa: quod ignis Promethei ænigma innuit hinc inde dispersus. Sic enim prudentiæ etiam particulæ quædam in minuta frusta divisæ in ordines sunt redactæ.

V. Mirum itaque sit, cum artes ut suum finem conse-

τύχης οὐ δέονται πρὸς τὸ οἰκεῖον τέλος, ἡ δὲ πασῶν μείζων καὶ τελειοτάτη τέχνη, καὶ τὸ κεφάλαιον τῆς ἀνθρωπίνης εὐφημίας καὶ δικαιώσεως, οὐδέν ἐστιν. Ἀλλ' ἐν ὑπιτάσει χορδῶν καὶ ἀνέσει εὐφωνία τις ἐστίν, ἣν μουσικὴν καλοῦσι καὶ πρὸς ἄρτυσιν ὄψων, ἣν μαγειρικὴν ὀνομάζομεν καὶ πρὸς πλύσιν ἱματίων, ἣν γναφικήν· τοὺς D δὲ παῖδας καὶ ἐνδύεσθαι καὶ ὑποδεῖσθαι καὶ προβάλλεσθαι διδάσκομεν, καὶ τῇ δεξιᾷ λαμβάνειν τοῦ ὄψου, τῇ δὲ ἀριστερᾷ κρατεῖν τὸν ἄρτον, ὡς οὐδὲ τούτων γινομένων ἀπὸ τύχης, ἀλλ' ὑπιτάσεως καὶ προσοχῆς δεομένων· τὰ δὲ μέγιστα καὶ κυριώτατα πρὸς εὐδαιμονίαν, οὐ προσκαλεῖ τὴν φρόνησιν, οὐδὲ μετέχει τοῦ κατὰ λόγον καὶ προνοίαν; Ἀλλὰ γῆν μὲν οὐδεὶς ὕδατι δεύσας ἀφῆκεν, ὡς ἀπὸ τύχης καὶ αὐτομάτως πλίνθων ἐσομένων· οὐδὲ ἔρια καὶ σκύτη κτησάμενος, κάθηται τῇ τύχῃ προσευχόμενος ἱμάτιον αὐτῷ ἢ ὑποδήματα γενέσθαι· χρυσίον δὲ πολὺ

D. 1. ὀνομάζομεν] Veram hanc lectionem habent C. D. Mosc. 1. 2. Colleg. Nov. Voss. Mez. Ald. Bas. Xyl. At Stephanus perperam dederat νομίζομεν ex Pol. Jannot.

quantur nihil indigeant fortunæ opera, artem omnium maximam et perfectissimam, quæ summam humanæ gloriæ et officii continet, nullam esse. Est quædam in intendendis remittendisque fidibus prudentia, quæ musica dicitur: est in apparandis cibis, quæ culinaria: est in lavandis vestibus, quæ fullonum: tum pueros docemus se induere vestibus et calceis, dextraque cibum capere, læva panem tenere: quod ne hæc quidem ipsa fortuito fiant, sed attentione et peritia opus habeant: maxima vero et ad felicitatem præcipue facientia dicemus non adhibere prudentiam, non rationis usum et providentiam? Atqui nemo terram aqua madefaciens discedit, ultro et fortunæ opera lateres inde exituros censens: neque quisquam lanis et corio partis sedet fortunam precans ut vestem sibi ex iis aut calceos efficiat: qui vero multum auri, argenti, mancipiorum colle-

E συμφορήσας καὶ ἀργύριον καὶ πλῆθος ἀνδραπόδων καὶ πολυθύρους αὐλὰς περιβαλόμενος, καὶ κλίνας περιθέμενος πολυτελεῖς καὶ τραπέζας, οἴεται ταῦτα, φρονήσεως αὐτῷ μὴ παραγενομένης, εὐδαιμονίαν ἔσεσθαι, καὶ βίον ἄλυπον καὶ μακάριον καὶ ἀμετάβλητον. Ἐρώτα τὶς Ἰφικράτην τὸν στρατηγόν, ὥσπερ ἐξελέγχων, τίς ἐστιν; οὔτε γὰρ ὁπλίτης, ἔτε τοξότης, οὔτε πελταστής· κἀκεῖνος, Ὁ τούτοις, ἔφη, πᾶσιν ἐπιτάττων καὶ χρώμενος.

ς'. Οὐ χρυσίον ἡ φρόνησις ἐστὶν, οὐδὲ ἀργύριον, οὐδὲ F δόξα, οὐδὲ πλοῦτος, οὐδ' ὑγίεια, οὐδ' ἰσχὺς, οὐδὲ κάλλος. Τί οὖν ἐστι; τὸ πᾶσι καλῶς τούτοις χρῆσθαι δυνάμενον, καὶ δι' ὃ τούτων ἕκαστον ἡδὺ γίνεται καὶ ἔνδοξον καὶ ὠφέλιμον, ἄνευ δὲ τούτου, δύσχρηστα καὶ ἄκαρπα καὶ βλαβερά, καὶ βαρύνει καὶ καταισχύνει τὸν κεκτημένον. Ἥπου καλῶς ὁ Ἡσιόδου Προμηθεὺς τῷ Ἐπιμηθεῖ παρακελεύεται,

E. 9. Οὐ χρυσίον ἡ φρόνησις ἐστὶν] Vulgo Οὐ χρυσίον ἡ φρόνησις τὶς ἐστίν. Delevi τὶς cum Mosc. 2. Colleg. Nov. Schott.

F. 4. δύσχρηστα καὶ ἄκαρπα] Concinnitatis ratio postulat δυσχερῆ καὶ αἰσχρὰ: et forte ita reliquerat Auctor.

gerit, in aulis habitet multiforibus, atque ante se habeat lectulos sumptuosos et mensas, censebit ista, si absit prudentia, felicitatem fore, aut vitam beatam, doloris expertem, et mutationis securam? Interrogavit quidam reprehendendi animo Iphicratem, quis esset, cum neque arma, neque arcum, neque cetras ferentium in ordine censeretur? respondit, Eum se esse, qui hisce omnibus imperaret atque uteretur.

VI. Ita prudentia neque aurum est, neque argentum, neque gloria, neque valetudo, neque divitiæ, neque robur, neque pulchritudo. Quid ergo ea est? id quod recte uti his omnibus potest, ac singula horum jucunda facit, laudabilia, utilia, cum sine hac inutilia, sterilia, damnosaque sint, et molestiam ac dedecus possidenti ea adferant. Præclare itaque Prometheus apud Hesiodum præcipit Epimetheo,

— μήποτε δῶρα
Δέξηται παρὰ Ζηνὸς Ὀλυμπίου, ἀλλ' ἀποπέμπειν·

τὰ τυχηρὰ λέγων καὶ τὰ ἐκτός· ὡς εἰ παρεκελεύετο μὴ συρίζειν, ἄμουσον ὄντα, μηδ' ἀναγινώσκειν ἀγράμματον, μηδὲ ἱππεύειν ἄνιππον, ἵππου δυσκελεύθου δεόμενον μὴ ἄρχειν ἀνόητον ὄντα, μηδὲ πλουτεῖν, ἀνελεύθερον, μηδὲ γαμεῖν, κρατούμενον ὑπὸ γυναικός. Οὐ γὰρ μόνον τὸ εὖ πράσσειν δι' ἀξίαν, ἀφορμὴ τοῦ κακῶς φρονεῖν τοῖς ἀνοήτοις γίνεται, ὡς Δημοσθένης εἶπεν· ἀλλὰ καὶ τὸ εὐτυχεῖν δι' ἀξίαν, ἀφορμὴ τοῦ κακῶς πράττειν τοῖς μὴ φρονοῦσιν.

A. 1. ὡς εἰ παρεκελεύετο] Sic Anon. T. V. At ὡς εἴπερ ἐκελεύετο Ald. Baſ. Xyl. Moſc. 1. 2. Colleg. Nov. Voſſ. Minus bene Stephanus vulgavit ὡς εἴπερ ἐκέλευε.

A. 6. τὸ εὖ πράσσειν] Addidi εὖ e Xyl. et Mez. et Demoſth. Olynth. I. p. 4. A. Ald. Baſ. Moſc. 1. 2. Colleg. Nov. Voſſ. habent Τὸ γὰρ εὖ πράσσειν. Vulgatum Οὐ γὰρ μόνον τὸ πράσσειν Stephanus ſumpſerat ex Pol. et Jannot.

— *ne munera magno*
Ab Jove miſſa unquam accipiat, ſed habere recuſet:

nimirum de fortunæ bonis et externis loquens: perinde ac ſi muſicæ ignarum canere fiſtula, aut recitare indoctum, aut equitare ignarum equi gubernandi, vetaret: ita eum hortans ne magiſtratum gerat cum imprudens ſit, neve ſit dives, animo præditus illiberali, neve uxorem ducat, ſub ejus futurus imperio. Non enim duntaxat res ſecundæ indigno oblatæ occaſionem ſtultis exhibent malorum conſiliorum, ut Demoſthenes dixit: ſed et proſperitas merito major imprudentibus calamitatum anſa et origo eſt.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΑΡΕΤΗΣ ΚΑΙ ΚΑΚΙΑΣ.

B

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ

ΑΡΕΤΗΣ ΚΑΙ ΚΑΚΙΑΣ.

PLUTARCHI

DE

VIRTUTE ET VITIO.

α'. ΤΑ ἱμάτια δοκεῖ θερμαίνειν τὸν ἄνθρωπον, οὐκ αὐτὰ δή πω θερμαίνοντα καὶ προσβάλλοντα τὴν θερμότητα· καθ' ἑαυτὸ γὰρ ἔκαστον αὐτῶν ψυχρόν ἐστιν· ἢ καὶ πολλάκις καυματιζόμενοι καὶ πυρέττοντες ἐξ ἑτέρων ἕτερα μεταλαμβάνουσιν· ἀλλ' ἵν' ὁ ἄνθρωπος C ἀναδιδῶσιν ἐξ ἑαυτοῦ θερμότητα, ταύτην ἡ ἐσθὴς τῷ σώματι προσαπεσοῦσα συνέχει καὶ προσιζάνει, καὶ καθειργνυμένην εἰς τὸ σῶμα οὐκ ἐᾷ πάλιν σκεδάννυσθαι.

I. VESTES hominem videntur calefacere, cum quidem ipſæ calorem non adferant, ſuapte natura frigidæ: (unde etiam ſæpe in æſtu aut febri veſtes ſubinde mutamus, corporis refrigerandi gratia) ſed calorem qui ex hominis editur corpore, veſtes corpori adhibitæ continent atque comprimunt, incluſumque corpori non patiuntur diſ-

Ταυτὸ δὴ τοῦτο τοῖς φαύλοις ὑπάρχον, ἐξαπατᾷ τοὺς πολλοὺς, ὡς ἂν οἰκίας μεγάλας περιβάλωνται, καὶ πλῆθος ἀνδραπόδων καὶ χρημάτων συναγάγωσιν, ἡδέως βιωσομένους. Τὸ δὲ ἡδέως ζῆν καὶ ἱλαρῶς, οὐκ ἔξωθέν ἐστιν, ἀλλὰ τοὐναντίον ὁ ἄνθρωπος τοῖς περὶ αὐτὸν πάθεσιν ἡδονὴν καὶ χάριν, ὥσπερ ἐκ πηγῆς τοῦ ἤθους, προσίθησιν.

Αἰθομένου δὲ πυρὸς, γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι. D

Καὶ πλοῦτος ἡδίων, καὶ δόξα λαμπροτέρα καὶ δύναμις, ἂν τὸ ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἔχῃ γῆθος· ὅπου καὶ πενίαν καὶ φυγὴν καὶ γῆρας εὐαφρῶς καὶ προσηνῶς πρὸς εὐκολίαν καὶ πραότητα τρόπου φέρουσιν.

β'. Ὡς γὰρ ἀρώματα τέβεννας εὐώδεις καὶ ῥάκια ποιεῖ, τοῦ δὲ Ἀγχίσου τὸ σῶμα ἰχῶρα πονηρὰν ἐξέδιδε,

C. 7. ἡδέως βιωσομένους] Vulgo ἡδέως ὡς βιωσομένους. Utrumque ὡς; abeſt in Ald. Baſ. Xyl. C. E. Moſc. 1. 2. Vindob. 2. Harl. Flor. Solum poſterius abeſt in A. Vindob. 1. Colleg. Nov. Prius addiderunt ſolum Schott. et Anonym. Utrumque Pol. et Jannot.

D. 7. Ἀγχίσου τὸ σῶμα] Pro vulgato ῥάκος dedi σῶμα ex Vindob. 1. 2. Flor. Colleg. Nov. Schott. Anonym. T. V. B. Moſc. 2. ſecundæ manus. Verius forte eſt ἕλκος quod habet T. Vulgatum certe ῥάκος natum eſt ex antecedenti ῥάκια.

ſipari. Idem in rebus error multos decipit, qui ſuaviter ſe victuros putant, ſi in magnis habitent ædibus, multitudine mancipiorum et pecuniarum inſtructi. Atqui non foris eſt vitæ ſuavitas, ſed rebus ſuis ex ingenio ſuo tanquam fonte voluptatem et gratiam adfert homo.

Sed lucente foco domus adſpectu quoque fiet
Pulchrior:

et divitiæ gratiores ſunt, et gloria ſplendidior ac potentia, ſi animi lætitia accedit: ſiquidem paupertatem etiam, exſilium, et ſenectutem facile et placide ob morum manſuetudinem ac facilitatem ferunt.

II. Sicut enim aromata gratum odorem etiam lacernis et centonibus conciliant, cum Anchiſæ corpus ſaniem malam ederet,

Μοτοῦ καταῤῥάζοντα βύσσινον φάρος·

οὕτως μετ' ἀρετῆς καὶ δίαιτα πᾶσα καὶ βίος ἄλυπός ἐστι καὶ ἐπιτερπής· ἡ δὲ κακία καὶ τὰ λαμπρὰ φαινόμενα καὶ πολυτελῆ καὶ σεμνὰ μιγνυμένη, λυπηρὰ καὶ
E ναυτιώδη καὶ δυαπέσδεκτα παρέχει τοῖς κεκτημένοις.

Οὗτος μακάριος ἐν ἀγορᾷ νομίζεται,
Ἐπὰν δ' ἀνοίξῃ τὰς θύρας, τρισάθλιος,
Γυνὴ κρατεῖ πάντων, ἐπιτάττει, μάχεται.

Καίτοι γυναικὸς οὐ ῥαλεπῶς ἄν τις ἀπαλλαγείη πονηρᾶς, ἀνὴρ ὢν μηδ' ἀνδράποδον· τοῦς δὲ τὴν ἑαυτῶν κακίαν οὐκ ἔτι γεγραμμένον ἀπολιπεῖν, ἤδη τραγμάτων ἀφεῖσθαι, καὶ ἀναπαύεσθαι γενόμενον καθ' αὑτόν· ἀλλ' ἀεὶ συνοικοῦσα τοῖς σπλάγχνοις καὶ τοῦ σπέρματος νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν,

Εὖει ἄτερ δαλοῦ, καὶ ὠμῷ γήραϊ δῶκε,

F βαρεῖα συνέδημος οὖσα, δι' ἀλαζονείαν, καὶ πολυτελὴς

D. 9. Μοτοῦ] Verius est Νάτου, ut exstat Exempl. Turn. et ipso hoc Sophoclis loco servato plenius apud Dionys. Hal. A. R. I, 48. Plura dicemus in Animadversionibus.

In fila destillantem vestis byssinæ:

ita cum virtute omne vitæ genus molestiæ expers est et jucundum: vitium iis etiam quæ splendida videntur et pretiosa et veneranda si admisceatur, molesta facit, et fastidiosa, et ingrata possidentibus.

Beatus iste nuncupatus in foro,
Foribus domus apertis est miserrimus:
Mulier totum occupat imperium, mandat, pugnat.

Et vero facile mala se exoneret muliere, qui quidem vir sit, non mancipium. Vitiis vero tuis non licet remisso nuntio, jussisque suas res habere, seorsim vivere liberatum iis et quiete frui. Vitium enim in ipsis habitans visceribus atque inhærens noctes diesque,

Absque face exurit, crudæ mandatque senectæ.

Molestus est itineris comes pravitas ob arrogantiam, sump-

σύνδειπνον ὑπὸ λιχνείας· καὶ σύγκοιτος ὀθνείᾳ, φθονεροῖς καὶ μερίμναις καὶ ζηλοτυπίαις ἐγκόπτουσα τὸν ὕπνον καὶ διαφθείρουσα. Καὶ γὰρ ὁ καθεύδουσι, τοῦ σώματος ὕπνός ἐστι καὶ ἀνάπαυσις, τῆς δὲ ψυχῆς πλοῖαι καὶ ὄνειροι καὶ ταραχαί, διὰ δεισιδαιμονίαν·

Ὅταν δὲ νυστάζοντά με λύπη λάβῃ,
Ἀπόλλυμαι ὑπὸ τῶν ἐνυπνίων,

φησί τις. Οὕτω δὲ καὶ φθόνος καὶ φόβος καὶ θυμὸς καὶ ἀκολασία, διατίθησι· μεθ' ἡμέραν μὲν γὰρ ἔξω βλέπουσα καὶ συσχηματιζομένη ἡ κακία τοῖς ἑτέροις, δυσωπεῖται καὶ προκαλύπτει τὰ πάθη, καὶ ὑπανταπασι ταῖς ὁρμαῖς ἐκδίδωσιν ἑαυτὴν, ἀλλ' ἀντιτείνει καὶ μάχεται πολλάκις· ἐν δὲ τοῖς ὕπνοις ἀποφυγοῦσα δόξας καὶ νόμους, καὶ πορρωτάτω γενομένη τοῦ δεδιέναι καὶ αἰδεῖσθαι, πᾶσαν ὀπὴν θυμίαν κινεῖ, καὶ ἐπανεγείρει τὸ κακόηθες καὶ τὸ ἀκόλαστον· μητρί τε γὰρ ἐπιχειρεῖ

F. 4. ὁ καθεύδουσι] Sic libri fere omnes: exceptis Vindob. 1. οἱ καθεύδουσι, et Moſc. 2. ex correctione ὡς. Xylander plane omittit ὅ. Forte pro eo legendum ὅταν.

F. 7. με λύπη] μὲν λύπη unus T. Melius Xyl. μ' ἡ λύπη.

tuoſus conviva ob luxuriam, concubina acerba, quod curis et ſolicitudinibus ac æmulationibus ſomnum avertit ac vitiat. Etenim dormientibus ſomnus corporis eſt requies: animo interim terrores obverſantur, ſomnia, tumultus, ob ſuperſtitionem:

Quod dormitantem ſi me corripit dolor,
Inſomniis miſer enecor,—

ait quidam. Eodem modo invidia etiam, et metus, et ira, et libido afficiunt. Interdiu enim vitium foras proſpiciens ad alios, iiſque ſe accommodans, pudore afficitur et occultat affectum, neque omnino impetibus ſuis concedit, ſed repugnat ſæpe ac renititur, in ſomnis autem legibus jam et aliorum judiciis non amplius obnoxium, remotumque longiſſime a verecundia et metu, omnem movet cupiditatem, malitiamque ſuam et libidinem exſuſcitat: nam et cum matre concubitum affec-

μίγνυθαι, ὡς φησιν ὁ Πλάτων, καὶ βρώσεις ἀθέμιτους προσάγεται, καὶ πράξεως οὐδεμιᾶς ἀπέχεται, ἀπολαύουσα τοῦ νομίζειν ὡς ἀνυσόν ἐστιν εἰδώλοις καὶ φάσμασιν, εἰς οὐδεμίαν ἡδονὴν οὐδὲ τελείωσιν τοῦ ὀπτ-
B ῶντος τελευτῶσιν, ἀλλὰ κινεῖν μόνον καὶ παραγριαίνειν τὰ πάθη καὶ τὰ νοσήματα δυναμένοις.

γ'. Ποῦ τοίνυν τὸ ἡδὺ τῆς κακίας ἐστίν, εἰ μηδαμοῦ τὸ ἀμέριμνον, τὸ ἄλυπον, μηδὲ αὐτάρκεια, μηδὲ ἀταραξία, μηδὲ ἡσυχία; Ταῖς μὲν γὰρ τῆς σαρκὸς ἡδοναῖς ἡ τοῦ σώματος εὐκρασία καὶ ὑγίεια χώραν καὶ γένεσιν δίδωσι· τῇ δὲ ψυχῇ οὐκ ἔστιν ἐγγενέσθαι γῆθος οὐδὲ χαρὰν βεβαίαν, ἂν μὴ τὸ ἄφοβον καὶ θαρραλέον ὥσπερ ἔδραν ἢ γαλήνιον ἄκλυστον ὑποβάληται· ἀλλὰ κἂν ὑπομειδιάσῃ τις ἐλπὶς ἢ τέρψις, αὖτη ταχὺ φερυπίδος ἐκφαγείσης ὥσπερ εὐδία ἀπροόδου συνεχύθη καὶ συνεταράχθη.

B. 8. βεβαίαν] Addidi ex T. V. B. Mosc. 2. Vindob. 1. 2. Harl. Colleg. Nov. Coll. Muret. Schott. Anon.

tat, ut ait Plato, et cibis vesci quibus religio interdicit, neque ullo facinore abstinet, fruiturque flagitiis quantum datur, imaginibus fingendis ac visis quæ in nullam voluptatem aut perfectionem cupiditatis desinunt, sed movere tantum et exacerbare affectus morbosque valent.

III. Ubi ergo est delectatio vitii, si nullibi vacuitas curarum et doloris, nullibi seipso contentum esse, nullibi tranquillitas animi otiumve conceditur? Nam carnis quidem voluptatibus bona corporis temperies et sanitas locum ortumque præbet: animo gaudium aut lætitia ingenerari non potest, nisi vacuitatem metus ac fiduciam et tranquillitatem is pro fundamento substernat: alioquin etsi spes aliqua aut delectatio arriserit, subito eam cura aliqua erumpens confundet, ac conturbabit, sicut tranquillo cœlo navigantibus objecta rupes.

δ'. Ἄθροιζε χρυσίον, σώαγε ἀργύριον, οἰκοδόμει C
περιπάτους, ἔμπλησον ἀνδραπόδων τὴν οἰκίαν, καὶ χρεωστῶν τὴν πόλιν, ἂν μὴ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς καταστορέσῃς, καὶ τὴν ἀπληστίαν παύσῃς, καὶ φόβων καὶ φροντίδων ἀπαλλάξῃς σαυτόν, οἶνον δυσθεῖς πυρέττοντι, ᾗ χολικῷ μέλι περιφέρεις, καὶ σιτία καὶ ὄψα κοιλιακοῖς ἑτοιμάζεις καὶ δυσεντερικοῖς, μὴ φέρουσι μηδὲ ῥωννυμένοις, ἀλλὰ περιδιαφθειρομένοις ὑπ' αὐτῶν. Οὐχ ὁρᾷς τοὺς νοσοῦντας, ὅτι τῶν βρωμάτων τὰ καθαριώτατα καὶ πολυτελέστερα δυσχεραίνουσι καὶ ἀποπτύουσι καὶ παραιτοῦνται, περιφερόντων καὶ βιαζόμενων· εἶτα τῆς κράσεως μεταβαλούσης, καὶ πνεύματος χρηστοῦ καὶ γλυκέος αἵματος D ἐγγενομένου καὶ θερμότητος οἰκείας, ἀναζάντες ἄρτον λιτὸν ὀπὸ τυρῷ καὶ καρδάμῳ χαίρουσι καὶ ἀσμενίζουσιν ἔσθοντες; Τοιαύτην ὁ λόγος ἐμποιεῖ τῇ ψυχῇ διάθεσιν· καὶ αὐτάρκης ἔσῃ ἐὰν μάθῃς τί τὸ καλὸν καὶ ἀγαθόν ἐστι· τρυ-

C. 7. σέβουσι] Recte dedit Stephanus: ita Pol. Leonic. Schott. Jannot. Anon. et reliqui ſcripti; exceptis Moſc. 1. 2. Harl. qui cum Ald. Baſ. Xyl. habent σέργουσι.

C. 10. πολυτελέστερα] Melius πολυτελέστατα, quod in uno eſt Colleg. Nov.

D. 4. ἔσθοντες] Unus Jannot. ἐσθίοντες. Quod præferam.

IV. Congere aurum, collige argentum, ædifica ambulationes, imple mancipiis domum, debitoribus urbem, niſi animi affectus ſedaveris, et inexpletæ cupiditati finem impoſueris, teque ipſum metu et ſolicitudinibus liberaveris, vinum febricitanti colas, mel bilioſo offers, cibos cœliacis paras et difficultate inteſtinorum laborantibus, qui eos non perferunt, ſed ab iis perduntur. Non vides, ut ægroti puriſſimos et pretioſos cibos averſantur, conſpuunt, recuſant vi oblatos? Poſtmodo mutata temperie, boniſque ſpiritibus et dulci ſanguine natis, caloreque naturali reſtituto, ſurgunt, et vilem panem cum caſeo et naſturtio non ſine voluptate edunt. Hujuſmodi doctrina animo ingenerat affectionem. Contentus eris te ipſo, ſi didiceris quid bonum ſit, quid honeſtum. Luxuriabis in pau-

φήσῃς σὺ πενίᾳ καὶ βασιλεύσῃς, καὶ τὸν ἀπράγμονα βίον καὶ ἰδιώτιν οὐδὲν ἧττον ἀγαπήσῃς ἢ τὸν ὑπὲ πραττήσιαις καὶ ἡγεμονίαις· οὐ βιώσῃ φιλοσοφήσας ἀνδῶς, ἀλλὰ παντᾳχοῦ ζῆν ἡδέως μαθήσῃ καὶ ὑπὸ πάντων· εὐφρανεῖ σε πλοῦτος, πολλοὺς εὐεργετοιοῦντα· καὶ πενία, πολλὰ μὴ μεριμνῶντα· καὶ δόξα, τιμώμενον· καὶ ἀδοξία, μὴ φθονούμενον.

E. 1. πολλὰ μὴ μεριμνᾶντα] Ita omnes libri. Forte legendum μὴ πολλὰ μεριμνᾶντα.

pertate, et rex eris, vitamque privatam et otiosam non minus habebis gratam, quam quæ in imperiis et magistratibus agitur. Philosophiæ navata opera, nunquam injucunde vives, sed discès omni vitæ statu delectari, omni conditione. Lætitiam tibi afferent divitiæ, multis benefacienti: afferet etiam paupertas multis curis vacuo: et gloria, cum honore afficieris: et obscuritas, tuto ab invidia.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΑΡΑΜΥΘΗΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΝ.

F

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΑΡΑΜΥΘΗΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΝ.

PLUTARCHI

CONSOLATIO AD APOLLONIUM.

α'. ΚΑΙ πάλαι σοι συνήλγησα καὶ συνηχθόμην Ἀπολλώνιε, ἀκούσας θᾶττον τῆς τὸ θεοσφιλεστάτῳ πᾶσιν ἡμῖν υἱοῦ σου θεοῦ μεταλλαγῆς τὸν βίον, νεανίσκον κοσμίου πάνυ καὶ σώφρονος, καὶ διαφερόντως τά τε θεοὺς καὶ τὰ θεοὺς γονεῖς καὶ φίλους ὅσια
102 καὶ δίκαια διαφυλάξαντος. Τότε μὲν οὖν ὑπὸ τ τῆς

F. 1. ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ] Eſt ſane Plutarchi liber, ſed a reliquorum librorum forma et ratione paulo diverſus. Credo, juvenis recens a lectione optimorum Auctorum, ſententias inde collectas effundebat ſacco, non manu ſpargebat.

I. JAM inde ab eo tempore, quo inaudivi filium tuum, Apolloni, adoleſcentem, modeſtum plane atque frugi, et pietatis in deos, parentes, atque amicos, ita ut non multi alii obſervantem, immatura morte extremum vitæ diem confeciſſe: ſocium me tui doloris ægritudiniſque habuiſti. Verum ſub ipſum funeris tempus, erat alienum te compellari

τελευτῆς χαιρεῖν, συντυγχάνειν σοι καὶ συλλαλεῖν ἀνθρωπίνως φέρειν ὁ συμβεβηκὼς, ἀνοίκειον, ἴῳ, παρειμένον τό, τε σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ὑπὸ τῆς συμφορᾶς· καὶ συμπαθεῖν δ' ἴῳ ἀναγκαῖον. Οὐδὲ γὰρ οἱ βέλτιστοι τῶν ἰατρῶν πρὸς τὰς ἀθρόας τῶν ῥευμάτων ἐπιφορὰς εὐθὺς προσφέρουσι τὰς ἀπὸ τῶν φαρμάκων βοηθείας, ἀλλ' ἐῶσι τὸ βαρυῶδες τῆς φλεγμονῆς, ἀφ' ἧς τὸ ἔξωθεν ἐπιχρίων ἐπιθέσεως αὐτὸ δι' αὑτοῦ λαβεῖν πέψιν.

β'. Ἐπειδὴ οὖν ἡ χρόνος ὁ πάντα πεπαίνειν εἰωθὼς ἐγγέγονε τῇ συμφορᾷ, καὶ ἡ σὲ λύπη ἀπαιτεῖν ἔοικε τὴν τῶν φίλων βοήθειαν, καλῶς ἔχειν ὑπέλαβον, τὸ παραμυθητικόν σοι μεταδοῦναι λόγων, πρὸς ἄνεσιν τῆς λύπης, καὶ παῦλαν τῶν πενθικῶν καὶ ματαίων ὀδυρμῶν.

Ψυχῆς [γὰρ] νοσέσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι,

A. 8. διὰ τῆς τῶν ἔξωθεν ἐπιχρίσων ἐπιθέσεως] Haud ſcio an ſit varia lectio antecedentis διὰ τῶν φαρμάκων. Nam quod habet Vulc. δίχα τῆς τῶν ἔξ. ſententiam æque frigidam relinquit. Ex incuria librariorum eſt, quod priore loco δίχα τῆς τῶν φαρμ. habent Perizon. Jannot. Mez. Mox περιχρίσαν Vulc. Jannot. B. C. D. Z.

abs me et moneri ut caſum hunc humaniter ferres: cum tu ob inſperatam hanc calamitatem et animo langueres, et corpore: miſerari potius oportebat. Nam peritiſſimi etiam medici confertim ingruentibus vitioſorum humorum fluxionibus non ſtatim medicamenta applicant, ſed tumorem inde ortum patiuntur foris illitis remediis ipſum ultro concoctione quadam emolliri.

II. Ergo nunc, poſtquam tempus, quo maturari ſolent omnia, aliquod ab iſta effluxit calamitate, animique affectio tui requirere videtur amicorum auxilium: exiſtimavi me facturum officium, ſi te ad conſolandum aptis rationibus impertirem, quibus et dolor tuus minueretur, et lugubres iſtæ inaneſque tollerentur ejulationes:

Oratio ſaucii namque animi eſt remedium,

Ὅταν τὶς ἐν καιρῷ γε μαλθάσσῃ κέαρ.

Κατὰ γὰρ τὸν σοφὸν Εὐριπίδην,

— ἄλλ' ἐπ' ἄλλῃ φάρμακον κεῖται νόσῳ·
Λύπημένῳ μὲν μῦθος εὐμενὴς φίλων,
Ἄγαν δὲ μωραίνοντι, νεθετήματα.

c Πολλῶν γὰρ ὄντων ψυχικῶν παθῶν, ἡ λύπη χαλεπωτάτη πέφυκεν τῶν ἁπάντων. Διὰ λύπην γάρ φασι καὶ μανίαν γίνεσθαι πολλοῖς καὶ νοσήματ' οὐκ ἰάσιμα· αὐτούς τ' ἀνῃρήκασι διὰ λύπην τινές.

γ'. Τὸ μὴ οἷόν ἀλγεῖν καὶ δάκνεσθαι τελευτήσαντος υἱοῦ, φυσικὴν ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς λύπης, καὶ οὐκ ἐφ' ἡμῖν. Οὐ γὰρ ἔγωγε συμφέρεσθαι τοῖς τὴν ἄγριον ὑμνοῦσι καὶ σκληρὰν ἀπάθειαν, ἔξω καὶ τοῦ δυνατοῦ καὶ τοῦ συμφέροντος οὖσαν· ἀφαιρήσεται γὰρ ἡμῶν αὕτη τὴν οὐκ τοῦ φιλεῖσθαι καὶ φιλεῖν εὔνοιαν, ἣν παντὸς μᾶλλον διασώζειν

C. 1. Πολλῶν γὰρ ὄντων—διὰ λύπην τινές.] Ita metro ſolutum reliqui locum. Menandri eſt ut monuit Theod. Canter. V. L. I, 16. apud Stob. Serm. IXC. Philemonis nomen appoſuit Grotius Florileg. p. 415.

C. 5. Τὸ μὲν οὖν ἀλγεῖν κ. τ. λ.] Credo hæc eſſe Crantoris verba. Certe ejuſdem ſunt proxima Οὐ γὰρ ἔγωγε συμφέρομαι κ. τ. λ. ut monuit jam Victorius ad Cic. Tuſc. III, 6. Forte Crantoris nomen a librario hic omiſſum infra repoſitum eſt.

Si quis ſuo cor ægrum tempore molliat.

Et ſapienter Euripides:

Remedia morbis diverſis diverſa ſunt.
Dolentem amici ſermo benignus ſublevat,
Fatuo nimis debetur caſtigatio.

Cum enim animum multi affectus moveant, doloris ea eſt natura, ut omnium hoc graviſſime faciat: quem et inſaniæ nonnullis cauſam aiunt fuiſſe, et aliorum inſanabilium morborum: ac fuerunt, qui præ dolore ſibi ipſis mortem conſciſcerent.

III. Jam ex morte filii dolorem ægritudinemque animi concipere, res eſt talis, quæ a naturali profecta principio non ſit in noſtræ voluntatis ſita libertate. Non enim eos probo, qui feram quandam laudibus ferunt duramque indolentiam: quæ neque contingere nobis poteſt, neque ut poſſe fingas, commodatura nobis eſſet: abolitura enim erat, quam conſervari maxime oportet, quæ ex amore ultro citroque exſiſtit

ἀναγκαῖον. Τὸ δὲ πέρα τοῦ μέτρου παρεκφέρεσθαι καὶ D
συναύξειν τὰ πάνδη, οὐδὲ φύσιν εἶναί φημι, καὶ ὑπὸ
τῆς ἐν ἡμῖν φαύλης γίνεσθαι δόξης. Διὸ καὶ τοῦτο μὴν
ἐατέον ὡς βλαβερὸν καὶ φαῦλον, καὶ αὐτυδαίοις ἀνδράσιν
ἥκιστα πρέπον· τὴν δὲ μετριοπάθειαν οὐκ ἀποδοκι-
μαστέον. Μὴ γὰρ νοσοῖμεν, φησὶν ὁ ἀκαδημαϊκὸς Κράν-
τωρ, νοσήσασι δὲ παρείη τις αἴσθησις, εἴτ' οὖν τέμνοιτό
τι τῶν ἡμετέρων, εἴτ' ἀποσαπῴτο· τὸ γὰρ ἀνώδυνον τοῦτο
οὐκ ἄνευ μεγάλων ἐγγίνεται μιαρῶν τῷ ἀνθρώπῳ τερα-
τιῶδες γάρ ἐστιν, ἔχει μὲν σῶμα τοιοῦτον, ἀνταῦθα δὲ
ψυχήν. E

δ'. Οὔτ' οὖν ἀπαθεῖς ὑπὸ τῶν τοιούτων συμφορῶν ὁ
λόγος ἀξιοῖ γίνεσθαι τοὺς εὖ φρονοῦντας, οὔτε δυσπαθεῖς·
τὸ μὲν γὰρ, ἄτεγκτον καὶ θηριῶδες, τὸ δ', ἀχλελυμένον
καὶ γυναικοπρεπές. Εὐλόγιστος δ' ὁ τὸν οἰκεῖον ὅρον ἔχων
καὶ δυνάμενος φέρειν δεξιῶς τά τε εὐθυμίαν καὶ τὰ
λυπηρὰ τῶν ἐν τῷ βίῳ συμβαινόντων, καὶ εὐδιαλήπτως

benevolentiam. Mœrore autem ultra modum efferri, eumque cumulare immodice, præter naturam esse affirmo, et a prava animi nostri opinione proficisci. Hoc itaque ut damnosum et vitiosum, et virtute præditos viros minime decens, vitemus: mediocritas autem affectuum non est improbanda. Optandum est, inquit Crantor Academicus, ne ægrotemus: sed si in morbo simus, sensus ejus aliquis adesse debet, sive secetur pars nostri aliqua, sive avellatur. Indolentia enim illa non sine magna jactura homini potest parari: quippe necesse est ut ibi corpus, ita hic animum plane efferatum esse.

IV. Postulat itaque ratio ut qui sana sunt mente, in talibus casibus neque nullos neque nimios animi motus sentiant: quorum alterum est duri et feri, alterum dissoluti effeminatique animi. Probe rationes subduxit, qui se intra suos fines continet, ac moderate ferre novit quicquid in vita vel jucundum obtingit vel asperum: matureque ita secum

ὅτι καθάπερ ἐν δημοκρατίᾳ κληροῦς ὄντι τῶν ἀρχῶν, καὶ δεῖ λαχόντα μὲν, ἄρχειν, ἀπολαχόντα δὲ, φέρειν ἀνεπαχθῶς τὸν τύχιον, οὕτω καὶ τῇ διανομῇ τ' πραγμάτων ἀνεγκλήτως καὶ πειθηνίως ἕπεσθαι. Τοῦτο γὰρ
F οἱ μὴ δυνάμενοι ποιεῖν, οὐδὲ τὰς εὐπραγίας ἂν εὐφρόνως φέρειν δύναιντο κ' μετρίως. Τῶν μὲν γὰρ καλῶς λεγομένων ἐστὶν ἐν ἐπιθήκης μέρει καὶ τοῦτο,

Μηδ' εὐτύχημα μηδὲν ὧδ' ἔτω μέγα
Ὅ σ' ἐξεπαίρῃ μεῖζον ἢ χρεὼν φρονεῖν·
Μηδ' ἄν τι συμβῇ δυσχερὲς δηλοῦ πάλιν,
Ἀλλ' αὐτὸς αἰεὶ μίμνε, τὴν σαυτοῦ φύσιν
Σώζων βεβαίως ὥστε χρυσὸς ἐν πυρί.

Πεπαιδευμένων γὰρ ὄντι καὶ σωφρόνων ἀνδρῶν, πρός τε
103 τὰς δοκούσας εὐτυχίας τὸν αὐτὸν τρόπον εἶ), καὶ πρὸς τὰς ἀτυχίας γενναίως φυλάξαι τὸ πρέπον. Τῆς γὰρ εὐλογιστίας ἔργον ὄντιν ἢ ὃ φυλάξαι τὸ καιρὸν ὑπαφεδρεύοντα, ἢ διορθώσασθαι γενόμενον, ἢ συστεῖλαι πρὸς τὸ βραχύ-

A. 4. ἢ συστεῖλαι] Exhibui ex Pol. Jannot. C. D. Venet. Voſſ. Requiritur enim quadripartita diſtributio.

conſtituit, ſicut in populari reipublicæ ſtatu ſorte magiſtratus leguntur, ut ſi ea tetigerit te, imperandum, ſi præteriverit, æquo animo ferenda ſit fortuna: ita et rerum humanarum diſpenſationi eſſe obedienter et abſque incuſationibus obtemperandum. Hoc qui præſtare nequeunt, ii ne ſecundas quidem res ferre prudenter moderateque poſſunt. Eſt enim inter alia pulchre dicta et præcepta etiam hoc.

Non ulla res tam proſpera accidat tibi,
Ducas ob hanc juſto ut majores ſpiritus.
Adverſa rurſus animum haud dejiciant tuum.
Fac ſemper idem ſis, ubique firmiter
Naturam, ut aurum in ignibus, ſervans tuam.

Recte enim inſtituti et cordati hominis eſt, neque mutari ob eventum rerum quæ videntur proſperæ, et conſtanti animo decorum in adverſitatibus ſervare. Et boni ratiocinatoris officium hoc eſt, aut præcavere malum ingruens, aut acceptum corrigere et quam minimum redigere, aut toleran-

τατον, ἢ φρασκυάζειν αὐτῷ τὴν ὑπομονὴν ἄρρενα καὶ γενναίαν. Καὶ γὰρ ἡ φύσις σπαρματεύεται τετραχῶς, ἢ κτωμένη ταγαθὰ, ἢ φυλάττουσα, ἢ αὐξουσα, ἢ χρωμένη δεξιῶς. Οὗτοι τῆς φρονήσεως καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν εἰσι κανόνες, οἷς πρὸς ἀμφότερα χρηστέον.

Οὐκ ἔστιν [γὰρ] ὅς τις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ· B

καὶ νὴ Δία,

Τό τοι χρεὼν, οὐκ ἔστι μὴ χρεὼν ποιεῖν.

ε'. Ὥσπερ γὰρ ἐν φυτοῖς ποτὲ μὲν πολυκαρπίαν γίνονται, ποτὲ δ' ἀκαρπίαν, καὶ ἐν ζώοις ποτὲ μὲν πολυγονίαν, ποτὲ δὲ καὶ ἀγονίαν, καὶ ἐν θαλάττῃ εὐδίαν τε καὶ χειμῶνες· οὕτω καὶ ἐν βίῳ πολλαὶ καὶ ποικίλαι περιστάσεις γινόμεναι, πρὸς τὰς ἐναντίας περιάγουσι τοὺς ἀνθρώπους τύχας. Εἰς ἃς ἀναβλέψας ἄν τις οὐκ ἀπεικότως εἴποι,

Οὐκ ἐπὶ πᾶσί σ' ἐφύτευσ' ἀγαθοῖς,
Ἀγάμεμνον, Ἀτρεύς. C
Δεῖ δέ σε χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι.

tia ſeſe maſcula et generoſa inſtruere. Quatuor quippe modis prudentia circa bonum verſatur, aut parans id, aut conſervans, aut augens, aut recte uſurpans: hæ ſunt cum prudentiæ, tum reliquarum virtutum regulæ: quibus in utraque eſt utendum fortuna.

Non vivit, omnia cui contingant proſpera.

et mehercle,

Quod oportet, haud efficies ut ſit non opus.

V. Sicut enim ſtirpes aliquando multos, aliquando nullos fructus ferunt, et animalia copioſos alias, alias nullos procreant fœtus: et in mari tranquillitatis ac tempeſtatum ſunt viciſſitudines: ſic et in vita multæ ac variæ eveniunt circumſtantiæ, quæ homines in diverſos fortunæ caſus trahunt. In quos diſpiciens aliquis, non inepte dixerit,

Non te omnia ad læta genuit,
O Agamemnon, Atreus.
Opus eſt te gaudere, et mœrere:

Θνητὸς γὰρ ἔφυς· κἂν μὴ σὺ θέλῃς,
Τῶν θεῶν οὕτω βουλομένων ἔσῃ.

καὶ τὸ ἐκ τοῦ Μενάνδρου ῥηθέν,

Εἰ γὰρ ἐγένου σὺ Τρόφιμε τῶν πάντων μόνος,
Ὅτ' ἔτικτεν ἡ μήτηρ σε, ἐφ' ᾧ γε διατελεῖν
Πράσσων ἃ βούλει, καὶ διευτυχῶν ἀεὶ,
Καὶ τοῦτο τῶν θεῶν τις ὡμολόγησέ σοι,
Ὀρθῶς ἀγανακτεῖς· ἔξει γὰρ ἐψευσμένος,
Ἀτοπόν τε πεποίηκ'· εἰ δ' ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς νόμοις,
D Ἐφ' οἷς περ ἡμεῖς, ἔσπασας τὸν ἀέρα
Τὸν κοινόν· ἵνα σοι καὶ τραγικώτερον λαλῶ·
Οἰστέον ἄμεινον ταῦτα καὶ λογιστέον.
Τὸ δὲ κεφάλαιον τῶν λόγων, ἄνθρωπος εἶ,
Οὗ μεταβολὴν θᾶττον πρὸς ὕψος, καὶ πάλιν
Ταπεινότητα, ζῶον οὐδὲν λαμβάνει.
Καὶ μάλα δικαίως· ἀσθενέστατον γὰρ ὂν
Φύσει, μεγίστοις οἰκονομεῖται πράγμασιν.
Ὅταν πέσῃ δὲ, πλεῖστα συντρίβει καλά.
Σὺ δ' οὐδ' ὑπερβάλλοντα Τρόφιμ' ἀπώλεσας
I Ἀγαθὰ, τανῦν δ' ἔστι μέτρια καὶ τά σοι κακά.
Ὡς' ἀνὰ μέσον που καὶ τὸ λοιπὸν δὴ φέρε.

D. 3. Οἰστέον κ.τ.λ.] Leviter puto corrigendum: Οἰστέον ἄμεινον ταῦτα, καὶ λοιστέον. Τό δε κεφάλαιον κ. τ. λ. *Melius hæc ferenda, et ſumma ſubducenda eſt rationum, qua colligitur te hominem eſſe.*

E. 1. Ἀγαθὰ, κ.τ.λ.] In hoc verſu καὶ τὰ omittunt Ald. Baſ. Xyl. E. N. Z. Venet. Voſſ. Pariſ. Recepit Steph. nec diſſentiunt reliqui noſtri libri. Grotius in Excerpt. p. 755. ita verſum exhibet Ἀγαθὰ, τὰ νῦν δ' ἔτ' ἔστι μέτριά σοι κακά. Mez. Ἀγαθὰ, τανῦν δὲ μέτρι' ἐστί σοι κακά. Bentlei. Emend. Menandr. p. 99. Ἀγαθὰ τὰ νυνὶ δ' ἔστι μέτριά σοι κακά· quod probo.

E. 2. Ὡς' ἀνὰ μέσον κ.τ.λ.] In hoc verſu δὴ omittunt Ald. Baſ. Xyl. C. D. E. Z. Venet. Voſſ. Perizon. Addunt Pol. Jannot. unde habet Stephanus: nec diſſentiunt reliqui noſtri libri. Grotius I. 1. Ὡς ἀνὰ μέσον που καὶ τὸ νῦν λυποῦν φέρε. Bentlei. Ὡς τἀναμέσον που καὶ τὸ

Mortalis enim natus es: et ut haud velis,
Superi ſic conſtituerunt.

Et Menandri iſta:

Si natus es tu, Trophime, ſolus omnium
Hac lege, partu cum te mater edidit,
Ut ſemper eant tibi res arbitrio tuo,
Felicitatem hanc ſi quis promiſit deum:
Iraſcereris jure: nam mala is fide
Et improbe egiſſet. Sin iiſdem legibus,
Quibus aërem nos ducimus, in lucem es datus
Hanc publicam: tecum ut liquido mage fabuler,
Ferenda ſunt hæc, et putanda rectius.
Summam rei quod continet totius, homo es:
Quo celerius non ullum extollitur animal,
Citiuſve dejectum imo repit in ſolo.
Meritoque ſane: cum ſit enim infirmiſſimus,
Graviſſimus involvit ſe negotiis,
Suaque plurima ruina perdit bona.
Jam tu neque rebus excidiſti illuſtribus,
Mediocre et obtigit tibi infortunium.
Reliqua ergo perfer fortunæ in medio ſitus.

Ἀλλ' ὅμως τοιούτων ὄντων τῶν πραγμάτων, ἔνιοι ἀφ' τοῦ ἀφρονεύεσθαι ὕτως εἰσὶν ἀβέλτεροι καὶ κενοκαρδεῖς, ὥστε μικρὸν ἐπαρθέντες, ἢ ἀφ' χρημάτων πλουσίαν ἄφνουν, ἢ ἀφ' μέγεθος ἀρχῆς, ἢ ἀφ' τινας πολεμαρχίας πολιτικὰς, ἢ ἀφ' τιμὰς καὶ δόξας, ἐπαπειλεῖν τοῖς ἥττοσι καὶ ὑβρίζειν· οὐκ ἐνθυμούμενοι ὅ τ' τύχης ἄστατον καὶ ἀβέβαιον, ἀλλ' ὅτι ῥᾳδίως τὰ ὑψηλὰ γίνεται ταπεινὰ, καὶ χθαμαλὰ πάλιν ὑψοῦται, ταῖς ὀξυῤῥόποις μεθιστάμενα τῆς τύχης μεταβολαῖς. Ζητεῖν οὖν ἐν ἀβεβαίοις βέβαιόν τι, λογιζομένων ὀρθὴ περὶ τῶν πραγμάτων οὐκ ὀρθῶς. F

Τροχοῦ [γὰρ] περιτρέχοντος, ἄλλοθ' ἡτέρα
Ἄψὶς ὑπέρθε γίγνετ', ἄλλοθ' ἡτέρα.

ς'. Κεφάλαιον δὲ πρὸς ἀλυπίαν φάρμακον ὁ λόγος, καὶ ἡ ἀφ' τούτου παρασκευὴ πρὸς πάσας τοῦ βίου μετα-

λοιπὸν εὖ φέρε: *ut intermedium quondam bene tulisti, etiam reliquum bene feras:* quod non probo. Ἀνὰ μέσον, sive ἀνάμεσον, Atticæ elegantiæ adverbium, est *in medio, mediocriter.* Voss. diserte habet ἀνάμεσον. Pro δὴ φέρε, Mez. δεῖ φέρειν. Perizon. exhibet Ὡς' ἂν μέσον πω καὶ τὸν λοιπὸν φέρε. Nil præterea variæ lectionis in codicibus inveni. Ego vel Grotio assentiar, vel legam Ὡς' ἀνάμεσον πω καὶ σὺ τῶν λοιπῶν φέρει: *tu medio loco fortunæ inter reliquos homines versaris; media quadam fortuna uteris.*

Sed tamen cum hic sit rerum humanarum status, nonnulli præ stultitia eo progrediuntur stolidæ atque vanæ jactantiæ, ut cum aut divitiarum magnitudo, aut magistratus sublimitas, aut in republica sessio superiore loco, vel honores aut gloria eos aliquantulum sustulit, minentur etiam et insultent inferioribus, non cogitantes quam instabilis sit et lubrica fortuna, et quam facile sublimia dejiciantur, humiliaque in altum celeribus momentis mutationum fortunæ extollantur. Est vero non recte rationes rerum putantis, firmum aliquid in rebus instabilibus quærere:

Vertente enim rota, pars altera orbitæ
Superior, inferior altera subinde fit.

VI. Ad parandam porro doloris vacuitatem non est certius medicamentum ratione, indeque petita ad omnes vitæ

Σολάς. Χρὴ γὰρ ὃ μόνον ἑαυτὸν θνητὸν εἰδέναι ὄντα τὴν φύσιν, ἀλλὰ καὶ ὅτι θνητῷ σύγκληρός ἐστι βίῳ, καὶ
104 πράγμασι ῥᾳδίως μεθισταμένοις πρὸς τἀναντίον. Ἀνθρώπων γὰρ ὄντως θνητὰ μὲν καὶ ἐφήμερα τὰ σώματα, θνηταὶ δὲ τύχαι καὶ πάθη, καὶ πάντ' ἁπλῶς τὰ κτῆ τὸν βίον· ἅπερ

— οὐκ ἔστι φυγεῖν βροτὸν, οὐδ' ὑπαλύξαι

τοπαρέμπαν. Ἀλλὰ ταρτάρου πυθμένα πέδαις ἀφανέσι σφυρηλάτοις ἀνάγκαις, ὡς φησι Πίνδαρος. Ὅθεν ὀρθῶς ὁ Φαληρεὺς Δημήτριος, εἰπόντος Εὐριπίδου,

Ὁ δ' ὄλβος οὐ βέβαιος· ἀλλ' ἐφήμερος.

Καὶ ὅ τι,

Μικρότατα τὰ σφάλλοντα, καὶ μί' ἡμέρα
Τὰ μὲν καθεῖλεν ὑψόθεν, τὰ δ' ἦρ' ἄνω·

B τὰ μὲν ἄλλα καλῶς ἔφη λέγειν αὐτόν· βέλτιον δ' ἂν εἶχεν ὂν, εἰ μὴ μίαν ἡμέραν, ἀλλὰ σμικρὸν εἶπε χρόνον.

A. 6. πυθμένα πιέζεις] Codices variant. Optime B. πυθμὴν πιέζει σ'.
A. 11. Μικρόταλα τὰ σφάλλοντα] Et hic varie diſſentiunt Codices. Placet Valckenarii correctio, Ὡς μικρὰ τὰ σφάλλοντα· ad Eurip. Phœn. p. 211. Diatrib. p. 177.

mutationes præparatione. Sic enim cuique ſtatuendum eſt, non modo mortalem ſe eſſe, ſed et vitam ſortitum mortalem, reſque facillime in diverſam mutabiles partem. Vere nimirum hominum mortalia ſunt inque diem durantia corpora, et fortunæ affectioneſque caducæ, omniaque in vita fluxa,

Quæ non poſſit homo quiſquam evitare cavendo:

ſed, quod eſt apud Pindarum, *Orci fundum obſcuri calcamus ferreis neceſſitatibus.* Euripidis ſunt hæc:

Non ſunt opes ſtabiles, ſed durant in diem.

Item:

Vel minima nos evertunt: una adeo dies
Dejicere ſumma, extollere infima poſſet.

Hæc omnia recte dicta aiebat Demetrius Phalereus: id tamen rectius habiturum fuiſſe, ſi pro una die momentum temporis dixiſſet.

Κύκλος γὰρ αὐτὸς καρπίμοις τε γῆς φυτοῖς,
Θνητῶν τε γενεᾷ· τοῖς μὲν αὔξεται βίος,
Τῶν δὲ φθίνει τε καὶ διεδέξεται πάλιν.

Ὁ δὲ Πίνδαρος ἐν ἄλλοις,

Τί δέ τις; τί δ' οὔτις;
Σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος,

ἐκφαυλικῶς σφόδρα καὶ φιλοτέχνως ὑποβολῇ χρησάμενος, τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον ἐδήλωσε. Τί γὰρ σκιᾶς ἀσθενέστερον; τὸ δὲ τοιοῦτος ὄναρ οὐδ' ἂν ἐκφράσαι τις ἑτέρῳ δυνηθείη σαφῶς. Τοιοῦτος δ' ἐπομβρίως καὶ ὁ Κράντωρ, παραμυθούμενος ὑπὲρ τῆς τῶν τέκνων τελευτῆς c τὸν Ἱπποκλέα, φησί, Ταῦτα γὰρ πᾶσα ἡ ἀρχαία αὕτη φιλοσοφία λέγει τε καὶ παρακελεύεται· ὧν εἰ δή τι ἄλλο μὴ ἀποδεχόμεθα, τό γε πολλαχῇ τῆς ἐρῳδὸν καὶ δύσκολον τὸν βίον, ἅπαν ἀληθές· καὶ γὰρ εἰ μὴ φύσει τοιοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, ὑπό γε ἡμῶν εἰς τοῦτο ἀφῖκται διαφθορᾶς· ἥτε ἄδηλος αὖτη τύχη πόρρωθεν ἡμῖν καὶ ἔτι ἀπ'

B. 3. Κύκλος γὰρ αὐτὸς] Xyl. dedit ἕρπει pro αὐτὸς, ſine dubio e Stobæo, p. 561. ubi exſtat idem Euripidis fragmentum. Valckenarius Diatrib. p. 6. ἀῦτός. Mox uterque γέννα.
B. 12. ἕτερος] Legendum videtur ἑτέρως, cum Mea.

Redeunt in orbem res generis mortalium,
Telluris inſtar fructuum: atque alii vigent,
Decerpit alios et metit neceſſitas:

Et Pindarus alibi: *Quid eſt eſſe aliquem? quid nullum? Somnium umbræ eſt homo:* aptiſſima ad perſpicuitatem et admodum artificioſa uſus hyperbola vitam hominum depinxit. Quid enim eſt imbecillius umbra? aut quibus verbis ſomnium ejus effari poſſis? Hæc ſecutus eſt etiam Crantor, qui in conſolatione ad Hippoclem, cui liberos mors eripuerat, in hanc ſcripſit ſententiam. *Hæc ergo ſunt quæ univerſa illa vetus philoſophia docet atque præcipit: quæ ſi non omnia admittimus, id ſaltem nimis eſt verum, vitam noſtram multis modis laborioſam eſſe ac difficilem. Quod ſi non ita eſt natura comparatum, certe a nobis ipſis hæc ei invecta eſt corruptela: et incerta iſta fortuna eminus nos ac jam*

ἀρχῆς ἠκολούθηκεν, οὐδ' ἐφ' ἑνὶ ὑγιεῖ· φυομένοις τε μίγνυταί τις ἐν πᾶσι κακοῦ μοῖρα· τὰ γάρ τοι σπέρματα εὐθὺς θνητὰ ὄντα ταύτης κοινωνεῖ τῆς αἰτίας, ἐξ ἧς ἀφυΐα μὲν ψυχῆς, νόσοι τε καὶ κήδεα καὶ μοῖρα θνητὴ ἐκεῖθεν ἡμῖν ἕρπει· τῶ δὴ χάριν ἐτραπόμεθα δεῦρο; ἵν' εἰδείημεν ὅτι καινὸν ἀτυχεῖν οὐδὲν ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ πάντες ταυτὸ πεπόνθαμεν. Ἄσκοπος γάρ ἡ τύχη, φησὶν ὁ Θεόφραστος, καὶ δεινὴ παρελέσθαι τὰ ὠφπεπονημένα, καὶ μεταῤῥίψαι τὴν δοκοῦσαν εὐημερίαν, οὐδένα καιρὸν ἔχουσα τακτόν. Ταῦτα δὲ καὶ ἄλλα τοιαῦτα καὶ καθ' ἑαυτὸν ἑκάστῳ λογίσασθαι ῥᾴδιον, καὶ ἄλλων ἀκοῦσαι παλαιῶν καὶ σοφῶν ἀνδρῶν· ὧν πρῶτος μέν ἐστιν ὁ θεῖος Ὅμηρος, εἰπών,

Οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο.
Οὐ μὲν γάρ ποτε φησὶ κακὸν πείσεσθαι ὀπίσσω,
Ὄφρ' ἀρετὴν παρέχωσι θεοὶ καὶ γένηται ὀρώρῃ·
Ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ λυγρὰ θεοὶ μάκαρες τελέωσι,
Καὶ τὰ φέρει ἀεκαζόμενος τετληότι θυμῷ.

inde ab initio comitata nihil ſanum aut ſalutare nobis infert. Mali quædam fatalis portio omnibus noſtris rebus jam tum admiſcetur cum naſcimur: ipſa ſemina mortalia cum ſint, partem hujus cauſæ ſuſtinent, unde pravitas ingenii, morbi, curæ, aliaque fatalia incommoda mortales inſequuntur. Cur autem eo orationem avertimus? ſcilicet ut intelligamus, novum non eſſe ſi homini infortunium accidat, ſed omnes nos eidem caſui eſſe obnoxios. Improviſa enim eſt, ut Theophraſtus ait, fortuna, habetque magnam vim auferendi quæ nobis labore parta ſunt, et quæ apparet proſperitatem evertendi, neque ulla conſtituta temporis utitur ratione. Hæc et alia id genus facile eſt cuivis et apud animum ſuum reputare, et dicta a priſcis ac ſapientibus viris audire: inter quos princeps divinus Homerus ſic cecinit:

Nil homine in terris infirmius, ætheris aura
Veſcitur, aut perreptat humum: nihil ille malorum
Poſſe ſibi ſperat contingere dum viget, et dum
Permittunt rebus ſuperi gaudere ſecundis:
At poſtquam caſus immittunt numina diros,
Invito tolerat fatalia tum mala corde.

Καὶ,

Τοῖος γὰρ νόος ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
Οἷον ἐπ' ἦμαρ ἄγῃσι πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

Καὶ ἐν ἄλλοις,

Τυδείδη μεγάθυμε τίη γενετὴν ἐρεείνεις;
Οἵη περ φύλλων γενεὴ, τοιήδε καὶ ἀνδρῶν.
Φύλλα, τὰ μέν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δὲ θ' ὕλη
Τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίνεται ὥρη·
Ὣς ἀνδρῶν γενεὴ, ἡ μὲν φύει, ἡ δ' ἀπολήγει.

Ταύτῃ δ' ὅπ καλῶς ἐχρήσατο τῇ εἰκόνι τῦ ἀνθρωπείυ βίυ, δῆλον ἐξ ὧν ἐν ἄλλῳ τόπῳ φησὶν ὅτω,

— βροτῶν δ' ἕνεκα πολεμίζειν
Δειλῶν, οἳ φύλλοισιν ἐοικότες, ἄλλοτε μέντοι
Ζαφλεγέες τελέθουσιν ἀρούρης καρπὸν ἔδοντες,
Ἄλλοτε δὲ φθινύθουσιν ἀκήριοι, οὐδέ τις ἀλκή.

Σιμωνίδης δ' ὁ τῶν μελῶν ποιητὴς, Παυσανίυ τῦ βα- 105
σιλέως τῶν Λακεδαιμονίων μεγαλαυχουμένου συνεχῶς ὑπὲ ταῖς αὐτῦ πράξεσι, καὶ κελεύοντ@ ἐπαγγεῖλαί τι αὐτῷ σοφὸν μεθ' ὑβρεως, συνεὶς αὐθ' τ' ὑφηφανίαν, συνεβούλευε Μεμνῆθαι ὅτι ἄνθρωπός ἐσι. Φίλιππος

Et,

Humanæ talis ſtat enim ſententia menti,
Qualem quotidie lucem ipſe Dieſpiter adfert.

Et alibi:

Quid genus inquiris, Tydide ſtrenue, noſtrum?
Nil ortus noſter foliorum diſtat ab ortu:
Quæ ventus modo fundit humi, modo tempore verno
Multa renaſcuntur ſylvas paſſim per opacas.
Sic hominum pars orta viget, pars deſinit eſſe.

Qua eum imagine humanæ vitæ uſum eſſe pulchre, manifeſtum eſt ex iis quæ alio loco

dixit:

Cur hominum cauſa tecum contendere coner?
Qui foliorum inſtar nati quandoque frequentes
Gratis veſcuntur telluris frugibus: iidem
Diſpereunt quandoque frequentes, robore caſſi:

Simonides poeta lyricus, cum Pauſanias rex Spartanorum continenter ſeſe ob res geſtas jactaret, ipſumque ſubſannans juberet ſibi aliquid ſapienter præcipere, cognita hominis ſuperbia, monuit, ut *ſe hominem eſſe* memoria teneret. Phi-

δ' ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεύς, τριῶν αὐτῷ παραγγελθέντων εὐτυχημάτων ὑφ' ἕνα καιρόν· παρῆν μὲν, ὅτι τεθρίππῳ νενίκηκεν ὀλύμπια· δευτέρα δὲ, ὅτι Παρμενίων ὁ στρατηγὸς μάχῃ Δαρδανεῖς ἐνίκησε· τρίτα δ', ὅτι
B ἄρρεν αὐτῷ παιδίον ἔτεκεν Ὀλυμπιάς· ἀνατείνας εἰς οὐρανὸν τὰς χεῖρας, Ὦ δαίμον, εἶπε, μέτριόν τι τούτοις ἀντίθες ἐλάττωμα· εἰδὼς ὅτι τοῖς μεγάλοις εὐτυχήμασι φθονεῖν πέφυκεν ἡ τύχη. Θηραμένης δὲ ὁ γενόμενος Ἀθηναίοις τῶν τριάκοντα τυράννων, συμπεσούσης τῆς οἰκίας ἐν ᾗ μετὰ πλειόνων ἐδείπνει, μόνος σωθεὶς, καὶ παρὰ πάντων εὐδαιμονιζόμενος, ἀναφωνήσας μεγάλῃ τῇ φωνῇ, Ὦ τύχη, εἶπεν, εἰς τίνα με καιρὸν ἆρα φυλάττεις; μεθ' οὗ πολὺ δὲ χρόνον καταβληθεὶς ὑπὸ τῶν συντυράννων ἐτελεύτησεν.

ζ'. Ὑπερφυῶς δὲ φαίνεται περὶ τὴν ἀδαμαντίαν ὁ ποιητὴς εὐδοκιμεῖν, ποιήσας τὸν Ἀχιλλέα λέγοντα

A. 8. τεθρίππῳ] Sic A. B. C. D. E. Voſſ. Perizon. Xyl. Reliqui et vulgo τεθρίπποιν.

B. 9. καταχρεβλωθεὶς] Non cum hiſtoria, cognita quidem, convenit. Forte verius fuerat καταχασιασθεὶς, *ab adverſaria factione oppreſſus.*

lippus Macedonum rex, cum eodem tempore tres lætos accepiſſet nuncios: unum, quod quadrigæ ipſius Olympia viciſſent: alterum, quod legatus ipſius Parmenio pugna Dardanos ſuperaſſet: tertium, quod uxor Olympias marem ipſi peperiſſet: manibus ad cœlum intentis, O fortuna, inquit, modico iſthæc compenſa damno: ſcilicet intelligens ſolere fortunam magnis invidere proſperitatibus. Theramenes, unus de triginta Athenienſium tyrannis, cum collapſa domo in qua cum aliis compluribus cœnabat, ſolus evaſiſſet mortem, multique eo nomine ipſum beatum prædicarent, magna voce exclamavit, O fortuna, cuinam me reſervas occaſioni? ac non multo poſt tempore excruciatus tormentis juſſu collegarum e vita deceſſit.

VII. Sed ſingularem laudem videtur commeruiſſe Homerus, qui Achillem introducit his verbis utentem ad Priamum, ad ſe redimendi Hec-

πρὸς τὸν Πρίαμον ἥκοντα ὑπὲρ λύτρων τοῦ Ἕκτορος, C ταυτί,

Ἀλλ' ἄγε δὴ κατ' ἄρ' ἕζευ ἐπὶ θρόνου· ἄλγεα δ' ἔμπης
Ἐν θυμῷ κατακεῖσθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ.
Οὐ γάρ τις πρῆξις πέλεται κρυεροῖο γόοιο.
Ὣς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι
Ζώειν ἀχνυμένοις· αὐτοὶ δέ τ' ἀκηδέες εἰσί.
Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει.
Δώρων οἷα δίδωσι, κακῶν, ἕτερος δὲ ἑάων.
ὯΙι μὲν καμμίξας δώῃ Ζεὺς τερπικέραυνος,
Ἄλλοτε μέν τε κακῷ ὅγε κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ· D
ὯΙι δέ κε τῶν λυγρῶν δώῃ, λωβητὸν ἔθηκε,
Καὶ ἑ κακὴ βούβρωσις ἐπὶ χθόνα δῖαν ἐλαύνει·
Φοιτᾷ δ' οὔτε θεοῖσι τετιμένος, οὔτε βροτοῖσιν.

Ὁ δὲ μὴ τοῦτον καὶ τῇ δόξῃ καὶ τῷ χρόνῳ, καίτοι τῶν μουσῶν ἀναγορεύων ἑαυτὸν μαθητὴν Ἡσίοδος, καὶ οὗτος ἐν πίθῳ καθείρξας τὰ κακά, τὴν Πανδώραν ἀνοίξασαν ἀποφαίνει σκεδάσαι τὸ πλῆθος ὑπὲρ πᾶσαν γῆν καὶ θάλατταν· λέγων ὧδε,

Ἀλλὰ γυνὴ χείρεσσι πίθου μέγα πῶμ' ἀφελοῦσα
Ἐσκέδασ'· ἀνθρώποισι δὲ μήδετο κήδεα λυγρά. E
Μούνη δ' αὐτόθι ἐλπὶς ἐν ἀῤῥήκτοισι δόμοισιν,
Ἔνδον ἔμεινε πίθου ὑπὸ χείλεσιν, οὐδὲ θύραζε

torei cadaveris gratia profectum:

Nunc ſolio, Trojane, ſede: triſteſque dolorem
Quantumvis mœſti ſac alto corde premamus:
Nil etenim gelidis ploratibus efficiemus.
Hanc miſero ſortem ſuperi injunxere, malorum
Expertes, hominum generi: nam dolia in ipſo
Limine cœleſtis primo duo ſunt poſita aulæ,
Unde duum generum Jupiter mortalibus effert
Munera: in hoc bona ſunt, adverſa recondita in illo:
Cui commixta Tonans depromit dona, fruetur
Nonnunquam adverſis, rebus quandoque ſecundis.
Sed cui ſola dedit de diro triſtia vaſe,
Is miſer eſt, neque diis, hominum nec amabilis ulli,
In terraque ſuos lugubriter exigit annos.

Proximus ab hoc gloria et tempore, ac qui ſe Muſarum profiteretur diſcipulum Heſiodus, incluſa dolio mala ipſe etiam fingit: quo aperto Pandora omne genus malorum per maria ac terras diſſeminaverit:

Illa cadi tegmen manibus dimovit, et una
Perniciem immiſit miſeris mortalibus atram.
Conſedit ſub ſupremis ſpes unica labris,
Nec volucri niſu vacuas exivit in auras,

Ἐξέπλη· πρόσθεν γὰρ ἐπέμβαλε πῶμα πίθοιο.
Ἄλλα δὲ μυρία λυγρὰ καὶ ἀνθρώπους ἀλάληται.
Πλείη μὲν γὰρ γαῖα κακῶν, πλείη δὲ θάλασσα.
Νοῦσοι δ' ἀνθρώποισιν ἐφήμεροι, αἱ δ' ἐπὶ νυκτὶ
Αὐτόματοι φοιτῶσι, κακὰ θνητοῖσι φέρουσαι
Σιγῇ· ἐπεὶ φωνὴν ἐξείλετο μητιέτα Ζεύς.

ή. Ἀπηρτημένως δὲ τούτοις ὁ κωμικὸς, ὅπ τῶν F δυσπαθούντων ὅπ ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς ταυτὶ λέγ,

Εἰ τὰ δάκρυ' ἡμῖν τῶν κακῶν ἦν φάρμακον,
Αἰεί θ' ὁ κλαύσας τοῦ πονεῖν ἐπαύετο,
Ἠλλαττόμεσθ' ἂν δάκρυα, δόντες χρυσίον.
Νῦν δ' οἱ προσέχει τὰ πράγματ' οὐδ' ἀποβλέπει
Εἰς ταῦτα, δέσποτ', ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ὁδὸν,
Ἐάν τε κλαίῃς, ἄν τε μὴ, πορεύσεται.
Τί οὖν πλέον ποιοῦμεν; Οὐθέν· ἡ λύπη δ' ἔχει
Ὥσπερ τὰ δένδρα τοῦτο καρπὸν, τὰ δάκρυα·

Ὁ δὲ Δαμοθούμηθ τὴν Δανάην δυσπενθοῦσαν Δίκτυς φησὶ,

Δοκεῖς τὸν ᾅδην σῶν τι φροντίζειν γόων,
Καὶ παῖδ' ἀνήσειν τὸν σὸν, εἰ θέλοις γένειν;
Παῦσαι· βλέπουσα δ' εἰς τὰ τ πέλας κακὰ,

E. 10. Ἀπηρτημένως] Dedi ex A. E. N. Jannot. i. e. *bis conſequenter.* Vulgo Ἀπηρτημένος quod accurate redditum exſtat a Xylandro in Verſione.

Cum Pandora cado prius obderet improba tegmen.
Aſt aliæ peſtes diræ, numeroque carentes
Per genus humanum, poſtquam erupere, vagantur.
Plena malis tellus, plenum eſt pelagusque malorum.
Invadunt homines morbi noctuque, dieque,
Ultro obrepentes, et triſtia damna ferentes,
Idque (etenim Jupiter privavit voce) ſilentes.

VIII. Ab his pendet Comicus, de iis qui hujuſmodi caſus gravius ferunt, in hanc ſcribens ſententiam:

Jam ſi mederentur noſtris lachrymæ malis,
Finemque ploratus dolori ponerent,
Auro redemptis uteremur lachrymis.
Nunc res eas, here, nil curant mortalium,
Nihil his moventur, eadem ſed pergunt via,
Seu tu fleas, ſeu ſicca ſerves lumina.
Quid ergo proficiemus? nil: ſed habet dolor
Hunc, arboris inſtar, fructum, nempe lachrymas.

Dictys quoque conſolans Danaen nimio luctui indulgentem, ita loquitur:

Putaſne Ditem luctibus flecti tuis?
Natum remiſſurumve tibi ob gemitus tuum?
Deſine: intuenſque aliorum in infortunia

Ῥᾴων γένοι' ἂν, εἰ λογίζεσθαι θέλοις
Ὅσοί τε δεσμοῖς ἐκμεμόχθηνται βροτῶν,
Ὅσοί τε γηράσκουσιν ὀρφανοὶ τέκνων,
Τούς τ' ἐκ μεγίστης ὀλβίας τυραννίδος,
Τὸ μηδὲν ὄντας· ταῦτά σε σκοπεῖν χρεών. B

κελεύει γὰρ αὐτὴν ἐνθυμεῖσθαι τὰ τῶν ἴσα καὶ μείζω δυστυχούντων, ὡς ἐσομένην ἐλαφροτέραν.

Θ'. Ἐνταῦθα γὰρ ἄν τις ἐλκύσαι καὶ τὴν τοῦ Σωκράτους φωνὴν, τὴν οἰομένην, εἰ συνεισενέγκαιμεν εἰς ὃ κοινὸν τὰς ἀλυκίας, ὥστε διελέσθαι ὃ ἴσον ἕκαστον, ἀσμένως ἂν τοὺς πλείους τὰς αὑτῶν λαβόντας ἀπελθεῖν. Ἐχρήσατο δὲ τῇ τοιαύτῃ ἀγωγῇ καὶ Ἀντίμαχος ὁ ποιητής· ἀποθανούσης γὰρ τῆς γυναικὸς αὐτῷ Λύδης, ἣν ἐπὶ μᾶλλον ἐφιλοτόργως εἶχε, παραμύθιον τῆς λύπης αὐτῷ ἐποίησε τὴν ἐλεγείαν τὴν καλουμένην Λύδην, ἐξαριθμησάμενος τὰς ἡρωϊκὰς συμφορὰς, τοῖς ἀλλοτρίοις κακοῖς ἐλάττω C

A. 8. ἐκμεμόχθηνται] Sic omnes libri noſtri. Mez. corrigit ἐκμεμόχληνται. Bentleius ἐμμεμόχληνται, vel δεσμοῖσι μεμοχλεῦνται, Ep. ad. Mill. p. 15.

B. 2. ἴσα] Ald. Baſ. Xyl. male ἥσσω. Vulgatum Stephanus recepit ex Jannot. Pol. et forte aliis; nam noſtri omnes cum vulgata conſentiunt.

B. 5. εἰ συνεισενέγκαιμεν] Hoc dedimus ex B. D. Z. pro vulgato δεῖν συνεισενέγκαι μέν.

Solare mentem: fiet hoc, ſi cogites
In vinculis quam multi homines mortem obierint,
Quam liberis orbi multi conſenuerint,
Vel ex tyrannide ampla in infimum ordinem
Fuerint redacti: cogitanda hæc ſunt tibi.

Jubet eam conſiderare et minora et majora adverſa perpeſſorum caſus, ut animum inde ægritudine levet.

IX. Atque huc pertinet etiam Socratis ſententia, qui cenſuit, ſi in unum congeremus noſtras adverſitates, ea conditione ut æqualem inde quiſque portionem auferret, pleroſque libenter receptis quas attuliſſent abituros. Hoc genere animum demulcendi uſus eſt etiam Antimachus poeta: cum enim morte amiſiſſet Lyden uxorem ſuam, quam admodum charam habuerat, leniendi doloris cauſa elegiam ſcripſit Lyden nomine, in qua enumeratis heroicis calamitatibus, alienorum

τὼ ἑαυτῦ ποιῶν λύπιω. Ὥστε καταφανὲς εἶναι ὅτι ὁ παραμυθούμενος τὸν λυπούμενον, καὶ δεικνύων κοινὸν καὶ πολλῶν τὸ συμβεβηκὸς, οὐκ ἂν καὶ ἑτέρους συμβεβηκότων ἐλάττονα τὼ δόξαν τῦ λελυπημένω μεθίστησι, καὶ τοιαύτω τινὰ ἐμποιεῖ πίστιν αὐτῷ, ὅτι καὶ ἔλαττον ἢ ἡλίκον ᾤετο τὸ συμβεβηκός ἐστιν.

ι'. Ὁ δ' Αἰσχύλος καλῶς ἔοικεν ὑποπλήττειν τοῖς νομίζουσι τὸν θάνατον εἶναι κακὸν, λέγων ὧδε,

Ὡς οὐ δικαίως θάνατον ἔχθονται βροτοὶ,
Ὅσπερ μέγιστον ἴαμα τῶν πολλῶν κακῶν,

Τοῦτον γὰρ ἀπεμιμήσατο καὶ ὁ εἰπών,

D Ὦ θάνατε παιὰν ἰατρὸς μόλοις.
Λιμὴν γὰρ ὄντως αἰδας ἀν' αἶαν.

Μέγα γὰρ ἐστὶ τὸ μὴ πείσματος τεθαρρηκότως εἰπεῖν,

Τίς δ' ἐστὶ δοῦλος, τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν;

Καὶ

Ἄδην δ' ἔχων βοηθὸν, οὐ τρέμω σκιάς·

D. 2. ἀν' αἶαν] Legendum ἀνιᾶν, ut corrigit Mez. quocum conſentit Ruhnkenius ad Longin. p. 139.

malorum commemoratione ſuum mœrorem detereret: ut ſatis evidens ſit, eum qui conſolatur lugentem, oſtenditque caſum hunc ei cum multis eſſe communem, his quæ aliis eveniſſe demonſtrat commemorandis, opinionem ægri de ſua calamitate diminuere, fidemque ei facere, non eſſe tantum quantum videbatur incommodum.

X. Æſchylus quoque recte videtur increpare eos qui mortem malum putant, ita pronuntians:

Injuria mors inviſa eſt mortalibus,
Summum malorum plurimorum remedium.

Eumque imitatus is eſt, cujus hæc ſunt:

O mors veni, noſtris certus medicus malis,
Qui portus humanis es tempeſtatibus.

Magnum enim eſt confidenter poſſe dicere,

Quis ſervus eſt qui mortem non meditatus eſt?

et hoc,

Orco adjuvante non umbris ego terreor.

Τί γὰρ τὸ χαλεπόν ἐστι καὶ τὸ δυσανιῶν καὶ ὀλίγου τεθνάναι; Τὰ δὲ τοῦ θανάτου μήποτε καὶ λίαν ὄντα ἡμῖν συνήθη καὶ συμφυῆ, πάλιν οὐκ οἶδ' ὅπως δυσαλγῆ δοκεῖ εἶναι. Τί γὰρ θαυμαστὸν εἰ τὸ τμητὸν τέτμηται, εἰ τὸ τηκτὸν τέτηκται, εἰ τὸ καυστὸν κέκαυται, εἰ τὸ φθαρτὸν ἔφθαρται; Πότε γὰρ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς οὐκ ἔστιν ὁ θάνατος; Καὶ, ἣ φησιν Ἡράκλειτος, ταυτότ' ἔνι ζῶν E
καὶ τεθνηκός, καὶ τὸ ἐγρηγορὸς καὶ τὸ καθεῦδον, καὶ νέον καὶ γεραιόν· τάδε γὰρ μεταπεσόντα, ἐκεῖνά ἐστι, κἀκεῖνα πάλιν μεταπεσόντα, ταῦτα. Ὡς δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ δυνατάι τις πλάττων ζῶα συγχεῖν, καὶ πάλιν πλάττειν καὶ συγχεῖν, καὶ τοῦτο ἐν παρ' ἓν ποιεῖν ἀλλαλείπως· οὕτω καὶ ἡ φύσις ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης πάλαι μὲν τοὺς προγόνους ἡμῶν ἀνέσχεν, εἶτα συνεχεῖς αὐτοῖς ἐγέννησε τοὺς πατέρας, εἶτα ἡμᾶς, εἶτ' ἄλλους ἐπ' ἄλλοις F
ἀναχυκλήσει. Καὶ ὁ τῆς γενέσεως ποταμὸς οὗτος ἐνδε-

E. 1. ταυτότ'] Melius forte ταυτόγ' quod habent C. D. Z. Perizon. Plura de hoc dicto in Animadverſionibus.

Quid habet tandem mors ita difficile, aut quod adeo moleſtum eſſe debeat? neſcio enim qui fiat, quod cum adeo cognata nobis ſit et familiaris, tamen doloris plena videatur. Quid vero admirationis meretur res, ſi ſciſſum eſt quod erat natura ſciſſile, aut liquatum quod liquabile, aut crematum quod uſtile, ſi periit quod erat ita natum ut interire poſſet? Quando enim non ineſt in nobis mors? cum ut ita Heraclitus, *idem ſit vivum ac mortuum, vigilans et dormiens, adoleſcens et decrepitum: quia hæc in illa, viciſſimque mutentur.* Sicut qui argillam tractat, fingere ex ea animalis formam poteſt, rurſumque diffingere, iterumque ac quoties libet perpetuo vices iſtas repetere: ſic etiam natura ex eadem materia olim avos noſtros, poſtea patres protulit, deinde nos, ac deinceps alios ex aliis evolvet: ac fluvius ille ortus noſtri abſque intermiſſione labens nunquam

λεχῶς ῥέων οὔ ποτε φήσεται, ϗ πάλιν ἐξ ἐναντίας αὖ ὁ τῆς φθορᾶς εἴτε Ἀχέρων, εἴτε Κωκυτὸς καλούμενος ὑπὸ τῶν ποιητῶν. Ἡ πρώτη οὖν αἰτία ἡ δείξασα ἡμῖν τὸ τῆ ἡλίου φῶς, ἡ αὐτὴ ϗ τὸν ζοφερὸν ἅδην ἄγει. Καὶ μήποτε τῶδε εἰκὼν ἦ ὁ περὶ ἡμᾶς ἀὴρ, ἐν παρ' ἓν ἡμέραν ϗ νύκτα ποιῶν, ἐπαγωγὰς ζωῆς τε ϗ θανάτου, ϗ ὕπνου ϗ ἐγρηγόρσεως. Διὸ ϗ μοιρίδιον χρέος εἶναι λέγεται τὸ ζῆν, ὡς ἀποδοθησόμενον ὃ ἐδανείσαντο ἡμῶν
107 οἱ πρόπατορες· ὃ δὴ ϗ εὐκόλως καὶ ἀγενάκτως, ὅταν ὁ δανείσας ἀπαιτῇ· εὐγνωμονέστατοι γὰρ ἂν οὕτω φανείημεν.

ια'. Οἶμαι δὲ ϗ τὴν φύσιν ὁρῶσαν τό, τε ἄστατον ϗ βραχυχρόνιον τοῦ βίου, ἄδηλον ποιῆσαι τὴν τοῦ θανάτου προθεσμίαν· τοῦτο γὰρ ἦν ἄμεινον. Εἰ γὰρ προήδειμεν, κἂν προεξετήκοντό τινες ταῖς λύπαις, ϗ πρὶν ἀποθανεῖν, ἐτεθνήκεσαν. Ὅρα δὲ ϗ τοῦ βίου τὸ ὀδυνηρὸν, ϗ τὸ πολλαῖς φροντίσιν ἐπίωτλημένον, ἃς εἰ

subsistet, sicut et interitus flumen hujus contrarium, sive is Acheron est, sive Cocytus a poetis appellatus. Prima ergo causa, quæ nobis Solis ostendit jubar, eadem ad caliginosum orcum adducit. Ac mihi imaginem ejus rei præbere videtur aër quo circundamur, alternis vicibus diem ac noctem præstans, inducensque vitam et mortem, somnum et vigiliam. Hac de causa etiam vita dicitur fatale esse debitum, quod contraxerint majores nostri, sitque a nobis persolvendum: quod est faciundum æquo animo et citra gemitus, ubi creditor repetet: hac enim ratione summam modestiam præstabimus.

XI. Existimo autem naturam, quod confusionem et brevitatem vitæ haberet cognitam, voluisse nobis terminum vitæ præstitutum esse ignotum: est enim hoc in rem nostram. Nam si prænosse-mus, multi profecto immaturis luctibus contabescerent, mortemque morte anteverterent. Jam hoc dispice, quot molestiis et curis vita nostra inundetur: quas si enumerare

βουλόμεθα καταριθμεῖσθαι, λίαν ἂν αὖ καταγνοίημεν· ἐπαληθεύσαιμεν δὲ καὶ τὴν παρ' αὐτοῖς κρατοῦσαν δόξαν, ὡς ἄρα κρεῖττόν ἐστι τὸ τεθνάναι τοῦ ζῆν. Ὁ μὲν οὖν Σιμωνίδης,

Ἀνθρώπων (φησὶν) ὀλίζον μὲν κάρτος, ἄπρακτοι δὲ μελεδῶνες· B
Αἰῶνι δὲ παύρῳ, πόνος ἀμφὶ πόνῳ.
Ὁ δ' ἄφυκτος ὁμῶς ἐπικρέμαται θάνατος·
Κείνου γὰρ ἴσον λάχον μέρος
Οἵ τ' ἀγαθοὶ ὅσις τε κακός.

Πίνδαρος δέ,

Ἓν παρ' ἐσθλὸν σύν
Δυο πήματα δαίνυνται βροτοῖς
Ἀθάνατοι· τὰ μὲν ὤν
Οὐ δύνανται νήπιοι κόσμῳ φέρειν.

Σοφοκλῆς δέ,

Σὺ δ' ἄνδρα θνητὸν, εἰ κατέφθιτο, γένεις,
Εἰδὼς τὸ μέλλον οὐδὲν εἰ κέρδος φέρει;

Εὐριπίδης δέ,

Τὰ θνητὰ πράγματ' οἶδας ἥν ἔχει φύσιν;
Δοκῶ μὲν οὔ· πόθεν γάρ; Ἀλλ' ἄκουέ μου. C

B. 3. ἄφυκτος ὁμῶς] Ita Stephanus recepit ex Pol. et Jannot. quibuſcum conſentiunt ſeptem ex decem noſtris codicibus. Tres reliqui fere conſentiunt cum Ald. Baſ. Xyl. ἄφυκτ' ὠμός.

B. 6. Πίνδαρος] Pyth. III, 145. unde hunc locum meliorem exhibuit Xylander, excepto δαίνυνται pro δαίονται. Pro τὰ μὲν ὤν omnes noſtri libri τὰ μένειν. Βροτοῖς eſt in Ald. Baſ. Xyl. A. E. Voſſ. male a Stephano mutatum in βροτοὶ, credo ex Jannotiano libro, qui ita habet.

inſtitueremus, valde equidem culparemus eam, et ſententiam quæ apud quoſdam obtinet, confirmaremus, qua mors vita potior ſtatuitur. Simonides ea de re ſic eſt commentatus:

Hominum eſt exile robur,
Curæ plerumque inanes:
Breve vitæ tempus urgent
Alii ex aliis labores,
Inevitabiliſque Mortis crudele fatum,
Sorte æqua deſtinatum
Juxta bonis maliſque.

Pindarus autem ſic:

Semper uni ſunt duo
Bono mala a diis annexa ſummis,
Ferre quæ ſtulti probe nequeunt.

Sophocles vero:

Mortalis eſt quod abolitus, hoc tu gemis,
Ignarus an futura quid lucri adferant?

Euripides autem:

Natura quæ ſit rebus humanis tenes?
Non certe opinor: unde enim? ſic accipe:

Βροτοῖς ἅπασι καταθανεῖν ὀφείλεται,
Κοὐκ ἔστιν αὐτῶν ὅστις ἐξεπίσταται
Τὴν αὔριον μέλλουσαν εἰ βιώσεται.
Τὸ τ' τύχης γὰρ ἀφανὲς οἴ προβήσεται.

Τοιούτου δὲ τοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπων ὄντος οἷον ἔτοί φασι, πῶς οὐκ εὐδαιμονίζειν μᾶλλον χρησόμεθα τοὺς ἀπολυθέντας τῆς ἐν αὐτῷ λατρείας, ἢ κατοικτείρειν τε καὶ θρηνεῖν, ὅπερ οἱ πολλοὶ δρῶσι δι' ἀμαθίαν;

D ιβ'. Ὁ δὲ Σωκράτης τοῦτο παραπλήσιον ἔλεγεν εἶναι τὸν θάνατον ἤτοι τῷ βαθυτάτῳ ὕπνῳ, ἢ ἀποδημίᾳ μακρᾷ καὶ πολυχρονίῳ, ἢ τρίτον φθορᾷ τινὶ καὶ ἀφανισμῷ τοῦ τε σώματος καὶ τῆς ψυχῆς· καθ' οὐδὲν δὲ τούτων κακὸν εἶναι. Καὶ καθ' ἕκαστον ἐπεπόρευτο· καὶ πρῶτον τῷ πρώτῳ. Εἰ γὰρ δὴ ὕπνος τίς ἐστιν ὁ θάνατος, καὶ τοῖς τοὺς καθεύδοντας μηδὲν ἐστὶ κακόν, δῆλον ὡς οὐδὲ τοῖς τοὺς τετελευτηκόσιν εἴη ἄν τι κακόν. Ἀλλὰ μήν γ' ὅτι ἥδιστός ἐστιν ὁ βαθύτατος, τί δεῖ καὶ λέγειν; αὐτὸ γὰρ τὸ πρᾶγμα φανερόν ἐστι πᾶσιν ἀνθρώποις· μαρτυρεῖ δὲ καὶ Ὅμηρος ἐπ' αὐτῷ λέγων,

Mortalibus mors imminet certa omnibus,
Nec ullus eſt eorum qui certo ſciat
Victurus an ſit lucem porro craſtinam:
Nam quo ſit evaſura fortuna haud li-
quet.

Cum ergo talis ſit vita hominum, qualem iſti tradunt, cur non eorum potius laudemus fortunas, qui ejus obeundis muneribus liberati ſunt, quam miſeremur ac deploremus eos, ut quorundam fert inſcitia?

XII. Socrates mortem perſimilem aiebat eſſe vel profundiſſimo ſomno, vel peregrinationi longinquæ ac diuturnæ, vel utique abolitioni animi juxta et corporis: quæ ſingula deinde examinans, mortem harum rationum nulla malam fieri oſtendit. Primum ſi ſomnus quidam eſt mors, dormientibus autem male non eſt, conſtat ne cum mortuis quidem male agi. Quid autem attinet diſſerere ſomnum eum eſſe ſuaviſſimum qui eſt altiſſimus? cum omnibus hoc ſit notum hominibus. Teſtatur hoc etiam Homerus:

Νήγρετος, ἥδιστος, θανάτῳ ἄγχιστα ἐοικώς.

Ἀλλαχοῦ δὲ καὶ ταῦτα λέγει, E

Ἔνθ' ὕπνῳ ξύμβλητο κασιγνήτῳ θανάτοιο.

Καὶ,

Ὕπνῳ καὶ θανάτῳ διδυμάοσιν,

ὄψει τὴν ὁμοιότητα αὐτῶν δηλῶν· τὰ γὰρ δίδυμα τὴν ὁμοιότητα μάλιστα παρεμφαίνει. Πάλιν τέ που φησὶ τὸν θάνατον εἶναι χάλκεον ὕπνον, τὴν ἀναισθησίαν ἡμᾶς διδάξαι πειρώμενος. Οὐκ ἀμούσως δ' ἔδοξεν ἀποφήνασθαι οὐδ' ὁ εἰπὼν τὸν ὕπνον τὰ μικρὰ τῶν θανάτου μυστήρια· προμύησις γὰρ ὄντως ἐστὶ τοῦ θανάτου ὁ ὕπνος. Πάνυ δὲ σοφῶς καὶ ὁ κυνικὸς Διογένης κατενεχθεὶς εἰς ὕπνον, F καὶ μέλλων ἐκλείπειν τὸν βίον, διεγείραντος αὐτὸν τοῦ ἰατροῦ, καὶ πυθομένου μή τι περὶ αὐτὸν εἴη χαλεπόν, Οὐδέν, ἔφη, ὁ γὰρ ἀδελφὸς τὸν ἀδελφὸν προλαμβάνει, ὁ ὕπνος τὸν θάνατον.

ιγ'. Εἴγε μὲν ἀποδημίᾳ προέοικεν ὁ θάνατος, οὐδ' ὅπως ἐστὶ κακόν· μή ποτε δὲ καὶ τοὐναντίον, ἀγαθόν.

Dulcis et alta quies, placidæque ſimillima morti.

Et,

Hic fratrem lethi convenit ſedula ſomnum.

Et,

Mortemque et ſomnum geminos:

quaſi oculis ingerens eorum ſimilitudinem, quod gemelli maxime exprimunt. Alibi etiam mortem ſomnum vocat ferreum, conans docere nos, in morte nullum eſſe ſenſum. Neque inſcite pronunciavit hac de re, quicunque verſiculi autor eſt:

Nam parva mortis ſomnus eſt myſteria.

ſomno enim vere initiamur morti. Sapienter etiam Cynicus ille Diogenes, cum ante exitum vitæ obruiſſet ipſum ſomnus, medicuſque excitaſſet et an gravius aliquid accidiſſet quæreret: reſpondit, nihil eſſe mali, fratrem enim fratri antevertere, ſomnum morti.

XIII. Quod ſi peregrinationi ſimilis eſt mors, ne hac quidem ratione malum eſt, immo autem bonum potius. Bea-

Τὸ γὰρ μὴ δεδουλῶσθαι σαρκὶ καὶ τοῖς πάθεσι ταύτης ἀφῆναι, ὑφ' ὧν καταστώμεθος ὁ νοῦς, τῆς ὄντως ἀνα-
108 πίμπλαται φλυαρίας, εὐδαιμόν τι καὶ μακάριον. Μυρίας γὰρ, φησὶν, ἡμῖν, ὁ Πλάτων, ἀσχολίας παρέχει τὸ σῶμα διὰ τὴν ἀναγκαίαν τροφήν· ἔτι δὲ ἐάν τινες νόσοι προσπέσωσιν, ἐμποδίζουσιν ἡμῖν τὴν τοῦ ὄντος θήραν· ἐρώτων δὲ, καὶ ἐπιθυμιῶν, καὶ φόβων, καὶ εἰδώλων παντοδαπῶν, καὶ φλυαρίας ἐμπίπλησιν ἡμᾶς· ὥστε τὸ λεγόμενον ὡς ἀληθῶς τῷ ὄντι ἐν αὐτῷ, οὐδὲ φρονῆσαι ἡμῖν ἐγγίνεται οὐδέποτε οὐδέν· καὶ γὰρ πολέμους καὶ στάσεις καὶ μάχας οὐδὲν ἄλλο παρέχει ἢ τὸ σῶμα, καὶ αἱ ἀπὸ τούτου ἐπιθυμίαι· διὰ γὰρ τὴν τῶν χρημάτων κτῆσιν πάντες οἱ πόλεμοι ἐγγίνονται· τὰ δὲ χρήματα
B ἀναγκαζόμεθα κτᾶσθαι διὰ τὸ σῶμα, δουλεύοντες τῇ τούτου θεραπείᾳ· καὶ ἐκ τούτου ἀσχολίαν ἄγομεν φιλοσοφίας περὶ διὰ ταῦτα πάντα· τὸ δ' ἔσχατον πάντων, ὅτι ἐάν τις ἡμῖν καὶ σχολὴν γένηται ἀπ' αὐτοῦ, καὶ τραπώμεθα πρὸς τὸ σκοπεῖν τι, ἐν ταῖς ζητήσεσι πανταχοῦ παρα-

tum enim est liberari a servitute carnis, et affectionibus eam comitantibus, quæ mentem occupant, ac stultitia humana implent. "Innumeras," inquit Plato, "nobis facessit "molestias corpus ob victus "sui necessitatem: quod si "præterea morbi aliqui incidunt, ii impediunt veri contemplationem: ad hæc amoribus, cupiditatitibus, timoribus, omnisque generis simulachris et vanitate nos "opplet, ut revera eveniat, "quod ille dixit, nos nihil unquam sapere posse. Bella "enim, seditiones, et pugnas "nulla alia res excitat quam "corpus et ejus cupiditates: "ob parandas enim opes omnia sunt bella: opes autem "cogimur parare propter corpus cui servimus curando: "qua re occupati philosophiæ "vacare non possumus. Idque extremum est, quod etiam nactos aliquid otii, et "ad considerandam veritatem "conversos ubique corpus in-

πίπτον, θόρυβον παρέχει καὶ ταραχὴν, καὶ ἐκπλήττει ὥστε μὴ δύασθαι ὑπ' αὐτῆς καθορᾶν τἀληθές· ἀλλὰ τῷ ὄντι ἡμῖν δέδειχε ὅτι εἰ μέλλομέν ποτε καθαρῶς τι εἴσεσθαι, ἀπαλλακτέον αὐτῆς, καὶ αὐτῇ τῇ ψυχῇ θεατέον αὐτὰ τὰ πράγματα· καὶ τότε, ὡς ἔοικεν, ἡμῖν ἔσται οὗ ἐπιθυμοῦμεν, οὗ φαμὲν ἔρωτα εἶναι φρονήσεως, ἐπειδὰν c τελευτήσωμεν, ὡς ὁ λόγος σημαίνει, ζῶσι δὲ οὔ· εἰ γὰρ μὴ οἷόν τε μετὰ τοῦ σώματος μηδὲν καθαρῶς γνῶναι, δυοῖν τὸ ἕτερον, ἢ ἀδαμοῦ ἐστι κτήσασθαι τὸ εἰδέναι, ἢ τελευτήσασι· τότε γὰρ αὐτὴ καθ' αὑτὴν ἔσται ἡ ψυχὴ χωρὶς τοῦ σώματος, πρότερον δ' οὔ· καὶ ἐν ᾧ ἂν ζῶμεν, οὕτως, ὡς ἔοικεν, ἐγγυτάτω ἐσόμεθα τοῦ εἰδέναι, ἐὰν ὅτι μάλιστα μηδὲν ὁμιλῶμεν τῷ σώματι, μηδὲ κοινωνῶμεν, ὅτι μὴ πᾶσα ἀνάγκη, μηδὲ ἀναπιμπλώμεθα τῆς τοῦ

C. 1. ἔρωτα εἶναι φρονήσεως] Pro ἔρωτα in exemplis Platonis Phædon. p. 66. E. est ἐρᾶται, in qua voce omnes noſtri libri mire variant. Iidem omnes cum Ald. Baſ. Xyl. habent φρόνησις.

C. 3. μὴ οἷόν τε] Μὴ revocavi ex Ald. Baſ. Xyl. A. E. Z. Voſſ. Perizon. et ita Platonis exempla. Omiſit Stephanus.

" terpellat, turbaſque dat et
" percellit, obſtatque quo mi-
" nus veritatem cernamus. I-
" taque revera demonſtrat Pla-
" to, quod ſi aliquando volu-
" mus pure aliquid cognoſ-
" cere, corpus exuendum ſit
" ipſoque per ſe animo res in-
" tuendæ, ita demum conſe-
" quemur quam expetimus,
" et cujus amatores nos eſſe
" profitemur ſapientiam: eam
" autem ratio docet non vi-
" ventibus, ſed mortuis nobis
" adfuturam. Si enim fieri
" non poteſt ut corpore præ-
" diti quicquam ſincere cog-
" noſcamus, alterum horum
" ſit neceſſe eſt, ut aut nun-
" quam, aut mortui ſcientiæ
" fiamus compotes: tunc enim
" ipſe ſecum erit animus a
" corpore ſeparatus, non ante:
" ac dum vivimus, quam fieri
" poteſt proxime ad ſcientiam
" accedemus, ſi nihil cum cor-
" pore rei habeamus quatenus
" omnino licet, neque cum eo
" quicquam niſi ſumma ur-
" gente neceſſitate communi-
" cemus, neque contagio ejus
" naturæ nos oppleamus, ſed

φύσεως, ἀλλὰ καθαρεύωμεν ἀπ' αὐτῆς, ἕως ἂν ὁ θεὸς
D αὐτὸς ἀπολύσῃ ἡμᾶς· καὶ ὅτως μὲν καθαροὶ ἀπαλλαττόμενοι τῆς τοῦ σώματος ἀφροσύνης, ὡς τὸ εἰκός, μετὰ τοιούτων ἐσόμεθα, δι' ἡμῶν αὐτῶν πᾶν τὸ εἰλικρινὲς ὁρῶντες, τοῦτο δέ ἐστι τὸ ἀληθές· μὴ καθαρῷ γὰρ καθαροῦ ἐφάπτεσθαι μὴ οὐ θεμιτὸν ᾖ. Ὥστε εἰ καὶ ποῦ που μεταίρειν τινὰ εἰς ἕτερον τόπον ὁ θάνατος, οὐκ ἔστι κακόν· μή ποτε γὰρ καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀναφαίνηται, καθάπερ ἀπέδειξεν ὁ Πλάτων. Διὸ καὶ πάνυ δαιμονίως ὁ Σωκράτης πρὸς τοὺς δικαστὰς ταῦτ' ἔφη, Τὸ γὰρ δεδιέναι, ὦ ἄνδρες, τὸν θάνατον, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ δοκεῖν σοφὸν εἶ-
E ναι μὴ ὄντα· δοκεῖν γὰρ εἰδέναι ἐστὶν ἃ οὐκ οἶδεν· οἶδε μὲν γὰρ οὐδεὶς τὸν θάνατον, οὐδ' εἰ τυγχάνει ᾧ ἀνθρώπῳ μέγιστον ὂν πάντων τῶν ἀγαθῶν· δεδίασι δὲ ὡς εὖ εἰδότες ὅτι τῶν κακῶν μέγιστόν ἐστιν. Οὐκ ἀπᾴδειν δὲ τούτων ἔοικεν οὐδ' ὁ εἰπών,

Μηδεὶς φοβείσθω θάνατον ἀπόλυσιν πόνων,

ἀλλὰ καὶ κακῶν τῶν μεγίστων.

E. 6. ἀλλὰ καὶ κακῶν κ. τ. λ.] Xylander, ut proſaicum, ab antecedente verſu

" ab ea puros nos conſerve-
" mus, donec ipſe nos Deus
" eo exſolvet: tum demum
" puri, et ſtultitia corporea ex-
" onerati cum diis erimus, om-
" nia nobis ipſis ſincera cer-
" nentes, ſcilicet ipſam veri-
" tatem. Nefas enim eſt pu-
" rum ab impuro contingi."
Quare etiamſi ad alium locum mors nos traducat, malum non eſt, adeoque bonum potius, ſicut Plato demonſtravit. Itaque divinitus omnino dicta mihi hæc videntur a Socrate ad judices: Mortem metuere, aliud nihil eſt, quam falſo putare ſe ſapere. Qui enim mortem metuit, videtur ſibi ſcire quod ignorat: ſcit enim nemo, an mors ſit omnium quæ homini contingere poſſunt bonorum maximum: metuunt autem eam, quaſi certo ſciant eſſe ſummum malum. Nihil ab his diſcrepare videtur qui dixit hæc,

Nemo metuat mortem, laborum terminum.

illa vero malis etiam maximis nos ſolvit.

ιδ'. Λέγεται δὲ τούτοις μαρτυρεῖν καὶ τὸ θεῖον. Πολλοὺς γὰρ παρειλήφαμεν δι' εὐσέβειαν ὑπὸ θεῶν ταύτης τυχόντας τῆς δωρεᾶς· ὧν τοὺς μὲν ἄλλους, φειδόμενος δ' συμμετρίας τοῦ συγγράμματος, ἀπολείψω· μνησθήσομαι δὲ τῶν ὄντων ἐμφανεστάτων καὶ πᾶσι λόγου φέρουσι. Πρῶτα δή σοι τὰ περὶ Κλέοβιν καὶ Βίτωνα τοὺς Ἀργείους νεανίσκους διηγήσομαι. Φασὶ γάρ, τῆς μητρὸς αὐτῶν ἱερείας οὔσης τῆς Ἥρας, ἐπειδὴ τῆς εἰς τὸν νεὼν ἀναβάσεως ἧκεν ὁ καιρός, τῶν ἑλκόντων τοὺ ἀπήνην ἡμιόνων ὑστερησάντων, καὶ τῆς ὥρας ἐπειγούσης, τούτους ὑποδυσαμένους ὑπὸ τὴν ἀπήνην, ἀγαγεῖν εἰς τὸ ἱερὸν τὴν μητέρα· τὴν δ' ὑποφθεῖσαν τῇ τῶν υἱῶν εὐσεβείᾳ, κατεύξασθαι τὸ κράτιστον αὐτοῖς ὑπὸ τῆς θεοῦ δοθῆναι τῶν ἐν ἀνθρώποις· τοὺς δὲ καλαισιμηθέντας μηκέτι ἀναστῆναι, τῆς θεοῦ τὸν θάνατον αὐτοῖς τῆς εὐσεβείας ἀμοιβὴν δωρησαμένης. Καὶ περὶ Ἀγαμήδους δὲ καὶ Τρο- F 109

disjungit. Mihi continuatum antecedentibus videtur ita Ἴαμα τ' αὖ κακῶν μεγίστων—.

E. 10. συμμέτρια;] Reſtitui ex Ald. Baſ. Xyl. B. C. D. E. N. Z. Venet. Voſſ. Perizon. At Stephanus ἀμετρίας cum Pol. Infra eandem induxit permutationem.

XIV. His teſtimonium ferre dicuntur etiam dii. Multos enim accepimus pietatis ergo id muneris a diis conſecutos: quorum reliquis ob modum commentarii præteritis, eos duntaxat commemorabo qui ſunt maxime illuſtres, et in ore omnium verſantur. Primoque tibi loco referam, quid Bitoni et Cleobi uſuvenerit, adoleſcentibus Argivis. Hos ferunt, cum mater ipſorum ſacerdos eſſet Junonis, ac inſtante momento temporis quo adſcendere ad fanum debebat, mulique vehiculum trahere ſoliti tardius venirent, ſubiviſſe ipſos vehiculum, matrem que ad templum pervexiſſe: eam vero majorem in modum delectatam filiorum pietate, a dea flagitaſſe hoc illis ut largiretur, quod eſſet hominibus optimum: ibi eos in ſomnum ſolutos nunquam evigilaſſe, dea pietatem ipſorum morte ut præmio compenſante. Porro de Agamede et Trophonio Pindarus ſcribit, eos

φωνίᾳ φησὶ Πίνδαρος, τὸν νεὼν τὸν ἐν Δελφοῖς οἰκοδομήσαντας, αἰτεῖν παρὰ τοῦ Ἀπόλλωνος μισθόν· τὸν δ' αὐτοῖς ἐπαγγείλασθαι εἰς ἑβδόμην ἡμέραν ἀποδώσειν, ἐν τοσούτῳ δ' εὐωχεῖσθαι παρακελεύσασθαι, τοὺς δέ, ποιήσαντας τὸ προσταχθέν, τῇ ἑβδόμῃ νυκτὶ καταικοιμηθέντας τελευτῆσαι. Λέγεται δὲ καὶ αὐτῷ τῷ Πινδάρῳ ἐπισκήψαντι τοῖς παρὰ τῶν Βοιωτῶν πεμφθεῖσιν εἰς Δελφοὺς, πυθέσθαι τί ἄριστόν ἐστιν ἀνθρώποις, ἀποκρίνασθαι τ' προ-
B μαντιν ὅτι οὐδ' αὐτὸς ἀγνοεῖ, εἴ γε τὰ γεγραμμένα περὶ Τροφωνίου καὶ Ἀγαμήδους, ἐκείνου ἐστίν· εἰ δὲ καὶ πειραθῆναι βούλεσθε, μετ' οὐ πολὺ ἔσεσθε αὐτῷ παρόντες· καὶ οὕτω πυθόμενον τ Πίνδαρον, συλλογίζεσθαι τὰ περὶ τὸν θάνατον· διελθόντος δ' ὀλίγου χρόνου, τελευτῆσαι. Τὰ δὲ περὶ τὸν Ἰταλὸν Εὐθύνοον τοιαῦτά φασι γενέσθαι· εἶναι μὲν γὰρ αὐτὸν Ἠλισίου πατρὸς τοῦ Τεριναίου, τῶν ἐκεῖ πρώτου καὶ ἀρετῇ καὶ πλούτῳ καὶ δόξῃ, τελευτῆσαι δ' ἐξαπίνης αἰτίᾳ τινὶ ἀδήλῳ· τὸν οὖν Ἠλίσιον

cum templum Delphis ædificassent, ab Apolline mercedem postulasse: responsumque fuisse, fore ut eam septima die reciperent, jussosque interea genio indulgere, obtemperasse eos, septimaque nocte sopitos, vitæ extremum diem eum habuisse. Ferunt autem ipsum Pindarum, cum mandasset his, qui ad oraculum scitandum communi Bœotorum nomine missi erant, ut interrogarent quidnam optimum esset homini, hoc ab antistita responsi tulisse, Ne ipsum quidem id ignorare, siquidem autor esset scriptorum de Trophonio et Agamede: si tamen experiri velit, non multo post tempore rem ipsi fore perspicuam: itaque Pindarum his auditis, ad mortem se comparasse, et paulo post vivendi finem fecisse. Jam de Euthynoo Italo talis historia fertur, Mortuum esse eum subito, nulla causa cognita calamitatis. Ibi tum Elysio patri (qui hanc unicam prolem habuisset divitiarum et opum ampliſſimarum hæredem, vir inter populares suos Terinæos

εἰσελθεῖν, ὅπερ ἴσως κἂν ἄλλον εἰσῆλθε, μή ποτ' εἴη φαρμάκοις ἀπολωλώς· τοῦτον γὰρ εἶναι μόνον αὐτῷ, ἐπ' οὐσίᾳ πολλῇ καὶ ῥᾳθυμίαν· ἀπορούμενα δὲ ὅτῳ τρόπῳ C βάσανον λάβοι τούτων, ἀφικέσθαι ὅπί τι ψυχομαντεῖον, πεφυσάμμενον δὲ, ὡς νόμος, ἐγκοιμᾶσθαι, καὶ ἰδεῖν ὄψιν τοιάνδε· δόξαι παραγενέσθαι τὸν πατέρα τοῦ ἑαυτοῦ· ἰδόντα δὲ, διεξέρχεσθαι πρὸς αὐτὸν περὶ τῆς τύχης τῆς υἱοῦ· καὶ ἀντιβολεῖν τε καὶ δεῖσθαι, συνεξευρεῖν τὸν αἴτιον τοῦ θανάτου, καὶ τὸν, ὅπὶ τούτῳ ἥκω, φάναι· ἀλλὰ δέξαι πρῶτα τάδε ἃ σοι φέρει, ἐκ γὰρ τούτων ἅπαντ' εἴσῃ ὧν περὶ λυπῇ· τὸν δ' ὃν ἐσήμαινε, νεανίσκον ἑπόμενον αὐτῷ, ἐμφερῆ τε τῷ υἱῷ, καὶ τὰ τοῦ μὲν τε καὶ τὰ τῆς ἡλι- D κίας ἐγγύς· ἔρεσθαι οὖν ὅστις εἴη, καὶ τὸν φάναι, δαίμων τοῦ υἱέως σου· καὶ οὕτω δή, ὀρέξαι οἱ γραμματίδιον· ἀνειλήσαντα οὖν αὐτὸ, ἰδεῖν ἐγγεγραμμένα τρία ταῦτα,

Ἥρου νήπιε ἠλίθιοι φρένες ἀνδρῶν,

B. 11. τοῦτον] Sic A. B. N. Z. Voſſ. T. V. Xyl. Mez. Vulgo τοῦτο.

D. 5. Ἥρω νήπιε ἠλίθιοι] Ita Stephanus dedit, quocum unus E. conſentit, quippe ex quo nil varietatis annotatum. Pro ἠλίθιοι habent Ἠλίσιε Ald. Baſ.

virtute, fortunis, gloriaque primus) incidiſſe ſuſpicionem hanc, fortaſſis veneno necatum eſſe filium: quod cum quomodo exploraret certum non videret, veniſſe in Pſychomanteum, ſacriſque, ut erat in legibus, operatum indormiviſſe loco. Tum ſibi per quietem tale fuiſſe viſum oblatum. Venire ad ſe patrem ſuum, et abs ſe fuiſſe narrato filii caſu magnopere oratum, ut in cauſa mortis invenienda ſe adjuvaret: reſpondiſſe patrem, Equidem in hoc adſum, ſed ab iſthoc accipe quæ tibi adfert, inde enim omnia cogноſces propter quæ mœres: quem vero pater indicabat, plane Euthynoi fuiſſe ſtatura et annis, ut apparebat, ſimilem: interrogatumque quis eſſet, retuliſſe hæc: Genius ſum filii tui: ſimulque porrexiſſe codicillos, quibus evolutis Elyſius tres hos verſus invenerit intus exaratos,

Ignaris homines in vita mentibus errant,

Εὐθύνοος κεῖται μοιριδίῳ θανάτῳ.
Οὐκ ἦν γὰρ ζώειν καλὸν αὐτῷ, οὔτε γονεῦσι.

Τοιαῦτα δή σοι καὶ τὰ τῶν διηγημάτων ὧδε τοῖς ἀρχαίοις ἀναγεγραμμένων.

E ιε'. Εἴγε μὴν ὁ θάνατος τελεία τίς ἐστι φθορὰ καὶ ἀφάλυσις τοῦ τε σώματος καὶ τῆς ψυχῆς· τὸ τρίτον δὴ τοῦτο τῆς Σωκρατικῆς εἰκασίας· οὐδ' οὕτω κακόν ἐστιν ὁ θάνατος. Ἀναισθησία γάρ τις κατ' αὐτὸν ἔσται, καὶ πάσης ἀπαλλαγὴ λύπης καὶ φροντίδος. Ὥσπερ δὲ οὔτ' ἀγαθὸν ἡμῖν ἔπεστιν, οὕτως οὐδὲ κακόν· ὥσθ' ἅμα γὰρ τὸ ὂν καὶ τὸ ὑφεστηκὸς, καθάπερ ὃ ἀγαθὸν πέφυκε γίνεσθαι, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὃ κακόν· ὥσθ' ὃ μὴ ὄν, ἀλλ' ἠρμένον ἐκ τοῦ ὄντος, οὐδ' ἕτερον τούτων ὑπάρχει. Εἰς τὴν αὐτὴν οὖν τάξιν οἱ τελευτήσαντες καθίστανται F τῇ ὥσθ' ὃ γενέσεως. Ὥσπερ οὖν οὐδὲν ἡμῖν ἦν ὥσθ' ὃ γενέσεως ὅτ' ἀγαθὸν, οὔτε κακὸν, οὕτως οὐδὲ μὴν τὸ τελευ-

N. Venet. Voss. Ἠλύσιε A. B. C. D. Z. Perizon. Xyl. Puto veram lectionem esse Ἦ που νήπιε Ἠλύσι' ἠλίθιοι φρένες ἀνδρῶν, ac sic habent Junius et Mez. Porro, φρένες item Stephani est ex Collat. Muret. et ita A. E. At φρένας Ald. Bas. Xyl. B. C. D. Z. N. Venet. Voss. Perizon.

E. 6. ἔπεστιν] Malim, ut Mez. ἔστ' ἐστιν.

Euthynous petitur fatorum munere lætus:
Sic fuit utilius finiri ipsique tibique.

Tales sunt narrationes hac de re ab antiquis perscriptæ.

XV. Denique si mors perfectus est interitus et dissipatio corporis animique (ea enim tertia pars fuit Socraticæ comparationis) ne sic quidem mors in malis numerari poterit: omnium namque sensuum privationem gigneret, omnique nos dolore et solicitudine liberaret: et ut nullum bonum, ita ne malum quidem ullum porro nobis adesset: ut enim bonum, ita etiam eodem pacto malum necesse est rei alicui quæ sit et subsistat inhærere: quod nihil est, et e rerum natura sublatum, ei neutrum horum adest. Ergo mortui ad eam redeunt conditionem, qua ante ortum suum fuerunt: ut sicut nondum natis nobis neque bene fuit neque male, ita neque post mortem sit futurum: ac

τὼ. Καὶ καθάπερ τὰ πρὸ ἡμῶν οὐδὲν ἦν πρὸς ἡμᾶς, οὕτως οὐδὲ τὰ μετ' ἡμᾶς οὐδὲν ἔσται πρὸς ἡμᾶς.

Ἄλγος γὰρ ὄντως οὐδὲν ἅπτεται νεκροῦ·
Τὸ γὰρ μὴ γενέσθαι, τῷ θανεῖν ἴσον λέγω.

Ἡ γὰρ αὐτὴ κατάστασίς ἐστι τῇ πρὸ τῆς γενέσεως ἡ μὴ τὼ τελευτῶ. Ἀλλ' οἴει σὺ διαφορὰν εἶναι μὴ γενέσθαι, ἢ γενόμενον ἀπογενέσθαι; Εἰ μὴ καὶ τῆς οἰκίας καὶ τῆς ἐσθῆτος ἡμῶν μὴ τὼ διαφθορὰν, ὑπολαμβάνεις τινὰ διαφορὰν εἶναι πρὸς τὸν ὃν οὐδέπω κατεσκευάσθη χρόνον. Εἰ δ' ἐπὶ τούτων οὐδέν ἐστι, δῆλον ὡς οὐδ' ἐπὶ τοῦ θανάτου πρὸς τὸ πρὸ τῆς γενέσεως κατάστασιν ἔτι διαφορά. Χάριεν γὰρ τὸ τοῦ Ἀρκεσιλάου, Τοῦτο, φησὶ, τὸ λεγόμενον κακὸν ὁ θάνατος, μόνον τῶν ἄλλων τῶν νενομισμένων κακῶν, παρὸν μὴ οὐδένα

F. 6. ὄντως] Plutarchi est qui hac formula significare solet, se Auctoris cujusdam sententiam adferre. Æschyli ex Philoctete est ap. Stob. Grot. p. 493. Gesner. p. 602. Item proximum γὰρ a Plutarcho additum.

F. 12. καθεσκευάσθη] Sic Xyl. E. N. Z. Venet. Voss. Perizon. Καθεσκεύασθαι Ald. Bas. vitiose. Κατεσκεύασται Steph. et reliqui nostri codices.

quomodo ad nos nihil attinebant quæ ortum præcesserunt nostrum: ita etiam quæ finem subsequentur nostrum, nihil nostra referent.

Etenim dolor revera haud tangit mortuos:

Quia

Idem puto esse prorsus non nasci, et mori.

Eadem enim est conditio post mortem, quæ fuit ante ortum. Nisi fortasse statuis differentiam aliquam inter non esse ortum, et desinere esse: quo autem id pacto, nisi aliam putas rationem esse domus aut vestis nobis vita defunctis, quam fuit eo tempore, quo nondum erant ista parata: quod si in his discrimen nullum sit, satis est manifestum nullam etiam esse status ante ortum a statu post obitum diversitatem. Elegans est Arcesilai dictum, *Mors quæ mali nomine censetur, hoc unum habet peculiare ex omnibus quæ mala judicantur, quod præsens neminem un-*

πώποτ' ἐλύπησεν, ἀπὸν δὲ καὶ προσδοκώμενον, λυπεῖ. Τῷ γὰρ ὄντι πολλοὶ διὰ τὴν οὐδενίαν καὶ τὴν πρὸς τὸν θάνατον διαβολὴν, ἀποθνήσκουσιν, ἵνα μὴ ἀποθάνωσι. Καλῶς οὖν ὁ Ἐπίχαρμος, Συνεκρίθη, φησὶ, καὶ διεκρίθη, καὶ ἀπῆλθεν ὅθεν ἦλθε πάλιν, γᾶ μὲν εἰς γᾶν, πνεῦμα δ' ἄνω· τί τούτων δὲ χαλεπόν; οὐδὲ ἕν. Ὁ Κρεσφόντης δέ που ὁ παρὰ Εὐριπίδῃ περὶ τοῦ Ἡρακλέους λέγων,

Εἰ μὲν γὰρ οἰκεῖ [φησὶ] νερτέρας ὑπὸ χθονὸς
Ἐν τοῖσιν οἰκέτ' οὖσιν, οὐδὲν ἂν σθένοι.

τοῦτο μεταποιήσας, εἴποις ἄν,

Εἰ μὲν γὰρ οἰκεῖ νερτέρας ὑπὸ χθονὸς
Ἐν τοῖσιν οὐκ ἔτ' οὖσιν, οὐδὲν ἂν πάθοι.

Γενναῖον δὲ καὶ τὸ Λακωνικόν,

Νῦν ἄμμες, πρόσθ' ἄλλοι ἐθάλλεον, αὐτίκα δ' ἄλλοι,
Ὧν ἄμμες γενεὰν ἐκέτ' ἐποψόμεθα.

Καὶ πάλιν,

A. 10. ἀπῆλθεν ὅθεν ἦλθε] Ita omnes libri. Attamen Doricum ἀπῆνθεν ὄθεν ἦνθε verius eſt; ut correxit Gatakerus ad M. Ant. p. 225. et jam ante ita memoravit J. Scaliger Conj. Varron. p. 28. Mox pravam diſtinctionem—ἄνω τί· χαλεπὸν οὐδὲ ἕν quam Stephanus ab Aldo acceptam propagavit, correxi ex Baſ. Xyl. A. B. N. Z. Voſſ. Perizon.

quam affecit moleſtia, abſens et dum in expectatione eſt, moleſtiam adfert. Revera enim multi ob utilitatem animi, et conceptas adverſus mortem calumnias moriuntur, ne moriantur. Præclare igitur Epicharmus, *Concretum*, inquit, *fuit et diſcretum eſt, rediitque unde venerat, terra deorſum, ſpiritus ſurſum. Quid ex his omnibus iniquum eſt? nihil.* Quod autem Euripideus Creſphontes de Hercule dicit,

Apud inferos qui ſi ſub terra nunc agit,
In his nihil qui jam ſunt, ipſe nihil valet.

mutatis verbis ſic efferas licet:

Apud inferos qui ſi ſub terra nunc agit,
In his nihil qui jam ſunt, nil feret mali.

Generoſum eſt etiam Laconicum hoc:

Nunc nos, ante alii viguere, aliique vigebunt,
Quorum nos ævum cernere fata vetant.

Et rurſus,

Οἱ θάνον, ἐ τὸ ζῆν θέμενοι καλὸν, ἠδὲ τὸ θνήσκειν, C
Ἀλλὰ τὸ ταῦτα καλῶς ἀμφότερ' ἐκτελέσαι.

Πάνυ δὲ καλῶς καὶ ὁ Εὐριπίδης ὑπὲ τῶν τὰς μακρὰς νοσηλείας ὑπομενόντων φησὶ,

Μισῶ δ' ὅσοι χρήζουσιν ἐκτείνειν βίον
Ἐρωτοῖσι καὶ ποτοῖσι καὶ μαγεύμασι
Παρεκτρέποντες ὀχετὸν, ὥστε μὴ θανεῖν.
Οὓς χρὴν, ἐπειδὰν μηδὲν ὠφελῶσι γῆν,
Θανόντας ἕρπειν, κἀκποδὼν εἶναι νέοις.

Ἡ δὲ Μερόπη λόγοις ἀνδρώδεσι περιφερομένη κινεῖ τὰ D
θέατρα, λέγουσα τοιαῦτα,

Τεθνᾶσι παῖδες οὐκ ἐμοὶ μόνῃ βροτῶν,
Οὐδ' ἀνδρὸς ἐστερήμεθ' ἀλλὰ μυρίαι
Τὸν αὐτὸν ἐξήντλησαν ὡς ἐγὼ βίον.

τούτοις γὰρ οἰκείως ἄν τις τοῦτα συνάψειε,

Ποῦ γὰρ τὰ σεμνὰ κεῖνα, ποῦ δὲ Λυδίης
Μέγας δυνάστης Κροῖσος, ἢ Ξέρξης βαρὺν
Ζεύξας θαλάσσης αὐχέν' Ἑλλησποντίας;
Ἅπαντες ἀΐδαν ἦλθον καὶ λάθας δόμους, E

τῶν χρημάτων ἅμα τοῖς σώμασι ζῳφθαρέντων.

D. 1. περιφερομένη] Sic A. D. E. Vulgo et reliqui περισφερομένη.

His neque defungi viſum eſt, neque vivere pulchrum:
Cura fuit recte vivere, ſicque mori.

Admodum autem recte Euripides de his qui diuturnas ægrotationes tolerant, pronunciat:

Odi ſuam qui vitam extendere expetunt
Cibiſque potibuſque, et magicis artibus
Fati curſum avertentes, et mortis viam:
Quos, cum nihil terræ proſint, oportuit
Abire morte, et juvenibus locum dare.

At Merope virilibus dictis ſpectantium in theatro animos commovet, hæc dicens:

Periere nati, non mihi mortalium
Soli: nec ſola marito ſum viduata ego:
Tulere eaſdem calamitates plurimæ.

quibus non abſurde hæc ſubjungas:

Ubi enim nunc inclyta illa? ubi iſte Lydiæ
Potens tyrannus Crœſus? aut Xerxes gravem
Qui ponte junxit cervicem Helleſpontiam?
Omnes ad orcum, oblivionis et domos
Ivere,——

opibus una cum corporibus ſcilicet abolitis.

ιϛ'. Νὴ Δί', ἀλλὰ τοὺς πολλοὺς κινεῖ πρὸς τὰ πένθη καὶ τὰς θρήνους ὁ ἄωρος θάνατος. Ἀλλὰ καὶ ἔστος ἔστως ἐστὶν εὐπαραμύθητος, ὥστε καὶ ὑπὸ τῶν τυχόντων ποιητῶν σωφρονίζεσθαι, καὶ τετυχηκέναι παραμυθίας. Θέασαι γὰρ οἷα περὶ τούτου φησὶ τῶν κωμικῶν τις πρὸς τὸν ἐπὶ τῷ ἀώρῳ λυπούμενον θανάτῳ·

Εἶτ' εἰ μὲν ἤδεις ὅτι τοῦτον τὸν βίον
Ὃν οὐκ ἐβίωσε, ζῶν διευτύχησεν ἄν,
Ὁ θάνατος οὐκ εὔκαιρος· εἰ δ' ἤνεγκεν ἂν
Οὗτος ὁ βίος τὶ τῶν ἀνηκέστων, ἴσως
Αὐτός σου γέγονεν εὐνούστερος.

F Ἀδήλου οὖν ὄντος πότερον συμφερόντως ἀνεπαύσατο τὸν βίον ἐκλιπών, καὶ μειζόνων ἀπολυθεὶς κακῶν, ἢ ὅ, τε μὴ φέρειν οὕτω βαρέως ὡς ἀπολωλεκόσι πάντ' ὅσων ἠλπίκαμεν τεύξεσθαι παρ' αὐτοῦ. Οὐ φαύλως γὰρ ἂν δόξειεν ὁ παρὰ τῷ ποιητῇ Ἀμφιάρεως παραμυθεῖσθαι τὴν Ἀρχεμόρου μητέρα, δυσχεραίνουσαν ὅτι νήπιος ὢν ὁ παῖς καὶ ἄγαν ἄωρος, ἐτελεύτησε· φησὶ γὰρ οὕτως,

XVI. Enimvero immatura mors luctum nonnullis ejulatuſque exprimit. Verum et hæc adeo expeditam habet conſolationis viam, ut etiam de vulgo poetarum quiſque eam obſervaverit atque indicaverit. Conſidera enim quam orationem quidam Comicus tribuit conſolanti aliquem qui immaturam mortem lugebat:

Si conſtitiſſet hac de re certo tibi,
Reliquum quid ille vitæ curſum proſpere
Fuiſſet exacturus, mortem dicere
Intempeſtivam tibi licuit: ſin erat
Gravis aliqua eventura calamitas ei,
Mors melius illi, quam tu, conſuluit quidem.

Ergo incertum cum ſit utiliterne e vita diſceſſerit, majoribuſque ita ſit miſeriis liberatus, necne, non ita graviter mors ejus ferenda eſt, quaſi omnibus amiſſis quæ a vivente conſecuturos nos eſſe opinabamur. Et apud poetam Amphiaraus non inepte videtur conſolari matrem Archemori, ægram animo ob filii infantis mortem admodum intempeſtivam:

Ἔφυ μὲν ὐδεὶς ὅστις ὐ πονεῖ βροτῶν·
Θάπτει τε τέκνα, χ' ἅτερα αὖ κτᾶ) νέα,
Αὐτός τε θνήσκει, κ) τάδ' ἄχθον) βροτοὶ
Εἰς γῆν φέροντες· τὴν δ' ἀναγκαίως ἔχει
Βίον θερίζειν ὥστε κάρπιμον στάχυν,
Κ) τὸν μὲν εἶναι, τὸν δὲ μή· τί ταῦτα δεῖ
Στένειν ἅπερ δεῖ κατὰ φύσιν διεκπερᾶν;
Δεινὸν γὰρ οὐδὲν τῶν ἀναγκαίων βροτοῖς.

ιζ'. Καθόλου γὰρ χρὴ διανοεῖσθαι πάντα τινὰ καὶ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς ἄλλον διεξιόντα μὴ σπουδῆς, ὡς οὐχ ὁ μακρόβιος βίος ἄριστος, ἀλλ' ὁ σπουδαιότατος. Οὐδὲ γὰρ ὁ πλεῖστα κιθαρῳδήσας, ἢ ῥητορεύσας, ἢ κυβερνήσας, ἀλλ' ὁ καλῶς, ἐπαινεῖται. Τὸ γὰρ καλὸν οὐκ ἐν μήκει χρόνου θετέον, ἀλλ' ἐν ἀρετῇ καὶ τῇ καιρίᾳ συμμετρίᾳ· τοῦτο γὰρ εὐδαιμον καὶ θεοφιλὲς τῇ) νενόμισται. Διὰ τοῦτο γοῦν τοὺς ἐνδοξοτάτους τῶν ἡρώων, καὶ φύσει ἀπὸ θεῶν, πρὸς μηδὲν ἐκλιπόντας τὸν βίον οἱ ποιηταὶ παρέδοσαν ἡμῖν· ὥσπερ καὶ ἐκεῖνον

Ὃν περὶ κῆρι φίλει Ζεύς τ' αἰγίοχος κ) Ἀπόλλων
Παντοίην φιλότητ', ὁ δ' ἵκετο γήραος οὐδόν.

Mortalis nemo est quem non attingat dolor,
Morbusque: multi sunt humandi liberi,
Rursum creandi: morsque est finis omnibus,
Quæ generi humano angorem nequicquam adferunt.
Reddenda est terra terræ, tum vita omnibus
Metenda ut fruges; sic jubet necessitas,
Ut ille vivat, ille non: nihil hæc opu' est
Lugere, naturæ quæ fiunt legibus.
Grave est nihil homini quod fort necessitas.

XVII. In universum autem quisque et secum cogitare, et cum aliis serio commentari debet, non vitam longissimam esse optimam, sed quæ virtute maxime administratur: neque enim qui plurimum fidibus cecinit, aut oravit, aut naves gubernavit, in laude est, sed qui recte ista fecit. Nam rectum non in temporis longitudine, sed in virtute et tempestiva moderatione positum est: hoc beatum et diis gratum censetur. Atque hanc ob causam excellentissimos heroum et a diis prognatos poetæ nobis proponunt, qui ante senectutem vitam cum morte commutent: quando ille etiam

Quem summo Divum genitor complexus amore
Dilexit, Phœbo neque carior exstitit alter,
Non potuit senii supremum limen adire.

Τὼ γὰρ εὐκαιρίαν μᾶλλον, οὐ τὼ εὐγηρίαν, πανταχοῦ καθορῶμεν προτεύουσαν. Καὶ γὰρ ἄριστα φυτῶν τὰ πλεῖστον καρπὸν ἐν βραχεῖ φορᾶς ποιήματα, καὶ ζώων, ἀφ' ὧν ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ πολλὴ πρὸς τὸν βίον ὠφέλειαν ἔρχεται. Τό, τε πολὺ διαφυγὲν ἢ μικρὸν, οὐδὲν διαφέρειν δοκεῖ πρὸς τὸν ἄπειρον ἀφορῶσιν αἰῶνα. Τὰ γὰρ χίλια καὶ τὰ μύρια, κατὰ Σιμωνίδην, ἔτη, στιγμή τις ὀφθεῖσα ἀόριστος, μᾶλλον δὲ μορίου τινὸς βραχυτέρου στιγμῆς. Ἐπεὶ καὶ τῶν ζώων ἐκείνων ἅπερ ἰσοχρόνοις πρὸς τὸν πόντον γινόμενα, τὸ ζῆν ἔχειν ἡμερησίαν, ἕωθεν μὲν γεννώμενα, μέσης δ' ἡμέρας ἀκμάζοντα, δείλης δὲ γηρῶντα, καὶ τελευτῶντα τὸ ζῆν, οὐχὶ καὶ ἐκείνων ἴῳ ἂν τὸ καθ' ἡμᾶς πάθος, εἴπερ ψυχή τις ἀνθρωπίνη καὶ λογισμὸς ἐκάτοις εἴη; καὶ ταὐτὰ δήπου γ' ἂν συνέπιπτεν· ὥστε τὰ πρὸς μέσης τῆς ἡμέρας ἐκλείποντα, θρήνους παρέχειν καὶ δάκρυα, τὰ δὲ διημερεύσαντα πάν-

Videmus enim quavis in re priores partes tribui non ætati longæ, ſed maturitati. Nam et inter plantas eæ habentur præſtantiſſimæ, quæ plurimum fructus minimo tempore ferunt: et inter animalia, ex quibus non longo temporis ſpatio plurimum utilitatis vita noſtra percipit. Præterea ſi cum æternitate compares vitæ tempus, nihil inter breve et longum invenies diſcriminis: nam de Simonidis quidem ſententia anni mille aut decem millia punctum quoddam ſunt infiniti, aut minima potius puncti portio. Juxta Pontum animalia quædam memoriæ traditum eſt naſci quorum vita unius diei termino includatur, cum mane naſcantur, meridie vigeant, veſperi conſeneſcant vivendique finem faciant: cenſeſne, ſi his animus hominis et ratio ineſſet, eodem quo nos more affecta fore, eademve illis eventura? ſcilicet ut quæ ante meridiem morerentur, luctus et lachrymarum cauſam præberent? quorum autem totum diem duraſſet vita, beata

τως ἂν εὐδαιμονίζεσθαι. Μέτρον γὰρ τοῦ βίου, ὁ καλὸν, ἀ τὸ τοῦ χρόνου μῆκος.

ιή. Ματαίας γὰρ καὶ πολλῆς εὐηθείας ἡγητέον τὰς τοιαύτας ἐκφωνήσεις, Ἀλλ' οὐκ ἔδει νέον ὄντα ἁρπαγῆναι. Τίς γὰρ ἂν εἴποι ὡς ἔδει; πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἐφ' ὧν ἄν τις εἴποι, Οὐκ ἔδει πραχθῆναι, πέπραχται, καὶ παράπεται καὶ νῦν, καὶ πραχθήσεται πολλάκις. Οὐ γὰρ νομοθετήσοντες πάρεσμεν εἰς τὸν βίον, ἀλλὰ πει- E σόμενοι τοῖς ἡγεταγμένοις ὑπὸ τοῦ τὰ ὅλα πρυτανεύοντων θεῶν, καὶ τοῖς τῆς εἱμαρμένης καὶ προνοίας δεσμοῖς.

ιθ'. Τί δ' οἱ πενθοῦντες τοὺς ἅτως ἀποθανόντας, ἑαυτοῦ ἕνεκα πενθοῦσιν, ἢ τῶν κατοιχομένων; Εἰ μὲν οὖν αὑτῶν, ὅτι τῆς ἀπὸ τῶν τεθνεώτων ἡδονῆς, ἢ χρείας, ἢ γηροβοσκίας ἐστερήθησαν, φίλαυτος ἡ τῆς λύπης προ-

D. 10. πράττεται καὶ νῦν] Delendum videtur καὶ, aut ipſum quoque νῦν: utrumque ſane abeſt in D.

prædicarentur? Menſura enim vitæ eſt non longitudo temporis, ſed honeſtum.

XVIII. Has vero exclamationes, *Non oportuit adoleſcentem adhuc ætate abripi*, inanes eſſe et a magna proficiſci fatuitate cenſendum eſt. Quis enim diceret oportuiſſe? ſed et alia facta ſunt, fiunt, fientque poſtmodo multa, quæ dicere aliquis poſſit non debuiſſe fieri. Non enim ea lege in hanc vitam venimus, ut ei leges ipſi præſcribamus, ſed ut iis obtemperemus quæ decreta ſunt ab univerſi gubernatoribus diis, et conſtituta a fato ac providentia.

XIX. Quid, qui ita immature mortuos lugent, ſuane id tandem, an vero mortuorum cauſa faciunt? ſi enim ſua id cauſa faciunt, quod adempta ipſis eſt voluptas, aut utilitas quam ex ipſis capiebant, aut quod in ſenectute ſua ſe ab illis alitum iri fruſtra ſperaverant, certe ſui ipſorum amori doloris præſcriptionem adhibent: li-

φασις. Οὐ γὰρ ἐκείνοις ωοθοῦντες, ἀλλὰ τὰς ἀπ' αὐτῶν ὠφελείας φανήσον). Εἰ δὲ τῶν τεθνεώτων ἕνεκα πενθοῦσιν, ὑπισχνήσαντες ὅτι οὐ ὀδενὶ κακῷ τυγχάνουσιν
F ὄντες, ἀπαλλαγήσονται τῆς λύπης, ἀρχαίῳ καὶ σοφῷ πειθέντες λόγῳ τῷ ωαραινοῦντι τὰ μὲν ἀγαθὰ ωοιεῖν ὡς μέγιστα, τὰ δὲ κακὰ συστέλλειν καὶ ταπεινοῦν. Εἰ μὲν οὖν τὸ πένθος ὄφελον ἀγαθόν, δεῖ ωοιεῖν αὐτὸ ὡς πλεῖστον καὶ μέγιστον· εἰ δ', ὥσωερ ἡ ἀλήθεια ἔχει, κακὸν ὁμολογοῦμεν αὐτὸ εἶ), συστέλλειν καὶ ωοιεῖν ὡς ἐλάχιστον, καὶ ἐξαλείφειν εἰς τὸ δυνατόν. Ὡς δὲ τοῦτο ῥᾴδιον, καταφανὲς ἐκ τῆς τοιαύτης ωαραμυθίας. Φασὶ γάρ τινα τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων εἰσιόντα ωρὸς Ἀρσινόην τὴν βα-
112 σίλισσαν, πενθοῦσαν τὸν υἱόν, τοιούτῳ χρήσασθαι λόγῳ, φάμενον ὅτι, Καθ' ὃν χρόνον ὁ Ζεὺς ἔνεμε τοῖς δαίμοσι τὰς τιμάς, οὐκ ἔτυχε παρὼν ὁ Πένθος· ἤδη δὲ νενεμημένων, ἦλθεν ὕστερον· τὸν οὖν Δία, ὡς ἄξιόν τινα αὐτῷ τιμὴν δοθῆναι, ἀποροῦντα, μὴ τὸ ἤδη καταναλῶσθαι

quebitque non defunctorum eos deſiderio, ſed ſuarum commoditatum teneri. Sin mortuorum cauſa lugent, excutient facile mœrorem, ſi cogitare apud ſe velint nullo eos in malo eſſe: veterique et ſapienti adſentientur ſententiæ, quæ præcipit ut bona quam maxime amplificemus, mala autem ſummopere extenuemus. Ergo ſi in bonis numerandus eſt luctus, quam copioſiſſimum eum faciamus et maximum: ſi, quod veritas rei dictat, malis eum annumeramus, comprimamus eum pro virili et diminuamus atque deleamus. Quod quam ſit facile, exemplo conſolationis propoſito illuſtre efficiam. Accepimus quendam philoſophorum priſcorum ad Arſinoam reginam, quæ tum filii lamentabatur mortem, acceſſiſſe, et hujuſmodi uſum ſermone: Quo tempore Jupiter honores inter dæmones diſtribuit, forte tum Luctum abfuiſſe, ac omnibus jam diviſis ſuperveniſſe, cumque ſibi quoque tribui aliquid honoris poſtularet, Jovem om-

πάσας τοῖς ἄλλοις, ταύτῃ αὐτῇ δοῦναι τιὼ ὀπὶ τοῖς τελευτήσασι γινομένῃ, οἷον δάκρυα καὶ λύπας· ὥσπερ ἔν τὰς ἄλλας δαίμονας ὑφ' ὧν τιμῶνται τύτας ἀγαπᾷν, τ αὐτὸν τρόπον καὶ τὸ Πένθος, ἐὰν μὲν αὐτὸ ἀπιμάσῃς, ὦ γύναι, οὐ παρατελεύσεταί σοι· ἐὰν δὲ τιμᾶται ὑπὸ B σου ὀπιμελῶς ταῖς δοθείσαις αὐτῷ τιμαῖς, λύπαις καὶ θρίνοις, ἀγαπήσῃ τε, καὶ ἀεί τι σοι παρέξεται τοιῦτον ἐφ' ᾧ τιμηθήσεται πρὸς σοῦ συνεχῶς. Θαυμασίως δὴ φαίνετο τῷ λόγῳ πείσας οὗτος παρελέσθαι τῆς ἀνθρώπε τὸ πένθος καὶ τὰς θρίνας.

κ'. Τὸ δ' ὅλον εἴποι τὶς ἂν πρὸς τὸν πενθοῦντα, Πότερα παύσῃ ποτὲ δυσφορῶν, ἢ ἀεὶ δεῖν οἴῃ λυπεῖσθαι καὶ παρ' ὅλον τὸν βίον; Εἰ μὲν γὰρ ἀεὶ μένεις ὀπὶ τῇ δυσπαθείᾳ ταύτῃ, τελείαν ἀθλιότητα σεαυτῷ παρέξεις, καὶ πικροτάτην κακοδαιμονίαν, πρὸς ψυχῆς ἀγέννειαν καὶ μαλακίαν· εἰ δὲ μεταθήσῃ ποτὲ, τί δὴ οὐκ ἤδη μεταθῖ- C

B. 3. ἀγαπήσει τε] Rectius ἀγαπήσει σε N. Perizon.

nibus jam in alios insumptis honoribus, Luctui largitum esse dolorem et lachrymas quæ mortuis impenduntur. Tum sic intulisse: Sicut ergo alii dæmones eos diligunt a quibus coluntur, ita ad te quoque, regina, Luctus non accedet, si nullo honore ipsum afficias: quod si iis eum honoribus qui ipsi sunt attributi, studiose venereris, (lachrymis inquam et lamentis) diliget te, semperque aliquam tibi suppeditabit materiam ob quam abs te continenter honoretur. Atque hac oratione ille usus, mirabili arte feminam eam a luctu et lamentatione deduxit.

XX. Denique ut in summa dicam, quærere liceat ex lugente, statueritne finem aliquando ægritudini imponere, an vero existimet eam sibi per omnem vitam esse continuandam? Hoc enim (dicerem) si decrevisti, omnibus absolutam numeris miseriam acerbissimamque infelicitatem tibi ipsi ob animi tui ignaviam atque mollitiem imponis; sin est ut aliquando finem facere luctui

θησαι καὶ σεαυτὸν ἀνέλκεις ἐκ τῆς ἀτυχίας; Οἷς γὰρ λόγοις τὸ ξένου παρόντος ξηρσάμην ἀπολυθήσῃ, τούτοις νῦν παρόντα, ἀπαλλάγηθι τῆς κακοτυχίας. Καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν σωματικῶν παθημάτων ἡ ταχίστη τῆς ἀπαλλαγῆς ὁδὸς ἀμείνων. Ὃ οὖν μέλλεις τῷ ξένῳ χαρίζεσθαι, τοῦτο τῷ λόγῳ χάρισαι, καὶ τῇ παιδείᾳ, καὶ σεαυτὸν ἔκλυσαι τῶν κακῶν.

κα'. Ἀλλ' οὐ γὰρ ἤλπιζον, φησὶ, ταῦτα πείσεσθαι, οὐδὲ παρεσκόκων. Ἀλλ' ἐγρῆν σε παρασκοπεῖν, καὶ παρακατανεκρικέναι τῶν ἀνθρωπείων τὴν ἀδηλότητα καὶ ἀθένειαν· καὶ οὐκ ἂν νῦν ἀπαρασκεύος, ὥσπερ ὑπὸ πολεμίων ἐξαίφνης ἐπελθόντων ἐλήφθης. Καλῶς γὰρ ὁ παρὰ τῷ Εὐριπίδῃ Θησεὺς παρεσκευάσθαι φαίνεται πρὸς τὰ τιαῦτα· ἐκεῖνος γὰρ φησιν,

Ἐγὼ δὲ τοῦτο παρὰ σοφοῦ τινος μαθὼν,
Εἰς φροντίδας νοῦν συμφορᾶς τ' ἐβαλλόμην,
Φυγάς τ' ἐμαυτῷ προσιδεῖς πάτρας ἐμᾶς,
Θανάτους τ' ἀώρους, καὶ κακῶν ἄλλας ὁδούς.

ſtatueris, cur non jam nunc mutas, teque ipſum miſeria exſolvis? quibus enim rationibus ad liberandum te decurſo aliquo tempore uteris, iis ipſis in præſentia animum adverte exoneraque te moleſtia. Quando etiam in corporis affectionibus quæ ratio maturrime malum tollit, optima ducitur: itaque quod eras tempori tributurus, id rationi ac doctrinæ deferens, eximе teipſum malo.

XXI. At, inquiunt, *præter ſpem mihi hic caſus et exſpectationem evenit.* Enimvero oportebat exſpectare, præmeditatum animo incertitudinem vilitatemque rerum humanarum: ne nunc imparatus veluti ab hoſtibus repente ingruentibus opprimereris. Præclare enim Theſeus ille Euripideus videtur ad id genus eventa fuiſſe præparatus, ſic loquens,

Nam qui hæc audita a docto meminiſſem viro,
Futuras mecum commentabar miſerias,
Aut mortem acerbam, aut exſilii mœſtam fugam,
Aut ſemper aliquam molem meditabar mali:

Ἴν' εἴ τι πάσχοιμ' ὧν ἐδόξαζον φρενὶ,
Μή μοι νεαρὸν προσπεσὸν μᾶλλον ἄκαν. E

Οἱ δ' ἀγενέστεροι καὶ ἀνασκήπτως ἀλγεῖν ὀδὲ ἀναφρόδην ἐνίοτε λαμβάνουσι πρὸς τὸ βουλεύεσθαί τι τῶν εὐχημένων καὶ συμφερόντων, ἀλλ' ἐκτείνονται πρὸς τὰς ἐσχάτας ταλαιπωρίας, τὸ μηδὲν αἴτιον σῶμα τιμωρούμενοι, καὶ τὰ μὴ νοσοῦντα, κατὰ τὸν Ἀχαιὸν, συναλγεῖν ἀναγκάζοντες.

κβ'. Διὸ καὶ πάνυ καλῶς ὁ Πλάτων ἔοικε παραινεῖν ἐν ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς ἡσυχίαν ἔχειν, ὡς ὅτε δήλου ὄντος τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτε εἰς τὸ πρόσθεν οὐδὲν προβαῖνον τῷ χαλεπῶς φέροντι· ἐμποδὼν δ' γίνεσθαι τὸ λυπεῖσθαι τῷ βουλεύεσθαι περὶ τοῦ γεγονότος· F καὶ ὥσπερ ἐν πλοίῳ κύβων, πρὸς τὰ πεπτωκότα πίπτεσθαι τὰ ἑαυτοῦ πράγματα, ὅπῃ λόγος αἱρεῖ βέλτιστ' ἔχειν· οὐ δεῖν οὖν παραπαίσαντας, καθάπερ παῖδας, ἐκλυμένους τῇ πληγέντος βοᾶν, ἀλλ' ἐᾶν τῇ ψυχῇ, ὁπόταχθαι γίνεσθαι περὶ τὸ ἰᾶσθαί τε καὶ ἐπανορθοῦν τὸ

Ut ſi qua inveſta diritas caſu feret,
Ne me imparatum cura laceraret repens.

Sed degeneri qui ſunt ingenio et exercitatione nulla uſi, nunquam eo convertunt animum, ut ullâ de utili ac decora re cogitent: ad extremas tantum exorbitant miſerias, innoxium corpus adflictantes, et *quæ ægrota non ſunt*, ſecundum Achæum, *una dolere cogentes*.

XXII. Ideo admodum recte videtur præcipere Plato, ut in hujuſmodi caſibus quieſcamus, cum neque conſtat bonumne an malum acciderit, neque proficias quicquam ægre ferendo: dimoveri enim dolorem conſultando de eo quod factum eſt: itaque jubet ut in talorum jactu quidquid caſus tulerit, id eo ponere, ubi maxime videbitur eſſe commodum; non debere ergo nos ſicubi offendimus, pueros imitari, qui manibus læſæ parti injectis vociferantur: ſed adſuefacere animos noſtros, ut quamprimum ejulationem me-

πεσόν τε καὶ νοσῆσαν, ἰατικῇ θριψωδίαν ἀφανίζοντας. Τὸν τῶν Λυκίων νομοθέτην φασὶ προστάξαι τοῖς αὐτοῦ πολίταις, ἐὰν πενθῶσι, γυναικείαν ἀμφιεσμένους ἐσθῆτα πενθεῖν· ἐμφαίνειν βουληθέντα, ὅτι γυναικῶδες τὸ πάθος
113 ὄντι, καὶ οὐχ ἁρμόττον ἀνδράσι κοσμίοις καὶ παιδείας ἐλευθέρου μεταπεποιημένοις. Θῆλυ γὰρ ὄντας καὶ ἀσθενὲς καὶ ἀγεννὲς τὸ πενθεῖν· γυναῖκες γὰρ ἀνδρῶν φιλοπενθέστεραί εἰσι, καὶ οἱ βάρβαροι τῶν Ἑλλήνων, καὶ οἱ χείρους ἄνδρες τῶν ἀμεινόνων· καὶ αὐτῶν δὲ τῶν βαρβάρων οὐχ οἱ γενναιότατοι Κελτοὶ καὶ Γαλάται καὶ πάντες οἱ φρενήμασιν ἀνδροτέρου πεφυκότες ἔμπλεῳ, μᾶλλον δ' εἴπερ ἄρα, Αἰγύπτιοί τε καὶ Σύροι καὶ Λυδοὶ, καὶ πάντες ὅσοι τούτοις ὁμοιοπλήσιοι. Τούτων γάρ τὰς μὲν, εἰς βόθρους
B τινὰς καταδύεσθαι ἱστοροῦσιν ἐπὶ πλείους ἡμέρας μένειν, μηδὲ τὸ τοῦ ἡλίου φῶς ὁρᾶν βουλομένους, ἕπεσθαι δὲ καὶ ὁ τετελεσμένος ἀπεφήνατο τούτου. Ἴων οὖν ὁ τραγικὸς ποιητὴς, οὐκ ἀνήκοος ὢν τῆς τούτων εὐηθείας πεποίηκέ τινα λέγουσαν,

dica arte abolentes, ſanandæ reſtituendæque parti affectæ operam demus. Eum qui Lyciis leges poſuit, aiunt mandaſſe civibus, ut in luctu veſte uterentur muliebri: ſignificare volentem rem eam muliebrem eſſe, neque convenire viris moderatis et liberali doctrinæ deditis. Eſt enim revera muliebre, imbecilliſque et degeneris animi luctus: et ut ad eum mulieres viris, ita barbari Græcis, ac deteriores præſtantioribus ſunt propenſiores. Ac de ipſis barbaris, ſi qui luctum exercent, non animoſiſſimi hoc Celtæ, non Galli, aut qui alii generoſo pleni ſunt ſpiritu, id faciunt, ſed Ægyptii, Syri, Lydi, aliique horum ſimiles. Horum quoſdam ferunt in foveas certas ſeſe per dies complures abdere, neque ſolis lumen videre ſuſtinere, quo is quem lugent privatus ſit. Et Ion tragœdiæ ſcriptor, ut qui aliquid de ſtultitia hac inaudiviſſet, quandam introducit ſic loquentem:

—Ἐξῆλθον ὑμῶν ἱκέτις ἡδώντων τροφὸς
Παίδων, βόθρους λιποῦσα πενθητηρίους.

Τινὲς δὲ τῶν βαρβάρων καὶ μέρη τοῦ σώματος ἀποτέμνουσι, ῥῖνας καὶ ὦτα καὶ τὸ ἄλλο σῶμα καταικίζοντες, δολοῦσθέ τι χαρίζεσθαι τοῖς τετελευτηκόσιν, ἀπαρτώμενοι τῆς πρὸς φύσιν ἐν τοῖς τοιούτοις μετριοπαθείας.

κγ'. Ἀλλὰ νὴ Δία τινὲς ὑστυχάνοντες, οὐκ ἐπὶ παντὶ θανάτῳ τὰ πένθη δεῖν οἴονται γίνεσθαι, ἀλλ' C ἐπὶ τοῖς ἀώροις, ἀφ' ὧν τὸ μηδενὸς τετυχηκέναι τῶν ἐν τῷ βίῳ νενομισμένων ἀγαθῶν, οἷον γάμου, παιδείας, τελειότητος, πολιτείας, ἀρχῶν· ταῦτα γὰρ εἶναι τὰ λυποῦντα μάλιστα τοὺς ἐπὶ τοῖς ἀώροις ἀτυχοῦντας, ἀφ' τὸ ἀφῃρῆσθαι τοῦ δέοντος τῆς ἐλπίδος· ἀγνοοῦντες ὅτι ὁ ἄωρος θάνατος, ὡς πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν, οὐδὲν διαφέρει. Καθάπερ γὰρ τῆς εἰς κοινὴν πατρίδα πορείας προκειμένης πᾶσιν ἀναγκαίας καὶ ἀπα-

B. 6. Ἐξῆλθον ὑμῶν ἱκέτις ἡδώντων τροφὸς] Exhibui ſcripturam egregii codicis Pariſini B. Vulgo fœdiſſime ſcriptum erat Ἐξῆλθον ἡμῶν καὶ τὰ ἡμῶν τροφὸς, reliqui libri et editi et ſcripti fere eodem modo.

Nutrix ego veſtra, et veſtræ prolis exii,
Scrobibus relictis ad lucem quas feceram.

Quidam vero barbarorum etiam corpora ſua naribus, auribus, aliiſve partibus amputandis fœdant: gratificari ſe aliquid defunctis putantes, cum in hoc genere a natura conſtitutam mediocritatem excedant.

XXIII. Sunt porro qui nobis ſic occurrunt, non quamvis mortem lugendam dicentes, ſed immature ſublatorum: quod hi nullo eorum potiti ſint quæ vitæ noſtræ bona putantur; nuptias intellige, doctrinam, perfectionem, honores in republica, magiſtratus: hæc enim potiſſimum dolorem afferre iis quibus morte alicujus immatura calamitas accidit, cum ſe ſpe ſua ante tempus excidiſſe ſentiant. Hi vero ignorant, præproperam mortem, quod ad naturam rerum attinet, nihil ab aliis differre. Sicut enim propoſita in communem patriam profectione omnibus neceſſario et citra re-

ραιτίτᾳ, οἱ μὲν προπορεύονται, οἱ δ' ἐπακολουθοῦσι, πάντες δὲ ὅπῃ ὅ αὐτὸ ἔρχονται· τὸν αὐτὸν τέλπον, τῷ εἰς τὸ χρεὼν ὁδεύοντων, οὐδὲν πλέον ἔχοντες τυγχάνουσιν D οἱ βραδύτεροι ἀφικνούμενοι, τῷ ταχίον προβαινομένων. Εἴγε μὲν ὁ ἄωρος θάνατος κακόν ἐστιν, ἀωρότατος ἂν εἴη ὁ τῶν παίδων καὶ νηπίων, καὶ ἔτι μᾶλλον ὁ τῶν ἄρτι γεγονότων. Ἀλλὰ τὰς τούτων θανάτους ῥᾳδίως φέρομεν καὶ εὐθύμως· τὰς δὲ τῶν ἤδη προβεβηκότων, δυσχερῶς καὶ πενθητικῶς, διὰ τὸν ἐκ τῶν μειζόνων ἐλπίδων ἀναπλασμόν, ἤδη νομίζοντες ἡμῶν βεβαίαν ἔχειν τὴν τῶν τηλικούτων διαμονήν. Εἰ δὴ ὁ τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων χρόνος εἰκοσαετὴς ἦν, τὸν πεντεκαιδεκαέτη ἀπογενόμενον, ἐνομίζομεν ἂν μηκέτι ἄωρον τελευτᾶν, ἀλλ' ἤδη μέτρον ἡλικίας ἔχοντα ἱκανόν· τὸν δὲ τὴν τ' εἴκοσιν E ἐτῶν προθεσμίαν ἐκπληρώσαντα, ἢ τὸν ἐγγὺς γενόμενον τῷ τῶν εἴκοσιν ἐτῶν ἀριθμῷ, πάντως ἂν ἐμακαρίζομεν

D. 3. Εἰ δὴ ὁ τῆς ζωῆς] Mira varietas in libris antiquis: quod hic verbo monuisse, ut oportuit, ita satis est.

cusandi licentiam incumbente, aliis præcedentibus, aliis sequentibus omnes tandem eodem conveniunt: ita etiam nobis ad fatale persolvendum debitum tendentibus, nihilo plus obtingit his qui serius, quam qui citius eo pervenerunt. Quod si qua mors intempestiva dici debet, maxime id nomen competet in puerorum aut infantium, magisque etiam recens natorum obitum: quem tamen facile et bono animo ferimus: inique et lugubriter jam ætate aliquo provectorum: ob vanas spes quas nobis finxeramus, putantes iis qui eo ætatis pervenissent, certam jam esse ac permansuram incolumitatem. Porro si ætas hominis spatio viginti annorum determinaretur, natum annos quindecim putaremus jam non immatura morte decedere, sed ad justæ ætatis mensuram progressum: qui autem vigesimum annum aut impleviset, aut ad eum terminum proxime accessisset, om-

ὡς εὐδαιμονέστατον καὶ τελειότατον ἀφαπεφάσανται βίον. Εἰ δὲ διακοσίων ἐτῶν ἦν, τὸν ἑκατὸν ἐτῶν τελευτήσαντα, πάντως ἂν ἄωρον νομίζοντες εἶναι, πολὺς ὀδυρμὸς καὶ θρῆνος ἐγείρεται.

κδ'. Δῆλον οὖν ὅτι καὶ ὁ λεγόμενος ἄωρος θάνατος, εὐπαραμύθητός ἐστι, διά τε ταῦτα, καὶ τὰ προειρημένα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. Μεῖον γὰρ ὄντος Τρωΐλος ἐδάκρυσεν, ἢ Πρίαμος αὐτός, εἰ προτελεύτησεν, ἔτι ἀκμαζούσης αὐτῷ τῆς βασιλείας, καὶ τῆς τοσαύτης τύ- F
χης ἧς ἐθρήνει· οἷα γοῦν πρὸς τὸν ἑαυτοῦ διελέχθη υἱὸν Ἕκτορα, πολεμίων ἀναχωρεῖν ἀπὸ τῶν πρὸς τὸν Ἀχιλλέα μάχης, ἐν οἷς φησιν,

Ἀλλ' εἰσέρχεο τεῖχος, ἐμὸν τέκος, ὄφρα σαώσῃς
Τρῶας καὶ Τρωϊάδας· μηδὲ μέγα κῦδος ὀρέξῃς
Πηλείδῃ, αὐτὸς δὲ φίλης αἰῶνος ἀμερδῆς.
Πρὸς δέ με τὸν δύστηνον ἔτι φρονέοντ' ἐλέησον, 114
Δύσμορον, ὅν ῥα πατὴρ Κρονίδης ἐπὶ γήραος οὐδῷ,

E. 10. ἢ Πρίαμος αὐτὸς,] Revocavi veterem lectionem ex Ald. Baſ. Xyl. confirmatam a compluribus libris T. V. B. C. D. N. Z. Perizon. Reliqui et vulgo ἢ Πρίαμος, ἔτος δὲ, quod Stephanus ſumpſit e Pol. et Jannot. Callimachi eſt, ut apparet e Cic. Tuſc. I, 39. Ὄντως eſt a Plutarcho.

nino ejus fortunas laudaremus, ut vita feliciſſima ac perfectiſſima functi. Sin ducentis annis definiremus curriculum, utique deploraremus eum qui annos natus centum exſpiraſſet, plane immaturam ejus mortem judicantes.

XXIV. Liquet ergo cum ob hæc, tum ea quæ ſuperius diſſeruimus, eam quoque mortem quæ intempeſtiva dicitur, conſolationem admittere. Veriſſimum enim utique eſt, *minus lachrymaſſe Troilum, quam Priamus* erat ploraturus, ſi mortuus fuiſſet florente etiamnum regno et opibus quas amiſſas deflevit. Vide enim qualia ſunt quæ ad filium ſuum Hectorem dicit, hortans eum ut ſe a prœlio adverſus Achillem ſubducat:

Intra nunc urbis, mi fili, mœnia, ſerves
Troadas ut Troeſque, nec eximium decus addas
Pelidæ, ſuavis ſpoliatus munere vitæ.
Præterea miſerare tuum, dum vivo, parentem
Me miſerum, in ſenii Jupiter quem limine durus

Αἴσῃ ἐν ἀργαλέῃ φθίσει, κακὰ πόλλ' ἐπιδόντα,
Υἷάς τ' ὀλλυμένους, ἐλκηθείσας τε θυγατρας,
Καὶ θαλάμους κεραϊζομένους, καὶ νήπια τέκνα
Βαλλόμενα προτὶ γαίῃ, ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι,
Ἑλκομένας τε νυοὺς ὁλοῆς ὑπὸ χερσὶν Ἀχαιῶν,
Αὐτὸν δ' ἂν πύματόν με κύνες πρώτῃσι θύρῃσι
Ὠμησταὶ ἐρύσσωσιν, ἐπεὶ κέ τις ὀξέϊ χαλκῷ
B Τύψας ἠὲ βαλὼν, ῥεθέων ἐκ θυμὸν ἕληται.
Ἀλλ' ὅτε δὴ πολιόν τε κάρη πολιόν τε γένειον,
Αἰδῶ τ' αἰσχύνωσι κύνες κταμένοιό γέροντος,
Τοῦτο δὴ οἰκτιστον πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσιν.
Ἦ ῥ' ὁ γέρων· πολιὰς δ' ἂρ ἀνὰ τρίχας ἕλκετο χερσὶ,
Τίλλων ἐκ κεφαλῆς, ὃδ' Ἕκτορι θυμὸν ἔπειθεν.

Ὄντων οὖν σοι παμπόλλων παραδειγμάτων τοῦτο τοῦτο, ἐννόησον τὸν θάνατον οὐκ ὀλίγους ἀπαλλάττειν μεγάλων καὶ χαλεπῶν κακῶν, ὧν, εἰ ἐπεβίωσαν, πάντως ἂν ἐπ-
C έλιπον, ἀρκεσθεὶς τοῖς εἰρημένοις, τοὺς δὲ μὴ δεῖν πέρα

A. 7. Ἑλκομένας] Hic verſus abeſt in Ald. Baſ. Xyl. C. D. Voſſ. Perizon. Alii habent codices item Schott. et Jannot. unde recepit Stephanus.

B. 1. Τύψας ἠὲ βαλὼν,] Qui, inter hunc et proximum verſum, in Vulgatis Homeri exemplis leguntur quinque verſus Il. X. 69: deſunt in Plutarcheis libris editis et ſcriptis, exceptis T. V. B. Schott. Coll. Muret. Mez.

B. 10. συμμετρίας] Ita omnes libri noſtri: editi, Ald. Baſ. Xyl. ſcripti decem, A. B. C. D. E. N. Z. Venet. Voſſ. Perizon. nec diſſentit ulla collationum. Stephanus tamen hic iterum, neſcio unde, dedit ἀμετρίας.

Adverſo perimet fato, mala plurima paſſum.
Occidi poſtquam natos, nataſque videre
Raptari, exſcindi thalamos, duræque miſellos
Allidi infantes terræ me cernere adegit
Excidio in patriæ diro: mea denique membra
Poſtremi, cum quis jactu vel cominus ictu
Infelici anima gelidos exſolverit artus,
In primis foribus raptabit ſæva canum vis.
Id vero nimis eſt homini miſerabile viſu,
Cum canum caput, et canum mentum atque pudenda
Occiſi fœdare canes ſenis aſpiciendum eſt.
Sic ait evellens manibus de vertice canos
Longævus: mentem ſermo tamen Hectoris iſte
Non flexit.——

Cum itaque habeas exempla permulta hujus rei, intelligere debes morte non paucos a magnis fuiſſe ac difficilibus ſervatos calamitatibus, in quas omnino deveniendum ipſis fuerat, ſi vixiſſent: quæ ego exempla, ne nimium extendatur oratio, contentus his quæ retuli, omitto: ſufficientibus demonſtrare, non debere nos

τῦ φυσικοῦ καὶ μετρίου, πρὸς ἄπρακτα πένθη καὶ θρήνους ἀγεννεῖς ἐκτρέπεσθαι.

κε'. Τὸ γὰρ μὴ δι' αὐτὸν κακῶς πράττειν, ὁ μὲν Κράντωρ φησὶν οὐ μικρὸν εἶναι κούφισμα πρὸς τὰς τύχας, ἐγὼ δ' ἂν εἴποιμι φάρμακον ἀλυπίας τῆς μέγιστον. Τὸ δὲ φιλεῖν τὸν μεταλλάξαντα καὶ τέρπειν, οὐκ ἐν τῷ λυπεῖν ἑαυτὸς ἔστιν, ἀλλ' ἐν τῷ τὸν ἀγαπώμενον ὠφελεῖν. Ὠφέλεια δ' ἐστὶ τοῖς ἀφηρημένοις, ἡ μετὰ τῆς ἀγαθῆς μνήμης τιμή. Οὐδεὶς γὰρ ἀγαθὸς ἄξιος θρήνων, ἀλλ' ὕμνων καὶ ἐπαίνων· οὐδὲ πένθους, ἀλλὰ μνήμης D εὐκλεοῦς· οὐδὲ δακρύων ἐπωδυνίων, ἀλλ' ἀρετῆς ἀπαρχῶν· εἴγε ὁ μετηλλαχὼς θειοτέρου τινὸς βίου μετείληφεν, ἀπαλλαγεὶς τῆς τοῦ σώματος λατρείας, καὶ τῶν ἀτηρῶν ἕνεκα τούτων φροντίδων τε καὶ συμφορῶν, ἃς ἀνάγκη τοὺς εἰληχότας τὸν θνητὸν βίον ὑπομένειν, ἕως ἂν ἐκπλή-

D. 1. ἐπαίνων] σταλάνων malit J. D. Lennepius ad Phalar. p. 280. Cum vulgato conſentiunt omnes libri. Cæterum dictio poetam ſapit.

D. 2. ἀλλ' ἀρετῆς] Ita omnes libri. Probo tamen Pierſoni conjecturam Veriſimil. p. 158. ἀλλὰ θείων. Reiſkius ἀλλ' ἑτέων: quod placet J. Toupio Ep. Crit. p. 7.

ultra quam natura et mediocritas ferunt, ad inanes luctus et degeneres ejulatus exorbitare.

XXV. Crantor ait, Vacare culpa in calamitatibus maximum eſſe ſolatium. Ego ad liberandos dolore animos habere id vim vel maximam dicere non vereor. Ad hæc, amare et bene velle ei qui mortuus eſt, non in hoc poſitum eſt ut tibi ipſi dolorem inferas, ſed ut dilecto aliqua commodes ratione: quod præſtiteris, ſi eum bona memoria honoraveris. Nemo enim bonus lamentis, ſed hymnis dignus eſt et laudationibus: non luctu, ſed honorifica recordatione: neque lachrymis a dolore extortis, ſed primitiis quibuſdam ſcitis: ſiquidem is qui inter mortales eſſe deſiit, divinioris cujuſdam vitæ factus eſt conſors, liberatus ſervitute corporis, et ærumnoſis iſtis ſolicitudinibus atque caſibus, quos neceſſe eſt ut perferant quibus mortalis hæc vita ob-

σωσι τὸν ὑπιλωσθέντα τῆς ζωῆς βίον· ὃν ἔδωκεν ἡμῖν ἡ φύσις οὐκ εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον, ἀλλὰ καθ' ἕκαστον ἀπένειμε τὸν μερισθέντα κατὰ τοὺς τῆς εἱμαρμένης νόμους.

κϛ'. Διὸ τοὺς εὖ φρονοῦντας, ὅτι τοῖς ἀποθνήσκουσιν
E οὐ χρὴ πέρα τοῦ φυσικοῦ καὶ μετρίου τῆς περὶ τὰ ψυχὰ λύπης, εἰς ἀωρασίαν καὶ βαρβαρικὰ πένθη παρεκτρέπεσθαι· καὶ τοῦθ', ὅπερ πολλοῖς ἤδη συμέβη, φείδεσθαι, ὥστε πρὶν ἀπῶσασθαι τὰ πένθη, κακουχουμένους τελευτῆσαι τὸν βίον, καὶ ἐν τοῖς πενθίμοις τῆς κακοδαίμονος ταφῆς μεταλαβεῖν ἅμα τῶν τε ἀνιαρῶν, καὶ τῶν ἐκ τῆς ἀλογιστίας κακῶν συγκλυδομένων αὐτοῖς· ὡς ὑπορρήγξασθαι τὸ Ὁμηρικόν,

Μυρομένοισι δὲ τοῖσι μέλας ἐπιέσπερος ἦλθε.

Διὸ καὶ πολλάκις αὐτοῖς προσφιλονεικεῖσθαι χρὴ, Τί
F δαὶ, παυσόμεθά ποτε λυπούμενοι; ἢ ἀκαταπαύστῳ συμφορᾷ συνεσόμεθα μέχρι παντὸς τοῦ βίου; τὸ μὲν γὰρ

tigit, donec conficiant fato deſtinatum ipſis vitæ curriculum: quam quidem vitam nobis natura non ut perpetuam poſſeſſionem conceſſit, ſed pro fati legibus unicuique certa ratione attribuit.

XXVI. Qui ergo ſana ſunt mente, non debent amplius quam natura et mediocritas poſtulant, animo in luctus inutiles et barbaricos efferri, idque exſpectare, quod multis evenit, ut prius ærumnoſæ vitæ ſuæ finem, quam lugendi, faciant, inque lugubri (quem propter alios ceperunt) habitu, infelici ſepulturæ ipſi mandentur: eaque obruantur ſimul et mœrores iſti, et mala quæ ſua ſibi paraverunt imprudentia: de quibus Homericum illud commode uſurpari poſſit:

Hos lamentantes atra nox obruit umbra.

Proinde in tali re ſæpe nos ipſos ita compellemus: quid igitur faciemus? an per omne vitæ tempus miſeriæ continenti tempus prorogabimus? an potius lugendi aliquando finem faciemus? Nam infi-

δὴ ἀτελεύτητον νομίζειν τὸ πένθος, ἀνοίας ὄντιν ἐσχάτης· καίτοι γε ὁρῶντας ὡς καὶ οἱ βαρυλυπώτατοι καὶ πολυπενθέσταοι, σφόδρα πολλάκις γίνονται ὑπὸ τοῦ χρόνου, καὶ ἐν οἷς ἐδυσχέραινον σφόδρα μνήμασιν ἀνοιμώζοντες καὶ στερνοτυπέμενοι, λαμπρὰς εὐωχίας συνίστανται μετὰ μουσουργῶν καὶ τῆς ἄλλης παρασκευῆς. Μεμηνότος οὖν ὄντος τὸ οὕτως ὑπολαμβάνειν ἄξιόμονον ἔχειν τὸ πένθος. Ἀλλ' εἰ λογίζοιντ' ὅτι παύσεταί τινος γενομένου, προσ- 115
αναλογίσαιντ' ἂν, χρόνου δηλαδή τι ποιήσαντος· τὸ μὲν γεγενημένον, οὐδὲ θεῷ δυνατόν ὄντι ποιεῖν ἀγένητον· οὐκοῦν τὸ νῦν παρ' ἐλπίδα συμβεβηκὸς καὶ παρά τὴν ἡμετέραν δόξαν, ἔδειξε τὸ εἰωθὸς πολλοὺς γίνεσθαι δι' αὐτοῦ τοῦ ἔργων. Τί οὖν; ἆρά γ' ἡμεῖς τοῦτο διὰ τοῦ λόγου μαθεῖν ὃ δυνάμεθα, οὐδ' ὑπολογίσασθαι; ὅτι

Πλείη μὲν γαῖα κακῶν, πλείη δὲ θάλασσα,

A. 1. προσαναλογίσαιντ' ἂν] Ita dedi ex E. Venet. Vulcob. pro vulgato προσαναλογήσαιντ' ἄν: quod nihili eſt. Vel ſic tamen locus, nec ipſe ſecum ſatis nec cum ſequentibus conſentit. B. πρὸς ἀναλησίαν. C. D. πρὸς ἂν ἀλγήσαιντ' ἄν.

A. 3. οὐδὲ θεῷ] Dedi ex B. D. Baſ. Xyl. Jannot. Vulgo οὐδὲ θεῶν.

nitum velle luctum facere, extremæ eſt inſaniæ: cum videamus qui in ſummo graviſſimoque fuerunt mœrore, ſæpiſſime fuiſſe temporis progreſſu adeo demitigatos, ut apud monimenta, quæ ſine acerbo ejulatu et pectoris planctu ante non viſebant, jam convivia muſicis aliiſque ad lætitiam excitandam facientibus rebus adhibitis celebrarent. Inſani ergo eſt, ſecum ſtatuere velle ſe in luctu perſeverare. Si vero decreveris aliquando eum deſinere, ſimul et hoc reputato, tempus eſſe quod leniturum ſit ægritudinem. Etenim quod factum eſt, infectum reddere ne deus quidem poteſt: ergo quod nobis nunc præter ſpem opinionemque evenit noſtram, id ipſo facto nobis demonſtravit quid pleriſque accidere ſoleat. Quid ergo? an nulla nos diſcere doctrina neque ratiocinari poſſumus? quod

Terra malis ſcatet, adverſis pelagusque redundat.

Καὶ,

Τοιάδε θνητοῖσι κακὰ
Κακῶν ἀμφί τε κῆρες εἰλεῦνται,
B Κενεὴ δ' εἴσδυσις ὐδ' αἰθέρι.

κζ'. Πολλοῖς γὰρ καὶ σοφοῖς ἀνδράσιν, ὥς φησι Κράντωρ, οὐ νῦν ἀλλὰ πάλαι κέκλαυται τἀνθρώπινα, πικρίαν ἡγουμένοις εἶναι τὸν βίον, καὶ ἀρχὴν τὸ γενέσθαι ἄνθρωπον συμφορᾶν τινῶν μεγίστων. Τοῦτο δέ, φησιν Ἀριστοτέλης, καὶ τὸν Σειληνὸν συλληφθέντα τῷ Μίδᾳ ἀποφήνασθαι. Βέλτιον δ' αὐτὰς τὰς τοῦ φιλοσόφου λέξεις ὠδὶ θέσθαι· φησὶ δὲ ἐν τῷ Εὐδήμῳ ἐπιγραφομένῳ ἢ Περὶ ψυχῆς, ταυτί, " Διόπερ, ὦ κράτιστε πάν-
" των καὶ μακαριώτατε, καὶ πρὸς τῷ μακαρίους καὶ
" εὐδαίμονας εἶναι τοὺς τετελευτηκότας νομίζειν, καὶ τὸ
C " ψεύσασθαί τι κατ' αὐτῶν καὶ τὸ βλασφημεῖν, οὐχ
" ὅσιον, ὡς νῦν βελτιόνων, ἡγούμεθα, καὶ κρειττόνων ἤδη
" γεγονότων· καὶ ταῦτ' οὕτως ἀρχαῖα καὶ παλαιὰ δια-
" τελεῖ νενομισμένα παρ' ἡμῖν, ὥστε τὸ πάμπαν ὁδεὶς
" οἶδεν οὔτε τοῦ χρόνου τὴν ἀρχὴν, οὔτε τὸν θέντα πρῶ-

Item illud,

Tales circum mortales miſeriæ
Fundunt, totque fatalia mala,
Quibus nec in lucem hanc vacat exitus.

XXVII. Multi quippe, ut ait Crantor, iique ſapientes viri, non nunc primum, ſed pridem deploraverunt res humanas, ſupplicium judicantes vitam hanc eſſe, et ſummæ calamitatis loco ducentes naſci hominem. Hoc ipſum Ariſtoteles ait, *Silenum, cum captivus ad Midam adduceretur, pronunciaſſe:* cujus hæc ſunt (præſtat enim opinor ipſa apponere) in Eudemo ſive libro De animo, verba. *Itaque*, inquit, *præſtantiſſime omnium et beatiſſime, cum felices cenſemus eſſe et beatos qui vita hac defuncti ſunt, tum nefas putamus quicquam de iis falſo aut contumelioſe dicere: quippe qui melioris jam præſtantioriſque naturæ facti ſint compotes. Atque hæc noſtra ſententia ita vetuſta eſt, ut ejus et initium et autor prorſus ignorentur, ſed ab infinita uſque æternitate*

" τον, ἀλλὰ τὸν ἄπειρον αἰῶνα τυγχάνουσι μὲν τέλους
" ὄντω νενομισμένα· τοῖς δὲ δὴ τούτοις, μᾶλλα φύματος
" ἐν τοῖς ἀνθρώποις ὁρᾷς, ὡς ἐκ πολλῶν ἐτῶν, ἐκ πα-
" λαιᾶ χρόνω προφέρεται θρυλλούμενον· τί τοῦτ', ἔφη·
" κἀκεῖνος ὑπολαβών, Ὡς ἄρα μὴ γίνεσθαι μέν, ἔφω,
" ἄριστον πάντων, τὸ δὲ τεθνᾶναι, τοῦ ζῆν ὅτι χρεῖττον· D
" καὶ πολλοῖς ὄντως ἤδη τοῦ δαιμονίου μεμαρτύρηται·
" τοῦτο μὲν, ἐκείνῳ τῷ Μίδᾳ λέγουσι δήπου μετὰ τὸ
" θῆραν ὡς ἔλαβε τὸν Σειληνὸν, διερωτῶντι καὶ πυθα-
" νομένῳ τί ποτέ ἐστι τὸ βέλτιον τοῖς ἀνθρώποις, καὶ
" τί τὸ πάντων αἱρετώτατον, τὸ μὲν πρῶτον, οὐδὲν
" ἐθέλειν εἰπεῖν, ἀλλὰ σιωπᾷν ἀῤῥήτως· ἐπειδὴ δὲ ποτε
" μόλις πᾶσαν μηχανὴν μηχανώμενος προσηνάγετο
" φθέγξασθαί τι πρὸς αὐτὸν, ὅτως ἀναγκαζόμενος,
" εἰπεῖν, Δαίμονος ἐπίπονε καὶ τύχης χαλεπῆς ἐφήμερον
" σπέρμα, τί με βιάζεσθε λέγειν ἃ ὑμῖν ἄρειον μὴ
" γνῶναι; μετ' ἀγνοίας γὰρ τῶν οἰκείων κακῶν, ἀλυ- E

D. 7. ἀῤῥήτως] Ita omnes libri. Nec repudiem. Neque etiam repudiem Reiskii ἀῤῥήντως.

continenter ea ſic eſt propagata. Ad hæc, vides in ore hominibus eſſe omnibus jam inde a multis annis tritum illud. Quodnam? inquit ille. *Quod* (ait) *omnium optimum eſt non naſci: præſtat autem mori quam vivere: ejuſque rei multis ſunt divinitus perhibita teſtimonia. Atque huc pertinet quod narratur, Silenum a Mida iſto captum, et a venatione ei ſciſcitanti quidnam optimum homini maximeque expetendum eſſet, principio reſpondere noluiſſe, vocemque compreſſiſſe: tandem cum urgendi ut aliquid diceret finem nullum Mida faceret, in hæc invitum erupiſſe verba: " Ærumnoſi ge-
" nii, et difficilis fortunæ ſe-
" men in diem durans, quorſum
" me cogitis ea vobis dicere,
" quæ vobis neſcire erat me-
" lius? maxime enim vacantes
" dolore vivunt, qui ſua ig-
" norant mala. Hominibus au-*

" πότατος ὁ βίος· ἀνθρώποις δὲ πάμπαν οὐκ ἔστι γε-
" νέθαι τὸ πάντων ἄριστον, οὐδὲ μεταλλεῖν τῆς τῦ βελ-
" τίστου φύσεως· ἄριστον γὰρ πᾶσι καὶ πάσαις ὃ μὴ γε-
" νέθαι· τὸ μὴ δὲ μὴ τῦτο καὶ τὸ πρῶτον τῶν ἄλλων
" ἀνυσὸν, δεύτερον δὲ, τὸ γενομένυς ἀποθανεῖν ὡς τά-
" χιστα. Δῆλον οὖν ὡς ἄσπις κρείττονος τῆς ἐν τῷ πε-
" ναναι διαγωγῆς ἢ τ ἐν ᾧ ζῆν, ἔτως ἀπεφήναζο." Μυ-
ρία δ' ὅπ' μυρίοις ἄν τις ἔχοι ζιαῦτα παραπίπτειν πρὸς
τὸ αὐτὸ κεφάλαιον· ἀλλ' οὐκ ἀναγκαῖον μακρηγορεῖν.

F κή. Οὐ χρὴ οὖν τὺς ἀποθνήσκονζας νέυς θρηνεῖν
ὅτι τῶν ἐν τῷ μακρῷ βίῳ νομιζομένων ἀγαθῶν ἀπεστέ-
ρηνται· τῦτο γὰρ ἄδηλον, ὡς πολλάκις εἴπομεν, εἴτε
ἀγαθῶν ἀπεστερημένοι τυγχάνουσιν, εἴτε κακῶν. Πολλῷ
γὰρ πλείονα τὰ κακά· καὶ τὰ μὲν μόλις καὶ μετὰ
πολλῶν φροντίδων κτώμεθα, τὰ δὲ κακὰ, πάνυ ῥαδίως.
Στρογγύλα γὰρ εἶναί φασι ταῦτα καὶ συνεχῆ καὶ πρὸς
ἄλληλα φερόμενα κατὰ πολλὰς αἰτίας· τὰ δ' ἀγαθὰ,

" *tem omnino optimum eſt non*
" *naſci, neque participem fieri*
" *præſtantioris naturæ; opti-*
" *mum enim omnibus utriuſque*
" *ſexus hominibus hoc eſt: prox-*
" *imum huic, et inter ea quæ*
" *conſequi homo poſſit primum*
" *eſt, quam celerrime mori.*"
Manifeſtum vero eſt, ſic eum pronuntiaſſe, quod melior ſit mortuorum quam vivorum conditio. Sexcenta alia, rurſuſque totidem alia ſimilia adferre ad hujus capitis demonſtrationem poſſem: ſed opus non eſt protrahere orationem.

XXVIII. Proinde lugendi non ſunt qui in florente ætate mortem obeunt, quaſi ſpoliati iis quæ in diuturna vita pro bonis cenſentur: incertum eſt enim, ut aliquoties jam diximus, boniſque an malis privati ſint, cum multo plura ſint mala quam bona: quorum hæc difficulter, et multis impenſis curis conſequimur, illa vel facillime obtingunt: ferunt enim mala eſſe teretia ac continua inter ſe, invicemque ſeſe multis de cauſis inſequentia: bona vero dejuncta, et quæ

διεχῇ τε καὶ δυσκόλως σωερχόμενα τοῖς αὐτοῖς τοῦ βίου τοῖς τέρμασιν. Ἐπιλελησμένοις οὖν ἐοίκαμεν. Οὐ γὰρ μόνον, ὡς φησιν Εὐριπίδης 116

Τὰ χρήματα οὐκ ἴδια κέκτηνται βροτοί,

ἀλλ' ἁπλῶς τῶν ἀνθρωπίνων οὐδέν· διὸ καὶ ὅπου πάντων λέγειν χρὴ,

Τὰ τῶν θεῶν ἔχοντες ἐπιμελούμεθα.
Ὅταν δὲ χρήζωσ', αὐτὰ ἀφαιροῦνʼ) πάλιν.

Οὐ δεῖ οὖν δυσφορεῖν ἐὰν ἃ ἔχρησαν ἡμῖν τοῖς ὀλίγον ταῦτα ἀπαιτῶσιν. Οὐδὲ γὰρ οἱ τραπεζῖται, καθάπερ εἰώθαμεν λέγειν πολλάκις, ἀπαιτούμενοι τὰ χρήματα, δυσχεραίνουσιν ὅπὶ τῇ ἀποδόσῃ, ἐάνπερ εὐγνωμονῶσι. Πρὸς γὰρ τὸν οὐκ εὐμαρῶς ἀποδιδόντα εἰκότως ἄν τις εἴποι, Ἐπελάθου ὅτι ταῦτʼ ἔλαβες ὅπὶ τῷ ἀποδοῦναι; Τοῦτο B δὴ τοῖς θνητοῖς ἅπασι συμβέβηκεν. Ἔχομεν γὰρ τὸ ζῆν, ὥσπερ παρακαταθεμένοις θεοῖς ἐξ ἀνάγκης, καὶ τούτου χρόνος οὐδεὶς ὅστις ὡρισμένος τῆς ἀποδόσεως, ὥσπερ οὐδὲ

B. 3. παρακαταθεμένοις θεοῖς] Forte quis excidiſſe putet ἀποδώσοντες. Nec tamen neceſſe. Dativus eſt abſolutus pro Genitivo.

difficulter ſub ipſum vitæ terminum coeant. Itaque videmur obliti eſſe noſtræ ſortis. Non enim tantum, ut eſt apud Euripidem,

Non propriæ ſunt quas homines tenent opes:

ſed in univerſum nihil homo poſſidet proprium: ac de ſingulis uſurpare hoc licet,

Res procuramus a Diis nobis creditas,
Arbitrio repoſcunt illi quas ſuo.

Quapropter iniquius ferre non debemus ſi repetunt quorum nobis exigui temporis uſuram conceſſerant: quando ne menſarii quidem, niſi animum pravum gerant, indignantur ubi apud eos depoſita ſors repoſcitur: et non prompte reddenti dicere poſſis haud injuria, Oblituſne es ea te hoc conditione accepiſſe, ut redderes? Idem vero omnibus uſuvenit hominibus. Vita nobis contigit, diis eam apud nos fatali deponentibus neceſſitudine, neque certus eſt definitus terminus ad quem reddendum illud ſit depoſitum: ſicut

τοῖς τραπεζίταις τῆς τῶν θεμάτων, ἀλλ' ἄδηλον πότε ὁ δοὺς ἀπαιτήσῃ. Ὁ οὖν ἢ αὐτὸς μέλλων ἀποθνήσκειν, ἢ τέκνων ἀποθανόντων ὑφαγανακτῶν, πῶς οὐ καταφανῶς ἐπιλέλησται ὅτι καὶ αὐτὸς ἄνθρωπός ἐστι, καὶ τὰ τέκνα θνητὰ ἐγέννησεν; Οὐ γάρ ἐστι φρένας ἔχοντος ἀνθρώπου ἀγνοεῖν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ζῷόν ἐστι θνητόν, ἀλλ' ὅτι γέγονεν εἰς τὸ ἀποθανεῖν. Εἰ γοῦν ἡ Νιόβη, κατὰ τὸς
c μύθους, προέχειρον εἶχε τὴν ὑπόληψιν ταύτην, ὅτι

Οὐκ αἰεὶ θαλέθοντι βίῳ,
Βλάσταις τέκνων βριθομένα,
Γλυκερὸν φάος ὁρῶσα

τελευτήσῃ, οὐκ ἂν οὕτως ἐδυσχέραινεν ὡς καὶ τὸ ζῆν ἐθέλειν ἐκλιπεῖν, διὰ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς καὶ τοὺς θεοὺς ἐπικαλεῖσθαι, ἁνάρπαστον αὐτὴν γενέσθαι προὺς ἀπώλειαν τὴν χαλεπωτάτην. Δύ' ἐστὶ τῶν Δελφικῶν γραμμάτων τὰ μάλιστ' ἀναγκαιότατα προὺς τὸν βίον, τὸ, Γνῶθι σαυτόν, καὶ τὸ, Μηδὲν ἄγαν· ἐκ τούτων γὰρ ἤρτηται καὶ τὰ λοιπὰ πάντα. Ταῦτα δέ ἐστιν ἀλλήλοις

ne menſarii quidem ſcire poſſunt, quando repoſcenda ſit apud eos depoſita ſors. Qui ergo vel ipſe moriturus, vel liberis morientibus nimis indignatur, nonne perſpicuum eſt eum oblitum eſſe mortalem ſe natum fuiſſe, et mortales genuiſſe liberos? neque enim ſani eſt hominis, ignorare hominem animal eſſe mortale, et ad hoc natum ut moriatur. Itaque ſi, ut in fabulis eſt, Niobe hanc ſententiam in promptu habuiſſet, quod

Non ſemper flore liberum,
Vitæque curſu proſpero
Onuſta, ſuave ſolis intuens jubar

moritura eſſet: nunquam profecto eo indignationis prolapſa fuiſſet, ut et vitam cuperet abjicere ob calamitatis molem, et deos precaretur ut ſe ad quamvis graviſſimam perniciem abriperent. Duæ ſunt Delphis inſcriptæ ſententiæ, maxime ad vitæ humanæ uſum neceſſariæ, *Noſce teipſum*, et, *Ne quid nimis*. Ex his depen-

σύμφωνα καὶ συνῳδά, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἑτέροις ἔοικε δηλοῦσθαι καὶ δυύαμιν. Ἔν τε γὰρ τῷ γινώσκειν ἑαυτὸν, προσέοικε τὸ μηδὲν ἄγαν, καὶ ἐν τούτῳ, τὸ γινώσκειν ἑαυτόν. Διὸ καὶ περὶ μὲ τούτων φησὶν ὁ Ἴων οὕτως, D

Τὸ γνῶθι σαυτὸν, τοῦτ' ἔπος μὲν οὐ μέγα,
Ἔργον δ' ὅσον Ζεὺς μόνος ἐπίσταται θεῶν.

ὁ δὲ Πίνδαρος,

Σοφοὶ δὲ, φησὶ, τὸ μηδὲν ἄϊστον ἔπος αἴνησαν περισσῶς.

κθ'. Ταῦτα οὖν ἐν ἀφρονίᾳ τις ἔχων ὡς πυθόχρηστα παραγγέλματα, πρὸς πάντα τὰ βίου προσάλλεσθαι ῥᾳδίως ἐφαρμόζειν δυνήσεται, καὶ φέρειν αὐτὰ δεξιῶς, E εἴς τε τὴν αὑτοῦ φύσιν ἀφορῶν, καὶ εἰς τὸ μὴ πέρα τοῦ προσήκοντος ἐν τοῖς προσπίπτουσιν ἢ αἱρεῖσθαι πρὸς ἀλαζονείαν, ἢ ταπεινοῦσθαι καὶ καταπίπτειν πρὸς οἴκτους καὶ ὀλοφυρμοὺς ἀφ' τὴν τῆς ψυχῆς ἀσθένειαν, καὶ τὸν ἐμφυόμενον ἡμῖν τοῦ θανάτου φόβον, πρὸς τὴν ἄγνοιαν τῶν εἰωθότων ἐν τῷ βίῳ συμβαίνειν, καὶ τὴν τῆς ἀνάγκης ἢ πεπρωμένης μοῖραν. Καλῶς δ' οἱ Πυθαγόρειοι παρελελεύσαντο, λέγοντες,

dent reliqua omnia: ipſa autem inter ſe concinunt, alterumque alterius videtur vim declarare, alterumque viciſſim in altero ineſt. Itaque Ion ſic de his cecinit:

Breviſeſt, Teipſum fac noris, ſententia:
Præſtare ſolus rem ſed novit Jupiter.

et Pindarus:

Sapientes hanc vocem, Ne quid nimis,
Affatim collaudaverunt.

XXIX. Hæc ergo aliquis animo infixa tenens tanquam Apollinis Pythii oracula, facile ſe ad omnes quas fert vita res accommodare poterit, eaſque dextre ferre, cum in ſuam intuens naturam, tum operam dans ut ne amplius quam convenit vel arrogantia efferatur ob fortunæ eventa, vel animum abjiciat, inque luctus et ejulatus, ob fortunæ vel animi potius imbecillitatem, nobiſque inſitum mortis metum, profectum ab ignoratione eorum quæ nobis in vita neceſſitatis fative decreto contingere ſolent. Egregium eſt Pythagoreorum præceptum:

Ὅσσα δὲ δαιμονίῃσι τύχαις βροτοὶ ἄλγε' ἔχουσιν,
P Ὧν ἂν μοῖραν ἔχοις, ταύτην ἔχε, μηδ' ἀγανάκτει.

καὶ ὁ τραγικὸς Αἰσχύλος,

Ἀνδρῶν γάρ ἐστιν εὐδίκων τε καὶ σοφῶν,
Ἐν τοῖς κακοῖσι μὴ τεθυμῶσθαι θεούς.

καὶ ὁ Εὐριπίδης,

Ὅς τις δ' ἀνάγκῃ συγκεχώρηκεν βροτῶν,
Σοφὸς παρ' ἡμῖν, καὶ τὰ θεῖ' ἐπίσταται.

καὶ ἐν ἄλλοις,

Τὰ προσπεσόντα δ' ὅς τις εὖ φέρει βροτῶν,
117 Ἄριστος εἶναι σωφρονεῖν τέ μοι δοκεῖ.

λ'. Οἱ δὲ πολλοὶ πάντα καταμέμφονται, καὶ πάντα τὰ τῶν ἐλπίδας αὐτοῖς συμβεβηκότα, ὑπ' ἐπηρείας τύχης καὶ δαιμόνων γίνεσθαι νομίζουσι· διὸ καὶ ὀπὶ πᾶσιν ὀδύρονται, γενόμενοι, καὶ τὴν ἑαυτῶν ἀτυχίαν αἰτιώμενοι· ᾧ οὐκ ἂν ἀτυχῶν ἄν τις εἴποι,

Θεὸς δέ σοι πῆμ' ἐδίδου, ἀλλ' αὐτὸς αὐτῷ,

σὺ σοὶ, καὶ ἡ λίαν τῆς ἀπαιδευσίαν ἄνοια καὶ τῶν φρενῶν. Καὶ λίαν ταύτῃ γοῦν τῇ διαπαιμωλίῳ,

F. 1. Ὧν ἂν μοῖραν ἔχοις] Ἣν ἂν μοῖραν ἔχοις D. Pol. Schott. Mez. At N. Ἣν ἄν. In vulgato exemplo Aur. Carm. Ed. Needham. vers. 18. Ὧν ἀν μοῖραν ἔχῃς.

Injungent divina tibi quæ fata dolores,
Hos, utut eveniant, animo fer leniter æquo.

et tragicus Æschylus:

Virtute præditorum est et sapientium,
Non succensere in rebus adversis deo.

et Euripides:

Necessitati qui cedit mortalium,
Sapiens apud nos, et divorum gnarus est,

atque alibi:

Eventa quisquis recte fert mortalium,
Mihi modestus is videtur et optimus.

XXX. At plerique omnia vituperant, et quidquid eis præter spem evenit, existimant malignitate fortunæ ac geniorum accidere: itaque ad omnes casus ejulant et ingemiscunt, ac de suæ queruntur adversitate fortunæ: quibus hoc dicto occurrere non inepte liceat,

Non tibi deus nocet, sed ipse tu tibi

officis, et tua male instituti vecordia. Hæc scilicet falsa et fallax opinio facit ut quodvis

καὶ ψαλδῇ δόξαν, πάντα καταμέμφονται θάνατον. Ἐὰν μὲν γὰρ ἐν ἀποδημίᾳ τις ὢν ἀποθανῃ, φέρουσιν, ὀπι- B
λέγοντες,

Δύσμορε, οὐδ' ἄρα τῷ γε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ
Ὄσσε καθαιρήσουσιν.——

Ἐὰν δ' ὑπὲ τὴ οἰκείας πατρίδος, παρόντων τῶν γονέων, ἀδύρονται, ὡς ἁρπαθέντος ἐκ τῶν χειρῶν, καὶ τοῦ ἐπ' αὐτῷ ὀδυρμοῦ αὐτοῖς ἀφέντος. Ἐὰν δ' ἄφωνος, μηδὲν προσφθὰν περὶ μηδενὸς, κλαίοντες λέγουσιν,

Οὐδέ τι μοι εἶπες πυκινὸν ἔπος, οὔτέ κεν αἰεὶ
Μεμνήμην.—— C

Ἐὰν προσομιλήσας τι, τοῦτ' αἰεὶ προχειρον ἔχουσιν, ὥσπερ ἐπέκχυμα τὴ λύπης. Ἐὰν ταχέως, ὀδύρονται, λέγοντες, ἀνηρπάσθη. Ἐὰν μακρῶς, μέμφονται ὅτι καταφθινήσας καὶ τιμωρηθεὶς ἀπέθανε. Πᾶσα προφασις ἱκανὴ πρὸς τὸ τὰς λύπας καὶ τὸς θρήνους συνεγείρειν. Ταῦτα δ' ἐκίνησαν οἱ ποιηταὶ, καὶ μάλιστα τούτων ὁ

B. 7. ἐπ' αὐτῷ] ἐν ὀφθαλμοῖς A. B. D. E. Venet. Voſſ. Collat. Muret. Schott. Anon. Mez. T. V. B.
C. 6. συνεγείρειν] συναγείρειν A. E. Voſſ. Collat. Muret. Schott. T.

mortis genus incuſent. Moritur aliquis in peregrinatione: cum gemitu hæc adferunt,

Ah miſer! haud illi genitor venerandaque mater
Compreſſere oculos.——

Moritur in patria, et apud parentes: lamentantur quod e manibus abreptus nihil præter ſui luctum iis reliquerit. Moritur ſilens, neque ulla de re mandavit quicquam: inter plorandum proferunt hoc,

——neque te ſuprema voce monentem
Audivi, ſemper quæ condita mente tenerem.

Si collocutus ante exceſſum fuit, extremam eam vocem veluti alimentum doloris ſemper habent in promptu. Tollitur cita morte: deplorantes dicunt eum eſſe abreptum: tollitur lenta morte: quiritantur excarnificatum contabuiſſe. Denique nunquam deeſt præſcriptio luctus et lamentationes excitandi. Hæc poetæ introduxere, primuſque adeo Ho-

φησὶ γοῦν Ὅμηρος, λέγων,

Ὡς δὲ πατὴρ οὗ παιδὸς ὀδύρεται ὀστέα καίων
Νυμφίος, ὅστε θανὼν δειλοὺς ἀκάχησε τοκῆας,
Ἄρρητον δὲ τοκεῦσι γόον καὶ πένθος ἔθηκε.

D Καὶ ταῦτα μὲν οὔπω δῆλον εἰ δικαίως ὀδύρεται· ἀλλ' ὅρα τὸ ἑξῆς,

Μοῦνος, τηλύγετος, πολλοῖσιν ἐπὶ κτεάτεσσι.

λα'. Τίς γὰρ οἶδεν εἰ ὁ θεὸς πατρικῶς προνοεῖται, καὶ κηδόμενος τοῦ ἀνθρωπείου γένους, προορώμενος τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι, προεξάγει τινὰς ἐκ τοῦ ζῆν ἀώρους; Ὅθεν οὐδὲν φοβητὸν νομιστέον αὐτοὺς πάσχειν.

Οὐθὲν γὰρ δεινὸν τῶν ἀναγκαίων βροτοῖς,

οὔτε τῷ κτλ. προηγούμενον λόγον συμβαινόντων, οὔτε τῷ κατ' ἐπακολούθησιν· καὶ ὅτι οἱ πλεῖστοι θάνατοι πρὸ ἄλλων δυσχερῶν μειζόνων γίνονται, καὶ ὅτι τοῖς μὲν οὐδὲ γενέσθαι συνέφερε, τοῖς δ' ἅμα τῷ γενέσθαι, ἀποθανεῖν, τοῖς δὲ προελθοῦσιν ἐπὶ μικρὸν, τοῖς δ' ἀκμάζουσι.

E. 1. καὶ ὅτι οἱ πλεῖστοι θάνατοι—ἀκμάζουσι] Hæc ſuo loco, unde mota ſunt, reponenda videntur infra poſt ἐκφυγεῖν.

merus, ita canens:

Ut genitor nati lamentans concremat oſſa
Sponſi, qui infando miſeros mœrore parentes
Affecit.——

Atque hæc quidem an rectè deplorentur, nondum liquet. Vide autem quid adjiciat,

Unicus in ſenio natus, magnaſque parentum
Poſſeſſurus opes.——

XXXI. Quis autem novit, an deus paterna quadam providentia et procuratione humani generis, cernens quæ eventura eſſent, nonnullos immatura morte tollat? ut nihil iis accidiſſe ſentiendum ſit, quod fuerit abominandum.

Grave eſt nihil enim homini quod fert neceſſitas:

ſive adeo id præcedente ratiocinatione contingat, ſive conſequatur: multique matura morte calamitatibus gravioribus ſubtracti ſunt: et utile fuit quibuſdam ut ne naſcerentur quidem: aliis ut nati illico extinguerentur: aliis ut aliquantiſper viverent, aliis ut in vigore ætatis morerentur.

Πρὸς πάντας δὴ τούτους τοὺς θανάτους ἐλαφρῶς ἐκτέον, εἰδότας ὅτι τῷ μοίρᾳ οὐκ ἔστιν ἐκφυγεῖν· πεπαιδευμένων δ' ἐστὶν ἀνθρώπων προειληφέναι, διότι βραχὺ χρόνον προειλήφασιν ἡμᾶς οἱ δοκοῦντες ἄωροι τοῦ ζῆν ἐστερῆσθαι· καὶ γὰρ ὁ μακρότατος βίος ὀλίγος ἐστὶ καὶ τιμαῖος πρὸς τὸν ἄπειρον αἰῶνα· καὶ ὅτι πολλοὶ τῶν ὀπὴ πλέον πενθησάντων, μετ' ὀλίγου τοῖς ὑπ' αὐτῶν F
καθυρθεῖσιν ἐπικολούθησαν, οὐδὲν ἐκ τοῦ πένθους ὄφελος προειποισάμενοι, μάτην δὲ αὐτοὺς καταικισάμενοι ταῖς κακουχίαις. Βραχυτάτου δὲ τοῦ τῆς ὀπιδημίας ὄντος ἐν τῷ βίῳ χρόνου, οὐκ ἐν ταῖς αὐχμηραῖς λύπαις, οὐδ' ἐν τῷ κακοδαιμονεστάτῳ πένθει διαφθείρειν ἑαυτοὺς δεῖ, ταῖς ὀδυναις καὶ ταῖς τοῦ σώματος αἰκίαις προτεινομένους, ἀλλὰ μεταβάλλειν ὀπὶ τὸ κρεῖσσον καὶ ἀνθρωπικώτερον πειρωμένους, καὶ σπουδάζοντας ἐντυγχάνειν ἀνδράσι μὴ τοῖς συλλυπουμένοις, καὶ διεγείρουσι τὰ πένθη

E. 10. καὶ ὅτι πολλοὶ] Hæc pendent ab antecedente εἰδότας ὅτι.

Hæc ergo omnia mortis genera boni ſunt conſulenda, cum ſciamus fatum eſſe inevitabile: eſtque hominis probe inſtituti præmeditatum eſſe quod qui videntur ante tempus naturæ debitum perſolviſſe, exiguo nos tempore præceſſerunt, cum vel longiſſimum tempus exiguum punctique inſtar ſit, ſi cum infinita æternitate comparetur: et quod multi eorum qui luctui indulſiſſent, paulo poſt ſubſecuti ſunt eos quos luxerant, cum nullam ex luctu percepiſſent utilitatem, ſed ſponte ſua miſeriis ſeſe afflictaviſſent inanibus. Jam cum peregrinationi in hac vita noſtra breviſſimum tempus ſit præſcriptum, non debemus profecto in ſqualidis luctibus infeliciſſimoque mœrore noſmetipſos doloribus conficere, corporaque noſtra doloribus diuturnis excruciare, ſed conari potius ut humaniorem ſectemur melioremque vivendi rationem, iiſque ſtudioſe nos adjungamus hominibus, non qui ſe luctus noſtri ſocios præbeant, eumque adulando

118 ἀφ' κολακείαν, ἀλλὰ τοῖς ἀφαιρεμθίοις τὰς λύπας ἀφ' τῆς γενναίας καὶ σεμνῆς παρηγορίας, ἐπακούσαι καὶ ἔχοντας ἐν νῷ τὸ Ὁμηρικὸν τοῦτο ἔπος, ὅτῳ ὁ Ἕκτωρ πρὸς τ' Ἀνδρομάχην, ἀντιπαρηγορῶν αὐτῇ, εἶπεν ὧδί,

Δαιμονίη, μή μοι τι λίην ἀκαχίζεο θυμῷ.
Οὐ γάρ τις μ' ὑπὲρ αἶσαν ἀνὴρ ἀϊδι προϊάψει.
Μοῖραν δ' οὔ τινα φημὶ πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν,
Οὐ κακὸν οὐδὲ μεν ἐσθλὸν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται.

Ταύτῃ δὲ τὴν μοῖραν ἐν ἄλλοις ὁ ποιητὴς φησι,

B Γεινομένῳ ἐπένησε λίνῳ ὅτε μιν τέκε μήτηρ.

λβ'. Ταῦτα πρὸς διανοίας λαβόντες, τὴν ἀπροφάκτου καὶ κενῆς ἀπαλλαγησόμεθα βαρυπενθίας, ὀλίγου δεῖ παντάπασι τοῦ μεταξὺ χρόνου τῆς ζωῆς ὄντος. Φειστέον οὖν ὅπως εὐθυμόν τε καὶ ἀπαρενόχλητον τοῦτον ταῖς πενθικαῖς λύπαις ἀφαγάγωμεν, τὰ τοῦ πένθους ἀνδρίσημα μεθέμενοι, καὶ τῆς τοῦ σώματος ἐπιμελείας φεισάντες, καὶ τῆς τῶν συμβιώντων ἡμῖν σωτηρίας. Καλὸν δὲ καὶ μεμνῆσθαι τῶν λόγων οἷς κατὰ τὸ εἰκὸς ἐχρησάμεθά ποτε πρὸς συγγενεῖς ἢ φίλους ἐν ταῖς ὁμοπλησίοις γενο-

excitent, ſed qui generoſa ac gravi conſolatione dolorem leniant; et audire debemus animoque tenere Homerica illa, quibus Hector Andromachæ reſpondet, eamque conſolatur:

Infelix, animum nimio ne confice luctu.
Nemo equidem injuſſu poterit me occidere fati.
At fatum nemo mortali ſemine cretus
Evitare ſuum potuit bonus aut malus unquam.

quod fatum alibi ſic expreſſit:

Stamina nevit ei naſcenti qualia Parca.

XXXII. Hæc in animum noſtrum inducentes, vano et inutili luctu ſuperſedebimus, præſertim cum admodum breve ſuperſit vivendi tempus: cui parcendum eſt, ne id lugubribus mœroribus conturbemus, et luctus inſignia deponenda ſunt, habendaque corporis ratio, et eorum qui nobiſcum vivunt ſalutis. Conducit etiam memoria repetere quibus aliquando rationibus uſi ſimus apud cognatos vel amicos in ſimili calamitate verſantes,

μένοις συμφοραῖς, παραμυθούμενοι καὶ πείθοντες τὰ C
κοινὰ τοῦ βίου συμπτώματα κοινῶς φέρειν, καὶ τὰ ἀνθρώπινα ἀνθρωπίνως, καὶ μὴ τοῖς μὲν ἄλλοις ἐπαρκεῖν πρὸς ἀλυπίαν δυνάσθαι, ἑαυτοῖς δὲ μηδὲν ὄφελος εἶναι τὴν τόπων ὑπόμνησιν, μηδὲ τὸ ἀληθοῦ τῆς ψυχῆς ἀποθεραπεύειν παιωνείοις λόγοις φαρμάκοις· ὡς πάντων μᾶλλον ἡ ἀλυπίας ἀναβολὴν δεῖ ποιεῖσθαι. Καίτοι γε τὸν ἐν ὀτῳοῦν ἀμβολιεργὸν ἅπασι φησὶ παλαίειν, τὸ κυκώμενον τοῦτο παρὰ πᾶσιν ἔπος· πολὺ δ' οἶμαι μᾶλλον ὑπερτιθέμενον τὰ τῆς ψυχῆς ἀχθεινὰ πάθη καὶ δυσάντητα D
πρὸς τὸν ὀπίσω χρόνον.

λγ'. Ἀποβλέπειν δὲ καὶ πρὸς τοὺς εὐγενῶς καὶ μεγαλοφρόνως τοὺς ὑπὲ τοῖς υἱοῖς γενομένους θανάτους φέρειν ἐπιστάντας, Ἀναξαγόραν τὸν Κλαζομένιον, καὶ Δημοσθένην τὸν Ἀθηναῖον, καὶ Δίωνα τὸν Συρακούσιον,

C. 8. κυκώμενον] Usus nondum observatus hujus verbi pro θρυλλούμενον. Neque multo magis κυκλούμενον quod est in T. V. B. Anon. Mez. vel κυκλώμενον in Pol. Leonic. Schott.

D. 5. πρόσω] Lege καὶ πρόσω.

cum consolaremur eos et hortaremur ut communes vitæ casus communiter ferrent, ac humana humaniter: neque enim committere debemus, ut cum ad aliorum animos dolore levandos fuerimus satis instructi, nobis nihil prosit istarum consolationum recordatio. Ergo partem animi quæ in dolore est, statim pæoniis rationis remediis sanare conemur: cum in quavis re, quam in vacuitate doloris quærenda, commodius dilatio admittatur. Cum enim tritum illud apud omnes dictum Dilatorem quacunque in re pronuntiet cum exitio conflictari: multo (opinor) magis hoc quadrabit in eum, qui animi molestis ac difficilibus perturbationibus amoliendis tempus prorogat.

XXXIII. Intuendum est etiam in eorum exempla qui generose magnoque animo filiorum mortes placidi pertulerunt: quales sunt Anaxagoras Clazomenius, Demosthenes Athenienſis, Dio Sy-

καὶ τὸν βασιλέα Ἀντίγονον, καὶ συχνοὺς ἄλλους τῶν τε παλαιῶν καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς. Τούτων δὲ Ἀναξαγόραν παρειλήφαμεν, ὡς φασι, φυσιολογοῦντα καὶ ἀφαιρούμενον τοῖς γνωρίμοις, ἀκούσαντα δέ τινος τῶν ἀναγγελάντων αὐτῷ τὸν περὶ τὸν υἱὸν τελευτὴν, μικρὸν Ε ὑπισχόντα, πρὸς τὸν παρόντα εἰπεῖν, Ἤδειν ὅτι θνητὸν ἐγέννησα υἱόν. Περικλέα δὲ, τὸν καὶ Ὀλύμπιον προσαγορευθέντα ἀφ' τῆς περὶ τὸν λόγον καὶ τὴν σύνεσιν ὑπερβεβλημένην δύναμιν, πενθοῦντα αὐτὸν τοὺς υἱοὺς μετειληχέναι τὸν βίον, Πάραλόν τε καὶ Ξάνθιππον, ὡς φησι Πρωταγόρας, εἰπὼν οὕτως, " Τῶν δὲ " ἡβώντων νεανιῶν ὄντων καὶ καλῶν, ἐν ὀκτὼ δὲ ταῖς πά- " σησιν ἡμέρησιν ἀποθανόντων, νηπενθέως ἀνέτλη· εὐδίης " γὰρ εἴχετο· ἐξ ἧς πολλὸν ὥνητο κτὶ πᾶσαν ἡμέρην

E. 6. εἰπὼν ὅτως] Recepi ex Pol. Schott. Turn. Leonic. Jannot. Horum duo poſtremi notant *deeſt aliquid*. Locus Protagoræ accipiendus in parentheſi. Credo eum poſtea vel ab alio vel ab ipſo Plutarcho, margini inſcriptum fuiſſe.

E. 9. εἴχετο· ἐξ ἧς πολλὸν] Εἴχετο ſumpſi ab Jannot. Anon. T. V. B. Mez. Vulgo et reliqui ἐχεῖτο. Ante εὐδίης D. habet lacunulam. Mox ἐξ ἧς dedit Stephanus pro vulgato ἐξῆς: illud jam Jannot. Collat. Muret. Schott. præbuerant; nec diſſentiunt noſtri codices. Denique πολλὸν ſumpſi ex A. C. pro vulgato πολλῶν.

racuſanus, rex Antigonus, complureſque alii qui vel majorum vel noſtra vixerunt memoria. De his Anaxagoram narrant, cum rerum naturalium cauſas auditoribus explicaret, interque diſſerendum de filii morte nuncium ſermone cujuſdam acciperet, paululum oratione inhibita iis qui una aderant dixiſſe, Sciebam filium me genuiſſe mortalem. Pericles, qui ob excellentem eloquentiæ et ſapientiæ vim Olympius eſt uſurpatus, cum filios ſuos ambos, Paralum videlicet et Xanthippum, inaudiviſſet extremum diem obiviſſe, qualem ſe geſſerit, Protagoras his verbis exponit. " Cum filii, inquit, ejus ætate " florentes atque egregii intra " nonum diem vita deceſſiſſent, " caſum illum abſque luctu " ſuſtinuit. Erat enim animi " tranquillitate inſtructus: un- " de in ſingulos dies magna " percipiebat emolumenta ad

" εἰς εὐποτμίαν καὶ ἀνωδυνίαν, καὶ τὴν ἐν τοῖς πολ-
" λοῖσι δόξαν· πᾶς γὰρ τις μὲν ὁρῶν τὰ ἑαυτῶ πένθεα
" ἐῤῥωμένως φέροντα, μεγαλόφρονά τε καὶ ἀνδρεῖον ἑδό-
" κει εἶναι, καὶ ἑαυτῶ κρείσσω· κάρτα εἰδὼς τὴν ἑαυτῶ
" ἐν τοιοῖσδε πράγμασι ἀμηχανίαν." Τῶτον γὰρ εὐθὺς
μὲν τὴν προσαγγελίαν ἀμφοτέρων τῶν υἱέων, ὥθεν ἦπιον
ἐστεφανωμένον κατὰ τὸ πάτριον ἔθος καὶ λευχειμονοῦντα
δημηγορεῖν, βουλάς τε ἄρχοντα ἀγαθὰς, πρός τε τὸν
πόλεμον ὁπλίζεσθαι τοὺς Ἀθηναίους. Ξενοφῶντα
δὲ τὸν Σωκρατικὸν θύοντά ποτε, πρὸς τῶν ἀγγέλων
ἀπὸ τοῦ πολέμου πυθόμενον ὅτι ὁ υἱὸς αὐτῶ Γρύλλος ἀγω-
νιζόμενος ἐτελεύτησε, περιελόμενον τὸ στέφανον, ἐξετάζειν 11
τίνα τρόπον ἐτελεύτησε· τῶν δὲ ἀπαγγειλάντων ὅτι γεν-
ναίως ἀρισεύων, καὶ πολλοὺς τῶν πολεμίων ἀποκτείνας,
μικρὸν παντελῶς διαφήσαντα χρόνον, καὶ τῶ λογισμῶ
τὸ πάθος ὑπεξαγόντα, ὑπιέμενον πάλιν τὸ στέφανον,
ὑποτελεῖν τὴν θυσίαν, καὶ πρὸς τοὺς ἀγγέλους εἰπεῖν, ὅτι

" felicitatem, doloris vacuita-
" tem, et parandam apud cives
" gloriam: quicunque enim
" videbat eum ſuos caſus ita
" obfirmata mente tolerare,
" magnanimum eum fortem-
" que judicabat, ac multo
" quam ipſe eſſet præſtantio-
" rem, probe ſibi conſcius ſuæ
" in tali re imbecillitatis:"
contra Periclem ſtatim poſt
acceptum de morte filiorum
nuncium, nihilominus pro
patriæ conſuetudine, albiſque
indutum veſtibus verba ad con-
cionem habuiſſe, bonorumque
fuiſſe conſiliorum principem,
et Athenienſes ad ſuſcipien-
dum bellum animaſſe. Xe-
nophontem Socraticum hiſto-
riæ tradunt, cum ſacrificanti
ipſi nuncium e bello allatum
eſſet Gryllum filium in pug-
na periiſſe, ſertum capiti de-
traxiſſe, et quonam modo ce-
cidiſſet perquiſiviſſe: cumque
reſponderetur, eum generoſe
fortiterque præ cæteris præ-
liantem, multis hoſtium inter-
fectis occubuiſſe: exiguo ad-
modum temporis ſumpto in-
tervallo, dum ratione motum
animi compeſceret, rurſus im-
poſita capiti corona reliquum
ſacrificii abſolviſſe, nunciiſque
hoc reſpondiſſe: Non ut im-

Θεοῖς ηὐξάμην, ὄν ἀθάνατον οὐδὲ πολυχρόνιον γενέσθαι μοι τὸν υἱόν· ὃ γὰρ τοιοῦτον ἄδηλον ὅπη συμφέρει· ἀγαθὸν δὲ καὶ φιλόπατριν· ὁ δὴ καὶ γέγονεν. Δίωνα δὲ τὸν
B Συρακούσιον συνεδρεύοντα μετὰ τῶν φίλων, καὶ τινὰ οἰκίαν θορύβου γενομένου καὶ μεγάλης κραυγῆς, πυθόμενον τὴν αἰτίαν, καὶ τὸ συμβεβηκὸς ἀκούσαντα, ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ πεσὼν ἀπὸ τοῦ τέγους ἐτελεύτησεν, οὐθὲν ἐκπλαγέντα, τὸ μὲν σωμάτιον κελεῦσαι τοῖς γυναιξὶ προσδοῦναι πρὸς τὸν νόμιμον ταφὸν, αὐτὸν δὲ περὶ ὧν διεσκέπτετο μὴ προλιπεῖν. Τοῦτον ζηλῶσαι λέγεσθαι καὶ Δημοσθένην τὸν ῥήτορα, τὴν μόνην καὶ ἀγαπητὴν ἀπολέσαντα θυγατέρα, περὶ ἧς φησιν Αἰσχίνης, κατηγορῶν αὐτοῦ δόξας, ταυτί, "Ἑβδόμην δ'
"ἡμέραν τὴν θυγατρὸς αὐτῷ τετελευτηκυίας, πρὶν πεν-
C "θῆσαι καὶ τὰ νομιζόμενα ποιῆσαι, στεφανωσάμενος καὶ
"λευκὴν ἐσθῆτα ἀναλαβὼν, ἐσθύτει καὶ παρηνόμει, τὴν
"μόνην ὁ δείλαιος καὶ προσφιλῆ αὐτὸν πατέρα προσ-
"ποῦσαν ἀπολέσας." Οὗτος μὲν οὖν ῥητορικῶς προ-

mortalem aut longævum filium meum redderent, a diis poſtulavi: (cum incertum ſit an hoc expediat) ſed ut probum ac patriæ amantem: cujus quidem nunc voti ſum damnatus. Dio Syracuſanus (ita enim accepimus) cum ſederet conſultandarum rerum cauſa cum amicis, et domi tumultus magnaque vociferatio extitiſſet, ſciſcitatus quid cauſæ eſſet, edoctuſque filium de tecto lapſum periiſſe, nihil conſternatus, corpuſculum mortui juſſit tradi mulieribus ut id ſicut conſuetudines ferebant ſepelirent, ipſe autem deliberationem inſtitutam proſecutus eſt. Hunc imitatus fertur Demoſthenes orator, cum unicam et dilectiſſimam ſibi filiam amiſiſſet, qua de re Æſchines ita eum accuſat: *Septimo a morte filiæ die, antequam luctu defunctus eſſet, aut mortuæ juſta perſolviſſet, coronatus albatuſque rem ſacram fecit, legeſque violavit improbus, unica amiſſa filia, et quæ prima eum patrem appellarat.* Hæc Æſchines oratorio more pro-

θέμενος αὐτῷ κατηγορῆσαι, ταῦτα διεξῆλθεν, ἀγνοῶν ὅτι μᾶλλον αὐτὸν ἐπαινεῖ, τὸ πένθειν παρωσάμενον καὶ ὃ φιλόπατρις περὶ τῆς τῶν ἀναγκαίων συμπαθείας ἐπιδειξάμενον. Ἀντίγονον δὲ τὸν βασιλέα πυθόμενον τὸν Ἀλκυονέως τὸν υἱὸν τελευτηκὸς ἐν παρατάξει γενομένῳ, μεγαλοφρόνως τε περὶς τοὺς ἀπαγγείλαντας, αἰσθόμενον τὴν συμφορὰν ἀπιδεῖν, καὶ μικρὸν ἐπισχόντα καὶ κατηφιάσαντα περιφπεῖν, Ὦ Ἀλκυονεῦ, οἵτινες μετήλλαξας τὸν βίον, οὕτως ἀφειδῶς ἐφορμῶν περὶς τοὺς πολεμίους, καὶ οὔτε τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ἔτι τῶν ἐμῶν παραινέσεων φειδόμενος. Τούτους δὴ τοὺς ἄνδρας θαυμάζουσι μὲν τῆς μεγαλοφροσύνης πάντες καὶ ἄγανται, μιμεῖσθαι δὲ ἐπὶ τῶν ἔργων οὐ δύανται, διὰ τὴν ἐκ τῆς ἀπαιδευσίας ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς. Πολλῶν ὄντων παραδειγμάτων τῶν διὰ τῆς ἱστορίας ἡμῖν παραδεδομένων τῆς τε Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς τῶν γενναίως καὶ καλῶς ἐν ταῖς τῶν ἀναγκαίων τελευταῖς διαγινομένων, ἀπο-

D. 1. ἐφορμῶν] ἐξορμῶν B. C. D. E. Perizon.

tulit, cum vellet criminari Demoſthenem: neque animadvertit ſe eum laudare potius, qui luctu rejecto ſtudium in patriam ſuum miſeratione domeſticorum antiquius ſeſe habere oſtenderit. Antigonus rex, ut accepimus, audita morte filii ſui Alcyonei, qui in prœlio cecidiſſet, conſtante animo in nuncios calamitatis intuens, paululumque vocem moratus, et vultu ad mœſtitiam compoſito: O Alcyoneu, inquit, ſeriꝰ opinione noſtra occubuiſti, adeo ſecure in hoſtes irruens, et neque tuæ ſalutis, neque noſtrarum admonitionum rationem habens. Hos quidem viros nemo non admiratur ob animi magnitudinem atque prædicat: imitari autem facta eorum ob imbecillitatem male inſtituti animi non poſſunt. Cæterum cum extent permulta in hiſtoriis et Græcis et Romanis exempla eorum qui præclare et decenter mortes neceſſariorum tulerunt: quæ

χρήσῃ τὰ εἰρημένα πρὸς τὴν ἀπόθεσιν τοῦ παντὸς ἀνιαρωτάτου πένθους, καὶ τὸν ἐν τούτῳ πρὸς οὐδὲν χρήσιμον ματαιοπονίας.

λδ'. Ὅτι γὰρ οἱ ταῖς ἀρεταῖς διενεγκόντες ὡς θεοφιλεῖς νέοι μετέστησαν πρὸς τὸ χρεών, καὶ πάλαι μὲν ἀφ' ὧν πρόσθεν ὑπέμνησα λόγων, καὶ νῦν δὲ πειράσομαι διὰ βραχυτάτων ὑπομνῆσαι, προσμαρτυρήσας τῷ καλῶς ὑπὸ Μενάνδρου ῥηθέντι τούτῳ,

Ὃν οἱ θεοὶ φιλοῦσιν, ἀποθνήσκει νέος.

Ἀλλ' ἴσως ὑποτυχὼν ἂν φαίης, Ἀπολλώνιε φίλτατε, Σφόδρ' ἰῶ ὑπιτεθυμμένος ὁ νεανίσκος Ἀπολλωνίῳ ἐν μοίραις, καὶ σὲ ἔδει ὑπὸ ἐκείνου τελείου γενομένου κινδυνεύειν μεταλλάξαντα τὸν βίον, τοῦτο γὰρ εἶναι κατὰ φύσιν. Τὴν ἡμετέραν δηλονότι καὶ τὴν ἀνθρωπίνην,

E. 10. ἐπιλετευσμένος] Forte ἀπολετευσμένος, rarius quidem sed e Philosophorum scholis ductum qui ἐπίτευγμα et ἀπότευγμα frequentant. Sensus erit *Apollonius iniquas habuit Parcas.* Melius adhuc neque conjectura excogitare nec ex libris expromere potui. A. D. E. Voss. ἐπιτέλευμένος. N. ἐπιτεταμένως: unde quis forte faciat ἐπιτεταμένος *brevi spatio inclusus, ex justo spatio in brevius redactus* Mox D. ὁ νεανίσκος Ἀπόλλωνι καὶ μοίραις. B. ὁ νεανίσκος Ἀπολλώνιος καὶ μοίραις. Jannot. ὁ ν. Ἀπολλώνιος μοίραις. Nec Reiskius hic silet, cujus est ἐπεσπευσμένῳ et ἐπιτεταχυσμένῳ.

ego retuli, sufficient puto ad permovendum te, ut omnium rerum molestissimam luctum deponas, supersedeasque inani quæ in eum nulla utilitate proposita insumitur opera.

XXXIV. Nam quod homines virtute præstantes, in prima ætate mortem obiverint, deorum quibus cari erant benevolentia, et jam ante monui in superiore orationis nostræ parte, et nunc denuo quam brevissime indicabo, testimonium ferens insigni huic Menandri dicto:

Juvenis relinquit vitam quem dii diligunt.

Sed fortassis, Apolloni carissime, ita nobis occurres: fuit Apollonius meus fato ad hoc constitutus, oportuitque me vita defunctum ab ipso funerari. Fateor sane ita naturam nostram, id est humanam, ferre, sed alia est

ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν τῶν ὅλων πρόνοιαν, καὶ τὴν κοσμικὴν διάταξιν· ἐκείνῳ δὲ τῷ μακαριωθέντι οὐκ ἐῶ κατὰ φύσιν πεφυκέναι τὸν ἀπονεμηθέντος αὐτῷ χρόνου, πρὸς τὸν ἐνθάδε βίον προσμένειν, ἀλλ' εὐτάκτως τοῦτον ἐκπλήσαντα πρὸς τὴν εἱμαρμένην ἐπανάγειν πορείαν, καλούσης αὐτῆς, φησιν, ἤδη πρὸς ἑαυτήν· ἀλλ' ὡρῶς ἐτελεύτησεν; οὐκοῦν εὐπολυμύτερος διὰ τοῦτο, καὶ κακῶν ἀπείρατός ἐστιν·

Ὁ βίος γὰρ, φησὶν Εὐριπίδης, ὄνομ' ἔχει, πόνος ἐγώ σ'. 120

Οὗτος δ' ὅτι τῆς εὐανθεστάτης ἡλικίας προαπεφοίτησεν ὁλόκληρος ἥδεος, ζηλωτὸς καὶ προβλεπτὸς πᾶσι τοῖς συνήθεσιν αὐτῷ· φιλοπάτωρ γενόμενος καὶ φιλομήτωρ, καὶ φιλοίκειος, καὶ φιλόσοφος, τὸ δὲ σύμπαν εἰπεῖν, φιλάν-

F. 8. φησιν] Non debebat offendere viros doctos. Est *ut ait poeta ille unde hoc ſumptum eſt.* Vidit hoc et Reiſkius. Correxi verſionem. De Tragici dicto in Animadverſionibus dicetur.

A. 1. πόνος ἐγώ σ'.] Vitioſam lectionem reliqui; quod in omnibus eſſet libris noſtris. Nam quod Grotius Exc. p. 433. hinc fecit, πόνος δ' ἔργῳ πέλει valde quidem illud eſt veriſimile, ſed tamen e conjectura, non ex libro. Videndus item Valckenarius ad Phœn. p. 402. Poſt ὄνομ' ἔχει codex D. definit in hoc quidem libro: his additis a librario verbis ὦ ζημία, λείπεται κἂν τούτῳ πάλιν.

ratio providentiæ univerſum gubernantis, et ordinis quo totus mundus eſt diſpoſitus. Illi enim beatitatem nunc adepto filio tuo ſecundum naturam non conveniebat diutius quam præſtitutus ei temporis ferebat terminus, in hac vita commorari, ſed ita poſtulabat natura ut hoc expleto *fatale* quod aiunt *iter* conficeret, revocante eum jam ad ſe natura. Dices immatura morte abreptum eſſe: atqui eo felicior eſt, qui tot mala non ſenſerit: vere enim dixit Euripides,

Hæc vita nomine vita eſt, ipſa re labor.

Enimvero Apollonius tuus in pulcherrimo flore ætatis deceſſit, perfectus juvenis, ſuſpiciendus et æmulandus omnibus æqualibus ſuis: cum et in patrem matremque fuiſſet pius, et domeſticorum ſtudioſus, philoſophiæ deditus, denique (ut uno dicam verbo)

ϑρωπος· αἰδούμενος μὲν τὰς πρεσβυτέρους τῶν φίλων, ὥσπερ πατέρας, ἥρχων δὲ τὰς ὁμηλικίας καὶ συνήθεις, τιμητικὸς δὲ τῶν καθηγεμόνων, ξένοις δὲ καὶ αὐτοῖς πρᾴότατος, πᾶσι δὲ μείλιχος καὶ φίλος, ἅμά τε τῷ
B ἐξ ὄψεως χάριν καὶ τῷ εὐπροσήγορον φιλανθρωπίαν. Ἀλλὰ γὰρ ἐκεῖνος μὲν τῆς τε σῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἑαυτῷ τῶν πρέπουσαν εὐφημίαν ἔχων, πρὸς τὸν ἀεὶ χρόνον παραπεφοίτηκε τὸν ἀνυπὸ βίου, καθάπερ ἐκ τοῦ συμποσίου, πρὶν εἴς τινα παροινίαν ἐκπεσεῖν τῷ πῶ μακρῷ γήρᾳ παρεπομένῳ. Εἰ δ' ὁ τῶν παλαιῶν τε ποιητῶν καὶ φιλοσόφων λόγος ὀρθὸς ἀληθής, ὥσπερ εἰκὸς ἔχειν, οὕτω καὶ τοῖς εὐσεβέσι τῶν μεταλλαξάντων ὁπόσις τιμὴ καὶ πρεσβεία, καθάπερ λέγεται, καὶ χῶρός τις ὑποτεταγμένος, ἐν ᾧ διατρίβουσιν αἱ τούτων ψυχαί·
C καλὰς ἐλπίδας ἔχειν σε δεῖ περὶ τῷ μακαρίτῃ υἱέος σε, ὅτι τούτοις συγκαταριθμηθεὶς σωίζεται.

λέ. Λέγεται δὲ ὑπὸ μὲν τῶν μελικοῦ Πινδάρου

C. 3. Πινδάρου] Pindari verſus diſtinctos exhibui ex Xyl. Prioris loci pars eſt

prorſus humanus: ut qui ſeniores non aliter quam parentes revereretur, et æquales ſodaleſque amaret, et præceptores veneraretur, et cum peregrinis tum hoſpitibus manſuetiſſimus eſſet, et vultu gratioſo, comique humanitate omnibus ſuavis caruſque. Ergo ille tuæ ſuæque pietatis comitante eum fauſta acclamatione, ante nos ad æternitatem ex hac mortali vita digreſſus eſt, tanquam e convivio abiens, priuſquam in errorem ex temulentia aliquem incideret, quales in longa ſenectute accidere ſolent. Jam ſi, ut probabile eſt, vera ſunt quæ veteres poetæ ac philoſophi perhibuerunt, piis, poſtquam vitam hanc cum morte commutaverunt, eſſe ſuos quoſdam honores, dignioremque in conſeſſu tribui locum, deſtinatamque eſſe piis animis certam in qua degant regionem: bene tibi ſperandum eſt de beato tuo filio, qui inter eos vivet.

XXXV. De ſtatu piorum apud inferos Pindarus poeta

ταυτὶ φησὶ τῶν εὐσεβέων ἐν ᾅδου,

Τοῖσι λάμπει μὲν μίνος ἀιλίου
Τὰν ἐνθάδε νύκτα κάτω,
Φοινικοφοδίαν τε λειμῶνές
Εἰσι προάστειον αὐτῶν,
Καὶ λιβάνῳ σκιερὸν
Καὶ χρυσοκάρποισι βέβριθε.
Καὶ τοὶ μὲν ἱππείοις γυμνασίοις,
Τοὶ δὲ πεσσοῖς, τοὶ δὲ φορμίγγεσι τέρποντας·
Παρὰ δὲ σφίσιν εὐανθὴς
Ἅπας τέθηλεν ὄλβος,
Ὀδμὰ δ' ἐρατὸν
Κατὰ χῶρον κίδνατας ἀεὶ,
Θύματα μιγνύντων πυρὶ τηλεφανεῖ
Παντοῖα θεῶν ἐπὶ βωμοῖς.

Καὶ μικρὸν προελθὼν ἐν ἄλλῳ θρήνῳ φησὶ ψυχῆς λέγων φησίν,

Ὀλβία δ' ἅπαντες αἶσα
Λυσίπονον τελευτὰν, καὶ
Σῶμα μὲν πάντων ἔπεται
Θανάτῳ περιδενεῖ, ζῶν
Δὲ λείπεται αἰῶνος εἴδωλον·
Τὸ γὰρ μόνον ἐστὶν ἐκ θεῶν.
Εὕδει δὲ πρασσόντων μελέων,

ap. Plutarch. De Occult. Vivendo. p. 1130: posterioris in Romulo p. 35. F. Σκιερὸν sumpsi ex B. pro vulgato σκιεράν. Τέρπονται pro τέρψονται ex B. Pol. Schott. Jannot. Anon. Mez. T. V. B. Ἐρατὴν pro ἐρατῶν e Mez. Initium alterius loci habet quid labis: haud scio an corrigendum—Ὀλβία δ' ἁπάντεσ' (pro πᾶσι) αἶσα λυσιπόνου τελευτᾶς. Mox αἰῶνος εἴδωλον· τὸ γὰρ cum Xylandro dedi ex Romul. p. 35. F.

lyricus in hanc ſententiam diſſerit:

Fulget illis jubar Titanis,
Cum terras nox obumbrat,
Prataque puniceis ornata roſis
Eorum ſunt ſuburbium,
Thuriferis arboribus,
Et aureos ferentibus fructus opacum.
Exercent alii ſeſe equitatu,
Alii fidibus oblectant.
Floret apud illos læta rerum
Omnigenum copia.
Regioque amæna ſemper
Fragrat variis in ignem
Odoribus conjectis lucidum
Divum ſuper aras.

Et paululum progreſſus in alia lamentatione, ubi de animo loquitur, hæc habet:

Felix ſors obtigit omnibus,
Vitæ exſolvens laboribus
Mors et calamitatibus.
Vis ſumma lethi corpora deſtruit,
Supereſt imago viva at ævi,
A diis quæ ſola propago ducta eſt.
Hæc dormit membris laborantibus,

Ἀτὰρ εὐδόντεσσιν, ἐν πολλοῖς ὀνείροις
Δείκνυσι τερπνῶν ἐφέπεσθαι
Χαλεπῶν τε κρίσιν.

λϛ'. Ὁ δὲ θεῖος Πλάτων πολλὰ μὲν ἐν τῷ περὶ Ψυχῆς περί τε τῆς ἀθανασίας αὐτῆς εἴρηκεν, ἐκ ὀλίγα δὲ ἐν τῇ Πολιτείᾳ, καὶ τῷ Μένωνι, καὶ τῷ Γοργίᾳ, καὶ Ε αποφάσει ἐν τοῖς ἄλλοις διαλόγοις. Ἀλλὰ τὰ μὲν ἐν τῷ περὶ Ψυχῆς διαλόγῳ ῥηθέντα, καθ' ἰδίαν ὑπομνηματισάμενός σοι παρέξομαι, ὡς ἐβουλήθης. Τὰ παρὸν δὲ καίρια καὶ χρήσιμα τὰ λεχθέντα περὶ τὸν Ἀθηναῖον, ἑταῖρον δὲ καὶ μαθητὴν Γοργίου τοῦ ῥήτορος. Φησὶ γὰρ ὁ τοῦδε Πλάτωνι Σωκράτης, " Ἄκουε δή, φησί, " μάλα καλοῦ λόγου, ὃν σὺ μὲν ἡγήσῃ, ὡς ἐγὼ οἶμαι, " μῦθον, ἐγὼ δὲ λόγον· ὡς ἀληθῆ γὰρ ὄντα σοι λέξω " ἃ μέλλω λέγειν. Ὥσπερ γὰρ Ὅμηρος λέγει, " διενείμαντο τιμὴν ἀρχῆν ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ποσειδῶν καὶ " ὁ Πλούτων, ἐπειδὴ τοῦδε τοῦ πατρὸς παρέλαβον. Ϝ " Ἦν οὖν νόμος ὅδε τοῖς ἀνθρώποις καὶ ὅτι

Eique somnia monstrant,
Quæ comitetur voluptas
Bene facta, quæve pœnæ
Maneant incestos actus.

XXXVI. Divinus vero Plato de immortalitate animi multa in libro qui Phædo seu de Animo inscribitur, non pauca etiam in libris de Republica, Menone, Gorgia, aliisque sparsim disputavit dialogis. Sed quæ in dialogo de Animo sunt ab eo scripta, ea, sicut petiisti, seorsim ad te mittam commentario meo illustrata. Nunc ea adducam, quæ hujus loci sunt, utiliterque hic poni possunt, Socratis ad Calliclem verba Athenienſem, ſocium et discipulum Gorgiæ rhetoris. SOCRATES. *Audi ergo sermonem perelegantem, quem tu, puto, fabulam arbitraberis esse, ego verum censeo; nam pro veris tibi dicam, quæ sum expositurus. Divisérunt, ut est apud Homerum, acceptum hæreditate patris regnum inter se Jupiter, Neptunus, et Pluto. Fuerat autem de hominibus regnante etiam Saturno hæc lex, valuit*

" Κρόνε, καὶ ἀεὶ καὶ νεῦ ἔτι ὄντι σὺ θεοῖς· τοὺς ἀνθρώ-
" πων τὸν μὲν δικαίως διελθόντα τὸν βίον καὶ ὁσίως,
" ἐπειδὰν τελευτήσῃ, εἰς μακάρων νήσους ἀπιόντα οἰκεῖν
" ἐν πάσῃ εὐδαιμονίᾳ ἐκτὸς κακοῦ· τὸν δὲ ἀδίκως καὶ
" ἀθέως, εἰς τὸ τῆς δίκης τε καὶ τίσεως δεσμωτήριον, ὃ 121
" δὴ τάρταρον καλοῦσιν, ἰέναι. Τούτων δὲ οἱ δικασταὶ
" ὑπὸ Κρόνου, καὶ ἔτι νεωστὶ τοῦ Διὸς τὴν ἀρχὴν ἔχοντος,
" ζῶντες ἦσαν ζώντων, ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ δικάζοντες ᾗ
" μέλλοιεν τελευτᾶν· ἔπειτα αἱ δίκαι πῶς οὐ καλῶς
" ἐκρίνοντο. Ὅτε οὖν Πλούτων καὶ οἱ ἐπιμεληταὶ οἱ
" ἐκ μακάρων νήσων ἰόντες ἔλεγον πρὸς τὸν Δία ὅτι
" φοιτῷεν σφίσιν ἄνθρωποι ἑκατέρωσε ἀνάξιοι· εἶπεν ἂν
" ὁ Ζεύς, Ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, παύσω τοῦτο γινόμενον· νῦν
" μὲν γὰρ κακῶς αἱ δίκαι δικάζονται· ἀμπεχόμενοι γάρ,
" ἔφη, οἱ κρινόμενοι κρίνονται· ζῶντες γὰρ κρίνονται· πολ- B
" λοὶ μὲν οὖν ἴσως, ἦ δ' ὅς, πονηρὰς ψυχὰς ἔχοντες,
" ἠμφιεσμένοι εὐπρεπῆ σώματά τε καλὰ καὶ γένη καὶ πλού-
" τους, καὶ ἐπειδὰν ἡ κρίσις ᾖ, ἔρχονται αὐτοῖς πολλοὶ

que ſemper, etiamnumque obtinet apud deos, ut quicunque hominum vitam ſuam juſte pieque exegiſſet, is ea defunctus in Beatorum inſulas proficiſceretur, ibique omnis mali expers in ſumma viveret felicitate: qui vero vixiſſet injuſte et impie, is in vindictæ ac juſtitiæ carcerem, quem Tartarum appellant, abiret. De his ſub Saturno, et primo imperii Jovis tempore judicabant vivi viventibus, ea ipſa die ſententiam ferentes qua rei erant mortem obituri: quo fiebat, ut judicia male exercerentur. Itaque et Pluto et procuratores ex inſulis Beatorum ad Jovem ſe contulerunt, queſtique ſunt utroque indignos commeare. Ne in poſterum ergo hoc fiat, efficiam ego, inquit Jupiter. Nunc quod male feruntur ſententiæ, cauſa eſt quia rei amicti ad tribunal adducuntur, dum adhuc vivunt. Multi enim pravos gerentes animos, veſtiti ſunt pulchris corporibus, natalium nobilitate, et divitiis: et quando judicio ſiſtuntur, multi veniunt qui teſtimonium ipſis

" μαρτυρήσοντες ὡς δικαίως βεβιώκασι· οἱ οὖν δικασταὶ
" ἐπὸ τε τούτων ἐκπλήττονται ἅμα, καὶ αὐτοὶ ἀμπε-
" χόμενοι διάζουσι, περὶ τῆς ψυχῆς τῆς ἑαυτῶν, ὀφ-
" θαλμούς τε καὶ ὦτα καὶ ὅλον τὸ σῶμα περικεκαλυμ-
" μένοι· ταῦτα δὴ αὐτοῖς πάντα ἐπιπρόσθησις γίνεται,
" καὶ τὰ ἑαυτῶν ἀμφιέσματα καὶ τὰ τῶν κρινομένων·
" πρῶτον μὲν οὖν παυστέον ἐστὶ προφασίζεσθαι αὐτοὺς τὸν
C " θάνατον· νῦν μὲν γὰρ πρᾶσαι τοῦτο μὲ οὖν κ δὴ
" εἰρηται τῷ Προμηθεῖ, ὅπως ἂν παύσῃ αὐτό· ἔπειτα
" γυμνοὺς κριτέον ἁπάντων τούτων· τεθνεῶτας γὰρ δεῖ
" κρίνεσθαι, καὶ τ κριτοῦ δεῖ γυμνὸν τ), τεθνεῶτα, αὐτῇ
" τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τ ψυχὴν θεωρεῖντα ἐξαίφνης ἀποθα-
" νόντος ἐκάστου, ἔρημον ἁπάντων τῶν συγγενῶν, καταλι-
" πόντα ἐπὶ τῆς γῆς πάντα ἐκεῖνον τὸν κόσμον, ἵνα ἡ
" κρίσις δικαία ᾖ. Ἐγὼ οὖν ταῦτα ἐγνωκὼς πρότερον
" ἢ ὑμεῖς, ἐποιησάμην δικαστὰς ὑμᾶς ἐμαυτῷ, δύο μὲν

B. 9. ἐπιπρόσθησις] Dedi ex B, loco vulgati ἐπιπρόσθεσις. In Platonis exemplis eſt ἐπίπροσθεν.

vitæ juſte actæ perhibeant. Judices igitur cum his rebus percelluntur, tum ipſi quoque amicti judicant, cum animi eorum oculis, auribus, dentibus, toto denique corpore obvelati ſint; itaque omnia hæc ipſis impedimento ſunt, cum ſui tum reorum amictus. Primum ergo eximenda hominibus eſt mortis prænotio: nunc enim terminum vitæ provident: eſtque a nobis Prometheo injunctum, ut efficiat ne porro id poſſint. Deinde in judicium venire debent exuti iſtis rebus quas dixi omnibus: mortui enim ad tribunal venire debent. Sed et judices de iis cognoſcent nudi ipſi et vita defuncti, ut ipſo animo animum cujuſque ſimulac is vita deceſſit contemplentur, cum is deſertus omnibus a cognatis omnem iſtum ornatum in terra reliquerit: ſic enim juſte pronunciari poterit. Quæ ego cum mecum prius conſtituiſſem quam a vobis ſum admonitus, judicium commendavi filiis meis, duobus Æa-

" ἐκ τῆς Ἀσίας Μίνω τε καὶ Ῥαδάμανθυ, ἕνα δὲ ἐκ
" τῆς Εὐρώπης, Αἰακόν· ὅταν δὲ δή, ἐπειδὰν τελευτή- D
" σωσι, δικάσουσιν ἐν τῷ λειμῶνι ἐν τῇ τριόδῳ, ἧς
" φέρετον τὰ ὁδώ, ἡ μὲν ἐς μακάρων νήσους, ἡ δ' εἰς
" τάρταρον· καὶ τὸν μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας, Ῥαδάμανθυς
" κρινεῖ· τὸν δ' ἐκ τῆς Εὐρώπης, Αἰακός· Μίνῳ δὲ
" πρεσβεῖα δώσω ὑπὲρ διακρῖναι ἐάν τι ἄπορρητόν τι ἢ τῷ
" ἑτέρῳ, ἵνα ὡς δικαιοτάτη κρίσις ἡ περὶ τῆς πορείας
" τοῖς ἀνθρώποις. Ταῦτ' ἔστιν, ὦ Καλλίκλεις, ἃ ἐγὼ
" ἀκηκοὼς πιστεύω ἀληθῆ εἶναι, καὶ ἐκ τούτων τῶν λόγων
" τοιοῦτό τι λογίζομαι συμβαίνειν, ὅτι ὁ θάνατος τυγ-
" χάνει ὤν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐδὲν ἄλλο ἢ δυοῖν πρα- E
" γμάτοιν διάλυσις, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἀπ'
" ἀλλήλοιν."

λζ'. Ταῦτά σοι διηγαγών, Ἀπολλώνιε φίλτατε, καὶ συνθεὶς μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας, ἀπεργασάμην τ' παραμυθητικόν σοι λόγον, ἀναγκαιότατον ὄντα σοι πρός τε τ' τῆς παρούσης λύπης ἀπαλλαγήν, καὶ τῶν πάντων ἀνιαρω-

nis, Minoi et Radamantho: uni Europæo, Æaco. Hi ergo poſtquam vivendi in terra finem fecerint, judicia obibunt in prato, in trivio, ubi itinerum eſt divortium, uno ad inſulas Beatorum, altero ad Tartarum pergente. In Aſia itaque mortuos judicabit Radamanthus, in Europa Æacus, Minoi primariam judicandi poteſtatem concedam, ut ſi quid alterum eorum fugerit, ipſe ſententiis eorum examinandis dijudicet, itaque juſtiſſimo judicio decernatur utrum cuique hominum iter ſit ingrediendum. Hæc ſunt, Callicles, quæ ego auditu percepta, vera eſſe arbitror, indeque ſic ratiocinor habere rem: mors, mea quidem opinione, aliud nihil eſt, quam duarum rerum, animi ſcilicet et corporis, a ſeſe invicem diſſolutio.

XXXVII. Hæc ego collecta, Apolloni cariſſime, accuratiſſime compoſui, orationemque hanc conſolatoriam tibi confeci, apprime neceſſariam et ad luctum præſentem excutiendum, et moleſtiſſimo do-

τάτω πένθους ψαῦλον. Περιέχει δὲ καὶ τιμὴ πρὸς τὸν θεοφιλέσταῖον υἱόν σου Ἀπολλώνιον πρέπουσαν τιμῇ, ποθεινοτάτῃ οὖσαν τοῖς ἀφιερωθεῖσι τιμῇ ἀφ' ἧς ἀγαθῆς μνήμης καὶ τῆς ἀφαλείπτου πρὸς τὸν ἀεὶ χρόνον εὐφημίας. Καλῶς οὖν ποιήσεις, καὶ τῷ λόγῳ πειθεὶς,
F καὶ τῷ μακαρίτῃ σου υἱῷ χαρισάμενος, καὶ μεταβαλὼν ἐκ τῆς ἀνωφελοῦς περὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν κακώσεως καὶ καταφθορᾶς, ὅπῃ τῇ σωτηρίᾳ σοι καὶ κατὰ φύσιν ἀγωγὴν ἐλθεῖν. Ὡς γὰρ σὺν ἡμῖν ἡδέως ἑώρα κατηφεῖς ὄντας, οὔτέ σε, ὅτε τὴν μητέρα, οὕτως σὺν νεῷ μετὰ θεῶν ὢν, καὶ τούτοις συνεστιώμενος, εὐαρεστήσειεν ἂν τῇ τοιαύτῃ ὑμῶν ἀγωγῇ. Ἀνδρὸς οὖν ἀγαθοῦ καὶ γενναίου καὶ φιλοτέκνου φρόνημα ἀνα-
122 λαβὼν, σεαυτόν τε καὶ τὴν μητέρα τοῦ νεανίσκου καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους, ἔκλυσαι τῆς τοιαύτης κακο-

F. 3. κατὰ φύσιν διαγωγὴν] Ita Ald. Baſ. Xyl. et ſcripti quidam. At Pol. et Jannot. repetierunt antecedens σοι, unde Stephanus perperam dedit κατὰ φύσιν σω διαγωγήν.
F. 4. ἐλθεῖν] Ita omnes libri. Attamen aut ἐλθὼν corrigendum aut delendum.
A. 2. ἔκλυσαι] Sic A. B. E. Venet. Voſſ. Pol. Schott. Jannot. Anon. Xyl. T. V. B. Vitioſe ἔλκησαι Ald. Baſ. Unde vulgatum ἕλκυσαι fecit

lori finem imponendum. Complexus ſum etiam eum honorem quem abs me deferri diis acceptiſſimo filio tuo Apollonio conſentaneum fuit: quo honore nihil optabilius eſt iis qui fauſta memoria ſui perennique famæ proſperitate conſecrati jam ſunt. Tui eſt officii obtemperare doctrinæ noſtræ, filioque eum te quem par eſt, præbere, repudiataque inutili illa corporis animique tui afflictatione et corruptela, ad conſuetam tibi et naturalem vitæ rationem reverti. Cum enim filius tuus, nobiſcum adhuc communis hujus lucis uſura fruens, illibenter plane mœſtos te matremve viderit: jam cum diis agens, eorumque conſuetudine potiens, utique hunc veſtrum vivendi modum probare non poteſt. Proinde animum boni, generoſi, liberoſque ſuos amantis viri recipe, et teipſum, matremque adoleſcentis, cognatoſque et amicos miſeriæ iſti exime: tranquillioremque vitæ am-

δαιμονίας, εἰς γαλιωότερον μετελθὼν βίου σχῆμα καὶ σωφιλέστατον, τῷ τε υἱῷ σου καὶ πᾶσιν ἡμῖν τοῖς κηδομένοις σου κατὰ τὸ σωφρονεῖν.

Stephanus. Sic supra p. 112. C. ἔκλυσαι omnes habent libri, exceptis C. N. Perizon. ἔλκυσαι.

plectere formam, quæ cum nobis omnibus, quibus tu filio gratissima tuo erit, tum quantæ convenit es curæ.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΥΓΙΕΙΝΑ ΠΑΡΑΓΓΕΛΜΑΤΑ.

ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ.

ΜΟΣΧΙΩΝ.

ΖΕΥΞΙΠΠΟΣ.

PERSONÆ DIALOGI.

MOSCHION.

ZEUXIPPUS.